విషయసూచిక

పంచమస్కంధము — ప్రథమాశ్వాసము

పంచమస్కంధము — ద్వితీయాశ్వాసము

షష్ఠస్కంధము

సప్తమస్కంధము

విషయసూచిక

అష్టమ స్కంధము

విషయము.

నవమ స్కంధము

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము

ప్రథమాశ్వాసము

[1]శ్రీకర కరుణాసాగర
ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర భవ్యచరిత్రా
లోకాతీతగుణాశ్రయ
గోకులవిస్తార నందగోపకుమారా. 1

వ. [2]మహనీయగుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైన సూతుం డిట్లనియె. 2

క. భూనాథుఁ, డుత్తరాత్మజుఁ, డైన పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డభిమన్యుసుతుం
డానంద మంది ఘనసుజ్ఞానుం డగు శుకునిఁ గాంచి సరసతఁ బలికెన్. 3

వ. మునీంద్రా! పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు నైన ప్రియవ్రతుండు గృహంబునందుండి యెట్లు రమియించెఁ గర్మబంధంబు లయిన పరాభవంబులు గల గృహంబు లయందు ముక్తసంబంధు లైన పురుషులకు సంతోషంబు గాసేర దుత్తమశ్లోకుం డైన పుండరీకాక్షుని పాదచ్ఛాయం జేసి నిర్వృతచిత్తు లయిన మహాత్ములు కుటుంబంబునందు నిస్పృహాత సేయుదురు గాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ దగులంబు గలుగు టెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దస్ఖలితమతి యెట్లు గలుగు నీసంశయంబుఁ దేటపఱుపు మని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 4

క. హరిచరణాంబుజమకరం, దరసావేశితమనః ప్రబోధానుం డగుస

---

1. 'శ్రీసీతానయనోత్పల, శ్రీసతిసహజన్మ త్రిదశసేవిత యాశా, వాసప్రకాశజయభాషాసురపతిహరణ రామచంద్రనృపాలా.' 2. 'సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగు సూతుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.' ప్రా. ప్ర.

త్పురుషుఁ డొకవేళ విఘ్నమునఁ, బౌరశీనందన పూర్వమార్గమును విడువఁ గొనెన్

క. ధరణీవల్లభ వినుమా, నరవరుఁడు ప్రియవ్రతుండు నారదమునిపా
చ్చరణోపసేవఁ జెందుచు, నరుదుగ సద్బ్రహ్మతత్త్వ [illegible]మునన్.

సీ. దీక్షితుం డై ధరిత్రీపాలనముఁ దండ్రి, పనిచిన స్వాయంభువ [illegible] మనువు
నంగీకరింపమి నంతయుఁ దెలిసి పద్మాసనుఁ [illegible]
మందుల మిక్కిలి కరుణాసక్తిఁ బుట్టింతు, ననుచు దాను గదలి [illegible]
తారకాపరివృత తారాధిపు నిమాడ్కి, శ్రుతులతోఁ గూడి యప్రమత్తవిభూతి

తే. హంసవాహనుఁ డగుచు నింద్రాదు లెల్లఁ, గదిసి సేవింప [illegible] గణము నంత
సన్మునీంద్రులు దన్నుఁ బ్రశంస సేయ, నల్లనల్లన యుర్వికి నరుగు దెంచె. 7

వ. మఱియు నాకాశమార్గంబులయందు సిద్ధసాధ్యగంధర్వచారణగణాగీయమానకీర్తిం బ్రశ
ష్ణు లిరుదెసల స్తోత్రంబులు సేయుచుండ గంధమాదనద్రోణి [illegible]
నొందించుచుఁ జనుదెంచిన పద్మసంభవునకు నారదుండు స్వాయంభువ మనువు ప్రియవ్రతు
లతోఁ గూడి ముకుళితకరకమలుండై యెదురు చనుదెంచి సంస్తుతి స్తవంబులం
బూజించిరి విరించి సంతసించి ప్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు ని ట్లనియె. 8

క. హరి నాముఖమున నీకును, [1]గర మెఱిఁగింపంగఁ బనిచెఁ గావున నిదె సు
స్థిరమతి విను మంతయు శ్రీహరివాక్యము గా నెఱింగి యువనీనాథా. 9

ఆ. కోరి వేడ్క నీవు నారదుండును నేను, సందియము నా నీశ్వరాజ్ఞఁ బూని
యుండగ కెపుడుఁ జేయనున్నవారము గాన, [illegible].

వ. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞను జీవుండు తపోవిద్యా [illegible] యోగ [illegible] బలంబు
లను దనచేత నొరులచేతం దప్పింప [illegible]
శోకమోహభయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండు కాని స్వతంత్రుం
డు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్రూపంబు లయిన శ్రుతులందు గుణత్రయంబను [illegible]
వున బంధింపంబడిన యస్మదాదులము మాకుం ద్రాటఁ బడు బసవు [illegible]
వశంబయిన చందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించుచుందుము [illegible] సుఖదుః
ఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ [illegible]
యంధుండునుంబోలె నీశ్వరుం డిచ్చిన సుఖదుఃఖంబు లనుభవించు చున్నవారము
స్వప్నంబునం గన్న పదార్థంబు మేల్కాంచి మిథ్యగాఁ దలంచినకరణి మోక్షార్థి
యైన సుజ్ఞానవంతుండు ప్రాప్తసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహారబ్ధకర్మంబు
లం బాయనొల్లఁడు వనవాసి యైనను జితేంద్రియుండు గాకుండెనేని (గామా
దిసహితుం డగుటం జేసి) సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహస్థాశ్రమంబందు
జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల
గెలువ నిశ్చయించిన పురుషుండు దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన

1. 'నెఱిఁగింపఁ [illegible] నాకు నెఱిఁగించెను సు' వ్రా. ప్ర.

మాడ్కిని మోక్షార్థి యగు పురుషుండు గృహాశ్రయుం డగుచు శ్రీనారాయణ చరణారవిందంబు లనుసర్గం బాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబుల జయించి విద్వాంసుండవు ముక్తసంగుండవై యీశ్వరకల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం బొందు మనిన ప్రియవ్రతుండు త్రిభువనగురుం డయిన చతురాననువాక్యంబు లవనతమస్తకుండై బహుమానపూర్వకంబున నంగీకరించె నంత. 11

ఆ. సరసిజాసనుండు స్వాయంభువునిచేత, నధిక మైనపూజ లంది నార
దుండు నాప్రియవ్రతుండును జూడంగఁ, జనియెఁ దనదుపూర్వసదనమునకు.

ఆ. సత్యసంధుఁ డైన స్వాయంభువుం డను, మనువు బ్రహ్మచేత మన్ననఁ బడసి
సంతసించి యంత నారదానుమతంబునఁ, దనసుతుని రాజ్యమునను నిలిపె. 13

వ. ఇట్లు స్వాయంభువుండు సకలభూచక్రపరిపాలనంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిఁ బట్టంబు గట్టి విషమంబు లగు విషయంబులవలన విముక్తుండై వనంబునకుం జనియె నంత.

మ. ధరణీవల్లభుఁ డా ప్రియవ్రతుఁడు మోదం బంది మార్గ లీల నీ
శ్వరువాక్యంబునఁ గర్మతంత్రపరుఁడై సంగంబులం బాపు శ్రీ
హరిపాదాంబుజచింతనం దగిలి నిత్యానందముం బొంది దు
ర్భర రాగాదులఁ బాఱఁ దోలి ప్రజలం బాలించె సత్యోన్నతిన్. 15

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుండు రాజ్యంబు సేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్త్రి యగు బర్హిష్మతి (యనుదానిఁ బత్నిఁగాఁ బడసి యామె)వలన శీలవృత్తగుణరూపవీర్యౌదార్యంబులం దనకు సమానులైన యాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వయజ్ఞబాహుమహావీరహిరణ్యరేతోఘృతపృష్ఠసవనమేధాతిథివీతిహోత్రకవు లను నామంబులు గల పుత్త్రదశకంబును నూర్జస్వతి యను నొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహావీరసవనులు మువ్వురు బాలకు లయ్యు నూర్ధ్వరేతస్కులై[1] బ్రహ్మవిద్యానిష్ణాతులై యుపశమనశీలు రగుచుం బారమహంస్యయోగం బాశ్రయించి సర్వజీవనికాయవాసుండును భవభీతజనశరణ్యుండును సర్వాంతర్యామియు భగవంతుండును నగు వాసుదేవుని చరణారవిందావిరతస్మరణానుగతపరమభక్తియోగానుభావంబున సంశోధితాంతఃకరణు లగుచు నీశ్వరతాదాత్మ్యంబు నొంది రంత. 16

సీ. వసుధేశ యా ప్రియవ్రతుఁ డొండు కాంతయం, దధికుల మన్వంతరాధిపతుల
నుత్తముఁడు తామసుఁడు రైవతుఁ డను, సుతులను బుట్టించెను మహా
మును బర్హిష్మతిఁ గన్నమువ్వురుపుత్త్రులు, సన్న్యాసపదవికి నరుగుటయును [సుతులకు
నంతఁ బ్రియవ్రతుఁ డంతశ్శత్రుకోటిఁ దనబాహుబలము వేఁ దాను జయించి

తే. యతఁడు బర్హిష్మతీకాంతయందుఁ బ్రీతి, గలిగి యౌవనలీలావికాసహాస
హేలనాదులఁ జిత్తంబు గీలుపడఁగ, గతవివేకుఁడుబోలె భోగములఁ బొందె.

1. 'బ్రహ్మవిద్యావాసనం జెంది పరమహంసయోగం బాశ్రయించి జీవాంతర్యామి యగునీశ్వరునందు గలసిరి' ప్రా. ప్ర

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం డేకాదశార్బుదపరివత్సరంబులు రాజ్యంబు సేసి యొక్క నాఁడు మేరుపర్వతప్రదక్షిణంబు సేయుచున్న [illegible] బవర్గింపఁ [illegible]
సంధకారంబు నివర్తింపం బూని [illegible]
సవిత్రురథసదృశవేగంబు గలిగి తేజోమయంబగు [illegible] సారోహణంబు సేసి
(రాత్రుల నెల్ల దివసంబులుగాఁ జేయ నని) సప్తరాత్రంబులు [illegible] నుం
బోలె సరదంబు వెడలుచుండఁ గని [illegible] రథనేమిమార్గం
బులు సప్తసముద్రంబులును నా మహాభూసంఘములు సప్తద్వీపంబులు నయ్యెంగడు.

సీ. వరుస జంబూప్లక్ష శాల్మలికుశక్రౌంచశాక, పుష్కరంబు లనంగ
నలరు నా ద్వీపంబులం దు జంబూద్వీప, మును [illegible]
నట యుత్తరోత్తరాయతసంఖ్యఁ గా ద్విగుణత నుండు [illegible]
తా రేకురసమురాజ్యతీరదధ్యన్నకంబులు గలుగుసాగరములు లేడు

తే. ద్వీపపరిమాణములు గల్గి విస్తరిల్లు, సంధిసంధన [illegible]
క్రమమున నప్పు [illegible]

వ. అట్టి ద్వీపంబులందుఁ బరిపాలనంబు [illegible] ప్రియవ్రతుం [illegible] (ఆత్మ
మానశీలురు) నైన యాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వయజ్ఞబాహు [illegible] ఘృతపృష్ఠ
మేధాతిథి వీతిహోత్రుల (నొక్కొక్క ద్వీపంబునకు) అధిపులుగఁ బెట్టి
యూర్జస్వతి యనుకన్యకను భార్గవున కిచ్చి [illegible]
దేవ యాని (యనుకన్యారత్నంబు జనించె) [illegible]
వ్రతుండు విరక్తుండై యొక్కనాఁడు నిజగురు నగు నారదుని (చరణ [illegible]
నుపతి [illegible] ప్రపంచసంసర్గంబుఁ) దలంచి (దుఃఖించి) యిట్లనియె. 20

సీ. [illegible] యింద్రియములచేఁ గట్టంగఁ, బడి యుండి యెందుఁ [illegible]
యజ్ఞానవిరచితం బగు విషయము లను, నంధకూపంబునఁ బడఁగి యుండి
తరుణులకేళినోదమృగంబనై యుండి, యవియెల్ల నే నొల్ల ననుచుఁ గోసి
హరికృపచే నప్పు డబ్బినయాత్మవిద్యను గల్గి తన వెంట నగుగుచును

తే. కొడుకులకు నెల్ల రాజ్యము గుదురుపఱిచి, తనదుపత్నుల దిగనాడి ధనము విడిచి
హరివిహారంబు చిత్తంబునందు నిలిపి, పరఁగ నల్లన నారదపదవి కరిగె. 21

వ. ఇట్లు దనరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబులుగాఁ జేసి సూర్యునకుఁ బ్రతి
సూర్యుండై సరిద్గిరివనాదిచిహ్నములచేత (భూతనిర్వృతికొఱకు బ్రతిద్వీపంబు
నకు నవధులు గల్పించి) ద్వీపవర్షనిర్ణయంబులఁ బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాది
సుఖంబులు నరకసమానంబులుగాఁ దలంచి విరక్తిం బొంది [1]నిరంతరభగవ
ద్ధ్యానవిమలీకృతాశయుం డగు మహాభక్తిప్రియుండైన [2]ప్రియవ్రతునిచరిత్రం
బు లీశ్వరునకుఁ దక్క నన్యుల కెఱుంగఁ దరంబుగా దతనిమహిమంబులు నేఁడునుం

1. భగవదుపాసనాప్రభావజనితవేగంబున. 2. 'హరిధ్యానపరుండైన ప్రియవ్రతునిచరిత్రంబు' [illegible]

గొనియాడుదు రని శుకుండు మఱియు నిట్లనియె. 22

క. హరిసేవ నాఁ బ్రియవ్రతుఁ, డరయఁగఁ గైవల్యపదవి నందుట యరుదే
ధరఁ జండాలుం డైనను, హరినామస్మరణఁ జెందు నవ్యయపదమున్. 23

వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు నిట్లనియె. 24

మ. జనకుం డిట్లు విరక్తుఁ డై[1]నను దదాజ్ఞం జేసి యాగ్నీధ్రుఁడే
పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము న్నేలుచుం
దనసత్పుత్త్రులమాడ్కి నెల్లప్రజలం దాత్పర్యచిత్తంబునన్
ఘనతం బ్రోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రఖ్యాతంబు గా భూవరా. 25

వ. ఇట్లాగ్నీధ్రుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు పుత్త్రకాముండై మందరాద్రిసమీపంబున సకలోపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుండై యర్చించినం గమలసంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సంగీతంబు సేయుచున్న పూర్వచిత్తి యను నప్సరోంగనం బంపుటయు నాయప్సరోంగన సనుదెంచి [2]రమణీయవివిధనిబిడవిటపివిటపసమాశ్లిష్టసమీపసువర్ణలతికారూఢస్థలవిహంగమమిథునోచ్చార్యమాణషడ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుటకారండవబకకలహంసాదివిచిత్రకూజితసంకులంబు లయిననిర్మలోదకకమలాకరంబులు గల తదాశ్రమవనోపవనంబునందు [3]విహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులం జలనంబు నొందు స్వర్ణచరణాభరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుం డాలించి యోగసమాధిం జేసి ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్లన కను విచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధుకరాంగనయుం బోలెఁ బుష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమానవులమనోనయనంబుల కాహ్లాదంబుఁ బుట్టించుచున్నగతివిహారవినయావలోకనసుస్వరావయవంబుల మన్మథశరపరంపర నొందించుచు [4]ముఖకమలవిగళితామృతసమానహాసభాషణామోదమదాంధంబు లయినమధుకరమిథునంబుల వంచించి శీఘ్రగమనంబునం జలించుకుచకచమేఖలలుగల దేవిం గనుంగొని చిత్తచలనంబు నొంది మన్మథపరవశుం డై జడునిచందంబున నిట్లనియె. 26

క. సతి నీ వెవ్వతె వీపర్వతమున కేమేనిఁ గోరి వచ్చినవనదే
వతవో శారదవో రతి,పతి పంచినమాయవో తపస్సారమవో. 27

ఉ. అంగజుఁ డెక్కుడించిన శరాసనమున్ ధరియించి యంత నా
యంగజు వెంట మానవమృగావళిఁ జూచుచు నున్నదానవో
రంగగు నీదు చర్యల తెఱంగు నెఱుంగఁగ నాకుఁ బల్కుమా
యంగన నిన్నుఁ గన్గొనినయంత ననంగుఁడు సందడించెడున్. 28

1. ననతసాజ్ఞం జేసి, 2. 'రమణీయవివిధశాఖానికరవిటపిసమీపసువర్ణలలితారూఢస్థలవిహంగమమిథునసంచారంబును సలిలకుక్కుట...కలహంసాదిసంకులంబునుం గలనిర్మలో' వ్రా. ప్ర, 3. 'నొందించుచుండ నన్నరదేవసుతా' వ్రా. ప్ర. 4, 'ముఖకమల మదిరామోదమదాంధ' వ్రా. ప్ర.

క. పాలు పసుపు [illegible] సిలా సం,బులు [illegible] బోలెడు చం
చలసత్య [illegible], [illegible] నెవ్వ [illegible] చిత్రము [illegible] చేసెనే. 29

చ. చెదర [illegible] సుహృద్విశిష్టుల [illegible]
మ్మదము [illegible] కుటుంబ [illegible] సమూహ
సదివెడు శిష్యుల [illegible]
బదపడి మీద [illegible] ఖారి [illegible] ధూళి [illegible]. 30

క. [1]అందియలు [illegible]ంబులు, [illegible] రత్నము [illegible]
స్పందంద [illegible] నా [illegible]. 31

క. పాయక కదంబపుష్పం, [illegible]
యా [illegible] నితంబ [illegible]. 32

క. నిరతము సీతనా [illegible], గిరి [illegible]
[illegible] రికంభంబులఁ బోలెడు, [illegible]. 33

క. పొంకము [illegible], [illegible]
గొంకొక వెదచల్లెడును, బింకం బగు చన్నుగో [illegible]. 34

శా. ఏలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ విద్యోటికన్ మున్ను నీ
నేలోకంబునఁ జప్పఁ జూప నెఱుఁగ న్నీసుందరాకారము
న్నీలాలిత్యము లీలవినోదములు నీ కీర్త్యొప్పనే [illegible]
భూలోకంబున కెట్లు వచ్చితివి నా పుణ్యం బగణ్యంబునన్. 35

క. హాసావలోకనంబుల, భాసిల్లెడు [illegible] సలు [illegible]
యాసలు పుట్టింపఁగ [illegible]. 36

ఆ. [2]కందు లేని యిందుకళ మించు నమ్మోము కాంతియుక్త మగుచుఁ గానిపించఁ
గాన విష్ణుకలయఁ గాఁబోలు నని నా [illegible] సంబున [illegible] నళినసేత్ర. 37

మ. పటు తాటంకరథాంగ యుగ్మమునకుం బల్మాఱు [illegible]
నటనం బందఁ [illegible] నాసన్న సలాలక
త్కుటభృంగావళితో ద్విజావళి లసత్కాంతిన్ [illegible]
అట కాసారముఁ బోలె నెమ్మొగము [illegible]. 38

చ. కరువలిఁ బాయువస్త్రమును గట్ట [illegible] చూచ్చు [illegible]
బఱపు [illegible] జుంపరీకముల భాతిఁ [illegible] కంధరంబునం
బొరలెడు ముక్త కేశభరమ్ముం [illegible] దలంప [illegible]
ట్లరుదుగ రత్నకందుకవిహారము సల్పెను సంభ్రమంబునన్. 39

---

1. అందియలు టిట్టిభంబులు; అందియల వెలయు రత్నములు అందంబుగ [illegible] శుభగ [illegible] యందంద [illegible] నాదంబున వగలి సంపడించుచు నున్నవి. 2. 'కందు లేని యిందు కడుమించి [illegible]'

వ. మఱియు ని ట్లనుఁ దపోధను లగువారలతపంబులను నీరూపంబున నపహ్నవిం
చినదాన వీచక్కఁదనం బేమితపంబున సంపాదించితి నాతోడం గూడి తపంబు
సేయుము సంసారంబు వృద్ధిఁ బొందం జేయుము. పద్మాసనుండు [1]నాకుం బ్రత్యే
కుం బై నిన్ను నిచ్చినవాఁడు గావున నిన్ను విడువం [2]జాలను నీసఖీజనంబులు
[3]నావాక్యంబులకు ననుకూలింతురు గాక నీవు చనుచోటికి [4]నన్నుం దోడ్కొని
చను మని స్త్రీలకు ననుకూలంబులుగఁ బలుక నేర్చినయాగ్నీధ్రుండు పెక్కుభం
గులం బలికి(న) నాపూర్వచిత్తి(యు నతనినయానునయవాక్యంబులకు సమ్మతించి వీర
శ్రేష్ఠుం డగునారాజవర్యుని బుద్ధిరూపశీలౌదార్యవిద్యావయశ్శ్రీ)లచేఁ బరాధీన
చిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగు రాజశ్రేష్ఠు(ని)తోడం గూడి శతసహ
స్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించి (యాపూర్వచిత్తివలన నాభి
కింపురుష హరివర్ష ఇలావృత రమ్యక హిరణ్మయ కురు భద్రాశ్వ కేతుమాలసంజ్ఞ
లు గలకుమారులఁ (బ్రతిసంవత్సరంబున కొక్కనిఁగ) దొమ్మండ్రం గాంచె
నంత నాపూర్వచిత్తి (యాయర్భకుల గృహంబున విడిచి) యాగ్నీధ్రుం బాసి
బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నీధ్రపుత్త్రులు మాతృసామర్థ్యంబునం జేసి
[5]స్వభావంబునన శరీరబలయుక్తు లగుచుఁ దండ్రిచేత ననుజ్ఞాతులై తమతమనా
మంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయినజంబూద్వీపవర్షంబులఁ బాలించుచుండి రంత నా
గ్నీధ్రుండు నాపూర్వచిత్తివలనం గామోపభోగంబులం దృప్తిం బొందక పూర్వ
చిత్తిం దలంచుచు [6]వేదోక్తంబు లగుకర్మంబులం జేసి (తత్సలోకంబగు) బ్రహ్మలో
కంబునకుం జనియె నిట్లు దండ్రి పరలోకంబునకుఁ జనిన నాభి ప్రముఖులగు నాగ్నీ
ధ్రకుమారులు దొమ్మండ్రును మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయు నుగ్రదంష్ట్రియు
లతయు రమ్యయు శ్యామయు నారియు భద్రయు దేవియు ననునామంబులు
గల[7] మేరుపుత్త్రిక లగుతొమ్మండ్రుకన్యకలను వివాహం బై రంత. 40

—భగవంతుం డగు నారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట.—

ఆ. నరవరేణ్యుఁ డైన నాభి సంతానార్థ, ముంగనయును దాను నధికనియతిఁ
యజ్ఞపురుషుఁ డయినశ్రీవాసుదేవుఁ, శ్రద్ధతోడఁ బూజ సరవిఁ జేసి. 41

వ. మఱియుం (బ్రవర్గ్యసంజ్ఞకంబు లగుకర్మంబులు శ్రద్ధావిశుద్ధద్రవ్య) దేశకాల
మంత్రర్త్విగ్దక్షిణావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెప్పించిన నెవ్వరికిం
బ్రసన్నుండు గానిపుండరీకాక్షుండు భక్తవత్సలుం డై సురుచిరావయవంబులతో
యజనశీలం బయినయాతనిహృదయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి [8]మనో
నయనానందకరావయవంబులు గలతనస్వరూపం బాతనికిఁ జూపం దలంచి. 42

1. 'మాకుం. 2. జాలము. 3. మావాక్య. 4. మమ్ముం. 5. సారూప్యంబునం జేసి వయోబల
యుక్త వ్రా. ప్ర. 6. వేదోక్తంబున జన్నంబు సేసి. 7. 'మేరుదేవిబిడ్డల వివాహం. 8. మనోనంద
కరం బైన తనస్వరూపంబు' వ్రా. ప్ర.

సీ. అంత నావిష్కృతానంతచతుర్భుజంబులను బీతాంబరంబును వెలుఁగ
శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీరమాచిహ్నంబు, లురమందు దివ్యమై యొరపుచూప
శంఖచక్రగదాంబుజాతఖడ్గాదిది, వ్యాయుధంబులు సేతులందు మెఱయ
నతులితనవరత్నహాటకాంకితనూత్న, ఘనకిరీటచ్ఛటల్ గ్రమ్ముకొనఁగ

తే. కర్ణకుండలకటిసూత్రకనకరత్న, హారకేయూరనూపురాద్యాభర
ణములభూషితుఁడైన శ్రీనాయకుండు, దంపతులకప్పు డెదుర బ్రత్యక్షమయ్యె.

తే. ఇట్లు ప్రత్యక్ష మయినపరమేశ్వరుని, సన్నిధానంబుగనుఁగొని సేవమాన
హర్షమొందినఋత్విక్కులవనతాస్యు, లగుచు సభినతిసేసి యిట్లనుచునపుడు.

క. పరిపూర్ణుఁడవై యుండియు, మఱివక మాపూజ లెల్ల మన్నింతువు నీ
చరణారవిందసేవయుఁ, ధరఁ బెద్దలు వినిచినటులు దగఁ జేసెద మా. 45

క. ఏ మిపుడు సేయుసంస్తుతి, నీమహిమ నెఱింగి కాదు నీరచనఁ బెద్దల్
దా మెది యుపదేశించిరి, యామాటలెముసఁ బ్రస్తుతింతు మయ్య మహాత్మా. 46

వ. మఱియు నీవు సంసారాసక్తమతి గలిగినవారికి నగోచరుండవును బ్రకృతిపురుషవ్యతిరిక్తుండవును బరమపురుషుండవును నగుచున్నిన్ను బ్రాంతని ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననానారూపంబులు గలయస్మదాదులచేత నిరూపింప నశక్యంబగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల నీయుత్తమగుణంబులయందు నేక దేశంబు గాని సర్వగుణనిరూపణంబు సేయ నెవ్వరికి శక్యంబుగా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తిం జేసి సంస్తుతించుగద్గదాక్షరంబులను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదళదూర్వాంకురంబులను సంపాదించినపూజను సంతసిల్లెడినీకు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విధానయుక్తంబు లయిన యశ్వమేధాదులును దృప్తికరంబులు గానేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబులందును సాక్షాత్కరించి యతిశయంబై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూపమవు పరమానందరూపమవు నైనవాఁడవగుటం జేసి యజ్ఞాదులయందు నీకుఁ దృప్తి లేక యున్న నస్మదాదులకోరికల నాపాదించుకొఱకు యజ్ఞాదులు నొనరింతు మని మఱియు నిట్లనిరి. 47

క. బాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుఁగనిమమ్ము నీదుకృపించినదయచేఁ
బాలించి యిత్తు వెప్పుడుఁ, జాలఁగ నిహపరములందు సకలసుఖములున్. 48

ఆ. ఇపుడు మేము నీకు నిష్టంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న నైన నధిక
మయిననీకృపాకటాక్షవీక్షణములఁ, జక్కఁ జూచి తగఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు. 49

క. వర మీయఁదలఁచి మమ్ముం, గరుణించితి. గాక నిన్నుఁ గనుఁగొనుటకు నై
య్యురసి నుతింపఁగ మాకుం, దర మగునే వరద నీరజదళశ్యామాంగా. 50

---

1. గలిగి యుండు గాని జీవుండు నీశ్వరుండవు నైననీస్వరూపంబు నిన్ను బుట్టి నీ ప్రపం... రూపంబుల నిరూపింప శక్యుండు గాఁడు.

వ. మఱియు నిస్సంగులై నిశితజ్ఞానంబునం జేసి దోషరహితులై భగవత్స్వభావులు నాత్మారాములు నగు మునులకు స్తుతియింపందగినగుణంబులు గలవాఁడ వగుచుండియుఁ బ్రసన్నుండవు [1]స్ఖలనక్షుతపతనజృంభణాదిదురవస్థలందును జ్వరమరణాదిదుర్దశలందును (వివశుల మగుమాకుఁ) గల్మషనాశకరంబు లయినభవద్దివ్యనామంబులు మావచన[2]గోచరంబు లగుం గాక మఱియు నీరాజర్షి పుత్త్రకాముండై నీతోడ సమానుం డయినకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గాపవర్గంబుల నీనోపిననినుం బూజించి ధనకాముండైనవాఁడు ధనవంతునిం జేరి తుషమాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ వైననీవలన సంతానంబు గోరుచున్నవాఁడు జయింప రానినీమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాసక్తుండు గాకయుండు [3]నర్థకాలములను మదాంధులము నగుమేము నిన్ను నాహ్వానంబు సేసినయపరాధంబు (సర్వాత్మకుండ వగుటంజేసి సామ్యంబుచే) మన్నింపం దగుదువు మమ్ముఁ దయఁ జూడు మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వర్షాధిపతి యగునాభిచేతను ఋత్విక్కులచేతను వంద్యమానుండై దయాకలితుం డగుచు నిట్లనియె. 51

క. మునులార వేదవాక్యము, లను ప్రస్తుతి సేసి సర్వలక్షణముల నా
కెన యగుపుత్త్రుని నిమ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల వేడుకతోడన్. 52

క. [4]నాకాదిలోకములలో, నాకున్ సరివచ్చువట్టినందను నెటు నా
లోకింప లేరు గావున, నాకున్ సరి నేన కా మనమున నెఱుఁగుఁడీ. 53

వ. అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నాముఖం బగుటంజేసి విప్రవాక్యంబు దప్పింపరాదు మీరు నాయీడుకుమారు నడిగితిరి గావున నాభిపత్ని యగుమేరుదేవియందు నేన పుత్త్రుండ నై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం [5]డాగ్నీధ్రీ) యపత్ని యగుమేరుదేవి సూచుచుండ నాయజ్ఞంబున నంతర్ధానంబు నొంది యానాభిమీఁదిదయంజేసి (దిగంబరులును దపస్వులును జ్ఞానులును నూర్ధ్వరేతస్కులును నగునైష్ఠికులకు) యోగధర్మంబుల నెఱింగింపం దలంచి పుండరీకాక్షుండు నాభిపత్ని యగుమేరుదేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె నంత. 54

ఆ. మేరుదేవియందు మేరుధీరుం డగు, హరి సమస్తలక్షణాన్వితుండు
శమదమాదిగుణవిశారదుం డుదయించె, సకలజనుల కపుడు సంతసముగ. 55

ఆ. అతనికాంతియు క్షమయినదేహంబును, మహితబలపరాక్రమంబు వీర్య
మును దలంచి చూచి జనకుండు పేరిడె, సుతుని ఋషభుఁ డనుచు సొంపుతోడ.

క. ధరణీసురులును మంత్రులుఁ, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు బాంధవులును సు
స్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజుగాఁ జూచి రిలన్. 57

1. స్వప్నాదిదురవస్థం. 2. ంబులకు గోచరంబులు గాకున్నను నీతోడ. 3. ములమగు మేము 4. లోకాలోకములందును...నందనులను నెట్లా కాంక్షింపరు. 5. డు హోమగుండంబునందు నంతర్ధానంబు

క. పురుహూతుఁ డీ నిజమహిమలు, సరగున విని [illegible] తనయునకు సహ్యాగ్గాదిం
బరికించి ఋషభుఁ డెలెడి, ధరణి సనావృష్టి [illegible] సేసెన్. 58

ఆ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ డంతట యోగమాయాబలమున [illegible] రాజ్య
మందుఁ గురియఁజేసె నత్యంతసంపూర్ణ, వృష్టి దినదినంబు వృద్ధిఁ బొంద. 59

వ. ఇట్లు ఋషభుండు పురందరుండు సేయు[1] దౌష్ట్యంబునకు నవ్వి (యజనాభం బను) తనమండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి నాభియను [illegible] బుత్త్రుం జనియించి పరిలుటకు సంతసిల్లి తనచేత నంగీకరింపఁబడిన లోకస్వభావంబు గల పుండరీకాక్షునిమాయావిలసితంబుగాఁ జేసి [illegible] మోహంబున నుపలాలించుచుఁ బ్రజానురాగంబున సర్వసామ్రాజ్యంబు [illegible] తుర[ఓ]ణంబునకుఁ) బూజ్యంబు [illegible] రాజ్యంబు [illegible] చేసి [illegible] బ్రధానవర్గంబునకు నప్పగించి మేరుదేవింగూడి [illegible] బదరికాశ్రమంబునకుం జని [illegible] మహాయోగి [illegible] డుఁ బురుషోత్తముం డగువాసుదేవు [illegible] హరితాదాత్మ్యంబు నొందె నంత. 60

చ. సరసత సేనృపాలకునిజన్మమునందును భూసురోత్తమా ల్
సరసిజనాభునిం దగఁ బ్రసన్నతఁ బెట్టిన నంత కొంద్రి [illegible]
శ్వరుఁడు దనంత గర్భమున వచ్చి తనూభవుఁడై జనించె నా
నరపతి నాభికిన్ [illegible] దగునే నరనాథ [illegible]. 61

వ. అంత. 62

సీ. భూవరుఁ డగుఋషభుఁడు తనరాజ్యంబు, [illegible] జనుల
కందఱకును బ్రియం బగునట్లు కర్మతంత్రం బెల్లఁ [illegible] దలఁచి కర్మ
ములు సేయుటకు గురుజనులయొద్ద వేదంబు, సదివి [illegible] జను వహించి
శతమన్యుఁ డిచ్చినసతి జయంతికన్యఁ, [illegible] యట్టి [illegible]

తే. భరతుఁ డాదిగ సుతుల నూర్వురను గాంచె, నట్టిభరతునిపేరను [illegible]
పురవరాశ్రమగిరి[3]తరుపూర్ణ మగుచు, సమరి భారతవర్ష [illegible].

వ. ఆమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరం [illegible] కుశావర్త లావర్త బ్రహ్మావర్త నార్యావర్త మలయకేతు భద్రసేన సిద్ధస్పృగ్విదర్భ కీకటు లను తొమ్మండ్రు కుమారులను [4]దక్కం [illegible] బండ్రు పుత్త్రులకుఁ బ్రధానులం జేసె నంతం గవి హర్యంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయ నావిర్హోత్ర ద్రమిళ చమస కరభాజను లనువారు దొమ్మండ్రును [5]భాగవతధర్మప్రకాశకు లైరి (భగవన్మహిమోపబృంహితంబు లగు) వారలచరిత్రంబులు ముందఁ దెలిపింగింపఁదఁ

1. దుర్బుద్ధికి. 2. నీశ్వరోపాస్తి సేయుచు క్షీణ. 3. కుంజపుంజ మగుచు. 4. రాజులుగాఁ జేసె. 5. భగవద్ధర్మంబు గలవా రైరి.

దక్క నరయెనుబటియున్నయుకుమారులు (పవిత్రోపదేశకరులునతివినీతులు) మహాశ్రోత్రి
యులు యజ్ఞశీలురుఁ గర్మనిష్ఠులు నగు సమున బ్రాహ్మణోత్తములైరి ఋషభుండుస్వాంతం
త్రుండై సంసారధర్మంబులం బొరయక కేవలానందానుభవుండయునయాశ్వరుం
డై యుండియుఁ బ్రాకృతుండునుంబోలెఁ(గాలానుగతంబులగు)ధర్మంబుల నాచ
రించుచు(ధర్మప్రవర్తకులకు సముండును నుపశాంతుండును మైత్రుండును గారు
ణికుండును నై ధర్మార్థయశః ప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబు
లం బ్రజల నియమించుచుఁ గొంతకాలంబు నీతిమార్గంబు దప్పక ప్రజాపాలనంబు
సేయుచు (వేదరహస్యంబు లగుసకలధర్మంబులు స్వవిదితంబు లయినను) బ్రాహ్మ
ణోప[1]దేశపూర్వకంబుగా ద్రవ్యదేశకాలవయశ్శ్రద్ధర్త్విగ్విధోద్దేశోపచితంబులు
గ నొక్కొక్క క్రతువు నూఱుమాఱులు యథావిధిగఁ జేసి సుఖంబుండెనంత.

క. జనవర ఋషభుఁడు రాజ్యంబున నైహికఫలముఁ గోరుపురుషుని నొకనిం
గనుఁగొన నెఱుఁగము, మున్నెన్నఁడు, నిన లెఱుంగ నెవ్వనిమహిమ యిట్టిదే మని చెప్పన్. 65

—— ఋషభుండు పుత్త్రులకు నీతి నుపదేశించుట. ——

సీ. ఆ ఋషభుండు రాజ్యంబు సేయుచునుండి, యంతట నొక్కనాఁ డాత్మ మందు
దలపోసి భూలోకఫల మపేక్షింపక, మోహంబు దిగనాడి యా పుత్త్రులకును
దనరాజ్య మెల్ల నప్పనచేసి వెనువెంటఁ, గొడుకులు మంత్రులుఁ గొలిచి రాఁగ
నల్లన యరిగి బ్రహ్మావర్తదేశంబు,నందుల నపుడు మహాత్ము లయిన
తే. యట్టిమునిజననసముత్కరంబుఁ జేరి, తనగుపుత్త్రుల సందఱ దాయఁ బిలిచి
పరమపుణ్యుండుఋషభుండు ప్రణయమొప్పహర్షమందుచు నప్పుడిట్లనుచుఁ బ 66
ఆ. తనయులార వినుఁడు ధరలోనఁ బుట్టిన,పురుషులకును సకలజనులకు లేని (లిక.
కష్టములను దెచ్చుఁగాన కామంబుల, వలను బుద్ధి సేయ వలదు మీరు. 67
చ. నరులకు నేతపంబున ననంతసుఖంబులు గల్గు చుండు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగఁ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసౌఖ్య[2]ము
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధుల కు దీనుఁ బోవ్రుడు దుష్టవర్తన
జరుగుచు నుండు కాముకులసంగతిఁ బోకుఁడు మీర లెప్పుడున్. 68

వ. మఱియు (నంగనాసక్తు లగుకాముకులసంగంబు నిరయమూలం బయినసంసారం
బగు మహత్సంగంబు మోక్షద్వారం బగు నట్టిమహాత్ము లెవ్వరనిన) శత్రు
మిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును గ్రోధరహితులును సకలభూత
దయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనంబడుదురట్టిమహాత్ము
లు నాయందలి స్నేహంబె (ప్రయోజనంబుగాఁ) గలిగియుండుటం జేసి(విషయవా
ర్తాప్రవృత్తు లగుజనులందుఁ)దమ దేహగృహపుత్రదారాత్మజాదులందుఁ బ్రీతి
లేక యుండుదురు విషయాసక్తుండయినవాఁడు వ్యర్థకర్మంబులం జేయు నట్టిదు

1. దేశంబునఁ గ్రతుశతంబు సేసి సుఖం బుండె. 2. మం దిరవునఁ బొందు

ష్కృతకర్మంబులం జేయుచున్నాఁ డెప్పుడును [illegible] యగుచును (స్థూలదేహంబు నొందుచు) నుండుఁ గావున [illegible] గోరకుఁ డజ్ఞానంబెంత కాలంబు లేకయుండు నంతకాలంబు నాత్మకు తత్త్వజ్ఞానం గం(బుద్ధి దాని తత్త్వ [illegible]) [illegible] లింగదేహం [illegible] నంతకు [illegible] మనంబు [illegible] గాక యవిద్యం బాయ కుండు శరీరంబు [illegible] సేయుఁ జనదు (వాసు దేవుఁ డగు)నా [illegible] బ్రీతి [illegible] యుండు నంతవఱకును [illegible] బాధించు [illegible] దేహాద్రి యాదులయందుఁ బ్రీతి సేసిన(మిథునీభావసుఖ ప్రధానం బగు)గృహస్థాశ్రమంబు సంగీకరించి (స్వరూపస్మృతిహీనుండై మూఢుఁడగుచు)సంసార తాపంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు [illegible] యోగభోగంబు [illegible](నుట) [illegible] గృహ [illegible] బులందు [illegible] యనియోగమార్గంబు [illegible] [illegible] గృహ [illegible] ములు సంపాదించుచు [illegible] మోహంబు [illegible] [illegible] [illegible] నిట్లు సంసారంబునం దగిలి మనంబును నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబునం బాయు మార్గోపాయంబులు పరమగురువైన నాయందుల భక్తి సేయుటయు విగతతృష్ణయు ద్వంద్వతితిక్షయు [1]సర్వలోకంబులందుల జంతువ్యసనావగతియు [3]ఈశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయు (తపంబును) విగతేచ్ఛయు (మత్ప్రీతికర్మంబులు) [illegible] బులు గా నెఱుంగుటయు [illegible] దేహగేహంబులందు నాత్మబుద్ధి జహించుటయు నధ్యాత్మయోగంబును [illegible] సేవయుఁ [5]బ్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయు [illegible] త్యాగంబును [illegible] బ్రహ్మచర్యంబును [illegible] కృత్యంబులు [illegible] మనంబును సర్వంబు [illegible] జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిజృంభితంబైన యోగంబును(ధృత్యుద్యమంబులు)సాత్త్వికంబును [illegible] లింగదేహంబు జయించి దేహాగుళలు [illegible] వలయు. 69

ఆ. అరయఁ గర్మరూప [illegible] మగునవిద్యాజన్మ, మైనహృదయబంధ [illegible] వాదిలతల
నప్రమత్తయోగ [illegible] [6]మహాచ్ఛురికచేఁ, ద్రెంపవలయు నాత్మ [illegible] ంపు [illegible].

ఆ. ఒనర నిట్లు యోగ [illegible] యుక్తుండు గురుఁడైన, భూపుఁడైన శిష్యజనపుత్త్రవరుల

---

2. కర్మంబులుం బాయకుండు, 2. సర్వజంతువ్యసననిరీక్షణంబును. 3. ఈశ్వరదర్శనాపేక్ష [illegible] యు. 4. నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు నధ్యాత్మ. 5. నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు. 6. మహాసురియచే, 7. వరపత్తైన శిష్యవరుల నిల్ల.

యోగయుతులఁ జేయ నొప్పుగావలయును, గర్మపరుల జేయఁగాదు కాదు.

సీ. జనులెల్ల సర్వవాంఛాఫలంజేసి యత్యంత,మూఢులై యైహికంబును మనంబు
లందును గోరుదురల్ప సౌఖ్యములకు, నన్యోన్యవైరంబులంది దుఃఖ[నెంత
ములఁ బొందుదురుగాన మునుకొని గురుఁడైన,వాఁడు మాయామోహావశుఁడు
జడుఁడును నైనట్టి జంతువునందును, దయగల్గి మిక్కిలి ధర్మబుద్ధిఁ

ఆ. గన్ను లున్నవాఁడు గాననివానికిఁ, దెరువుఁ జూపినట్లు దెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యమైనయామోక్షమా,ర్గంబుఁజూపవలయు రమణతోడ.

వ. మఱియుఁ బితృగురుజననీబంధుపతి దైవతంబులలో నెవ్వరైనను (సంసారరూప) మృత్యురహితం బైనమోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండిరేని వా రెవ్వరును హితులు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు) సత్త్వయుక్తంబును ధర్మసమేతంబును పాపరహితంబును నగుటంజేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుం డండ్రు గావున (శుద్ధసత్త్వమయం బైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లందఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నైనభరతు నన్నకాఁ జూచి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదియ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు ని ట్లనియె. 73

సీ. భూతజాలములందు భూజముల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటె భోగికులము
భోగిసంతతికన్న[1] బోధనిష్ఠులు బోధ, మాన్యులకన్న మనుజవరులు
వీరికన్నను సిద్ధవిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురల్ వారికన్న
నింద్రాదిదేవత లిందఱికన్నను, దక్షాదిసన్మునుల్ దలఁప నెక్కు

తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డాయభవుకన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కుడాతనికంటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రుల నాదరించుఁ, గాన విప్రుండు దైవంబు మానవులకు.

క. భూసురులకు సరిదైవం, బీసచరాచరమునందు నెఱుఁగను నాకున్
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు[2] దోఁప దగ్నులయందున్. 75

సీ. మంగళం బైన బ్రహ్మ స్వరూపంబును, వేదరూపంబు ననాదిరూప
మగుచున్న నాదు దేహము బ్రాహ్మణో, త్తముల్ధరియింతు రెప్పుడుఁ దత్త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహసత్యతపస్స్థితి,తులు గల్గువిప్రుండు సద్గురుండు
గాన మిక్కిలిభక్తి గల్గి యకించను, లైనభూసురుల దేహములవలన

తే. నందుచుండును నాదు దేహంబుగాఁగ, నెఱిఁగి [3]వరులగు విప్రులనెల్ల భక్తిఁ
బూజసేయుటయే నన్నుఁ బూజసేయు,టనుచు వినిపించి మఱియు నిట్లనుచుఁ బలికె.

క. ఈ తెఱఁగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టి జనుఁడును మాయా
[4]తీతుండై నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును [5]బొడగాంచున్. 77

1. బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతుల కన్నను. 2. లేదు యజ్ఞములందున్. 3. యోగాంతరాళి ప్రవరులనెల్ల. 4. పేతులు నై. 5. బొడగందుర్.

మత్కృతకర్మంబులం జేయువాఁ డెప్పుడును నపకర్ముఁ డగుచుం (గ్లేశదం బగు దేహంబు నొందు) చుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయిన కామంబులు గోరకుఁ డజ్ఞానం బెంతకాలంబు లేకయుండు నంతకాలంబు నాత్మతత్త్వం బెఱుంగం(బడ దాతత్త్వ బెఱుంగ) కుండుటం జేసి దేహాది దుఃఖం బధికం బై యుండు లింగదేహం బెంతదనుక యుండు నంతదనుకను మనంబు కర్మవశం బై జ్ఞానవంతంబు గాక యవిద్యం బాయకుండు శరీరంబు గర్మమూలం బగుటవలనఁ గర్మంబులు సేయుఁ జనదు (వాసుదేవుం డగు)నాయందుఁ బ్రీతి యెంతదనుకు లేక యుండు నంతదనుకను దేహాదికర్మంబులు బాధించు విద్వాంసుం డైనను దేహేంద్రియాదులయందుఁ బ్రీతిసేసిన(మిథునీభావసుఖప్రధానం బగు)గృహస్థాశ్రమంబు నంగీకరించి (స్వరూపస్మృతిశూన్యుం డై మూఢుం డగుచు)నందు సంసారతాపంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతోడం గూడ యేకీభావంబు నొం(దుట) వ(నకు హృదయగ్రంథియై యుండు) నంతను (దనువను గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తం బులందు నేను నాయది యనియెడి మోహంబు గలుగు నట్టి స్త్రీపురుషమిథునీ భావంబు వే) సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవిత్తా దులు సంపాదింపంబడు నందు మోహం బధికం బగుటం జేసి మోక్షమార్గంబు దప్పగు నిట్లు సంసారంబునం దుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబునం బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ నైన నాయందుల భక్తి సేయుటయు విగతతృష్ణయు ద్వంద్వతితిక్షయు [1]సర్వలోకంబులందుల జంతువ్యసనావగతియు [2]నీశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయుఁ (దపంబును) విగతేచ్ఛయు (మత్కృతకర్మంబులు) మత్కథలు వినుటయు సన్నిద్ధవంబుగా నెఱుంగుటయు నస్మద్గుణకీర్తనంబులును [4]నిర్వైరత్వసామ్యోపశమంబులును దేహగేహంబులందు నాత్మబుద్ధిజిహాసయు నధ్యాత్మయోగంబును నేకాంతసేవయుఁ [5]బ్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయుఁ గర్తవ్యాపరిత్యాగంబును సచ్ఛ్రద్ధయు బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందుల నప్రమత్తుం డగుటయు వాక్సంయమనంబును సర్వంబు నన్నుఁ గాంచుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిజృంభితం బైన యోగంబును(ధృత్యుద్యమంబును)సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గల తెఱంగులచేత లింగదేహంబు జయించి దేహ కుశలుం డగుచు నుండవలయు. 69

ఆ. అరయఁ గర్మరూప మగు నవిద్యాజన్మ, మైనహృదయబంధనాదిలతల
నప్రమత్తయోగమును [6]మహోచ్ఛురికచేఁ, ద్రెంపవలయు నతఁడు ద్రెంపు తోడ.

ఆ. ఒనర నిట్లు యోగయుక్తుండు గురుఁ డైన, భూపుఁ డైన శిష్యసుపుత్త్రవరుల

---

2. కర్మంబులం బాయకుండు, 2. సర్వజంతువ్యసననిరీక్షణంబును. 3. నీశ్వరదర్శనాపేక్ష యు. 4. నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు నధ్యాత్మ. 5. నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు. 6. మహాసురియచే, 7. వరపుత్రైన శిష్యవరుల నెల.

యోగయుతులఁ జేయ నొప్పుగావలయును, గర్మపరుల జేయఁ గాదు కాదు.

సీ. జనులెల్ల నర్థవాంఛలఁ జేసి యత్యంత, మూఢులై యైహికంబును మనంబు
లందును గోరుదు రల్పసౌఖ్యములకు, నన్యోన్యవైరంబు లంది దుఃఖ[నంత
ములఁ బొందుదురు గాన మునుకొని గురుఁడైన, వాఁడు మాయామోహవశుఁడు
జడుఁడును నైనట్టి జంతువునందును, దయగల్గి మిక్కిలి ధర్మబుద్ధిఁ

ఆ. గన్నులున్నవాఁడు గానని వానికిఁ, దెరువుఁ జూపినట్లు దెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యమైనయామోక్షమా, ర్గంబుఁ జూపవలయు రమణతోడ.

వ. మఱియుఁ బితృగురుజననీబంధుపతి దైవతంబులలో నెవ్వరైనను (సంసారరూప) మృత్యురహితం బైనమోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండిరేని వా రెవ్వరును హితులు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు) సత్త్వయుక్తంబును ధర్మసమేతంబును బాపరహితంబును నగుటం జేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుం డండ్రు గావున (శుద్ధసత్త్వమయం బైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లందఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నైనభరతు నన్నెకాఁ జూచి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదియ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు నిట్లనియె. 73

సీ. భూతజాలములందు భూజముల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటె భోగికులము
భోగిసంతతికన్న [1]బోధనిష్ఠులు బోధ, మాన్యులకన్న మనుజవరులు
వీరికన్నను సిద్ధవిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురల్ వారికన్న
నింద్రాదిదేవత లిందఱికన్నను, దక్షాదిసన్మునుల్ దలఁప నెక్కు

తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డాయభవుకన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కుఁ డాతనికంటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రుల నాదరించుఁ, గాన విప్రుండు దైవంబు మానవులకు.

క. భూసురులకు సరిదైవం, బీసచరాచరమునందు నెఱుఁగను నాకున్
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు [2]దోఁప దగ్నులయందున్. 75

సీ. మంగళం బైన బ్రహ్మస్వరూపంబును, వేదరూపంబు నసనాదిరూప
మగుచున్న నాదు దేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్, ధరియింతు రెప్పుడుఁ దత్త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహసత్యతపస్తితిక్షలు గల్గువిప్రుండు సద్గురుండు
గాన మిక్కిలిభక్తిగల్గి యకించను, లైనభూసురులదేహములవలన

తే. నందుచుండును నాదు దేహంబుగాఁగ, నెఱిఁగి [3]వరులగు విప్రులనెల్ల భక్తిఁ
బూజసేయుట యే నన్నుఁ బూజసేయు, టనుచు వినిపించి మఱియు నిట్లనుచుఁ బలికె.

క. ఈ తెఱఁగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టి జనుఁడును మాయా
[4]తీతుండై నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును [5]బొడగాంచున్. 77

1. బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతులకన్నను. 2. లేదు యజ్ఞములందున్. 3. యేకాంతులౌవి ప్రశరులనెల్ల. 4. పేతులు నై. 5. బొడగందుర్.

వ. ఇట్లు సదాచారులగు కుమారులకు లోకప్రదర్శనార్థం బాచారంబులుపదేశించి మహాత్ముండును బరమసుహృత్తును నగు భగవంతుండు ఋషభుండు దేశంబునం గర్మత్యాగంబుసేసి (యుపశమశీలురగు) మునులకు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యలక్షణంబులు గలపారమహంస్యధర్మం బుపదేశింపఁ గలవాఁ డగుచుఁ బుత్రశతంబునం దగ్రజుండును (బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును) నగు భరతుని (ధరణీపాలనంబునకు) బట్టంబుగట్టి (తాను గృహమందె) దేహమాత్రావలంబనంబుసేసి దిగంబరుండై యున్మత్తాకారుం డగుచుఁ (బ్రకీర్ణకేశుండై) యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మావర్తదేశంబును బాసి జడాంధబధిరమూకపిశాచోన్మాదులుంబోలె నవధూతవేషంబునొంది జనులకు మాఱువలుకక మౌనవ్రతంబునం బురగ్రామాకర జనపదారామ శిబిరవ్రజ ఘోష సార్థగిరి వనాశ్రమాదులయందు వెంటఁజనుదెంచు దుర్జనతర్జన తాడనావమూత్రణ మేహన నిష్ఠీవన పాషాణశకృద్రజః ప్రక్షేపణ పూతివాత దురుక్తులం బరిభూతుం డయ్యును గణనం బెట్టక వనమదేభంబు మక్షికాదికృతోపద్రవంబునుంబోలెఁ గైకొనక దేహాభిమానంబునం జిత్తచలనంబు నొందక యేకాకియై చరియించుచుండ నతిసుకుమారంబు లగుకరచరణోరస్స్థలంబులు విపులంబు లగుబాహ్వంసకంఠవదనాద్యవయవవిన్యాసంబులుం గలిగి ప్రకృతిసుందరంబగుచు స్వతస్స్నిగ్ధదరహాసరుచిరముఖారవిందంబై నవనళినదళంబులంబోలి శిశిరకనీనికలం జెలువొంది యరుణాయతంబు లగునయన(ంబులచే నొప్పి యన్యూనాధికంబు లగు) కపోలకర్ణకంఠనాసాగండ(ంబులచేఁ దేజరిల్లుచుఁ) నిగూఢస్మితవదనవిభ్రమంబులం బ్రకాశించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేఁ బరకాంతలచిత్తంబుల[1]కత్యంతమోహంబు గలుగఁ జేయుచు. 78

ఆ. ధూళిచేత మిగుల[2]ధూసరితంబునై, జడలుగట్టి కడుఁ బిశంగవర్ణ
మునగు కేశపాశ[3]మును వెలిఁగించుచు, నితరు లెవరుఁ దన్ను నెఱుఁగకుండ.

క. అవధూతవేషమున నిట్లవనిన్ మలినంబులైన యవయవములతోఁ
దవిలి చరించుచు నుండును, భువి భూతాక్రాంతుఁ డయిన పురుషుని మాడ్కిన్.

ఆ. జనుల కిట్లు యోగసంచార మెల్ల విరుద్ధ మనుచు నాత్మ బుద్ధిఁ జూచి
యజగరంబుమాడ్కి నవనిపై నుండె బీభత్సకర్మమునకుఁ బాలుపడుచు. 81

వ. ఇట్లు బీభత్సరూపంబున వసుంధరం బడియుండి యన్నంబు భుజించుచు నీరు ద్రావుచు మూత్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబున నంటం బొరలుచుండు మఱియుఁ దత్పురీషసౌగంధ్యయుక్తం బగువాయువు దశదిశల దశయోజనపర్యంతంబు పరిమళింపఁ జేయుచుండ గోమృగకాకచర్యలం జరియించుచు భగవదంశంబైనఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుఁ దనయందు సర్వభూతాం

1. మన్మథశరపరంబులు. 2. ధూళిధూసరములతోఁ గుటిలంబులై. 3. కోని.

తర్యామి యగువాసుదేవుం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు సిద్ధిం బొందిన వైహాయసమనోజవపరకాయప్రవేశాంతర్ధాన దూరగ్రహణ శ్రవణాదియోగసిద్ధులు దమంత వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 82

క. మునివర యోగజ్ఞానం,బున నెఱుపం బడ్డకర్మములు గలపెద్దల్
గని యుండెడి యైశ్వర్యం,బును ఋషభుం డెఱిఁగి యేల పొందక యుండెన్.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 84

మ. ధరణీవల్లభ నీదువాక్యములు తథ్యం బింతయుం దప్ప దె
ట్లరయన్ వన్యమృగంబు పట్టువడి తా నావేళ నాలుబ్ధకున్
ధర వంచించినమాడ్కి నింద్రియములన్ దండించి చిత్తంబు ని
ర్భర కామాదుల కాస యిచ్చుఁ గడు సంరంభంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్. 85

క. చిరకాలతపము నైనను, హరియింపఁగ నోపుఁ జిత్త మని పెద్దలు న
మ్మరు జారులకున్ జారిణి,కరణిని నడరించు మనసు కామాదులకున్. 86

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమీశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జే
తోమూలము లగుటను దా,రీమహిలో మనసు నమ్మ రెప్పుడుఁ బెద్దల్. 87

సీ. అది గాన యెన్నఁడు నైశ్వర్యములను జే,పట్టఁ జూడఁడు లోకభవ్యులైన
వారలచే నభివందనంబులు వొంది, వెలయంగ నవధూతవేషభాష
ణంబుల నెఱిఁగికొనఁగ వానిభగవత్స్వ,రూపంబు గలిగి యా[1]రూపమాదఁ
బరమయోగధ్యానపరులకు నెల్ల దే,హత్యాగసమయంబు నంతలోనఁ

తే. జూపుచుండియు దేహంబుఁ బాపనిచ్చ,యుంచెనచ్చట దివ్యయోగీంద్రుఁ డాద్యుఁ
డితులదివ్యప్రకాశకుఁ డమరగురుఁడు,పరమపురుషుండు ఋషభుండు పార్థివేంద్ర.

వ. అంత విముక్తలింగుండును భగవంతుండును నగుఋషభుండు మనంబునం దేహాభిమానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు కులాలునిచేత భ్రమియింపంబడి విసృష్టం బయ్యును భ్రమియించుగతిం బ్రాచీనసంస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసంబున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం డయ్యె మఱియు నాఋషభుం డొక్కదినంబునం గోంకణవెంకణకుటక లను దక్షిణకర్ణాటకదేశంబులకు యదృచ్ఛం జని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్యకృతశిలాకబళుం డగుచు నున్మత్తునిచందంబున వికీర్ణకేశుండు దిగంబరుండు నై సంచరింప వాయువేగవిధూతవేణుసంఘర్షణసంజాతం బగునుగ్రదావానలంబు తద్వనంబు దహింప నందు దగ్ధుం డయ్యె నంత నతనికృత్యంబులు తద్దేశవాసు లగుజనంబులు సెప్ప నర్హన్నామకుం డగుతద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దా నాయాచారంబుల నంగీకరించి యథ

1. రూఢి నంతఁ.

ర్మబహుళం బగుకలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితుం డై మనుజుల కస
మంజసం బగుపాషండమతాభినివేశులం జేసె మఱియును గలియుగంబునం ద
ర్పాన్మతముల మనుజాధములు దేవమాయామోహితులై శాస్త్రోక్తశౌచాచారం
బులు విడిచి (నిజేచ్ఛంజేసి) దేవతానిందలు సేయుచు నస్నానానాచమనాశౌచకే
శోల్లుంఛనాదికాపవిత్రవ్రతంబులం జేయుచు [1]నధర్మబహుళం బగుకలియుగంబు
నం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషులదూషించుచు
లోకంబులం[2]దమతమమతంబులకుంబాము సంతసిల్లుచు (నవేదమూలం బగుస్వే
చ్ఛంజేసి ప్రవర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబుసేసి తమంతిన) యంధతమ
సంబునఁ బడుచునుండుదు రీఋషభునియవతారంబు[3]రజోవ్యాప్తులగుపురుషుల
కు మోక్షమార్గంబు నుపదేశించుటకు నయ్యె నదియునుంగాక [4]సప్తసముద్రపరి
వృతంబు లగునీభూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతారప్రతిపాదకంబు
షద్ధంబు నగు నెవ్వనికృత్యంబులు గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వనియంశంబున నతి
కీర్తిమంతుం డగుప్రియవ్రతుండు గలిగె నెందు జగదాద్యుం డగుపురాణపురు
షుం డవతారంబు నొంది కర్మహేతుకంబు గానిమోక్షధర్మంబుం దెలిపె నెండి
యు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసమ్యాఖ్యాతంబు లగుటం జేసి నిరసించె నట్టి
ఋషభునితోడఁ దత్సిద్ధికృతప్రయత్నులగునితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున
నైన నెట్లు సరియగుదు రిట్లు సకల వేదలోకదేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమ
గురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రం బెవ్వరువినినను దుశ్చరితంబులు
దొలంగు మంగళంబు సిద్ధించు మిక్కిలి శ్రద్ధతో నెవ్వండువిన్నను వినిపించినను
హరిభక్తిదృఢంబగు నట్టిహరిభక్తితాత్పర్యమునం(బెద్దలు భాగవతులగుటం జేసి
సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థు లగుచు వివిధవృజినహేతుకం బగు)సంసారతాపంబును
బాసి[5]యవిరతంబుఁ దద్భక్తియోగామృతస్నానంబు సేసి పరమపురుషార్థం బ
యినమోక్షంబును జెందుదు రని సప్తద్వీపంబులవారు నేఁడునుం గొనియాడు
చుండుదురు. 89

ఆ. యాదవులకు మీకు । నత్యంతకులగురు, వైనకృష్ణుఁ [6]డెచటనైనఁ గలఁడు
కొలుచువారికెల్ల । సులభుఁడై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ జింతసేయ । నేలనీకు. 90

---

1. నధర్మలక్షణంబులం గలిగికలియుగ. 2. దంధపరంపరను దమతమ. 3. బ్రాహ్మణక్షత్రియు లగు మోక్ష. 4. నతనియంశంబున సప్తద్వీపములందుఁ బ్రియవ్రతునియంశంబునను సరిచెప్ప నలర గా దేవంశంబున శ్రీహరి యవతరించి మహాయోగధర్మప్రకాశంబు సేసె నాఋషభునిచరితంబు మ నోరథంబున నైనఁ బొందలే రతండుయోగమాయను నిరసించి మాయాకల్పితసకలసిద్ధుల నసత్యంబు గాఁ దలచె నిట్లుసర్వలోకపూజ్యులైనదేవబ్రాహ్మణులకు, 5. హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు లై పరమపురుషార్థంబైనమోక్షంబు నపేక్షింప రని సప్తద్వీప;—ఇట 'మోక్షంబు నపేక్షింప' ని నుటకు 'త్వయైవ నిర్వృత్యా పరయా హ్యపవర్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థ మపి నో ఏవాద్రియన్తే' అని మూలము. 6. డెక్కఁ డైనఁ.

సీ. నిత్యానుభూత మై [1]నిజరూపలాభని,వృత్తమై తగుమహాతృష్ణ గలిగి
యతులితవిపులమాయారచితం బైన,లాభంబునకుఁ దగుఫలంబు లేని
మతి గల్గి లోకుల నతివేడ్కఁ గరుణించి, యభయదానం బిచ్చియుండఱ కిల
[2]నవ్యయం బై దివ్య మై మహానందమై, యత్యంతసేవ్యమై యతుల మైన
తే. తనదులోకంబు సూపంగఁ దగినయట్టి
మోక్షమార్గంబు నెఱిఁగించి ముక్తదేహుఁ
డగుచుఁ దాదాత్మ్య మొందెఁ బ్రత్యక్షవిష్ణు
వైనఋషభుండు జనులకు నద్భుతము గ. 91

భరతోపాఖ్యానము.

మ. భరతుం డంత ధరాతలంబుఁ గడుఁకం బాలించుచున్ ధారుణీ
శ్వరచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు మున్ సంజాత యై యుండి ని
ర్భరకాంతిన్ విలసిల్లుపంచజనిపేరం గల్గుకాంతామణిం
గర మర్థిన్ ధరఁ బెండ్లి యాడె శుభలగ్నంబంధు భూవల్లభా. 92

వ. ఇట్లు (వివాహితుం డై) యాపంచజనివలన నహంకారంబునం బంచతన్మాత్రలు జనించిన తెఱంగున సుమతి రాష్ట్రభృ త్సుదర్శ నావరణ ధూమ్రకేతువు లను నేవురు పుత్త్రులం బుట్టించె నట ము న్నజనాభం బనుపేరం బరఁగువర్షంబు భరతుండు పాలించుకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరఁగె నంత. 93

క. భరతుఁడు పూర్వజు లేలిన, కరణిని గర్మముల నెల్లఁ గైకొని ప్రజలన్
హరికృప నొందుచు నేలెను, ధరణీసురవరులు వొగడ ధరణీనాథా. 94

సీ. భగవంతుఁ డగుజగద్భరితు [3]నల్పంబులు, నధికంబు లైన పెక్కధ్వరముల
దర్శపూర్ణిమలచేఁ దగనుజాతుర్మాస్య, [4]ముల నగ్నిహోత్రములవలనఁ గడఁకఁ
బశుసోమములచేతఁ బలుమాఱుఁ బూజించి, వేదోక్త మైనయావిమలకర్మ
ములఁ గల్గుధర్మంబుఁ బురుషోత్తమార్పణం,బుగఁ జేయుచునుమఖంబులను మంత్ర
తే. ములను బలికెడునాదైవములను శ్రీశు
నవయవంబులు గాఁ[5]గ భూధవుఁడు ప్రేమ
ననుదినంబును బాయక ఘనతఁ దలఁచి
యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ డగుచు నుండె. 95

క. ఈరీతిఁ గర్మసిద్ధుల, నారయ నత్యంతశుద్ధ మగుచిత్తముతో
నారాచపట్టి భరతుఁడు, ధారుణిఁ బాలించె నధికధర్మాన్వితుఁ డై. 96

వ. మఱియు నాభరతుండు శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృతుండును సుదర్శనా
ద్యాయుధోపలక్షితుండును నిజభక్తజనహృదయారవిందనివాసుండును బరమ

---

1. నిజరూపుచేత వివృత్త. 2. నవ్యయంబును మహానందకరంబును, దివ్యంబు నత్యంత సేవ్య మైన
3. నిగణనాధికము లైన పెక్కుమఖముల చేత. 4. లగ్నిహోత్రముల చేవతిథిజనము ల. 5. మనంబందు.

పురుషుండును నైనవాసుదేవ్రునియందు నధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు నేకవిలక్షులవేలేండ్లు రాజ్యంబుసేసి [1]పిత్రుపితామహోపార్జితం బగునాధనంబును యథార్హంబుగఁ బుత్త్రులకుఁ బంచి యిచ్చి బహువిధసంపదలు గలగృహంబును బాసి పులహాశ్రమంబున కరిగె నంత. 97

సీ. ఏయాశ్రమంబున నిందిరాధీశ్వరుఁ, డచ్చటివారల నాదరించి
ప్రత్యక్షమున వచ్చి పాయ కెప్పుడునుండు, నట్టిరమ్యంబైనయాశ్రమమున
నిలిచి సాలగ్రామములు గల[2]గండకీనది యెందు నెంతయుఁగదిసి యుండు
నచ్చోట నేకాకియగుచును భరతుండు, బహువిధనవపుష్పపల్లవముల

తే. నతులతులసీదళంబుల నంబువులను, గందమూలాదిఫలములఁగంజములను
ఘనత నర్పించి నిచ్చలుఁ దనివి లేక, సేవసేయుచు నుండెనా శ్రీశుఁ జేరి. 98

వ. దానంజేసి విగతవిషయాభిలాషుండై శమదమాదిగుణంబులు గలిగి యథేచ్ఛంజేసి యెడతెగక పరమపురుషునిపరిచర్యాభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయగ్రంథి గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులకితాంగుండు నానందబాష్పనిరుద్ధావలోకనయనుండు నగుచు నిజస్వామి యైనహరి(చరణారవిందాను)ధ్యాన (పరిచిత) భక్తియోగంబునం బరమానందగంభీరహృదయం బనునమృతకాసారంబున నిమగ్నుం డగుచుం దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యిట్లు భగవద్వ్రతంబు ధరియించి యేణాజినవాసస్త్రిషవణస్నానంబుల నార్ద్రకుటిలకపిశవర్ణజటాకలాపంబులు గలిగి సూర్యాండాంతర్గతుం డయిన పరమేశ్వరుని హిరణ్మయపురుషునిం గాఁ దలంచుచు ని ట్లనియె. 99

సీ. కర్మఫలంబులఁ [3]గడఁక నిచ్చుచు మనో, వ్యాపారమున నిట్టియఖిలలోకములఁజేసి యీలోకములకు నంతర్యామి, యగుచుఁ బ్రవేశించియంతమీఁద
నానందరూప మైనట్టిబ్రహ్మముఁ గోరు, చున్నజీవుఁ దనయందు నున్న యోగశక్తిచేఁదగ ననిశంబుఁ బాలనసేయు, చుండి యంతటను సమూర్తుండసముద్ర

ఆ. వర్తి యగుచు నిట్లు[4]వఱలుచు జగముల,యందు నుండి ప్రకృతిఁబొంద కంత
నతులదివ్యమూర్తి యైనయానందరూ,పమును శరణ మొందె భరతవిభుఁడు.

వ. అంత నాభరతుం డొక్కనాఁ [5]డామహానదిం గృతాభిషేకుం డయి మహామూర్తత్రయం బంతర్గతంబులందుఁ బ్రణవోచ్చారణంబు సేయుచుండ నసమయంబున నిర్భరగర్భిణి యగునొక్కహరిణి జలార్థిని యై యొంటి జలాశయసమీపంబునకు వచ్చి జలపానంబు సేయునెడ నా సమీపంబున మృగపతి గర్జించి లోకభయంకరంబుగ నాదంబుసేయ నాహరిణి స్వభావంబున భీత యగుటంజేసి బెగ్గడిలి

1. సామ్రాజ్యంబు పుత్త్రులకుం. 2. చక్రతీర్థంబుఁ జేయును బవిత్రంబు గాఁగ' ప్రా. ప్ర.
3. గతసమర్పణ. 4. వ్యాసాపమున వరు, లందు నుండి. 5. డాచక్రతీర్థంబునం.

(హరివిలోకనవ్యాకులచిత్తయై) దిగ్గన నుదరిగగనంబునకు [1]నెగిరి యుపగతతృష యగుచు నది నుల్లంఘించు నెడ నధికభయంబునం జేసి యాగర్భంబు యోనిద్వారంబున గళితంబై జలంబులం బడియె నా హరిణి (యుల్లంఘనాదిభయంబునం జేసి) తత్తీరంబున (నుండు గిరిదరిం బడి) శరీరంబుం బాసె నంత నా హరిణపోతంబు జలంబులం దేలుచున్న భరతుండు గనువిచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుండై (మృతజనని యగు నా)హరిణపోతంబును దన యాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి మిక్కిలి ప్రీతి సేసి యుపలాలనంబు సేయుచుండఁ బోషణపాలనప్రీణనలాలనానుధ్యానంబుల భరతునకు నాత్మనియమంబులైన యష్టాంగయోగంబులును [2]బరమపురుష పూజాపరిచర్యాదులు నొక్కొక్కటిఁ గ్రమక్రమంబునం గొన్ని దినంబులకు సమస్తంబును నుత్సన్నం బయ్యె నంత. 101

క. ఘనతపము చలన మొందుట, యును భరతుం డెఱుఁగ కాత్మయోగంబునఁ జ
య్యనఁ బాసె హరిణపోతముఁ, దనమదిలోఁ బ్రీతిఁ జేసి తప్పక పలికెన్. 102

ఉ. అక్కట తల్లిఁ బాసి హరిణార్భక మాప్తులు లేమిఁ జేసి యే
దిక్కును లేక యున్న నిటు దెచ్చితి నా యెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడు ప్రేమ సేసి చరియించుచు నున్నది నాదు సన్నిధిన్
మక్కువ చేసి దీనిఁ గడు మన్ననలం దగఁ బ్రోతు నెంతయున్. 103

క. శరణని వచ్చిన జంతువుఁ, గరుణం గనువిచ్చి చూచి కాంచినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బని ము, న్నెఱిఁగించిరి సన్మునీంద్రు లెల్లం బ్రేమన్. 104

వ. అని యిట్లు హరిణపోతంబుం దన యాశ్రమంబున [3]నత్యాసక్తిం జేసి యాసనశయనాటనస్నానసమిత్కుశకుసుమఫలపలాశమూలోదకాహరణ దేవపూజాజపాదుల యెడం దనయొద్దన యునిచికొనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబులవలని భయంబున వనంబుల వెనువెంటం దిరుగుచు (నధికప్రణయభరపరీతహృదయుం డగుచు నతిస్నేహంబునం జేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱి గొంతతడ వురంబున నుత్సంగంబున నుంచికొని లాలించుచు సంతసంబు నొందు మఱియు నా భరతుండు నిత్యనైమిత్తికాదిక్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించు నెడ నంత నంత లేచి హరిణకుణకంబుఁ జూచుచుఁ గించిత్స్వస్థహృదయుండై దాని నాశీఃపరంపరల నభినందించుచుఁ జుంబనాదులం బ్రీతిసేయుచు) నతిమోహంబునం బెంచుచుండు నెడ. 105

చ. [4]గురువులు వాఱి బిట్టుఱికి కొమ్ములఁ జిమ్ముచు నంత నంత డ
గ్గఱుచును గాలు ద్రవ్వుచు నఖంబుల గీఱుచు గాసి సేయుచు
న్నొఱగుచు ధారుణీశ్వరుని యూరువులన్ శయనించి యంతలో

---

1. 'నెగసిపడిన గర్భంబు స్రవించి జలం 2. జలనంబు నొందె నంత' వ్రా.ప్ర. 3.నుం గొని చని స్నానసమిత్కుశ. 4. ఇది యచ్చుప్రతుల లేదు.

నఱికడ మెక్కుచుం బొదలి యాడుచు నాహరిణంబు లీలతోన్. 106

తే. గరిమ నీగతి మెల్లనఁ గెరలు వాఁడిచి, చెలఁగియాడంగ భరతుండు చిత్తమందు
సంతసిల్లుచునుండె నాశ్రమముఁ బాసి, హరిణడింభక మంతలో నుఱికి చనియె.

వ. భరతుం డంతం దన మృగశాబకంబు గానంబడమికి (వ్యాకులితచిత్తుం డగుచు నష్టధనుండునుం బోలె నతిదీనుం డై కరుణతోడం గూడి తద్విరహవిహ్వలమతి యై దానిన తలంచుచు నతిశోకంబుతో) మనంబున దుఃఖించి యిట్లనియె. 108

తే. హరిణపోతంబ నీకు వనాంతమందుఁ
గ్రూరమృగబాధ లేకుండఁ గోరుచుండఁ
దలఁగి పోయితె యనుచుఁ జిత్తంబునందు
రాజవృషభుండు భరతుఁ డారాట మంది. 109

తే. తల్లిఁ జచ్చినహరిణపోతంబు వచ్చి, పుణ్యహీనుండ నగునన్నుఁ బొంది పాసి
నేమి సేయుదు నేనింక నెట్లు గందుఁ, జేరి యేరీతిఁ గాంచి రక్షించుకొందు.

క. కట్టాయీయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణవల్లి మేసి పొదలినహరిణం
బిట్టట్టుఁ దిరుగుచుండఁగఁ, బట్టిమృగేంద్రుండు గొట్టి బాధించెనొకో. 111

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణకుశలక్షేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోషపరచు నానాప్రకారంబు లైనతనగతులచేత నన్ను నెప్పు డానందంబు నొందించు ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్నుఁ గొమ్ముల రాఁచుచు నుండు నట్టివినోదంబు లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజాద్రవ్యంబులు ద్రొక్కి మూర్కొనినం గోపించి చూచినం గుమారుండునుం బోలె దూరంబునకుం జని నిలిచి మరల నేఁ బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టిమెలఁకువస్వభావంబులు గలుగుట యెట్టు లీభూదేవి యెంతతపంబు చేసినదియో యాహరిణపాదస్పర్శంబులం బవిత్ర యైనభూమి స్వర్గాపవర్గకాము లైనమునులకు యజ్ఞార్హ యగు నట్టిహరిణపోతంబు నెట్లు గనుఁగొందు నదియునుం గాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు [1]మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబు నైనమృగశాబకంబును గొనిపోయి పెంచుచున్నవాఁడో మున్ను పుత్త్రవియోగతాపంబునం జంద్రకిరణంబులం బాపుదు నిపుడు హరిణపోతంబు దనశరీరస్పర్శంజేసి కళానిధికిరణంబులకన్న నధికం బగుచుం బుత్త్రవియోగతాపంబు నివర్తింపం జేసె ననుచుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమిత్తంబు లైనమనోరథంబులచేతం బూర్వకర్మవశంబున యోగభ్రష్టుం డగుభరతుండు [2]భగవదారాధనంబువలన విభ్రంశితుం డగుచు నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁది మోహం బగ్గలం బగుచుండ నుండె నని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె. 112

సీ. జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధ మని పాయఁ, గా రానిపుత్త్రాదికంబు నెల్ల

1. 'తనయాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి. 2. హరిసేవం బాసి యితరజాతిం.

బాసి తపస్వి యై § భరతుండు హరిణశా,బకపోషణంబునఁ § బాలనమున
నటలాలనప్రీ§ణనానుషంగంబుల,మూషికబిల మతి§రోషమునను
సర్పంబు సొచ్చిన§చందంబునను యోగ,విఘ్నంబు మిక్కిలి § విస్తరిల్లె

ఆ. గాన యెంతవాని § కైనను గాలంబు, గడవ రాదు నట్లు § గాక పోదు
పరమమునులకైనఁ § బాయవు కర్మంబు, లోఁగు లనంగ నెంత § నరవరేణ్య.

వ. ఇట్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందుచుండునెడ నామృగశాబకంబు సనుదెంచిన సంతసిల్లుచుండె నంత నొక్కనాఁడు. 113

మ. భరతుం డల్లన యంత్యకాలము వెసం § బ్రాపింపఁగా నప్పుడా
హరిణంబుం గడుభక్తిఁ [1]బుత్రుగతి న§త్యాసక్తి వీక్షింప నా
హరిణంబుం దనయాత్మలో నిలిపి దే§హం బంతటం బాసి తా
హరిణీగర్భమునన్ జనించి హరిణం§బై యొప్పెఁ బూర్వస్మృతిన్. 114

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణీగర్భంబునం బుట్టియు భగవదారాధనసామర్థ్యంబునం దనమృగత్వకారణంబుఁ దెలిసి కడుం దాపంబు నొందుచు ని ట్లనియె. 115

ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సుర§రాజసమానుఁడ నై తనూజులన్
రాజులఁ జేసి తాపసులు § రాజఋషీంద్రుఁ డటంచుఁ బల్కఁగాఁ
దేజము నొంది యాహరిణ§దేహమునందలి ప్రీతిఁ జేసి నా
యోజ[2] సెడంగ నేఁ జెడితి § యోగిజనంబులలోన బేల నై 116

వ. ఇట్లు శ్రీహరి[3] శ్రవణ మననసంకీర్తనారాధ నానుసరణాభియోగంబులం జేసి యశూన్యసకలయామం బగుకాలంబు గలనాఁకు హరిణపోతస్మరణంబుకతంబున యోగవిఘ్నంబు ప్రాప్తం బయ్యె మోక్షదూరుండ నైతి నని (నిగూఢనిర్వేదుం డగుచుఁ) దల్లిం బాసి క్రమ్మఱ (నుపశమశీల) మునిగణసేవితం బయి భగవత్క్షేత్రం బైన సాల (తరునిబిడతమ) గ్రామపర్వతసమీప పులస్త్యపులహాశ్రమం బులకుం (గాలాంజనపర్వతంబువలనఁ) జనుదెంచి యందు మృగత్వావసానంబు గోరుచు (సంగము విడిచి యేకాకియగుచు) శుష్కపర్ణతృణవీరుదాహారుండై (మృగత్వనిమిత్తం బగునానదీ)తీర్థంబునందు (నవసానంబుగోరుచుఁ దత్తీర్థోదకక్లిన్నం బగుచుఁ నుండు)శరీరంబు విడిచె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు వినిపించిమఱియు ని ట్లనియె. 117

భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుండై జనించుట.

సీ. హరిణదేహముఁ బాసి § యంత నాంగీరసా,న్వయుఁడు పవిత్రుండు § వంశకరుఁడు
శమదమఘనతపః§స్వాధ్యాయనిరతుండు, గుణగరిష్ఠుఁడు నీతి§కోవిదుండు
నైనబ్రాహ్మణునకు § నాత్మజుండై పుట్టి, సంగంబువలనను § జకితుఁ డగుచుఁ

1. 'బుత్రునిగతి న్లాలించి వీక్షించుచున్' 2. 'సె డుండితిన్ భరసు' వ్రా ప్ర, 3. 'యారాధనానుస్మరణయోగంబులం జేసియెల్ల కాలంబునుం గలనాఁకు.'

కర్మబంధంబుల ఖండింపఁ జాలు నీశ్వరుని నచ్యుతు నజు శ్రవణమనన[సీక
తే. మూలను హరిచరణధ్యానకమూలను విఘ్న, భయమును జేసి మనమందుఁ బాయ
నిలిపి సంస్తుతిసేయుచుఁ దలఁచి యంగ. [illegible] యుమఁ గొని భరతుండు పార్థివేంద్ర.

వ. ఇట్లు ఆంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్రనవకంబును గనిష్ఠభార్యయందు స్త్రీపురుషుల నిద్దఱను గలుగంజేసిన నందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండును రాజర్షిప్రవరుండును నుత్సృష్టమృగశరీరుండు నుంబరమశరీరంబునం బ్రాప్తవిప్రశరీరుండును నగు భరతుం డయ్యె నతం డాజన్మంబున నన్యజనసంగంబు జన్మపరంపరలకుఁ గారణం బని యత్యంతభయంబు నొంది కర్మబంధవిధ్వంసనశ్రవణస్మరణాదుల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరగల సంస్మరించుచుఁ దనస్వరూపంబు నున్మత్తజడాంధబధిరరూపంబుల లోకులకుం జూపుచుండె నంత.

మ. జనకుం [1]డాంగిరసుండు నాత్మజుని వాత్సల్యంబునం బెంచుచుం
దనరం [2]జౌలముఖాగ్రకర్మములచేతన్ సంస్కృతుం జేసి పా
యనిమోహంబున నిచ్చలుం గడఁక శౌచాచారముల్ సెప్పినన్
ఘనుఁ [3]డాభాగవతుం డసమ్మతిని దత్కర్మంబులం గైకొనెన్. 120

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుండు గర్మంబులయందు నిచ్చ లేక యుండియును బితృనియోగనిర్బంధంబునం (బితృసన్నిధియందె యనధీనంబుగా వ్యాహృతిప్రణవశిరస్సహితం బగునట్లు) గాయత్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది [4]చైత్రాదిచతుర్మాసంబుల సమవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు సేయుచుండె జనకుం డాత్మజుని శిష్టాచారంబుచే శిక్షింప వలయు ననులోకాచారంబు ననువర్తించి (యాత్మభూతుం డగు నాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం డగుచు శౌచాచమనాధ్యయనవ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాదికంబు లనభియుక్తంబు లయినం బుత్రునిచే నొనరింపించుచు నప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె నంత). 121

క. ఈరీతిని గొడుకున కాచారంబులు గఱపి చింత సద్గృహమున సం
సారి యగుచుండి విప్రుఁడు, ఘోరన దేహంబుఁ బాసి పోయె నమీఁదన్.

ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ దా నగ్నిఁ జొచ్చిన, నతనిమహిమ లెఱుఁగ కంతలోన
సవతితల్లికొడుకు లవినీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లతనిఁ జదువనీక. 123

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాపి గృహకర్మంబుల నతని నియమించిన. 124

క. ధరణీసురోత్తముఁడు దా, నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱి కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్మ మట్లు నెఱపుచు నుండెన్.

వ. ఇట్లు గృహకర్మప్రవర్తనుం డగుచు (నుండ మూఢు లగు ద్విపాత్పశువులచే

1. 'డాటను విప్రు డాతనిని వాత్స. 2. గాఁ జవులాదికర్మములచేతం బ్రీతిఁ బుట్టించి, 3. డా విప్రసుతుండు గైకొనియె సత్కర్మంబులన్ భూవరా' 4. యనుష్ఠాత యై యధ్యయ బ్రా. ప్ర.

నున్మత్త జడ బధిర యని యూహాపాయహీనుం డగునపుడు తనమనోహరంబు
లగుసంభాషణంబుల నొనర్చుచుఁ బరేచ్ఛాయదృచ్ఛలం జేసి విష్టి వేతనయాచ్ఞా
దులవలన నియుక్తకర్మంబులం బ్రవర్తించుచు. 126

తే. అతులమృష్టాన్న మైన శుష్కాన్న మైన
నెద్ది వెట్టిన జిహ్వాకు హితవు గాను
దలఁచి భక్షించుఁ గాఁ గొంకుఁ దలఁచి మిగులఁ
బ్రీతి సేయఁడు రుచులందుఁ బెంపుతోడ. 127

వ. మఱియు నావిప్రుం డాత్మ నిత్యానందసుఖలాభంబు గలిగి యిహసుఖదుఃఖంబుల యందు దేహాభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతవర్షాతపంబులకు నోర్చి మైచీర గప్పక వృషభంబునుంబోలెఁ బీనుండును గఠినాంగుండును నగుచు స్థండిలశాయి యై [1]రజఃపటలంబులం గప్పంబడినదివ్యమాణిక్యంబునుంబోలె నంతర్భిన్నబ్రహ్మవర్చసుండై మలినాంబరపరీతకటితటుండును నతిమషీలిప్తయజ్ఞోపవీతుండును నగుచుండం జేసి యజ్ఞజనంబు లతండు బ్రాహ్మణాభాసుండు మందుండు నని పలుకఁ సంచరించుచుండం గర్మమూలంబునం బరులవలన నాహారంబు గొనునపుడు దమ వారును నియమించినవ్యవసాయకర్మంబునందు [2]క్షేత్రవిహితసమవిషమన్యూనాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లుచు నూకఁ దవుడు తెలికపిండి పొట్టు మాఁడు ద్రబ్బెడ యాదిగాఁ గలద్రవ్యంబులయందు నరుచి సేయక యమృతసమానంబుగా భక్షించుచుం జేనికావలి యుండు నెడ నొక్కనాఁడు. 128

వృషలరాజభృత్యులు కాళిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట.

క. పురిలోన వృషలపతి దాఁ, బరుదుగ సంతానకాముఁడై వేడుకతోఁ
బురుషుఁ డగుపశువుఁ గాళికిఁ, దఱుముక గొనిపోవఁ బశువు దలఁగిన భృత్యుల్.

ఆ. అరసి కాన లేక యారాత్రి వీరాసనమునఁ జేనికావు విమలబుద్ధి
నున్నవిప్రయోగి నొయ్యన పొడగాంచి, పశువు మంచి దనుచుఁ బట్టి రతని.

క. ఆరీతి భూసురవరు, నారయ నా కాళికాగృహమునకు భృత్యుల్
బోరనఁ గొనిచని సల్పిరి, చారుతరాభ్యంజనాదిసంస్కారంబుల్. 131

వ. ఇట్లభ్యంజనాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనవసనంబు గట్ట నిచ్చి గంధపుష్పాభరణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజియింపం బెట్టి ధూపదీపమాల్యలాజకిసలయాంకురఫలోపహారాదులు సమర్పించి పంచమహావాద్యఘోషంబులతోడ నాపురుషపశువుం గాళికాదేవిసమ్ముఖంబున నాసీనుం గావించి యావృషలపతి పురుషపశువురక్తంబున భద్రకాళి సంతోషపెట్టం దలంచి కాళికామం

1. రజోనికరంబునఁ గప్పంబడినమాణిక్యంబుంబోలె బ్రహ్మవిద్యగలిగి సర్వజనంబు లితండునష్టబ్రాహ్మణ్యుండు మందుం డని పలుక. 2. వైషమ్యపక్షపాతంబు లెఱుంగక.

త్రాభిమంత్రితంబు (నతికరాళంబు) నైనఖడ్గం బంది (నిజాభీష్టసిద్ధికి) హింసింపం
దలంచిన. 132

సీ. సర్వభూతములకు [1]సఖుండును బ్రహ్మభూ,తాత్ముండు నిర్వైరుం డయిన బ్రహ్మ
సుతుని తేజం బంతం జూడ దుస్సహ మైన, భయమంది వడంకుచు భద్రకాళి
క్రోధంబు ముమ్మడిగొనంగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు జేసి
పాపాత్ములును దౌష్ట్యపరులును రాజస, తామసకర్మసంస్థాను లగుచు
తే. విప్రవరు నట్లు హింసించు వృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుతోం దలల్ పృథ్విం గూల్చి
యపుడు వృషలాధిపుని శిరమంది లీలం, బాడి యాడుచు నందంద క్రీడ సలిపె.
క. ధరలోన నెవ్వరేనియు, ధరణీసురవరుల కెగ్గుం దలంచిర యేనిన్
నెరయంగం దార చెడుదురు, హరి ధరణీసురవరేణ్యులం దుండుటచేన్. 134
వ. మఱియును. 135
ఉ. అచ్చట విప్రసూనుండు భయం బొకయించుక లేక చంపంగా
వచ్చినవారియందుం గరవాలమునందును గాలియందుం దా
నచ్యుతభావ ముంచి హృదయంబునం బద్మదళాక్షు నెంతయున్
మచ్చికతోడ నిల్పి యనుమానము నొందక యుండె నెంతయున్. 136
వ. మఱియు నా విప్రవరుండు చండికాగృహంబు వెలువడి క్రమ్మఱం జని కావలి
యుండు నెడ. 137

సీ. అంతటం గొన్నిహాయనములు సన సింధు,భూపాలనము సేయు భూవరుండు
ధీరత నిక్షుమతీతీరమున నున్న, కపిలమహామునిం గాంచి తత్త్వ
విజ్ఞాన మెఱంగెదు వేడ్కతోడుత శిబి,కారోహణము చేసి యరుగుచుండ
నాలోన నా శిబి[2]కావహు లాచేనం, గా నున్న విప్రునిం గాంచి తెచ్చి
తే. శిబిక మోపింత మీతనిచేత ననుచుం, బట్టి మూంపునం బల్లకిం బెట్టి మోవు
మనుచు మోపించునంత ధరామరుండు, శిబిక మూంపున నిడి యందుం జింత లేక.
క. తనమనసు కోలంది నప్పుడు, మును కొని యట్లప్రయత్నమున నడవంగ నా
జనపతి నిమ్నోన్నత మై, చనుట యెఱింగి శిబిక మోచు జనులకు ననియెన్.
ఆ. మీర లిప్పు డిచటం జేరి మిక్కిలి ప్రయత్నంబుతోడం దగిలి నడచుచుండ
విషమ మగుచు గమనవేగంబు నను బాధం, బెట్టుచున్న దనిన బెస్త లనిరి.
వ. దేవా యీ విషమగమనంబు మావలన నైనది గా[3]దీతు రీయవాహకుండు సుఖ
గమనంబు గా [4]నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవ నేర మనిన రహూగణుం
డను నా రాజు (పాసితవృద్ధజనుం డైనను బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం)
గోపించి విమర్శ దప్పి నీఱు గప్పిన నిప్పునుం బోలె నెఱుంగ రాని బ్రహ్మతేజంబు

---

1. 'సముండును నెచ్చెలియును, నా బ్రహ్మఋషిసుతుం డైన విప్ర. 2. కారోహకులు చేని కావు
న్న. 3. దీవింతవాండు. 4. నడవం దనిన నా రాజు' వ్రా. ప్ర.

గల బ్రాహ్మణునికిం గంటకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల నిట్లనియె. 141

చ. అలసితి వెంతయున్ ముసలివై కట డస్సితి [1]వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచన యున్న దీశిబిక భారము దూరము మోసి తేగతిన్
నిలిచెద వంచు భూవరుఁడు నిష్ఠురముల్ దగఁ బల్క నామెడం
బలుకక మోసె నాశిబిక బ్రాహ్మణవర్యుఁడు పార్థివేశ్వరా. 142

వ. అప్పు డావిప్రవరుండు దనకుం గడపటిశరీరం బయినకళేబరంబునందు నహంకార మమకారంబులం బొంద నీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుం డై బ్రహ్మ[2]భూతుం డై మౌనవ్రతంబున నాశిబిక మోచుచున్న విషమగమనంబుఁ జూచి యతికుపితుం డగుచు నాభూవరుండు వెండియు నిట్లనియె. 143

సీ. ఓరిదుర్మద విన వోరి జీవన్మృత, నాయాజ్ఞఁ దప్పించి నడచె దీవు
నీవక్రమార్గంబు లిన్నియు విడిపించి, నడిపింతు నిన్ను సన్మార్గమందు
నని రాజగర్వాంధుఁ డగుచు గుణత్రయం, బున వృద్ధిఁ బొందిన భూవరుండు
బద్ధప్రలాపముల్ వల్కుచుండినఁ జూచి, శమదమాదులచేఁ బ్రశస్తుఁ డగుచు

తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూపమై సకలభూత, ములకు నత్యంతహితుఁ డైన భూసురుండు
యోగివర్తన దెలియ లేకున్నరాజు, నంత వీక్షించి యల్ల నిట్లనుచుఁ బలికె.

భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట.

వ. నరేంద్రా నీవు సెప్పునది సత్యంబు భారంబు శరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగ నేరదైనను స్థౌల్యకార్శ్యంబులు వ్యాధులు నాధులు క్షుత్తృష్ణలు నిచ్ఛావిరోధ భయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబులు నహంకారమమకార మదశోకంబులును దేహంబుతోడన జనియించుంగాని నాకుం గలుగ నేరవు జీవన్మృతుండ నేనకా(దాద్యంతంబులు గలుగుటం జేసి)యందఱియందును గలిగి యుండు స్వామిభృత్యసంబంధములు విధికృతంబు లగుచు వ్యవహారంబులం జేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుంగాక రాజాభిమానంబున నీవు నన్నాజ్ఞాపించెద వేనిం బ్రమత్తుండ వైననీకుం బూర్వస్వభావం బెట్లుండె నట్లు గా[3]క యే నేమి సేయుదు నెఱింగింపు మున్మత్త(మూకాంధ)జడులుం బోలె సహజస్వభావంబునం బొందిననాయందు నీశిక్ష యేమిలాభంబుఁ బొందింప నేర్చు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండు మత్తుండు నైననాకు నీశిక్ష వ్యర్థం బగునని పలికి యుపశమశీలుం డైనమునివరుండు పూర్వకర్మశేషంబునం గల్గు భారవాహకత్వంబుం దలంగం ద్రోయుటకు భారంబు వహించి శిబిక మోచుచుం జనునెడ నారాజవల్లభుండు దత్త్వజ్ఞానాపేక్షితుం డై చనియెడివాఁ డగుటం దనహృదయగ్రంథివిమోచకంబులును బహుయోగగ్రంథసమ్మతంబులును నగుబ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక దిగ్గన డిగ్గ నుఱికి యావిప్రునికి

1. 'మేను. 2. స్వరూపము గలిగి. 3. నెఱింగించెద నున్మత్త' వ్రా. ప్ర.

సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వవర్జితుం డై ముకుళితహస్తుం
డగుచు ని ట్లనియె 145

సీ. ధరణీసురులలోనఁ దలఁప నెవ్వఁడవు నీ, వవధూతవేషి వై యవనియందు
నేమిటి కై చరియింపంగ వచ్చితి, చట నొక్కఁడవు నొంటి ననుట నేఁడు
ననుఁ గృతార్థునిఁ జేయ ననుకూలుఁ డగుచున్న, యట్టియా కపిలమహామునీంద్రుఁ
డవొ నీమహత్త్వంబు దవిలి విచారింప, నెఱుఁగక చేసితిఁ గరుణఁ జూడు
తే. తప్పు సైరింపు నే యమదండమునకు, హరునిశూలంబునకును వజ్రాయుధమున
కనలచంద్రార్క ధనదశస్త్రాస్త్రములకు, వెఱవ విప్రుని కే మది వెఱచినట్లు.

వ. మఱియు నిస్సంగుండ వయి జడుండునుం బోలె నిగూఢవిజ్ఞానంబు గలిగి చరియించుచున్నవాఁడవు నీవచనంబులు యోగశాస్త్రసమానంబు లై వాఙ్మనసంబులకు నభేద్యంబు లయి యున్న వే (నవిష్ణుకళావతీర్ణుండు సాత్మోద్ధరియు నగు)కపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్య దెలియం గోరి చను చున్నవాఁడ నీవు లోకనిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండ వై చరియించు చున్న కపిలమహామునీంద్రుం డవు గాఁ బోలుదువు మందుం డై నగృహస్థుండు యోగీశ్వరచరిత్రంబు లెట్లు లెఱుంగ నేర్చుఁ గర్మవశంబున దృష్టంబై శ్రాంతివహించుచు (నడచుచు)న్న యీయాశ్రమంబు నాకు(నుంబోలె)[1] నీకు నగు నని తోఁచుచున్న దది యెట్లనిన ఘటంబు లేక జలంబు దేరాని తెఱంగున లేనివి గలుగ నేరవు గావునం బ్రమాణమూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమ్మతం బై యుండుటం జేసి నీ వాదువాక్యంబులు నాకు సమ్మతంబు గానేర వని సింధుదేశాధీశ్వరుండు వినిపించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం [2]బాపాధికం బగుం గాని నిత్యంబు గా నేర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబు గా ని ట్లనియె. 147

సీ. పావకశిఖలచే భాండంబు దాఁ దప్త, మగుఁ దప్తఘటముచే నందు నున్న
జలము తపించు నా జలముచేఁ దండులంబులు తప్తమొంది యుడ్కు వాఁడు విశిష్ట
మైనయన్నం బగు నాచందమునను దా, దేహేంద్రియంబులఁ దెలివితోడ
నాశ్రయించక యున్న యట్టిజీవునకు దేహంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున
ఆ. జరుగుచుండు నిట్లు సంసారఘటితశ్రీ, రక్షకుండు నయిన రాజు దుష్ట
కర్మములకుఁ బాసి కంజాక్షుపదసేవఁ, జేసె నేని భవముఁ జెందకుండు. 148

ఆ. అనుచు ధారుణీసురాత్మజుఁ డీరీతిఁ, బలుకుటయును రాజు పరిణమించి
వినయవాక్యములను వినుతించి క్రమ్మఱఁ, బుణ్యుఁ డైన సింధుభూవరుండు.

వ. మహాత్మా నేను రాజ ననియెడియభిమానమదాంధుండ నై మహాత్ములం దిరస్కరించిననన్నుఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టిం జేసి మహాత్ముల నవమానంబు చేసినదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్త వైన

1. 'నీయది యని-తోఁచు. 2. బాధోపేతం బగుం' వ్రా. ప్ర.

నీకుం గోపంబు గలుగనేర దసమర్థు లయినమాబోంటివారలు మహాజనావమానంబున శీఘ్రంబ నశింతురు గావున నీవు కృపాదృష్టి నయి నన్ను మన్నింపు మనిన నావిప్రుం డిట్లనియె. 150

క. కడువేడ్క నీ వవిద్వాంసుఁడ వై యుండియును మిగులఁ జోద్యము విద్వాం
సుఁడుఁబోలెను బలికెద వి,ప్పుడు మే లన వచ్చుఁ గొంత పురుషులలోనన్.

ఆ. పరఁగఁ బెద్దలీ ప్రపంచ మంతయుఁ దథ్య, మనరు నీవు తథ్య మనుచుఁ బలికి
తట్లు గాన నిన్ను నధికుండ వని పల్క, రాదు నాకుఁ జూడ రాజచంద్ర. 152

సీ. యజ్ఞాదికములందు నామ్నాయములయందుఁ, దఱుచుగాఁ దత్త్వవాదంబు లేదు
స్వప్నంబునందుల సౌఖ్య మాకారంబు, నంద:ల నిత్యమై యంత లేని
యట్టిచందమున వేదాంతవాక్యంబులు, తత్త్వంబు నెఱిఁగించి తలఁగుఁ గాని
నిత్యంబు లై యుండనేరవు పురుషుని, చిత్తంబు గుణములఁ జెంది యెంత

తే. కాల ముండును మఱి యంతకాలమందు,నరయ విజ్ఞానకర్మేంద్రియములచేత
మరగి ధర్మంబులను నధర్మంబులట్లు, దగిలి పుట్టించుచుండు నత్యంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబు నైనచిత్తంబు గుణప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్యఙ్మనుష్యరూపంబు లయినదేహంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబు లైనసుఖదుఃఖితదుభయఫలంబుల ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపంబుల నుండు స్వాంతంబు గుణరహితం బైన ముక్తికారణం బగు ఘృతవర్తులు గలదీపంబు సధూమశిఖలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందినస్వరూపంబు నొందు నీతెఱంగున మనంబుగుణకర్మానుబంధంబై ననిజన్మాదులంబుట్టించు గుణకర్మంబులం బాసె నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లేనును విషయంబులమీఁదఁ దోఁచు బుద్ధు లేనును నభిమానంబును ననునేకాదశవృత్తులం గూడినమనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబు లయిన జన్మంబులఁబొందించు మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతి యైన నారాయణస్వరూపంబుగా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినజీవులకుం బవనుండు ప్రాణం బై యున్న చందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూపంబున నుండు జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబునం జేసి మాయ నెంతకాలంబు గెలువకుండు నంతకాలంబు ముక్తసంగుఁడు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి పరతత్త్వంబు నెఱింగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తం బగు నంతదడవు సంసారచక్రంబునందుసంచరించుంగావునమహావీరుండైనను వనకు శత్రువైన మనంబు నప్రమత్తుం డయి యిచ్ఛావిహారంబున జరగ నీక పరమగురుం డైన శ్రీహరిచరణోపాసనాస్త్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరతత్త్వంబు నొందు నని విప్రుండు వలికిన నతనిమహిమకు వెఱఁ గంది బ్రాహ్మణు

నకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డి ట్లనియె. 154

ఉ. కారణవిగ్రహంబు సురకాయము నీయవధూతవేషముం
భూరిధరామరత్వమును బూర్వసమాగమ మాత్మభావముం
జారువిహారము న్నతులశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
బారయఁ గల్గునీకు ననయంబును మ్రొక్కెదఁ బెక్కుభంగులన్. 155

మ. జ్వరితార్తుం డగురోగి కౌషధ మతీష్టం బైనచందంబునన్
[1]ధరలో నాతపతప్తదేహి కడుశీతం బైనతోయంబునున్
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహిదష్టుండ నై
పరఁగున్ నాకును నీవచోమృతము దప్పన్ మందు వే ఉన్నదే. 156

ఆ. విప్రవర్య నేను వేడ్కతో నాసంశయంబులెల్ల నిన్ను నడిగి తెలియఁ
దలఁచి యున్నవాఁడఁ దప్పక యెఱిఁగింపు, మ్ముచితవృత్తిఁ దత్త్వయోగ మెల్ల.

వ. (అని యడిగినయారాజునకు విప్రుం డి ట్లనియె.) 158

తే. కాన వచ్చినఫలములు కర్మమూల, మగుటఁ జేసియు సంసారమందుఁ జిత్త
మెపుడువర్తించుచుండఁగా నెఱుఁగలేవు, తత్త్వయోగంబుమిగులనిత్యంబటంచు.

వ. [2]మఱియు నీవసుంధర నున్నచరణంబులకు నెక్కుడు జంఘ లామీఁద జానువు లాపొడవున నూరువు లందులకు నుపరిప్రదేశంబున మధ్యం బటమీఁద నుర మందులకు నెక్కువ కంఠం బటమీఁద స్కంధం బందుల దారు వాదారువున శిబిక శిబికయందు రాజనని యెడి యభిమానంబు గలిగి నీవున్నవాఁడ విట్టిశోచ్యులయి కష్టదశం బొంది జనుల దయలేక నిగ్రహించి నీవు ప్రజాపాలనంబు సేయుచున్నవాఁడ ననుగర్వంబున మావంటిమహాత్ములసభలలోనం బూజ్యుండవుగాక యున్నవాఁడ వీస్థావరజంగమంబులకు నివాసస్థానంబు వసుంధర యైనచందంబున సత్క్రియలచేత నెఱుఁగం [3]దగినజగత్కారణం బైనతత్త్వంబు నెఱింగించెదఁ బరమాణుసముదయం బీధరిత్రి యైనచందంబున [4]నవిద్యామనంబులచేతం గల్పితం బయినకృశస్థూలబృహదణుసదసజ్జీవాజీవద్రవ్య స్వభావాశయకాలనామ బుద్ధిరూపం బైనమాయచే జగత్తు రెండవదియై కల్పింపంబడియె [5]బాహ్యాభ్యంతరంబులం గలిగి స్వప్రకాశంబై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబును విశుద్ధంబును బరమార్థంబును జ్ఞానరూపంబును నైనబ్రహ్మం బొకటియ సత్యంబు జగత్తసత్యం

---

1. న్నరయ న్నాతపతప్తదేహి గడుశైత్యం బైనతోయంబునన్. 2. అనియభ్యర్థించినవిప్రుం డిట్లనియె మఱియు వ్రాఁతప్రతుల 158-వ వచనము లేదు, 159-వ పద్యము రహూగణుఁడుచెప్పినది గాను నవ్వలివచనము విప్రునిదిగాను గానిపించుచున్నది. 3. వచ్చినవ్యవహారమూలంబుగలిగ నేని నెఱింగింపుము. 4. నవిద్యామయం బైన మనంబుచేతఁ. 5, బాహ్యాభ్యంతరపరిపూర్ణంబును శుద్ధజ్ఞానస్వరూపంబును బరమార్థంబు నేకంబును సత్యంబును బ్రత్యగ్రూపంబును భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞికంబు నైనశబ్దంబు వాసుదేవుం డని పెద్దలు పలుకుదు రని సౌవీరసేనసింధుదేశాధీశుం డైనరాజున కెఱిఁగించి మఱియు.

బగు నని పలికి మఱియును. 160

సీ. ధరలోన బ్రహ్మంబుఁ దపము దానంబులను గృహధర్మంబులను జలాగ్ని
సోమసూర్యులచేత శ్రమములచే నైనను, బరమభాగవతుల పాదసేవఁ
బొందినమాడ్కిని బొందంగ రా దని, పలుకుదు రార్యులుఁ బరమమునులు
ఘనతపోబాహ్యసౌఖ్యములకు విముఖులు, ఋషిసత్త్వపుణ్యులు హరిగుణాను

తే. మోదితాత్మలు నగుబుధపాదసేవ, ననుదినంబును జేసిన నంతమీఁద
మోక్షమార్గంబునకును బ్రహ్మజ్ఞునందుఁ, బట్టువడి[1] యుండు నెప్పుడుఁ బరఁగ బుద్ధి.

వ. నరేంద్రా యేను బూర్వంబున భరతుం డనురాజను సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి భగవదారాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడిస్నేహంబు కతన మృగంబ నై పుట్టియు నందును హరిభక్తి దప్పకుండినఫలంబున నిప్పుడు మనుష్యుండ నై మనుష్యసంసర్గంబును బాసి యేకాకి నై చరియించుచున్నవాఁడ నరుండు వృద్ధసంసేవం జేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిధ్యానకథలచే లబ్ధజ్ఞానుం డై పుండరీకాక్షునిం బూజించుచుం బరలోకంబునం బొందు నని పలికి విప్రుండు మఱియు ని ట్లనియె. 162

సీ. ధరణీశ మాయచేఁ దనుఁ దాఁటఁగా రాని, పదమునఁ బెట్టంగఁ బడ్డజీవుఁ
డెలమి నై గుణకర్మములఁ జేయుచును లాభ, మాశించి తిరుగు బేహారిమాడ్కి
ఫల మపేక్షించుచుఁ బాయక జీవుండు, సంసారగహనసంచారి యగుచు
ననవరతము నుండు నామహావనమందుఁ, గామలోభాదితస్కరులు గూడి

తే. ధరణివిజితేంద్రియుఁడు గానినరునిఁ బట్టి, ధర్మమని యెడి యామహాధనము నెల్ల
నరసి కొనిపోవుచుండుదు రనుదినంబుఁ, గాన సంసారమందు నాకాంక్ష వలదు.

క. అరయఁగ సంసారాటవిఁ, దరలక యాపుత్త్రమిత్త్రదారాదు లనం
[1]బరఁగుచు నుండెడువృకములు, పరువడి నరబస్తములను భక్షించు వడిన్. 164

తరలము. మలసి సంసృతిఘోరకాననమందిరంబుల నెల్లచోఁ
జెలఁగి గుల్మలతాతృణాదులచేత గహ్వర మైసని
శ్చలనికుంజములందు దుర్జనసంజ్ఞలం గలమక్షికం
బులనిరోధము దన్ను సోఁకినఁ బొందు దుర్దశ నెప్పుడున్. 185

ఆ. మఱియు నీగృహస్థమార్గంబునం దెల్ల, విషయములను బొంది విశ్వ మెల్లఁ
గడఁకతోడ నిట్లు గంధర్వనగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగుల మోద మందు.

ఆ. మరగి కాననమునఁ గాఱవిద్యుముఁ గాంచి, యగ్నిఁ గోరి వెంటనరుగుమాడ్కి-
గాంచనంబు గోరి కలవారియిండ్ల పంచలను దిరుగు నరుఁడు చలన మంది.

ఆ. బహుకుటుంబి యగుచు బహుధనాపేక్షచే, నెండమావులఁ గని యేఁగుమృగము

1. బుద్ధి నెప్పుడు భక్తి గలిగి, 2. బరఁగెడు-మాయికవృకములు. పరువడి మానవునిఁ బట్టి భక్షించు వడిన్.

కరణిఁ బ్రేమఁజేసి ♦ గురువులువాఱుచు, నొక్కచోట నిలువకుండు నెపుడు.

ఆ. మఱియు నొక్కచోట ♦ మత్తుఁడై పవనర,జోహతాక్షుఁడగుచుఁ ♦ జూపు దప్పి
దిక్కెఱుంగ కొండు♦దిశకేఁగుపురుషుని,కరణిఁ దిరుగు నరుఁడు ♦ నరవరేణ్య.

వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకఝిల్లీస్వనంబులతోడ సమానంబు లయినశత్రు రాజతిరస్కారంబులకు దుఃఖపడుచు నొక్కచోట క్షుధార్దితుండై యపుణ్యఫల వృక్షంబుల నాశించుమాడ్కిఁ బాపకర్ములు ద్రవ్యహీనులు నగువారి నాశ్రయించుచు నొక్కయెడం బిపాసాతురుఁ డై జలహీనం బయినన దికిఁ జనినరీతి నిహపరదూరుఁ డైనపాషండుని సేవించుచు మఱియు నొక్కప్రదేశంబునం దగ్నిచేతం దప్తుం డయినవాఁడు దావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి నన్నార్థి యగుచు దాయాదులం జేరి దుఃఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరబాధం జేసి మున్ను గానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణసఖు లైనపితృపుత్త్రభ్రాతృజ్యేష్ఠుల నైనను వధియించుచు మఱియుశూరులచేతం గొట్టువడి సర్వధనంబును బోనాడి చింతా పరవశుం డై దుఃఖించుచు నున్నంత గంధర్వనగరప్రాయం బైనసంసారసుఖం బు ననుభవించి మోదించుచు మఱియు నగారోహణంబు సేయునరుండు గంటక పాషాణాదులవలనం బాధపీడితుం డగుచు దుఃఖించుచందంబున గృహాశ్రమో చితమహానుష్ఠానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుం డై దుః ఖించుచు నొక్కచోటఁ జఠరాగ్నిపీడితుం డై కుటుంబముమీఁద నాగ్రహిం చుచు వనంబున నజగరదష్టుం డై నిగీర్ణుం డైనచందంబున రాత్రి గృహాటవి యందు నిద్రాపరవశుం డై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱియును వనంబునఁ దృణచ్ఛన్నకూపపతితుం డగుచు సర్పదష్టుఁ డైన తెఱంగున సంసారి యై దుర్జనుల చేత వ్యథితహృదయుం డగుచు నంధుం డై యజ్ఞానాంధకూపంబునం బడుచు నొ క్కయెడ జుంటితేనియకు నై మక్షికాబాధ నత్యంతదుఃఖితుం డయినమాడ్కి ని సంసారకాముం డై పరదారద్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలకులచేత నైనను గృహపతిచేత నైనను దాడితుం డయి నరకంబునం బడుచు యావనంబున సంపాదించినద్రవ్యంబులు పరులచేతం బోనాడినపథంబున శీతవాతాద్యనేక ప్రయాసలబ్ధం బైనధనంబు వోనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతుం డై యుండు మఱియును వనంబున లుబ్ధకులు సంస్పృష్టం బయినయల్పామిషంబునకు నన్యోన్య వైషమ్యంబునం గలహించినవిధంబున సంస్పృష్టవ్యవహారి యై యల్పద్రవ్యంబుల కుం బోరాడు చుండు నన భూపాలునకు విప్రుండు సంసారాటవి తెఱం గెఱిం గించి వెండియు ని ట్లనియె. 170

ఆ. అల్పధనుఁడు విశ్ర♦మాస్థానములఁ దృప్తిఁ,బొంద కొరులధనముఁ♦బొందఁగోరి
యరిగి వారివలన ♦ నవమానములఁ బొంది, యధిక మైనదుఃఖ ♦ మనుభవించు.

ఆ. అంతఁ గొందఱల్ల ♦ నన్యోన్యవిత్తాది,వినిమయమునఁ గడుఁ బ్ర♦వృద్ధ మైన

వైరములను బొంది పోరాట నొందుదు, రాత్మచింత లేక యనుదినంబు.

సీ. సంసారమార్గసంచారులై యధికప్రయాసంబునను గూర్చునర్థములను
విహరించుచును గొంద ఱిహలోకఫలములఁ, గోరుచు మోక్షంబు గోర కంతఁ
జెడి పోవు చుందు రెప్పుడు గాని యందుకుఁ, గడపటి యోగంబు గానలేరు
మానవంతులు నసమానశౌర్యులు నగు,వారు మిక్కిలి యైన వైరబుద్ధి

తే. నాహవంబున మడియుదు రంతె కాని,మోక్షమార్గంబు గానరు మాధవృత్తి
ననుచు సంసారగహనవిహార మెల్ల, దెలిసి క్రమ్మఱ ననియె ధాత్రీసురుండు.

వ. మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితుండై చక్రాయుధునిం గొల్వక కాకగృధ్రబకసమానులైన పాషండులతోడిసఖ్యంబునం జేసి వారలచేత వంచితుండై బ్రాహ్మణకులంబునం జేసి శ్రౌతస్మార్తకర్మానుష్ఠాన[1]పరుండై విషయసుఖంబులందుఁ దగులంబడి కాలంబు తుద నెఱుంగక వృక్షంబులం బోలె నైహికార్థంబులయందుఁ దృష్ణ గలిగి మైథుననిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబు సేయుచుఁ బధిరుండు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘనిమ్నకూపంబునం [2]బడిన తెఱంగున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బయిన యజ్ఞానతమంబునం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గంబైన రాజభావంబు విడిచి సర్వభూతమైత్రి గలిగి జితేంద్రియుండవై జ్ఞానాసిచే మార్గంబు కడపల గను మని పలికిన భూపాలుం డిట్లనియె. 174

క. అక్కడ మానవ[3]జన్మము, పెక్కువ యై యుండు నెపు దభేదమతిం బెం
పెక్కిన యోగిసమాగమ, మక్కజముగఁ గలిగెనేని సఖలాత్ములకున్. 175

క. ధరణీసురవర నీ శ్రీ,చరణాంబుజయుగళరేణుసంస్పర్శము నా
దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు నంతకంత కధికం బయ్యెన్. 176

వ. మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించుచుందురు గావున విప్రులు పిన్న పెద్ద లనక యందఱకు నమస్కారం బని స్తుతియించిన నాయోగీశ్వరుండును సింధుపతికిం గరుణాన్వితుం డగుచుం దత్త్వజ్ఞానంబు పదేశించి యారాజుచేత వందితచరణుండై పూర్ణార్ణవంబునుం బోలె సంపూర్ణకరుణారసపూరపూరితస్వాంతుండై వసుంధరం జరియించుచుండె సింధుభూపతి

---

1. 'పరత్వంబున భగవదారాధనంబు సేయక విషయ. 2, బడుచుండి తత్కూపగతలతాగ్రహణంబున నాపద్విముక్తుం డైనచందంబున సంసారమయమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయంబైన యజ్ఞానతమంబునం బడి కర్మవల్లులవలంబించి పునర్భవంబు నొందు సంసారప్రవర్తకుండు గావున మాయచేత-ఇట 'కర్మవల్లీ మవలంబ్య తత ఆపదః కథంచిన్నరకాద్విముక్తః పునర ప్యేవం సంసారాధ్వని వర్తమానః.' అనుమూలమునకుఁ దెనుఁగుగానిపించుచున్నది. అచ్చుప్రతులందు శోధకులుదీనిని తొలగించిరి కాఁబోలు. 3' జన్మం, బెక్కువ యై యుండుఁ జాలహితమతితోఁ బెం' వ్రా. ప్ర.

యును సుజనసమాగమంబున లబ్ధతత్త్వజ్ఞానుం డయి దేహాత్మభ్రమం బాసె
నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 177

చ. అరయఁగ మక్షికంబు వినతాత్మజుఁ గూడఁగ లేనిరీతి యీ
భరతునిసచ్చరిత్రములు ప్రస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధరన్
నరపతు లెల్ల నోపరు మనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ బ్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 178

వ. నరేంద్రా! భరతుండు సుతదారరాజ్యాదులను బూర్వకాలంబునంద విడిచి భగవత్పరుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును బ్రకృతిపురుషస్వరూపంబును నైననారాయణునకు నమస్కారం బనుచు మృగరూపంబును బాసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు సెప్పిన నెవ్వరు వినిన నట్టివారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు నగు చుండ స్వర్గోపభోగంబులం బొందుదు రని. 179

మ. [1]నరదేవాసురయక్షరాక్షసమునీంద్రప్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపాపారీణ వైకుంఠమం
దిర బృందావనభాసురప్రియ ధరిత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాకర వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 180

క. పరమపదవాస దుష్కృతహర కరుణాకర మహాత్మ హతదితిసుత భా
సురగోపికామనోహర, సరసిజదళనేత్ర భక్తజననుతగాత్రా. 181

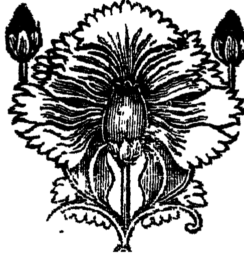
మాలిని. సరసహృదయవాసా చారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా భాస్కరాబ్జారినేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా గోపికాచిత్తచోరా. 182

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్త్ర గంగనార్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మదర్శనంబును నాగ్నీధ్రాదులజన్మంబును నుత్తమతామసరైవతులజన్మంబును బ్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నీధ్రుం డప్సరసం బరిగ్రహించుటయు వర్షాదిపతులజన్మంబును నాగ్నీధ్రుండు వనంబునకుం జనుటయు నాభిప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజన్మంబును ఋషభునిరాజ్యాభిషేకంబును భరతునిజన్మంబును ఋషభుండు దపంబునకుఁ జనుచు సుతులకు

1. ఈయాశ్వాసాంతగద్యపద్యములు పెక్కుప్రతులను గానిపింపవు, 179 వ గద్యమున 'బొందుదు రని' యన్నపిదప 'సకలపురాణార్థవిజ్ఞాతుం డగుసూతుం డి ట్లనియె' నని యున్నది. కాన నీస్కంధ మేకాశ్వాసముగానే కొన్నిటఁ జూపట్టుచున్నది.

నతులజ్ఞానం బుపదేశించుటయు భరతుపట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబునకుఁ జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబునందలి ప్రీతిం జేసి హరిణగర్భంబున జనియించుటయు మరల విప్రసుతుండై జనియించుటయు విప్రుండు చండికా గృహంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుపతివిప్రసంవాదంబును ననుకథలు గల పంచమస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము 183

ఓం తత్స ద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము

ద్వితీయాశ్వాసము

—❀—

కాంతాహృదయప్రియ
లోకాలోకప్రచార లోకేశ్వర సు
శ్లోక భవభయనివారక
గోకులమందార నందగోపకుమారా. 1

వ. సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగుసూతుం డిట్లనియె. 2

క. మునులార బాదరాయణి, యనఘాత్ముం డైనయుత్తరాత్మజునకు స
ద్వినయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు వినిపించెఁ దగన్.

ఆ. పార్థివేంద్ర యట్లు భరతాత్మజుం డైన, సుమతి, ధర్మవర్తనమునఁ దిరుగ
నది యెఱింగి దుష్టు లైనపాషండులు, దమమతంబు మిగులఁ దలఁచి పొగడి.

క. ధరణీవల్లభ నిన్నును, నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా, సురమతిఁ బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రీతిన్. 5

వ. ఇట్లు పాషండబోధితుం డైనసుమతికి ధ్రువసేనయందు దేవతాజిత్తనుపుత్త్రుండు జనించె వానికి దేవద్యుమ్నుం డనుసత్పుత్త్రుం డాసురియం దుదయించె నమ్మహాత్మునకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నాసత్యసంధునికి సువర్చలయందుఁ బ్రతీహుండు జనియించె నప్పరమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబు సేసి తాను శుద్ధాత్ముం డై హరినామస్మరణంబు సేయుచు [1]యజ్ఞకరణనిపుణు లగుప్రతిహర్తృప్రస్తోతోద్గాతృలనుసత్పుత్త్రత్రయంబుం గాంచె నాప్రతిహర్తకు స్తుతియందు [2]వ్యోమభూమనామకపుత్త్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె నందు

---

1. సువర్చలాదేవకుల్యావికుత్స్యయందు యజ్ఞకర్తలయిన. 2. బ్రతిభూముం డనుతనయుండయ్యె నాధైర్యవంతునకు ఋషికుల్యయం దుద్గీతి పుత్త్రుం డయ్యె నాధర్మాత్మునకు దేవకుల్యయందుఁ బ్రస్తావుం డనువాఁడు జనన మందె నాప్రస్తావునకు నికుత్స్యయందు నతిపుణ్యుం డైనవిభుండు గలిగె నావిభునకు జరంతియందు హయశీర్షణుం డనువాఁడు పుట్టె నాపుణ్యాత్మునకు నాకూతియందు నక్తుం డనువాఁ డవరకుమారుం డయ్యె నాకీర్తిమంతునకు ధృతి యనువాఁడు మహాధీరుం డై పుట్టె నాధృతికి గయుం డనురాజవృషభుండు పుట్టె నంత.

భూమునకు ఋషికుల్యయందు నుద్గీథుం డనుసుతుండు జనించె నతనికి దేవకుల్యయందుఁ బ్రస్తోత గలిగె నా ప్రస్తోతకు వరయుత్సయందు విభుం డనుతనయుం డుద్భవించె నతనికి భారతియందుఁ బృథుషేణుం డుదయించె నతనికి నాకూతియందు నక్తుండు గలిగె నానక్తునకు రాజర్షిశ్రేష్ఠుం డగుగయుం డనుమహాకీర్తిసంపన్నుం డుదయించె.

ఆ. అట్టిగయునివలన నఖిలజీవులఁ బ్రోవఁ, దలఁచి సాత్త్వికప్రధానమయిన
యట్టిమేను దాల్చి యాత్మతత్త్వజ్ఞానుఁ, డగుచునుండె హరినిజాంశమునను.

వ. (ఇట్టిమహనీయసుగుణాకరుం డగుగయునిగాథానువర్ణనంబు పురాణవిదు లగు మహాత్ములచే నీ తెఱంగున నుతింపంబడుచున్నది సావధానమనస్కుండవై యాలకింపు మని యిట్లనియె.) 8

సీ. ధర్మమార్గంబున ధారుణీజనులను, బ్రేమతోఁ బోషణప్రేషణోప
లాలనశాసనలక్షణాదులఁ బ్రీతిఁ, బోషించుచును యజ్ఞములను యజ్ఞ
పురుషునీశ్వరుఁజిత్తమున నిల్పి సేవించి, స్వాంతమందున్నయీశ్వరునిఁ గాంచి
యఖిలజీవతతికి నానంద మొసఁగుచు, నిరభిమానతమెయి నేల యేలె.

ఆ. సత్యమునందు మిగులసత్సేవయందును, ధర్మమందు యజ్ఞకర్మమందు
గయుఁడు వసుధలోనఁ గంజాక్షుఁడే కాని, మానవుండు గాఁడు మానవేంద్ర.

వ. అట్టిమహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుం డగు)గయునికి (దక్షకన్యక లగు)శ్రద్ధామైత్రీదయాదులు దమయుంతన వచ్చి కోరిక లొసంగ నతనిప్రజలకు వసుంధర కామధేను వై పిదుక వేదంబులు సకలకామంబుల నిచ్చుచుండ సంగరంబున భంగంబు నొందినరాజు లుప్పనంబు లొప్పనంబు సేయ విప్రులు ధర్మంబు నాఱవపాలు పంచి యిడ నిరంతరసోమపానంబును శ్రద్ధాభక్తియోగంబులుఁ గలిగి యొనర్చుయజ్ఞంబుల నింద్రాదిదేవతలు దృప్తులై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ బ్రహ్మాదితృణగుల్మలతాపర్యంతంబు సకలలోకంబులవారినిం దృప్తిం బొందించుచు శ్రీహరిం దృప్తిం బొందఁ జేయుచు గయుండు పెక్కుకాలంబు రాజ్యంబు సేసె నట్టిగయునికి జయంతియందుఁ జిత్రరథస్వాత్యవరోధను లనుమువ్వురు గొడుకులు పుట్టిరి నాచిత్రరథునికి నూర్ణయందు సమ్రాట్టును వానికి నుత్కళయందు మరీచియు నామేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతుండును నాబిందుమంతునకు సరఘయందు మధువును మధువునకు సుమనస యనుదానియందు వీరవ్రతుండును నావీరవ్రతునకు భోజయందు మన్యుప్రమన్యువు లనునిరువురు నందు మన్యువునకు సత్యయందు భువనుండును నతనికి దోషయందుఁ ద్వష్టయు నాధర్మాత్మునకు విరోచనయందు విరజుం డనువాఁడును జనియించె నంత విషూచియందు. 10

క. ఆవిరజున కుదయించిరి, భూవినుత జితారిలోక పుత్త్రశతంబుం
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేళ సమస్తజనులు హర్షం బందన్. 11

క. ఘనుఁడు ప్రియవ్రతువంశం, బునకుం దుదయై విరజుఁడు భూపతి వంశం
బును దా నలంకరించెను, విను మింద్రావరజుఁ డయిన విష్ణునిమాడ్కిన్. 12

క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యుసుతుఁడు గడుమోదముతో
వనజదళాక్షునిమహిమలు, విని సంతస మంది యనియె వేడుక మఱియున్. 13

వ. మునీంద్రా సూర్యరశ్మి యొందాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తంబైనచంద్రకిరణంబులెంతమేరఁ దిరుగు నంతదూరంబు ప్రియవ్రతునిరథ నేమిఘట్టనలచేతసప్త ద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యెనని పలికితివి నాద్వీపసముద్రంబుల పరిమాణంబులు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూపంబును నయిన శ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునందు నిలిపినచిత్తం బగుణంబును సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నైనవాసుదేవునియందు నిల్చుం గావున ద్వీపవర్షాదివిస్తారంబు వినిపింపుమనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 14

క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీ, హరిమాయాగుణవిభూతు లగుజలనిధులుం
బరఁగినదీవులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁదివెట్ట నలవియె జగతిన్. 15

ఆ. తెలిసినంత నేను దెలిపెద సంక్షేప, మునను జిత్తగించి వినుము తెలియ
ననుచుఁ జెప్పఁదొడఁగె నభిమన్యుసుతునకు, [1]నింపుగాను శుకమునీంద్రుఁ డిట్లు.

శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ జెల్పుభూగోళంబునిర్ణయము.

వ. నరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యదేశంబున లక్షయోజనంబులవెడల్పు నంతయ నిడుపునుం గలిగి కమలపత్త్రంబునుంబోలె వర్తులాకారంబయి (నవసహస్రయోజనపరిమితాయామంబు గల)నవవర్షంబులు నష్టమర్యాదాగిరులునుం గలిగి విభక్తంబయి యుండు నందు మధ్యవర్షం బిలావృతవర్షం బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయుం బయి. 17

క. భూపద్మమునకు మేరువు, దీపించుచుఁ గర్ణికాకృతిని జెం పగుచుం
బ్రాపై [2]కులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టును సురగణాళి చోద్యం బందన్. 18

సీ. మఱియును నామేరుగిరి లక్షయోజనో, న్నత మగు చుండి యా[3]నడిమిదళము
విదితమై పదియాఱువేలయోజనములు, నంతియు పాఁతునై యతిశయిల్లు
నామీఁద విస్తార మరయ ముప్పదిరెండు, వేలయోజనముల వెలసి యుండు
నాగిరి కుత్తరంబందు నీలశ్వేత, శృంగపర్వతములు నింగి ముట్టి

ఆ. యుండు రెండువేలయోజనంబులదాఁకఁ, బఱపు గలిగి పూర్వపశ్చిమాయ
తంబు దక్షిణోత్తరంబును విస్తార, మగుచు మిగులరమ్యమై నరేంద్ర. 19

---

1. రమణతోడ బాదరాయణుండు. 2. యత్యున్నత మై. 3. యానడిమియిమ్ము.

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబులై యున్నసీమాపర్వతంబుల యందు [1]నీలశ్వేతశృంగవత్పర్వతంబుల నడిమిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశన్యూనప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు నా నిమధ్యప్రదేశంబున రమ్యకహిరణ్మయకురువర్షంబు లను నామంబులు గలవర్షంబు లుండు నా విస్తారంబులు నవసహస్రయోజనంబులు గలిగి లవణసముద్రాంతంబులై క్రమంబున నీలాదిపర్వతశీర్షప్రమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున నిషధహేమకూటహిమవత్పర్వతంబు లను సీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నా నీలాదిపర్వతంబుల తీరున నుండు నా గిరులమధ్యప్రదేశంబున హరివర్షకింపురుషభారతవర్షంబు లను నామంబులు గలవర్షంబు లుండు నా యిలావృతవర్షంబునకుఁ బశ్చిమంబున మాల్యవత్పర్వతంబును బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును సీమాపర్వతంబులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబులు నగుచు నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గడిసి ద్విసహస్రయోజనంబుల విస్తారంబై యుండు మాల్యవత్పర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతంబై కేతుమాలవర్షంబును గంధమాదనపర్వతంబునకుఁ బూర్వభాగంబున సముద్రాంతం బగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతంబును బడమటిపార్శ్వంబుల నుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు ననునామంబులు గలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరు నగం బను మధ్యోన్నతమేధిస్తంభంబునకుం జతుర్ముఖంబుల హ్రస్వస్తంభములుం బోలె నుండు నా చతుస్స్తంభంబులయందును బర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందు కేతువులునుం బోలెఁ జూతజంబూకదంబన్యగ్రోధంబు లను వృక్షరాజంబులు క్రమంబున నొండొంటికి నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగి యుండు మఱియు నా పర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్విక్షురసమ్మృష్టజలంబులు గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయినసరోవరంబులు దేజరిల్లు నందు సుస్నాతు లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందన చైత్రరథ వైభ్రాజిక సర్వతోభద్రంబు లనునామంబులు గలదేవోద్యానంబు లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందుచుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగనలం గూడి గంధర్వులగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత. 20

ఉ. మందరపర్వతంబుకుది క్క మామిడిపం డ్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసుసమానము లై గిరిమీఁద వ్రాల మా
కందఫలామృతంబు గలఁగంబడి జాఱి మహాప్రవాహ మై

1. నీలపర్వతంబు పొడవులోఁతు తొంబదివేలయోజనంబులు శ్వేతపర్వతం బెనుబదివేలు శృంగపర్వతంబు డెబ్బదివేలు. [illegible]

యం [1]దరుణోదనామమున ♦ నద్భుత మై విలసిల్లు నెంతయున్. 21

చ. కడుమధురంబులైన సురభిగంధముచే నరుణాస్పదాశతల్
వడిగొని మందరాచలము ♦ ప్రంతలచెంతల జాఱి యంతలోఁ
దొడితొడి నాయిలావృతముఁ ♦ దోఁచుచు నింతగఁ బూర్వవాహి నై
యడరుతరంగసంతతుల ♦ నందఱి నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్. 22

ఆ. ఆనదీజలంబు ♦ లాడిన [2]యచ్చటి,యంబికానుచరుల♦యంగగంధ
మంది పవనుఁ డంత♦మను జేళ పదియోజ,నములు సుట్టుఁ బరిమ♦ళము లనింపు.

ఆ. మేరుమందరముల♦మీఁగ జంబూఫలం,బులు మహాగజోప♦ములుగ వ్రాలి
యవిసి యంతఁ దద్ర♦సామృతం బల్లన, యమ్మహానగంబు♦నందుఁ బొడము. 24

క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి లీల ♦ నరుగుచు నంతన్
ఘనత నిలావృతవర్షముఁ, బనుపడఁ గనుపుచును ధరణిఁ ♦ బ్రవహించుఁ దగన్.

ఉ. ఆనదినీటఁ దోఁగి పద ♦ [3]నై యటు వాయ్వ త్వనిలార్కసంగతిం
బూని కడున్ విపాకమునఁ ♦ బొందుచు శుద్ధసువర్ణజాతి జాం
బూనదనామ మొంది సురముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్థ మై
మానుగ వన్నె మించి కడు ♦ మంచిది యై విలసిల్లు నెంతయున్. 26

వ. మఱియు సుపార్శ్వనగాగ్రంబు[4]నందుఁ బంచవ్యామపరీణాహబంధురంబు లగు నై దుమధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబుల వెడలి సుపార్శ్వనగశృంగంబులం బడి యిలావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దనుపుచుం బ్రవహించు నా తేనియ ననుభవించువారలముఖమారుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు పరిమళించు. 27

సీ. కుముదపర్వతశిఖా♦గ్రమున నుత్పన్న మై, కనుపట్టువటతరు♦స్కంధమునను
నుదయించునట్టిప♦యోదధిఘృతమధు,గుడవిశిష్టాన్నంబు ♦ లోడిక మైన
యంబరశయ్యాస♦నాభరణాదివ,స్తువులఁ గోరికలు దీ♦ర్చుచును గుముద
పర్వతాగ్రంబునఁ ♦ బడి యిలావృతవర్ష,మున జనులకు నెల్ల♦భోగ్యములను

ఆ. వదల కొసఁగు వారి♦వళిపలితంబులు, దలఁగు దుష్టగంధ♦ములును బాయు
మరణభయము మదిమి♦పొరయ దెన్నఁడును శీ,తోష్ణబాధ నొంద♦కుండు నధిప.

ఆ. దేవదానవులును ♦ దివ్యమునీంద్రగం,ధర్వులాది గాఁగ ♦ దగిలి యాశ్ర
యించి యుందు రాగి♦రీంద్రమూలమునందు, హర్ష మంది ఘనవి♦హారలీల. 29

వ. నరేంద్రా! [5]కురంగ కురర కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ

---

1. 'దు రసోదనామమున. 2. వారలు, సుఖులుచటుల పుణ్యశుభము వృద్ధిఁ, బొంది దివ్యగంధ మందంద శతయోజనములఁ బరిమళించు రమణతోడ.' వ్రా, ప్ర. 3, నందినమేదిని యర్కదీప్త మై 4. లలఁ గదంబకోటరంబుల వెడలిన మధుప్రవాహంబు లేనును సుపార్శ్వ. ఇట 'మహాకదంబ సుపార్శ్వనిరూఢ స్తస్యకోటరేభ్యవినిస్సృతాః పంచమధుధారాః' అని మూలము. 5. ఇట 'కురంగ కుర

శితివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణికకుఁ గేసరంబు లై
పరివేష్టించి యుండు నామహామేరునగంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జఠరదేవ
కూటంబులును బశ్చిమంబునం బవనపారియాత్రంబు లనుపర్వతంబులు నాలు
గు నొండొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును
బూర్వపశ్చిమంబులు ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచుండు దక్షిణంబున
గైలాసకరవీరంబులు నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనుపర్వతంబులు నా
లుగును బూర్వపశ్చిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణో
త్తరంబుల ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును నగ్నిపురుషునకుం బ్రద
క్షిణం బగు చున్నపరిస్తరణంబుల చందంబున మేరువునకుం బ్రదక్షిణంబుగా
నష్టనగంబులు నిలిచి యుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు
నంతియ విస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైన బ్రహ్మపురంబు దేజరిల్లుచుండు
నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలురపురంబు లుండు. 30

క. పరమేష్ఠిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము లందఁ సర్వే
శ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ, బరువడి నూర్ధ్వాండ మంతఁ బగిలె నరేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణనఖస్పర్శనంజేసి భేదింపంబడ్డయూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన నంతః
ప్రవేశంబు సేయు చున్నబాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుఁ జను
దెంచి సకలలోకజనంబులదురితంబులు వాపుచు భగవత్పాది యనుపేరం బరఁ
గి దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున [1]విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్త్రుం
డును బరమభాగవతుండును నైనధ్రువుండు దనకులదేవత యైన శ్రీహరిపాదో
దకప్రభావంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమీలితనేత్రుండై
యానందబాష్పంబులఁ బులకాంచితగాత్రుండై యత్యాదరంబున నేఁడును
శిరంబున ధరియించు చున్నవాఁ డతనికి నధోభాగంబున నుండుమండలాధి
పతు లైనసప్తర్షులును హరిపాదోదకప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతప
స్సిద్ధి యాకాశగంగాజలంబుల స్నాతు లగుటయే యని సర్వభూతాంతర్యామి
యగునీశ్వరునియందు భక్తిసలిపి యితరపదార్థాపేక్ష సేయక మోక్షార్థి ముక్తి
మార్గంబు బహుమానంబు సేయు తెఱంగున (బహుమానయుక్తంబుగాఁ) దమ
జటాజూటంబులయందు నేఁడును ధరియించు చుందురు. 32

సీ. అంత నసంఖ్యంబు లైనదివ్యవిమాన,సంకులంబుల సువిశాల మైన
దేవమార్గంబున దిగి వచ్చి చంద్రమండలముఁ దోఁచుచు మేరునగశిఖాగ్ర

---

*కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిరపతంగ రుచక నిషధ శితివాస కపిల శంఖ వైదూర్య...నారదాదయో మేరోః కర్ణికాయా ఇవ కేసరాః' అని మూలము. దీని తెనుగు వ్రతులందుఁ గానిపింపదు.

1. విహరింప నాకాశంబు విష్ణుపదం బనఁ బరఁగె నట్టివిష్ణుపదంబున.

మునను నా బ్రహ్మదేవునిపట్టణమునకు, వచ్చి యందుఁ జతుర్ద్వారములను
వరుసతోఁ జీర్ణప్రవాహంబు లగుచును, బ్రవహించి యమలప్రభావములను

ఆ. నరుగు లవణసాగరాంతంబులకు నాల్గు, మొనలందు నాల్గునామములను
దనరఁ గన్నవారిఁ దడసినవారిఁ దోఁగిన,వారి కెల్ల పుణ్యకారి యగుచు. 33

వ. [1]ఇట్లు సీతాయను పేర విలసిల్లెడి యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వ ద్వారంబున వెడలి కేసరాచలకూటంబుల దుముకుచు గంధమాదనాద్రికిం జని భద్రాశ్వవర్షంబు పావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ జక్షు వను పేరం బెఱరిల్లెడు దీర్ఘప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మాల్యవత్పర్వతంబు నుత్తరించి కేతుమాలవర్షంబుం బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవణార్ణవంబునం గలయు భద్ర యను పేర వెలుఁగొందెడి యమ్మహానదీప్రవాహం బుత్తరద్వారంబున వెడలి కుముద నీల శ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునఁ బ్రవహించుచు శృంగవగరంబునకుం జని మానసోత్తరంబు లగునుత్తరకురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేరు నలకనంద యనం (బ్రఖ్యాతి గాంచిన) యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణ ద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లైనభూధరంబులఁ గడచి హేమకూట హిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబునఁ గర్మక్షేత్రం బగుభారత వర్షంబుఁ బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణాంబుధిం గలయు నంత. 34

సీ. జగతిలో మేరు వాదిగఁ బర్వతములకుఁ, బుత్త్రిక లైనట్టి పుణ్యతీర్థ
ములు వేలసంఖ్యలు గలవు జంబూద్వీప,మందు భారతవర్ష మరయఁ గర్మ
భూమి దక్కినవర్షముల దివంబుననుండి, భువికి వచ్చినవారి పుణ్యశేష
ములు భుజించుచు నుందురు భూస్వర్గ మనఁ దగు, నావర్షముల నుండునట్టివార

ఆ. లయుతసంఖ్యవత్సరాయువు లయుతమాతంగబలులు దేవతాసమాను
లతులవజ్రదేహు లధిక ప్రమోదితు, లప్రమత్తు లార్యు లనఘు లధిప. 35

వ. మఱియు సురతసుఖానందంబున మోక్షంబు నైనం గైకొనక సత్కృత్యనిరతు లగుచు ననవరతంబును ద్రేతాయుగకాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రీయష్టవర్షంబులయందు దేవతగణంబులు దమభృత్యవర్గంబు లత్యుపచారంబులు సేయుచుండ నెల్లఋతువులయందుం గిసలయకుసుమఫలభరితంబు లైనలతాదుల శోభితంబు లగువనంబులు గలవర్షనిధిగిరిద్రోణులయందును జలకుక్కుటకారండవ సారసవినోదంబులు గలిగి మత్తాళిఝంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు లయినకొలంకులయందును దేవాంగనలకామోద్రేకజంబు లయినవిలాసహాస లీలావలోకనంబులం దివియంబడినమనోవృత్తులు గలిగి విచిత్రవినోదంబులం

1. 'ఇట్లమ్మహానదీప్రవాహంబువలన బ్రహ్మసదనంబు పూర్వద్వారంబున వెడలుసీతానది కేసరాచలయంబు' ప్రా. ప్ర.

దగిలి యిచ్ఛావిహారంబులు, సలుపుచుందురు. 36

క. ఈనవవర్షంబులయం, దానారాయణుఁడు వచ్చి యనవరతములో
కానుగ్రహమునకై సుజ్ఞానం బీఁ దలఁచి లీలఁ జరియించుఁ దగన్. 37

సీ. వసుధ నిలావృతవర్షాధిపతి యైన, పురహరుం డావర్షమున వసించు
నందు నుండుటకు నయ్యంబికాశాపవ,శంబున నావనస్థలములందు
నెవ్వరు వచ్చిన నింతులై యుందు రా,వనమందుఁ బార్వతి యనుదినంబు
నంగనాజనసహస్రార్బుదంబులతోడ, నసమలోచనుఁ గొల్చు సత్కులభక్తి.

ఆ. నట్టిశివునిఁ గౌరి యాయిలావృతవర్షమునఁ జరించుజనులు మోదమునను
గదిసి తత్ప్రకాశకములైనమంత్రతంత్రములఁ బూజ సేసి తలఁతు రెపుడు. 38

క. భద్రాశ్వవర్షమందుల, భద్రశ్రవుఁ డనెడిపేరఁ బరఁగుచుఁ దపసి
యూద్రిసమధైర్యుఁ డగుచు సముహాంతం బైనజగతిఁ బాలుపుగ నేలున్.

క. ఆనరవరునకుఁ బ్రియతముఁ, డైనహయగ్రీవమూర్తి ననవరతంబున్
ధ్యానస్తోత్రజపానుష్ఠానాదులఁ బూజసేసి సజ్జను లంతన్. 40

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసం,సిద్ధిఁ జేసి ముక్తిఁ జెంది రప్డు
డట్టివర్షమందు హయగ్రీవునిఁ, దలఁచి కొలిచి మిగులధన్యు లగుదు. 41

సీ. హరివర్షపతి యైననరహరి ననిశంబు, నందున్నజనులు సమమహాత్ము లయిన
దైత్యదానవకులోత్తములు ప్రహ్లాదాది, వృద్ధులఁ గూడి సంప్రీతితోడ
సుస్నాతులై భక్తిఁ జూచుచునుందురు, రమ్యదుకూలాంబరములు దాల్చి
తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజపస్తోత్ర, పఠనసుధ్యానతపఃప్రధాన

తే. మైనసత్పూజలను జేసి యచలబుద్ధి, శ్రీనృసింహునిఁ జేరి పూజించి యతని
కరుణ నొందుచు నతులప్రకాశు లగుచు, భుక్తిముక్తులఁ గైకొందు రభూపవర్య.

వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుండు శ్రీదేవికి సంతోషంబు నొసంగుటకు గామదేవరూపంబున [1]నుండు నమ్మహాపురుషునియస్త్రతేజఃప్రకాశంబునఁ బ్రజాపతిదుహిత లగురాత్ర్యధిదేవతలగర్భంబులు సంవత్సరాంతంబున నిర్జీవంబులై స్రవించు నాకామదేవుండును దనగతివిలాసలీలావిలోకనసుందర భ్రూమండలసుభగవదనారవిందకాంతులం జేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు భగవన్మాయారూపిణి యగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్త్రికలును బుత్త్రులైన రాత్రులం బగళ్లం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపఠనపూజాధ్యానాదులం బూజించుచుండు మఱియును. 43

---

1. 'నుండుటయు నమ్మహాపురుషునిసువర్ణప్రకాశతం జేసి ప్రజాపతిదుహితలును బుత్త్రికలు నగు నహోరాత్రాధిపతులగర్భంబును. 2, భగవంతునిమాయారూపం బగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్త్రికలం గూడి' వ్రా. ప్ర.

క. విమలమతిఁ జిత్తగింపుము, రమణీయం బైనవిమలరమ్యక మనువ
ర్షమునకునధిదేవత దా, సమరం గా మత్స్యరూపుఁ డగుహరి దలఁపన్. 44

ఆ. అట్టివర్షమునకు నధిపతి యగుచున్న, మనువు పుత్త్రపౌత్త్రమంత్రివరులఁ
గూడి సత్యమైనకుంభసిధరుఁ జిత్త, మతులభక్తియుక్తి హత్తఁ గొలుచు.

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రస్తోత్ర, ములను ధర్మకర్మములను హోమ
ములను జనులు సేసిపుణ్యులై భుక్తిముక్తులను బొందుచుందు రెలమిదోడ.
వినుము హిరణ్మయవర్షం,బున శ్రీకూర్మావతారమును దాల్చినయా

క. వనజోదరుఁ డధిదేవత, యనఘుఁడు పితృపతి మహాత్ముఁ డర్యముఁడు నృపా.

క. ఆవర్షమందు నర్యముఁ, డావర్షజనంబు గూడి సారెఁ జిత్తములో
భావించి సంస్తవంబులు, [1]గావించుచు భుక్తిముక్తిఁ గాంతురు కడఁకన్.

క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, హత్తుకొని వరాహదేవుఁ డధిపతి యైనన్
సత్తుగ భూపతి యతనిం, జిత్తములో నిలిపి పూజ సేయుచు నుండున్. 49

క. ఆవర్షమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి ననవరతంబున్
సేవించి కొలిచి సంస్తుతిఁ, గావించుచుఁ గాంతు రంతఁ గైవల్యంబున్. 50

క. అరయఁగ సీతాలక్ష్మణ,పరివృతుఁ డై వచ్చి రామభద్రుఁడు గడిమిం
బరఁగు నధిదేవతగఁ గిం,పురుషమహావర్షమునకు భూపవరేణ్యా. 51

ఆ. అట్టిరామభద్రు నంజనీసుతుఁడు గిం,పురుషగణముఁ గూడి పూజ సేసి
తత్ప్రకాశకప్రధానమంత్రస్తోత్ర, పఠనములను దగ నుపాస్తి సేయు. 52

సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబదరికా, శ్రమమున నున్ననారాయణుండు
భూనాథ యామహాత్ముని నారదాదులు, భారతవర్షంబు ప్రజలు ప్రేమఁ
బాయక చేరి యుపాస్తి సేయుచుసాంఖ్య, యోగంబు నుపదేశముచితవృత్తి
నంది యందఱును గృతార్థులై యట్టినారాయణదేవు నారాధనంబు

ఆ. సేసి యాత్మఁ జాలఁ జింతించి తత్ప్రకా,శకములునమంత్ర సంస్తవములఁ
బూజ సేసి ముక్తిఁ బొందుచు నుండుదు, రచల మైనభక్తి ననుదినంబు.

క. భారతవర్షమునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశైలంబులు గం
భీరప్రవాహములు గల, వారయ నెఱిఁగింతు వాని నవనీనాథా. 54

వ. మలయపర్వతంబును మంగళప్రస్థంబును మైనాకంబును త్రికూటంబును ఋషభపర్వతంబును కూటరంబును గోల్లంబును సహ్యపర్వతంబును వేదగిరియును ఋశ్యమూకపర్వతంబును శ్రీశైలంబును వేంకటాద్రియును మహేంద్రంబును వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమత్పర్వతంబును ఋక్షగిరియును పారి

1. ఇట 48-వ పద్యము 'గావించుచు' మొదలుకొని 50-వ పద్యమున 'సంస్తుతి' అను వఱకుఁ గలపాఠ మచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు. ఇందులకు 'ఉత్తరేషు కురుషు భగవాన్ యజ్ఞపురుషః కృతవరాహరూపః...' అని మూల మున్నది.

యాత్రంబును ద్రోణపర్వతంబును చిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును రైవత
కంబును గుసుంభంబును నీలగిరియును గాకముఖంబును నింద్రకీలంబును రామ
గిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రిక
లైనచంద్రవటయుఁ దామ్రపర్ణియుఁ నవటోదయుఁ గృతమాలయు వైహాయసి
యుఁ గావేరియుఁ వేణియుఁ బయస్విసియుఁ బరోాదయు శర్కరావర్తయుఁ దుం
గభద్రయుఁ గృష్ణవేణియు భీమరథియు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణి
యుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురసయుఁ జర్మణ్వతియుఁ వేదస్మృతి
యు ఋషికుల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ గౌశికియు మందాకినియు యమునయు సర
స్వతియుఁ దృషద్వతియు గోమతియు సరయువును భోగవతియు సుషమయు శత
ద్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృధయు వితస్తయు నసిక్నియు విశ్వయు నను
నీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు లీభార
తవర్షంబునఁ గల వందు సుస్నాతు లైనమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మఱి
యునీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు[1]శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణరూపంబు లగు
త్రివిధకర్మంబులం జేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లనఁ(త్రివిధగతులం)
బొందుదురు వినుము[2]రాగద్వేషాదిశూన్యుండు నవాఙ్మానసగోచరుండు ననాధా
రుండు నగుశ్రీవాసుదేవమూర్తియందుఁ జిత్తంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నా
రాధించెడుమహాత్ము లవిద్యాగ్రంథి దహనంబు గావించుటం జేసి పరమభాగవతో
త్తములు పొందెడును త్తమగతిం జెందుదురు గావున భారతవర్షంబు మిగుల
నుత్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించు చుందురు. 55

ఉ. భారతవర్ష జంతువులభాగ్యము లే మని చెప్ప వచ్చు నీ
భారతవర్ష మంద హరి పల్మఱుఁ బుట్టుచు జీవకోటికిన్
ధీరతఁ దోడఁ దత్త్వ ముపదేశము సేయుచు జెల్మి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృతిఁ గృతార్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్. 56

క. తనజన్మ[3]కర్మములనుం, గొనియాడెడివారి కెల్లఁ గోరిన [4]వెల్లం
దనియఁగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణుఁడవనీనాథా.

వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణ
స్మరణంబు సకలదురితంబుల నడంచుఁ దన్నామస్మరణరహితంబు లైనయజ్ఞతపో
దానాదులు దురితంబుల నడంప లేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు ప్రదికెడియితరస్థానం

---

1. సాత్త్వికరాజసతామసకర్మంబులం జేసి. 2. బ్రహ్మవిద్యానిరతు లైనపురుషులు సాయు
జ్యంబు నొందుదురు సర్వభూతాంతర్యామియు బ్రహ్మస్వరూపము నైనవాసుదేవునియందుల నిరతి
శయభక్తియోగంబున నవిద్యను గెలిచి విష్ణులోకంబుఁ జెందుదురు. కావున నాభారతవర్షం బుత్త
మం బగు. 3. కర్మఫలమును. 4. వరముల్. 5. గాన హరివిరహితంబు లయినయక్షు.

బునం [1]బునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు క్షణమాత్రంబు మనంబున సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసినపురుషశ్రేష్ఠునకు శ్రీమన్నారాయణపదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియుత్తమం బగునీభారతవర్షంబె కోరుచుండుదురు మఱియు నెచ్చట వైకుంఠునికథావాసన లేకుండు నేదేశంబున సత్పురుషులైనపరమభాగవతులు లేకుండుదు రేభూమిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకం బైన నుండం దగదు జ్ఞానానుష్ఠానద్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది తపంబున ముక్తిం బొంద కుండెనేని మృగంబులమాడ్కి నతండు దనకుం దాన బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందుం బ్రజలచేత [2]శ్రద్ధాయుక్తంబుగా ననుష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కు నామంబులం బుండరీకాక్షుం డంది తనమీఁదిభక్తి యధికంబుగాఁ జేయునట్టిభారతవర్షంబునందలి ప్రజలమీఁదం గరుణించి సర్వేశ్వరుం డిహపరసౌఖ్యంబులు నొసంగుచుండు జంబూద్వీపంబున సగరాత్మజు లశ్వమేధాశ్వంబు నన్వేషింపం బూని భూఖననంబు సేయుటం జేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశుక్లావర్తన రమణక మందరహరిణ పాంచజన్య సింహళ లంకాద్వీపంబు లన నెనిమిది యుపద్వీపంబులు గలిగె. 58

సీ. లక్షయోజనముల • లవణాబ్ధిపరివృత, మగుచు జంబూద్వీప • మతిశయిల్లు
వినుము రెండులక్షల • విస్తృతము గను ప్లక్షద్వీప [3]ముండు • నిక్షురసాగ
రముఁ జుట్టి యందులక్షరమ్యమై యొప్పెడు, వృక్షంబు ప్లక్షంబు • విదితము గను
దనరు నాద్వీపంబు • దరునామమహిమచే, మిగులఁ బ్లక్షం బన • మించి రహిని

ఆ. నందు సంచరించు • నట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ [4]డమరు • నాదిదేవతయుఁ గ
నంతలోన నా ప్రియవ్రతపుత్త్రుండు, నిధ్మజిహ్వుఁ డగుమహీవరుండు. 59

వ. నరేంద్రా యాయిధ్మజిహ్వుండు ప్లక్షద్వీపంబు [5]నేడువర్షంబులుగ విభజించి యందు నావర్షనామధారులుగా నుండుతనపుత్త్రు లగు శివ యశస్య సుభద్ర శాంత క్షేమాభయామృతు లనియెడునేడ్వుర నేడువర్షంబుల కధిపతులం గావించి తపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణికూట వజ్రకూటేంద్రసేనజ్యోతి

---

1. వారలుజనులు పునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచుందురు. భారతవర్షంబునందు క్షణమాత్రం బేని మనంబునఁ గర్మరహితుం డైనవానికి మనోధైర్యంబున నామస్మరణ సేసిన ముక్తి లభించు నని భారతవర్షంబె కోరుచుందురు.

2. శ్రద్ధాయుక్తంబు లైనయజ్ఞంబులందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కురూపంబులను బుండరీకాక్షునకు సమర్పణంబు సేయుపురుషు నిహపరంబు లొసంగుచుఁ దనమీఁదిభక్తి. 3. మిక్షుసాగరముఁ జుట్టి. యందుల రమ్యమై యమరు నేకాదశ, శతయోజనములయున్నతి వహించి, యా తరునామాంక మగుచు నవ్వలిది ప్లక్షద్వీప మనఁగఁ బ్రశస్త మయ్యె. 4. డతుల మైనదైవ మయ్యె 5. నందుఁ దనపుత్త్రులనామంబులు గల శివ యశస్య.

ష్మ ధూమ్రవర్ణ హిరణ్యగ్రీవ మేఘమాల లను నామంబులు గల సప్తకులపర్వ
తంబులును నరుణయు నృమ్ణయు నాంగీరసయు సావిత్రియు సుప్రభాతయు ఋ
తంభరయు సత్యంభరయు నను సప్తమహానదులును గల వానియందు సుస్నాతు
లగుచు గతపాపులై నహంసపతంగోర్ధ్వాయనసత్యాంగు లను నామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యంబును గలిగి యుండుదురు. వారు సహస్రవత్సరజీవులును దే
వతాసములును దృష్టిమాత్రంబున [1]గర్భస్వేచ్ఛారహితం బగు సపత్యోత్పాద
నంబు గలవార లగుచు వేదత్రయాత్మకుండును [2]స్వర్గద్వారకుండు నగు భగవ
త్స్వరూపియు నగు సూర్యుని వేదత్రయంబునం సేవింతు రదియు ప్లక్షద్వీపం బాదిగా
మీఁదటి ద్వీపపంచకంబునందలి పురుషులకు నాయురింద్రియ సత్త్వంబులు తేజో
బలంబులు గూడనె జనియించుచుండు. 60

క. ప్లక్షద్వీపము ద్విగుణిత, లక్షేక్షురసాబ్ధి చుట్టి [3]రా విలసిల్లు
న్నిక్షురసోదద్విగుణం, బక్షయమగు శాల్మలీ మహాద్వీప మిలన్. 61

వ. అందు [4]శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షాయామం బై తేజరిల్లు నావృక్షరాజంబునకు
నధోభాగంబునం బతత్త్రిరాజుగా నుండుగరుత్మంతుండు నిలుకడగా వసించునా
శాల్మలీవృక్షంబుపేర నాద్వీపంబు శాల్మలీద్వీపం బన విలసిల్లు నాద్వీపపతి యైన
(ప్రియవ్రతాత్మజుం డగు)యజ్ఞబాహువు దనపుత్త్రు లగుసురోచన సౌమనస్య
రమణక దేవబర్హ పారిబర్హాప్యాయ నాభిజ్ఞాతు లనియెడు వారిపేర నేడువర్షం
బుల నేర్పఱిచి యావర్షంబులయందు దేవ్వరుగుమారుల నభిషిక్తులం జేసె నావ
ర్షంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామదేవ కుముద ముకుంద పుష్పవర్ష శత
శ్రుతు లనుపర్వతసప్తకంబును ననుమతియు సినీవాలియు సరస్వతియుఁ గుహూ
వును రజనియు నందయు రాకయు నను సప్తమహానదులును గల వందు శ్రుత
ధర విద్యాధర వసుంధర ధర్మధరసంజ్ఞు లగునావర్ణపురుషులు భగవత్స్వరూపుండు
[5]వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండు నగుసోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపు
దు రాద్వీపంబు లక్షచతుష్టయపరిమితయోజనవిస్తృతం బయినసురాసముద్రం
బుచే నావృతం బై తేజరిల్లు నందు. 62

సీ. భూనాథ యాసురాంభోధికిఁ జుట్టుగా, నుండుకుశద్వీప మురివిమీఁదఁ
దోర మై తా ద్విచతుర్లక్షయోజనం, బులను విస్తార మై పొలుపు మిగుల
నందుఁ గుశ స్తంభ మనిశంబు దేవతా,కల్పితం బైనట్టికాంతిచేత

1. గర్భోత్పత్తులగుచు. 2. స్వర్గద్వారంబు నైనసూర్యభగవానుల వేదత్రయమ్మున.3.దాద్వీర్ణ తే.4.అట్టిశాల్మలీవృక్షం బేకాదశశతయోజనోన్నతంబుననుండు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర. 5. వేద మయుం డైనసోముని వేదాధ్వరంబులఁ గొలుచు శ్రుతధర ...ధర్మలనునామంబులుగలచాతుర్వర్ణ్యులు గలిగి యుండు రాద్వీపంబుఁ దిరిగి ద్విచతుర్లక్షయోజనవిస్తారం బై సురాసముద్రం బుండు,

దిక్కులు వెలిఁగించు ♦ ద్వీపంబునకుఁ దన, పేరను ఖ్యాతి ♦ పెంపు సేయు

తే. నట్టిదీవికి నధిపతి ♦ యగు ప్రియవ్ర, [1]తతనయుఁడు హిరణ్యరేతసుఁ డనంద
నరేడిభూపతి తనసుత ♦ నామములను, వర్షములు సేసె నత్యంత ♦ హర్షమునను.

వ. ఇట్లు [2]హిరణ్యరేతసుండు వసుదాన దృఢరుచి నాభి గుప్త సత్యవ్రత విప్ర వామదేవు లనునామంబులు గలపుత్త్రులనామంబుల సప్తవర్షంబులం గావించి యాకుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులందు బభ్రు చతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీక ఊర్ధ్వరోమ ద్రవిణంబు లనునామంబులు గల సప్తగిరులును రసకుల్యయు మధుకుల్యయు శ్రుతవిందయు మిత్రవిందయు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులును గల వానదీజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం డగుయజ్ఞపురుషుని [3]కుశల కోవిదాభియుక్త లనుకులంబులు గలవర్షపురుషు లారాధించుచుందురు.

సీ. ఆకుశద్వీపంబు ♦ నరికట్టుకొని యుండు, నెనిమిదిలక్షల ♦ ఘనఘృతాబ్ధి
యాఘృతసాగరం ♦ బవ్వల షోడశ, లక్షయోజనముల ♦ లలిత మగుచు
నుండుఁ గ్రౌంచద్వీప ♦ ముర్వీశ యందు మధ్యప్రదేశంబున ♦ నట్టిదీవి
పేరుగాఁ దనపేరఁ ♦ బెద్దగాఁ జేసిన, క్రౌంచాద్రి గల దాన ♦ గంబు మున్ను

ఆ. షణ్ముఖుండు దివ్య ♦ శరమున ఘననితం,బంబు దూయ నేయఁ ♦ బాలవెల్లిఁ
గరిమఁ దడుపుచుండు ♦ వరుణుండు రక్షింప, నంగ మిగులభయము ♦ నొందకుండె.

వ. నరేంద్రా యాక్రౌంచద్వీపపతి యగుఘృతపృష్ఠుండు దనకుమారుల నాపేళ్ళంగల యామోద మధువహ మేఘపృష్ఠ సుధామ ఋషిజ్య లోహితార్ణ వనస్పతు లను వర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణగుణయుక్తుం డగు శ్రీహరిచరణారవిందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు శుక్ల వర్ధమాన భోజ నోపబర్హణానంద నందన సర్వతోభద్రంబు లనుసప్తసీమాపర్వతంబులును నభయయు నమృతౌఘయు నార్యకయుఁ దీర్థవతియుఁ దృప్తిరూపయుఁ బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వందులఁ బవిత్రోదకంబు లనుభవించుచు గురు ఋషభ ద్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణదేవుని నుదకాంజలులం బూజించు చున్నచాతుర్వర్ణ్యులు గలిగి యుందురు. 66

సీ. జగతీశ వినుము క్రౌంచద్వీపమును జుట్టి, యుండు షోడశలక్ష ♦ యోజనముల
విస్తార మై పాల ♦ వెల్లి యందునను శా,కద్వీప మతులప్ర ♦ కాశ మొందు
దండిమై ముప్పది ♦ రెండులక్షలయోజ,నములవిస్తార మై ♦ యమరి యుండు
నందులశాకవృ ♦ క్షామోద మాద్వీప, మును సుగంధంబునఁ ♦ బెనఁగఁ జేసి

---

1. 'తాత్మజుండును బుణ్యుండు ♦ నగుహిరణ్యరోముఁ డనువాఁడు పుత్త్రుల ♦ నామములను.
2. హిరణ్యరోముండు కుశద్వీపమునందు. 3. సేవించుకుశలకోవిదాభియుక్త కుళక సంజ్ఞలుగలచాతుర్వర్ణ్యంబులు గలిగియుండురు' వ్రా. ప్ర.

తే. [1]యంతఁ దనపేర దీవి ప్రఖ్యాతమగుటఁ, జేసి యందుల మిగులఁ బ్రసిద్ధి కెక్క-
నందు మేధాతిథి యనఁగ నర్థి యగుచునుండెఁ, దవిలి వేడుకఁ దపమునం దనరుచుండె.

వ. మఱియు నా ప్రియవ్రతపుత్త్రుం డైన మేధాతిథి తనపుత్త్రులపేరం గల పురోజవ మనోజవ వేపమాన ధూమ్రానీక చిత్రరథ బహురూప విశ్వాధారంబు లనుసంజ్ఞలు గలసప్తవర్షంబులయందు వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరిపాదసేవ సేయుచుఁ దపోవనంబునకుం జనియె నాశాకద్వీపంబునందు నీశాన యోరుశృంగ బలభద్ర శతకేసర సహస్రస్రోత దేవపాల మహానసనామంబులు గలసీమాగిరులును నన ఘాయు రోధయన్న ఉభయస్పృష్ట్యపరాజిత పంచపదీ సహస్రస్రుతి నిజధృతు లనుసప్తనదులును గల వానదీజలంబు లుపయోగించి [2]యచ్చటివారలు ప్రాణాయామంబు సేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయి పరమసమాధిని వాయురూపం బైనభగవంతుని సేవింతురు ఋతవ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత సువ్రత నామంబులు గల చాతుర్వర్ణ్యం బందుఁ గలిగి యుండు. 68

సీ. అట్టిశాకద్వీప * మరికట్టి తత్ప్రమాణంబున దధిసముద్రంబు వెలుఁగు
నందుకుఁ బరివృతం * బయి పుష్కరద్వీప, మిలఁ జతుష్షష్టిలక్షల విశాల
[3]మమ్మహాద్వీపమం * దయుతకాంచనపత్త్రములు గల్గి కమలగర్భునకు నాస
నం బగుపంకేరుహం బుండు నాద్వీప, మధ్యంబునను నొక్క * మానసోత్త

ఆ. రం బనంగఁ బర్వతం బుండుఁ దనకుఁ బూర్వాపరముల నుండు * నట్టివర్ష
మునకు రెంటి కట్లు * నిలిచినమర్యాద, నగ మనంగఁ జాలఁ * బొగడ నెగడు.

వ. ఇట్లు దనకు లోపలివెలుపలివర్షంబులు రెంటికి మర్యాదాచలంబునుం బోలె నున్నమానసోత్తరపర్వతం బయుతయోజనవిస్తారంబును నంతియ యౌన్నత్యంబునుం గలిగియుండు నానగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగులోకపాలురపురంబు లుండు నామానసోత్తరపర్వతంబుమీఁద సూర్యరథచక్రంబు సంవత్సరాత్మకం బయి యహోరాత్రంబులయందు మేరుప్రదక్షిణంబు సేయు నందు నాపుష్కరద్వీపాధిపతి యగువీతిహోత్రుండు రమణక ధాతకనామంబులు గలపుత్త్రుల నిరువుర వర్షద్వయంబునం దభిషిక్తులం జేసి తాను బూర్వజు లేఁగిన తెఱంగున భగవత్కర్మశీలుం డగుచుఁ దపంబునకుం జనియె నంత. 70

క. మనుజేశ్వర యావర్షంబున నప్పుడు సంచరించుపురుషులు పద్మా
సనునిఁ దగఁ గర్మకారాధన సేయుదు రచలబుద్ధి తాత్పర్యమునన్. 71

క. ధరణీవల్లభ వినుము, [4]పుష్కర మనుద్వీపమున లేదు * చాతుర్వర్ణ్యల్

---

1. 'యరయ సొం పొందియుండుఁ బ్రఖ్యాత. 2. వాయురూపుఁ డైనభగవంతుని సేవించుచుం బ్రాణాయామంబుం జేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణంబులం గలిగి ఋతవ్రత... చాతుర్వర్ణ్యులు గలిగియుండురు. 3. మమ్మహోదధియందు. 4. పుష్కరదీవిం దలఁప లేదు * చాతు' వ్రా. ప్ర.

పరంగఁగ [1]శోభనము లేకే, సారసల సంగుదు రిందు సకలజనములున్. 72

వ. మఱియుఁ [2]బుష్కరద్వీపంబు చతుష్షష్టిలక్షయోజనవిస్తారంబై నశుద్ధోదకసము ద్రము దిరిగి యుండు నయ్యలలోకాలోకపర్వతంబు గలుగుఁ శుద్ధోదకసము ద్రంబునకు లోకాలోకపర్వతంబునకు నడుమ రెండుకోట్లయోజనవిస్తారంబయిన నిర్జనభూమి దర్పణోదరసమానంబై (వస్తువులు ప్రతిబింబింప) నుండు (నాభూమిం జేరిన పదార్థంబు మరలఁ బొంద నశక్యంబై యుండు) నదిమీఁద లోకాలోకపర్వతం బెనిమిదికోట్లయోజనంబులు నుపరభూమియందు [3]సూర్యాదిగ్రహాంతరితంబు లగు జ్యోతిర్గణంబుల సంధ్యాంబులు నుండఁజేసి లోకాలోకపర్వతం బనం దగి యుండు నంబాకాశంబునకు (యోజనవిస్తృతం బగు) భూభాగముల (సూర్య)సంబున [4]దురీయాంశప్రమాణంబు గల యాలోకాలోకపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు బ్రహ్మచేతఁ జతుర్దిశలయందు ఋషభపుష్కరచూడవామనాపరాజితసంజ్ఞలు గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితంబై యుండు మఱియును.

సీ. తనదువిభూతులై తనరియా దేవ, బృంద మైజశ్వైర్యబృంహణార్థ
మై భగవంతుఁడు నాదిదేవుండును, నైనజగద్గురుం డచ్యుతుండు
సరిలేనిధర్మజ్ఞానవైరాగ్యాదు, లయినవిభూతుల నలరియున్న
యట్టివిష్వక్సేనుఁ డాదిగాఁ గలుగుపార్షదులతోఁ గూడి ప్రశస్తమైన

తే. నిజవరాయుధదోర్దండనిత్యసత్త్వుఁ, డగుచు నాపర్వతంబుపై నఖిలలోక
రక్షణార్థంబు కల్పపర్యంతమైన, యోగమాయావిరచితుఁడై యొప్పుచుండు.

వ. ఇట్లు వివిధమంత్రగోపనార్థం బా నగాగ్రంబున నున్న భగవంతుండు దక్క లోకాలోకపర్వతంబునకు నవ్వల నొరులకు సంచరింప నశక్యంబై యుండు బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుండై యుండు నాసూర్యునకు నుభయపక్షంబులయందు నిరువదేనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున నండకటాహం బుండు నట్టిసూర్యునిచేత నాకాశదిక్స్వర్గాపవర్గంబులును నరకంబులును నిర్ణయింపంబడు దేవతిర్యఙ్మనుష్యనాగపక్షితృణగుల్మలతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం డాత్మ యగుచు నుండు. 75

క. కర మనురాగంబున సి, ద్ధరణీమండలముసంనివేశస్థానం బెల్ల
[5]న్నెఱిఁగించితి నింతియు కా, దెఱిఁగించెద సర్గమాన [6]మెల్ల నరేంద్రా. 76

---

1. 'నెక్కువతక్కువ, లెఱుఁగరు సను లగుచు నుందు రెల్లజనంబుల్'. 2. మఱియునందలి జనంబులు సంకల్పసిద్ధులు నయుతాయుష్కులు నిత్యసత్యులగుచు దేవతలతోడ సంభాషణంబులు సలుపుచుండు రట్టిపుష్కరద్వీపంబు. 3. గలిగి యుండు నానూర్యాదిగ్రహ తేజోంధతమోమధ్యంబున నుండుటం జేసి లోకాలోక. 4. చతుర్థభాగంబై యుండు నాపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు బ్రహ్మచేత నిర్మితంబై ఋషభపుష్కర ..లోకరక్షణార్థం బుండు మఱియును. 5. నరవర యెఱుఁగం జెప్పితి, మఱి వినిచెద వినుము దివ్యమానం బెల్లన్. 6. నెఱుఁగుము సర్గప్రమాణ మెల్ల.'ప్రా..ప

భగణవిషయము.

ఆ. కమలజాండమధ్యగతుఁడై నసూర్యుండు, ధరిత్రి మైనయాత్మతేజంబుచేత
మూఁడులోకములను క్రమముగఁ దపింపంగఁ, జేసి కాంతి గొంతఁ జేయుచుండు 77

వ. అట్టి భాస్కరుం డుత్తరాయణ దక్షిణాయన విషువు లను నామంబులు గల మాంద్యశైఘ్ర్యసమానగతుల నారోహణావరోహణస్థానంబులయందు దీర్ఘహ్రస్వ సమానంబులుగాఁ జేయుచుండు. 78

ఆ. మేషతులలయందు మిహిరుం డహోరాత్రములందుఁ దిరుగు సమవిహారములను
బరఁగ వృషభాది పంచ[1]మాసంబుల నొక్కొక్కఘడియ రాత్రి దక్కి నడచు.

ఆ. మించి వృశ్చికాది పంచ[2]మాసంబుల నొక్కొక్కఘడియ రాత్రి సొచ్చి నడచు
దివసములందు నెల్ల దిగజారు నొక్కొక్క ఘడియ వెలుఁగు సత్ప్రకారమునను.

వ. మఱియు నివ్విధంబున దివసంబు లుత్తరాయణదక్షిణాయనంబుల వృద్ధిక్షయంబుల నొంద నొక్కయహోరాత్రంబున[3] నేకపంచాశదుత్తరనవకోటియోజనంబులపరిమాణంబు గలమానసోత్తరపర్వతంబున సూర్యరథంబు దిరుగుచుండు నామానసోత్తరపర్వతంబునందుఁ బూర్వమున దేవధాని యను నింద్రపురంబును దక్షిణంబున సంయమని యను యమనగరంబును బశ్చిమంబున నిమ్లోచని యను వరుణపట్టణంబును నుత్తరంబున విభావరి యను సోమునిపుటభేదనంబును దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబులయందు నుదయమధ్యాహ్నాస్తమయనిశీథంబులనియెడు కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తం బచ్చట జనులకుఁ బుట్టించుచుండు సూర్యుం డెప్పు డింద్రనగరంబుననుండి గమనించు నది యాదిగాఁ బదియేనుగడియలను రెండుకోట్ల ముప్పదయేడులక్షల డెబ్బదియైదువేలయోజనంబులు నడుచు నివ్విధంబున నింద్రయమవరుణపురంబులమీఁదఁ జంద్రాది గ్రహనక్షత్రంబులం గూడి సంచరించుచుఁ బండ్రెండంచులు నాఱు[4] గమ్ములును మూఁడు [5]దొలులుం గలిగి సంవత్సరాత్మకం బయిన యేకచక్రం బయినసూర్యునిరథంబు ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పదినాలుగులక్షలు నెనమన్నూఱుయోజనంబులు సంచరించు. 81

సీ. ఇనురథంబున కున్న యిరుసు నొక్కటియు మేరు, శిఖరంబునందు సంశ్రితయై యుండు
నొనరఁ జక్రము మానసోత్తరపర్వతంబు మీఁదఁ దిరిగెడు నారథంబు
[6]శిరసున నున్న రెండవ యిరుసులు దగులంగఁ, బవనపాశంబులఁ బద్ధమగుచు
ధ్రువమండలంబునందుల నంటి యుండఁగా, సంచరించుచు నుండు సంతతంబు

తే. నట్టి యరదంబు ముప్పది యాఱులక్షు, లంత నంటిన కాఁడియు నన్ని యోజ
నములవిస్తారమై తురంగములకంధరములఁ[7] దగులుచు వెలుఁగొందు నరుణుతోడ.

1. రాసులకు. 2. రాసులకు. 3. తొంబదికోట్ల యేబదియొక్క లక్షల యోజనంబుల. 4. నెమ్ములును
5. నాభులుం. 6. 'శిరసునం దున్న యిరుసులు. 7. దగిలుండు మిగులంగ రమణ' (వ్రా. ప్ర).

వ. ఆరథంబునకు గాయత్రీచ్ఛందం బాదిగాఁ గల సప్తచ్ఛందంబులు నశ్వంబులై సంచరించు భాస్కరునకు నగ్రభాగంబున నరుణుండు నియుక్తుండై రథంబు నడపుచుండు నెండియు నంగుష్ఠపర్వమాత్ర శరీరంబులు గలయట్టి వాలఖిల్యాఖ్యు లగుఋషివరులు సూర్యుని ముందట సౌరసూక్తంబుల స్తుతియింప మఱియు ననేక మునులును గంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగాప్సరఃసతంగాదులును నెలనెల వరుస క్రమంబున సేవింపం దొమ్మిదికోట్లునేఁబదియొకలక్షయోజనంబులపరిమాణంబుగల భూమండలంబునం (దొకక్షణంబున సూర్యుండు రెండువేలదోఁబదియోజనంబులు సంచరించుచు) నొకయహోరాత్రంబునందె యీభూమండలం బాతఁడు సంచరించు ననిన శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 83

క. మునివర మేరుధ్రువులకు, నొనరఁ బ్రదక్షిణము దిరుగుచుండెడు [1]సజుఁడా
యినుఁ డభిముఖుఁడై రాసుల, కనుకూలత నేఁగు నంటి వది యెట్లొప్పున్.

క. అని పలికినభూవరునిం, గనుఁగొని శుకయోగి మిగులఁ గరుణాన్వితుఁడై
మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు, వినుమని క్రమ్మఱఁగ నిట్లు వినిపించెఁ దగన్.

వ. నరేంద్రా [2]యతివేగంబునఁ దిరుగుచుండుకులాలచక్రంబునందుఁ జక్రభ్రమణంబునకు వేఱైనగతి నొంది బంతి సాగి తిరిగెడుపిపీలికాదులచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు ధ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునప్పుడాకాలచక్రంబువెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబులయందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికి [3]గలుగుటం జేసి సూర్యాదిగ్రహంబులకుఁ జక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబు గలుగుచుండు మఱియు నాసూర్యుం డాదినారాయణమూర్తి యగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్రయాత్మకంబై కర్మసిద్ధినిమిత్తంబై [4]దేవర్షిగణంబులచేత వేదాంతార్థంబుల ననవరతంబు వితర్క్యమాణం బగుచున్నతనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగ విభజించి వసంతాదిఋతువుల [5]నాయాకాలవిశేషంబులయందుఁ గలుగఁజేయుచుండు (నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నీలోకంబున మహాత్ము లగుపురుషులు దమతమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున నారాధించుచు క్షేమంబు నొందుచుండు రట్టి యాదినారాయణమూర్తి జ్యోతిశ్చక్రాంతర్వర్తియై స్వకీయ తేజఃపుంజదీపితాఖిలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాఁడై ద్వా

1. నాసూర్యునకు రాసుల కెదుర, యీయనుచందముఁ దేటపడఁగ ♦ సెలఁగింపు తగన్. 2. కులాలచక్రంబుతోడఁ దిరుగుపిపీలికాదులకు భ్రమణవేగంబున స్థానాంతరంబునం దునికి దోఁచనిచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడిన. 3. దోఁచుం గాని రాసికి నెదురు నడచుట లేదట్టిసూర్యుం డాదినారాయణ. 4. న తనస్వరూపంబు దేవర్షిగణంబులచేత ధ్యానంబు సేయంబడ్డదగుచుండుఁ దనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులఁ బుట్టించు, వసం. 5. నాకాశగతుండై ద్వాదశమాసంబుల ద్వాదశరాసుల ననుభవించుచుండు.

దశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబున సంచరించుచుండు నట్టియాదిపురుషుని
గమనవిశేషకాలంబును లోకు లయనఋతుమాసపక్షతిథ్యాదులచే వ్యవహరిం
చుచుందురు మఱియు నప్పరమపురుషుం డారాసులయందు షష్ఠాంశసంచారంబు
నొందినసమయంబును ఋతు వని వ్యవహరింపుదు రారాసులయందు నర్ధాంశ
సంచారమ్మైన రాశిషట్కభోగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పుదురు సమ
గ్రంబుగా రాసులయందు సంచార మొందినయెడ నట్టికాలంబును సంవత్సరం
బని నిర్ణయింపుదు రిట్టి సమగ్రరాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి
సమగతు లనియెడు త్రివిధగతివిశేషంబులవలన వేఱుపడెడునావత్సరంబును సంవ
త్సరంబు పరివత్సరం బిడావత్సరం బనువత్సరం బిద్వత్సరం బని పంచవిధంబులఁ
జెప్పుదురు) చంద్రుండు నీ తెఱంగున నాసూర్యమండలంబుమీఁద లక్షయోజనం
బులనుండి సంవత్సరపక్షరాశినక్షత్ర[1]భుక్తులు గ్రహించుచు నగ్రచారియై శీఘ్ర
గతిం జరించునంత వృద్ధిక్షయరూపంబునం బితృగణంబులకుం బూర్వపక్షాపర
పక్షంబులచేత నహోరాత్రంబులఁ గలుగఁ జేయుచు సకలజీవప్రాణంబై యొక్క
నక్షత్రంబు త్రింశన్ముహూర్తంబు లనుభవించుచు షోడశకళలు గలిగి మనో
మయాన్నమయామృతమయదేహుం డై దేవతపితృమనుష్యభూతపశుపక్షిసరీసృప
వీరుత్ప్రభృతులకుఁ బ్రాణాప్యాయనశీలుం డగుటం జేసి సర్వసముం డనంబడు.

క. చందురునకు మీఁదై యా, నందంబున లక్షయోజǂనంబులఁ దారల్
గ్రందుకొని మేరుశైలం, బొంది ప్రదక్షిణము దిరుగు ǂ [2]నభిజిన్ముఖముతోన్. 87

సీ. అటమీఁదఁ దారల ǂ కన్నిఁటి కుపరియై, రెండులక్షల శుక్రుఁ ǂ డుండి భాస్క
రునిముందఱంబిఱుఁǂదనుసామ్యమృదుశీఘ్ర, సంచారములను భాǂస్కరుని మూఁడి
జరియించుచుండును ǂ జనులకు ననుకూలుఁడై వృష్టి నొసఁగుచు ǂ నింతనంత
జతురత వృష్టివిǂ[3]ష్కంభకగ్రహశాంతి, నొనరించువారల ǂ కొసఁగు శుభము

తే. లుండు నామీఁద బుధుఁడు దాǂ రెండులక్షలనుజరించుచు రవిమండǂలంబుఁ బాసి
కానఁబడినను జనులకుǂ క్షామడాంబ,రాదిభయములఁ బుట్టించుǂ నతులమహిమ.

సీ. ధరణీతనూజుఁ డంǂతటిమీఁద రెండుల,క్షలనుండి మూఁడుపǂక్షముల నొక్క
రాశి దాఁటుచునుండుఁ ǂ గ్రమమున ద్వాదశ, రాసులు భుజియించు ǂ రాజసమున
వక్రించియైన నǂవక్రితయైనను దఱుచుగాఁ బీడలు ǂ నరుల కొసఁగు
నంగారకునకును ǂ నటమీఁద రెండుల,క్షల యోజనంబుల ǂ ఘనత మించి

తే. యొక్కరాశినుండిǂయొక్కొక్క వత్సరం, బనుభవించుచుండు ǂ నమరగురుఁడు
వక్రిమందునైన ǂ వసుధామరులకును, శుభము నొసఁగు నెపుడుǂనభినవముగ.

---

1. ఋతువులు పుచ్చుకొనుచు నగ్ర...బితృదేవగణంబులకు భుక్తి నిచ్చుచు సకలజీవప్రాణంబై......పశుపక్షిసస్యవనలతాగుల్మాదులకు. 2. నభిజిత్సహితమ్, 3. ష్కంభగ్రహోపశాం, తొన రించుచును జను లుశనుఁ డనఁగ,

క. సురగురునకు మీఁదై భాస్కరసుతుఁ [1]డిరులక్షలను జగములకుఁ బీడల్
జరఫుచుఁ ద్రింశన్మాసము, లరుదుగ నొక్కొక్క రాశియందు వసించున్. 90

క. ప్రకటముగ రవిసుతునకు, నేకాదశలక్షలను మహీసురులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచుఁ, జోకగ మునిసప్తకంబు సొంపు వహించున్. 91

క. మునిసప్తకమున [2]కెగువం, దనరుచు నామీఁదఁ ద్రియుతదశలక్షలఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనఁగా నిన్నిటికి నుపరియగు చుండు నృపా. 92

సీ. [3]ఆశింశుమారాఖ్యమగు చక్రవాళ భాగ,వశుఁడై నధ్రువుఁ డింద్రవహ్నికశ్య
పప్రజాపతియమప్రముఖులతోఁ గూడి, బహుమానముగ విష్ణుపదముఁ జేరి
కడఁక నిచ్చలుఁ బ్రదక్షిణముగాఁ దిరుగుచుఁ, జెలఁగియుండును గల్పజీవి యగుచు
యనఘుఁ డుత్తానపాదాత్మజుఁ డార్యుఁడు, సయిసయి ధ్రువునిమహత్త్వ మెల్లఁ

తే. దెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు నలవి గాదు, నే నెఱింగినయంతయు నీకు నున్న
తెలియఁబలికితిఁ గ్రమ్మఱఁ దలఁచికొనుము, జితరిపువ్రాత శ్రీపరీక్షిన్నరేంద్ర

వ. మఱియు నాధ్రువుండు కాలంబుచేత నిమిషమాత్రంబు బెడ లేక సంచరించుచు జ్యోతిర్గ్రహనక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత (ధాన్యాక్రమణంబునఁ బశువులకై యేర్పఱిచిన మేధిస్తంభంబు తెఱంగున) మేటి గాఁ గల్పింపంబడి ప్రకాశించుచుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్యేనాదిపక్షులును వాయువశంబునం గర్మసారథులై చరించు తెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృహీతాశులై కర్మనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడకుండురు. 94

క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, నందఱ నాశింశుమారకమందు లుండం
గొందఱు దలఁచుచుఁ జెప్పుచు, నుందురు నెఱుఁగంగ వినుము మహోన్నతచరితా.

క. తలక్రిందై వట్రువయై, సలలితమగు శింశుమారకచక్రమునందున్
నెలకొని పుచ్ఛాగ్రంబున, నిలిచి ధ్రువుం డుండు నెపుడు నిర్మలచరితా. 96

వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్ఛంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నీంద్రధర్ములును బుచ్ఛమూలంబున ధాతృవిధాతలును గటిప్రదేశంబున ఋషిసప్తకంబును దక్షిణావర్తకుండలీభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులు దక్షిణపార్శ్వంబున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును బృష్ఠంబున దేవమార్గంబును నాకాశగంగయు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్యంబులును దక్షిణభాగంబున నార్ద్రాశ్లేషలును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢలును దక్షిణవామనాసారంధ్రంబుల శ్రవణపూర్వాషాఢలును దక్షిణవామలోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును దక్షిణవామకర్ణంబుల మఘాద్యష్టనక్షత్రంబులును వామపార్శ్వంబున దక్షిణాయనంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రత్రయంబును నుత్తరాయణంబు

1. డిరులక్ష నుండి జగతికిఁ బీడల్. 2. కెక్కువఁ, దనరుచు శ్రీవిష్ణుపదము దశలక్షల. 3. ఆశింశుమారాఖ్యమందుండి శ్రీభాగ.

ను వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషగ్జ్యేష్ఠలును నుత్తరహనువున నగస్త్యుండును
నపరహనువున యముండును (ముఖంబున నంగారకుండును గుహ్యంబున శనై
శ్చరుండును మేఢ్రంబున బృహస్పతియును పక్షంబున నాదిత్యుండును నాభిని
శుక్రుండును మనంబునఁ జంద్రుండును స్తనంబుల నాశ్వినులును బ్రాణాపానం
బుల బుధుండును) గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులఁ గేతుగ్రహంబులును
రోమంబులఁ దారలును నుండు [1]నది సర్వదేవతామయం బైనపుండరీకాక్షుని
దివ్యదేహంబు ధ్రువునింగా నెఱుంగుము. 97

సీ. ఇట్టిదివ్యశరీర మెవ్వఁడు ప్రతిదినంబందు సంధ్యాకాల [2]మతులభక్తి
మనమందు నిలిపి యేకమతిక మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుఁడై సత్త్వబుద్ధి
మహానవ్రతంబునఁ జూని వీక్షించుచు, నీసంస్తవంబు దా నెంతొ ప్రేమ [గు
జపియించి కడుఁ బ్రశస్తమును [3]మునీంద్రసేవ్యము జ్యోతిస్స్వరూపమున వెలుఁ

ఆ. విపులశింశుమారవిగ్రహంబునకు వందనము వందనంబు లనుచు నిలిచి
సన్నుతించె నేని సకలార్థసిద్ధులఁ, బొందు మీఁద ముక్తిఁ జెందు నధిప. 98

క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా
నునిమండలంబు గ్రహమై, ఘనముగ నపసవ్యమార్గగతి నుండు నృపా. 99

క. అసురాధముఁ డగురాహువు, బిసరుహసంభవునివరముపెంపున నెంతో
పస యగునమరత్వంబున, నసమానం బైనగ్రహవిహారముఁ బొందెన్. 100

సీ. జననాథ రాహువుజన్మకర్మంబులు, వినిపింతు ముందఱ విస్తరించి
యయుతయోజనవిస్తృతార్కమండలము ద్వాదశసహస్రవిశాలచంద్రమండ
లముఁ బర్వకాలంబులను త్రయోదశసహస్రవిశాలమై [4]మీఁదరాహుగప్పు
నది సూచి యుపరాగమనుచును బలుకుదు, రెల్లవారును స్వధర్మేచ్ఛులగుచు

ఆ. నంతలోన నినశశాంకమండలములఁ, గరుణఁ బ్రోవఁ దలఁచి హరి సుదర్శ
నంబుఁబుచ్చు ననుభయంబునై దాఁటు, గడియలకును రాహు[5]వడిఁకితొలఁగు.

క. నరవర యారాహువునకు, సరసత నాక్రింద సిద్ధచారణవిద్యా
ధరు లయుతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీల [6]దిరుగుదు రచటన్.

క. పరికింప సిద్ధవిద్యా, ధరులకుఁ బదివేలు క్రిందఁ దరలక యక్షుల్
మఱియును భూతప్రేతలుఁ, జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.

ఆ. వారి క్రిందఁ దగిలి వాయువశంబున, మలయుచుండు మేఘమండలంబు
మేఘమండలంబు మీఁద దగుచుండు భూమండలంబు క్రింద నుండు నధిప.

వ. అట్టిభూమండలంబు క్రింద [7]యోజనాయుతాంతరంబున నండకటాహాయామంబు

1. నిది...ధ్రువంబు గా నెఱుంగుము. 2. ఋతులభుక్తి. 3. జ్యోతిస్స్వరూ, పంబును నై పరబ్రహ్మమైన, విపుల...విగ్రహంబునకును, నధికవందనంబు లాచరించి, సన్నుతించె నేని. 4. రాహు జరిగి కప్పు, నది...మనుచుఁ బల్కుదు రెల్లవారును సద్ధర్మవర్తులగుచు. 5. విడిచి తలఁగు. 6. దిరుగుచు నుందురు. 7. లక్షయోజనంబులవిస్తారంబు గలిగి క్రమంబున.

గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిందగుచు నతల వితల సుతల రసాతల
తలాతల మహాతల పాతాళలోకంబు లుండు నట్టిబిలస్వర్గంబులయందు నుపరి
స్వర్గంబున కధికంబైన కామభోగంబుల నైశ్వర్యానందంబులను సుసమృద్ధ
వనోద్యాన క్రీడావిహారస్థానంబుల (ననుభవించుచు) దైత్యదానవకాద్రవే
యాదిదేవయోనులు నిత్యప్రముదితానురక్తులగుచుఁ గళత్రాపత్యసుహృ[1]ద్బంధు
దాసీదాసపరిజనులతోఁ జేరుకొని మణిగణఖచితంబు లగునతిరమణీయగృహం
బులయందు నీశ్వరునివలనం జేటు లేనికాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేష
వినిర్మితనూతన కేళీసదనవిహారణమండపవిచిత్రోద్యానాదులయందుఁ గేళీవినోదం
బులు సలుపుచుఁ జరియింతు రంత. 105

సీ. అట్టిపాతాళంబులందును మయకల్పితము లగుపుటభేదనములయందు
బహురత్ననిర్మితప్రాకారభవనగోపురసభాచైత్యచత్వరవిశేష
ములయందు [2]నాసురాహిద్రులమిథునములచే, శుకపికశారికానికరసంకు
లములఁ శోభిల్లుకృత్రిమభూములను గల, గృహములచే నలంకృతము లగుచుఁ
ఆ. కుసుమచయసుగంధికిసలయస్తబకసం, తతులచేత [3]ఫలవితతులచేత
నతుల రుచిరనవలతాంగనాలింగిత, శాఖములను గలుగువిభవములను. 106

వ. మఱియు మానసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజలవిహంగమ
మిథునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబులై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబులైన
కుముదకువలయకహ్లారలోహితశతపత్త్రాదికంబుల (దేజరిల్లెడు సరోవరంబులు
గలయుద్యానవనంబులయందుఁ) గృతనికేతను లై [4]స్వర్గభూముల నతిశయిం
చినవివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాదికాలవిభాగభయంబులు లేక మ
హాహిప్రవరులయిన శేషాదులశిరోమణిరోచులచే [5]నంధకారోపద్రవంబు లేక
యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు
దివ్యౌషధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానంబులుగా సేవించుటం జేసి
యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరారోగంబులును
శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదౌర్గంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తు
లగుచు హరిచక్రభయంబుదక్క నన్యంబగుమృత్యుభయంబు నొందక యుందు
రదియునుం గాక. 107

---

1. దనుచరులం గలిగి గృహపతు లై...గలిగి మాయావినోదు లగుచుఁ జరియిం. 2. నాగాసురులమిథునములచే. 3. నవనతంబు లైన, పాదపముల నొప్పు•బహువనావళులచేఁ, బుణ్యనదులచేతఁ జాలుపు మిగిలి. 4. యనేక విహారంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లగుచు మధుకరనికర వివిధస్వనంబుల రమణీయంబు లయినస్వర్గభూముల నతిశయించి యహోరాత్రాది. 5. సర్వతోధికం బైనతమంబు చెఱుపంబడుచుండు నందుల పురుషులకు దివ్యౌషధంబులు రసాయనంబులుగా నాధివ్యాధులు...కల్యాణమూర్తులగుచుందురు పాతాళపురవాసులకు హరిచక్రభయంబుదక్క నేకాలంబున నన్యభయంబు లేకుండు.

తే. అట్టి పాతాళలోకంబులందు విష్ణు, చక్ర మెప్పుడేనియుఁ బ్రవేశంబు నొందు
నప్పుడెల్లను దైత్యకులాంగనలకు, గర్భసంపద లంతంతఁ గరఁగుచుండు.

చ. అతలమునందు నమ్మయునియాత్మజుఁ డైన బలాసురుండు స
మ్మతిఁ జనియించు షణ్ణవతిమాయలఁ గాంచి వినోద మందుచుం
గుతలములందు వేడ్క నొకకొందఱు నచ్చటి మాయఁ జెంది సం
తతముఁ జరించుచుండుదు రదభ్రకమోహనిబద్ధచిత్తులై. 109

వ. అట్టి బలుని యావులింతలను స్వైరిణులు కామినులు పుంశ్చలులును స్త్రీగణంబులు జనియించి రాకామినిజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించిన [1]పురుషునికి హాటకరసం బనియెడు సిద్ధరసఘుటిక నిచ్చి రససిద్ధునిం గావించి యతనియందు స్వవిలాసావలోకనానురాగస్మిత సల్లాపోపగూహనాదుల నిచ్ఛావిహారంబులు సలుపుచుండ [2]నాపురుషుండు మదాంధుండై తానె సిద్ధుండ ననియును నాగాయుతబలుండ ననియును దలంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందంబు నొందుచుండు. 110

సీ. హాటకేశ్వరుఁ డైన యంబికాధీశుండు, వితలంబునందుల వేడ్క నిలిచి
తనదు పార్షదభూతతతులతో [3]బ్రహ్మసర్గోపబృంహణమున నొక్కచోటఁ
బార్వతీసంభోగపరుఁడగుచుండఁగా, వారలవీర్యంబువలనఁ బుట్టి
[4]నట్టిది హాటకి యనియెడినది యని, యాగ్నులు భక్షించి యందు నమియ

తే. నదియు హాటక మనుపేర నతిశయిల్లి, వన్నె మీఱుచు శుద్ధసువర్ణ మయ్యె
నాసువర్ణంబు నాలోకమందు నున్న, జనులకెల్లను వినుతభూషణము లయ్యె.

సీ. ఆక్రింద సుతలంబునందు మహాపుణ్యుఁ, డగు విరోచనపుత్త్రుఁ డైనయట్టి
బలిచక్రవర్తి యాపాకశాసనునకు, ముద మొసంగఁగఁ గోరి యదితిగర్భ
మున వామనాకృతిఁ బుట్టి యంతటఁ ద్రివి, క్రమరూపమునను లోకత్రయంబు
నాక్రమించిన దానవారాతిచేత ముం, దటన యీఁబడిన యింద్రత్వ మిట్లు

ఆ. గలుగువాఁడు పుణ్యకర్మసంధాయుండు, హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ
డగుచు శ్రీరమేశు నారాధనము సేయు, చుండు నెపుడు నతిమహోత్సవమున.

వ. నరేంద్రా సకలభూతాంతర్యామియు దీక్షభూతుండును నయిన వాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చిన భూదానంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫలం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గానేర వయిన నెవ్వారికిని మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబు గాకుండుటం జేసి లోకప్రదర్శనార్థంబు పా

---

1. పురుషులందు స్వవిలాసావలోకన. 2. నాపురుషులు తామే ఈశ్వరులనియు సిద్ధులనియు నాగాయుతబలు లనియుఁ దలంచి గర్వించి మదాంధులై యుందురు. 3. భూతసర్గోపబృంహణముకై 4. హాటకి యనియెడునది యనలాగ్నులు, భక్షించి యెంతయుఁ బాఱుచునియు. 5. హరిపదార్చ నాభిలాషుఁ డగుచు, శ్రీరమేశుఁ బూజ సేయుచు నుండును, నొనర నెపుడు.

తాళస్వర్గరాజ్యంబు నిచ్చె క్షుతప్రస్ఖలనాదులందును వివశుండై నయెడల హరినామస్మరణంబు సేయు పురుషుండు కర్మబంధంబువలన విముక్తుం డగుచు సుజ్ఞానంబునం బొందు నట్టి వాసుదేవుం డాత్మజ్ఞానప్రబోధంబు సేయు మాయామయంబు లైనభోగైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లొసంగు నని వలవదు భగవంతుండు యాచన సేసి సర్వస్వంబుఁ జేకొని శరీరమాత్రావశిష్టునిం జేసి వారుణపాశంబులం గట్టి విడిచె నప్పుడు బలీంద్రుం డిట్లనియె. 113

సీ. పరమేశ్వరునకు నొప్పుటిపదార్థములందుఁ, దృష్టి లేకుండుటఁ దెలిసి యుండి
యింద్రాదు లెల్ల నుపేంద్రునిఁ బ్రార్థించి, యడిగిరి గాని శ్రీహరికిఁ గోరి
కలు లేవు మిక్కిలి గంభీర మగు మహా, కాలస్వభావంబు గలుగుచుండు
నరయంగ మన్వంతరాధిపత్యమును లోకత్రయంబును నంతఁ గాన దలఁప

ఆ. మఱి తామసుండు సంయమాసవంతుండు ప్రహ్లాదవిభునిఁ జూచి సహర్షమంది
యెద్దియైనఁ గోరు మిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన నీశ్వరాజ్ఞఁ దెలిసి. 114

వ. ఇట్లు [1]కృతార్థుండై పిత్ర్యంబయినరాజ్యంబు నొల్లక పరమేశ్వరదాస్యంబ కోరె నంట యాప్రహ్లాదచరిత్ర [2]కథనావసరమ్మున నీతండ్రికిని నీకును విశేషంబుగా నేపురుషుండు భగవదనుగ్రహంబుఁ బొంద నోపు నని పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చిన వాక్యంబులు [3]వక్ష్యమాణ గ్రంథంబున విస్తరించెద నా బలిచక్రవర్తిగృహద్వారంబున నఖిలలోకగురుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజజనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును నగుచు నేఁడు నున్నవాఁ డట్టి బలిద్వారంబున నున్న గరుడధ్వజుండు లోకంబుల గెలువ నిశ్చయించిన దశగ్రీవుం (డుల్లంఘితశాసనుండై ప్రవేశంబు గావింపఁ) దనపాదాంగుష్ఠంబున యోజనాయుతాయుతంబులం బాఱం జిమ్మె వినుము. 115

క. ఆ సుతలమునకుఁ గ్రిందై, భాసిల్లుఁ దలాతలంబు ప్రభు [4]వందు మయుం
డాసురపురనిర్మాతగ, వాసికిఁ బోగ డొంది యేలు వసుధాధీశా. 116

చ. పురహరుచే రమేశ్వరుఁడు భూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం
బరుదుగ నీరు సేసె శరణాగతు నామయుఁ గాంచి యెంతయుం
గరుణఁ దలాతలంబునకుఁ గర్తగ నిల్పిన నున్నవాఁడు శ్రీ
ధరుని సుదర్శనంబునకుఁ దప్పి విముక్తభయుండు గాఁ దగన్. 117

క. తలఁపఁగ నా క్రింద మహా, తలమునఁ గద్రూవధూటితనయులు సర్పం
బులు గలవు పెక్కుశిరములు, నలరంగాఁ గ్రోధవశగణావళి యనఁగన్. 118

వ. మఱియును గుహక తక్షక కాళియ సుషేణాది ప్రధానులయినవార లతులశరీ

---

1. సర్వతోభయం బైన సకలసంపదలు గల రాజ్యంబు. 2. ంబు ననుసరించి తమతండ్రి నాతని కన్న భగవదనుగ్రహంబు నెప్పుడు పొందనోపునని. 3. ఉత్తరోత్తరంబుగా వినిపింతు. 4. వందులకు న్నాసురపురత్రయంబును, వాసిగ నిర్మించె మయుఁడు వసుధాధీశా.

రంబులు గలిగి యాదిపురుషుని వాహనం బైన పతగరాజభయంబున [1]ననవరతం
బు నుద్వేజితు లగుచు స్వకళత్రాపత్యసుహృద్బాంధవసమేతు లయి యుండుదు
రా క్రింద రసాతలంబున దైత్యులు దానవులు నగు నివాతకవచ కాలకేయు లను
హిరణ్యపురనివాసు లగు దేవశత్రువులు మహాసాహసులును దేజోధికులును
నగుచు సకలలోకాధీశ్వరుం డైన శ్రీహరితేజంబునం బ్రతిహతు లై వల్మీకంబు
నందు నడంగి యున్నసర్పంబులచందంబున నింద్రదూతి యగుసరమచేఁ జెప్పం
బడెడుమంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబు నొందుచుందురు. 119

క. ఇందుకులోద్భవ వినుమా, క్రిందటిపాతాళమునను ఽ గ్రీడించుచు నా
నందము నొందుచు నుండును, సందడిఁ బడినాగకులము ఽ చతురత తోడన్. 120

వ. ఇట్లు వాసుకిప్రముఖు లైన శంఖ కులిక మహాశంఖ శ్వేత ధనంజయ ధృతరాష్ట్ర
శంఖచూడ కంబళాశ్వతర దేవదత్తాదు లయినమహానాగపుంగవులు దీర్ఘామర్ష
ణంబున నైదు నేడు పది నూఱు వేయి శిరంబులు గలిగి ఫణామణికాంతులం
జేసి పాతాళతిమిరంబును బాపుచుందురు. 121

సీ. పాతాళలోకంబుఽపాంతమున శేషుండు, వెలయంగ ముప్పదిఽవేలయోజ
నంబులవెడలుపుఽనను దోఁకఁ జుట్టగాఁ, జుట్టుక యుండు విఽష్ణుని మహోగ్ర
మైనతామసశరీరఽ మైనయనంతాఖ్య, సంకర్షణుం డనుఽ సంతతంబు
నట్టియనంతనాఽమాభిధానునిమస్తకమున సిద్ధార్థంబుఽకరణి ధరణి

ఆ. [2]యంత నావిభుండుఽ నఖిలలోకంబుల, సంహరింపఁ గోరిఽ చండకోప
వశత సృజనఁ జేయుఽ వరుస నేకాదశ, రుద్రమూర్తు లనెడుఽరౌద్రమతుల. 122

ఆ. అట్టిరుద్రమూర్తుఽ లతులత్రినేత్రులు, నఖిలశూలహస్తుఽ లగుచు నుందు
రందు నున్నఫణికుఽలాధిపుల్ శేషుని, పాదపంకజములఽ భక్తిఁ జేరి. 123

ఆ. నమ్రు లగుచు ననుదిఽనంబును మణిశిర, త్నములచేతఁ గడుముఽదంబు నొంది
కోరికలు దలిర్పఽ నీరాజనంబుల, నిచ్చుచుందు రెపుడుఽ మచ్చికలను. 124

వ. మఱియు నాసంకర్షణమూర్తిం జేరి నాగకన్యకలు కోరికలు గలవార లగుచు
నొప్పెడిశరీరవిలాసంబులం జేసి యగరుచందనకుంకుమపంకంబు లనులేపనంబులు
సేయుచు సంకర్షణమూర్తిదర్శనస్పర్శనాదుల నుద్బోధితమకరధ్వజావేశితచిత్తం
బులు గలిగి చిఱునవ్వులొలయ నధికాభిలాషం జేసి [3]స్మితావలోకనంబులు సవ్రీ
డిత లై యవలోకించుచుండ ననంతగుణంబులు గలయనంతదేవుండు నుపసంహ
రింపంబడినక్రోధంబు గలిగి లోకంబులకు క్షేమంబు గోరుచు సురాసురసిద్ధ
గంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబు లనవరతంబు ధ్యానంబు సేయ సంతతసంతో

1. జకితు లై స్వకళత్రభృత్యసుహృత్కుటుంబసమేతు లై. 2. దేవియుండు బ్రహ్మదేవునిఁ జెందిన
నందుఁ బ్రళయ మైన నాగవిభుని వలన నుదయ మైన వారలే కౌదశ, రుద్రమూర్తు. 3. మదముదిత
విఘూర్ణితారుణకరుణావలోకననయనవదనారవిందంబులను సంప్రీతిఁ జేయుచుండ ననంతగుణంబులు.

పాతి[1]శయంబున మ్రాఁగన్ను వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల నతిస్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసీగంధపుష్పరసామోదితమధుకరవ్రాతమధురగీతంబులు గల వైజయంతీవనమాలికల ధరియించుచు నీలాంబరధరుండును హాలధరుండును నగుచు నితండు (మహేంద్రుండో) హరుండో యనుచు జనంబులు పలుకుచుండఁ గాంచనాంబరధరుండై ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ [2]నధ్యాత్మవిద్యాయుక్తం బగు నయ్యానందహృదయగ్రంథిని భేదించునట్టి శేషుని స్వాయంభువుం డగునారదుండును తుంబురుప్రభృతు లగుఋషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు స్తుతియించుచుండు. 125

సీ. ఓలిమై నెవ్వని ‖ లీలావినోదముల్, జన్మసంరక్షణ‖క్షయములకును
హేతువు లగుచుండు ‖ నెవ్వనిచూపుల, జనియించె సత్త్వర‖జస్తమంబు
లెవ్వనిరూపంబు ‖ లేకమై బహువిధం, బులను జగత్తులఁ ‖ బొలిచుచుండు
నెవ్వనినామంబు ‖ లెఱుఁగక తలఁచిన, యంతన దురితంపు ‖ లడఁగుచుండు
తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు ‖ నవ్యయుండు, నైనశేషుని వినుతి సే‖యంగఁ దరమె
తలఁప నెప్పుడు వాఙ్మనం‖బులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును ‖ భూతతతికి.
ఆ. మఱియుఁ బెక్కుగతుల‖మాబోటివారలఁ, బ్రోవఁదలఁచి శేష‖మూర్తిసాత్త్వి
కస్వభావ మొందెఁ ‖ గడఁకతో నట్టిశేషునకు మ్రొక్కుచుండు ‖ ననుదినంబు.

వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వం డేని నాకస్మికంబుగ నయినను నార్తుం డగుచునయినను స్మరించినమాత్రన యఖిలపాపంబులం బాసి సకలశ్రేయస్సులం బొందు నట్టి శేషునినే ముముక్షువు [3]లాశ్రయించి ధ్యానం బొనర్చి భవబంధనిర్ముక్తు లగుదు రతనిఫణంబులయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు నుండు నతనిమహామహిమలు గణుతింపఁ సహస్రజిహ్వలు గలపురుషుం డైన నోపం డని పలుకుచుందు రాయనంతుండు పాతాళంబున నుండి సకలలోకహితార్థంబు భూమిని ధరియించు నని లోకతిర్యఙ్మనుష్యగతులను లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు వినిపించి యింక నేమి విన వలతు వెఱిఁగింపు మనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 128

క. మునివర లోకచరిత్రం, బనుపమము మహావిచిత్ర ‖ మగునట్లుగ నా
కును వినిపించితి వంతయుఁ, బనుపడె నావిత్తమునకు ‖ బాయక నిలిచెన్. 129

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 130

ఆ. జంతుజాలములకు ‖ శ్రద్ధయు త్రిగుణాత్మ,కము గాన వారి‖కర్మగతుల

---

1. శయావిలోకంబునఁ గ్రేఁగన్ను వెట్టుచు. 2. విద్యామయం బయినహృదయగ్రంథిని భేదించునట్టి శేషభగవంతుని బ్రహ్మదేవుండు తుంబురు నారదాదులం గూడి బ్రహ్మలోకంబునందుండి యిట్లని స్తుతియించుచుండు. 3. లాశ్రయింతు రతనిఫ. 5. మహాంతు వలుకు నాయనంతుండు.

తారతమ్యములను గలిగి యున్నియు [1]వివిధంబు లగుచు సంతతంబు నుండు.

వ. నరేంద్రా ప్రతిపిద్ధలక్షణం బగునధర్మం (బాచరించునరుని శ్రద్ధ విపరీతంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మఫలంబును విపరీతంబుగానె యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామప్రవర్తనలవలన నెక్కుడైనం గలిగెడుకర్మగతుల సంగ్రహంబుగ) నెఱింగించెద ననిన (శుకునితోఁ బరీక్షి)న్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

ఆ. మునివరేణ్య నరకములు ముజ్జగంబుల, యందొ యంతరాళమందొ వెలినొ
యదియుఁగాక [2]దేశమం దుండుభూవిశేషములయందొ తెలుపు సంతసమున. 134

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

—•• శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు దెలిపెడినరకలోకవర్ణనము. ••—

క. ఎడ తెగక ముజ్జగంబుల, కడపల నయ్యామ్యదిశను గదలక [3]నిలుచుం
గడుఘోరములుగ నరకము, లడరంగా నంతరాళమందుల నధిపా. 135

వ. మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్తాదిపితరులు దమతమగోత్రజులకు (మేలు గలుగుటకొఱకు సత్యంబు లగు)నాశీర్వాదంబుల నొసంగుచుండుదు రచ్చోటి పితృపతి యగుశమనుండు దనలోకంబునకుం జనుదెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచునుండు నందుఁ దామిస్రంబును నంధతామిస్రంబును రౌరవంబును మహారౌరవంబును గుంభీపాకంబును గాలసూత్రంబును నసిపత్త్రవనంబును సూకరముఖంబును నంధకూపంబును గ్రిమిభోజనంబును సందంశంబును దప్తోర్మియు వజ్రకంటకశాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశసనంబును లాలాభక్షంబును సారమేయాదనంబును నవీచిరయంబును రేతఃపానంబును ననునేకవింశతిమహానరకంబులును మఱియును క్షారకర్దమంబును రక్షోగణభోజనంబును శూలప్రోతంబును దందశూకంబును నవటనిరోధనంబును బర్యావర్తనంబును సూచీముఖంబును నను సప్తవిధనరకంబులతోడం గూడి యష్టావింశతినరకంబులు గల వని కొందఱు నొడువుదు రందు.

క. పరపుత్త్రకళత్త్రంబులఁ, బరికింపక యపహాసించుపాపాత్ముఁడు దు
ష్కరపాశబద్ధుఁడై యమ,పురుషులచే నధికబాధఁ బొందుచునుండున్. 137

వ. మఱియు నివ్విధంబున బాధితుం డగుచుఁ దామిస్రనరకంబునం బడి యనశనాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందుచుండు. 138

క. పరకాంత నెవ్వఁడేనియుఁ, [4]బురుషుం డుండంగ మోఱఁగి పొందిన యమకిం
కరు లతనిఁ బట్టి వడిఁ ద,త్తఱమునఁ బడవైతు రంధతామిస్రమునన్. 139

వ. నరేంద్రా యెవ్వఁడేనిం గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు ద్రోహంబుసేయునా న

1. ద్రివిధంబు. 2. మఱియు నందులభూవిశేషములఁ దెలియఁ బలుకు. 3. నిలి చెప్పఁడుఁ శాయకుండునరకము. 4. బురుషుఁడు దగ మోహమునకు బొందిన...వడిగాఁ దఱుముచుఁ బడవైతు

గండు రౌరవనరకంబునం బడు నెవ్వం (డిహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహారం
బున సంచరించుచుఁ బరోపద్రవపరాఙ్ముఖుఁడు లయి యుండు)పశుపక్షిమృగా
దుల బాధించు నాయామృగంబులు రురురూపంబులఁ దాల్చి [1]యట్టిపాపజనుల
నానావిధయాతనల బాధించుటం జేసి రౌరవమహారౌరవనరకంబు లనంబడు
నెవ్వం డేని [2]దేహపోషణార్థంబు మూషికాదుల బిలనిరోధంబుఁ జేసి వధించు
నానిష్కరుణుం డైనపురుషునిం గుంభీపాకనరకంబునందుఁ గాఁత ప్తతైలం
బులం బెక్కుబాధల నలయింతురు. 140

సీ. తల్లిదండ్రులకును § ధరణీసురులకును, నహితంబు సేసినయట్టివాఁడు
కాలసూత్రం బనఁగఁ గడుఁదీవ్ర నరకంబు, నందును నుండఁ § నయుతయోజ
[3]నాయతపాత్రాదులందుల నూర్ధ్వఁ డై, మీఁదఁ గ్రిందను వహ్నిశిఖలమండ
నత్యంతక్షుత్పిపాసాదులచేతను, బాధితుం డగుచుండఁ § బాయ కెపుడుఁ

ఆ. పరువు వెట్టుచున్నఁ § బడి యున్న నిలిచిన, గదలుచున్నఁ జాల § నొదిగియున్న
బాధఁ బొందుచుండుఁ § [4]బశురోమములలెక్క, వరుస నపరిమేయవత్సరములు.

వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాషండమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసిపత్త్ర
వనంబునందు యమకింకరు[5]లు తఱుల నడుచుచుఁ బరిహసించుచుం దోలునెడ
నాయసిపత్త్రంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబు ద్రెంచుచుండ నడుగడుగునకు బిట్టు
మొఱవెట్టుచుండ బాధించుచుండుదురు. 142

క. దండింపఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరుల § తనువులు మొట్టన్
దండించిన దుర్మతుల, న్దండింతురు కాలసూత్రనరకములంగన్. 143

ఆ. మఱియు నట్టిదుష్టమానవుఁ గింకరుల్, విఱిచి చెఱకుఁ గోల § పిఱిచినట్లు
బాధపెట్టుచుండఁ § బడి మూర్ఛఁ జెందుచు, మొఱలువెట్టుచుండు § భూపవర్య.

వ. నరేంద్రా యెవ్వం డేని నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు [6]నట్టివాని
నంధకూపం బనునరకంబునం బడవైచిన నందు నతండు దొల్లి తాను జేసినభూత
ద్రోహంబున నచ్చటవివిధక్రూరపక్షిమృగపశు సర్పమశకమత్కుణమక్షికాదుల
చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవసుఖలేశంబును
లేక కుశరీరంబునందులజీవుండునుం బోలెమృతప్రాయుండై యుండునంత. 145

క. తనకలిమి యెవ్వఁడేనిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి § తగఁ గుడువక తా
నును వాయసంబు భక్షించినమాడ్కిం దిన్నవాని § శీఘ్రమె యచటన్. 146

క. క్రిమిభోజన మనియెడినరకమునం బడి క్రిములె కూడుగాఁ గుడుచుచుఁ దాఁ
గ్రిమి యగుచు లక్షపరిమాణముఁ గల క్రిమికుండమందు § నాటుక యుండున్.

---

1. యట్టివాని బాధించుట. 2. పశుమృగాదులఁ బ్రాణనిరోధంబు సేసి, 3. నాయసిపత్త్రాదు 4. బశువు రోమము లెన్ని, వరుస నన్ని వేలవత్సరములు, 5. లదరంట నడుచుచు. 6. నెడవానికిం దన బుద్ధిబలంబునఁ బ్రతిహింస చింతించు.

వ. మఱియు నీభూలోకంబున నెవ్వం డేని నవిపన్నుం డై చౌర్యవృత్తిచే[1] బ్రాహ్మణాదులహిరణ్యరత్నాదిద్రవ్యంబు లపహరించినను బ్రాహ్మణుం డితరజాతివారల హిరణ్యాద్రవ్యం బపహరించినను,నట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబులగు[2] నయఃపిండంబుల నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల నతనిశరీరంబునం దివియుచుందురు మఱియును మదనాతురు లగుచు స్త్రీపురుషు లగమ్యాగమనంబు సేసిరేని నట్టివారిని యమలోకంబున [3]నతితీక్ష్ణకశాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లయినయుక్కుప్రతిమల నాలింగనము సేయింతురు. 148

ఆ. [4]సర్వజంతుజాల సంగమ మొందెడు, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రదంష్ట్ర
కములు గలుగునట్టి ఘనతరశాల్మలీ, [5]తరువులందుఁ జేర్చి దంతు రెప్డు. 149

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుఁడు పాషండదర్శనుఁ, డగుచు ధర్మమార్గ మడఁచె నేని
వాఁడు నరకమందు వైతరణీనది, నుడుగ కెపుడుఁ బొరలుచు నుండు. 150

వ. మఱియు నట్టివైతరణీనదియందు జలగ్రాహంబులు దిగిచి భక్షింపఁ బ్రాణంబులు నిర్గమింపఁ దనపాపంబు లుచ్చరించుచు విణ్మూత్రపూయశోణితకేశనఖాస్థిమేదోమాంసవసాదులం దప్తుం డగుచు నుండు విప్రుండు శూద్రకామినులం బొంది శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్జుం డై పశువుంబోలెఁ జరియించె నేని నతండు నరకంబునం బొంది యందుఁ బూయవిణ్మూత్రలాలాశ్లేష్మపూర్ణార్ణవమందు (ద్రొబ్బం)బడి యతిబీభత్సిత(ంబు లగునా)ద్రవ్యంబుల భుజియించుచుండు. 151

క. నరకముఁ బొంది యెవ్వం, డనయంబును వేఁట సలిపి యాత్మార్థముగా
వనమృగములఁ జంపును నా, మనుజాధము నస్త్రములను మర్దింతు రొగిన్. 152

ఆ. జృంభణమున నరుఁడు దంభార్థ మై పశు, వులను జంపి జన్నములను జేయు
వానిఁ బట్టి యమునివారలు గోయుచు, నుందు రెపుడు మిగుల సందడిలుచు.

వ. కామమోహితుం డై యెవ్వం డేనిఁ దనభార్యచేతఁ గోశపానంబు సేయించు నాపాపాత్ముని రేతోహ్రదంబునం ద్రోచి యా రేతంబునె పానంబు సేయింపుదురు రాజపుత్త్రు లైనను జోరు లైనను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహదాహంబు సేయువారలను విషాదులవలన నన్యులఁ జంపెడువారలను వజ్రదంష్ట్రలు గలవింశత్యుత్తరసప్తశతశునకంబు లెడ తెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

సీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి వందించి యనృతంబు, వలికెడుపాపాత్ముఁ బట్టి కట్టి
యంత మానక వీచి యనునరకమునందు, శతయోజనోన్నతశైలశిఖర
మునఁ దలక్రిందుగాఁ దునిచి యధోముఖంబుగఁ బడద్రొబ్బిన బొబ్బలిడుచుఁ
గల్లోలములు లేనికమలాకరముఁబోలెఁ, జదర మై యున్నపాషాణమందుఁ

1. స్నేహబలోద్బుద్ధుల ధరామరుల హిరణ్యాది. 2. నినుపతండసంబుల శరీరంబుఁ బొలియుచుందురు. 3. నతితిగ్మం బైతప్తంబు లయినయుక్కుప్రతిమల. 4. పర్వకాలమందుఁబడఁతులఁ బొందిన, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రకంటకములు 5. దాయవులను తేర్చి తత్తు రెపుడు.

తే. బడినయంతన దేహంబు పగిలి వ్రక్కలు, తునుకలై పాసి యది గూడి కొనుచునుండ
దండిహూణులతను బొందుచుండుఁ గాని, చావు లేకుండు నాదుష్టజంతువునకు.

ఆ. సోమయాజిభార్యఁ గామించి పొందిన, వాని గామమత్తు పానసోమ
పాన మనుదినంబుఁ బానంబు సేయింత్రు కింకరులను బట్టి సంభ్రమమున.

ఆ. ఊరుమ్రుచ్చఁ ద్రోహిఁ జేయుమతిమ్రుచ్చు వట్టి మోఁది, యతని నిప్పుకమునందు సగ్నివర్ణ
ముగను గాంచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీరు పోతు రేచి నిష్ఠురముగ.

వ. మఱియు నీచవర్ణునకు నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారంబులఁ బెద్దల కవ
మానంబు సేయువాఁడు క్షారకర్దమం బనునరకంబునందు నధోముఖుం డగుచు
బాధలం బొందు స్త్రీపురుషు లెవ్వరేని శరీరరక్షణార్థంబు పశువుల మానవుల
బలి యిచ్చి రేని వారల నరకంబునందు యమకింకరులు సురియలం దునిమి
తద్రక్తంబు పానంబు సేయుచుం బాఱాడుచుండుదురు గ్రామారణ్యంబులయం
దు జంతువుల శూలప్రోతంబులం గావించి (హింసించుచు వర్తించుచున్న)
వారలను శూలసూత్రం బనునరకంబునందు శూలప్రోతులం జేసిన క్షుత్పిపాసా
పరవశు లగుచుండఁ గంకగృధ్రాదులు (తీక్ష్ణతుండాగ్రంబులం) దిగిచి భక్షిం
చుచుండు మఱియు ధూర్తస్వభావంబున జంతుపీడనంబుఁ గావించెడు పాపా
త్ములు దందశూకం బనునరకంబునందు నైదు నేడుముఖంబులసర్పంబులు
గఱచుచుండు. 158

ఆ. [1]ఎనయ దొడ్డిలోన నిండ్లలో నైనను, బశుపతంగహారిణపంక్తి నెల్లఁ
బట్టి హింస సేయు పాపాత్ము విషవహ్ని, ధూమశిఖలఁ ద్రొబ్బుదురు నృపాల. 159

క. తనయింటికి వచ్చినమును, జని నతిథిం గ్రోధదృష్టిఁ జూచినవానిం
గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రలఁ, దనరినయా కంకగృధ్రతతి భక్షించున్. 160

మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గడుఁ గర్వ ధర్మోపకారంబులన్
ఘనతం జేయక యుండె నేని యమలోకంబందు సూచీముఖం
బనునాదుర్గతిఁ బట్టి త్రోచి యిది గాఁ పై యున్నభూతం బట
న్పును బాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో నొప్పింతు రత్యుగ్రులై. 161

ఆ. నరవరేణ్య యిట్టి నరకముల్ యమలోక, మందుఁ గలవు మఱి సహస్రసంఖ్య
లందు శమనదూతలనిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మదూరు లయినసరుల. 162

ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁ దప్పక స్వర్గంబు, నందు భోగసమితిఁ బొందుచుండు
రెలమిఁ బుణ్యపాపములశేషములవల్లఁ, బుట్టుచుండు రవనిఁ బుణ్యచరిత. 163

వ. నరేంద్రా మోక్షమార్గంబు మున్న వినిపించితి నిప్పుడు నీ కెఱింగించిన వెల్లను
బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దశకోశంబులు గల వని పురాణంబులు వలుకుచుండు
నట్టిబ్రహ్మాండంబు శ్రీమన్నారాయణునకు స్థూలశరీరం బగుటం జేసి బ్రహ్మాండం బెవ్వ

1. దొడ్డలోన నైనఁ దొడ్డి నిండ్లలో నైన.

రు వర్ణింతు రెవ్వరు వీని దుర వారలకు సకలశ్రేయస్సులుం గలుగు నీశ్వరస్థూల శరీరంబుఁ దెలిసినవారికి శ్రద్ధాభక్తులం జేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూద్వీపవర్ష సరిదద్రి నభస్సముద్ర పాతాళ దిఙ్నరక తారాగణ లోకసంస్థితం బయిన సకల జీవనికాయ్యం బైయద్భుతం బైన శ్రీహరిస్థూలశరీర ప్రకారంబు వినిపించితి[1] నని.

చ. జలజభవాదిదేవమునిసన్నుత తీర్థపదాంబుజాత ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత కౌస్తుభభూషణాంగ యు
జ్జ్వలతులసీ[2]కురంగమదవాసనవాసితదివ్యదేహ [3] శ్రీ
నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధర భానుశశాంకలోచనా. 165

క. శ్రీతరుణీహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకపావన భువనా
తీతగుణాశ్రయ యతిహిత, ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జ కంసవిదారీ. 166

మత్తకోకిలము. దండితారిసమూహ భక్తనిధాన దానవిహార [4] మా
ర్తాండమండలమధ్యసంస్థిత తత్త్వరూప గదాసి[5]కో
దండశంఖసుదర్శనాంక సుధాకరార్కసునేత్ర [5] భూ
మండలోద్ధర నార్తపోషణ మత్తదైత్యనివారణా. 167

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్త్ర గంగనార్యప్రణీతం బైన శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుండైన సుమతికి రాజ్యాభిషేకంబును బ్రహ్మాండదర్శనంబును సుమతిపుత్త్రజన్మవిస్తారంబును గయునిచరిత్రంబును గయునిసంస్తుతియు భూద్వీపవర్ష సరిదద్రి నభస్సముద్ర పాతాళ దిఙ్నరక తారాగణసంస్థితియు ననుకథలు గల పంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 168

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

---

1. 'సర్వంబును విష్ణుమయం బని తెలియుము శ్రీహరిపాదారవిందంబులు నిరంతరంబును ధ్యానంబు సేయువారలు విష్ణుపదంబునం జెందఁగలవారలు గావున నీవు పరమభాగవతుండవును నారాయణపారాయణుండవును గావున నీకు వినిపించితి నీపరమపావనం బైనకథాప్రపంచంబు వినునతండు విగతపాపుం డై వైకుంఠంబున వసియించు నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిట్లు' వ్రా. ప్ర. 2. మృగమద. 3. 'శ్రీనిలయ నిశాచరేంద్రఘననీరదమారుత రాఘవేశ్వరా' అనియు. 5. 'మార్తాండవంశసుధాబ్ధిపూర్ణసుధామయూఖ సదాసి' అనియు. 5. 'భూమండలేశ నతార్తిపోషణ' అనియు నీయాశ్వాసమునంత్యపద్యములును ఆదిపద్యముంబోలె రామాంకితములుగాఁ జూపఁబడె. మఱియు నీస్కంధపు రెండాశ్వాసముల గద్యములును నేకగద్యముగాఁ గానుపించుచున్నవి.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

షష్ఠస్కంధము

- ❀ -

శా. [1]వత్సాంకితకౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువక్షస్థల
శ్రీవిభ్రాజితు నీలవర్ణు శుభరాజీవాక్షుఁ గంజాతభూ
దేవేంద్రాదిసమస్తదేవమకుటోద్దీప్తోరురత్నప్రభా
వ్యావిద్ధాంఘ్రిసరోజు నచ్యుతుఁ గృపావాసుం బ్రశంసించెదన్. 1

ఉ. నిండుమతిం దలంతుఁ గమనీయభుజంగమరాజకుండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
పాండురవర్ణుఁ జండతరభండను హేమగిరీంద్రచారకో
దండు మహేశు గంధగజదానవభంజను భక్తరంజనున్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము నంచితదేవతాకులో
త్తంసము నాగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమానతంసముం
గంసజిఘాంసునంశమును గర్బురసూత్రసమావృతాంసముం
హింస నడంచు[2] బ్రహ్మము నహీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తునిన్ సమదమూషకవాహను నేకదంతు లం
బోదరు నంబికాతనయు నూర్జితపుణ్యు గణేశు దేవతా
హ్లాదగరిష్ఠు దంతిముఖు నంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
మోదముతోడ హస్తములు మోడ్చి భజించెద నిష్టసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడగట్టినపూర్వపురీతి నేఁడు నా
యుల్లమునందు నుండుము సమున్నతతేజముతోడ భక్తిరం
జిల్లినచూపు గూడ విధిఁ జెందినప్రోడ బుధాళిసీడ మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

---

1. కొన్నిప్రతుల నీపద్యమునకు మాఱుగా 'క. భూతనయాహృదయస్థిత. పాతకహర సర్వ లోకపావన భువనా, తీతగుణాశ్రయ యతివి, ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జ కరుణానిలయా' అని యున్నది. 2. 'నజ్జభవు వెల్లఁగువం' వ్రా. ప్ర.

క. విలసత్కంకణరవరవ,కలితం బగునభయవరదకరముల వేరయుం
  జెలరేఁగి భక్తులకు నల,కలుషముల దయసేయుజలధికన్యకఁ దలఁతున్. 6

క. కాళికి బహుసన్నుతలో, కాళికిఁ గమనీయవలయకరకీలితకం
  కాళికిఁ దాపసమానస, కేళికి వందనము సేసి కీర్తింతు మదిన్. 7

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబు సేసి. 8

చ. పరమసమాధిధుర్యుఁ బటుపావనకర్మవిధేయు దేవతా
  వరనరవంద్యు సద్విమలవాక్యు జనార్దనకీర్తనక్రియా
  భరణసమర్థు వేదచయపారగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
  సురమతిఁ గొల్చుటొప్పు బుధశోభితుఁ బుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్. 9

క. వ్యాసుని భగవత్పదసం,వాసుని నాగమపురాణవరవిష్ణుకథా
  వాసుని నిర్మలకవితా,భ్యాసునిపదపద్మయుగము భావింతు మదిన్. 10

సీ. వరకవితోద్రేకి వాల్మీకిఁ గొనియాడి, భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
  శుకమంజులాలాపు శుకయోగిఁ బ్రార్థించి, బాణమయూరులప్రతిభ నొడివి
  భాససౌమిల్లికభారవిమాఘుల, ఘనసుధామధురవాక్యములఁ దలఁచి
  కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి, నన్నపాచార్యు వర్ణనలఁ బొగడి

తే. వెలయఁ దిక్కనసోమయాజులభజించి,యెఱ్ఱనామాత్యుభాస్కరునిచ్చఁగొల్చి
  సుకవిసోముని నాచనసోము నెఱిఁగి, కవిమనోనాథు శ్రీనాథు ఘనత మెచ్చి.

ఉ. ఎమ్మెలు సెప్ప నేల జగ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికిన్
  సొమ్ముగ వాక్యసంపదలు సూఱలు సేసినవానిభక్తిలో
  నమ్మినవాని భాగవతనైష్ఠికుఁడై తగువానిఁ బేర్మితో
  బమ్మెరపోతరాజుఁ గవిపట్టపురాజుఁ దలంచి మ్రొక్కెదన్. 12

వ. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండ నై. 13

ఉ. ఎయ్యది కర్మబంధముల నెల్ల హరించు విభూతికారణం
  బెయ్యది సన్మునీంద్రులకు నెల్లఁ గవిత్వసమాశ్రయంబు ము
  న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మిరూ
  పెయ్యది దానిఁ బల్కెద సుహృద్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్. 14

వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాషరచియిం పం బూని యీకృతికిం బతిగా నద్దేవుండు గలం డని వితర్కించి నాకుం గవిత్వ మహత్త్వంబు సంప్రాప్తం బగుకాలంబు దలంచి నారాయణుండె దైవం బని యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యీకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి నది యెట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండుక నై యుండ నొక్క నాఁడు దివంబున. 15

చ. కలితవిశేషవస్త్రములు గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం

బలఁది వినూత్నభూషణము లారఁగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం
పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ బొందినచోఁ గనుపట్టెఁ బల్మఱుం
దలమునఁ గ్రమ్మఁ గ్రొమ్మెఱుఁగుతండము రూపున నిల్చుపోలికన్. 16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్వీథి నుదయించుమార్తాండ,కోటిబింబచ్ఛాయ గూడినట్లు
హరిహర బ్రహ్మలయాత్మలలో నుబ్బి, కరుణ యొక్కట మూర్తి బెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్రగతిని గరంగుచు, హేమాద్రి చెంతఁ బెల్లగసినట్లు
ఫణిరాజఫణరాజిమణిగణవిస్ఫూర్తి, సుషిరంపువెలిఁ దలచూపినట్టు

తే. లుట్టిపడ్డట్లు కట్టెట్టసూఁదినట్లు, తేజ మెసఁగంగ నామ్రోల దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించి సంపూర్ణదృష్టిఁ జూచి యిట్లనిపలికె సంజులముగాను.

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జదువు లద్భుతముల్ విన నొప్పునాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలుసాములు మున్నగువిద్య లెల్ల నీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను సన్నిటికిన్ మొనఁ గిడ్డభంగి నా
చాటునఁ జాటుకారపదసాధుకవిత్వముఁ జెప్పుమింపుగన్

వ. అని యాన తిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండ నై యే నొక్క శ్లోకంబు నాక్షణంబ నుడివితి నది యెట్టి దనిన. 19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ [2]సదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగ్రహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ
సంపూర్ణపుణ్యపతయే హరయే నమస్తే. 20

వ. ఈశ్లోకం బద్దేవియంగీకరించె నంత మేలుకాంచియానందభరితుండ నై నాఁట నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రికయుంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవిత్వ తత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని నుల్లంబున నిడుకొని. 21

ఆ. పలుకఁ గలిగె మొదల భాగవతార్థంబు, భర్త కృష్ణుఁ డయ్యెభాగ్య మొదవె
నమృతరసముఁ గోర నలరు చింతామణి, పాత్ర సంభవించుభంగి నిపుడు. 22

అ. (భాగవతము దేట, పలుప నెవ్వఁడు చాలు, శుకుఁడు దక్క నరునిసఖుఁడు దక్క
బుద్ధిఁ దోఁచినంత బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగిడినంత పలుకువాఁడ.) 23

ఉ. పుట్టిననాఁటనుండియును బుట్టవ యెట్టియు దట్టు నైనఁ జే
పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శుభం బగు మద్వరవాక్యసీమకుం
బట్టము గట్టినాఁడ హరిఁ బాయక తత్కథనామృతంబు నే
నట్టిపడంగఁ జెప్పుదు బుధోత్తము లానుఁడు శ్రోత్రపద్ధతిన్. 24

వ. అని. 25

1. ఛాగ పెల్లగసి. 2. భూనీశ్వరాయ.

సీ. శ్రీవత్సగోత్రుండు శివభక్తియుక్తుఁ డాపస్తంబసూత్రుఁ డఖిలపారగుఁడు
నేర్చూరిశాసనుం డెఱ్ఱన పెగ్గడ, పుత్రుండు వీరన పుణ్యమూర్తి
యాత్మజుం డగునారయామాత్యునకుఁ బోలమాంబకు నందనులు తెలియ
కసువనామాత్యుండు ఘనుఁడు వీరనమంత్రి, సింగధీమణియును సంచితగుణాఢ్యు
తే. లుద్భవించిరి తేజంబు లూర్జితముగ, సారిది మూర్తిత్రయంబన శుభకీర్తి
బరఁగి రందులఁ గసువనప్రభువునకును, ముమ్మడమ్మను సాధ్వీలలామ వెలసె.

ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు రాడదు వచ్చినవారి వీడఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడ నాడదు వాకిలి వెళ్లి కల్ల మా
టాడదు మిన్న కేని సుగుణావళి కిందిర గాక సాటి యే
చేడియ లేదు చూరికులశేఖరకస్వయుముమ్మడమ్మకున్. 27

క. ఆకసువయమంత్రికిఁ బుణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మడమ్మకు మును స
న్వ్యాకులచిత్తుల నిరువుర, శ్రీకరగుణాఢ్యులఁ బుణ్యశీలురఁ గాంచెన్. 28

క. అంగజసమలావణ్యులు, భాంగులు హరిదివ్యపదయుగాంబుజవిలస
ద్భృంగాయమానచిత్తులు, సింగయ తెలగయలు మంత్రిశేఖరు లనఁగన్. 29

క. అందగ్రజుండ శివపూజం దనరినవాఁడ విష్ణుచరితామృతని
ష్యందిపటువాగ్విలాసానందోచితమానసుండ నయకోవిదుఁడన్. 30

వ. కావునం గృష్ణపాదారవిందసందర్శనాదర్శతలాయమానచిత్తుండ నయి. 31

షష్ఠ్యంతములు.

క. శ్రీపతికి మత్పతికి నుత, గోపతికి త్రిలోకపతికి సురజనబుధసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాపితసనకాదితతికి బహుతరధృతికిన్. 32

క. హరికి గురుకలుషకుంజరహరికి బలాభీలహరికి నంగస్థితగ
హ్వరికి నరహరికి రక్షితకరికిఁ గరాగ్రస్థగిరికిఁ ఘనతరకిరికిన్. 33

క. గుణికి సమాశ్రితచింతామణికి మహేంద్రాదిదివిజమండలచూడా
మణికిఁ బ్రకల్పితశయ్యాఫణికి నురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్. 34

క. కంసాసురసంహారున, కంసాంచితకర్ణకుండలాభరణునకున్
హింసాపరవరమస్తక, మాంసకరాళితగదాభిమతహస్తునకున్. 35

క. వరయోగిమానసాంతఃకరణసుధాంభోధిభావకల్లోలలస
త్పరతత్త్వశేషశాయికిఁ, జిరదాయికి సకలభక్తచింతామణికిన్. 36

వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన షష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథాప్రారంభక్రమం బెట్టి దనిన హరిచరణస్మరణపరిణామవినోదులయిన శౌనకాదులకు నిఖిలపురాణేతిహాసనిర్ణయవిఖ్యాతుం డైన సూతుం డిట్లనియె. 37

క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తుఁ డగుచుఁ బలికెఁ బరీక్షి
ద్భూరమణుఁ డాదరంబున, సూరిజనానందసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్. 38

సీ. షడ్గుణైశ్వర్యశాశ్వతమూర్తి వయినట్టి, మునినాథ దయతోడ ముక్తిపదము
మున్నుగా నేమార్గమున వినిపించితి, వారయ నపవర్గభూరిమహిమఁ
గ్రమయోగసంభవ బ్రహ్మంబుతోఁగూడ, ననువొంద నగు నని వినుతికెక్క
మఱియు సత్త్వరజస్తమః ప్రభావంబులఁ, గడిఁది నై యున్నట్టికర్మచయము

తే. నప్పటప్పటి కడఁగని యట్టి ప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థఘటన దేహ
కారణారంభరూపమార్గంబు మొదలు, మాటిమాటికి నన్నియుఁ దేటపడఁగ.

వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధనరకంబులును వాని కాద్యంతంబులును స్వాయంభువసంబంధి యగు మన్వంతరంబును బ్రియవ్రతోత్తానపాదుల వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్షసముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును భూమండలసంస్థాపనంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రచలనప్రకారంబును విభుం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించె నావిధం బంతయు నెఱింగించినాఁడ విప్పుడు. 40

ఆ. కడిఁదివేదనలకుఁ గారణం బై యుండు, గుఱుతు లేనినరకకూపరాసి
పాలు గాక నరుఁడు బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియఁ బలుకవయ్య.

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 42

క. కట్టా త్రికరణ [1]మెఱుఁగక, పుట్టినదురితముల నపుడ పొలియింపనియా
కట్టిఁడి దేహం బుడిగినఁ, గొట్టాడును బిట్టు నరకకూపంబులలోన్. 43

ఉ. కావునఁ గాలకింకరవికారము గానకమున్న మృత్యుదు
[2]ర్భావనఁ జిత్తముల్ వెడఁగుపాటును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్గుచుండఁ దనచెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుఁ డై యఘముఁ బాయు తెఱం గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44

క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగవలయు మును [3]రోగములం
దేలినదోషము నెఱుఁగుచు, వాలాయము దాని నడఁచువైద్యునిభంగిన్. 45

సీ. అనవుడు నాతని కనియె భూకాంతుండు, కనుకలి వినుకలి గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొప్పని దని కని చాలఁ, బరితప్తుఁ డయ్యుఁ గ్రమ్మఱ నొనర్చు
మూఢాత్మునకు దోషమోచనం బెయ్యది, యారయ నెఱిఁగింపు మది యుఁగాక
కలుష మొక్కొకచోటఁ గావించు నొకచోటఁ, గావింపకుండుఁ దత్కర్మ మెఱిఁగి

ఆ. యిట్టిజనుఁడు పుణ్య మేరీతిఁ జేసిన, నది ఫలింప నేర దని తలంతు
సలిలమందు మేనిమలినంబు వోకుండ, గజము గ్రుంకువెట్టుగతియుఁ బోలె. 46

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 47

క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మూలము గాదు తెలియ నేరక తానే

---

1. 'మలచేఁ బుట్టిన, 2. ర్భావన చిత్తమున్ బెగడుపాటుగఁ జేయకమున్న, 3. దేహముల దేలినరోగము నెఱుఁగుచు' వ్రా. ప్ర.

కర్మముసేసినఁ దత్ప్రతి, కర్మం బొనరింప వలయుఁ | గలుషవిహారా. 48

క. హితవు గలకుడుపు మఱి రు, గ్గతులఁ బొడమంగ నీని | విధమున నతిస
ద్వ్రతుఁ డైనవాడు [1]నిర్మల, మతిచే నఘరాశి నెల్ల | మట్టము సేయున్. 49

చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున | దానమునన్ శమసద్దమంబులన్
జపమున సత్యశౌచముల | సన్నియమాదియమంబులం గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు | నిక్కము హృత్తనువాక్యజాతపా
పపుగుది ద్రుంతు రగ్ని శత|పర్వవనంబుల నేర్చుకైవడిన్. 50

వ. అదియునుం గాక 51

ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు | గోపకుమారపదారవిందజా
నందమరందపానకల|నారతషట్పదచిత్తు లౌచు గో
విందపరాయణుల్ విమల|వేషులు దోష మడంతు రాత్మలం
జెందినభక్తిచేత రవి | చేకొని మంచు నడంచుకైవడిన్. 52

క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు, పరిమార్తురు మొదలు ముట్టఁ | బాపంబుల ని
ష్ఠురతరకరములసూర్యుం, డరుదుగఁ బెనుమంచుఁ బించ|మడఁచినభంగిన్. 53

క. దంతిపురనాథ విను మొక, మంతన మెఱిఁగింతు శమద|మంబులు సంహా
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తిఁ | గలిగించుగతిన్. 54

సీ. హరికి సర్వముఁ బ్రాణ|మర్పితంబుగఁ జేయు, వానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు
వనజలోచనుభక్త|వరుల సేవించిన, వానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు
వైకుంఠనిర్మల|వ్రతపరుం డైనట్టి, వానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు
సరసిజోదరుకథా|శ్రవణలోలుం డైన, వానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు

తే. లేదు తపముల బ్రహ్మచ|ర్యాదినియతి, శమదమాదుల సత్యశౌ|చముల దాన
ధర్మమఖముల సుస్థిర|స్థాన మైన, వైష్ణవజ్ఞానజనితని|ర్వాణపదము. 55

తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేటు లే|నట్టిముక్తి, వర్త్మ మీలోకమందు నె|వ్వారికిఁ గలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు | సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పరు | లయినఁ గాక.

క. అరుదుగ నరహరిభక్తిం, బొరయనియాపురుషుసుకృత|పుంజంబులు వే
మఱుఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరవు, నరవర మధుఘటముఁ బెక్కు|నదులుం బోలెన్.

చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజల|జంబులయందు మనంబు నిల్పు స
ద్వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణ|రాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్సుభట|కౌఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు | గైకొని వారలఁ జెంద నేర్తురే, 58

వ. కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనం బగు నొక్కయితిహాసంబు గల దది విష్ణు
దూతయమదూతసంవాదం బనంబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 59

1. తాలిమి, కతమునఁ దత్త్వంబు కొఱుసఁ | గల్పించుఁ జూ.

అజామిళోపాఖ్యానము.

సీ. నరనాథ వినుము కాన్యకుబ్జపురమునఁ, గలఁడు బ్రాహ్మణుఁ డజామిళుఁ డనంగఁ
జాతకుం డతులనిర్భాగ్యుం డవజ్ఞుండు, నష్టసదాచారి నష్టరతుఁడు
జూదంబులందు దుర్వాదంబులందును, శౌర్యంబునందు మాత్సర్యమునఁ గలిగి
తొత్తు నాత్మపత్నిగా మత్తుఁడై వరియించి, కొడుకులఁ బదుగురఁ బడసి బాల
ఆ. మోహజలధిలోన మునిఁగి ముచ్చట దీర, బాలలాలనాదిలీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు పెంపార సుఖియించి, [1]ఫలిత మెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె.
సీ. నిర్మలంబునఁ జాల నెఱయుచిత్తం బన, నల్లసివెండ్రుకల్ తెల్లనయ్యెఁ
దగుమోహపాశబంధంబు జాఱినమాడ్కిఁ, బొదలినయంగముల్ వదలివ్రేలె
నింద్రియంబులకోర్కు లీక నొల్లనుభంగి, నగ గకతలచాల వడఁకఁజొచ్చెఁ
దనకంబు ప్రాయంబు దగిలిపోయినమాడ్కి, లోచనంబులు చూడ్కి నీచమయ్యె
ఆ. నగరు పుట్టినంత నెగలె దంతంబులు, నుక్కసయును దగ్గు నెక్కుటిల్లె
శిరసు నొవ్వఁ దొడఁగెఁ జెదరె మనం బంతఁ, గడిఁది యైనముప్పుకాలమందు.
ఆ. ఎనయ నతని కెనుబదెనిమిదివర్షంబు, లంత నరుగుటయును భ్రాంతుఁ డగుచుఁ
గోరి పిన్నకొడుకు నారాయణాఖ్యుండు, బాలుఁ డగుట మిగుల భక్తిఁ జేసి.
క. తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కుమారుని ననిశం
బును ముద్దుసేయుచుండెను, జనవర వాత్సల్య మాత్మ సందడిగొనఁగన్. 63
క. బాలుని [2]ముగ్ధవచోఋజు, ఫాలుని నిజజనకబంధుపరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని, యాలరి బ్రాహ్మణుఁడు నందితాత్ముం డగుచున్. 64
క. అత్యంతపానభోజనకృత్యంబులఁ బొత్తు [3]గలిగి క్రీడలఁ దత్సాం
గత్యంబు వదలఁ గాక త,మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె మిక్కిలిజడుఁడై. 65
తే. తెలియకీరీతి నతఁడు వర్తించుచుండ, భయదమగుమృత్యుకాలంబు ప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తి నప్పుత్త్రుఁ [4]దలఁచి, యాత్మఁ బ్రలపించె నారాయణా యటంచు.
వ. అప్పుడు. 67
క. కింకరుల ధర్మరాజవ,శంకరుల దురంతపంకసమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభ, యంకరులం గనియె నింద్రియాకులుఁ డగుచున్. 68
క. ఘాతుకుల దండదండిత,పాతకుల మహోగ్రకర్మభరనిష్కరుణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక,దూతకసంతతుల నతఁడు దూరమునందున్. 69
మ. కసిమీఱన్ బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమున వీఁకన్ రోమనిష్ఠ్యూతులన్
ఘనవీనోగ్రవికారవక్త్రవిలసద్దర్వ్యోత్కటోపేతులన్
జనసంత్రాసకరోద్యతాయతసుపాశశ్రేణికాహేతులన్

---

1. 'బలిత మెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె. 2. నర్ధవచోఋజు. 3. గలసి. 4. గూర్చి, యడరి పలవించు నారాయణాహ్వయునిని' వ్రా. ప్ర.

హననహ్వా స్తివిభీతులఁ బుష్పర నాఁ త్మానేతలఁ బూతలన్ 70

వ. [1]ఇట్లతివికృతతుండగండాభోగవిభాగవిషమవివృత్తనేత్రులు నతిశుష్కనిష్కరితను యష్టిసంవేష్టితమహోర్ధ్వరోములు నభ్యస్త సమస్త జీవాపహారణకరణప్రశస్త హస్తపస్యస్తపాశధారులు నగుయమభటులు ముప్పూరం గనుంగొని యజామిళుండు వికలేంద్రియుండు వికంపితప్రాణుండును విస్తృతలోచనుండును వివ్యాలాత్మకుండును నై 71

వ. దూరమున నాడుకొనుచు, బోరనఁ జనచిత్తసీమఁ బొడగట్టిన నో నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మనందను నోపవెన్. 72

చ. మరణపువేళ నద్దనుజమర్దనుసంస్మరణంబు సేయుఁ ద త్పరిసరవర్తులాత్మపరిపాలనామము నాలకించి ని ష్ఠురగతి వేగుదెంచి పొడసూపి యుకల్చిరి కాలుదాసులన్ ఖరతరభాషులన్ వికటకల్పితవేషుల దీర్ఘఘోషులన్. 73

క. దాసీభర్త నజామిళ,భూసురుఁ దత్తనువువలన బోరన వెలికిం దీసినయమభటులను బోఁ, ద్రోసి శ్రీవరునికూర్మిదూతలు కడిమిన్. 74

విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము.

వ. ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన నిర్ధూతప్రయత్నులై యమదూత లిట్లనిరి. 75

క. ఎవ్వరివారలు మీరో, యివ్విధిఁ గత మేమి యిట్లు చిక్కినవానిం గ్రొవ్వున విడిపించితి రిఁక, నవ్వలకో జముని శాసనంబులు జగతిన్. 76

వ. అదియునుం గాక. 77

సీ. ఎవ్వారు మీ రయ్య యీభవ్యరూపముల్, కన్నుల కద్భుతక్రమ మొనర్చె [2]దివిజులో భువిజులో దేవతాప్రవరులో, సిద్ధులో, సాధ్యులో చెప్పరయ్య దళితపాండురపద్మదళదీర్ఘనేత్రులు, పరపీతకౌశేయవాసు లరయ గంధమందలనటత్కుండలద్యుతులును, బటుకిరీటప్రభాభాసితులును

తే. భూరిపుష్కరమాలికాచారువక్షు, లమితకోమలనవయౌవనాఢ్యులును బాహుకేయూరమణిగణభ్రాజమాన,ఘనచతుర్భుజులభ్రసంకాశరుచులు. 78

క. ధనువులు నిషంగచయములుఁ, గనదంబుజశంఖచక్రఖడ్గగదాసా ధనములు ధరియించినమీ,తనువులు లోకముల కద్భుతం బొనరించెన్. 79

క. శాంతంబు లయినమూర్తులు, కాంతులు జగములను దిశలఁ గలిగినబహుళ ధ్వాంతములఁ బాఁచు వోలును, సంతస మొనరించె నిపుడు సర్వాంకమమై.

వ. ఇట్లఖిలలోకానందకరకమ్రాకారులు నఖిలవిభ్రాజమాన తేజోదుర్నిరీక్ష్యమాణులును నిఖిలధర్మపాలురును నగుమీరు ధర్మపాలపరిచారుల మయినమ్ము నడ్డపెట్టం గతం బేమి యని (వారు ధర్మరాజాముచరులు గారనుతలంపున) మందస్మిత

---

1. ఇట్లతివికృతాకారులఁ గాలకింకరులం గనుంగొని. 2. దివ్యోపదివ్యులో.

కందళితముఖారవిందు లయి గోవిందునికంటపమందిరంబు(కావలి)వారలు వారి
వాహగంభీరనిర్ఘోషపరిపోషణంబు లైనవి శేషభాషణంబుల నిట్లనిరి. 81

ఉ. మీరు పరేతనాయకుని మేలిమిపూఁతల గాని బంట్లుఁగా
తోరపుఁబుణ్యలక్షణము దుష్కృతభావము దండకృత్యమున్
బేరముతోడ నీతన కభీష్టనివాసముఁ జూని దండ్యు లె
వ్వారలొ సర్వభూతములొ [1]వారక కొందఱుపాపకర్ములో. 82

వ. అనిన యమభటు లిట్లనిరి. 83

క. వేదప్రణిహితమే యను, మోదంబుగ ధర్మ మయ్యె ముసున్న తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేద మని వినుకతనన్. 84

సీ. ఎవ్వనిచేఁ దనరియిర వొందు త్రిగుణస్వభావ మైనట్టియీప్రాణిచయము
లనుగుణనామక్రియారూపములచేత, నేర్పడుఁగతిఁ దాన యెఱుఁగఁబడును
నర్యముం డనలంబు నాకాశమును బ్రభం, జనుఁడు గోచయము సుశశధరుండు
సంధ్యలు దినములు శర్వరీచయములుఁ గాలంబు వసుమతీజలములును

తే. దేహధారికి సాక్షు లై తెలుపుచుండు, దండనస్థానవిధము స్వధర్మగతియుఁ
దగులుమీరీ క్రమానురోధనము సేసి, యఖిలకర్ములు దండార్హు లరయు నెపుడు.

తే. కోరికర్మంబునడిపెడువారికెల్లఁ, గలితశుభములు నశుభముల్ గలుగుచుండు
నరయఁగా దేహి గుణసంగి యైనయపుడె, పూని కర్మంబు సేయుక మానరాదు.

క. ప్రకృతముసఁ దా నొనర్చిన, సుకృతము దుష్కృతము నెంత చూడఁగ నంతే
[2]వికృతి గని యనుభవించును, నకృతమతిం దత్ఫలంబు నతినిపుణుఁడై. 87

వ. మఱియు నిసుంపు జన్మంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబులచేత నైనను (సుఖదుఃఖగుణంబులచేత నైనను) ధార్మికాదిగుణంబులచేత నైనను సకలభూతంబులుఁ ద్రైవిధ్యంబు నే ప్రకారంబునం బొందు నా ప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం బొందుచుండు దేవుం డైనయముండు సర్వజీవాంతర్యామి యై ధర్మాధర్మయుక్తం బైనపూర్వరూపంబుల [3]విశేషరూపంబులచేతం జూచుచుండు వాని కనురూపంబులఁ జింతించుచుండు నవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుం డై ప్రాచీనకర్మంబులచేత నేర్పడినవర్తమానదేహంబు నే ననితలంచుచుండి నష్టజన్మస్మృతి గలవాఁ డై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబులచేతఁ గర్మంబులం జేయుచుండు జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁ దమోవిషయంబు లైన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగుచుండి పదియాఱవది యైనమనంబుతోఁ గూడ పదియేడవవాఁ డగుచుండు షోడశోపాధ్యంతర్గతుం డై యొక్కరుం డైన జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబు గొనుచు జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియమనోవిషయంబులఁ బొందుచుండి షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరఁగి

1. ద్వారక కొందఱు. 2. వికృతగతి ననుభ. 3. మనస్సుచేతం జూచుచుండి.

గుణత్రయకార్యంబను నిమిత్తంబున హర్షశోకభయంబుల నిచ్చుచున్న సంసా
రంబు ధరియించుచుండు విజితషడ్వర్గుండైన దేహి కర్మంబులందు బుద్ధి నెఱిం
గియు వినియుఁ గర్మంబులు సేయుచుండి తనసంచారకర్మంబునం జుట్టుకొన్న
పసిరికాయపురువునుంబోలె నిర్గమోపాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందుచుండు
వర్తమానవసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలయోగ్యంబైన పుష్ప
ఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు లెట్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్మా
ధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్కనరుండు నొకక్షణంబును గర్మం
బు సేయ కుండువాఁడు లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబులచేతఁ బు
రుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయింపం బడుచుండు నవ్యక్త
నిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబులైన స్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృ
సదృశంబు లగుచుండు నిట్టివిపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతిసంగమంబునం
గలుగుచుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుండైన యప్పరమేశ్వరుని సేవించినం
దలంగుచుండు. 88

సీ. కావున నితఁడు సత్కర్మవర్తనమున, భూదేవకులమునఁ బుట్టినాఁడు
దాంతుఁడై శాంతుఁడై ధర్మసంశీలుఁడై, సకలవేదంబులఁ జదివినాఁడు
అనయంబు గురువుల నతిథులఁ బెద్దలఁ, జేరి శుశ్రూషలఁ జేసినాఁడు
సర్వభూతములకు సమబుద్ధియై చాల, బహుమంత్రసిద్ధులఁ బడసినాఁడు
తే. సత్యభాషణనియమంబు జరపినాఁడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల నెరపినాఁడు
దండిలోభాదిగుణములఁ దరపినాఁడు, మంచిగుణములు దనయందు మరపినాఁడు.

క. సతతాచారసమంచితమతియై సుజ్ఞానమునకు మరగెనుతఱి నా
యతగతి నాతని కంగజమతమై నవయౌవనాగమం బెడసొచ్చెన్. 90

సీ. కడకంట యౌవనగర్వంబు వొడగట్టె, మదిలోన నుద్రేకమదము దొట్టెఁ
గడు మేనఁ గామవికారంబు దలచూపె, ముఖమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురం బయ్యె దేహంబెల్లఁ, గచభారమున నెఱిఁ గప్పు మెఱసెఁ
గటిభారమున నూరుకాండముల్ జిగిమీఱె, బాహుశాఖలు దీర్ఘభంగిఁ దోఁచె
ఆ. నురము విపుల మయ్యె నుల్లసద్వరకాంతి, పూర మంగకమునఁ బొందుపడియె
భూరితేజుఁ డయిన భూసురాన్వయునకు, నభినవైకయౌవనాగమమున. 91

క. హృదయమున, బొడముయౌవనమదము వెలిం దోఁచుభంగి మానితరుచిఁ ద
ద్వదనమున నూఁగుమీసలు, వొదలుచుఁ గప్పడరి చూడఁ బొంకం బయ్యెన్.

వ. మఱియును. 93

క. తమ్మివిరిమీఁద వ్రాలిన తుమ్మెదపంక్తియునుబోలెఁ దోరపులీలం
గ్రమ్ముకొని విప్రతనయుని, నెమ్మొగమునఁ గానఁబడియె నెఱిమీసంబుల్.

వ. అంత ననంగబ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతుండొనర్చు నంకురార్పణారంభంబునుం

బోలె లలితకిసలయవిసరప్రసారభాసురబహువిధపాదపాదిపురోపవనపవనజవనప్రభావపరికంపితవిటవిటీజనహృదయప్రఫుల్ల పల్లవభల్లంబును ననూనప్రసూననిర్భరగర్భావిర్భూతసురభిపరాగపటలపటఘటితనభోమండలంబును నమందనిష్యందమరందబిందుసందోహకందళితచిత్తమత్తమధుపసంకులఝంకారముఖరిత సకలదిశావలయంబును నిరంతరధారాళరసభరితపరిపక్వఫలానుభవప్రభవసమ్మోదవాదశుకప్రముఖపతంగకోలాహలంబును నై మధుమాసంబు సర్వజనమనోహరంబును నై నిఖిలవనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామిళుండు పితృసందేశంబునం గుశసమిత్పుష్పఫలార్థంబు వనంబున కరిగి తిరిగి వచ్చుసమయంబున నొక్కలతాభవనంబున. 95

క. బద్ధానురాగ యై స్మర, యుద్ధంబున కలరుబుద్ధి నురుకామకళా
సిద్ధ యగువృషలితోఁ బ్రియ, వృద్ధిం దగఁ గూడి యున్నవిటునొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిన్ రతిశాస్త్రకళా, పటునిన్ వరయౌవనానుభవమదవిభవో
ద్భటునిన్ సురతేచ్ఛాసం, ఘటునిన్ విగతాంబరోరుకటునిన్ విటునిన్. 97

శా. హాలాఘూర్ణితనేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో
[1]ఖేలాపాలసయోగ్యభూవిభవతోఁ గీర్ణాలకాజాలతో
హేలాలింగనభంగివేపవతితో నిచ్ఛావతీ[2]మూర్తితోఁ
గేళిం దేలుచు నున్నవానిఁ గనెఁ బుంఖీభూతరోమాంచుఁ డై. 98

క. [3]కలికి వరుమదనకదనపుఁ, బలుకులకలకలము బెడఁగువడు మేఖలము
వ్రాలరవళిఁ దగిలి [4]గతిగొనఁ, గలకంఠి రతంబు సలుపుఁ గమకనుఁ గనియెన్.

క. [5]కవకవ నై పదనూపుర, రవరవ లాగుబ్బుకొన్న రతిపతిగతులం
జివచివ నై విటుచెయ్వుల, రవళిన్ రతిసల్పరతుల రవరవ గనియెన్. 100

చ. కురు లళికంబుపై నెగయఁ గ్రొమ్మడి పీడఁగ గుబ్బదోయిపై
సరములు చౌకళింపఁ గటిసంగతి మేఖల తాళగింప స
త్కరవరకంకణావళులు గర్జిలఁ గా నసియాడ మీఁదు గా
మరునివినోదముల్ సలిపె మానిని యౌవనగర్వరేఖతోన్. 101

క. మవ్వపుసుకుమారాంగిని, జవ్వని, నుపగూహనాదిసముచితరతులన్
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్విళ్లూరంగ మన్మథోద్దీపనుఁ డై. 102

తరలము. బహుళదృక్పరిపాకమోహనిబద్ధుఁ డౌచు మనంబులో
సహజకర్మము వేదశాస్త్రము సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త
న్నిహితచిత్తము పట్టి పట్టఁగ నేరఁ డయ్యె సదా మనో
గహనమందు మరుండు పావకుకైవడిం జరియింపఁగాన్. 103

---

1. ఖేలాపాటవగోటరీవిభవతో. 2. మూర్ఛితో, 3. కలికివగ మదన. 4. గరిగొనఁ; రతిగొన. 5. కవకవ లై...రవరవ లై గుబ్బుగొన్న.

శా. ఆలీలావతిగండపాళికలపై § హాసప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపంక్తిపై నళికపై § నాకర్ణదృగ్భాతిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపై § నిచ్చల్ పిసాళింపఁగా
జాలిం బొందుచు నాత్మఁ గుందుచు మనోజాతానలోపేతుఁడై. 104

తే. మఱి కులాచారవర్తన § [1]మాలుచేసి, పరఁగుపిత్రర్థములు దానిపాలు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తిఁ § జాలుచేసి, లోలలోచనపసఁ జెంది § లోలుఁ డయ్యె.

క. శ్యామఁ గుసుమాస్త్రఖేలన,కామఁ గులస్త్రీలలామఁ § గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, [2]ధామమున నటించెఁ గ్రించుఁదన మెదఁ బొడమన్.

ఉ. బంధులఁ దిట్టి సజ్జనుల § బాధలఁ బెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బందెలు సుట్టి యూరములు § వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్టయై
నిందల కోర్చి సాధులకు § నిందితుఁడై గడియించువిత్తమా
సుందరి కిచ్చి మచ్చికలు § సొంపెదఁ గూర్చి వసించెఁ దత్కృపన్. 107

సీ. సముచితశ్రుతిచర్చఁ § జర్చింప నొల్లక, సతికుచద్వయచర్చఁ § జర్చసేయు
దర్కకర్కశపాకతర్కంబు గాదని, కలికితోఁ బ్రణయతర్కంబు సేయు
స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్సతి,పదవాక్యసంగతి § పరఁగఁ జేయు
నాటకాలంకారనైపుణం బుడిగి త,న్నాటకాలంకారపాటిఁ దిరుగు

తే. బరఁగఁ జిరకాలమీరీతిఁ § బాపనియతి, రమణదాసీకుటుంబభారమువహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁ బాపాత్ముఁ డగుచు,నశుచియునుదుష్టవర్తనుఁడై వెలంగె.

క. అటు గాన పాపకర్మునిఁ, గుటిలుని సుజనార్తు ధూర్తుఁ § గ్రూరుని నేమా
వటమునఁ గొని యేఁగెద మం,తట దండమువలన నితఁడు § ధన్యత నొందున్.

వ. ఇట్లు వలుకుచున్నయమదూతల వారించి నయకోవిదులైనభగవద్దూత లి ట్లనిరి.

క. అవురా [3]ధర్మవివేక,ప్రవరులపస గానఁబడియెఁ § బాపము పుణ్యో
ద్భవుల యదండ్యులదండన, వివరం బొనరింపఁబడియె § [4]విధి యెఱుఁగమిచేన్.

చ. సములును సాధులున్ హితశాసనులున్ సుదయాళురున్ శుభో
త్తములును నైనయట్టితల్లిదండ్రులు బిడ్డల కెగ్గు సేయుచోఁ
గ్రమ మఱి వార లెవ్వరికిఁ § గైకొని కుయ్యిడఁ జాలువారు సం
భ్రమమతి మీమనంబులఁ దిరంబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా. 112

ఆ. ఎఱుక గల్గునాతఁ § డేది యొనర్చిన, నది యొనర్తు రితరు § లైనవార
లతఁడు సత్య మిట్టి § దనెనేని లోకంబుఁ, దత్ప్రవర్తనమునఁ § దగిలియుండు.

ఆ. నెమ్మిఁ దొడలమీఁద § నిద్రించుచెలికాని, నమ్మఁదగినవాఁడు § నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధిఁ జంపఁ § దొడఁగునే యెంతైనఁ, బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార. 114

---

1. 'మాటుసేసి' అ. ప్ర. 2. ధామంబు నడంచుక్రించు. 3. ధర్మవిలోకప్రవరులసభఁ గానఁ, 4. శృత యగుసేతన్.

ఆ. చిత్తమెల్ల నిచ్చి చెలితనంబున వచ్చి, నచ్చి కలయ మెచ్చి నమ్మువానిఁ
గరుణ గలుగువాఁడు కడుసౌమ్యుఁ డగువాఁడు, చింత సేయ కెట్లు సెఱుప నేర్చు 116

వ. అదియునుం గాక.

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు నెక్కుడుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాతము లైనపాపనివహంబుల నన్నిటిఁ బోలఁ ద్రోలి ప్ర
[1]ఖ్యాతమతిన్ మహామరణకాలమునన్ హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవిభూతికరాక్షరసంగ్రహంబునన్. 117

సీ. బ్రహ్మహత్యానేకపాపాటవుల కగ్ని, కీలలు హరినామకీర్తనములు
గురుతల్పకల్మషక్రూరసర్పములకుఁ, గేకులు హరినామకీర్తనములు
తపనీయచౌర్యాఘతమసంబునకు సూర్య, కిరణముల్ హరినామకీర్తనములు
మధుపానకిల్బిషమదనాగసమితికిఁ, గేసరుల్ హరినామకీర్తనములు

తే. మహితయోగోగ్రనిత్యసమాధివిధుల, నలఁగ బ్రహ్మవాదులకు నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యభోగభాగ్య, ఖేలనంబులు హరినామకీర్తనములు. 118

సీ. ముక్తికాంతైకాంతమోహనకృత్యముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
సత్యలోకానందసౌభాగ్యయుక్తముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
బహుకాలజనితతపఃఫలసారముల్. గేలిమై హరినామకీర్తనములు

తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయపోషకంబు, లభిమతార్థంబు లజ్ఞానహరణకరము
లాగమాంతోపలబ్ధంబు లమృతసేవ, లార్తశుభములు హరినామకీర్తనములు.

క. కామంబు పుణ్యమార్గ, స్థేమంబు మునీంద్రసాంద్రచేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణునిర్మల, నామంబుఁ దలంచువాఁడు నాథుఁడు కాఁడే. 120

క. డెందంబు పుత్త్రువలనం, జెందిన దని తలఁప వలదు శ్రీపతిపే రే
చందమునఁ బలుకఁగలిగిన, నందకధరుఁ డందుఁ గలఁడు నాథుం డగుచున్.

ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి పిలుచుట విశ్రామ, కేలి నైన మిగులఁ గేలి నయినఁ
బద్యగద్యగీతభావార్థముల నైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁపఁ గలుషహరము. 122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి కుందినచోట మహాజ్వరాదులం
బ్రేలినచోట సర్పముఖపీడల నందినచోట నార్తులై
తూలినచోట విష్ణు భవదూరునిఁ బేర్కొని రేని మీఁద న
క్కాలుని [2]యాతనావితతిఁ గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్. 123

సీ. అతిపాపములకుఁ బ్రయత్నపూర్వకముగఁ, దనుపాపముల కమితంబు గాఁగ
సన్మునివరులచే [3]సంపాద్యమై యుండు, నిర్మలం బగుపాపనిష్కృతములు
క్రమరూపమున నుపశమనంబు లగుఁ గాని, [4]తత్పాపచయములు దలఁప లేవు

1. ఖ్యాతమునన్. 2. యాతనంబులను. 3. సంపాద్య; సంప్రోక్త. 4. తత్క్షణంబున నవి తరుపలేవు.

సర్వకర్మంబుల సంహారమొనరించి, చిత్తంబునకుఁ దత్త్వసిద్ధి నొసఁగు

ఆ. నొనర నీకుసేవ యోగిమానసరో,వాసుసేవ హేమవాసుసేవ
వేదవేద్యుసేవ వేదాంతవిభుసేవ, పరమపురుషపాదపద్మసేవ. 124

క. హరి నెఱుఁగనియాబాలుఁడు, [1]హరిభక్తులతోడఁ గూడిహరి యనువాఁడున్
గరియై కోపము చేఁదుడుచును, గరువలితోఁ గగ్గి ద్రుణముగాల్చినభంగిన్. 125

ఉ. ఆగయ వీర్యవంత మగునౌషధ మెట్లు చెంతృప్తిఁ గొన్నఁ ద
చ్చారగుణంబు రోగములఁ జయ్యనఁ బాపెడుమాడ్కిఁ బుణ్యవి
స్ఫారుని నంబుజోదరునిఁ బామరుఁ డజ్ఞుఁ డవజ్ఞఁ బల్కినన్
వారక తత్ప్రభావము ధ్రువంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపదే. 126

క. ధృతి దప్పినతఁడని బుధా,కృతమనగాఁ గెట్లు దోఁచుఁ గేశవుఁడు మదిన్
మితి లేనిజగముఁ జూల్చిన,యంత డొక్కని మనములోన వడఁగెడువాఁడే. 127

మ. నిరతం బై నిరవద్య మై నిఖలచిన్నిర్మాణ మై నిత్య మై
నిరహంకారగుణాఢ్య మై నియమ మై నిర్దోష మైనట్టిశ్రీ
హరినామస్మరణామృతం బితఁడు ప్రత్యక్షంబు సేవించెఁ దా
మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మంల బేల వ్యర్థం బగున్. 128

వ. అని యిట్లు శ్రీమద్భగవద్దూతలు భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి[2]బ్రాహ్మణుని నతి
ఘోరం బయినయామ్యపాశబంధనిర్ముక్తునిం గావించి [3]యమభటులవలనియుదు
టు వాపి రంత నాయమదూత (లాభగవద్దూతలసంభాషణప్రభావంబునఁ దమ
మనంబుల శాంతి నొంది భగవత్తత్త్వజిజ్ఞాసు లయి) చేయునది లేక(నిరాకృతు
లై) యమలోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129

క. అతఁడును బాశచ్యుతుఁ డై, గతభయుఁ డై ప్రకృతి నొంది కడునుత్సవసం
గతిఁ జూచి మ్రొక్కిమదిలో, నతులితముగ మొదవి పొదలి హరిదాసులకున్.

ఆ. నిలిచి కేలు మొగిచి పలుక నుద్యోగించి, చెలఁగు చున్నలోనితలఁపు దెలిసి
చక్రధరునికూర్మిసహచరు లరిగి ర,దృశ్యు లగుచు దేవదేవుకడకు. 131

క. వేదత్రయసంపాద్యము, వాదంబు గుణాశ్రయంబు మొగి భగవద్ధ
ర్మాదేశం బగుతద్భట,వాదంబు నజామిళుండు వదలక వినుచున్. 132

క. శ్రీమన్నారాయణపద,తామరసధ్యానసలిలధౌతమహాఘ
స్తోముం డై సద్భక్తికి, ధామం బగు చుండెఁ దెలిసి తత్క్షణమాత్రన్. 133

క. బరవసమున నరికట్టిన, దురితంబుల దలఁచితలఁచి తుదిఁ దాపమునన్
హరి నీకు నాశ యుంచుచుఁ, బరితాపము నొంది పలికె బ్రాహ్మణుఁ డంతన్.

సీ. వృషలియం దనురాగవృద్ధి బిడ్డలఁ గనిఁ కులము గోదావరిఁగూలద్రోచి

1. హరిభక్తుఁడు భక్తితోడహరి యన రెండున్. 2. యీయర్థంబున నీకు సంశయంబుగలదేని యీతాజు నడుగఁ బొండని పలికి బ్రాహ్మ. 3. మృత్యువువలని మొదరు వాపి. 4. దురు పెల్లాదవన్,

రచ్చల కెక్కి పెక్కురజ్జులచేతల సరి, వారిఁ గోసలం జలగసంఘు చేసి
కట్టిడిమూఁదకనై కర్మబంధంబులు, ఘట్టన నింగాంగఁ బోవ నగుచుఁ
దరుణులతోఁ దేఁగ ద్రవ్వి భోగించిన, కడిదినాఁ జన్నంబు గాలి పోయెఁ

ఆ. జదువు చట్టు పడియె శాస్త్రంబు మున్నదొయ్యె, బుద్ధి పురువుమేసెఁ బున్నెమడఁగె
నీతి మట్టుపడియె నిర్మలజ్ఞానంబు, ¹ముట్టువడఁగ బోధ మూరిఁ బోయె.

క. చిక్కి నిచక్కి నిచనిన్నెల, మక్కువ వయిల్లాలి విడిచి మాయలు గలయా
వెక్కసపుమద్యపానపు, డొక్కపసం దగిలి దుర్విటుఁడనై చెడితిన్. 136

ఉ. అక్కట ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు నన్ను ముట్టి పే
రుక్కడఁగింప కిట్లు ధృతి నుండఁగ నిచ్చె సహో దురాత్మునిం
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల నకల్మషచిత్తులఁ బెద్దలన్ మతే
దిక్కును లేనివారిఁ బలు ²త్రిక్కులఁ బెట్టుచుఁ బాఱఁ దోలితిన్. 137

క. అకృతజ్ఞుఁడనై విడిచితిఁ, బ్రకృతిం గులబంధువులను బాల్యమునను దు
ర్వ్యాకృతిఁ బడి కండఁ బెంచిన, సుకృతుల మజ్జనకవరుల శోభనకరులన్. 138

వ. అప్పుడు. 139

ఆ. పెక్కుపాతకముల భృశదారుణం బైన దొడ్డనరకమందుఁ బడ్డ నన్ను
నాపదకులకఁ గాపి యరికట్టి రక్షించి, రిట్టిధర్మపురుషు లెందువారొ. 140

శా. చోద్యం బై కలవోలె నీక్షణమునం జూడంగఁ బ్రత్యక్ష మై
వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీడ్చినమహావీరుల్ భృశోదగ్రులా
యుద్యోగంబులవారు పాశధరులేయుత్సాహులై మాని సం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలుల్ ప్రఖ్యాతులెం దేగిరో. 141

ఉ. దారుణపాశబంధనవిధానములన్ నరకార్ణవంబులోఁ
గూరినవాని నన్నుఁ జెడకుండ నొసర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలనభోమణితేజులు లోచనోత్సవుల్
చారుదయాసమంచితవిచారులు నల్వురు నెందుఁ బోయిరో. 142

మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు కనన్నాళీకపత్త్రాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లాజానూరుబాహుల్ స్మితా
ననులాలంబితకర్ణవేష్టనసువర్ణచ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెం దేగిరో. 143

వ. పాతకుండ నగునాకు నవ్విబుధోత్తమదర్శనంబు పురాకృతంబు లగుపుణ్య(విశే
షం)బులం గాని దొరక నేరదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి
యొప్పె నట్లుగాకుండెనేనిఁ గలుషవర్తనంబున వృషలీభర్తనై యుండి మృతిఁ

---

2. ముట్ట సురిఁగె. 2. దిక్కులు,

బొందు చున్ననాదుజిహ్వకు శ్రీమన్నారాయణనామగ్రహణంబు సంభవింప
నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జడుఁడఁ బ్రహ్మఘాతుకుఁడను, మానలోభమోహమత్సరుండ
నాకు నెట్లు దొరకు నారాయణునిదివ్య, నామవిమలకీర్తనంబు సదిక. 145

సీ. దారుణమోహాంధకారపూరితుఁడను, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
పంచమహాపాతకవ్రాతకోపేతుఁడ, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
కౌటిల్యకితవవికారపారీణుండ, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
యఖిలదుఃఖైకఘోరార్ణవమగ్నుండ, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె

తే. నిందలకు నెల్ల నెలవైననిర్గుణుండ, మందభాగ్యుండ నేనేడ మానవిదారి
దివ్యగుణనామకీర్తనఁ దెలియఁ జేసెఁ, బూర్వసుకృతంబుగాకెట్లు పొందఁగలుగు.

వ. అని వితర్కించి. 147

మ. యతచిత్తేంద్రియమారుతుండ నగుచున్ యత్నంబు బొనర్తున్ హరి
వ్రతసంపత్తికి బుణ్యవృత్తికిఁ జిదాత్మావాసోన్ముఖాసక్తికిన్
యుతనిర్వాణపదానురక్తికి సుఖోద్యోగక్రియాశక్తికిన్
ధృతిలబ్ధోత్తమముక్తికిన్ సకలధాత్రీధుర్యసద్భక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల, [1]నడఁచితి మాయావిమోహమైనతమంబు
న్నొడిచితి నరివర్గంబుల, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్మార్ణవమున్. 149

క. రోషిద్రూపంబున నను, [2]నేషణముఖగహ్వరమున నెగమ్రింగి కడున్
ద్వేషమున గోతి సేసిన, దోషద యగునాత్మమాయఁ ద్రోలఁగ గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపంబాత్మస్నేహంబునం దోఁచిన నాబ్రాహ్మణుండు. 151

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసంభాషైకమంత్రంబులన్
మిగులన్ జ్ఞానము పుట్ట మోహభవసమ్మిశ్రాత్మబంధంబులం
దెగ ఖండించి సబంధుమిత్రసుతపత్నీమోహవిశ్రాంతుఁడై
జగతీనాథురమేశు కృష్ణుని దయైశ్వర్యంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, హరి నెన్నఁడు జెసనిపుణ్యాధనములమాటల్
వరముక్తికాంతతేటలు, నరిమస్వర్గంబు చొరని యరుదగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుం డతితత్త్వవేదియై, భవబంధముల నెల్లఁ బాఱఁద్రోచి
మొనసి గంగాద్వారమున కేఁగి యచ్చటఁ, [3]బ్రబ్బినదేవతాభవనమందు
నాసీనుఁడై యోగ మాశ్రయించి చెలంగు, దేహేంద్రియాదుల తెరువు వలనఁ
దనుఁ బాపుకొని పరతత్త్వంబుతోఁ గూర్చి, మానుగా యోగసమాధిచేత

ఆ. గుణగణంబుఁ బాసి [4]కొమరొప్పినభగవ, దనుభవాత్మయందు నాత్మఁ గలిగి

---

1. 'జడిసితి మాయావిమోహసంతమసంబున్' వ్రా.ప్ర. 2. 'నేషణ...మ్రింగుచు బత్వేషమున' 3. [illegible] 4. [illegible] వ్రా.ప్ర.

రమణఁ దన్ను మొఱఁగి రక్షించినట్టి పురుషవరులఁ గాంచి యెసఁగ మ్రొక్కె.

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్యశరీరుండై యగ్రభాగంబునం బ్రాప్తులగు నమ్మహాపురుషకింకరులం గాంచి సమంచిత[1]రోమాంచితచ్ఛటాపింజరిత స్వేదబిందుసందోహాయమాన నిష్యంద మహానందవల్లికామతల్లికాంకురసంకుల పరిశోభిత తనుండును హర్షప్రకర్షమాణ మానసోద్యోగ యోగప్రభావోత్సాహ విస్మయమంద స్మితకందళిత ముఖారవింద కందళితుండును [2]నిఖిలజగజ్జేగీయమానాఖండ శుభప్రద శుభాకార సందర్శన సమాసాదిత కుతూహలమానసుండును నై ప్రణామంబు లాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గళేబరంబు విడిచెం గావునఁ దత్క్షణంబ హరిపార్శ్వవర్తులైన దాసవరుల స్వరూపంబుఁ దాల్చి యా విష్ణుసేవకులతోడం గూడి (దివ్యమణిగణఖచితంబై) సువర్ణ (మయంబైన యసమాన) విమానం బెక్కి సకలమహానందభోగభాగ్యానుభవాకుంఠితంబైన వైకుంఠనగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణపదారవిందసేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె నిట్లు విప్లావితసర్వాఘసమ్మండైన దాసీపతి గర్హితకర్మంబులచేతం బతితుండును హతవ్రతుండును నై నరకంబునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యోముక్తుండయ్యెఁ గావున. 155

క. కర్మంబు లెల్లఁ బాయును, ధర్మము దెలుపంగ లేదు మధురిపుపేరే
పేర్మిఁ బఠించుట కలిగెను, దుర్మదమునఁ జిత్త మెన్నిత్రోవలఁ జన్నన్. 156

ఉ. పాండవవంశపావన నృపాలక యీ యితిహాస మెవ్వఁడే
నొండొక భక్తి లేక విను నోర్పు మెయిం బఠియించు నాతఁ డు
ద్దండత ముక్తికామినికిఁ దానకమై దనుజారిలోకమం
దుండు మహావిభూతి యమదూతలచూడ్కికి గోచరాకృతిన్. 157

తే. అరయఁ బుత్త్రోపచారితమైన విష్ణు, నామ మవసానకాలంబునను భజించి
శార్ఙ్గినిలయంబుఁ జేరె నజామిళుండు, నిట్లు సద్భక్తిఁ బలికిన నేమి సెప్ప. 158

క. కోరినవారల కెల్లను, జేరువ కైవల్యపదము శ్రీవరుని మదిం
గోరనివారల కెల్లను, దూరము మోక్షప్రాప్తి యెన్నిత్రోవల నైనన్. 159

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె మునీంద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుండై యమధర్మరాజు శ్రీవిష్ణునిర్దేశకులచే విహతులైన భటులచేత వర్ణింపంబడిన నారాయణదేవుని మహానుభావంబు నాకర్ణించి వారల కేమనియె మఱియు నెన్నఁడేని యమదండంబు విఫలంబై పోయిన తెఱంగు గలదని వినవలయు నీ సందేహంబుఁ బాప (మహాత్మా) నీవు దక్కఁ దక్కనవారలు చాల రని తలంచుచున్నవాఁడఁ జిత్తం

---

1. 'రోమాంచచ్ఛటాజనిత స్వేదకణసందోహ. 2 'దళితలోచనోత్పలకరాకారసందర్శమానధారేయుండును నై ప్రణా'. వ్రా. ప్ర.

బును బ్రసాదాయత్తంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలం బ్రసాదింప వలయు
నని నశుకుం డిట్లనియె. 160

క. శ్రీకృష్ణభటులచేత నిరాకృతులై యామ్యభటులు యమునకు నాత్మ
స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ, మాక్రియ మఱి తెలిపి రడలుచు నెఱిఁగింతుఁ దగన్.

తే. చేరి [1] త్రైవిధ్యమున మించుజీవతతికిఁ, గర్మఫలములఁ దెలిపెడుకారణంబు
లగుచు శిక్షించువార లీయవనిమీఁద, దేవ యెందఱు గలరయ్య తెలియవలయు.

క. దక్షిణదిశాధినాయక, శిక్ష దగం జేయువారు శిక్షకుఁ బెక్కండ్రే
నీక్షయమును నక్షయమును, [2]సాక్షాత్తుగ నెందు రెండు సంపన్న మగున్.

తే. దట్టమైనట్టికర్మబంధముల నెల్ల, నాజ్ఞవెట్టెడువారు పెక్కండ్రచోట
నకట శాస్తృత్వముపచారమయ్యెఁ గాదె, శాస్తలై నట్టిమండలేశులకుఁ బోలె.

ఉ. కావున నీవ యొక్కఁడవ కర్తవు మూఁడుజగంబులందు సం
భావితభూతకోటిఁ బరిపాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా
నీవరశాసనం బఖిలనిర్ణయమై తనరారుచుండు నేఁ
డీవలఁ గ్రమ్మఱింప మఱి యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా. 165

క. చండకరతనయ యొరులకు, దండధరత్వంబు గలదె తగ జగమున ను
ద్దండధరవృత్తి నొత్తిలి, దండింతువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్. 166

సీ. ఇట్టినీదండంబ యీమూఁడుజగములఁ, దెగువమై నేఁడు వర్తిల్లుచుండ
మనుజలోకంబున మహితాద్భుతాకార, సిద్ధుల మిగులఁ బ్రసిద్ధులైన
వారు నల్వురు వేగ వచ్చి నిర్దేశంబు, భంగించి మమ్మంత చెంగఁ ద్రోలి
నీశాసనంబున నేమీడ్చికొని వచ్చు, క్రూరచిత్తునిఁ బుచ్చికొని యదల్చి

తే. పాశబంధంబు లీసునఁ బట్టి త్రెంచి, బలిమి మిగులంగ మమ్మును బాఱఁద్రోలి
యిచ్చఁ జనినారు వారు దా మెచటివార, లాదరమ్మున మాకు నేఁడానతిమ్ము.

వ. అని రని మఱియును శుకుం డిట్లనియె నట్లు యాతలు పరితాపసమేతులై పలికిన
దండధరుండు పుండరీకాక్షునిచరణకమలంబులు దనమానసంబున సన్నిహితంబు
లుగఁ జేసికొని వందనం బాచరించి పరమభక్తిపరుండై వారల కిట్లనియె.

సీ. కలఁడు మదన్యుండు ఘనుఁ డొక్కఁ [3]డతఁ డెందు, వెలికిఁగానఁగరాక విశ్వమెల్ల
నతిలీలమై మహాద్భుతసమగ్రస్ఫూర్తి, నుండును గోకనూ లున్న భంగి
దామెనఁ బశువులు దగిలి యుండెడుమాడ్కి, నామసంకీర్తనస్థేమగతుల
విహరించు నెవ్వఁడు విలసితమతుఁ బ్రజ, లెవ్వానిపనుపుల నివ్వటిల్లుఁ

ఆ. గనుట మనుట చనుట గల్గు నెవ్వానిలీల, లందు లోక మెవనియందుఁ బొందు
నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి నెవ్వనినామముల్, గర్మబంధనముల పేర్మి నడఁచు.

తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పతి వీతిహోత్రుఁడు రాక్షసుం

---

1. త్రైవిధ్య మొనరించు. 2. సాక్షాత్తు మ టెవ్వ రందు. 3. డతనందు.

దనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమలాసనుండు మరుద్గణం
బును మహేశుఁడు రుద్రవర్గము భూరిసంశయమిద్ధులై
మొనసి కన్గొనఁ జాల రెవ్వనిమూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై. 170

క. సత్త్వేతరగుణపాశవశత్త్వంబునఁ బొంద వీరు జలజాక్షుపదై
కత్త్వంబు గాన నోపరు, సత్త్వప్రాధాన్యు లితరజంతులతరమే. 171

చ. అభవు నమేయు నవ్యయు ననంతు నసారతఁ బూని మేనిలో
నుభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠు లై వెదకి సీఁతిడిప్రాణు ల సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూప నేర్చి తనుఁ జూడఁగ నేరనికంటిపోలికన్. 172

చ. పరముని భక్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకసం
హరుని పతంగపుంగవవిహారునికూరిమిమాత లామనో
హరులు సురేంద్రవందితులు నానావిరూపగుణస్వభావు లై
తిరుగుచు నుందు రెల్లెడల దిక్కులఁ దేజము పిక్కటిల్లగన్. 173

ఉ. లెక్కకు [1]నెక్కు వై కిసటు గేనిమహోన్నతతేజ షెల్లెడం
బిక్కటిలం జరింతు రతిభీమబలాఢ్యులు విష్ణుమాత లా
చక్కనిధర్మశాంతు లతిసాహసవంతులు దేవపూజితుల్
గ్రిక్కిఱి సేజగంబునను గేశవసేవకరక్షణార్థ మై

క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ ద్రిజగంబులలో
సేవగలఁ బొంద కుండఁగఁ, గావం గలవారు పుడమిఁ గలవైష్ణవులన్. 175

క. భగవత్ప్రణిహితధర్మం, బగపడ దెవ్వారిమతికి ననిమిషగరుడో
రగసిద్ధసాధ్యనరసుర,ఖగతాపసయక్షదివిజఖచరుల కైనన్. 176

క. ఎన్నఁడు దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయితత్త్వభావము మేనం
గన్నులవేల్పును డాపలఁ, జన్నమరినవేల్పు మునుకచనువుల వేల్పున్. 177

సీ. వరమహోన్నత మైనవైష్ణవజ్ఞానంబుఁ, దిరముగా నెవ్వరు దెలియఁ గలరు
దేవాదిదేవుండు త్రిపురసంహారుఁడొండె, గమలసంభవుఁడొండెఁ గార్తికేయ
కపిలనారదులొండెఁ గంగాత్మజుండొండె, మనువొండె బలియొండెఁ జనకుఁడొండెఁ
బ్రహ్లాదుఁడొండె నేర్పాటుగా శుకుఁడొండె, భాసురతరమతి వ్యాసుఁడొండెఁ

తే. గాక యన్యులతరమె యీలోకమందు, నీసుబోధంబు సద్భేద మీపదార్థ
మీసదానందచిన్మయ మీయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు నీశుభంబు

క. ఈపన్నిద్దఱు దక్కఁగ, నోపరు తక్కొరులు దెలియ నుపనిషదుచిత
[2]శ్రీపతినామమహాద్భుత, దీపితభాగవతధర్మదివ్యక్రమమున్. 179

తే. ఏది జపియింప నమృత మై యెసఁగు మఱియు, నేది సద్ధర్మపథ మని [3]యెఱుఁగఁదగిన

---

1. మిక్కిలై. 2. శ్రీహరినామమహా. 3. యొన్నఁబడును.

దరియె సద్భక్తియోగంబు । నాచరించు, మూర్తిమంతంబు దాహరికీర్తనంబు.

తే. కంటిరే మీరు సుతులార । కమలనేత్రు, భవ్యమగు నామకీర్తన । ఫలము నేఁడు
దవిలి మృత్యువుపాశబం । ధములవలన, జాణతనమున నూడె న । జామిళుండు. 181

ఉ. ఏటికి జాలిఁ బొంద నరు । లీ క్రియ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాటవులన్ దహింపఁ గల । దాటకు సందియ మేల యిప్పుడీ
తూఁటరి దోసకారి పెను । దోషి యజామిళుఁ డంత నొందుచుం
బాటిగ విష్ణునామసుతుఁ । బల్కుచుఁ గేవలముక్తిఁ గేఁగఁడే. 182

క. ఇంతయు నుదథ్య మని మది, నింతయుఁ దెలియంగ లేరు । హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా, క్రాంతాత్వాంతప్రకాశ । గౌరవజడులై. 183

మంగళమహాశ్రీవృత్తము

[1]ఈవిధమునన్ విబుధు । లేకతమ చిత్తముల । నేకతము లేక హరి నీశున్
భావమున నిల్పి తగు । భాగవతయోగపరి । పాకమున నొందుదురు వారిం
దే వలదు దండనగ । తిం జనదు మాకు గణు । తింప నఘముల్ దలఁగు మీఁదన్
శ్రీవరునిచక్రము వి । శేషగతిఁ గాచు సుర । సేవితులు ముక్తిఁ గదుఁ బెద్దల్.

ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యఖచ । రేశలసత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వరు ముక్తిభోగతల । హేమమనోహరచంద్రశాలలం
దెవ్వరు శంఖచక్రగురు । హేతిగదారుచిరోగ్రపాణు లా
మవ్వపురూపవంతు లస । మానులు వో ధరలోనివైష్ణవుల్. 185

సీ. శ్రుత్యంతవిశ్రాంత । మత్యనుక్రమణీయ, భగవత్ప్రసంగతుల్ । భాగవతులు
సనకాదిముని యోగి । జనసదానందైక, పరమభాగ్యోదయుల్ । భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యాన । కేవలామృతపాన, పరిణామయుతులు శ్రీ । భాగవతులు
బహుపాతకానీక । పరిభవప్రక్రియా, పరుషోగ్రమూర్తులు । భాగవతులు

తే. భావతత్త్వార్థవేదులు । భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు । భాగవతులు
సిరులు దొలఁకంగ నెన్నఁడుఁ । జేటులేక, పదవి నొప్పారువారు వో । భాగవతులు.

క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు । కరివరదు లస
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ దుది సంటఁగఁ గట్టి తెండు । ధూర్తులు వారల్.

సీ. ఎకసక్కెమున నైన । నిందిరారమణునిఁ, బలుకంగ లేనిదు । ర్భాషితులను
గలలోన నైన శ్రీ । కాంతునిసత్పాద, కమలముల్ సూడని । కర్మదృశుల

1. ఇది "ఈవిధమునన్ విబుధు । లేచి తమచిత్తముల । నేకతము లేక పర । మేశు హరినీశున్, భావమున నిల్పి తగు । భాగవతయోగపరి । పక్వమున నొందుదురు । పాలుపడి వారిం, దేవలదు దండనగ । తిం జనదు మాకు గణు । తింప నఘముల్ దొలఁగు । దల్లమగు మీఁదన్, శ్రీవరుని చక్రము వి । శేషగతిఁ గాచు సుర । సేవితుల ముక్తిఁ గదుఁ జెందుదురు పెద్దల్" అని వ్రాతప్రతులలయ గాహిగా నున్నది.

సర్వంబు నైనఁ గృష్ణప్రశంసకుఁ జెవిఁ, [1]దార్చ నేరనిదుష్కథాప్రవణుల
యాత్రోత్సవంబుల నైన నీశునిగుడి,త్రోవఁ ద్రొక్కఁగ లేనిపాదములను

ఆ. పరమభాగవతులపాదధూళిసమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ దెలియ లేని
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారిఁ, దోలుతఁ గట్టి తెండు దూతలార. 188

ఆ. ఎల్లపాపములకు నిల్లైనయింటిలో, బద్ధతృష్ణు లగుచు బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులము గుఱి దప్పి వర్తించు, ధూర్తజనులఁ దెండు దూతలార.

ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వ హరిపేరు నుడువదు, చిత్త మతనిపాదచింతఁ జనదు
తలఁపఁ దమకు ముక్తి తంగేటిజున్నొకో, సకలవిష్ణుభక్తులకును బోలె. 190

ఆ. పద్మనయనుమీఁదిభక్తియోగంబెల్ల, ముక్తియోగమనుచు మొదలెఱుంగు
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారిఁ, ద్రోవఁ దలఁప వలదు దూతలార 191

వ. అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకుం డిట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు జగన్మంగళం బనియు [2](జగన్మోహనం బనియును) జగజ్జేగీయమానం బనియును నిఖిలపాపైకనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిలదారిద్ర్యనిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్దామంబు లగు హరివీర్యంబుల నాకర్ణించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన వ్రతాచరణంబులం గావనియును శ్రీకృష్ణపదపద్మంబులు హృత్పద్మంబుల నిలుపువార లన్యపాపకర్మంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులం బొరయనేర రనియును నిజస్వామి యైన(యమ)ధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపంబడినభగవన్మహత్త్వంబు నాకర్ణించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాఁటనుండియు వైష్ణవజనంబులం జేరి చూడ వెఱతురు నరేంద్రా పరమగుహ్యం బగునీయితిహాసంబును బూర్వకాలంబున సకలవిజ్ఞానగోచరుండైనకుంభసంభవుండు సఖిలదుఃఖనిలయంబును (సకలభవ్య నిలయంబును) నైనమలయంబునఁ బురాణపురుషుండైనపురుషోత్తము నారాధనంబు సేయుచుండి నాకెఱింగించె నని చెప్పిన విని విస్మయానందహృదయుండై పరీక్షిజ్జనపాలుం డిట్లనియె. 192

క. స్వాయంభువమనువేళల, నాయయ్యసురాసురాండజోరగనరులన్
[3]ర్గాయతసర్గము దెలిపితి, పాయక వినవలయుఁ దెలియఁ బలుకం గదవే. 193

క. ఉత్తరకొడు కిట్లడిగిన, నుత్తరమును సమ్మునీంద్రుఁ డుత్తమచేతో
వృత్తి నపుడ మది పలికెను, నుత్తఱిపా టుడిగి వినుఁడు తాపసవర్యుల్. 194

సీ. పూని ప్రచేతసుపుత్త్రులు పదుగురు, ప్రాచీనబర్హిసమాఖ్యఁ గలుగు
వారు మహాంభోధివలన వెల్వడి వచ్చి, తగ వృక్షవృత మైనధరణిఁ జూచి
మేదినీజములపై మిక్కిలి కోపించి, మదిలోన దీపితమన్యు లగుచు

---

1. బోలవేయనిదుష్కథాభిరతుల. 2. 'జగజ్జయం బనియు జగచ్ఛరణ్యం బనియు జగచ్ఛాశ్వతం బనియు నిఖిలపాపై. 3. సర్గాయతము గలిగి నంటివి.

వక్త్రంబులను మహోగ్రవాయుసంయుతమైన, యనలంబుఁ గల్పించి యవనిజములఁ
తే. [1]బెల్లు వడఁగాల్పఁ దొడఁగిన దల్లడిల్లి, వారికోపంబు వారించువాఁడపోలెఁ
బలికెఁ జందురుఁడో మహాభాగులార, దీనముగు వృక్షములమీఁద దెగుటదగునె.

తే. మొదలఁ వర్ధిష్ణు లగు మిమ్ము సదయహృదయు
లగుప్రజాపతు లను సర్వాత్ముఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాసృష్టి కైనవార
లీవనస్పతితతుల దహింపఁ దగునె. 196

సీ. ఆదికాలంబున నాప్రజాపతి[2]పతి, యైనలోకేశ్వరుం డచ్యుతుండు
పద్మనేత్రుఁడు వన[3]స్పతుల నోషధిముఖ్య, జాతంబు మిమ్ము నూర్జంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు ముఖ్యం బైన యన్నంబు, నచరంబు లైనట్టి యుపద మెల్లఁ
బాదచారులకును బాల్వెట్టె యిరుగాళ్ళు, చేతులు గలిగిన జీవతతికి
తే. [4]పాణు లోఁగలేని యీచతుష్పాత్తు లెల్ల, నన్నముగఁ బూనికావించె నదియుఁగాక
నామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ డాదరమున, మీకు ననఘాఖ్యవిఖ్యాతిఁ జోకపఱిచె.

క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు ననఘుల మిమ్మున్
సృజియించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెట్లు గోరిక వొడమెన్. 198

చ. సతతమహాత్త్వసత్త్వగుణసత్పురుషస్మృతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులునుం బితామహులుఁ బెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
ష్కృతమతమైన కోపమునఁ గిల్బిషభావము మానరయ్య సం
భృతకరుణావలోకమున భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199

ఉ. తప్పక [5]యర్భకావళికిఁ దల్లియు దండ్రియు నేత్రపంక్తికిన్
ఱెప్పలు నాతికిం [6]బతియు ఱేఁడు ప్రజావలి కెల్ల నర్థికిం
బొప్ప గృహస్థు మూఢులకు నుత్తము లెన్న సమస్తబాంధవుల్
ముప్పునఁ గావ లేనికడు మూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్. 200

సీ. అఖిలభూతముల దేహాంతస్థుఁ డగునాత్మ, యీశుఁ డచ్యుతుఁ డని యెఱుఁగవలయు
నెఱిఁగి సర్వం బైన యిందిరారమణు లోఁ, జూపులఁ దనివిగాఁ జూడ వలయుఁ
జూచిన చిదచిత్ప్రశుద్ధాత్ము లగు మిమ్ము, నెనసిన వేడ్కతో నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చిన సర్వాత్ము మీ రెఱింగినచోటఁ, గోపగుణంబులఁ బాప వలయుఁ
ఆ. బాపి దగ్ధశేషపాదపజాలంబు, దియ్య మెసఁగ బ్రదుక నియ్యవలయు
ననఘులార మీర యస్మదీయప్రార్థ, నంబు పరఁగఁ జేకొనంగ వలయు. 201

క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ [7]నాప్సరసిఁ గుమారిక నిత్తున్
వదలక పత్నిఁగఁ జేకొని, ముద మందుఁడు పాదపముల మోసము వాయన్.

---

1. పొల్లునెడ. 2. తండ్రియైన. 3. స్పతులనునోషధీజాతంబు. 4. బాహువులు లేనియీచతుష్పదు లెల్ల. 5. యెల్లవారలకు. 6. బతి విరించి ప్రజాళికి భిక్షుకోటికిం. 7. నాప్సరీకుమారిక 'వ్రా.ప్ర.

వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యను కన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుండు సనియె నప్పుడు. 203

క. వారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖిన్ వరించి । నెఱి రమియింపన్
ధీరుఁడు ప్రాచేతసుఁడై, వారికి దక్షుండు పుట్టె । వనజజసముఁడై. 204

క. ఎవ్వని సంతానంబులు, నివ్విటి లేన్ వసుధ నెల్ల । నెఱి నా దక్షుం
డివ్వేళ జగము లన్నిటఁ, బ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు । ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205

ఉ. వారని వేడ్కతో దుహితృ । వత్సలదక్షుఁడు దక్షుఁ డాత్మలోఁ
గోరి సృజించెఁ గొన్నిటి న । కుంఠితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిన్
బోరన ఖేచరంబులను । భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
నీరచరవ్రజంబు రజ । నీచరజాలదివాచరంబులన్. 206

క. నరసురగరుడోరగకిన్నరదానవయక్షపక్షి । నగవృక్షములం
దర మిడి సృష్టి యొనర్చెను, దిరముగ దక్షప్రజాప । తి వితతకీర్తిన్. 207

క. బహువిధముల బహుముఖముల, బహురూపములైన ప్రజల । బహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో, బహుమానము నొందఁడయ్యెఁ । బ్రఖ్యాతముగన్.

తే. [1]ఆ ప్రజాసర్గబృంహితం । బయిన జగము
దక్షుఁ డీక్షించి మదిలోనఁ । దాప మొంది
మఱియు జననంబు నొందించు । మతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయిం । పంగఁ దలఁచె. 209

వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని సంతుష్టస్వాంతుం జేయువాఁడై. 210

క. మోదంబై పరిదూషిత,ఖేదంబై శాబరీద్ధ । కిలికించితదృ
గ్భేదంబై బహుసౌఖ్య,పాదంబై యొప్పు వింధ్య । పాదంబునకున్. 211

వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బను తీర్థంబు సర్వదురితహారం బయి యొప్పు దాని ననుసవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైన తపంబు సేయుచు హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బను స్తవరాజంబున నిట్లని స్తుతియించె.

దక్షుఁడు స్తుతియించిన హంసగుహ్యం బను స్తవరాజము.

తే. పరమునికి వందనము సేతుఁ । బరిఢవించి
మున్న వితథానుభూతికి । మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ [2]దేలుని । మిత్తమాత్ర
బంధు వైనట్టివానికిఁ । బ్రణతి సేతు. 213

ఆ. తవిలి గుణులచేతఁ । దత్త్వబుద్ధులచేత, నిగిడి కాన రాని । నెలవువాని
మొదలఁ దాన కలిగి । ముక్తిమానావధి, రూపుఁ జెందువాని । ప్రాపుఁ గందు. 214

---

1. అంత సర్గంబు బృంహితమైనఁ జూచి, దక్షుఁ డెంతయు మదిలోనఁ, 2. దెలుప నిమిత్త.

ఆ. ఎల్లతనువులందు నిర వొంది తనతోడఁ, బొందుసేసినట్టి పొందుకాని
పొందు వొందలేఁడు పురుషుండు [1]గుణముఁ దా, గుణిని బోలునట్టి గుణిని భజింతు.

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు భూతములున్ మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములున్ వివేకగతిఁ బాయక యన్యముఁ దమ్ము నెమ్మి నిం
గానఁగ నేర వా గుణనికాయములం బరికించునట్టి స
ర్వానుగతున్ సమస్తహితు నాదిమపూరుషు నాశ్రయించెదన్. 216

వ. మఱియు [2]ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగు మనంబునకు దృష్టస్మృతులనాశం
బువలనఁ గలిగెడు నుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబున
దోఁచునిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు దారువందు నతి
గూఢం బైనవీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధి
మంతులు హృదయాంతరంబున సన్నివేశం బయినపరమపురుషుని [3]నాత్మశక్తిత్ర
యంబుచేతం దేజరిల్లఁ జేయుదు రట్టిదేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకం బయిన
నిర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొంది గానిశక్తిఁ గలవిశ్వ
రూపుండు నాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక వాగ్బుద్ధీంద్రియమానసంబులచేత
జెప్పను నిట్టి దని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణరూపంబులు వర్తించు
నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం
బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమం బై యనన్యం
బై (ప్రా)ప్రసిద్ధంబై యదియ బ్రహ్మంబై యాదికారణంబై యున్నతత్త్వంబు
నాశ్రయింతు నెవ్వని ప్రభావంబు మాట లాడెడువారలకు వాదంబు సేయువార
లకు వివాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించుచుండు నట్టి
యనంతగుణంబులు గలమహాత్మునకు నతిభక్తిం బ్రణామంబు సేయుదు నస్తి
నాస్తి యనువస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ
గనంబడు నుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబై వీక్షింపందగినపరమం
బు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మ
కర్మంబులచేత నామరూపంబు లెఱుంగంబడకుండియు నామరూపంబులు గలిగి
తేజరిల్లు నట్టియనంతుం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుంగాక యెవ్వండు
జనులకుఁ బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుం డై మేదినిం గలుగుగంధాది
గుణంబుల నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగుచుండు నాపరమేశ్వరుండు
మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి

1. 'గుణకర్త, గుణముఁ బోలునట్టి. 2. నామరూపంబుల రూపవిభవంబునకు దృష్టిస్మృతిసం
ప్రమోషంబువలన నేప్రకారంబునఁ బొందరాక తమందులం గలసుజ్ఞానంబుచేత నేది యెఱుంగం
బడుచుండు నట్టితేజోధామం బైనపరమహంసంబునకు నమస్కరింతు. 3. నాత్మశక్తులైన సపద్ర
వ్యరేఖలచేత నశక్తిత్రయంబులచేతను దేజరిల్లు' ప్రా. ప్ర.

యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించుచున్న దక్షునికి భక్తవత్సలుం డైన శ్రీవత్సలాంఛనుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 21

సీ. భర్మాచలేంద్రప్రపాతద్వయంబునఁ, గలిగిననీలంపుఁగను లనంగ
మొనసి తార్క్ష్యునియురమూఁపుపై నిడినట్టి, పదములకాంతులు పరిఢవింపఁ
జండదిఙ్మండలశుండాలకరముల, కైవడి నెనిమిదికరము లమరఁ
జక్రకోదండాసిశంఖనందకపాశ, చర్మగదాదుల సరవిఁ బూని

ఆ. నల్లమేను మెఱయ నగుమొగం బలరంగఁ, జల్లచూపు విబుధసమితిఁ బ్రోవ
బసిఁడికాసెఁ బూని బహుభూషణకిరీట, కుండలములకాంతి మెండుకొనఁగ.

సీ. కుండలమణిదీప్తగండస్థలంబులు, పూర్ణేందురాగంబుఁ బొనుఁగుపఱుప
దివ్యకిరీటాంతదీప్తు లంబరరమా, సతికిఁ గౌసుంభవస్త్రంబు గాఁగ
వక్షస్స్థలంబుపై వనమాలమాలిక, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీల నొఱయ
నీలాద్రిఁ బెనఁగొని నిలిచినవిద్యుల్ల, తలభాతిఁ గనకాంగదము లు మెఱయ

ఆ. నఖిలలోకమోహనాకారయుక్తుఁడై, నారదాదిమును లు సేరి పొగడఁ
గదిసి సురలు గొలువ గంధర్వకిన్నర, సిద్ధగానరవము సెవుల నలర. 219

క. సర్వేశుఁడు సర్వాత్ముఁడు, సర్వగతుం డచ్యుతుండు సర్వమయుం డై
సర్వంబుఁ జేరి కొలువఁగ, సర్వగుఁ డై దక్షునకుఁ బ్రసన్నుం డయ్యెన్. 220

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయినసర్వేశ్వరుని సర్వంకషంబును మహైశ్వర్యధుర్యంబును నయి తేజరిల్లుదివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పు దప్పింపం దెప్పలి కప్పళించుటునం బుడమిపై నిడుసాఁగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి సెలయేఱులతోట్టునఁ గొట్టువడి యిట్టట్టుఁ బట్టు చాలక నిట్టవొడిచి మున్నీరు దన్ని నిలిచిన పెన్నీరునుంబోలె సర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁ జిత్తంబు నాత్మాయత్తంబు సేసి పిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేత భగవంతుం బలుకను నత్యంతమంగళసందోహపాదకంబు లైనతన్నామంబు లుగ్గడింపను నతినిర్మలంబు లయినతదీయకర్మంబులు దడవను విబుధహర్షకరంబు లైనతత్పౌరుషంబులు వొగడను నాత్మీయమనోరథంబు వాక్రువ్వను నోపక ప్రజాకాముం డై యూరకున్న ప్రజాపతిం జూచి సర్వజీవదయాపరుండును సర్వసత్త్వహృదంతరస్థుండును సర్వజ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు దెలిసి జగన్నాథుం డార్తపోషణంబు లైనభాషణంబుల ని ట్లనియె. 221

క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతస తప, మిచ్చట ఫలసిద్ధియయ్యె ని ట్లతిభక్తిన్
హెచ్చగుమద్భవవిభవము, నచ్చుపడం బొంద నెవ్వఁ డర్హుఁడు జగతిన్.

ఆ. తపము సాలు నింకఁ దగ భూతతతికి వి, భూతు లొనరుఁ గాక పొందుపడఁగ
నిదియ సుమ్ము మాకు నిచ్చలోఁ గలకోర్కి, పొసఁగ నీదువలనఁ బొందుపడియె,

వ. వినుము బ్రహ్మయు భర్గుండును బ్రజాపతులును మనువులును నింద్రులును నిఖిల
భూతంబులకు భూతిహేతువు లయిన మద్భూతివిభవంబులు మఱియు నాకు
(యమనియమాదిసహితసంధ్యావందనాదిరూపం బగు) తపంబు [1]హృదయంబు
సాంగజపవద్ధ్యానరూపం బగువిద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయపుంవ్యాపారం
బుగా నుండుభావనాదిశబ్దవాచ్యం బగుక్రియ యాకృతి క్రతుజాతంబు లం
గంబులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు
(జగదుత్పత్తికి నాదియందు నే నొక్కండన తేజరిల్లుచుంటి) బహిరంతరంబుల
(వేఱొక్కటి) లేక (సుషుప్త్యవస్థయందు) సర్వంబు [2]లీనం బగుటం జేసి సం
జ్ఞామాత్రుండును నవ్యక్తుండునుగా నుండుజీవునిభంగి నొక్కండన యుండుదు
ననంతుండ నై యనంతగుణంబులు గల మాయాగుణంబువలన గుణవిగ్రహం బ
గు బ్రహ్మాండంబును నయోనిజుండుస్వయంభువునగు బ్రహ్మయును నుదయించిరి
మదీయవీర్యోపబృంహితుండయి మహాదేవుం డగు నా బ్రహ్మ యసమర్థుండునుం
బోలె నకృతార్థమ్మన్యమానమనస్కుండయి సృజింప నుద్యమించుతఱిఁ దపం బా
చరింపు మని నాచేత బోధితుం డై ఘోరం బైనతపం బాచరించి తొలుతస్సృష్టి
కర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజియించె నంతఁ బంచజనప్రజాపతితనూజ
యగునసిక్ని యను పేరిట వినుతి నొందియున్న యిక్కన్యకను నీ కిచ్చితి దీనిం బత్నిం
గాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలవాఁడ వై మిథున వ్యవాయధర్మం
బు గల యీనాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగఁ గావింపం గలవాఁడవు
మఱియు నీకుఁ బిదప నీక్రమంబున నిఖిలప్రజలును మన్మాయామోహితు లయి
మిథునవ్యవాయధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి నొందించి మదారాధనపరులై యుండఁ
గలవా రని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి స్వప్నోపలబ్ధార్థంబునుం బోలె నంత
ర్ధానంబు నొందె నప్పుడు దక్షుండు విష్ణుమాయోపబృంహితుం డై (పాంచజని
యగు) నసిక్నియందు హర్యశ్వసంజ్ఞుల (వినుతిఁ జెందియున్నయయుతసంఖ్యాపరి

---

1. 'బ్రహ్మంబు శరీరంబు క్రియ యాకృతి. 2. 'నేన యై యుండుదు నవ్యక్తంబు సంజ్ఞా
మాత్రంబు గలిగి యెఱుక సాలక నిద్రించువాని భంగి విశ్వంబువలన నేమియు బహిరంతరంబులు
లేక యుండుదు ననంతుండనై యనంతగుణంబులు గల నాగుణంబువలన గుణవిగ్రహంబు పుట్టె నా
విగ్రహంబు వలన నాద్యుండై స్వయంభు వైనయజుం డయ్యె మదీయవీర్యోపబృంహితుం డై మహా
దేవుండైక్య సర్గంబులయం దుద్యుక్తుండై యఖిలంబును నన్నుఁ గాఁ దలంచె దారుణం బైనతపంబువల
న నాకభిమతంబుగాఁ జేసి నవబ్రహ్మ లైనమమ్ము నేవిధిఁ బ్రభు వై సృజించె నట్టిపంచజనప్రజాపతికి
దుహితయైన యసిక్ని యనంబడు నిక్కన్యక నిచ్చితి దీనిం బత్నిగాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయకర్మం
బు గలిగి ప్రజాసర్గకర్మంబు గావింపుము మిథునవ్యవాయధర్మిణియందు భూతసంఘంబులు గలిగింప
నిశ్చయించిన నీవలన నుత్పన్నం బైనప్రజ లెల్లను మిథునీభూతంబు లై మదీయ మాయచేతఁ
బుట్టుచు మత్సేవాపరు లగుదురుగాక యని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి' బ్రా. ప్ర.

గణితు లైన) పుత్త్రులం దశసహస్రంబులఁ బుట్టించె నప్పు డాధర్మశీలు రైన దాక్షాయణులు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దపంబు సేయువారై పశ్చిమదిశకుం జని యచ్చట నారాయణసర స్సనంబరఁగు తీర్థరాజం బైసింధుసముద్రసంగమంబున నొప్పుచుండి సమస్తదేవమునిసిద్ధగణసేవితంబై దర్శనస్పర్శనాలోకనమాత్త్రంబున నిర్ధూతకల్మషులను నిశ్చలధర్మపరులను నిర్మలచిత్తులనుం జేయు చున్నయప్పుణ్యతీర్థంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగులై పరమహంస ధర్మంబునందు నుత్పన్నమతులై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రియనుమతంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె.

సీ. మీ రతిమూఢులు మీఁదటిగతి గాన, రెన్నంగఁ బసిబిడ్డలన్నలార
పుడమి దా నింతని కడఁ బరికింపరు, ప్రజఁ బుట్టింప నేప్రతిభ గలదు
అట్లైన నొక్క మహాత్ముఁడు, పురుషుండు బహురూపములు గలభామయొకతె
[1]పుంశ్చలి గర్మంబుఁ బురుణింప నుభయ, ప్రవాహంబు గలనది వఱలఁ గదల

ఆ. నంచయొకటి యిరువదైదింటిమహిమలఁ, లిగియుండు తెరువు గాన రాక
వజ్రనిబిడ మగుచు వరుసఁ దనంతన, తిరుగుఁ [2]గాష్ఠబిలము దేటపడఁగ.

క. వినుఁ డందుల ననురూపము, నను వొందఁగ నెఱుఁగ కాత్మ నాత్మగురూక్తిం
గొనసాగించెద మను మి, మ్మన నేమియు లేదు మూఢులని తెలిసితగన్.

వ. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ దమలో ని ట్లని వితర్కించిరి. 227

తే. శారిది క్షేత్రజ్ఞుఁ డన నతి సూక్ష్మబుద్ధి, నరయ నజ్ఞానబంధనం బగుచు లింగ
దేహ మన నెద్ది గలదది దెలియకున్నఁ, గలదె మోక్షంబు దుష్కర్మగతులచేత.

తే. కలఁడు జగదేకసన్నుత కారణుండు, స్వామి భగవంతుఁ డభవుండు స్వాశ్రయుండు
పరముఁ డాతనిఁ జూడక బ్రహ్మకైనఁ, గలుగునే ముక్తిపదము దుష్కర్మగతుల.

ఆ. పురుషుఁ డెట్టులేనిఁ బూని బిలస్వర్గ, గతుఁడుఁ బోలె వప్మకంబు మాను
నట్టిబ్రహ్మ మెఱుఁగనయ్యుకు స్వర్లోక, కర్మగతుల నేమి గానఁబడును. 230

శా. నిత్యస్థాగతి లేనివానికి నసత్కర్మ ప్రచారంబుచే
ము న్నే మయ్యెడి నాత్మ బుద్ధిగుణ సమ్మోహంబునం దోఁచుచున్
వ న్నెల్ వెట్టుక వింతబాగులతఁ జిన్ వర్తించు దౌర్గుణ్య సం
పన్నశ్రీయునుబోలె నెల్లగతులం బ్రఖ్యాత మై యుండఁగన్. 231

సీ. అను వొంద సృష్టి నవ్యయముగ జేయుచుఁ, బ్రచుర ప్రవాహసంపతిత మైన
నెఱయఁ గూలం బను నిర్గమస్థానంబు,నందు వేగము గల క్రందు మాయఁ
[3]గదలి యహంకారగతి వశంబునఁ జాల, వివశుఁ డై బోధకు విపరి యైన
వానికి సీరీతి వలవంత కర్మప్ర,చారంబులను మీఁదఁ జక్క నైన

---

1. పుంశ్చలీభర్తయు...వఱలుగడల. 2. రాష్ట్రబిలము. 3. గడఁగి...విముఖుఁడైనవానికి

ఆ. జన్మమరణముఖ్యజాడ్యంబుతోఁ బాసి, నిఖిలసౌఖ్యపదవి నెఱసి తమ్ము
మార్గ మైనయట్టి మహనీయధామంబుఁ, జిత్త మార నెట్లు సేరఁ గలఁడు.

తే. దానిసంసర్గగుణములు దప్పి నడచు, కుచ్ఛితప్రభార్యఁ జేకొన్న కుమతివోలెఁ
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి తిరిగి జీవ, రూపమొంది నివారికిఁ బ్రాపు గలదె.

మత్తకోకిలము. పంచవింశతితత్త్వరాశి కపారదర్పణ మయ్యుఁ దాఁ
గొంచె మై పురుషుండు తత్త్వముఁ గోరి పట్టఁగ నేర కే
మంచుఁ గించుఁ దలంచు[1]వార మపారమార్గకర్మము సేయఁగా
మంచిలోకము వారి కేటికి మానుగా సమకూరెడిన్. 234

క. బంధానుమోక్షణక్రమ, సంధానైశ్వర్యధుర్యశాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూపాంధునకును గర్మగతుల నగునే శుభముల్. 235

మత్తకోకిలము. చూడ నీజగ మంతయుఁ బెనఁ జుట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం [2]గుడిసుట్టునట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ గోరి చూడనివారి కే
జాడఁ గల్గును గర్మసంగతిఁ జారుమోక్షపదం బిలన్. 236

ఆ. జన్మహేతు వైనజనకునిర్దేశంబు, తనకుఁ జేయ రాని దనుచుఁ దెలిసి
గుణమయప్రవృత్తి ఘోరాధ్వనిశ్వాస నిరతుఁ డగుచుఁ జేయ నేరఁ డతఁడు.

వ. అని తమలో విచారించి యాకుమారు లప్పుడు. 238

సీ. వినవయ్య భూపాల మునివరేణ్యునిమాట, లనువొందఁ దలపోసి వినయ మలర
వలగొని యతనికి వందనంబు లొనర్చి, తిరిగి యెన్నఁడు రాని తెరువు వట్టి
చయ్యన నేఁగిరి [3]సహజసత్త్వబ్రహ్మ, మయ మైనపంకజనయనుపాద
పద్మమరందంబు పానంబుసేయుచు, మత్తిల్లి నిలిచిన మానసాళి

ఆ. పరిణమింప విష్ణుఁ బాడుచుఁ దత్కీర్తి, సరణి వ్రాయుమహతి సంఘటించి
నారదుండు గుణవిశారదుం డెందేని, జనియెఁ దన్ను జగము సన్నుతింప.

క. అప్పుడు దక్షుఁడు దనయులు దప్పి మహాపథము గనుటఁ దగ నారదుఁడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి మూరిం బోవన్. 240

చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమలాసనుఁ డూఱడిలంగఁ బల్కె మున్
పడసినలీలఁ బుత్త్రుల నపారగుణాఢ్యులఁ గాంచు చున్న నా
[4]పడఁతుకయందుఁ బల్వురను బన్నుగఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యులన్, 241

క. పుట్టించిన జనకునిమదిఁ, బుట్టినతలఁ పెఱిఁగి వారు పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గైకొని, కట్టిగఁ దప మాచరింపఁగాఁ జనిరి వెసన్. 242

---

1. 'వాఁడుకదధ్వకర్మము' అ. ప్ర. 2. 'సుడిసుట్టు. 3. 'సహజస్వర బ్రహ్మ, భాసితకౌశేయ ఘనుపాద. 4. 'పడఁతుకవల్ల గ్రమ్మఱను బల్వురఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్' వ్రా. ప్ర.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రిపంపునం దపంబు సేయువారై యేతీర్థంబు తీర్థరాజంబై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్రహించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫలసిద్ధిం బొందుదు రట్టినారాయణసర స్సనుపుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్పర్శమాత్రంబున నిర్ధూత[1]మలాశయులై. 243

శా. బ్రహ్మేంద్రాదులు నంద నేరనిపరబ్రహ్మంబుఁ జింతించుచున్
బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వికలపై బ్రహ్మణ్యమంత్రంబులన్
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచున్ బ్రహ్మం బితం డంచు మున్
బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం [2]దపమునం బాటించి రబ్భాలకుల్. 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ మిలమీఁద సవరించి, నిశ్చలకాయులై నిక్కి నిలిచి
కరములు గీలించి సరవి మీఁదికి నెత్తి, గుఱుతుగాఁ బెనుబయల్ గుట్టి పట్టి
నిడివిగాఁ గ్రూరమై నిగిడినచూడ్కులఁ [3]గడుఁదీవ్రభానునిఁ బొడిచి పట్టి
వడిఁ గొంతకాలంబు వాయువు భక్షించి, యంతనుండియు నిరాహారులగుచు

ఆ. సకలలోకములకు సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు భీతికరముఁ
గాఁగ ఘోరతపముఁ గావింపఁ దొడఁగిరి, మహితచిత్తు లక్కుమారవరులు.

—: నారదుఁడు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట. :—

వ. ఇట్లతిభయంకరంబైన తపంబు సేయుచు నెడ తెగక భగవన్మంత్రంబు నొడువుచుఁ బ్రజాసర్గకాములై యున్నయచ్చిన్ని బాలురకడకు నారదుండు సనుదెంచి పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్సలులై యున్నమీరలు వేదాంతసారం బాలుకుచున్ననావచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గంబునఁ జనుం డెవ్వఁడేని దనయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దానునుం దప్పక వర్తించె నేని నట్టివానిని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁ డండ్రు సతతంబును బుణ్యబంధువులైన దేవతలం గూడి సుఖంబు బుండుఁ డని పల్కి నారదుండు సనియె వారలును సర్వకర్మంబులయందు నిర్మోహితులై పరమపదంబునకు నాస్పదంబులయిన దేవర్షివాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వులు పూర్వజు లేఁగినట్టియా
చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి చూడనిత్రోవ విశేషపద్ధతిం
దప్పక పోయి రయ్యగుణధాములు నేఁడును మళ్ల రేమి నేఁ
జెప్పెదఁ గాక రాక కడసేరినరాత్రులఁ బోలి భూవరా. 247

క. దత్తున కాకాలంబున, లక్షితమై యుండెఁ బెక్కులాగుల నుత్పా
తక్షోభంబులు వానికి, రూక్షవ్యథ నొంది యాపుత్రరుషనాశంబున్. 248

---

1. కల్మషులై. 2. దలఁపులం. 3. బొందుగా భానుని. 4. బంధుండైదేవతలం గూడిసుఖంబుండు డని పల్కి.

క. నారదకృత మని యెఱిఁగి మహారోషముతోడ నేఁగి యాతనిఁ గని దుః
ఖారూఢచిత్తుఁడై మది, నూఱసిలం దెసువు లేక యుగ్రుం డగుచున్. 249

ఆ. మోము జేవురింప ముడివడ బొమ్మలు, చూపువెంట మంట లుసికి రేఁగఁ
బెదవు లదరఁ బండ్లు పెటపెటఁ గొఱుకుచు, దక్షుఁ డాగ్రహించి తపసిఁ బలికె.

చ. నెఱయఁగ సాధురూపమున నీ వతి బాలుర కాత్మజాలికిం
గఱకుఁ ద భిక్షుమార్గ మగు కందువ సెప్పితి వేల ధూర్తవై
మఱుఁగక యుండవచ్చునె కుమారుల [1]నీ దురితంబు వొంద ని
న్నొఱలఁగఁ ద్రోతు నాదు సముదగ్రమహోగ్రహశాపవహ్నులన్. 251

దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట.

వ. అది యెట్లంటేని దేవర్షి పితృఋణంబులు దీర్పక [2]మీమాంసితకర్మంబులుగల బాలురకు బుద్ధిఁ జెఱిచి వారలకు నుభయలోకంబుల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాపంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిఁ బొంది చరింతువు గాక సకలభూతంబులును గ్రహంబులును దారకంబులును ని న్నందఱి పట్టునఁ గలహంకారివని తలంపుదురు గాక యతి కుతూహలంబున నీచేత స్నేహపాశ నికృంతనం బైన మిత్రభేదంబె కాని తదుపశమనంబు గాకుండెడు నింత నుండియుఁ బురుషుండు విషయతీక్ష్ణత్వంబు లనుభవింపక కాని తెలియకుండెడు జ్ఞానంబు తనంతనె కాని యొరులచే బోధింపంబడి తెలియరాకుండెడి నిరంతరంబును జరియించు నీకునేలోకంబునను నునికిపట్టు లేకుండుంగాకయని నిర్దయుండై శాపంబిచ్చె నంత నారదుండును తత్క్రోధవాక్యంబుల కలుఁగక యట్ల కాకని

1. నీదురితంబు నేఁడు ని న్నొరులఁగఁ ద్రోతు. ఇందులకు 'మీమాంసితకర్మణాం। విఘాతః శ్రేయసః పాపలోకయో రుభయోః కృతః। ఏవం త్వం నిరనుక్రోశో బాలానాం మతిభిద్ధరేః। పార్షదమధ్యే చరసి యశోహా నిరపత్రపః॥ నను భాగవతా నిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః। ఋతే త్వాం సౌహృదఘ్నం వై వైరంకర మవైరిణామ్। నేత్థం పుంసాం విరాగః స్యా త్త్వయా కేవలినా మృషా। మన్యసే యద్యుపశమం స్నేహపాశనికృంతనమ్। నానుభూయ న జానాతి పుమాన్ విషయతీక్ష్ణతాం। నిర్విద్యేత స్వయం తస్మా న్న తథా భిన్నధీః పరైః॥' అని మూలము. ఇందు 'నను భాగవతా నిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః' అనుటకు 'నను... భూతానుగ్రహకాతరాః' అని పాఠము గ్రహించి కవి తెనిఁగించియుండునని తోఁచెడిని. ఇది యట్లుండ నన్యప్రతులందు కర్మవిచారంబుసేయు నీ బాలురమనంబులకు నైహికేచ్ఛలయందు వైరాగ్యంబు గలుగం జేసి నివృత్తిమార్గం బుపదేశించి వారలకు నుభయలోకములయందుఁ జెందఁగల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములతో లజ్జాహీనుండవై యశోహానిం బొంది చరింపుదు గాక నిరపరాధులై వైరంబులేని నాపుత్రులపట్ల ద్రోహకృత్యం బొనర్చిన నీవుదప్పఁ దక్కిన భాగవతోత్తములు సకలభూతానుగ్రహపరవశులు గావున నిరంతరంబు లోకసంచారివైన నీకు' అని యున్నది. ఈపాఠమున 'భూతానుగ్రహకాతరాః' అను దానిని సరిగాఁ దెనిఁగించుట యొకటి తప్ప మూలములోఁ దక్కిన 'మన్యసే యద్యుపశమమ్' ఇత్యాది పాఠమునకుఁ దెనుఁగు గానిపింపదు. వ్రాఁతప్రతులం దిందులకుఁ దెనుఁగు గానిపించెడిని గాన యది యీ గ్రంథమునఁ జేర్పఁబడియె.

సమ్మతించి చనియె నట్టి శాంతభావం బెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుం
డైన సర్వేశ్వరుం డతండు మఱియు దక్షుండు దనమనోరథంబు విఫలంబగు
టం జేసి యతిదుఃఖితమానసుం డై పొగులుచున్నఁ బితామహుండు సనుదెంచి
మఱియుఁ బ్రజాసర్గోపాయం బెఱింగించిన నా ప్రజాపతి ప్రియభామయైన యసిక్ని
యందుఁ బితృవత్సలలైన కూఁతుల నఱువదుండ్రం బుట్టించి వారిలో ధర్మునకుం
బదుగురను గశ్యపునకుం బదుమువ్వురను జంద్రునకు నిరువదేడ్వురను భూతున
కు నాంగిరసునకుఁ గృశాశ్వునకు నిద్దఱిఁ జొప్పున నార్వురను దార్క్ష్యుం డను
నామాంతరంబుఁ దాల్చిన కశ్యపునకు (మరలఁ గడమ) నలువురను నీక్రమం
బున నిచ్చె వారి నామంబు లాకర్ణింపుము. 252

ఆ. ఎట్టిపుణ్యవతులొకొ యీ చేడియలు సెప్ప, సవతు లేనియట్టి సవతు లయ్యుఁ
గడుపు పడసి రెట్టికడుపునఁ బుట్టిరో, కడిఁది త్రిజగ మెల్లఁ గడుపుగాఁగ. 253

వ. వార లెవ్వరనిన భానువు లంబయుఁ గకుప్పు జామియు విశ్వయు సాధ్యయు మరుత్వ
తియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననంబరఁగు ధర్మునకుఁ బత్నులై కొడు
కులం బడసిరి వార లెవ్వరంటేని భానువునకు[1] వేదఋషభుండు పుట్టె నతనికి నింద్రసే
నుం డుదయించె లంబకు విద్యోతుండు గలిగె నతనికి స్తనయిత్నువులను వారు పుట్టిరి
కకుబ్దేవికి సంకటుండు పుట్టె సంకటునకుం గీటకుండు పుట్టెఁ గీటకునకు దుర్గాభి
మానిను లయిన దేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి [2]దుర్గభూముల కధిష్ఠాన దేవ
తలు జనియించిరి వారికి స్వర్గుండును నందియు జన్మించిరి విశ్వయను దానికి విశ్వే
దేవగణంబు జనియించె వార లపుత్త్రకు లనం బరఁగిరి సాధ్యయను దానికి సాధ్య
గణంబులు పుట్టె వానికి నర్థసిద్ధియను వాఁడు పుట్టె మరుత్వతి యను దానికి మరు
త్వంతుండు జయంతుం డను వార లుదయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాం
శజుం డైన యుపేంద్రుం డనం బరఁగి వినుతి నొందె ముహూర్త యను దానికి సకల
భూతంబులకు నాయా కాలంబులం గలిగెడు నాయా ఫలాఫలంబుల నిచ్చు మౌ
హూర్తికు లనియెడు దేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యను దానికి సంకల్పుం డుద
యించె నా సంకల్పునకుఁ గాముండు జనియించె వసు వను దానికి ద్రోణుండును
బ్రాణుండును ధ్రువుండును నర్కుండును నగ్నియు దోషుండును వస్తువును విభా
వసువును నన నెనమండ్రు వసువు లుదయంబు నొంది రందు ద్రోణునకు నభి
మతి యను భార్యయందు హర్షశోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్య యైన
యూర్జస్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుండును నను వారు గలిగిరి

---

1. వేదుండును ఋషభుండును నింద్రసేనుండు నను మువ్వురు పుట్టిరి. ఇందులను 'భానోస్తు వేద ఋషభ ఇంద్రసేన స్తతో నృప' అను మూలమును 'భానోస్తు వేదో ఋషభ, ఇంద్రసేన స్తతో నృప' అని గ్రహించి కవి తెనిఁగించె నని తోఁచుచున్నది. 2. దుర్గంబులు పుట్టె.

ధ్రువునకు భార్య యగుధరణియందు [1]వివిధంబు లగుపురంబులు పుట్టె సర్కునికి భార్య యగువాసనయందుఁ దర్షాదు లుదయించి రగ్నికి భార్య యైనవసుధారయందు ద్రవిణకాదులుపుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందుండు (గలిగె నా స్కందునకు) విశాఖాదు లుదయించిరి దోషునకు శర్వరి యను భార్యయందు హరికళ శింశుమారుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్మయను శిల్పాచార్యుం డుదయం బందె నావిశ్వకర్మకు నాకృతి యనుసతియందుఁ జాక్షుషుం డనుమనువు జనియించె నామనువువలన విశ్వులు సాధ్యు లనువారలు పుట్టిరి విభావసునకు నుష యనుభార్యయందు వ్యుష్టియు రోచియు నాతపుండు నుజనించి రందు నాతపునికిఁ బంచయాముం డనుదివసాభిమానదేవత జనియించె శంకరాంశజుం డయినభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్య లై నరుద్రగణంబు లుదయించిరి మఱియు రైవతుండు నజుండు భవుండు భీముండు వాముండు నుగ్రుండు వృషాకపియు నజైకపాత్తు నహిర్బుధ్న్యుండు బహురూపుండు మహాంతుండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును నతిభయంకరు లయినప్రేతులును వినాయకులును బుట్టి రంగిరసుం డను ప్రజాపతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు పుట్టిరి సతి యనుభార్యకు నథర్వవేదాభిమానిదేవతలు పుట్టిరి కృశాశ్వునకు నర్చి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేశుం డనుపుత్త్రుం డుదయించె వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుండును వయునుండును మనువునుం బుట్టిరి తార్క్ష్యునకు వినత కద్రువ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్య లందు బతంగికిఁ బక్షులు పుట్టె యామినికి శలభంబులు పుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించిన యజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయినగరుడుండును సూర్యునకు సారథి యైనయనూరుండును జనియించిరి కద్రువకుఁ బెక్కు తెఱంగు లగుభుజంగమంబులు పుట్టెఁ జంద్రునకుఁ గృత్తికాదినక్షత్రంబులు భార్యలైనను వారలయందుఁ జంద్రుండు రోహిణియందు మాత్రము మోహితుం డగుటం జేసి దక్షశాపంబున క్షయరోగగ్రస్తుండై సంతానంబు వడయ నేరఁ డయ్యె నంత దక్షప్రసాదంబున క్షయపీడితంబు లగుషోడశకళల మరలం బొందె మఱియును. 254

సీ. కామితప్రదుఁ డైన ♦ కశ్యపుకౌఁగిట, ముచ్చట దీర్తు రే ♦ ముద్దరాండ్రు
రఖిలలోకములకు ♦ నవ్వలై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుందు రే ♦ పువ్వుఁబోండ్లు
బలియులై పుత్త్రులు ♦ పౌత్త్రులు త్రిజగంబు, లేలంగఁ జూతు రే ♦ యిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై ♦ మూల్గుపుణ్యంబుల, విఱ్ఱవీఁగుదు రెట్టి ♦ వింతరాండ్రు

తే. వారి కలగంపకడుపుల ♦ [2]నేరుపఱుప, నరిది బిడ్డలఁ బడసిన ♦ బిరుదుసతుల
నామములు నన్వయంబులు ♦ నీమనంబు, పూనఁ జెప్పుదు వినవయ్య ♦ మానవేంద్ర.

---

1. ఇందులకు 'ధరణీవ్యానూతవివిధాఃపురాః' అనిమూలము 'పురాః=పురాణి' అని వ్యాఖ్యానము. దీనికి 'వివిధు లగుపురుషు లనువారు జనించిరి' అని అ.ప్ర. 2. ఏరుపఱచు' అని యూకవిప్రయోగము.

తరలము. [1]అదితియున్ దితి గాష్ఠయున్ దను § వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయున్ సురస§సాఖ్యయున్ సురభిన్ మునిన్
మొదలుగాఁ దిమియు న్నిళాఖ్య సుస§ముఖ్య యా సర మాదిగా
మదిత లెన్నఁగఁ గన్నసంతతి § ముజ్జగంబుల భూవరా. 256

సీ. చాలఁగఁ దిమికిని § జలచరంబులు పుట్టె, [2]శ్వాపదంబులు పుట్టె § సరమయందు
సురభికి మహిషాది§సురభులు జనియించెఁ, దామ్రకు శ్యేనగృ § ధ్రములు గలిగె
మునికి నప్సరసల§మూఁకలు జనియించె, నిళ గనె భూరుహ§ములను గ్రోధ
[3]వశ కుద్భవిల్లె దుస§ర్వారసర్పంబులు, సరి యాతుధానులు § సురస కరయ

తే. నుప్పతిల్లిరి గంధర్వ§లోక మొగి న, రిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ§ద్రిదశరిపులు
పదియు నేనమండ్రు నైనట్టి§విదితబలులు, వారినామాన్వయంబులఁ § గోరి వినుము.

వ. ద్విమూర్ధుండును శంబరుండును నరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును నయోముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బులోముండును వృషపర్వుండును నేకచక్రుండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగు విప్రచిత్తియు ననువారలు వీరలలోన స్వర్భానునకు సుప్రభ యనుకన్యక పుట్టె దాని నముచి వివాహంబయ్యె వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠ యనుకూఁతురు పుట్టె దాని నహుషపుత్త్రుం డైనయయాతి పెండ్లి యయ్యె వైశ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక యను నలువురుపుత్త్రికలుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్నియయ్యె హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమకాలక లనునిరువురను గశ్యపప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయిరువురకును సమరకోవిదులయినదానవులు పౌలోమకాలకేయు లనం బుట్టిరి మఱియు నాయిరువురకు నఱువదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞకర్మంబులకు విఘాతకులై వర్తింప వారి నింద్రునకుం బ్రియంబుగా నీపితామహుం డగునర్జునుండు వధించె మఱియు విప్రచిత్తి సింహిక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గల కేతుశతంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం డైనశ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితి గర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబును విదితంబుగా వినిపించెద సావధానుం

---

1. ఈతరలమునకు మాఱుగా 'అదితియు దితియుఁ గాష్ఠయు నరిష్ఠయు సారసయు నిళయు మునియుఁ గ్రోధవశయుఁ దామ్రయు సురభియు సరమయు ననఁ బదుమువ్వురు గల రందు' అనివచనమే వ్రాతప్రతులఁ గానిపించెడి. 2. 'మఱి శ్వాపదులు సరమకును ప్రజలు' అ.ప్ర. 3. 'వశకు సర్పములు దుర్వారాసురులు సార.సకును గంధర్వులు సతి కరిష్ఠ, కలరుఁ గాష్టకుఁ బంచశపాదు లుద్భవించెఁ ద్రిదశారివర్గ మావిర్భవించె, దనువు కరువదియొక్కరుదారబలులు' వ్రా. ప్ర. ఇందు 'అఱువదియొక్కరు' అనుటకు 'సుతాదనో శ్చకషష్టిః' అని మూలము,

డ వయి వినుము వివస్వంతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవిత
యు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును
నురుక్రముండును ననుమనువులు జన్మించి రందు వివస్వంతునకు శ్రాద్ధదేవుం
డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండు యమియు నను
నిరువురు మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడబాస్వ
రూపంబు నొంది యశ్విదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనైశ్చరుండును
సావర్ణి యనుమనువును దపతి యనుకన్యయుం బుట్టె రాతపతిని సంవరుణుండు
వరియించె నర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందు జర్షణు లుదయించిరి వారి
మూలంబున మనుష్యజాతి యీలోకంబున స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవుని
చేఁ గల్పింపంబడెఁ బూషుండు భర్గునిఁ జూచి దంతంబులు వివృతంబులుగా నగిన
నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడచిన నాఁటనుండియు భగ్నదంతుం డయి
యనపత్యుం డయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండెఁ ద్వష్టకు దైత్యానుజయైన రచన
యనుకన్యకకు నధికబలాఢ్యుం డగు విశ్వరూపుండు పుట్టె నంత నాదేవతలు
బృహస్పతి గోపించి తలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపుని నాచార్యునిం గావరి
యించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 258

సీ. అరయంగ యోగీంద్ర యద్భుతం బయ్యెడు, సురలపై నేటికి సురగురుండు
గోపించె నీతండు గురుభావమున దేవ,తల కేమి యాపదఁ దలఁగఁజేసె
నెఱిఁగింపు మనవుడు నింద్రుండు త్రిభువనై,శ్వర్యమదంబున సత్పదంబు
గానక వసురుద్రగణములు నాదిత్య[2]మరుదశ్విదేవాదిమండలములు
తే. సిద్ధచారణగంధర్వజిహ్మగాది.సురలు మునులును రంభాదిసుందరాంగు
లాడఁబాడంగ వినుతిసేయంగఁ గొలువ,మ్రొక్క భద్రాసనంబున నుక్కుమీఱి.

సీ. నిండుపున్నమనాఁడు గండరించిన చంద్ర,మండలశ్రీతోడ మాఱుమలయు
భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగఁ మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపఁ
గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య చామరశ్రేణులు జాడపడఁగఁ
జింతామణిస్ఫుటకాంతిరత్నానేక,ఘటితసింహాసనాగ్రంబునందు
తే. నూరుపీఠంబుపై శచి యుండ నుండి, వరుసదిక్పాలకాదిదేవతలు గొలువ
సాటిసెప్పంగరానిరాజసముతోడ, నింద్రుఁ డొప్పారె వైభవసాంద్రుఁ డగుచు.

వ. అప్పుడు. 261

క. గురుతరధర్మక్రియ నయ,గురుఁడు మరున్మంత్రవిషయగురుఁడు వచశ్శ్రీ
గురుఁడు సమస్తసురావలి,గురుఁడు గురుం డరుగుదెంచెఁ గొల్వునకు నృపా.

చ. అమితతపఃప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్పతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుఁడు వృథా తనగద్దియ లేవ కుండె నె

---

1. మరుదశ్వినీఋషిమండలములు.

యయ్యమున నెదుర్కొనం జనక యాసన మీయక గౌరవోపచా
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక తిరంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 263

క. అప్పుడు మహేంద్రుకన్నులఁ, గప్పినసురరాజ్యపదవికారంబునకుం
జప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పుణ్యుఁడు దిరిగిపోయె నతిఖిన్నుండై. 264

చ. ఎఱుఁగమిఁజేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁడై తలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్రు లోకనుతభవ్యచరిత్రు విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యకర్మముఁ జేసితి నప్రబుద్ధినై 265

క. త్రిభువనవిభవమదంబున, సభలో మద్గురువునకుఁ బ్రసన్నునకు లస
త్ప్రభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలఁగంగ నె నసురభావమునన్. 266

ఆ. [1]పారమేష్ఠ్య మయినపదవి నొందినభూపు, లెట్టివారి కైన లేవ వలదు
విబుధు లిట్లు సెప్పువిధ మెన్న వారలు, ధర్మవేత్త లనుచుఁ దలఁపఁబడరు.

ఆ. కుపథవర్తు లగుచుఁ గుత్సితదుర్వాచోనిపుణు లయినవారు [2]నియతి విడిచి
తొలఁగ లేక తారధోగతిఁ బడుదురు, తప్పు లేక రాతితెప్పభంగి 268

ఉ. కావున లోకవందితుని కార్యవిచారుని యింటి కేఁగి త
త్పావనపాదపద్మములపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి త
త్సేవ యొనర్చి చిత్తము [3]వశించి ప్రసన్నునిఁ జేతు నంచు న
ద్దేవవిభుండు వోయె నతితీవ్రగతిన్ గురుధామసీమకున్. 269

సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి కేతెంచు దేవతాపతిరాక యా బృహస్పతి యెఱింగి
యధ్యాత్మమాయచే నడఁగి యదృశ్యుఁడై, పోయె నప్పుడు దేవపుంగవుండు
సకలంబుఁ బరికించి జాడఁ గానక గురుఁ, జింతించి తలపోసి చిన్నఁబోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల దాయలు రాక్షసవీరులు వేగులవారివలన

తే. దెలిసి మిక్కిలితమలోనఁ దెలివినొంది, యందఱును గూడి భార్గవు నాశ్రయించి
తత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తి దట్టమైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ దెరువు వెట్టి. 270

— దానవులు దేవతలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట. —

క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష, మూర్తులు వరధర్మకర్మ[4]ముంచితమార్గా
వర్తులు దుర్నయనిర్మిత, కీర్తులు దానవులు సనిరి గీర్వాణులపై. 271

స్రగ్ధర. దండిం గోదండకాండోద్ధతరథహయవేదండతండంబుతోడన్
దండెత్తెన్ మెండుగా నద్దనుజనికరముల్ [5]దైవవర్గంబుమీఁదం

---

1. 'పారమేష్ఠ్యమైనపదవి నొందినవారు, లెస్సవారి కెదురు లేవ రనుచు, విబుధజనులవలన విన(ఁ)బడె నేనియు, నదియు పరమధర్మ మంద్రు మొదల' వ్రా. ప్ర. 2. 'నిడివి దెలిసి' అ. 3. 'వశించు' 'చేతును' అని కవిప్రయోగములు. 4. 'మోచిత'కు 'ముంచిత' అని కవి ప్రయోగించినాఁడు. 5. 'దైవతాకోటిమీఁదన్' వ్రా. ప్ర.

జండబ్రహ్మాండభేదోగ్రచ్ఛ్రీయజయరవముల్ సర్వదిక్షోభగా ను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం దలపడిరి సురల్ దర్పులై వారితోడన్. 272

చ. మదమున దేవదానవులు మచ్చరులై కడుఁ బిచ్చలించి సం
పదలకుఁ గోరి పోరునెడ భార్గవమంత్రకళావిశేషులై
[1]యదరులు వాఁడి నస్త్రముల నార్చి మహాసురు లేర్చి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వ దేవతలు కోల్తల కోర్వక పాఱి రయ్యెడన్. 273

ఆ. దనుజవీరు లేయుదారుణదివ్యాస్త్ర,దళితదేహు లగుచుఁ దలలు వీడ
నోడి పాఱి రద్భుతోపేతబలులైన, త్రిదశవరులు బిట్టు దిట్టునట్లు. 274

క. ఒకమొగము గాక దివిజులు, తికమక గొని వైరులెల్ల దీకొని తమ్ముం
[2]బకపక నగ నకనకలై లుకలుకఁ బరువెత్తి రోడి లోఁగొనుభీతిన్. 275

చ. దనుజులగర్వరేఖయును దానవవీరులయంపజోకయుఁ
మనుజవిశేషభోజనులమచ్చరికంబు నిశాటకోటి యే
చినబలశౌర్యముం దమకు సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణతను జేయునుమ్మలికఁ గోల్తల కోర్వక పాఱి రార్తులై. 276

క. అమరులు విసృష్టదారుణ,సమరులు శరభిన్నదేహసంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకరాతక,చమరులు కమలజునికడకుఁ జనిరి భయార్తిన్. 277

ఉ. ధాతకు దేవతావిభవదాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితదాతకు వైదికధర్మమార్గని
ర్ణేతకు నుల్లసద్విభవనేతకు సర్వజగజ్జయాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావ విజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278

క. ఆఖండలుండు మొదలుగ, లేఖానీకముల బ్రహ్మ లేనగవున ని
త్యాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారి సేదలు దేర్చెన్. 279

వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖు లయినదేవతల కనుకంపాతిశయవిభ
వంబున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280

ఉ. నెట్టన పాపకర్మమున నేరముఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాఁటనుండియును బుద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగా
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞుఁ జే
పట్టక గుట్టు జాఱి సిరిపట్టునఁ దొట్టినపొట్టక్రొవ్వునన్. 281

వ. బ్రహ్మిష్ఠుండైనబ్రాహ్మణు నాచార్యుంగాఁ గొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరి తద్దో
షం బిపుడు మీకుఁ జేసేత శత్రుకృతంబై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు
లయినమిమ్ము [3]నతిక్షీణు లయినరాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుండైనశు

1. 'యెదురులు... నేయ మహాసురులేచి యేసి...కోర్వక వీఁగి రయ్యెడన్' ఆ. ప్ర. 2. బికబిక
లై నకనక లై' ఆ. ప్ర. 3. నతితీక్ష్ణబలు లయినరాక్షసులు.

క్రు నారాధించి తన్మంత్ర ప్రభావంబునం బునర్లబ్ధవిభవు లై యిప్పుడు మదీయం బయిననిలయంబు నాక్రమింపం గలవారు నై మహోద్రేకంబున నెదురు లేక వర్తిల్లు చున్నరక్షోనాయకులకుం ద్రిదివంబుం గొనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత్ర బలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యు లగుటం జేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్రహంబు గలవారలకుం దక్కం దక్కినరాజుల కరిష్టం బగుంగావున మీ రిప్పుడు త్వష్ట యనుమనుపుత్త్రుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహత్త్వసత్త్వ స్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు సభీష్టార్థంబుల నతండు సంఘటించు నట్టి దుర్దశల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకాదులు డెందంబులు డిందుపడి కమల గర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యి ట్లనిరి. 282

తే. అన్న మే లగు నీకు ని న్నడుగఁ గోరి
వచ్చినారము భవదీయవనమునకును
దండ్రులకు నేఁడు సమయోచితంబు లైన
కోర్కు లొడఁగూడఁ జేసి చేకొమ్ము యశము. 283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రూషణ, మతిపుణ్యము సేయు చుండు నాత్మజులు గుణో
న్నతి బ్రహ్మచారు లేనియు, మతిలో గురుసేవకన్న మఱియుం గలదే. 284

వ. అదియునుం గాక. 285

సీ. అరయ నాచార్యుండు పరతత్త్వరూపంబు, దండ్రి దలంపఁగ ధాతరూపు
రూపింప భ్రాత మరుత్పతిరూపంబు, దెలియంగం దల్లి భూదేవిరూపు
భగిని [1]కరుణరూపు భావంబు ధర్మస్వ,రూపంబు దా నర్థిరూపు మొదల
నభ్యాగతుండు మున్న యగ్నిదేవునిరూపు, సర్వభూతములు గేశవునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రి వేగ కడు నార్తు లగుపిత్రు,జనుల మైనమమ్ముఁ జల్లఁ జూచి
పరభయంబు వాపి నిరుపమం బగుతపో,మహిమచేత మెఱసి మనుపవయ్య.

వ. ఇట్టి బ్రహ్మిష్ఠుండ వైనని న్నాచార్యునింగా వరియించి భవదీయతేజోవిశేషంబు చేత వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్మీయార్థం బయినయవిష్ఠపాదాభివందనంబు నిందితంబు గా దని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించు చున్న దేవవరులం గైకొని పౌరోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహసితవదనుం డై యమ్మునీశ్వరుం డి ట్లనియె. 287

తే. బ్రహ్మతేజంబు వోయెడిప్రార్థనంబు, ధర్మగుణగర్హితం బని తా నెఱింగి
సొరిదననుబోఁటితపసియాసురలచేతఁ, బ్రకటమధురోక్తి నేటికిఁబలుకఁబడియె.

వ. విశేషించియు. 289

క. గురుధనముఁ గూర్ప నేటికి, గురుశిక్షం దగిలి మంత్రకోవిదు లై స
ద్గురుధర్మనిరతు లేనియు, గురువులకును శిష్యవరులె కూర్చినధనముల్. 290

సీ. అరయ నకించను లైనట్టివారికిఁ, బంబినట్టిశిలోంఛనంబె ధనము

దానిచే నిర్వర్తితప్రియసాధుసత్క్రియ గలవార లై ప్రీతి నుందు
రది గాన సద్గర్హితాచార మైనయాచార్యత్వ మిపుడు మీశాసనమునఁ
గైకొంటి గురువులకామంబు ప్రాణార్థవంచనములు లేక వడి నొనర్తు

ఆ. ననుచు విశ్వరూపుఁ డనియెడిముని ప్రతిజ్ఞోక్తిఁ బలికి వారి నూఁడించి
మహిత మైనతత్సమాధిచే గురుభావ మమరఁ జేసె దేవసమితి కపుడు. 291

క. భార్గవవిద్యాగుప్తస్వర్గశ్రీద్విగుణదనుజసమధికసంప
ద్వర్గముల విష్ణుమాయాసర్గళగతిఁ దెచ్చి యింద్రునకు నిచ్చె నృపా. 292

క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁడై వజ్రి దురంబులోన నసురులఁ ద్రుంచెన్
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ జెప్పెను హరికిన్. 293

ఉ. నావుడుఁ బాండవాన్వయుఁడు నమ్మికభక్తి జగన్నివాసు రా
జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దనచిత్తమునన్ భజియించి పల్కె నో
దేవగణార్చితాంఘ్రియుగ దివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
ప్పావన మైనవిద్య సురపాలున కే క్రియ నిచ్చెఁ జెప్పవే. 294

ఉ. ఎందును రక్షితుం డగుచు నింద్రుఁడు లీలయపోలె వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు నమ్మి సుఖంపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది సమస్తలోకములఁ జేకొని యేలె మునీంద్ర దాని నే
విందు సుఖంబుఁ గందు నీక వీనులు సంతస మందఁ బల్కవే. 295

శ్రీమన్నారాయణకవచ ప్రారంభము

క. నరనారాయణకవచము, నరిభీకరవజ్రకవచ మాశ్రితసంప
త్పరిణామకర్మసువచము, పురుహూతున కెట్లు మౌని బోధించెఁ దగన్. 296

వ. అనినం బరీక్షిజ్జనపాలునకు మునినాథుం డి ట్లనియె. 297

సీ. వినవయ్య నరనాథ మునినాథుఁ డింద్రున, కను వొంద నారాయణాఖ్య మైన
కవచంబు విజయసంకల్పంబు నప్రమే,యస్వరూపంబు మహాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరిమాయావిశేషంబు, సాంగతఁ గోడ నెఱుంగఁ జేసె
దాని నే వినిపింతుఁ బూని తదేకాగ్ర,చిత్తంబుతోడుతఁ జిత్తగింపు

తే. మొనరధౌతాంఘ్రిపాణియై యుత్తరంబు, ముఖముగా నుత్తమాసనమున వసించి
కృతనిజాంగకరన్యాస మతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యవర్మము నొనర్చె.

వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటియించి పాదంబులను జానువులను నూరువులను నుదరంబునను హృదయంబునను నురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను ని ట్లష్టాంగంబులం బ్రణవపూర్వకం బైనయష్టాక్షరీమంత్రరాజంబు న్యాసంబు సేసి (ద్వాదశాక్షరవిద్యలచేతం గరన్యాసంబు సేసి) మంత్రమూర్తియై[1] భగవచ్ఛబ్దవా

1. 'భగవచ్ఛబ్దవాచ్యం బగుషట్ఛక్తిసంయుతుం డగుచు విద్యామూర్తియు నైనపరమేశ్వరు నందు భావించి, శ్రీనారాయణకవచాఖ్య' వ్రా. ప్ర.

చ్యంబైన (ప్రణవాదియకారాంత మగుమహామంత్రంబుచేత నంగుళ్యంగుష్ఠపర్వ
సంధులయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు
మూర్ధంబున షకారంబు భ్రూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు
నేత్రంబులయందు నకారంబుసర్వసంధులయందు మఱియును నస్త్రమునుద్దేశించి
మకారంబు నుపన్యసించెనేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును నస్త్రాయఫ
ట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు సేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్పి
విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగు)షట్ఛక్తిసంయుతం బయిననారాయణ
కవచాఖ్యమైనమంత్రరాజంబు నిట్లని పఠియించె. 299

చ. గరుడునిమూఁపుపైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్మరుచిరశార్ఙ్గ ఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనో
త్కరనికరంబు లాత్మకరకంజములన్ ధరియించి భూతిసం
భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్. 300

ఆ. ప్రకటమకరవరుణపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ బోలియ కుండఁ
గాచుఁ గాక నన్ను ఘనుఁ డొక్కఁడైనట్టి, మత్స్యమూర్తి విద్యమానకీర్తి.

క. వటుఁడు సమాశ్రితమాయా,నటుఁడు బలిప్రబలశోభన ప్రతిఘటనో
ద్భటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు, [2]చటులస్థలమందు నన్ను సంరక్షించున్. 302

చ. అడవుల సంకటస్థలుల నాజిముఖంబుల నగ్నికీలలం
దెడరుల నెల్ల నాకు నుతి కెక్కఁగ దిక్కగుఁ గాక శ్రీనృసిం
హుఁడు [3]సురశత్రుయూథపవధోగ్రుఁడు విస్ఫురితాట్టహాసవ
క్త్రుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిఘూర్ణితదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁడై. 303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో
[4]నొరగి నిమగ్నమైనధర నుద్ధతిఁ గొమ్మున నెత్తిపట్టియా
కిరిపతి [5]యగ్నికల్పుఁ డురుఖేలుఁడు నూర్జితమేదినిమనో
హరుఁడు కృపావిధేయుఁడు సదాధ్వములన్ ననుఁ గాచుఁ గావుతన్. 304

క. రాముఁడు రాజకులైకవి, రాముఁడు భృగుసత్కులాభిరాముఁడు [6]సుగుణ
స్తోముఁడు ననురక్షించును, [7]శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రిశిఖరములందున్. 305

సీ. తాటక మర్దించి తపసిజన్నముఁ గాచిఁ హరువిల్లు విఱిచి ధైర్యమున మెఱసి
ప్రబలులైనట్టివిరాధకబంధోగ్ర,ఖరదూషణాదరాక్షసులఁ దునిమి
వానరవిభు నేలి వాలిఁ గూలఁగ నేసి, జలరాశిగర్వంబుఁ జక్కఁజేసి
సేతువు బంధించి చేరి రావణకుంభ,కర్ణాదివీరులఁ గడిమిఁ ద్రుంచి
తే. యలవిభీషణు లంకకు నధిపుఁ జేసి

---

1. 'వరుసజలధిమాప వరుణపాశములందు. 2. 'చటులస్థలివలన. 3. కనకాక్షరాక్షసవధో. 4. నురతరమగ్నమైనధర. 5. యజ్ఞకర్ముఁ డురుఖేలనుఁ డూర్జిత. 6. శాం[illegible]. 7. [illegible]

భూమిసుతఁ గూడి సాకేతపురమునందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్నరామవిభుఁడు
వరుస నన్నుఁ బ్రోచుచుండుఁ బ్రవాసగతుల. 306

వ. మఱియు నఖిల ప్రమాదంబులైన యభిచారకర్మంబులవలన నారాయణుండును గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుండయిన దత్తాత్రేయుండును గర్మబంధంబులవలన గణేశుండైన కపిలుండును గామదేవునివలన సనత్కుమారుండును మార్గంబున (దేవహేళనంబు సేయుట) వలన శ్రీహయగ్రీవమూర్తియును దేవతానమస్కార తిరస్కార దేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నారదుండును నశేషనిరయంబులవలనఁ గూర్మంబును నపథ్యంబువలన భగవంతుండైన ధన్వంతరియు నద్వంద్వంబులవలన నిర్జితాత్ముండైన ఋషభుండును జనాపవాదంబువలన నగ్నిదేవుండును [1]జననమరణాదులం గలుగఁజేయు కర్మంబులవలన బలభద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్పగణంబులవలన శేషుండును నప్రబోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాషండసమూహంబులవలన బుద్ధదేవుండును [2]శనైశ్చరునివలనఁ గల్కియునై ధర్మరక్షణపరుండయిన మహావతారుండు నన్ను రక్షించుంగాతఁ బ్రాహ్ణమధ్యాహ్నపరాహ్ణసాయంకాలంబులను బ్రదోషార్ధరాత్రాపరరాత్రప్రత్యూషానుసంధ్యాప్రభాతంబులను గదాద్యాయుధంబుల ధరియించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహార త్రివిక్రమ వామన హృషీకేశ పద్మనాభ శ్రీవత్సధామ సర్వేశ్వరేశ జనార్దన విశ్వేశ్వర కాలమూర్తులను నామరూపంబులు గల దేవుండు నన్ను రక్షించుంగాక ప్రళయకాలానలాతితీక్ష్ణ సంభ్రమభ్రమణనిర్వక్రవిక్రమవక్రీకృతదనుజచక్రంబైన సుదర్శన పుణ్యనామ చక్రంబ మహావాయుప్రేరితుండైన హుతాశనుండు నీరసతృణాటవుల భస్మీభూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రయుక్తంబవై మద్వైరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు గావింపుము జగత్సంహారకాలపటుఘటితచటులమహోత్పాత గర్జారవతర్జనదశదిశాభివర్జిత ఘనఘనాంతర నిష్ఠ్యూతనిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్పర్శస్ఫురద్విస్ఫులింగ నిర్గమానర్గళ భుగభుగాయమానమూర్తివిస్ఫూర్తినారాయణ కరకమలవర్తిగదాయుధోత్తమ మదీయవై(రితండోపతండంబుల భండనంబుసంజండగతింబిండిగాఁ జండికాకూశ్మాండవై)నాయకరక్షోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులు గాఁ గొండొకవినోదంబు సలుపుము [3]దరేంద్రంబవైన పాంచజన్యంబ సర్వలోకజిష్ణుండైన శ్రీకృష్ణుని నిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠ్యూతనిశ్వాసా[4]ధరవేణుపరిపూరితంబవై యున్మత్త భూతప్రేత పిశాచ విప్రగ్రహాదిక్రూర[5]దుర్గ్రహంబులు విద్రావణంబులుగా నస్మత్పరవీరమండలంబుల గుండియలతోఁ దదీయమానినీ దుర్భర

1. నంతశాకృతిం జేయుభూతంబులవలన బలభద్రుఁడును. 2. కలివలన. 3. దరేంద్రుండ. 4. దర్పణపూరితం. 5. దృగ్గణంబులు.

గర్భంబులు గర్భస్థార్భకనిర్భేదంబులుగా నవియ బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయిన
ఘోరనాదంబున మోదింపు మతితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటి కఠోరకంఠకరాళర
క్తధారాధౌతమలీమసవిసరంబ వైననందక మహాసిశేఖరంబ జగదీశప్రీతంబ
వై మద్విద్వేషివిషమవ్యూహంబుల మెండుగడికండలుగఁ జెండి చెండాడుము
నిష్కళంకనిరాతంక నిశ్శంకసాంద్రచంద్రమండల పరిమండిత సర్వాంగరక్షణ
విచక్షణధర్మనిరతంబ వయిన[1] చర్మంబ దుర్మదమద్వైరిలోకభీకరాలోకంబులను
సమాకులనిబిడనీరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలపటు ఘటనం (బులం) గుటిల పఱుపుము
నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగ సర్పక్రోడభూతాదులవలనను నగు
భయంబులు భగవన్నామ రూపయాన దివ్యాస్త్రంబుల వలనం బొంద కుండుఁ
గాక బృహద్రథంతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయంబడుచున్న ఖగేంద్రుం
డు (రక్షణదక్షుం డై) నన్ను రక్షించుఁ (గాక) శ్రీహరినామరూపవాహన దివ్యా
యుధ పారిషదోత్తమ ప్రముఖంబు లస్మదీయ బుద్ధీంద్రియమనఃప్రాణంబుల సంర
క్షించు భగవంతుం డయిన శేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగ
ద్వైక్యభావం బయినధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితుం[2] డై భూషణాయుధ
లింగాఖ్య లగుశక్తులం దనమాయచేత ధరియించి [3] తేజరిల్లు చుండు లక్ష్మీకాం
తుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్టహాస
భాసురవదనగహ్వరుండగుచు సమస్తతేజోహరణధురీణ తేజఃపుంజసంజాతదివ్యనృ
సింహావతారుండగు నప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్త బహిరం
తరంబులవలన నన్ను రక్షించు చుండుఁ (గాత) మని నారాయణాత్మకకవచప్ర
భావం బితిహాసరూపంబున [4]నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబుసేసి తద్విద్యాధా
రణమహిమవలన నరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వ రేని నిర్మలాత్ము లగువార
లేతద్విద్యాధారణు లై యనుదినంబును బఠియించిన నతిఘోరరణంబుల నత్యు
త్కటసంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహాకర్మమారణకర్మాది[5] దుష్కర్మజన్యక్లే
శంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కు లై విజయంబు నొందుదురు మఱియును
సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరు లై సుఖంబు నొందుదు రదియునుంగాక. 307

సీ. అతిభక్తిఁ గౌశికుండను బ్రాహ్మణుఁడు దొల్లి, యీవిద్యధరియించి యెలమిమించి
మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుఁడై యోగ, ధారణంబున బిట్టు తనువు విడిచె
దానిపై నొకఁడు గంధర్వవరేణ్యుండు, చిత్రరథాఖ్యుఁ డనఁజేయుఁ డొంటి
చదలఁ జనంగఁ దచ్ఛాయ తదస్థిపైఁ, గదిసిన నాతఁడు గళవళించి
ఆ. యువిదపిండుతోడ నవవిమానముతోడఁ, దనదువిద్యతోడ ధరణిఁ ద్రెళ్లి

1. 'ధర్మంబ. 2. డయ్యు నప్పరమేశ్వరుండు భూషణాయుధ చిహ్నిత మైనశక్తిం. 3. విశేష విగ్రహంబు గలలక్ష్మీకాంతుండు నన్ను రక్షించు. 4. మునీంద్రుండు వ్యాఖ్యానంబుసేసి యింద్రున కుపదేశించిన నతండు తద్విద్యా. 5. దుష్కర్మంబులకు నతిభయంకరు లై విజయంబు. వ్రా. ప్ర.

తివిచి లేవలేక తికమక గుచు వంగ, వాలఖిల్యమౌని వానిఁ జూచి. 308

క. నారాయణకవచసమా, ధారణపుణ్యాస్థి దీని దగ్గఱ నీకుం
గూరెడిన విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టివారికిఁ దరమే. 309

ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగకసంధులెల్లన్, బంధించి తన్మంత్రబలంబుపేర్మి
స్పందంబు మాన్పింపఁ దదన్య మేదీ, సింధుప్రవాహోన్నతి[1]చేతఁ దీరున్.

వ. కావున నీ విప్పు డీపుణ్యాశల్యంబులు భక్తియుక్తుండవై కొనిపోయి ప్రాఙ్ముఖంబునఁ బ్రవహించెడుసరస్వతీజలంబుల [2]నిక్షేపణంబుసేసి కృతస్నానుండ వై యాచమనంబు సేసిన నీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డట్లచేసి తనవిమానం బెక్కి నిజస్థానంబున కరిగెం గావున. 311

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు, విని రేఁటిఁ బఠించి రేని విస్మయ మొదవన్
ఘనభూతజాల మెల్లను, మను కొని వారలను గాంచి మ్రొక్కుచు నుండున్.

ఆ. విశ్వరూపువలన నైశ్వర్యకర మైన, యిట్టివిద్యఁ దాల్చి యింద్రుఁ డపుడు
మూఁడులోకములకు మూఁడ లైనట్టిశ్రీ, ననుభవించి మించె నధికమహిమ

సీ. భూపాలయావిశ్వరూపున కరుదైనతలలు మూఁ డనువొందఁ గలిగియుండు
సారిది సురాపానసోమపానంబులు, [3]నన్నాద మనఁగను నమరవరుల
తోఁ గూడి భుజియించి తూకొని వారితో, యజ్ఞభాగంబు ప్రత్యక్ష మొంది
కైకొను చుండి దుష్కర్ముఁ డై యాయజ్ఞ, భాగంబు రాక్షసప్రవరులకును

తే. దల్లి మీఁదఁ గలుగుతాత్పర్యవశమున, దివిజవరుల మొఱఁగి తెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ డతిభీతచిత్తుఁ డై, తనకు గానియతనితలలు ద్రుంచె.

క. భాసురుఁ డనక మహాత్ము, గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వకృతకర్మగతిన్
వేసరఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భూసురుతల లపుడు రోషమునఁ దెగ నడిచెన్.

వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగ నడిచిన సోమపానంబు సేయు శిరంబు గపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయు శిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్య యే తెంచి యింద్రునిఁ జుట్టుకొని తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుం డై త్రిలోకనాయకుం డైనన్ దానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యమ్మహాదోషంబుఁ గైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బాపుకొనువాఁ డై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొనుం డనినభూమి తనయందుఁ జేయఁబడినఖాతంబు తనంతనపూఁడునట్టివరంబును జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రక్షాళితం బైనం బావనం బగునట్టివరంబును వృక్షంబులు ఛేదింపంబడి పునఃప్రరోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల్లపుడుం

1. జేర్పఁ దీరున్. 2. వైచి కృత. 3. నన్నంబు మొదలుగా.

దమకుఁ గామసుఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరిన నతం డట్ల కా నొసంగిన నత
నిచే వృక్ణ్రతంబు ధరణి [1] యీరిణవిధంబునను నుదకంబు బుద్బుదఫేనరూపంబు
నను మహీరుహంబులు నిర్యాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను
నిట్లు చతుర్భాగంబులు బంచికొని రంత. 316

మ. హతపుత్త్రుం డగువిశ్వరూపజనకుం డాత్వష్ట దుఃఖాయతో
ద్ధతరోషానలదహ్యమానుఁ డగుచుం దా నింద్రుపై మారణ
క్రతుహోమం బొనరింప నందుఁ బొడమెం గల్పాంతకాలారవి
క్షతకీలానలనిష్ఠు రేక్షణగుణక్షుభ్యత్త్రిలోకోగ్రుఁ డై. [చు

సీ. యుగము ద్రుంగెడునాఁడు జగములు వొలియించు,నంతకుమూర్తిపై నసింతయగు
బలుపున బొడవును బ్రతిదినంబును నొక్క,శరపాతమంగంబు విరివిగొనుచుఁ
గడుదగ్ధశైలసంకాశ దేహమునందుఁ, గరము సంధ్యారాగ కాంతి బెరయ
మినుగాఁకరాగిచేఁ గనుమించుమించులఁ,గఱకుమీసలు కచాగ్రములు మెఱయఁ

తే. చండమధ్యాహ్నమార్తాండమండలోగ్ర,చటులనిష్ఠురలోచనాం చలవిధూత
దశదిశాభాగుఁ డుజ్జ్వలతరకరాళ,భిదురసునిశితదంష్ట్రోరువదనగుహుఁడు.

ఉ. నింగికి నేలకుం బొడవు నిట్టలమై శిఖలందుఁ బర్వెను
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ దొట్రిలుచుం గ్రహపంక్తి జాఱ ని
స్సంగకరాళశాతఘనసద్ఘృణిమండలచండశూల ము
ప్పొంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని భూమి చలింపఁగఁ బోలి యాడుచున్. 319

సీ. వడలక విరివిగా వదనంబుఁ దెఱచుచు, నాకాశ మంతయు నప్పళించుఁ
గడనాల్క నిగిడించి గ్రహతారకంబుల, నయ మెల్ల దిగజాఱ నాకి విడుచు
నలవోకయును బోలె నట్టహాసము సేసి, మెఱసిలోకములెల్ల మ్రింగఁ జూచుఁ
దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కులు వాఱ, నుగ్రదంష్ట్రలు ద్రిప్పు నుక్కుమిగిలి

తే. త్వష్టబలితంపుఁదపమున బుట్టినొంది,యఖిలలోకంబు లెల్లఁ దా నాక్రమించి
వృత్రనామాఖ్యదేవతాశత్రుఁడగుచుఁ,దారుణాకారుఁడఖిలదుర్దముఁడు మెఱసె.

మత్తకోకిలము. అట్టివృత్రునిమీఁద దేవత లల్కతోఁ బెనుమూఁకలై
చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు సూపి యేపున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వారలేసిన క్రూరశస్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత జోక నార్చె మహోగ్రుఁ డై. 321

క. భక్షితదివ్యాస్త్రుం డగు,రక్షోనాయకుని నమరరాజప్రముఖుల్
వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించికొనుచు రయ మొప్పారన్. 322

వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబుల(తోడ సాధుజనంబుల) వృత్రాసురుండు మ్రింగిన నచ్చెర్వు
వడి చేయునది లేక తత్తేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబు నొంది కందినడెం

1. 'నెఱియ లూషరక్షేత్రంబులవిధంబున' అ. ప్ర.

దంబునం గుందుచుం బురందరప్రముఖు లార్తరక్షకుం డగుపుండరీకాక్షునకుం
గుయ్యిడువారలై. 323

లయగ్రాహి. వీఁడు కడుదుర్దముఁడు § వాఁడిమనకైదువులు
§ పోఁడి చెడఁగా మెసవి § యీడు గన కున్నాఁ
డేడ బ్రదు కింకఁ బెనుఁగీడు వొడమెన్ మనకు
§ దోడుపడ నొక్కరుఁడు § లేఁడు హరి దక్కన్
వేఁడుదముఁ శ్రీధరునిఁ § గూడుదము సద్భటులఁ
§ బాడుదము గీతముల § జోడుపడ నంతన్
వీఁడు చెడఁ ద్రోవ దయతోడ నెఱిఁగించు ఘనుఁ
§ డోడక సురాలయము § పాడువడ దింకన్. 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో, మునుకుచుఁ దికమకలు గొనుచు § మురరిపుసభకున్
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేఁగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్న కన్నుఁగవ బెగ్గిలఁగన్. 325

వ. ఇట్లు భయార్తులై యమభృత్యవ్రాతంబు చని చని ముందట నభంగభంగరంగ
దుత్తుంగడిండీరమండల సముద్దండాడంబరవిడంబిత నారాయణనిరంతరకీర్తిలతా
కుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలిత
ఫలితమహాపుణ్యఫలాయమాన సముద్దీపితావర్తవర్తిత దక్షిణావర్తరుచిరశంఖ
మండల మండితంబును నతినిష్ఠురకఠినపాఠీనపృథురోమరాజీవశకులతిమితిమింగిల
కర్కటకమఠకచ్ఛపమకరనక్రవక్రగ్రాహగ్రహణాఘుమఘుమాయమానదారుణ
గమనవిషమితవిషమతరంగఘట్టనఘట్టితసముద్ధూతశీకరనికర నీరంధ్రతారకిత
తారాపథంబును మహోచ్ఛ్రియశిలోచ్చయశిఖరాగ్రప్రవహితదుగ్ధనిర్ఝరసమ్మా
ర్జితపురాణపురుషవిశుద్ధశుద్ధాంతవిహారణధురీణవసుధాధౌతధావళ్యధగద్ధగా య
మానరమ్యహర్మ్యనిర్మాణకర్మంబును నతిపవిత్రగుణవిచిత్రనిజకళత్రప్రేమానంద
సందర్శితముకుందపరిస్రవదంతరంగకరుణారస పరిమిళితభావబంధురవిద్రుమ
వల్లీమతల్లికాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహాసంగమసముత్థితగంభీర
ఘోషపరిపూరితసకలరోదోంతరాళంబును సముద్రమేఖలాఖిలప్రదేశవిలసితనవీ
నదుకూలాయమానంబును హరిహరప్రముఖదేవతానిచయ పరిలబ్ధామృతమహై
శ్వర్యదానధౌరేయమహానిధానంబును వైకుంఠపురపౌరవారమనోహరకామ్య
ఫలఫలితమందార పారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనానుకూల
కూలంబును నై యొప్పుచుఁ గుబేరభాండాగారంబునుంబోలెఁ బద్మమహాపద్మ
శంఖమకరకచ్ఛపముకుందకుందనీలవరసమగ్రం బై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె
సుదర్శనావర్తప్రగల్భం బై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన
శేఖరపదార్పణం బై యింద్రవైభవంబునుంబోలెఁ గల్పవృక్షకామధేనుచిం
తామణిజనితవిశేషం బై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనిబిడహరిసంచా

రంబై నారాయణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థంబై శంకరు
జటాజూటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయంబై బ్రహ్మలోకంబునుంబో
లెఁ బరమహంసకులసేవ్యంబై పాతాళలోకంబునుంబోలెఁ ననంతభోగిభోగయో
గ్యంబై నందనవనంబునుంబోలెనైరావతమాధవీరంభాదిసంజననకారణంబై
సౌదామినీనికరంబునుంబోలెఁ నభ్రంకషంబై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె ని
ర్మలస్వభావంబై క్రతుశతగతుండునుంబోలె హరిపదభాజనంబై యొప్పుచున్న
దుగ్ధవారాశి డాసి శ్వేతద్వీపంబు దర్శించి యందు సకలదిక్పాలకాదిదేవతలు
దేవదేవు నాశ్రయించి యిట్లని స్తుతియించి రంత 326

సీ. పంచమహాభూతపరినిర్మితంబైన, ముజ్జగంబుల కెల్ల నొజ్జ యైన
బ్రహ్మయు నేమును బరఁగ[1] నందఱుఁ గూడి, యెవ్వనికై పూజలిత్తుమెపుడు
నట్టిసర్వేశ్వరుం డాగమవినుతుండు, సర్వాత్మకుఁడు [2]మాకు శరణ మగును
అతిపూర్ణకాము నహంకారదూరుని, సముని శాంతునిఁ గృపాస్పదుని గుణని
తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ బూనునట్టి, కపటశీలుని నతిపాపకర్మబుద్ధి
శునకవాలంబు పట్టుక ఘనతరాబ్ధిఁ, దరియఁజూచుటగాదె తాఁ వామసమున.

ఉ. ఉదకమయంబునన్ వసుధ నోడఁగఁ జేసి తనర్చుకొమ్మునన్
వదలక యంటఁ గట్టి మనువల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మ్మదమున మమ్ముఁ బ్రోచు ననుమానము మానఁగ వృత్రుచేతియా
పద దొలఁగించి నేఁడు సురపాలురపాలిటిభాగ్యదైవమై 328

మత్తకోకిలము. రంతుసేయుచు వాతధూతకరాళభంగురభంగదు
ర్దాంతసంతతసాగరోదకతల్ప మొంది వసించుధా
తంతవానిని బొడ్డుఁదమ్మిన యాఁచి కాచిననేర్పరిం
తంతవాఁ డనరానియొంటరి యాదరించు మముం గృపన్. 329

తే. దేవతల మైనమే మిట్టిదేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని శరణు చొచ్చి
బలితమైనట్టివియాపదలఁ బాసి, మీఱి శుభములఁ జేకొనువార మిపుడు.

వ. ఇట్లు స్తుతియించుచున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుండైన వైకుంఠుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు. 331

సీ. తగుశంఖచక్రగదాధరుం డగువాని, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలవానిఁ
గమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని, దివ్యవిభూషణదీప్తివాని
మండితకోటీరకుండలంబులవాని, సిరి యురఃస్థలమునఁ జెలఁగువానిఁ
దనుఁ బోలుసేవకతండంబు గలవాని, జిలుఁగైనపచ్చనివలువవానిఁ
ఆ. దెల్లదమ్మివిరులఁ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపునవ్వువానిఁ
గనియె వేల్పులింపు కప్పరపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్నకలవు దీఱ. 332

1. తక్కినవారు. 2. మమ్ముఁ జాలఁ బ్రోచు.

సీ. తనసేవకులలోనఁ దడఁబడురూపంబు, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలఁ దెలుప
వికచాబ్జములలోఁత వీక్షణకన్నుల,కడలు దైవాఱెడుకరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకు నిత్యైకభాగ్యంబుఁ, గాపురం బుండెడుకమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకును మొదలైన తేజంబు, తాఁ బుట్టించినతమ్మి దెలుప
ఆ. బుద్ధిఁ బోల్పరానిపుణ్యంబుఁ దత్పాద,కములజనిత యైనగంగ దెలుప
నప్రమేయుఁ డభవుఁ డవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ, డాదిపురుషుఁ డఖిలమోది యొప్పె.
వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారుం డయిన నారాయణునిఁ గృపావలోకనాహ్లాద చకితస్వభావ చరితులై సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికీలితకరకమలులై యిట్లనిరి. 334

ఆ. దుర్గమంబు లయినస్వర్గాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేయఁ జాలుపట్టిగుణము
గలిగి వెలుఁగుచున్నఘనుఁడ వైనట్టినీ. కరము మ్రొక్కువార మాదిపురుష.
సీ. దండంబు యోగీంద్రమండలనుతునకు, దండంబు శార్ఙ్గకోదండునకును
దండంబు మండితకుండలద్వయునకు, దండంబు నిష్ఠురభండనునకు
దండంబు మత్తవేదండరక్షకునకు, దండంబు రాక్షసఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేందుమండలముఖునకు, దండంబు తేజఃప్రచండునకును
తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్రధానునకును, దండ ముత్తమవైకుంఠధామునకును
దండ మాశ్రితరక్షణతత్పరునకు, దండ మురుభోగినాయకతల్పునకును. 336
ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు చిందఱవందఱ లైరి ఖేచరుల్
స్రుక్కిరి సాధ్యసంఘములు సోలిరి పన్నగు లాజిభూమిలో
ప్రక్కిరి దివ్యకోటి గడు ప్రగ్గిరి యక్షులు వృత్రుచేత నీ
చిక్కనివారి నైన దయ సేయుము నొవ్వక యుండ నోహరీ. 337
క. మొదలాటినరక్కసులకు, మొదలై మా కాపదలకు మూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కసు,తుదిఁ జూపఁ గదయ్య తుదకుఁ దుది వైనహరీ.
తే. అకట దిక్కులకెల్ల దిక్కైనవారు, నొక్కదిక్కును లేదు కాలూఁద నైన
దిక్కు గావయ్య నేఁడు మా దిక్కుఁజూచి, దిక్కు లేకున్నవారల దిక్కు నీవ.
క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక నిహపరములకున్
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము నీరజనాభా. 340
తే. అరయ మా తేజములతోడ నాయుధములు
మ్రింగి భువనత్రయంబును మ్రింగుచున్న
భీకరాకారు వృత్రునిఁ బీఁచ మడఁచి
యెల్లభంగుల మాబన్న మీఁగు మభవ. 341
ఆ. పరమపురుష దుఃఖభంజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణ భవవికార
జలరుహాక్ష నిన్ను శరణంబు వేఁడెద, మభయ మిచ్చి కావవయ్య మమ్ము.

వ. [1]నమస్తే భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమ మం
గళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారుణికు లయిన పరమహంస లగుపరివ్రాజకులచేత
నాచరితంబు లగుపరమసమాధిభేదంబులం బరిభావితపరిస్ఫుటం బయినపరమ
హంసధర్మంబుచేత నుద్ఘాటితం బగుతమఃకవాటద్వారంబున నపావృతం బయిన
యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్రుండ వై నిజసుఖానుభవుండ వై యున్ననీ వా
త్మసమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనియీశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకా
రణుండ వై యుండుదువు గుణసర్గపతితుండ వై యపరిమితగుణగణంబును గల
నీవు దేవదత్తునిమాడ్కిఁ బారతంత్ర్యంబున స్వకృతంబు లైనకుశలాకుశలఫలం
బుల ననుభవింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైననీ వాత్మారామస్వభావుండ
వయి యపరిమితగుణగణంబులుగలిగి యీశ్వరాఖ్యాయాసవగాహ్యమాహాత్మ్యం
బగు నర్వాచీనవికల్పవితర్కవిచారప్రమాణాభాసంబు లగుతర్కశాస్త్రంబులం
గర్కశంబు లయినప్రజ్ఞలు గలిగి దురాగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసులవివాదావ
సరంబులయందు నుపరతంబు లగునస్తినాస్తీత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయా
మయుండ వై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండ వై సమవిషమరూ
పంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జుఖండనంబునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లును
ద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగుచుండు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణ
రూపంబ వైననీవు సర్వభూతప్రత్యగాత్మ వగుటంజేసి సర్వగుణావభాసోపలక్షి
తుండ వై కానంబడుచుందువు లోకేశ్వరా భవన్మహిమామహామృతసముద్ర
విప్రుడసకృత్పానమాత్రంబున సంతుష్టచిత్తు లై నిరంతరసుఖంబున విస్మారితదృ
ష్టశ్రుతవిషయసుఖలేశాభాసు లైనపరమభాగవతులు భవచ్చరణకమలసేవా

---

1. ఇందులకు 'మఱియును భగవన్నారాయణ... భేదంబులం బరిస్ఫుటం బయినపరమహంస
ధర్మంబుచేత ననువాదితం బగుపరమకపాలద్వారంబున నావృతం బయినయాత్మలోకంబున... సమవే
తంబు లైయుపేక్షింపంబడనిశరీరంబులకు... గుణసర్గభావితుండ వై... పారతంత్ర్యంబుననభ్యాసకుశల
ఫలంబులు ననుభవించి చింతింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైననీ వాత్మారాముండ వయి యుం
దువు గుణసర్గభావితుండ వయి యపరిమితగుణగణంబులర్వాచీనవితర్కవిచారప్రమాణభావంబు లగు
తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లైనప్రజ్ఞగలిగి దురాగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసుల వివాదానుసర
ణంబులయందు... గోచరుండ వై సమస్తవిషమరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు. దేవా రజ్జువునందు సర్ప
భ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబులచేత బహ్మంబయిననీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతిగలిగెడినని యిట్లు
తిమనోహరచతురవచనంబులు' అచ్చుప్రతి. ఈపాఠము 'ఓం నమస్తే అస్తు భగవన్నారాయణాయ...'
అనుమూలమునకు అనుగుణము కామిచేతను వ్రాతప్రతులపాఠ మనుగుణ మగుటంబట్టియు, రెండవపా
ఠమే గ్రంథమునఁ జూర్పంబడియె మఱియు మూలమునందు 'స ఏవహి పున స్సర్వవస్తుషు వస్తుస్వ
రూప స్సర్వేశ్వర స్సకలజగత్కారణ...' మొదలుకొని 'గ్రస్తానియేనవః కృష్ణ తేజాంస్యస్త్రాయుధా
నిచ' అనువఱకుఁ గలగొప్పగ్రంథమునకు వ్రాతప్రతులందే తెనుఁగు గానిపించుచున్నది. కాని
యచ్చుప్రతులఁ గానిపింపదు.

ధర్మంబు వివరింపరు త్రిభువనాత్మభవన త్రివిక్రమ త్రినయన త్రిలోకమనోహ రానుభావ భవదీయవైభవవిభూతిభేదంబులైన యనుజాదులకు సముపక్రమస మయంబు దెలియంగ నిజమాయాబలంబున సురనరమృగజలచరాదిరూపంబులు ధరి యించి తదీయావతారంబుల ననురూపంబైనవిధంబున శిక్షింతువు భక్తవత్స లా భవన్ముఖకమలనిర్గతమధురవచనామృతకళాపిశేషంబుల నివాసులమైన మాహృదయతాపం బడఁగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణప్రధానదివ్య మాయావినోదవర్తివై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబులయందు బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూపప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేహావస్థానవిశేషంబులం దదుపాదానానుభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయసాక్షివై సాక్షాత్పర బ్రహ్మస్వరూ పుండవై యుండెడి నీకు నేమని విన్నవింపఁగలవారము జగన్నాథ వివిధవృజిన సంసారపరిశ్రమోపశమనంబైన భవదీయదివ్యచరణశతపలాశచ్ఛాయ నాశ్ర యించెద మని పెక్కువిధంబుల వినుతించి యిట్లనిరి. 343

క. తేజంబు నాయువును వి,భ్రాజితదివ్యాయుధములుఁ గ బరువడి వృత్రుం
డాజిముఖంబున మ్రింగెను, మాజయ మిం కెందుఁ జెప్పు క్షమా జగదీశా. 344

వ. అని యిట్లతిమనోహరంబులైనవచనంబుల భక్తిపరవశులయి వినుతిసేయు చున్న దేవతలం జూచి యప్పరమేశ్వరుం డమృతప్రాయంబు లగుగంభీరభాషణం బుల నిట్లనియె. 345

క. మదుపస్థానం బగుమీ, పదమలసుజ్ఞానమునకు సంతోషమునం
బొదలె మదిఁ బ్రీతి నొందితి, వదలక నాభక్తి వాడమి వ్యర్థం బగునే. 346

వ. మఱియును బ్రీతుండనైన నాయందు భక్తులకుం బొందరానియర్థంబు లేదు విశేషించి నాయందు నేకాంతమతి యైనతత్త్వవిదుం డన్యంబులం గోరకుండు గుణంబులయందుఁ దత్త్వజ్ఞానశోచనుం డైనవాఁడు విషయనివృత్తచిత్తుం డై సంసారమార్గంబు నిచ్ఛయింపఁడు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధీచి యను ఋషిసత్తముండు గలం డతనిశరీరంబు [1]మద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునను దే జోవిశేషంబునను సారవంతం బై యున్నయది యతని నడిగి తచ్ఛరీరంబుఁ బుచ్చి కొనుం డతండు పూర్వకాలంబున నశ్వినీదేవతలకు నశ్వశిరోనామం[2]బనుబ్రహ్మస్వ రూపం బగునిష్కళంకం బయినవిద్య యుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తత్వంబు నొందిరి మఱియుఁ ద్వష్టృపుత్త్రుం డయినవిశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయ భేద్యకవచంబు నిచ్చెఁ గావున నతం డతివదాన్యుం డశ్వినీదేవతలచేత యాచింపం బడి దేహంబు వంచింపక మీకిచ్చు నతనిశల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబులై శతధారలు గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోపబృంహితం బయి వృత్రాసుర

1. మద్విద్యాతిశయంబునను సద్వ్రతాతిశయంబునను తేజోమహత్త్వంబునను సారంబై యున్నయది. 2. బను నిష్కళంకం బైనబ్రహ్మవిద్య.

శిరోహరణకారణం బయి యుండు దానం జేసి మీరు పునర్లబ్ధతేజోస్త్రాయుధసంపదలు గలిగి వెలింగెదరు విశేషించియు మద్భక్తవరు లయినవార లేలోకంబుల నెవ్వరికి నజయ్యులు కావున మీకు భద్రం బయ్యెడు మని యాదేశించి భూతభావనుం డైనభగవంతుండు వారల కదృశ్యుం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు దధీచిమునికడకుం జని యశ్శీలం బురస్కరించుకొని యిట్లనిరి. 347

ఆ. దేహిసుఖముఁ గోరి దేహంబు ఘటియించు, దేహి విడువలేఁడు దేహ మెపుడు
దేహ యస్మదీయదేహంబుకొఱకు నై, దేహ మీఁ గదయ్య దేవతలకు. 348

ఉ. ఎక్కడ నెల్లలోకముల నెవ్వరుఁ గోరనికోర్కి నేఁడు మా
తెక్కలిపాటు కై తివిరి దేహము వేఁడఁగ వచ్చినార మే
మెక్కడఁ దీవ్రకర్మగతి యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యీ
[1]కొక్కపుదాన మీవరుస రోయక వేఁడుదురే జగంబులన్. 349

క. నీచగతి యెల్లభంగుల, యాచన యని తెలిసి తగని దడుగుదు రేనిన్
యాచకవర్గములోపల, [2]నీచకు లనఁబడరె యెంతనేర్పరు లైనన్. 350

క. అడుగంగ రానివస్తువు, లడుగరు బతిమాలి యెట్టియర్థులు నిను నే
మడిగితిమి దేహ మెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడఁ గరుణ మహాత్మా. 351

ఉ. నావుడు నాదధీచియు మనంబున సంతస మంది నవ్వి సం
భావితవాక్యపద్ధతులఁ బల్కుచు నిట్లనెఁ బేర్మితోడ నో
దేవతలార ప్రాణులకుఁ దెక్కలిమృత్యుభయంబు పూను టే
భావములం దలంపరు కృపామతి నెన్నఁడు మీమనంబులన్. 352

ఆ. ఎలమి బ్రదుక నిచ్ఛయించినవారికి, దేహ మెల్లభంగిఁ దీపు గాదె
యచ్యుతుండు వచ్చి యర్థించె నేనియుఁ, దన్ను నిచ్చునట్టిదాత గలఁడె. 353

వ. అదియునుం గాక. 354

సీ. అర్థంబు వేఁడెడునర్థులు గలరు గా, కంగంబు వేఁడెడియర్థి గలఁడె
తగుకోరికల నిచ్చుదానశీలుఁడు గాక, తనదేహ మీ నేర్చుదాత గలఁడె
యీ నేర్చువాఁడు త న్నిచ్చిన రోయక, చంపెడునట్టియాచకుఁడు గలఁడె
చంపియుఁ బోవక శల్యంబు లన్నియు, నేటి పంచుకపోవువారు గలరె

ఆ. వైరమణ లోక మెల్ల రక్షించువారికి, హింస సేయుబుద్ధి యెట్టు వొడమె
భ్రాంతి యైనయట్టిప్రాణంబుపైఁ దీపు, తమకుఁబోలె నెదిరిఁ దలఁప వలదె.

వ. అనిన దేవత లిట్లనిరి. 356

తే. సర్వభూతదయాపరస్వాంతులకును, బుణ్యవర్తను లగుమీమ్ముఁ బోఁటివారి
కమితసత్కీర్తికాముల కలుషమతుల, కియ్యరానిపదార్థంబు లెవ్వి గలవు.

ఆ. అడుగరానిసొమ్ము నడుగ రా దని మానఁ, డడుగువానిమాట లడుగ నేల

1. చక్కనిదాన 'మీ' నొకఁడు చాలునె. 2. నీచక యాచకము గాఁక నిర్ణయమతికిన్.

భ్రాంతి నడుగుచోటఁ బ్రాణంబు లేనియు, నిచ్చువాఁడు దాతఁ గడిఁది గాని.

వ. అని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు (గార్యపరతఁ సవినయ) వాక్యపరంపరలఁ బ్రార్థించిన నతండు దరహసితభాసితవదనుం డై యఖిలలోకధర్మం బెఱింగియు నొక్కింతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీని సహింపం దగుదురు మీయట్టివారలకుం బ్రియం బగునేని నెప్పుడైన విడువం దగినశరీరంబు విడుచుట యేమి దుర్లభం బధ్రువం బైనయీశరీరంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వండు ధర్మింపకుండు నతండు పాషాణాదులకంటె నతికష్టుండు మీయట్టిపుణ్యశ్లోకులచేత నాశింపంబడినయీశరీరం బప్రమేయధర్మార్జితంబు ఏ దేహంబుచేత నేనియుఁ సకలభూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హర్షానుభవంబున హర్షించు నట్టి మహాకష్టదైన్యాకరం బైనయీశరీరంబు కాకశునకసృగాలాకులపాలు గాకుండ మీ కయ్యె నని చెప్పి యాత్ముండయి దర్శించినతత్త్వావలోకనంబుచేత నిరసితబంధనుం డై బుద్ధీంద్రియమానసంబులతోఁ గూడినక్షేత్రజ్ఞునిఁ బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన భగవంతునందు నేకీభూతంబు సేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబు విడిచె నప్పు డింద్రుం డతనిశల్యంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బై నిశితశతధారాసమావృతం బై వెలుంగు వజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోపబృంహితుం డయి యైరావతారూఢుం డై సకల దేవోత్తమగరుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరపరిసేవితుం డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారి యై (భగవదనుగ్రహాసంప్రాప్తమహోత్సాహవికసితవదనారవిందుం డై) వృత్రాసురుపై నడచె నప్పుడు.

ఉ. వృత్రుఁడు మానవాస్వాయుపకరిత్రుఁడు లోకజిఘాంసక క్రియా
సూత్రుఁడు విగ్రహాగ్రహణసుస్థిరవాక్యవివేకమానచా
రిత్రుఁడు దేవతోరగదరీకృతవక్త్రుఁడు రోషదూషితా
మిత్రుఁడు శత్రురాకఁ గని మిక్కిలి యైనయుగాంతరాకృతిన్. 360

క. మెండు గలదనుజనాయక,మండలములు గొల్వ నడచె మహితోద్ధతి వే
దండము లనడుముఁ జనునడ, గొండయునుంబోలె నిబిడకోపోద్ధతుఁ డై. 361

క. కాలగళుఁ డడరి కడువడిఁ, గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కిఁ ఖరతరరవసం
[1]చాలితపూర్వదిగంతరుఁ, డై లీల మహేంద్రుమీఁద నతఁ డరిగె నృపా. 362

వ. ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్వీదేవతలుఁ బితృదేవతలు విశ్వేదేవులు వహ్ని యమ నైరృతి వరుణ వాయు కుబే రేశానాదులు సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషగరుడగంధర్వఖేచర ప్రముఖంబు లగు నింద్రసైన్యంబులతోడ నముచియు శంబరుండును ననర్వుండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్తియు నయోముఖుండును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండు

1. చాలితసర్వదిగం...నడరె నృపాలా.

నా ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును కపిలుండును విభావసుండును నిల్వ లుండును బల్వలుండును దందశూకుండును వృషధ్వజుండును కాలనాభుండును మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు మున్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసాద్యసంఖ్యాంబు లగువృత్రాసురబలంబు లంతంతం దలపడి సమరంబు సేసి రప్పుడు. 363

చ. అసురులకున్ సురావలికి నయ్యె మహారణ మప్డు డొండొరుల్
ముసల గదాసి కుంత శర ముద్గర తోమర భిందిపాల ప
ట్టిసపటుశూలచక్రముల దేవలు సూపి యదల్చి యార్చుచున్
మసలక కప్పి రస్త్రముల మార్కొని మంటలు మింట నంటఁగన్. 364

క. ఒండొరులఁ గడవ నేసిన, కాండము లాకాశపథముఁ గప్పి మహోల్కా
[1]దండంబు లొలసి నిష్ఠుర, భండనముఖ మొప్పెఁ జూడఁ బ్రళయోచితమై.

చ. సురవరు లేయుబాణములు సూడ్కికి గోచరమై సభస్స్థలం
బఱిముఱిఁ గప్పి [2]రేసి దివసాంతముఁ జేసినలీల నాసురే
శ్వరబల[3]యూథవీరులును సాయకపంక్తులచేత వాని రూ
పఱ [4]శతధూళిఁ జేసి పఱపైనతమం బొనరించి యార్చుచున్. 366

చ. సమరమదాంధులై సురనిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహీపరాగములు గ్రమ్మిన నుమ్మలికంపుఁజీఁకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ దార్కొనినం జల మూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిఘట్టితరోషమహాగ్ని పెంపునన్. 367

క. అతిగళితరక్తధారా,క్షతములతోఁ గానఁబడిరి సైనికులు మహో
ద్ధతరోషవహ్నికీలలు, వితతంబై పిక్కటిల్లి వెడలెడిభంగిన్. 368

సీ. తవణించుశింజినీటంకారరవములు, భటసింహనాదంబుఁ బరిఢవింప
భీషణోత్తమహాయహేషావిఘోషంబు,కరిబృంహితధ్వానగర్జ గ్రందుకొలుప
సమర[5]నిశ్శంకాంకశంఖనినాదంబు, నేమిస్వనంబుల నిహ్నవింపఁ
దుములమై చెలఁగెడుదుందుభిధ్వానంబు, లట్టహాసంబుల నాక్రమింప
తే. ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురఘట్ట[6]నోత్థ,ఖరకరోరోరువిస్ఫులింగంబు లడరి
దివ్యకోటీరమణిఘృణిధిక్కరింప, సమర మొనరించి రసురులు నమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంభవిజృంభితసముత్తుంగరంగత్తరంగితభైరవారావనిష్ఠ్యూత నిష్ఠురమహార్ణవంబులుంబోలె యుగాంతసంక్రాంతఝంఝూపవనపరికంపితదీర్ఘ నిర్ఘాతనిబిడనిష్ఠురనీరదంబులుంబోలె నుభయసైన్యంబులుం గలసి సంకులసమ రంబు సలుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారలీలయుం

1. దండములువోనినిష్ఠుర. 2. రేని. 3. యోధవీరులును. 4. శరధూళితోడఁ బఱపైన. 5. నిస్సాణాంక. 6. నోగ్ర, ఖరకరకరోరు.

బోలెం బదాతిరథాశ్వగజారోహకరథికమహారథికవీరు లొండొరులు చండగతిం గాండంబులు పఱపుచు గదలం జదుపుచుఁ గత్తులఁ గత్తళంబులఁ జనుఁగం బొడుచుచు నడిదంబుల నడచుచుఁ గుంతంబులం గ్రుచ్చుచుఁ గుఠారంబుల వ్రచ్చుచు ముసలంబుల మోఁదుచు ముద్గరంబులం బాఁదుచుఁ జక్రంబులం ద్రుంచుచు సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱయుచు శూలంబులఁ దఱుముచు వాజుల కుఱికియు వాలంబుల నఱికియుఁ దొడలు తుండించియుఁ దొండంబులు ఖండించియు మెడ లెడయించియు మెదళ్ళు గెడయించియు నడుములు ద్రుంచియు నాసికలు ద్రెంచియుఁ బదంబుల విఱిచియుఁ బార్శ్వంబులం జఱిచియు గజంబులఁ బఱిపియు గాత్రంబుల నఱిపియుఁ గుంభంబులఁ బగిలించియుఁ గొమ్ములఁ బెకలించియు హస్తంబులఁ దుండించియు నంగంబులఁ జించియు రథంబుల నలియించియు రథికులం బొలియించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబులఁ దంపియు శిరంబుల నొగిలించియు పీసకంబు లగిలించియుఛత్రంబులనుఱుమాడియుఁజామరంబులం దుఱుమాడియు సైన్యంబులఁ జదిపియు సాహసుల మోదిపియు (నడుములు ద్రుంచియు మఱియును) బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖండనపటుత్వంబును నుభయ సైంధవధ్వజసారథిరథికరథవికలనంబును నొండొరుల పాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదః పంకసంకలితసమరాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పుడు. 370

చ. సమజయులున్ సమాపజయసామ్యపరిశ్రములున్ సమానవి
క్రములు సమాస్త్రశస్త్రబలగర్వములై కడుఘోరభంగి నా
నముచిహరాగ్రసైన్యగణనాథులతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు దురంబు సేసి రొగిఁ దార్కొని వృత్రుబలంబుప్రాపునన్. 371

వ. అప్పుడు. 372

లయగ్రాహి.
మొత్తముగఁ బాఱుపెనునెత్తురుమహానదులఁ దత్తఱముతోఁ నుఱికి కుత్తుకలు మోవం
జిత్తముల నుబ్బి వెస నెత్తుకొను భూతములు నత్తుకొని శాకినులు జొత్తిలెడి మాంసం
బుత్తలముతో మెసఁగి నృత్తములు సేయుమదమత్తఘనడాకినులు నృత్తగతిఁ బేర్వుల్
బిత్తరములం దిగిచి మెత్తమెదడుల్ మనసు హత్తగొనుచుండ భయవృత్తిఁ గలనొప్పెన్

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబునఁ గృతయుగంబునం దలపడ త్రేతాయుగంబు సొచ్చునంతకాలంబుఁ బోరు దారుణంబుగాఁ జేయుచుండ నంత వృత్రాసురుభుజబలంబు పెంపునఁ దెంపుసేసి కంపింపక నిలింపులపై రక్కసుల గుంపులు సొంపు పెంపు చూపి మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన. 374

మ. గిరిపాషాణమహీజముల్ గురియఁగా గీర్వాణు లన్నింటి ని

క్షురనారాచపరంపరల్ వఱపుచుం జాగ్రంబుఁ [1]గావింప ని
ర్భరలీలం దమచేయ సత్త్వములు దోర్దర్పంబు భంగంబులై పోవఁగాఁ
దెరలెన్ రాక్షసయోధవీరులు మదోద్రేకంబు సంఛిన్నమై. 375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, ఖచరులపై సేయునిబిడశస్త్రాండావళి దు
ర్వచనముఁ జెడనాడుమాటలు, సుచరిత్రునియందుఁ బోలెఁ జొరవయ్యె నృపా.

వ. అప్పుడు. 377

వనమయూరము.

అంత సుర లేయునిబిడాస్త్రములపాలై, పంతములుదక్కి హతపౌరుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులు సిగ్గుడిగి భూమిన్, గంతుకొని పాఱి రపకారపరులార్వన్.

క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు, లొండొరులం గడవఁ బాఱి [2]రుక్కఱి పటుకో
దండముఖసాధనంబులు, భండనమున నైచి దివిజపతు లార్వంగన్. 379

వ. ఇట్లు సమరతలంబు వాసి తనప్రాపు దూసి తీసి పఱచుచుండు దండనాయకులం
జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్రాసురుం డిట్లనియె. 380

ఉ. క్షుల్లకవృత్తి మీకగున శూరుల కిమ్మెయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్లగఁ జేకుఁ జావు మదిఁ గోరినవారల [3]కేను గల్గ నీ
తల్లడ మంది యీ సమరధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుఁడు దుర్దమప్రథనమత్తుఁడు వృత్రుని ప్రాపెఱుంగరే. 381

క. చావు ధ్రువమైనప్రాణికిఁ, జావులు రెం డరసి కానుఁడు సమరమునందున్
భావింప యోగమందును, జావంగా లేనిచెడుగుచావుం జావే. 382

వ. అని వాసుదేవతేజోవిశేషవిశేషితుఁడై దవానలకీలలంబోలె వెలుంగుచు వెలిచి
వెన్నిచ్చి పఱచునసురుల వెనుకొని తఱుముసురవీరులం జూచి హుంకరించి
స్వర్గానుభవంబున నిచ్చ లేకుండే నేని మదవలోకనస్పర్శనమాత్రంబు ముందర
నిలుతురు గాక యని యేచి కల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలెఁ గఠోర
కంఠహుంకారగర్జనంబులన్ గర్జిల్లుచుఁ బ్రళయకాలపవనసంభాసిత మహాశిఖిశి
ఖాపటలిఁ దృణీకరించుకుటిలావలోకలంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలా
లోలుం డయినశూలిపోలిక నాభీలమూర్తియై సకలజీవభారభరణదుర్భర భగ్న
బ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుగా నాస్ఫోటించిన. 383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును గ్రుంకిరి సూర్యసుధాంశు లద్రు లూ
టాడె నభస్స్థలం బగిలె నంబుధు లింకె నుడుగ్రహాళిప
ట్టూడె వడిన్ దిశల్ వగిలె నుర్వర క్రుంగె నజాండభాండము
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె నార్చుచు వృత్రుఁడు బొబ్బ వెట్టినన్. 384

1. గావించి నిర్భర...సత్త్వములతో భంగంబులై ...దెరలెన్. 2. రుక్కఱటపటు. 3. కైనఁగల్గునే

లయగ్రాహి.

కూలిరి వియచ్చరులు సోలిరి దిశాధిపులు వ్రాలిరమర వ్రజము దూలి రురగేంద్రుల్
[1] ప్రేలిరి మరుత్తులెద జాలిగొని రాశ్వినులు కాలుడిగి రుద్రు లవలీలఁ బడి రార్తిన్
వ్రేలిరి దినేశ్వరులు కీ లెడలినట్లు సురజాలములు పెన్నిదుర పాలగు మధారా
భీలతితోడఁ దమ కేలిధనువుల్ విడిచి నేలఁ బడి మూర్ఛలను దేలిరి మహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునం గూలుపాణిచయంబుభంగి నంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఛిల్లిన దివిజరాజసైన్యంబుల వృత్రాసురుండు సంగరరంగదుర్దముండై మహీవలయంబుపదాహతుల గజగజ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించుచు మదించినభద్రమాతంగంబుకమలవనంబు చొచ్చి మట్టి [illegible]విధంబున నిమీలితాక్షుండయి తనపదతలంబుల రూపంబులు మాయం జమురుచు వెక్కసంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని వజ్రి వజ్ర(శతోపమ)నిష్ఠురగదాదండం బాభీలభంగిఁ బ్రళయకాలమార్తాండచండపరివేషఘోరంబుగాఁ ద్రిప్పి వైచిన. ౩౮౬

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱపై యాభీలవేగంబునం
గదియన్ వచ్చిన లీల వామకరసంక్రాంతంబు గావించి పె
ట్టిదుఁడై చేరి సురారి దానిఁ గొని కాఠిన్యోరుపాతంబులం
జదియన్ మోఁదె గజేంద్రమస్తకము నుత్సాహైకసాహాయ్యుఁడై. 387

ఆ. అగ్గజంబు కులిశహతిఁ గూలుకులమహీధ్రంబుఁ బోలె రక్తధార లురుల
మస్తకంబు వగిలి మద మఱి జిఱజిఱఁ, దిరిగి భీతితోడఁ దెరలి పఱచె. 388

ఉత్సాహము. గజము దెరలి దాని కొఱలి కంప మొంది పాఱఁగా
భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ బట్టి బిట్టు నిల్పుచుం
నిజసుధా[2]రసైకపాననిర్ణయార్ద్రకరమునన్
ఋజుత మీఱ నిమిరె నదియు [3]రీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్. 389

వ. ఇవ్విధంబున నైరావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్న భిదురపాణిం గని తోఁబుట్టువుఁ జంపిన తెంపుఁ దలంచి మోహశోకంబులు విపర్యాసంబుగా నవ్వుచు నాహవకామ్యార్థియై వృత్రుండి ట్లనియె. 390

శా. నాకుం బెద్దన నీకు సద్గురువు దీక్షావ్రాతరక్షున్ శుభా
లోకుం జంపితి విట్లు పాపమతివై లోభంబుతో నియ్యెడన్
లోకుల్ నవ్వఁగ మద్భుజాపటిమకున్ లోనైతి వీశూలమం
దాకంపింపఁగ నిన్ను గ్రుచ్చి ఋణముక్తాత్ముండనై పేర్చెదన్. 391

1. వ్రేలిరి దివౌకసులు కాలుడిగి రుద్రు లవలీలఁబడి రశ్వినులు జాలిగొని రార్తిన్
2. రసార్ద్రిహస్తనిభృత మైనకరమునన్. 3. రూఢిఁ దెలిసి క్రమ్మఱన్.

క. ఏట్టితులు వయినఁ గానీ, నెట్టన తన బ్రదుకుకొఱకు నీవలె గురువుం
బట్టమును బుణ్యు బ్రాహ్మణుఁ, బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె పశువుం బోలెన్ 392

చ. దయయును సత్యముం విడిచి ధర్మము మాని యశంబుఁ బాసి శ్రీ
జయములఁ బాఱఁద్రోలి పురుషత్వము గానక లోకనిందితో
ద్యోగుఁ డగువానిచావునకు నార్యులు గుందుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ [1]బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్. 393

క. నిక్కము మగుపాపములచేఁ, జిక్కితివి నిశాతశూలశిఖరాగ్రమునన్
మ్రక్కించి నీదుమాంసము, గుక్కలు నక్కలును బెఱికికొని తినఁజేతున్. 394

ఉ. దీకొని నీకుఁ నేఁ డిచట దిక్కని వచ్చినవారు గల్గిరే
నేకమతిం బిశాచముల కెల్లను దృష్టిగ మస్మన్నిశాతశూ
లైకమహాగ్నికీలల ననేకవిధంబుల సోమయాజి నై
మేకలఁ జేసి వేల్చెద నమేయమదోద్ధతి వ్రాలి యియ్యనిన్. 395

క. కాక ననుఁ గులిశధారలఁ దీకొన నిర్జింపఁ గలిగితేనియు భూతో
ద్రేకంబు సేసి శూరుల, ప్రాకటపదపద్మధూళి[2]భాగం బగుదున్. 396

వ. అని మఱియు వసుదేవకృపాలబ్ధదుర్నిరీక్ష్యుండై న వజ్రహస్తునిం గని యిట్లనియె.

సీ. సందియం బేటికి జంభారి వేవేగ, భిదురంబు వ్రేయుము భీలభంగి
నతిలోభి నడిగిన యర్థరాశియుఁబోలె, గడపకు మిది వృథ గాదు సుమ్ము
మురమర్దనుని తేజమున నాదధీచివిద్యాతిశయంబున నధిక మయిన
యది గాన హరిచే నియంత్రితోన్నతుండ వై, గెలువుము శత్రుని గిట్టడంచి

ఆ. యెందుఁ గలఁడు విష్ణుఁ డందు జయశ్రీలు, పొందఁ గాఁగ వచ్చి పొందుచుండుఁ
గాన భక్తవరదుఁ గమలాక్షు, సర్వేశు పదములందు మనముఁ బదిలపఱుతు.

వ. ఇపుడు వజ్రధారలం ద్రెంపంబడినవిషయభోగంబులు గలవాఁడ నయి శరీరంబు విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణునిదాసుండ నైననాకు స్వర్గమర్త్యపాతాళంబులం గలసంపద్భోగంబులు [3]నిచ్ఛగింపంబడవు త్రైవర్గికాయాసరహితం బయినమహైశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయం బయిన భగవత్ప్రసాదం బన్యులకగోచరం బద్దేవునిపాదైకమూలంబుగా నుండు దాసులకు దాసానుదాసుండ నగు చున్నవాఁడ నని యుప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 399

చ. అరయఁగ భక్తపాలనము లైన [4]భవద్గుణజాల మాత్మసం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను సన్నుతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ గాంతు నొకర్చిదఁ గాని యొల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము [5]నబ్జజుపట్టణ మింద్రభోగమున్. 400

1. ప్రేలఁగ. ద్రేలఁగ. 2. భరియింతుఁదలన్. 3. నిచ్ఛయింపఁబడు. 4. భవచ్చరితంబులాత్మ. 5. నబ్జజుపట్టము నింద్ర.

ఉ. ఆఁకలి గొన్న క్రేపులు రయంబున నీఁకలు రానిపక్షులున్
దీకొని తల్లికిన్ మఱి విదేశగతుం డగుభర్త కంగజ
వ్యాకులచిత్తయైన సజవర్యారాలును దత్తఱ మందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ జేరఁగ నామది గోరెడుం గదే. 401

క. [1]నాకును సఖ్యము పుణ్యశ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు సంసా
[2]రైకవిమోహులతోడం, గాకుండ నొనర్పు మయ్య కంజదళాక్షా. 402

వ. అని పలుకుచు. 403

మహాస్రగ్ధర. హరిపై సర్వాత్ముపై నత్యగణితగుణుపై నంతరంగంబు పర్వన్
సరిమే నుప్పొంగఁ జావున్ జయమును సరిగా సంతసం బందుచున్ భీ
కరుఁడై కాలాగ్నిఁబోలెం గనలుచుఁ గవిసెన్ గర్వమర్యాదుఁడై దు
ర్భరలీలన్ భూమి గంపింపఁగ దిశ లదరన్ భండనోద్దండవృత్తిన్. 404

క. దారుణకోప ప్రళయోదకమున, హరిపైఁ గైటభుఁడు గవియుహుంకారమున సన్
సురనాథుమీఁద వృత్రాసురుఁడు మహోద్వృత్తి నడచె శూలాయుధుఁడై.

శా. కల్పాంతాగ్నియుఁబోలె నుల్క లెగయం గాఁ ద్రిప్పుచున్ దీని [3]నో
యల్పా చావు మటంచు శూలము రయం బారంగఁ బైపైఁ జనం
బోల్పం గోటిరవిప్రకాశత దివిం బోవంగ వీక్షించి యా
వేల్పుల్ వొంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమెన్ విన్నాణ మొప్పారఁగన్. 406

ఆ. శూల మప్పు డతఁడు సుక్కక ఖండించి, ప్రాని తోన కదిసి భుజము ద్రుంచె
నసుర గనలి యేకహస్తుఁడై పరిఘంబు, గొని మహేంద్రుఁ గిట్టి హనువు లడిచె.

వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషవేష్టంబు గా రోషంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పి కుప్పించి గజకుంభస్థలంబు భగ్నంబు నేసి యింద్రుహనుప్రదేశంబును సష్ఠురాహతి నొంచిన. 408

క. గజము మద ముడిగి తిరుగుచు, గుజగుజనై గీఁక వెట్టఁ గులిశము నేలన్
భుజన చెడి విడిచె నింద్రుఁడు, గజిబిజితో బెగడె నసుర కడిమి జగంబుల్. 409

క. గరుడుఁడు పొదివిన సర్పము, కరణిన్ * వృత్రాసురేంద్రు కడిమికి లోనై
తిరుగుడు వడ్డ హరిం గని, పురపుర నాహా యటంచుఁ బొగిలిరి దివిజుల్. 410

వ. అప్పుడు. 411

ఆ. గజముపాటు సూచి కడుదీనగతిఁ జూచి, పవి కరంబు జాఱి పడుటఁ జూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిఁగి యున్నవృత్రునిఁ జూచి, సిగ్గుతోడ వజ్రి శిరము వాంచె.

వ. ఇట్లు యుద్ధరంగంబున శత్రుసన్నిధిం గరంబుఁ జాఱి పడినవజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక సిగ్గువడి లజ్జించి యున్నపాకశాసనుం జూచి వృత్రుం డిట్లనియె. 413

క, దురమునఁ గైదువు వైచిన, శర ణన్నను వైరిజనులఁ జంపము మది ని

1. నాకీసఖ్యము. 2. రైకసమూహులతోడను. 3. నోరల్పా. 4. వేల్పుప్పొంగుచు.

వ్రేలఁ గంద నేల కులిశము, కర మరుగుఁగఁ బుచ్చికొనుము కాచితి నింద్రా.

సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని వైరి నిర్జింపుము, ట్లడలంగ వేళ గాదమరనాథ
యెనయ దేహాధీను లైన [1]మూర్తుల కెల్ల, నీశు లక్ష్మీశు సర్వేశుఁ బాసి
కడతేఱ జయములు గల్గునె యెందైనఁ, బలుమాఱు చూడుమాత్మబుద్ధి
[2]నీలోకపాలకు లెవ్వాని వశగతి, వలఁ బడ్డ పక్షుల వర్తనమున

తే. జిక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ [3]జింతఁ గాంతు, రట్టి మృత్యుబలంబుల నాత్మజయము
తమది గాఁ గోరి యజ్ఞానతంత్రులగుచుఁ, గనుల లోచను లీలా వికారములను,

తే. మెఱయ యంత్రమయంబైన మృగము భంగి, దారుసంక్రమిత యైన స్త్రీ తరుణి పోల్కి
శక్ర యెఱుఁగుము యీ భూతజాలమెల్ల, బరవశం బగు నా హరి తంత్రములుగాఁగ.

వ. మఱియు [4]భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను నవశుండైన పురుషుండు ప్రకృతిచేత వేఱు సేయంబడిన యాత్మం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసి సుఖియించుచుండు నవిద్వాంసుండైన వాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుంగాఁ దలంచుచుండు భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టుచుండు నా భూతంబులు భూతంబులచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీర్తియు నైశ్వర్యంబును మొదలయినవి యనుభవింప నెంతగాలంబు ప్రాప్తం బంతగాలంబు నివసించు నా ప్రాప్తంబు దీఱినఁ బురుషుండు చాలిం బొందిన నవి యుండక పోవుచుండుం గావున (గుణంబును నవగుణంబునుఁ) గీర్త్యపకీర్తులును జయాపజయంబులును సుఖదుఃఖంబులును [5]జావుబ్రతుకులును సమంబులయి కలుగుచుండు నజ్ఞాని యైన వానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగి యుండు నట్టి వానికి గుణమయంబులైన యింద్రియాదులె యాత్మ యని తోఁచుచుండుం గావున వాఁ డా గుణంబులచేత బద్ధుం డగు నా గుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బగు శరీరంబు వే అని యెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డా గుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గావున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యంబును జయంబును నపజయంబును హర్తయును హార్యంబును నుత్పత్తిస్థితిలయకర్తయై సర్వోత్కృష్టుం డైన యప్పరమేశ్వరుండె కాని యన్యంబు లే దిప్పు డొక్క హస్తంబు నాయుధం

---

1. 'ధూర్తుల కెల్ల. 2. నీలోకచయ మెల్ల నెవ్వని. 3. జింత సేతు, రమృతమర్త్యబలంబున నాత్మ. 4. భూతేంద్రియాంతఃకరణంబులును బ్రకృతి పురుషుం డైన భగవంతుని యనుగ్రహంబు లేమి స్వర్గాదులయందు సమర్థంబులు గావు ప్రకృతిచేత వశుం డైన పురుషుండు సుఖదుఃఖంబుల ననవరతం బనుభవించుచునుండి తన్ను స్వతంత్రుని గాఁ దలఁచుచుండుఁ గాని స్వతంత్రుండు గాఁడు స్వతంత్రుం డైన యీశ్వరుండు భూతంబులవలన భూతంబులఁ బుట్టించుచుండు నా భూతంబులు భూతంబుల భక్షించుచుండుఁ బురుషునకు' వ్రా. ప్ర. 5. 'మృత్యుజీవితంబులును నవద్వంద్వంబులకు సముండు గావలయు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రంబైన యాత్మ నెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డాగుణంబులచేత' అని కొన్ని ప్రతులు.

బుధుం బోయినను భవత్ప్రాణాపహరణ(ంబునకు) సమర్థుండ నగుచున్నవాఁడ నన్నుం
జూడు మని (వృత్రాసురుండు) మఱియు ని ట్లనియె. 417

తే. వాహనంబులు సారెలు ✠ వాఁడిశరము, లూర్జితాత్మలు లసువులె ✠ యొడ్డనములు
గాఁగఁ బోరెడునీద్యూత ✠ కర్మమందు, నెసఁగుజయముఁ బరాజయ ✠ మెవ్వఁ డెఱుఁగు.

చ. అనవుడు వృత్రుమాటలకు ✠ నద్భుత మంది సురేంద్రుఁ డెంతయుం
దనమదిఁ గుత్సితం బుడిగి ✠ దైవముగా నతనిం దలంచి కై
కొనియెఁ గరంబునన్ దిగువఁ ✠ గూలినవజ్రము నప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ము✠దంబునఁ బొందిరి ఖేచరావళుల్. 419

క. రాహుగ్రహవక్త్రగుహా, గేహాంతము వాసి వచ్చి ✠ కిరణావళి స
ద్బాహుళ్య మొప్ప వెలిఁగెడు, నాహరిదశ్వాంశుఁబోలె ✠ హరి యొప్పె నృపా.

వ. ఇట్లుకరకలితవజ్రాయుధప్రభామండలమండితదిఙ్మండలుం డయి జంభారి గంభీరవా
క్యంబుల విస్మయమందస్మితముఖారవిందుం డయి వృత్రున కిట్లనియె. 421

క. ఓదానవేంద్ర నీమతి, వేదాంతముఁబోలెఁ దత్త్వ✠విజ్ఞానకళా
మోదము నీ వతిభక్తుఁడ, వాదిమపురుషునకుఁ బతికి ✠ నబ్జాక్షునకున్. 422

ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తన ✠ లోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాఁకులన్
దీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ ✠ దీపులు సూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం దలంచి తిది ✠ యేల మహాసురరూపు మాని సు
శ్లోకుఁబురాణపూరుషుని ✠ శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 423

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివొ ✠ యెట్టిమహాతప మాచరించితో
పూని రజోగుణాభిరతిఁ ✠ బొందిననీమతి శాంతదాంతస
న్మానసమానసానుభవ ✠ మత్త[1]మరాళుని లోకభావస
మ్మానను నమేయు నాదనుజ ✠ మర్దనుభక్తి పొసంగె నెంతయున్. 424

క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ [2]దేలు ✠ భక్తుఁడు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తిఁ ✠ బొందు మహాత్మా. 425

వ. అని పలుకు సురేంద్రు నుపలక్షించి వృత్రాసురుం డాయోధనమర్మర్షణసంఘ
ర్షమాణమానసుం డై వైరిం బరికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ
ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్ఠురభైరవారా
వంబునం బగిలించుచు సముత్తుంగమత్తమాతంగ(పుంగవ)ంబు [3]వృషభంబుపైఁ
గవియుభంగి సురవృషభుపేరురం బుపలక్షించి భీషణాశనినిపాతవేగంబునం గొ
ట్టిన నింద్రుండు కులిశధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమితోడన శేషఫణావిశేషభాసురం

---

1. 'మరాళుఁ డశేషభావస, మ్మానుఁ డమేయుఁ డాదనుజ.' అ. ప్ర. 2. 'నొనరు పటుభక్తి యుతే, యూరిత్తఖాదకోదక,' 3. సింగంబుపై.

బయిన బాహుదండంబు ఖండించె నప్పుడు వృత్రుండును భిన్నబాహుద్వయమూలుండై రక్తధారాపాలిం దొరఁగుచు వజ్రచేతం బక్షహతంబై దివంబుననుండి జాఱుచున్న కులపర్వతంబునుంబోలెఁ జూపట్టి ప్రళయకాలసంహారనిటలచ్ఛటచ్ఛటాచ్ఛటితకఠోరకీలాకీలాగ్నిసమాన క్రూరభ్రుకుటీ నిరీక్షణదుర్నిరీక్షుండయి భూమిం గ్రిందిదవడను నాకాశంబు మీఁదిదవడను హత్తించి నభోమండలంబునుంబోలెఁ దుది మొదలెఱుంగరాక వికృతంబుగా వక్త్రంబు దెఱచి మందరమథనమథ్యమానవిషధరజనితవిషవిషమజిహ్వాభీలం బగు నాలుక నభంబు నాకుచుఁ గాలసంహారకారణుం డయిన కాలునిభుజాదండమండితం బగుకాలదండంబునుం బోనిదంష్ట్రలచేత జగత్త్రయంబును, మ్రింగెడువాఁడునుంబోలె నతిమాత్రమహాకాయుం డయి పర్వతంబులం గలంగ మీటుచు నడగొండయుంబోలె నభోభాగభూభాగంబుల నాక్రమించి యప్పుడు. 426

ఉ. కాలమునాఁటిమృత్యువుముఖంబునఁబోలెను విస్ఫులింగముల్
గ్రాలఁగ దేవసంఘములు గంపము నొంద జగంబు లెల్ల నా
హాలులితారవం బెసఁగ నభ్రగజంబును నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జుట్టిపట్టి సురనాథుని మ్రింగె మహోద్భుతాకృతిన్. 427

ఆ. లోక మెల్ల నపుడు చీకాకుపడెఁ దమం, బడరె నుడుగణంబు లవనిఁ బడియె
[1]శోణవాన గురిసె సూర్యచంద్రాగ్నుల,రశ్మ లడఁగె దిశలు రభస మయ్యె. 429

వ. అప్పుడు.

ఉ. కందఁడు భీతిఁ గుందఁడు ప్రకంపము నొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జెందఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషముఁ దప్పఁడు వైష్ణవీమహా
నందపరైకవిద్యను మనంబునఁ దాల్చుచు నుండె. గాని సం
క్రందనుఁ డానిశాచరునిగర్భములో హరిరక్షితాంగుఁడై. 430

వ. ఇట్లు కవచరూపశ్రీనారాయణకృపా[2]పాలితుండై యోగబలంబున బలభేది యతనియుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి యైరావణసహితుండై వెడలి యతని కంధరంబు తెగ నడువ వజ్రంబుఁ బ్రయోగించిన నతిశీఘ్రవేగంబున వృత్రహననార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతిరూపం బయినసంవత్సరసంధియందు నహోరాత్రమధ్యంబున వృత్రుశిరంబు పర్వతశిఖరంబునుంబోలెఁ ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 431

మ. మొరసెన్ దుందుభు లంబరంబునఁ గనన్ మోదించి గంధర్వులున్
సురలున్ సాధ్యులు సిద్ధులున్ మునివరుల్ సొంపార వృత్రఘ్ను భీ
కరతేజోవిభవప్రకాశకరవిఖ్యాతైకమంత్రంబులం

---

1. 'రక్తవృష్టి గురిసె రవిచంద్రవహ్నుల, ప్రభలు మాసె దిశలు భస్మ మయ్యె' వ్రా. ప్ర.
2. దంశితుండై,

దిర మొప్పం బఱియించుచుం గురిసి రెంతేఁ గ్రొత్తపూసోనలన్ 432

ఆ. ఏమి సెప్ప నప్పు డింద్రారితనువున, నొక్క దివ్యతేజ ముబ్బి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ [1]లోకులు సూడ నీ, లోక మరసి విష్ణులోను సొచ్చె. 433

వ. ఇట్లు లోకభీకరుండైన వృత్రాసురుండు గూలిన నఖిలలోకంబులుఁ [2]బరితాపంబు లుడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షిపితృగణంబులు (దానవులతోడం) గూడి యింద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబులకుం జని రనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 434

ఆ. ఏమికారణమున నింద్రుతోఁ బలుకక, సురలు వోయి రట్టిసురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ జెందిరి వజ్రికిఁ, జేటు గలుగు టెట్లు సెప్పవయ్య. 435

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె వృత్రాసురపరాక్రమచకితులయిన సకలదేవతలును మహర్షిగణంబులును మున్ను వృత్రవధార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహత్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమియందును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేమిటం బాపుకొనువాఁడ నాకు శక్యం బనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి యజ్ఞపురుషుం డయిన శ్రీనారాయణదేవుని సంతుష్టునిం జేసి యీహత్యం బాపం గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణపితృగోమాతృసజ్జనహంతలైనవార లే దేవునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుదు రాదేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వితుండవై మాచేత ననుష్ఠితుండవై సేవించిన నీకు ఫలం బైన యుద్ధురాత్ముని హింసించినహత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబఱిచిన నింద్రుండు వల్లె యని యవ్విధంబున మార్తునిం బరిమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యప్పాపంబు భరియింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 436

సీ. పాపంపుఁజండాలిరూపంబు గలదాని, ముదిమిచే నొడ లెల్లఁ గదలుదాని
క్షయకుష్ఠరోగసంచయకృతం బగుదాని, నురురక్తపూరంబుఁ దొరఁగుదాని
నరసినవెండ్రుకల్ బెరసినతలదాని, నటఁ బోకు పోకుండు మనెడుదాని
గడురుకంపునఁ జెవు లదరఁ జేసెడుదానిఁ, దా నెందుఁ బాఱినఁ దఱుముదాని

ఆ. నాగుణంబు లెల్లఁ భోగింప కేరీతి, నరుగ నెంతవాఁడ వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండు దెగచిపఱచె. 437

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగభూభాగదిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చోరం దెరువు లేక దీర్ఘనిర్ఘా[3]తాటోపనిశ్వాసదూషితుండై యీశాన్యభాగంబునకుం బఱచి యద్దెస నమేయపుణ్యాగణ్యం బయిన మానససరస్సునం బ్రవేశించి యం దొక్క కమలనాళంబు సొచ్చి యందుఁ దంతువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ

1. లోకంబు సూడని, లోకమరిగివిష్ణు, 2. బరితాపంబు నొంద. 3. తోపమనిశ్వాస.

చింతించుకొనుచు సహస్రవర్షంబు లుండెనా చండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం బగుటం జేసి యందుం జొరరాక కాచి యుండె నంతకాలంబున ద్రిదివంబున నహుషుండు విద్యాబలతపోబలయోగబలంబులం బాలించుచుండి సంపదైశ్వర్యమదాంధుండై యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివి గమ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతి ప్రేరితయై బ్రహ్మర్షి వాహ్యశిబిక నెక్కి వచ్చిన న్ను భోగింపు మనిన నతం డట్లుచేసి కుంభసంభవశాపహతుండై యజగరయోనియందుం బుట్టె నంత నింద్రుండు బ్రహ్మర్షిగణోపహూతుండై త్రిదివంబునకు వచ్చె నంతఁగాలంబు నారాయణచరణారవిందధ్యానపరుండై చింతించుచుఁ దద్దిశాధినాయకుం డైన శంకరుచేత రక్షితుండై యుండుటం జేసి తద్దోషబలంబు దఱిఁగి సహస్రాక్షుం బీడింప లేదయ్యె నప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం బొంది బ్రహ్మర్షి పరివృతుండై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వరంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాదులచేత యజింపఁబడుచున్నవాఁ డయి సర్వదేవతామయుండైన నారాయణుం బరితృప్తుం జేసి మంచు విరియించుమార్తాండునిచందంబునఁ ద్వాష్ట్రవధరూపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయక్షగంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యములం గయికొనియె నప్పుడు. 438

చ. సతతమరీచిముఖ్యముని । సంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ
గృతఘనవాజిమేధమునఁ । [1]గేశవు నీశుఁ బురాణపూరుషున్
హితు జగదీశు యజ్ఞపతి । [2]నిష్టఫలప్రదు సంతతరంగసం
గతు భజియించి వజ్రి గత । కల్మషుఁడై నెగడెన్ మహీశ్వరా. 439

సీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ । మనసు వెట్టినయట్టి, క్రూరకర్మాంభోధి । కుంభజుండు
అంగారములు సేయు । నాహుతిఁ గన నోపు, బహుపాపకానన । పావకుండు
కంపక దిగమ్రింగి । గట్టునఁ ద్రేపంగఁ, గల్మషగరళ । గంగాధరుండు
ఘనగుహాంతరములఁ । గానరా నియ్యాని, కలుషదుస్తరతమో । గ్రహవిధుండు
ఆ. సకలముక్తిలోక । సామ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్య । సంగ్రహైక
కారణాప్రమేయ । కంజాక్షుసర్వేశ, కేశవాదినామ । కీర్తనంబు. 440

సీ. అఖిలదుఃఖైకసం । హారకారణమును, నఖిలార్థసంచయా । హ్లాదకరము
విమలభక్త్యుద్రేక । విభవసందర్శనం, బనుపమభక్తవ । ర్ణనరతంబు
విబుధర్షభానేక । విజయసంయుక్తంబు, గ్రస్తామరేంద్రమో । క్షక్రమంబు
బ్రహ్మహత్యానేక । [3]పాపాబ్ధితారణ, కారణసజ్జన । కాంక్షితంబు
తే. నైన యీ యితిహాసంబు । నధికభక్తి, వినినఁ జదివిన [4]వారికి । ననుదినంబు

1. 'గీర్తితుఁ డైనపురాణ. 2. నీశురమేశు నిజాంతరంగ' వ్రా. ప్ర. 3. 'పాప నిస్తరణంబు, గమనీయసజ్జన కాంక్షితంబు. 4. వ్రాసిన... నాయురారోగ్యభాగ్యభోగాభివృద్ధి... గల్గు ననఘ' అ. ప్ర.

నానాసురారోగ్యకరము జన్మయూర్ధివృద్ధి,కర్మనాశము సుగతియుఁ గల్గుచుండు.

సీ. నాథుఁడు యోగీంద్ర నాయనం బీవృత్తు,వివరంబు నీచేత విన్నమొదలు
కడు నద్భుతంబునఁ గళవళం బందెదుఁ, గొఱలు రజస్తమోగుణములందు
వర్తించునీపాపవర్గికి నేరీతి, మావవభక్తి మది వసించె
సత్త్వస్వభావులై సమబుద్ధులై తపో, నియమప్రయత్నులై నిష్ఠచేత

తే. నిర్మలాత్మకులైనట్టి ధర్మపరుల, కమనకుఁ బుణ్యమునులకు నంబుజాక్షు
భూరికైవల్యసంప్రాప్తిమూలమైన,భక్తి వీనికిఁ బోలె నేర్పాటు గాదు. 442

సీ. [1]భూస్థలిఁ గల రేణువులకన్న నట్లనై, కడు నొప్పుజీవసంఘములు గలవు
ఆ జీవములలోన నరయ ధర్మాచరత,మతి నడిచినవారు మనుజజాతి
మనుష్యులలోనఁ గామునుంబుఁ జెప్పె,మోక్షార్థులగువారు మొదల నరిది
మోక్షమార్గం బాత్మమూలంబుగా నుండు,వారిలో ముక్తులు లేరు తలఁచు

తే. ముక్తులైనట్టివారిలో యుక్తిఁదలఁప, జాలదుర్లభుఁ డమితప్రశాంతిపరుఁడు
ఘనసుజ్ఞాననిరతుండు భద్రగుణుఁడు, రమణ శ్రీవాసుదేవపరాయణుండు.

తే. సకలలోకాపకారి దుష్టసంగతుండు, వృత్రుఁ డెక్రియ సుజ్ఞానవేది యయ్యె
సమరమునఁ బౌరుషంబుచేనమరవిభుని, నెట్లుమెప్పించె దీనినాకెఱుఁగఁ జెపుమ.

--- చిత్రకేతూపాఖ్యానము. ---

వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నడిగె నని సూతుండు శౌనకాదిమును
లకుం జెప్పి మఱియు ని ట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన
బాదరాయణి పారిన్మగణశ్రద్ధాపరుం డయి యిట్లనియెఁ దొల్లి కృష్ణద్వైపాయన
నారద దేవల మహర్షులు నా కెఱింగించిన యితిహాసంబు గలదు దాని నెఱింగిం
చెద సావధానుండవై యాకర్ణింపుము. 445

చ. అమితవిభూతిఁ జాల నయరాజ్యపదంబుఁ బోలుచు శూరసేన దే
శములకు భర్తయై ప్రజలు సంతస మందఁగ సార్వభౌముఁ డై
క్షమ వన కెల్లకాలమును గామనుమహాంబు గఁ జిత్రకేతునా
మమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె గుణసుందనుఁ డంచితకీర్తిశాముఁ డై. 446

సీ. మానితతారుణ్యమద[2]నతురంగులు, కందర్పవిజయైకఖడ్గలతలు
మదనసమ్మోహనమంత్రాధిదేవతల్, పంచశిలీముఖబందెకత్తె
లసమాస్త్రుఁ డఖలంబు నడకించుబొమ్మలు, నాత్మసంభవునికట్టాయితములు
పుండ్రేక్షుకోదండుభూరితేజంబులు, శంబరవిద్వేషి సాహసములు

తే. నాఁగఁబొలుపారునొకకోటినలినముఖులు, దనకుఁబత్నులుగాఁగనత్యంతవిమల
కీర్తివైభవసామ్రాజ్యవర్తి యగుచు, జగతిఁ బాలించుచుండె నాజనవిభుండు.447

తే. కడిమి వేవేలుభార్యలు గలిగి యుండి, పరఁగ సంతతి యొకరందుఁబడయలేక

1. 'ఉర్వరఁ గలరేణువుల. 2. మదనాంగులు' వ్రా. ప్ర.

చిత్తము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నేసఁ [illegible] బోలె.

ఉ. రూపము సత్ప్రతాప [illegible] యౌవనంబు [illegible]
దీపిత [illegible] [illegible] యుంబును సత్య [illegible]
ద్వ్యాప్తకీర్తి [illegible] సతులు [illegible] తెల్ల [illegible]
నోప [illegible] యుండె నాన్వయ [illegible] సంతతి [illegible] సుఖమున్. 449

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుఃఖితుండై యున్న యా నరేంద్రు మందిరంబున కంగి రసమహాముని వచ్చి యతనిచేత నతిథిసత్కారంబులు వడసి కుశలం బడిగి రా జ్యంబు భవదధీనంబు [illegible] పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశమహదహంకారంబు లని యెడి యేడింటిచేత [illegible] [illegible] బడు [illegible] సంచయ [illegible] బు లని [illegible] [illegible] వై ప్రకృతిపురు షుఁ డందు [illegible] బు [illegible] సుఖంబు [illegible] గదా పుత్త్రియు దార ప్రజామాత్యభృత్యమంత్రిపౌరజానపదభూపాలురు నీకు వశవర్తులు గదా సర్వం బును గలిగి సార్వభౌముండ వై [illegible] [illegible] గలిగి యున్న యది కతం బేమి యనిన నా మునిప్రవరునకు నతం [illegible] తపోబలంబున మీకు నెఱుంగరాక యున్న యదియుం గలదే యని తల వంచి యూరకున్న నతని యభిప్రాయం బెఱింగి యా భగవంతుండు [1]ద్రుహిణనందనుండు దయాళుండై పుత్త్ర కామేష్టి వేల్చి యజ్ఞశేషం బతని యగ్రమహిషి యగు [illegible] కృతద్యుతి కిచ్చి నీకుం బుత్త్రుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపం గల వని చెప్పి యమ్మ హాత్ముండు సనియె నా కృతద్యుతి యను దేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసావ సానంబునం గుమారునిం గనియె నా కాలంబున రాజును సమస్తభృత్యా మాత్యజనంబులుఁ బరమానందంబుఁ బొంది రపుడు చిత్రకేతుండు గృతస్నానుం డై సకలభూషణభూషితుండై సుతునకు జాతకర్మంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులు వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజం బులును వాహనంబులును ధేనువులును నొసంగి [illegible] ద్రవ్యంబును దా నంబు సేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుంబోలెఁ దక్కిన వారలకు నిష్ట కామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుండై యుండెఁ గుమారుండును మాతృపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదినప్రవర్ధమానుండై పెరుఁ గుచుండె నంత బుత్త్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుండై మహీధవుండు వర్తించుచుండం దక్కిన భార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీ మోహంబునకుం గారణంబు పుత్త్రుండ యని యీర్ష్యం జేసి దారుణచిత్తలై కుమారునకు విషంబుఁ బెట్టించిన సుఖనిద్రితుండునుంబోలె బాలుండు మృతి బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాది బోధింపం జని యా కుమారుని వికృతాకారం

1. దైవబ్రహ్మపుత్త్రుండు.

బుఁజూచి విస్మయశోకభయార్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పుడు.

తరలము. పుడమి నిట్టకనిల్వనం బడి పొక్కుచుం గడుదీనయై
యడఁకు వేమియు లేనివాక్కుల నావురంబు విలాపముం
[1]దెడరు దోఁప భృశాతురోన్నతి నేడ్చెనా విని భీతితోఁ
గడువు బిట్టవియుంగ భూపతికాంత గన్కొన నేఁగుచున్. 451

ఆ. బాలుఁ డొక్కరుండు పరిణామశీలుండు. వంశకర్త తపసివరముపలనఁ
బుట్టి మిన్న కల్లు వాలిసి యున్నట్టినూత్నకొమరుఁజూచి తల్లి యడలఁజొచ్చె.

ఉ. కుంకుమరాగరమ్యకుచకుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ
బంకిల మైనబాష్పములఁ బాల్పడ మజ్జన మాచరించుచుం
గంకణపాణిపల్లవయుగంబున వక్షము మోఁదికొంచు నా
పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ బరిభావితకోమలసుస్వరంబునన్. 453

క. ఆయార్తరవమునకు భూనాయకుఁడు భయంబు నొంది నయ మడిగి సుతుఁ
డాయంగ వేగంబునఁ జని, పాయనిమోహంబుతోడ బాలునిఁ గాంచెన్. 454

స్రగ్విణి. వ్రాలితో పుత్ర నీకవార్తదంభోళియై, కూలఁగా వ్రేయ కీకొద్దినన్నేటికిన్
జాలి నొందించె నా జాడ యుం కెట్టిదో, తూలు మీతల్లికిన్ దుఃఖ మెట్లాఱునో.

వ. అని తలమొలయెఱుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి యడలుచు నున్నయారాజు దుఃఖం బెఱింగి యంగిరసుండు నారదునితోడం గూడి చనుదెంచి మృతుండైనపుత్త్రునిపార్శ్వతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్న యారాజుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 456

సీ. నీకుఁ బేఁ డెవ్వఁడు నీ వెవ్వనికి శోక, సంతాప మందెదు సార్వభౌమ
పుత్త్రమిత్త్రాదులు పూర్వజన్మంబున, నెవ్వని వారలో యెఱుఁగఁ గలవె
మొదల నదీవేగమున నాడ కాడకు, సికతంబు గూడుచుఁ జెదరు చున్న
నారీతిఁ బ్రాణులు కతికాలగతిచేతఁ, బుట్టుట చచ్చుట పొసఁగుచుండుఁ

ఆ. గాన భూతములకుఁ గలుగు భూతంబులు, మహితతోడ విష్ణుమాయఁ జేసి
దీని కడల నేల ధృతిఁ దూలఁగా నేల బుద్ధిఁ దలఁప వలదె భూతసృష్టి. 457

వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగినజన్మంబు నొందిమృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవారమై యిప్పుడ లేక పోవుదుము చావుపుట్టువులకు నిక్కంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజాలంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని నాభూతంబులచేతన హరించు స్వతంత్రంబు లేనితనసృష్టిచేత బాలుండునుంబోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహియైనపితృదేహంబుచేత దేహియైనపుత్త్రదేహంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగుచుండు నాప్రకారంబున జంబువలన

1. దెడరు దోఁప-దడము లేక,

బీజంబు పుట్టుచుండఁ దేహికి నివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁ బూర్వకాలంబున [1]సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రంబైన వస్తువుం దేవిధంబునం గల్పింపంబడియె నా ప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకు నన్యోన్యవిభాగంబు (పూర్వకాలంబున నజ్ఞానకల్పితం బయ్యె [2]జన్మఫలంబులను జూచుచున్నవారికి దహనశక్తి యల నగ్ని పెక్కురూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కండైన జీవుండు పెక్కుభంగుల వెలుంగుచుండు నివి యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహసంయోగంబు స్వప్నంబునందు భయావహంబైన ప్రయోజనంబు నడపుచుండి మేల్కాంచి యా స్వప్నార్థంబైన ప్రయోజనంబు లేనిది గాదని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తానని జ్ఞానగోచరుండైనవాఁ డెఱుంగుం గావున నన్నియును మనోమాత్రంబని తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుండైన వాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు నాటి నిర్మలాత్మకుండ వగుమని బోధించినఁ జిత్రకేతుండు లేచి వారల కిట్లనియె.

సీ. యతివేషములు పూని ♦ యతిగూఢగతి నింతు, నేతెంచినట్టిమీ ♦ రెవ్వరయ్య
కడఁగి నన్ బోలిన గ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల, బోధింప వచ్చిన ♦ పుణ్యమతులొ
రమణఁ గుమారు నారద [4]ఋషభాదులో, దేవలాసితు ♦ లను ధీరమతులొ
వ్యాస వసిష్ఠ [5]దుర్వాసో మృకండుజ, గౌతమ శుక రామ ♦ కపిలమునులొ
తే. యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ దరణియుఁ ♦ నారుణియును, జ్యవనరోమశు లాసురి ♦ జాతుకర్ణ
దత్తమైత్రేయ వరభర ♦ ద్వాజబోధ్య పంచశిఖులొ పరాశర ♦ ప్రభృతిమునులొ.

క. వీరలలో నెవ్వరు సుర, చారణగంధర్వసిద్ధ ♦ సంఘంబులలో
వారలొ యీసుజ్ఞానము, గారణమై యెవరియందుఁ ♦ గలదు తెలంపన్. 460

క. పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ, బొంది మహాశోకతిమిర ♦ మునఁ గ్రుంగిన నాకున్
ముందఱ దివ్యజ్ఞానముఁ, జెందించినవారి మిమ్ముఁ ♦ జెప్పఁడు తెలియన్. 461

వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె నేను బుత్త్రకాంక్షివైన నీకుఁ బుత్త్రుం బ్రసాదించిన యంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్త్రుం డయిన నారదభగవంతుండు దుస్తరంబైన పుత్త్రశోకంబున మగ్నుండవైన నిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదేశింప వచ్చితిమి నీదుఃఖం బెఱింగి పుత్త్రు నిచ్చితి మేనిఁ బుత్త్రవంతులైనవారి తాపంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీ ప్రకారంబున లోకంబున సతులును గృహంబులును సంపదలును శబ్దాదులయిన విషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచలంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యామాత్యసుహృజ్జనంబులును మొదలైనవి శోకమోహభయపీడితులం జేయుచుండుఁ గాని సుఖంబులనీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబు

---

1. జాతివ్యక్తివిభాగంబులు లేదన్మాత్రంబులైన. 2. దారువికారంబులైన దీర్ఘత్వవక్రత్వాదు లగ్నియందుఁ గానంబడుభంగి నసద్ధర్మంబు లయిన నానాత్వంబును క్షయవృద్ధులును క్రియాఫలంబుం జూచుచున్న యాత్మయందుఁ గానంబడు. 3. నన్యోన్యంబైన. 4. శివాంగీరస దేవలా. 5. దుర్వాసమార్కండేయ.

నంబోలె నర్థంబును బాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయిన యర్థంబులం గూడి స్వప్నంబు లై కానంబడనేరవు కర్మంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు [1]మనంబులు నానాకర్మంబు లగుచు నుండు నీదేహి దేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబై దేహికి వివిధక్లేశసంతాపంబులం జేయుచుండుం గావున నీవు నిర్మలంబయిన మనంబుచేత నాత్మగతి [2]వెదకి ధ్రువం బయిన పదవి నొందు మనియె నప్పుడు నారదుం డిట్లనియె నుపనిషద్రూపంబగు నే నిచ్చుమంత్రం బెవ్వండేని సప్తరాత్రంబులు పఠియించు నతండు సంకర్షణుం డైన భగవంతునిం జూచు నెవ్వని పాదమూలంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టి శ్రీమన్నారాయణుని పాదంబులు సేవించి యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిష్టు డీకుమారునకు నీకును బ్రయోజనంబు గల దేనిం జూడు మని నారదుండు మృతబాలకుని కళేబరంబుం జూచి యో జీవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు నిందుం బ్రవేశించి మీ తల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరల దుఃఖంబు లార్చి యీ కళేబరంబునందుం బ్రవేశించి యాయుశ్శేషంబు ననుభవించి పిత్రధీనం బైన రాజ్యాసనంబునం గూర్చుండు మనిన నబ్బాలుం డిట్లనియె. 464

తే. కర్మవశమున నెందు సుఖంబు లేక, దేవతిర్యఙ్నృయోనులఁ § దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్మమందునో § వీరు తల్లి,దండ్రు లయినారు చెప్పవే § తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతిసుతులును § జగతి రాత్మ,వరు లుదాసీనమధ్యస్థ § వర్గము లన
సరవి[3]గనుచుండు రొక్కొక § జన్మమునను, నెఱయఁ బ్రాణికి నొకవావి § నిజము గాదె.

తే. రత్నములు హేమములు నను § రాగలీల
నమ్మకంబుల నీవల § నావల నగు
భంగి నరులందు జీవుండు § ప్రాప్తుఁ డగుచు
నెలమిఁ దిరుగుచు నుండుఁ దా § నెందుఁ జెడఁడు. 465

సీ. ఒక్కఁడై నిత్యుఁడై § యొక్కఁడుఁ గడలేక, సాదిజన్మాదుల § శూన్యుఁ డగుచు
సర్వంబునం దుండి § సర్వంబుఁ దనయందు, నుండంగ సర్వాశ్ర § యుండ నంగి
సూక్ష్మమై స్థూలమై § సూక్ష్మాదికములకు, సామ్యమై స్వప్రకా § శమున వెలిఁగి
యఖిలంబుఁ జూచుచు § నఖిలప్రభావుఁడై, యఖిలంబు దనయంద § యడఁచికొనుచు

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల § నాత్మమయము
గాఁగ విశ్వంబుఁ దనసృష్టి § [4]ఘనతఁ జెందఁ
జేయు చుండును సర్వసం § జీవనుండు
రమణ విశ్వాత్ముఁ డయిన నా § రాయణుండు. 466

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రు § బంధుప్రియసం

1. మనంబునకు-నానాకర్మంబులుగలుగుచుండు-నాకరంబులగుచుండు. 2. వెదకి ధ్రైత్యక్రాంతి విడిచి ధ్రువం బయిన. 3. నగుచుండు-దగుచుండు. 4. ఘటన నొంద.

గతు లెవ్వని సర్వాత్మక, గతుఁడై గుణసాక్షి యైనఘనుఁ డొక్కనికిన్. 467

చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట.

వ. మఱియు సుఖదుఃఖంబులం బొందక సర్వోదాసీనుండై పరమాత్మయై యుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండు నయిన నాకు నీ మీఁక నొక్కటిసంబంధంబు మీఁకు దుఃఖంబునకుం బని లే దని పలికి యాజీవుండు వోయిన నం జిత్రకేతుండును బంధువులు నతివిస్మితచిత్తులై శోకంబులు విడిచి మోహంబుం బాసి యప్పు డయ్యుండు నక్కుమారునకు నుత్తరకర్మంబులు [1]నిర్వర్తించి చిత్రకేతుండు గాఢపంకంబునం బడి వెడలిన యేనుంగునుం బోలె గృహాంధకూపంబునందుండి వెడలి కాళిందీనదికిం బోయి యందు విధిపూర్వంబుగ స్నానంబు చేసినవాఁడై మౌనంబుతోడ నారదునకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుండై భగవన్మంత్రంబు విధిపూర్వకంబుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని యెం జిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారుండై సమాధినియతుండై నారాయణరూపం బయినయావిద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున నప్రతిహతం బయినవిద్యాధరాధిపత్యంబును భాస్వగ్రత్నదివ్యవిమానంబునుం బడసి నారాయణానుగ్రహంబునం బొంది మనోగమనంబునం ద్రిజగంబులం జరియించుచుండఁ గొన్నిదినంబులకు నొక్కచోట. 468

సీ. తారహారపటీరధవళదేహమువాని, రమణీయనీలాంబరంబువాని
మణికిరీటస్ఫురన్మస్తకంబులవానిఁ, గంకణకేయూరకటకములవానిఁ
గర్బురమయదీప్తకటిసూత్రములవానిఁ, దరళయజ్ఞోపవీతములవాని
నతిసుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబులవానిఁ, దరుణవివృత్తనేత్రములవాని

ఆ. సిద్ధమండలంబు సేవింపఁ బుణ్యప్రసిద్ధి వెలసినట్టి శుద్ధచరితుఁ
బద్మలోచనునకుఁ బాదపీఠం బైనఘనునిఁ బన్నగేంద్రుఁ గాంచె నతఁడు.

ఆ. కన్నమాత్ర నతఁడు కల్మషంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు విశదభ
క్తిప్రరోమములకుఁ బట్టగు చానంద, బాష్పనేత్రుఁ డగుచుఁ బ్రణుతి సేసె.

క. సంతోషాశ్రులచేత ననంతునిఁ బరిషిక్తుఁ జేసి యతఁడు ప్రమోదం
బెంతయు నరికట్టిన నొక, కొంతయుఁ బలుకంగ లేక కొండొకవడికిన్. 471

చ. మది నొకయింతమాత్రము సమంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసినయింద్రియంబుల [2]నొకంతకుఁ దెచ్చి వచోవిలాసముల్
గుదురుగఁ ద్రోచి తత్త్వమునఁ గూర్చుచు [3]శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
సదయుఁ బ్రశాంతు లోకగురు సన్నుతి సేయఁ దొడంగె నిమ్మలన్. 472

---

1. నిర్వర్తించి రాజూపాలుభార్యలు బాలహత్యాదోషంబు బ్రాహ్మణోత్తమనిరూపితవ్రతంబున నివర్తించి రంత. 2. వికారము మాన్చి, 3. సాత్వతవిగ్రహంబు,

క. అజితుఁడ వై భక్తులచే, విజితుఁడ [1]వైనాఁడ విభుఁడ వేడుక వారల్
విజితులు నీచేఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురె హరీ. 473

ఉ. నీవిభవంబు లీజగము నిండుట యుండుట నాశ మొందుటల్
నీవిమలాంశజాతములు నెమ్మి జగంబు సృజించువారలో
దేవ భవద్గుణాంబుధులఁ దీరముఁ గానక యీశబుద్ధితో
వావిరిఁ జర్చ సేయుదురు వారికి వారలు దొడ్డవారలై. 474

క. పరమాణువు మొదలు గాఁ గొని, పరమము తుది గాఁగ మధ్యపరికీర్తనచే
స్థిరుఁడవు త్రయీవిదుఁడ వై, సరి సత్త్వాద్యంతమధ్యసద్భావగతి వై. 475

తే. పృథ్వి మొదలైనయేడు నొండొకటికంటె, దశగుణాధికమై యుండుఁ దనరు నండ
కోశమందుఁ బరమాణువంబుఁ గోటు లెవ్వనందు నణుమాత్రమగు ననంతాఖ్యుఁ డతఁడు.

వ. మఱియు నొక్కచోట విషయతృష్ణాపరు లైనరపశువులు పరతత్త్వంబ వైన నిన్నుఁ బోని యైశ్వర్యకాము లై తక్కిన దేవతల భజియింతురు వారిచ్చు సంపదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందుచుండు విషయకామము లేని నిన్ను సేవించిరేని వేఁచినవిత్తనంబునుంబోలె దేహాంతరోత్పత్తి నొందకుండుదురు నిర్గుణుండ వై (జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్న నిన్ను గుణసమేతునింగా జ్ఞానులు భావింపుదురు) నీభజనం బేరూపున నయిన మోక్షంబు ప్రసాదించు జితమతి వైన నీవు భాగవతధర్మం బే ప్రకారంబున నిర్ణయించితి వా ప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిన నిన్ను సనత్కుమారాదులు మోక్షంబు కొఱకు సేవించుచున్నారు భాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం డొక్కండును లేఁ డన్యకామ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధి వేఁత నేను నీవు నాకు నీకు ననివచియించుచున్నవాఁ డధర్మనిరతుండై క్షయించుచుండు స్థావరజంగమప్రాణిసమూహంబునందు సమం బైన భాగవతధర్మంబుల వర్తించుచున్న మనుజునికి భవద్దర్శనంబువలనఁ బాపంబు క్షయించుట యేమిచిత్రం బిప్పుడు భవత్పాదావలోకనంబున నిరస్తాశయమలుండ నైతి మూఢుండ నయిననాకుఁ బూర్వకాలంబున నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసె నది నేఁడు నాకు వరదుండ వైన నీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గాని మాడ్కి జగదాత్మకుండ వైన నీమహత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడఁ బ్రసిద్ధం బైనది గా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై భగవంతుండ వైన నీకు నమస్కరించెద నని మఱియును. 477

తే. అరయ బ్రహ్మాదు లెవ్వని ననుసరించి, భక్తియుక్తుల భయమునఁ బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద నావగింజఁ, బోలు నావేయుశిరములఁ బోఁగి గొల్తు.

1. 'వై యుంటి విభుఁడ వేడుకతోడన్, విజితాత్ములకు మఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురు హరీ. 2. రచియింపఁబడుచున్న.

క. ఈవిధమున వినుతింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త కనియె ననంతుం
డోవిమలబుద్ధి నీడఁగు, ధీవిభవంబునకు మెచ్చి ప్రియ మారన్. 479

ఆ. అరయ నారదుండు నంగిరసుండును, దత్త్వ మొసఁగినారు దానికతన
నన్నుఁ జూడఁ గల్గె నాభక్తిమదిఁ గల్గె, నాపథంబు నీకు నన్నుఁ గలిగె. 480

సీ. పూని నారూపంబు భూతజాలంబులు, భూతభావనుఁడ నే బొందువడఁగ
బ్రహ్మంబు మఱియు శబ్దబ్రహ్మమును శాశ్వతం బైనతనువులు దగిలె నాకు
నఖిలలోకములందు ననుగతం బై యుండు, లోకంబు నాయందు లోకఁజెందు
నుభయంబు నాయందు నభిగతం బై యుండు, నభిలీనమగుదు నియ్యుభయమందు

తే. వెలయనిద్రించువాఁ డాత్మ విశ్వమెల్లఁ, జూచి మేల్కాంచి తా నొక్క చోటివాని
గా వివేకించు చూడ్కి నీ[1]జీవితేశ, మాయ దిగనాడి పరమధర్మంబుఁ దెలియు.

ఆ. నిద్ర వోవువేళ నిరతుఁడై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత నింద్రియములఁ
గడచినట్టిసుఖము గను నట్టి బ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱయు నన్నుఁ గా నెఱుంగు.

ఆ. స్వప్నమందు నెట్లు సంచార మొనరించు, మేలుకాంచి[2]దృష్టి మేలి నెఱుఁగు
నుభయ మెఱుఁగునట్టియుత్తమజ్ఞానంబు, తత్త్వ మట్టి దైనతలఁపు నేను.

సీ. అరయంగ నెవ్వని కలవి గానట్టియీ, నలలితమానుషజాతిఁ బుట్టి
యాత్మతత్త్వజ్ఞానహేతుఁ డైనవానికిఁ, గలుగునె యెందు సుఖంబు లెంత
వెలయఁ బ్రవృత్తినివృత్తిమార్గంబుల, సుఖములు దుఃఖంబు సొరిదిఁ దెలిసి
పనిచెడి సంకల్పఫలమూలమునఁ బొఱు, శశు సుఖదుఃఖమోక్షములకొఱకు

ఆ. దంపతిక్రియామతంబు వర్తింతురు, దాన మోక్ష మేల దక్కియుండు
నఖిలదుఃఖహేతు వయిన యాకర్మంబు, నెఱిఁగి నన్నుఁ దలఁప రిచ్చలోన.

వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమాను లయిన మనుష్యులకు నతిసూక్ష్మం బయిన యాత్మగతి నిజస్థానత్రయలక్షణంబునం జతుర్థాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మికవిషయంబులచేతను [3]వివేకబలంబులచేతను నిర్ముక్తుండై జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుండై నపురుషుండు నాకు భక్తుండగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధి గలవారలు నైస్వార్థంబయినయాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవు నీక్రమంబున మచ్ఛ్రద్ధాపరుండవై విజ్ఞానసంపన్నంబు లైనవాక్కులచేత నన్ను స్తోత్రంబు సేసి ముక్తుండవైతి వని యాశేషభగవంతుండు విద్యాధరపతి యైన చిత్రకేతుం బలికి యతని కదృశ్యుండై పోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుండైన యనంతుం డంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగనచరుండై చని లక్షలసంఖ్య లైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియుండై పరమయోగిపురుషులును దివ్యమునీంద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి సేయం గులద్రోణాదిశైలంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబు

1. జీవదేశ. 2. దృష్ట మెల్ల. 3. నిర్ముక్తు లై జ్ఞానవిజ్ఞాన.

లకు వినోదించుచు శ్రీనారాయణదత్తం బగుదివ్యవిమానంబునందుఁ జరియించుచు నుండి. 484

శా. ఆలించుం దా దివ్యనాటకగుణవ్యాపారనృత్యంబులం
బాలించుం జలజాతనేత్రబిరుదప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించుం సతతంబు జిహ్వాలతుదిం గోవిందనామావళుల్
[1] క్రీడం గిన్నరయక్షకామినులచేఁ గృష్ణార్పితస్వాంతుఁడై. 485

సీ. వాసించు నాత్మఁ బో వైష్ణవజ్ఞానంబు, నాశించు భాగవతార్చనంబు
భూషించు నేప్రొద్దుఁ బుండరీకాక్షుని, భాషించు హరికథాప్రౌఢి మెఱసి
ఘోషించు హరినామగుణవికాసంబులు, పోషించుఁ బరతత్త్వబోధ మరసి
సేవించు శ్రీకృష్ణసేవకానీకంబు, సుఖమునఁ జేయు నీశునకు బలులు
తే. పాడి పాడించు హైమవతీభర్తవలన పాపమర్దనగుణనామసందీపితోరు
గీతజాతప్రబంధసంగీతవిధులఁ, గేశవప్రీతి గాఁ జిత్రకేతుఁ డపుడు. 486

చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబున గౌరిచే శాప మొందుట.

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో నబ్జాక్షు [2] సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచున్ జగములం బ్రఖ్యాతి వర్తించుచున్
సురరాజోపమమూర్తి యక్షగణముల్ సొంపార విద్యాధరా
ప్సరసల్ గొల్వఁగఁ బాడఁగా సితగిరిప్రాంతంబున న్నేఁగుచున్. 487

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరసన్నీహారామృతాహాసమున్
శ్రీవిభ్రాజితమున్ నిరస్తగిరిజాసేవాగతాయాసమున్
దేవానీకవికాసమున్ శుభమహాదేవాంఘ్రిసంవాసమున్
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ద్రిభువనీపూతంబుఁ గైలాసమున్. 488

క. ఆరజతభూధరంబున, నీరేజభవామరాదినికరము గొల్వం
బేరోలగమున నుండిన, గౌరీయుక్తుండయిన హరునిఁ గనియె నరేంద్రా. 489

సీ. తననిజరూప [3] మింతయు నున్కి దెలియక, వాదంబు సేసెడు వేదరవముఁ
గరుణావలోకనాకాంక్షితులై యున్న, బ్రహ్మాదిసనకసంప్రణుతిరవము
సారశివానందసల్లాపముల నొప్పు, ప్రమథగణాళియార్భటరవంబు
డమరుమృదంగాదిధమధమధ్వని గూడి, పటుభృంగినాట్యవిస్ఫారరవము
తే. మానుగాఁ జామరలు వీచు మాతృకాది, శాకినీజనమహితకంకణరవంబు
మెండుఁ జెలఁగంగఁ గన్నులపండువయ్యెఁ, గొండరాచూలి పెనిమిటి నిండుకొల్వు.

వ. ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికరసేవితుండై యూరుపీఠంబున నున్న భవానిం గౌఁగిటం జేర్చుకొని యొడ్డోలగంబున నున్న పరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక నగి యద్దేవి వినుచుండ నిట్లనియె. 491

---

1. గ్రీడించున్ నరయక్ష. 2. వీక్షించుచుం. 3. మింతం తని.

సీ. కొమరొప్పఁగా లోకగురుఁ డనఁదగు వాఁడు, ధర్మస్వరూపంబుఁ దాన యగుచు
జడలు ధరించి యీ సరిలేనితపమునఁ, బొడవైన యీ యోగిపుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ భాసిల్లుకొల్వులో, మిథునరూపంబున మెలఁతతోడఁ
బ్రాకృతుండునుబోలె బద్ధానురాగుఁడై, లాలితుండగుచు నిర్లజ్జత నిట
ఆ. సకల ప్రకృతిపురుష[1] [illegible] సుఖియించెఁ గాని
యిట్లు ధర్మసభల [illegible], పరఁగ విరతుఁ డైన భ్రాంతి నొందె. 492
క. అని విని సర్వేశ్వరుఁ డా, తని నేమియు ననక నవ్వి తత్సభవారల్
గనుఁగొన నూరక యుండెను, మనమున నీశ్వరుని ధైర్యమహి మెట్టిదియో.
వ. ఇట్లు తనపూర్వకర్మశేషంబున నింద్రియజయుండ నని పుట్టినయహంకారంబున జగద్గురువుం బెక్కు ప్రల్లదంబులాడు చిత్రకేతుం జూచి భవాని యిట్లనియె.
క. మముబోఁటిలజ్జ లుడిగిన, కుమతులకుం గర్తయగుచుఁ గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు, శమనుండా వీఁడు నేఁడు జగముల కెల్లన్. 495
క. భృగునారదకపిలాదులు, నిగమాంతజ్ఞులును యోగనిర్ణయనిపుణుల్
త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు, నగి రెన్నఁడు వీరు ధర్మనయ మెఱుఁగ రొకో.
సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ మింద్రాదివిబుధుల, చూడాగ్రపంక్తుల నీడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వంబ వెనయంగ బ్రహ్మాది, యోగిమానసపంక్తి నోలలాడు
నెవ్వనిరూపంబు నేర్పాటు గానక, వేదంబు లంధంధ వాద మనుచు
నెవ్వనికారుణ్య మీలోకముల నెల్లఁ, దనిపి యెంతయు ధన్యతములఁ జేయు
తే. నట్టిసర్వేశుఁ బాపసంహారు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్యు నాత్మసంసారు నీశు
నెగ్గు వల్కెనపాపాత్ముఁ డెల్లభంగి, దండనార్హుండు గాకెట్లు దలఁగఁగలఁడు.
తే. నిఖిలలోకాశ్రయంబు సన్నిహితసుఖము, సకలభద్రకమూలంబు సాధుసేవ్య
మైనకంజాక్షుపాదపద్మార్చనంబు, ననుచరింపంగ ఖలుఁడు వీఁ డర్హుఁ డగునె.
వ. కావున నోరిదురాత్మక యీపాపంబునం బాపస్వరూపం బైనరాక్షసయోనిం బుట్టుమని శపియించి యింతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞసేయకుండు మని పలికినఁ జిత్రకేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నోజగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు లట్లకై కొంటిఁ బ్రాచీనకర్మంబులం బ్రాప్తంబైనసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమోహితులై తిరుగుచున్నజంతువులకు సుఖదుఃఖంబులు నైజంబులై ప్రవర్తిల్లుచుండు నిందులకుఁ బరతంత్రులైన వా రాత్మపరసుఖంబులకు నెవ్వరుకర్త లీగుణంబులనిమిత్తమై శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులు సుఖదుఃఖంబులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండ తనమాయచేత జగంబు సృజియించుచుండు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగంజేయుచుఁ దాను వానికి లోను

1. దైనను శ్రీకాంత, సీమ సతులతోడఁ జెలఁగువాని.

గాక నిష్కళంకుం డై యుండు నీవిధంబునం బుట్టుచున్న నరునకుం బత్నీబంధుశ
త్రుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కడివి వారివారికర్మవశంబునం బరమేశ్వరుండు గ
ల్పించుచు సర్వంబునందు సర్వసముం డై యుండు నప్పరమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖం
బులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధం బైనరోషంబునుం లే దతనిమాయాగుణ
విసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం
గావున నీకు నమస్కరించుచున్న నన్ను ననుగ్రహింపుము శాపభయశంకితుండం
గాను జగన్మాత వైన నిన్నుఁ బలికినదోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడ ననిదండ
ప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం
బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాదిదేవర్షిదైత్యదానవప్రమథ
గణంబులు వినుచుండఁ బార్వతికి నిట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యెం గదా
నారాయణదాసదాసానుచరులనిస్పృహాభావంబు హరితుల్యార్థదర్శను లై
నిస్పృహు లైనభాగవతులకు స్వర్గాపవర్గనరకభేదభావంబులు లేవు ప్రాణులకు
దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలం జేసి యుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబు
లాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబుసేయంబడియె నిట్టివిపర్యయంబులు భగవం
తుం డయినవాసుదేవునిభక్తి గలవారిం జెందవు మఱియును. 499

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు నీరజగర్భుఁడు దేవసంఘముం
మానితయోగివర్యమునిమండలి యున్నగువార మెల్ల నా
దానవవిద్విడంశజనితంబుల మయ్యుఁ దదీయతత్త్వముం
గానఁగ నేర మీశు ఘనగర్వమునం దలపోసి చూచుచున్. 500

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, డే తెఱువున లేఁడు నిఖిల మెల్లను దా నై
భూతముల కాత్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ డొక్కఁ డాదిపురుషుఁడు తన్వీ.

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ డతిశాంతుఁ డతిలోకసముఁడు విష్ణుభక్తి సంగతుండు
నితని నేమి సెప్ప నీశుండ నగునేను, నువిద యచ్యుతప్రియుండు జుమ్మి. 502

క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్మయంబు పని లేదు మహా
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, పావనపరతత్త్వనిపుణభవ్యులు వారల్. 503

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్మయంబు మాని శాంతచిత్త యయ్యె నట్లు పరమ
భాగవతుం డయినచిత్రకేతుం డద్దేవికిం బ్రతిశాపం బియ్య సమర్థుం డయ్యును
మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబునం దచ్ఛాపంబు శిరంబున ధరియించె నిట్టి
సాధులక్షణంబులు నారాయణపరాయణు లయినవారలకుం గాక తక్కొరులకుం
గలుగనేర్చునే యట్లు శాపహతుం డయినచిత్రకేతుండు త్వష్ట సేయుయజ్ఞంబున
దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్రాసురుం డన విఖ్యాతుం డయి
భగవజ్ఞ్ఞానపరిణతుం డయ్యెం గావున. 504

సీ. నరనాథ యీ వృత్రునకుఁ గాత్రసంస్కృతి, గలిగిన యీ పూర్వకారణంబు
చిరపుణ్యుఁ డయిన యట్టి చిత్రకేతుమహానుభావంబు భక్తితోఁ బరఁగ విన్న
చదివిన వారికి సకలదుష్కర్మముల్, శిథిలంబు లై కడుఁ జెదరి పోవు
సకలవైభవము లెల్ల సమకూరుఁ దమయంతఁ, బోలఁ గోర్కు లెల్లఁ దోడుగాఁడి

ఆ. నిర్మలాత్ము లగుచు నిత్యసత్యజ్ఞాన, నిరతు లగుచు నిర్గతదురితు లగుచు
బంధుమిత్రపుత్త్రపౌత్త్రాదులను గూడి, యనుభవింపుచుందు రధికసుఖము.

-: సవితృవంశప్రవచనాదికకథ. :-

సీ. వినవయ్య నరనాథ విశదంబుగా ద్వష్ట్రవంశంబు సెప్పితి వాని వెనుక
సవితృండు పృశ్నియను సావిత్రి వ్యాహృతు లను భార్యయందు నింపారు వేద-
నగ్నిహోత్రంబుల నరయంగఁ బశుసోమ పంచమహాయజ్ఞంబులఁ బరఁగఁ గనియె
భగుఁడు సిద్ధి యను భార్యకు మహిమను, విభువు ప్రభువుల నొగిఁ బడసె మువురఁ

ఆ. దనయ నొకతెఁ గాంచెఁ దనసంతరంబున వాత్సల్యనేత్రి [1]సద్వ్రతస్వధామ
పుణ్యశీల సుగుణపూరితచారిత్ర, యఖిలలోకపూజ్య యాశిషాఖ్య. 506

వ. మఱియు ధాతకుఁ గల కుహూ సినీవాలీ రాకానుమతు లను నలువురు భార్యలలోఁ గుహూదేవి సాయమనుసుతునిం గాంచె సినీవాలి దర్శాఖ్యునిం బడసె రాక ప్రాతరాఖ్యునిఁ గాంచె ననుమతి పూర్ణిమాఖ్యునిఁ గనె విధాత క్రియ యను భార్యయందు నగ్నిపురీష్యాదులం గనియె వరుణునకుఁ జర్షణి యను భార్యయందుఁ బూర్వకాలంబున బ్రహ్మపుత్త్రుం డైన భృగువును వల్మీకంబునం జనియించిన వాల్మీకియు నుదయించిరి మిత్త్రావరుణులకు నూర్వశియందు రేతోద్గమం బైన దానిఁ గుంభంబునం బ్రవేశింప జేయు నందు నగస్త్యుండును వసిష్ఠుండును జనియించిరి ప్రత్యేకంబ మిత్త్రునకు రేవతియందు నుత్సర్గసంభవు లైన యరిష్టయుఁ బిప్పలుండును నను వారలు జనియించిరి శక్రునకుఁ బౌలోమియందు జయంతఋషభవిదుష లను ముగ్గురు పుట్టిరి వామనుం డయిన యురుక్రమదేవునకుఁ గీర్తియను భార్యయందు బృహచ్ఛ్లోకుండు పుట్టె నా బృహచ్ఛ్లోకునకు సౌభగాదులు పుట్టిరి మఱియు మహానుభావుం డయిన కశ్యపప్రజాపతికి నదితియందు శ్రీమన్నారాయణుం డవతరించిన ప్రకారంబు వెనుక వివరించెద దితిసుతు లైన దైతేయుల వంశంబు సెప్పెద నా దైతేయవంశంబునం దైనను బ్రహ్లాదబలులు పరమభాగవతు లై దైత్యదానవవందితు లై వెలసిరి దితికొడుకులు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షు లనఁ బ్రసిద్ధి నొంది రందు హిరణ్యకశిపునకు జంభాసురతనయ యైన దత్తకుఁ బ్రహ్లాదానుహ్లాదసంహ్లాదహ్లాదు లను నలుగురు గొడుకులును సింహిక యను కన్యకయు జన్మించి రా సింహికకు రాహువు జనియించె నా రాహువుశిరం బమృతపానంబు సేయ హరి దనచక్రంబునం ద్రుంచె సంహ్లాదునకు గతి యను భార్యయందుఁ బంచ

1. 'సద్వ్రతైకధామఁ, బుణ్యశీల సాధ్వి పూతచారిత్ర, దనర కగ్నియసెదు దానినణఁడు' ప్రా.ప్ర

జనుండు పుట్టె హ్లాదునకు ధమని యనుభార్యయందు వాతాపీల్వలులు పుట్టిరి వారల నగస్త్యుం డిల్వలుని భక్షించె ననుహ్లాదునకు సూర్మి యనుభార్యయందు బాష్కల మహిషులు గలిగిరి ప్రహ్లాదునకు దేవి యనుభార్యయందు విరోచనుండు పుట్టె నతనికి బలి జన్మించె నాబలికి నశన యనుభార్యయందు బాణుండు జ్యేష్ఠుండుగా నూర్వురు గొడుకులు పుట్టి రాబలిప్రభావంబు వెనుక వినిపించెద బాణాసురుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు ముఖ్యుం డయ్యె మఱియు నాదితిసంతానంబు లగుమరుత్తు లేకోనపంచాశత్సంఖ్య గలవార లందఱు నసపత్న్యులై యింద్రునితోఁ గూడ దేవత్వంబు నొందిరనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 507

ఆ. ఏమికారణమున నింద్రునికిని మరు, ద్గణము నాప్తమగుచు శాంతి నొంది
యరయ దత్స్వభావ మగుచు వర్తించెను, దీని వినఁగవలయుఁ దెలుపవయ్య. 509

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె.

సీ. నరనాథ విను తనతనయు లందఱు, నమరేంద్రుచే హతు లగుచు నుండఁ
గోపశోకంబులఁ గ్రుళ్లుచుఁ దనలోన, మండుచు దితి సాలమఱుఁగఁ దొడఁగె
భ్రాతృహంతకుఁ దతిపాతకుం డీయింద్రుఁ, జంపక నాకేల సొంపు గలుగు
వీని భస్మము సేయువానిఁగా నొకసుతుఁ, బడసెద నని చాల భర్తఁ గోరి

ఆ. ప్రియము సేయఁదొడఁగెఁ బెక్కుభావంబుల, భావనములఁ దగిన పోషణములఁ
భక్తియుక్తిచేతఁ బరిచర్యగతిచేత, నతులచేత నతులరతులచేత. 510

చ. కలికికటాక్షవీక్షణవికారముల్ హృదయానురాగసం
కలితవిశేషవాఙ్మధురగర్జనలన్ లలితానసేవనా మం
డలపరిశోభితామృతవిడంబితసుస్మితసుప్రసన్నతా
ఫలరుచిరప్రధానముల భాముని భర్త మనంబు లోఁగొనెన్. 511

తే. అఖిల మెఱిఁగిన కశ్యపుఁ డంతవాని, హితవు తల కెక్కు రతులసంగతుల చేత
నవశుఁ గావించె వ్రేల్మిడి నబ్జవదన, పతుల భ్రమియింపనేరని సతులు గలరె.

క. ఏతలఁ పెఱుఁగక నిలిచిన, భూతంబులఁ జూచి ధాత పురుషుల మనముల్
భీతిగొలుపంగ యువతి, వ్రాతంబు సృజించెఁ బతులు వారల కరుదే. 513

వ. ఇట్లు నిజసతిచేత నుపలాలితుండై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమప్రీతుండై యిట్లనియె నోతన్వీ నీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరుమిచ్చెద నాథుండు ప్రసన్నుం డైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవించుట కేమి గొఱంత సతికిం బతియె దైవంబు సర్వభూతంబులమానసంబులకు వాసుదేవుండె భర్తనామరూపకల్పితుఁడై సకలదేవతామూర్తులచేతను బురుషులచేతను భర్తృరూపధరుండై యున్న భగవంతుండు సేవింపంబడుచుండు విశేషించి స్త్రీలచేతఁ బతిరూపంబున భజియింపం బడుఁ గావునం బతివ్రతలైనసుందరులు శ్రేయస్కాములై యేకచిత్తంబుననాత్మే

శ్వరుం డయిన యప్పరమేశ్వరుని భర్తృభావంబున సేవించుచుండుదు నేను నీ
కీ భావంబున వరదుండ నైతి దుశ్శీల యైన వనితలకుం బొందరాని వరంబు
నీకిచ్చెద నేఁడు మానిని నాకశ్యపునకు దితి యి ట్లనియె. 514

ఆ. వరము గోర నాకు వరదుండ వేనియు, నింద్రుఁ ద్రుంచునట్టి యుద్ధబలుని
నమితతేజుఁ దనయు నమరత్వసంప్రాప్తు, నొందఁ జెడనివాని నిమ్ము నాథ.

వ. అనవ్వుడు. 516

క. ఉట్టిపడునట్టివర మీ, కట్టిఁడి నన్నట్టు వేఁడెఁ గటకట యసురన్
మిట్టిపడి యతఁడు మదిలోఁ, బుట్టినతల్లడము తోడఁ బొక్కుచు నాత్మన్. 517

చ. ప్రకృతిని గర్మపాశముల బద్ధుఁడ నైతిఁ గదయ్య నేఁడు నే
వికటసతీస్వరూపమున వేఁదఱు గొల్పినమాయ నింద్రియా
ధికమతి యైనవాఁడు దన తెంపునఁ జిత్తము వెచ్చపెట్టి పా
తకముఁ గూలకున్నె నను దైవము నవ్వదె లోలితాత్మునిన్. 518

సీ. ఖండశర్కరతోడఁ గలహించుపలుకులుఁ, బద్మవిలాస మేర్పఱచుమోముఁ
దుహినాంశుకళలతోఁ దులదూఁగుచెక్కులుఁ, జెమటఁ గ్రొన్నెత్తురు సేయుమేను
నిలువెల్లఁ గరగించునేర్పులయింపులు, పువ్వులకరుదైనప్రోదిసేఁత
తమకంబు రెట్టించుతరితీపుతలఁపులు, నెనసినమదిలోని యిచ్చగింత
ఆ. గలిగి కలవ నున్న కాలాహిపోలికిఁ, జెలఁగుచున్న సతులచిత్తవృత్తిఁ
దెలియవశమె యెంతస్మృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిలలోకములకు. 519

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ గూర్చువా రెవ్వరు, పతుల నైన సుతుల హితుల నైన
బలిమిఁ జేసియైన బరహస్తమున నైన, హింస సేతు రాత్మహితముకొఱకు.

వ. అని చింతించి దీనికి నేమని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాఁడ నుద్వచనం బెందు నమో
ఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుం డయిన భిదురపాణి వధార్హుండె యేను దీనికి
నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్య నీకు నట్లు దేవ
బాంధవుం డయిన యింద్రహంత యగుపుత్త్రుండు గలిగెడు నొక్క సంవత్సరంబీ
వ్రతంబు నాచరింపుము దాని ప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల
వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడుగి కోపంబు మాని య
నృతంబులు వలుకక నఖరోమచ్ఛేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయినయ
మంగళంబుల నంటక జలంబులు సొచ్చి కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నా
నంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచిన పువ్వులను
గ్రమ్మఱ ధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్ఛిష్టాన్నంబును జండికాని వేదితా
న్నంబును (గోశునకమార్జారకంక క్రిమి) పిపీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామి
షాన్నంబును వృషలాహృతాన్నంబును ననునీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి
దోయిట నీళ్ళు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణి వై

యలంకారవిహీన గాక వెలుపలం దిరుగక పాదప్రక్షాళనంబు సేసికొని కాని శయ్య
నింపక యార్ద్రపాదయై పవళింపక పశ్చిమశిరస్క యయ్యును నగ్న యయ్యును
సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచి యై సర్వ
మంగళసంయుక్త యై ప్రాతఃకాలంబునఁ దూర్పు మొగం బై లక్ష్మీనారాయణుల
నారాధించి యావాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శన సుస్నానవాస ఉపవీతభూషణపుష్ప
ధూపదీపోపహారాద్యుపచారంబుల నర్చించి హవిశ్శేషంబు ద్వాదశాహుతుల వేల్పిం
చి దండప్రణామంబు లాచరించి భగవన్మంత్రంబును దశవారంబు లనుసంధించి
స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముత్తైదువలం బూజించి పతిని సేవించి పు
త్త్రుం గుక్షిగతుంగా భావించి యివ్విధంబున మార్గశీర్ష శుద్ధప్రతిపదారంభంబుగా
నొక్కసంవత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా
నుద్యాపనంబు సేయవలయు నీ పుంసవనం బనియెడివ్రతంబు ద్వాదశమాస
పర్యంతం బేమఱక సల్పిన నీవు గోరినకుమారుండు గలిగెడు ననిన దితి మహా
వ్రతంబుతోడ నగర్భంబు ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచు నుండ నింద్రుండు
మాతృభిప్రాయం బెఱింగి మాయమ్మ నహరహంబును రహస్యంబున సేవించుచు
వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలసమిత్కుశపత్త్రాంకురంబులు మొదలైనవస్తు
వితతిం ద్రికాలంబులం దెచ్చియిచ్చుచుఁ బుండరీకంబులు హరిణికిం బొంచియున్న
భంగిఁ దద్వ్రతభంగంబునకై కాచి శుశ్రూష సేయుచు నాయమ్మగర్భంబు ధరి
యించిన తేజోవిశేషంబునకు దిగులుగుడుచుచుఁ గృశించుచు నుండె నొక్కనాఁడు.

సీ. వామాక్షి యనుదినవ్రతధారణోన్నత, పరిచర్యావిధులచేఁ బడలి యలసి
యొంటి సంధ్యావేళ నుచ్ఛిష్ట యై పద, ప్రక్షాళనాదులఁ బాసి మఱచి
తనకర్మమోహంబు దవిలి నిద్రింపంగ, నింద్రుండు సయ్యన నెడరు గాంచి
యోగమాయాబలోద్యుక్తుఁడై యాయింతి, యుదరంబుఁ జొరఁబడి యుగ్రుఁడగు [చు
తే. దివిరి దేదీప్యమానమై తేజరిల్లు
నర్భకుని వజ్రధారల నడిచె నేడు
దునుకలుగ వాఁడు దునిసియుఁ దునుక దునుక
చెడక యొక్కొక బాలుఁడై చెలఁగుచున్న. 522

క. వా రేడ్వ రగుచుఁ గుయ్యిడ, నో రేడ్వకుఁ డనుచుఁ ద్రుంచె నొక్కొక్కని నా
శూరుం డేడేసి దునుక, లా రయమున వారు సెడక ఖండితు లయ్యున్. 523

క. ఖండము లన్నియు నందఱుఁ, జండాంశుసమప్రకాశశాశ్వతు లగుచున్
మెండుకొని నిల్చియని రా,ఖండలునకుఁ గరుణ పుట్టుగతి మతిఁ దోఁపన్. 524

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలు లై నీకుం దోడంబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం
బని లేదు నీకు బారిషదుల మై మరుద్గణముల మై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము ర
క్షింపు మనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడని మరుద్గణంబుల పలుకులకుఁ గృపా

ఖండై యింద్రుండు వారల సహోదరులం గాఁ గైకొని మఱి హింసింపక మాన్చె. నశ్వత్థామశరాగ్నివలన నారాయణరక్షితుండ వయిననీవుపోలెఁ గులిశధారలశకలంబు లయినకుమారులుం దన్నరూపంబు లై సంవత్సరంబునకు నొక్కింత కడమగా హరిం బూజించిన నుద్భవించినవారు గావున నింద్రునితోడం గూడ నేకోనపంచాశద్దేవత లయినమరుద్గణంబులు దితిగర్భంబు వెలువడి రంత దితి మేల్కాంచి యనల్పప్రకాశులై యింద్రునితోడం గూడి వెలుంగుచున్నకుమారులం జూచి సంతోషింపక యింద్రుం జూచి నీకు మృత్యురూపం బయినపుత్త్రుం గోరి దుస్తరం బయినవ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించినపుత్త్రుం డొక్కఁడుం డీక సప్తసప్తసంఖ్య గల కుమారు లగుట కేమికతంబు నీ వెఱింగినభంగిని తథ్యంబు పలుకు మనిన నింద్రుం డి ట్లనియెఁ దల్లి భవద్వ్రతంబు చింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భంబుఁ జొచ్చి పాపచిత్తుండ నై వజ్రధారల గర్భంబు విశళనంబు సేసిన నాశకలంబులు సెడక మహాశ్చర్యంబుగా నివ్విధంబున గుమారకు లైరి మహాపురుషపూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగి గా కుండునే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాసి యెవ్వరు గావింతురు వారిహపరంబుల కర్హకుశలు లగుదు రమ్మహాపురుషవ్రతసముత్పన్నతేజంబు నడంప నెవ్వాఁడోపుఁ గావున దుర్మదంబున బాలిశస్వభావుండనై దోషంబు సేసిననాదౌర్జన్యకర్మంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు సమర్థులు పాపాత్ముండ నగునన్నుం గావుము నేను వీరలతోడివాఁడ నని నిష్కపటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్ల కాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రుండును వారలం గూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వారలకుం బంచి పెట్టి కూడి సుఖుండై యుండె నని చెప్పి పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండు వెండియు ని ట్లనియె 525

క. హరి వరదుఁ డయినవ్రత మిట, హరియంశజు లగుచు నెగడునమరులజన్మ
స్ఫురణం బిట వఠియించిన, నరయఁగ సుదీర్ఘకర్మసంహార మగు టరుదే. 526

వ. అని విష్ణుకథాశ్రవణకుతూహలాయమానమానసులైన శౌనకాదిమహామునులకు సూతుండు సెప్పెనని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుఁ జెప్పె ననుటయు.

క. రాజీవరాజపూజ్య, శ్రీజిత గోపీకటాక్షసేవాంతర వి
భ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజకులోత్సాద [1]రామరాజాఖ్యనిధీ. 528

తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ మూలతత్త్వవిచారణా
దురితతారణ దుఃఖవారణ దుర్మదాసురమారణా
గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ కీర్తనీయమహారణా
ధరణిధారణ ధర్మకారణ తాపసస్తుతిపారణా. 529

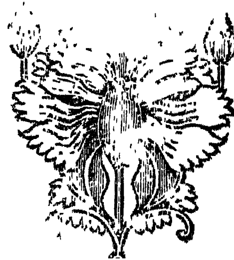
1. గుణవి రామాఖ్యనిధీ. సుగుణరామాఖ్యహారీ.

తోటకము. కరుణాకర శ్రీకర కంబుకరా, శరణాగతసంగతజాడ్యహరా
పరికీర్తితశిక్షితభక్తముదా, కరిరాజశుభప్రదకాంతిధరా. 530

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనవినుత శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర కసువనామాత్యపుత్త్ర
బుధజనప్రసంగానుషంగ సింగయనామధేయప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవత
పురాణంబునందు నజామిళోపాఖ్యానంబును బ్రచేతసులఁ జంద్రుం డామంత్రణం
బు సేయుటయు దక్షోత్పత్తియుఁ బ్రజాసర్గంబునకు దక్షుండు శ్రీహరింగూర్చి తపం
బు సేయుటయు హరికి నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు హర్యశ్వశబళా
శ్వులజన్మంబును వారలను నారదుండు బోధించుటయు నారదువచనప్రకారం
బున వారు మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు నారదునివలన విని
దక్షుండు దుఃఖాక్రాంతుం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మవరంబున దక్షుండు
శబళాశ్వసంజ్ఞ సహస్రసంఖ్యాకులగు పుత్త్రులం గాంచుటయును సృష్టినిర్మాణే
చ్ఛానిమిత్తంబున దక్షుపంపున వారలు గ్రతువులు సిద్ధిం బొందినతీర్థరాజం బైన
నారాయణసరస్సునకుం జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానం
బు నుపదేశించుటయు వారు పూర్వజులు లేఁగినప్రకారంబున మోక్షంబు నొం
దుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టు
లని తెలిసి నారదుని శపియించుటయు నారదుండు దక్షుశాపంబు ప్రతిగ్రహిం
చుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూఁతు
లఱువండ్రు జనియించుటయు నం దఱుఁగశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వురివలన సకల
లోకంబులు నిండుటయు దేవాసుర నర తిర్యఙ్మృగ ఖగాదుల జన్మంబులును
దేవేంద్రతిరస్కారంబున బృహస్పతి యదృశ్యత్వమాయచేతం గానరాకుండుట
యుఁ దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టులై దేవతలపై నెత్తి
వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కారంబున దివిజరాజపలాయ
నంబును బలాయమానులైన దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును బ్రహ్మవా
క్యంబునఁ ద్వష్టృకుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు
వరించుటయును విశ్వరూపుప్రసాదంబున నింద్రుండు నారాయణవర్మం బను
మంత్రకవచంబు ధరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్ష
సులకు ననుకూలుం డయినవిశ్వరూపు నింద్రుండు వధించుటయు విశ్వరూపవ
ధానంతరంబున నింద్రునకు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నింద్రుండు స్త్రీ
భూజలద్రుమంబులయందుఁ బంచి పెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుట
కుఁ ద్వష్ట కోపించి యింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్రాసు
రుండు జనించుటయు వృత్రాసురయుద్ధంబునఁ బరాజితులై యింద్రసహితు
లయినదేవతలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి
దధీచివలన భిదురంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నింద్రుండు వజ్రాయుధంబున

వృత్రుని సంహరించుటయు నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుండగుచు మానససరస్సు ప్రవేశించుటయును నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులుం జేసి యింద్రాధిపత్యంబు వహించుటయును నహుషుం డగస్త్యశాపంబున సురరాజ్యచ్యుతుండై యజగరయోనిం బుట్టుటయును నింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును నింద్రుండు మరలం ద్రిలోకాధిపత్యంబు వహించుటయును జిత్రకేతూపాఖ్యానంబును మరుద్గణంబులజన్మప్రకారంబును ననంతఫలంగలషష్ఠస్కంధము. 513

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

సప్తమస్కంధము

—❀❀❀—

మద్విఖ్యాతి లతా
క్రాంతతరోదోంతరాళ కమనీయ మహా
జీమూతతులిత దేహా
శ్యామలరుచిజాల రామచంద్ర నృపాలా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డయిన సూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయిన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నవలోకించి. 2

సీ. సర్వభూతములకు సముఁడు నెచ్చెలి ప్రియుం, డైన వైకుంఠుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ
డింద్రునికొఱకు దైత్యేంద్రుల నేటికి, విషమునికైవడి వెదకి చంపె
నసురులఁ జంపంగ నమరులచేఁ దన, కయ్యెడిలాభ మింతైనఁ గలదె
నిర్వాణనాథుండు నిర్గుణుం డగుటను, నసురులవలని భయంబుఁ బగయుఁ

ఆ. గలుగనేర వట్టి ఘనుఁడు దైత్యులఁ జంపి, సురలఁ గాచు మనికి చోద్యమగుచు
సంశయంబు నాకు జనియించె మునినాథ, ప్రజ్ఞ మెఱసి తెలియఁ బలుకవయ్య.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 4

శా. నీసంప్రశ్నము వర్ణనీయము గదా నిక్కంబు రాజేంద్ర ల
క్ష్మీసంభావ్యుని సచ్చరిత్రము మహాచిత్రంబు చింతింపఁ ద
ద్దాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణధ్యానప్రధానంబులై
శ్రీసంధానములై మునీశ్వరవచోజేగీయమానంబులై. 5

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యపవిత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మునిజనవనచైత్రంబులు విష్ణుదేవుచారితంబుల్. 6

వ. నరేంద్రా కృష్ణద్వైపాయనునకు నమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెద వినుము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక ప్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పరమేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం

బుల నొందఁ డనంతుండు గుణరహితుండు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు
లాగుణంబులకు నొక్కొక్కకాలంబున హానివృద్ధులు గల; వాయీశ్వరుండు
సత్త్వంబున దేవఋషులను రజోగుణంబున నసురులను దమోగుణంబున
యక్షరక్షోగణంబులను విభజించి సూర్యుండు పెక్కుజలంబులఁ గానంబడియు నొ
క్కరుండ యైన తెఱంగున నద్వితీయుండును సర్వగతుండు నయ్యును భిన్నుండు
కాఁడు తత్త్వవిదు లయినపెద్దలు సమాలోకించి పరమాత్మస్వరూపంబున నున్న
యీశ్వరు నివ్విధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకుఁ బరుండైన సర్వమయుండు
నిజమాయచేత నిజంబును విశ్వంబు సృజియింపం గోరి సత్త్వంబును గ్రీడింపం
గోరి తమంబును నిద్రింపం గోరి యుత్పాదించి చరిష్ణువైనకాలంబును సృజియించు
నాకాలంబున సర్వదర్శనుండు నయి యీశ్వరుండును గాలాహ్వయుండును నై
హరి సత్త్వగుణం బయినదేవానీకంబునకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణు లయిన
రాక్షసులకు హానియుం జేయుచుండు 7

క. జననాయక యీయర్థము, ఘనయశుఁ డగునగ్రజునకుఁ గ్రతుకాలమునన్
మును నారదుండు సెప్పెను, వినిపించెద వినుము చెవులు విమలత నొందన్.

వ. మున్ను ధర్మరాజు సేయు రాజసూయమహాధ్వరంబున బాలుండై నశిశుపాలుండు
హరిని నిందించి నిశితనిర్వక్ర చక్రధారాదళితమస్తకుం డయి తేజోరూపంబున
వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడి ధర్మజుండు సభలో నున్న
నారదునిం జూచి యిట్లనియె. 9

ఆ. ఎట్టివారి కైన నేకాంతులకు నైన, వచ్చి చొరఁగ రాని వాసుదేవు
తత్త్వమందుఁ జేదిధరణీశుఁ డహితుఁడై, యెట్లు సొచ్చె మునివరేణ్య నేఁడు.

ఉ. వేనుఁడు మాధవుం దెగడి విప్రు లదిట్టిన భగ్నుఁడై తమో
లీనుఁడు గాఁడె తొల్లి మదకేళిఁ బ్రమత్తుఁడు చైద్యుఁడు సిన్ననాఁటనుం
డేనియు మాధవున్ విన సహింపఁడు భక్తి వహింపఁ డట్టివాఁ
డే నిబిడప్రభావమున నీపరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో. 11

మ. హరి సాధింతు హరిన్ గ్రసింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా
హరికిన్ వైరి నటంచు వీఁడు పటురోషాయత్తుఁడై యెప్పుడుం
దిరుగుం బ్రువ్వదు నోరు వ్రీలి పడదుర్దేహంబు దాహంబుతో
నరకప్రాప్తియు నొందఁ డేక్రియ జగన్నాథుం బ్రవేశించెనో. 12

వ. అదియునుం గాక దంతవక్త్రుండును వీఁడును నిరంతరంబు గోవిందు నింద సేయు
దురు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేఁడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి
హేతువు వినిపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుంబోలె నాహృదయంబు సంచ
లించుచున్న దనిన ధర్మనందనునకు నారదుం డిట్లనియె దూషణభూషణతిర
స్కారంబులు శరీరంబునకుం గాని పరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునం జేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింసలై తోఁచు తెఱంగున నేను నాయది యని యెడు వైషమ్యంబును భూతంబులకు శరీరంబునందు సంభవించు నభిమానంబు బంధంబు నిరభిమానుండై వధించినను వధంబు గాదు కర్తృత్వ మొల్లని వానికి హింసయు సిద్ధింపదు సర్వభూతాత్మకుండైన యీశ్వరునికి వైషమ్యంబు లేదు గావున. 13

ఆ. అలుక నైనఁ జెలిమి నైనఁ గామంబున, నైన బాంధవమున నైన భీతి
నైనఁ దగిలి తలఁప నఖిలాత్ముఁ డగుహరిఁ, జేరవచ్చు వేఱుసేయఁ డతఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ, జేరినచందమున విష్ణుఁ జిరతరభక్తిం
జేరఁగ రా దని తోఁచును, నారాయణభక్తియుక్తి నాచిత్తమునన్. 15

క. కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరము, పాటవమున బంభ్రమింపఁ భ్రాంతిం బైత
త్కీటకము భ్రమరరూపముఁ, బాటించి వహించుఁ గాదె భయయోగమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 17

శా. కామోత్కంఠతఁ గోపికల్ భయమునం గంసుండు వైరక్రియా
సామగ్రిన్ శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్ సంబంధులై వృష్ణులుం
బ్రేమన్ మీరలు భక్తి నేము నిదె చక్రిం గంటి మెట్లైన ను
ద్దామధ్యానగరిష్ఠుఁడైన హరిఁ జెందన్ వచ్చు ధాత్రీశ్వరా. 18

—: శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన శాపంబు గల్గుట. :—

వ. మఱియుఁ బెక్కండ్రు కామద్వేషభయస్నేహసేవాతిరేకంబులఁ జిత్తంబు హరిపరాయత్తంబుగాఁ జేసి తద్గతిం జెందిరి వారి నుద్దేశించి క్రోధాదు లైనయేఁబంటి లోపల నొక్కటి యైన వెన్నునికి లేనినిమిత్తంబున నతండు వ్యర్థుఁ డయ్యె మీ తల్లిచెలియలికొడుకు లయినశిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిర ద్వారపాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టులై భూతలంబునఁ జన్మించి రనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నారదున కిట్లనియె. 19

మ. అలుగం గారణ మేమి విప్రులకు మున్నావిప్రు లెవ్వారు ని
శ్చలు లేకాంతులు నిర్జితేంద్రియులు నిస్సంగాచారు లీశానువ
ర్తులు వైకుంఠపురీనివాసుల నవిందన్ వారి కెబ్భంగి నీ
ఖలజన్మంబులు వచ్చె నారద వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 20

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె నొక్కనాఁడు బ్రహ్మమానసపుత్త్రు లైనసనకసనందనాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంచరించుచు నైదాఱేండ్లప్రాయంపుబాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి చొచ్చునెడ మొగసాల నున్నపురుషు లిరువురు వారలం జూచి. 21

క. డింభకుల నసర్గళవిస్రంభకుల రమాధినాథసల్లాపసుఖా

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు దుఃఖితుండై మృతుం డయిన సోదరునకు నుదకప్రదా
నాదికార్యంబు లాచరించి తదీయ బిడ్డల శకుని శంబర కాలనాభ మహోత్కచ
ప్రముఖుల నూఱడించి వారి తల్లిం గూడ హిరణ్యాక్షునిభార్యల నందఱ
రావించి తమతల్లి యైనదితి నవలోకించి యిట్లనియె. 37

శా. నీరాగారనికృష్టపాంథులక్రియన్ నిక్కంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తురు పోదు రెక్కుడు సదా సంగంబు లే దొక్కచో
వీరుల్ వోయెడు త్రోవఁ బోయెను భవత్పుత్త్రుండు తల్లీ మహా
శూరుం డాతఁడు తద్వియోగమునకున్ శోకింప నేటికిన్. 38

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డీశుండు సర్వాత్ముఁ డవ్యయుం డమలుండు సత్యుఁ డనంతుఁ డాఢ్యుఁ
డాత్మరూపంబున నశ్రాంతమును, దన, మాయాప్రవర్తనమహిమవలన
గుణములఁ గల్పించి గుణసంగమంబున, లింగశరీరంబు లీలఁ దాల్చి
కంపితజలములోఁ గదలెడు క్రియఁ దోఁచు, పాదపంబులభంగి భ్రామ్యమాణ

ఆ. చక్షువుల ధరిత్రి చలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ
డాత్మమయుఁడు గంపితాంతరంగంబునఁ, గదలినట్లు తోఁచుఁ గదల కుండు.

— బాలవేషము దాల్చినయముండు దెలిపెడుసుయజ్ఞోపాఖ్యానము. —

వ. అవ్వాయువిక్షోభంబున లక్షణవంతుండు గాని యీశ్వరుండు లక్షితుం డై కర్మసం
సరణంబున యోగవియోగంబుల నొందించు సంభవవినాశశోకవివేకావివేక
చింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీయర్థంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమసంవా
దం బను నితిహాసంబు నుదాహరింతురు వినుండు చెప్పెద నుశీనరదేశంబునందు
సుయజ్ఞుం డను రాజు గలం డతండు శత్రువులచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి
యున్న యెడ. 40

సీ. చిరిఁగినబహురత్నచిత్రవర్మముతోడ, రాలినభూషణరాజితోడ
భీకరబాణనిర్భిన్నవక్షముతోడఁ, దఱచు గాఱెడు శోణితంబుతోడఁ
గీర్ణమై జాఱిన కేశబంధముతోడ, రయరోషదష్టాధరంబుతోడ
నిమిషహీనం బైననేత్రయుగ్మముతోడ, భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ

ఆ. దునిసి పడినదీర్ఘదోర్దండములతోడ, జీవరహితుఁ డగు నుశీనరేంద్రుఁ
జుట్టి బంధుజనులు సొరిది నుండఁగ భయాక్రాంత లగుచు నతని కాంత లెల్ల.

శా. ప్రస్తాకంపితకేశబంధములతో సంఛిన్నహారాళితో
హస్తాబ్జంబులు సాఁచి మోఁదికొనుచున్ హా నాథ యంచున్ బహు
ప్రస్తావోక్తులతోడ నేడ్చిరి వగం బ్రాణేశుపాదంబుపై
నస్తోకస్తవకుంకుమారుణవికీర్ణాస్రంబు వర్షించుచున్. 42

మ. అనఘా నిన్ను నుశీనరప్రజల కర్థానందసంధాయిఁ గా

మును నిర్మించిన బ్రహ్మసిద్ధియతి[1]నుల్లంఘింపనే [illegible]
దనయశ్రేణికి మాతృ దిక్కు [illegible]లదే ధా[illegible] [illegible]
జననే పాసి చనం[illegible][2]భ్రాతృజనులఁ [illegible] [illegible]తు[illegible] [3] బుత్త్రులన్. 43

మ. జనలో కేశ్వర [illegible] బాసి[illegible]మే [illegible] [illegible]బులై
చను లోకాంతరగాము లై [illegible] [illegible] [illegible] వో
యిన మే మెట్లు చరింతు మొల్లము[illegible] [illegible]త్త్రంబు [illegible]
డనలజ్వాల[illegible] జొ[illegible] వచ్చె[illegible] [illegible] [illegible]గన్ 44

వ. అని యిట్లు రాజభార్యలారాజనంశంబు [illegible] [illegible] బొద్దు గ్రుంకెడు[illegible]మ యంబున వారలవిలాపంబులు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] తనుదెంచి ప్రేతబంధుసహ్రలం [illegible] [illegible]. 45

ఉ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేహ వృష్టి చుం
జచ్చుచు ను[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
చచ్చినవాని కేడ్చెదరు [illegible] [illegible] [illegible] వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె[4]నచ్చటికి నేగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్. 46

క. జననీజనకులఁ బాసియు, ఘన[illegible]ముల [illegible] [illegible] [illegible]లమై
మనియెద మెవ్వఁడు గర్భం బున [illegible] వోషించె వాఁడె [illegible]కుఁ[illegible]న్.

క. ఎవ్వఁడు సృజించుఁ బ్రాణుల, నెవ్వఁడు రక్షించు, ద్రుంచు నెవ్వఁడు [illegible]తుం
డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వఁడువాఁ, డివ్విధమున[5]మనుపఁ జెఱుచు హేలారతుఁడై.

ఆ. ధనము వీధిఁ [illegible] దైవ[illegible]బున, నుండుఁ బోవు మూల నున్న నైన
నడవి రక్ష లేని [illegible]యబలుండు వర్ధిల్లు, రక్షితుండు నుందిరమునఁ జచ్చు. 49

క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాల కర్మవశము లై
ని[illegible] [illegible]బ[illegible]ప్రకృతిఁ బద్గుణ, కలితుండుగా [illegible] [illegible]న్.

సీ. పాంచభౌతిక మై[illegible]నంబు దేహం[illegible] పురుషుండు దీనిలోఁ [illegible]కర్మ
వశమున నొకవేళ [illegible] వర్తించు దీపించు, దఱి యైన నొకవేళ దలఁగి పోవుఁ
జెడ నేని దేహంబు [illegible] పురుషుండు, [illegible]నికి నింత[illegible] లేదు
పురుషునికిని దేహ[illegible]బు[illegible] [illegible], గాని యేకత్వంబు గా[illegible]రాదు

ఆ. దారువుల వెలుంగు[illegible]దహను[illegible]కై [illegible], గాయములఁ జరించు[illegible]గాలిభంగి
నాళలీన మై[illegible] నభము[illegible] వేఱు, దెలియవలయు దేహి దేహములకు. 51

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 52

సీ. భూపాలకుండు ని[illegible]వో[illegible]యెడ[7]నొ[illegible] [illegible], [illegible]లసింప నేటికి వెఱ్ఱులార
యెవ్వఁడు భాషించు నెవ్వఁ డాకర్ణించు, నట్టివాఁ డెన్నఁడో యరిగినాఁడు

---

1. 'నుల్లంఘింప నీవీటికిం 2. భ్రాతృజనులన్ --నాత్మజనున్ .3. భృత్యులన్ .4.నయ్యెడల [illegible]గుట. 5. మనుఁబోషించు.6. మనుపుఁ-జెఱుపు-జనుపు.7.[illegible] యేమి' వ్రా. ప్ర.

ప్రాణభూతుం డైన పవనుం డాకర్ణింప, భావింప నేరండు ప్రాణి దేహ
ములకు క్షేత్రజ్ఞుండెట్టు లజ్ఞుండై యుండు ద్రష్ట యంతఃకరణుండై జీవుం డనఁదవలను మెఱయఁ

ఆ. బ్రాహ్మణముఁ జాతదేహంబు దెలియుము రాగదేహముం దను లీలఁ గూడు
విడుచు నన్యుఁ డోపఁడు విధుండు జీవికిమాట, వేగులనేల పగలుఁ బొరలనేల.

క. ఎందాఁక నాత్మ దేహము, నొందెడు నందాఁక గర్మయోగము లట్లై
యెందవు మాయామోహస్పందితులై చిత్తజాలిఁ బడ నేమిటికిన్. 54

మ. చెలులుం బల్లులు బంధు లాప్తజనులుం జంద్రసేవ్యుల్ సతుల్ చారువి
ద్యలు గేహంబులు నిండుమేఁ గూరుచు మహామాయాగుణభ్రాంతులై
కలలోఁ దోఁచినయోగముల్ నిజములే కర్మానుబంధంబులం
గలుగుం సంగము లేక మానఁ బిదపం గర్మాంతకాలంబునన్ 55

వ. మఱియు మాయాగుణ ప్రపంచంబు నెఱింగెడు తత్త్వజ్ఞులు నిత్యానిత్యంబులం గూర్చి సుఖదుఃఖంబులం జెందరు అజ్ఞులు గొందఱు సంయోగవియోగంబులకు సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్క మహాగహనంబున విహంగంబులకు నంతకభూతుం డైనయొకలుబ్ధకుం డొక్కనాఁడు ప్రభాతంబున లేచి వాటం బైనవేఁటతమకంబున. 56

క. వల లురులు జిగురుఁగండెలుఁ, బలిదిత్తుం జిక్కఁబు ధనువుశరములుఁ గొనుచుం
బులుఁగుల బట్టెడువేడుక, యలుఁగులు వెడలంగఁ గదలి యడవికిఁ జనియెన్.

వ. ఇట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58

క. కట్టలుకఁ దముకు వాలునఁ బట్టల నురిఁ గోలఁ దిగిచి బిఱుసున ఱెక్కల్
వట్టి విఱిచి చిక్కములోఁ, బెట్టుచు విహరించె లోకభీకరలీలన్. 59

వ. మఱియు నానావిధంబు లగు శకుంతంబుల నంతకంబు నొందించుచు సకలపక్షి సంహార[1]సంరబ్ధకుండై నలుబ్ధకుండు దనముందటఁ గాలచోదితంబై సంచరించుచున్న కులింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురం దిగిచియొక్క చిక్కంబులో వైచినం జూచి దుఃఖించి కుళింగపక్షి యిట్లనియె. 60

చ. అడవుల మేఁత మేసి మన మన్యుల కెన్నఁడు నెగ్గు సేయ కె
క్కడ విహరింప నేఁ డకట కట్టిఁడిబ్రహ్మ కిరాతుచేతిలోఁ
బడు మని వ్రాసెనే నుదుటఁ బాపపుదైవము కంటి కింత యె
క్కుడుబరువయ్యెనే బ్రదుకు గోమల యే మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61

క. ఒకమాటు మనల నందఱఁ, బ్రకటించి కిరాతువలలఁ బడఁ జేయక న
న్నొకతిన్ వలఁ బడఁ జేసిన, [2]వికటీకృతదక్షుఁ డైన విధి నే మందున్. 62

ఉ. రెక్కలు రావు పిల్లలకు ఱెపటినుండియు మేఁత గానమిం
బొక్కెడుఁ గూటిలో నెగసి పోవఁగ నేరవు మున్ను తల్లి యా

1. లబ్ధకుండైన. 2. వికటీకృతదక్షుఁడైన.

దిక్కున నుండి వచ్చునని త్రిప్పనిచూపుల నిక్కి నిక్కి న
ల్దిక్కులుఁ జూచుచున్ సతి దీనత నెట్లు భరింతు నక్కటా. 63

వ. అని యివ్విధంబున. 64

క. కుంతలినాదముతోడను, గంతము శోభింప నొకచక్రఖగమును వానిన్
ఱొంతుండై నకిరాతుఁడు, కుంఠితగతి నేసె నొక్క కోలం గూలన్. 65

క. కాలము వచ్చిన శబరుని,కోలను ధరఁ గూలె ఖగము ఘోషముతోడం
గాలము దాసిన నేలం, గూలక పోవశమె యెట్టిగుణవంతునకున్. 66

ఉ. కావున మీరు చచ్చుతఱిఁ గానరు చచ్చి ధరిత్రిఁ బద్ధధా
త్రీవిభుదేహముం గదిసి దీనత నేడువ నేల పొందు చిం
తావతులార వత్సరశతంబుల కైన నిజేశుచక్కికిం
బోవుట దుర్లభంబు మృతిఁ బొందినవారలు చేర వత్తురే. 67

వ. అని యిట్లు కపటబాలకుండై క్రీడించుచున్నయమునియుపలాలనాలాపంబులు విని సుయజ్ఞునిబంధువు లెల్ల వెఱఁగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిత్యంబుగాదని తలంచి శోకింపక సుయజ్ఞునికి సాంపరాయికకృత్యంబులు సేసి చని రంత నంతకుం డంతర్హితుం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దనతల్లిని దమ్మునిభార్యలం జూచి యి ట్లనియె. 68

క. పరు లెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపఁగ నేక మగుట భావింపరు త
త్పరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును నేమనుచుఁ దోఁచుఁ బ్రాణుల కెల్లన్. 69

వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపునివచనంబులు విని దితి కోడండ్రునుం దానును శోకంబు మాని తత్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుం డైనకొడుకునకు వగవక చనియె నని చెప్పి నారదుండు ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 70

క. అజరామరభావంబును, ద్విజరాజ్యంబు నప్రతిద్వంద్వము దో
ర్విజితాఖిలశాత్రవమును, గజరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుఁడు గోరెన్. 71

వ. ఇట్లు గోరి మందరాచలద్రోణికిం జని యందుఁ గాలిపెనువ్రేల నేల నిలువంబడి యూర్ధ్వబాహుం డయి మిన్ను చూచుచు వాఁడిమయూఖంబులతోడి ప్రళయకాలభానుండునుం బోలె దీర్ఘజటారుణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేఱి చూడ రాక పరమదారుణం బైనతపంబు సేయుచుండె నిర్జరులు నిజస్థానంబుల నుండి రంత. 72

మ. అదరెం గుంభిని సాద్రియై కలఁగె నేడంభోనిధుల్ దారకల్
సెదరెన్ సగ్రహసంఘలై దిశలు విచ్ఛిన్నాంతలై మండెఁ బె
ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతికి నుగ్రాచారదైత్యేంద్రమూ
ర్ధదిశోద్ధూతసధూమహేతిపటలోగ్రదంచత్తపోవహ్నిచేన్. 73

వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరం బైనదైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు సైరింపక నిలిం

పులు నాకంబు విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని లోకేశ్వరుం డయినబ్రహ్మకు వినతు లొనర్చి యిట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితిసుతు తపముచేడిమి, నతితప్తుల మైతి మింక నలజడి పడరా దతి సంతప్తుల మయ్యెద, మతి వారింపుము దేవదేవ కారుణ్యనిధీ. 75

శా. శంకాలేశము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారముం జేయఁగా
సంకోచంబును వేదశాస్త్రపరిధిసంక్షేపముం [1]జేక యే
వంకం బోవ నటంచుఁ దుస్సహతపోవ్యాప్తి చిత్తంబులోఁ
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంహారంబు చింతింపవే. 76

శా. నీ పేరిటిఁ దపోబలంబునఁ జగన్నిర్మాణముం జేసి యీ
[2]దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం దీపించి తిబ్బంగిఁ దా
నీవిశ్వంబుఁ దపస్సమాధిమహిమం దెంకించి నే యొక్కఁడ
న్విశ్వాధ్యక్షకర్తృత్వశక్తి మనికిన్ వర్తించినాఁ డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుం గాక కాలాత్మకు లగుజీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటం జేసి తపోయోగసమాధిబలంబునం దనకు నిత్యత్వంబు సంపాదింతు నని తలంచినాఁ డని మఱియు ని ట్లనిరి. 78

మ. భవదీయం బగుచున్నతో న్నతమహాబ్రహ్మైకపీఠంబు సం
స్తవనీయం బగుభూతియు న్విజయముం సౌఖ్యంబు సంతోషముం
భువనశ్రేణికి నిచ్చు దైత్యునితపస్స్ఫూర్తిన్ నివారించి యో
భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల్ పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

—బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట.—

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైనపలువురు మొగంబులప్రోడ భృగుదక్షాదులతోడ మందరపర్వతంబునకు వచ్చి యందు నియమయుక్తుండును బిపీలికాహృతమేదోమాంసచర్మరక్తుండును వల్మీకతృణవేణుపటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపఃప్రభావసంపన్నుండును నై నీరంధ్రనిబిడనీరదనికరనివిష్టనీరజబంధుండునుంబోలె నివసించి యున్ననిర్జరారాతిం జూచి వెఱఁగుపడి నగుచు ని ట్లనియె. 80

మత్తకోకిలము. ఓసురారికులేంద్ర నీక్రియ నుగ్రమైనతపంబు మున్
జేసి చూపినవారు లేరిఁక జేయువారును లేరు నే
నీసమాధికి మెచ్చితిన్ విను నియభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మహాత్మ కోరుము కోరికల్. 81

శా. దంశవ్రాతములుం బిపీలికలు మేదఃక్రవ్యరక్తంబులన్
సంకీర్ణంబులు సేసి పట్టి తినఁగా శల్యావశిష్టుండ వై

1. పాఠ. 2. దేవాధీశముకంటె.

వంశచ్ఛన్నత్వగావళీయుతవపుస్సర్వాంగమం దింద్రియ
ప్రాంశం బింతయు లేక నీకు నిలువం బ్రాణంబు ¹లెట్లుండెనో 82

ఉ. ఉత్సుకతన్ జలాన్నముల నొల్లక యుగ్రక్రియ నూఱుదివ్యసం
వత్సరముల్ శరీరమున వాయువులన్ నిలుపంగ వచ్చునే
యుత్సవ మయ్యెఁ జూచి మము నుగ్రతపంబున గెల్చి తెవ్వరే
వత్సలతన్ మనంగఁ గదియన్ వచ్చితిఁ గోరిక లెల్ల నిచ్చెదన్. 83

వ. అని పలికి వనమక్షికాపిపీలికాభక్షితం బైన రక్షోవిభుని దేహంబుమీఁదం గమండలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నద్దానవేంద్రుండు కమలాసనకరకమలకమనీయ కనకమయదివ్యామోఘకమండలువినిర్గతనిర్మలసలిలధారాబిందుసందోహంబునఁ గనకలాంగుండై తపంబు చాలించి సాంద్రకీచకసంఘాతసంఛాదిత వామలూరమధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్యతారుణ్యసహితుండును వజ్రసంకాశదేహుండును దప్తసువర్ణవర్ణుండును నై నీరసేంధననికరనిర్గతవహ్నియునుం బోలె వెలుంగుచుం జనుదెంచి. 84

మ. దివిజానీకవిరోధి మ్రొక్కెఁ గని వాగ్దేవీశునో నేతకున్
సవిశేషోత్సవసంవిధాతకు సమస్తత్రాతకున్ సత్తపో
నివహాభీష్టవరప్రదాతకు జగన్నిర్మాతకున్ ధాతకున్
వివిధప్రాణిలలాటలేఖనమహావిద్యానుసంధాతకున్. 85

వ. ఇట్లు దైత్యేశ్వరుండు దివి నున్న హంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండప్రణామంబు లాచరించి సంతోషబాష్పసలిలసంవర్ధితపులకాంకురుం డై యంజలి సేసి కంజగర్భునిమీఁద దృష్టి యిడి గద్గదస్వరంబున నిట్లని వినుతించె. 86

సీ. కల్పాంతమున నంధకారసంవృత మైన, జగము నెవ్వఁడు దనసంప్రకాశ
మున వెలిఁగించుచు మూఁడుభంగుల రజ, స్సత్త్వతమోగుణసహితుఁ డగుచుఁ
గల్పించు రక్షించుఁ గడపటఁ బరిహరించు, నెవ్వఁ డాద్యుఁడు సర్వహేతు వగుచు
శోభితుం డై స్వయంజ్యోతి యై యొక్కఁడు, విలసిల్లు నెవ్వఁడు విభుత మెఱసి

ఆ. సమయ మయిన మానసప్రాణబుద్ధీంద్రియములతోడ నెవ్వఁ డలఘుమహిమ
నడరు నట్టిసచ్చిదానందమయునకు, మహితభక్తి నే నమస్కరింతు. 87

వ. దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటం జేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్తేంద్రియంబులకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రయీతనువునం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు నీతనువు సర్వార్థసాధకులకు సాధనీయుండ వాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగు నాత్మవు కాలమయుండ వై జనులకు నాయుర్నాశంబు సేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహితుండ వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగుపరమాత్మవు జీవలో

1. లెట్లోర్చెనో.

రంబునకు జీవాత్మవు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తుండవు గాక పరమాత్మవై పురాణపురుషుండవై యనంతుండవైన నీవు ప్రాణేంద్రియమనోబుద్ధిగుణంబుల నంగీకరించి పరమేష్ఠిపదవిశేషంబున నిలిచి స్థూలశరీరంబునం జేసి యింతయుం బ్రపంచింతువు భగవంతుండవైన నీకు మ్రొక్కెద నని మఱియు నిట్లనియె. 88

క. కోరినవారలకోర్కులు. నేరుపుతో నిచ్చు మనస్వీ క్రియ నన్యుల్
నేరరు కరుణాకర నేఁ, గోరెద నీవిచ్చెదేనిఁ గోరిక లభవా. 89

శా. గాలిం గుంభిని నగ్ని నంబువుల నాకాశస్థలిన్ దిక్కులన్
రేలన్ ఘస్రములం దమఃప్రభల భూరిగ్రాహరక్షోమృగ
వ్యాళాదిత్యనరాదిజంతుకలహవ్యాప్తిన్ సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాళిన్ మృత్యువు లేనిజీవనము లోకాధీశ యిప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురులేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర నతిక్రమించుమహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన నతని తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లయినవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి విరించి యిట్లనియె. 91

శా. అన్నా కశ్యపపుత్త్ర దుర్లభము లీయర్థంబు లెవ్వారికిన్
ము న్నెవ్వారలుఁ గోర రీవరములన్ మోదించితిన్ నీయెడన్
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితిఁ బ్రతీక్షాతత్త్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతివై భద్రైకశీలుండవై. 92

వ. అని యిట్లమోఘంబు లయినవరంబు లిచ్చి దితినందనుచేతం బూజితుండై యరవిందసంభవుండు బృందారకసందోహవంద్యమానుం డగుచు నిజమందిరంబునకుం జనియె నివ్విధమ్మున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని. 93

క. సోదరుఁ జంపినపగకై, యాదర మించుకయు లేక యసురేంద్రుఁడు గం
జోదరుపై వైరము దుర్మానయుతుం డగుచుఁ జేసె మనుజాధీశా. 94

సీ. ఒకనాఁడు గంధర్వయూథంబుఁ బరిమార్చు, దివిజుల నొకనాఁడు దెరలఁదోలు
భుజగుల నొకనాఁడు భోగంబులకుఁ బాపు, గ్రహముల నొకనాఁడు గట్టివైచు
నొకనాఁడు యక్షుల నుగ్రత దండించు, నొకనాఁడు విహగుల నొడిసిపట్టు
నొకనాఁడు సిద్ధుల నోడించి బంధించు, మనుజుల నొకనాఁడు మదమడంచుఁ

తే. గడిమి నొకనాఁడు కిన్నరఖచరసాధ్య, చారణప్రేతభూతపిశాచవన్య
సత్త్వవిద్యాధరాదుల సంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహతేజుఁ డగుచు.

క. అట్టళ్ళతోడఁ గోటలఁ, గట్టలుకం గూలఁ ద్రోచి క్రవ్యాదులతోఁ
జుట్టు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె నతఁడు బలమున నధిపా. 96

క. కృశులై సంప్రాపితదుర్దశులై సర్వంకషోగ్రదైతేయాజ్ఞా

వశలై నిశలును దినములు, దిశ లెల్లను గట్టువడియె దితిజు ననఘా. 97

వ. మఱియు నద్దానవేంద్రుండు విద్రుమసోపానంబులును మరకతమణిమయ ప్రదేశంబులును వైడూర్యరత్నస్తంభసందోహంబులును జంద్రకాంతసన్నిభస్ఫటిక సంఘటితకుడ్యంబులును బద్మరాగపీఠకనకకవాటహాటకవిటంకవాతాయనంబులును విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభితపర్యంకంబులును వివిధవిచిత్రవిమానంబులును నిరంతరసురభికుసుమఫలభరితపాదపమహోద్యానంబులును హేమారవిందసౌగంధికబంధురసరోవరంబులును రమణీయరత్నప్రాసాదవిశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమందమారుతంబులును మృదుమధురనినదకీరకోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మనిర్మితం బై త్రైలోక్యరాజ్యలక్ష్మీశోభితం బైనమహేంద్రభవనంబు సొచ్చి. 98

మ. దితిపుత్రుండు జగత్త్రయైకవిభుఁడై దేవేంద్రసింహాసనో
ద్ధతుఁడై యుండ హరాచ్యుతాంబుజభవుల్ దప్పించి భీతిన్ సమా
గతులై తక్కిన యక్షకిన్నరమరుద్గంధర్వసిద్ధాదు లా
నతులై కానిక లిచ్చి కొల్తు రతనిన్ నానాప్రకారంబులన్. 99

శా. ఏ దిక్పాలురఁ జూచి నేఁ డలుగునో యే దేవు బంధించునో
యే దిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో యే ప్రాణులం జంపునో
యీ దైత్యేశ్వరుఁ డంచు నొండొరులు దా రింద్రాదు లాస్థానభూ
వేదిన్ మెల్లన నిక్కి చూతురు భయావిర్భూతరోమాంచులై. 100

సీ. కోలాహలము మాని కొలువుఁడీ సురలార, తలఁగి దీవింపుఁడీ తపసులార
ఫణ లెత్తకుఁడు నిక్కి పన్నగేంద్రములార, ప్రణతులై సనుఁడీ దిక్పాలురార
గానంబు సేయుఁడీ గంధర్వవరులార, సందడిఁ బడకుఁడీ సాధ్యులార
యాడుఁడీ నృత్యంబు లప్సరోజనులార, చేరికి మ్రొక్కుఁడీ సిద్ధులార

తే. శుద్ధకర్పూరవాసితసురభిమధుర, భవ్యనూతనసైరేయపానజనిత
సుఖవిలీనత నమరారి సొక్కినాఁడు, శాంతి లే దంత్రు నిచ్చలుఁ జారు లధిప. 101

శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో లీలావతీయుక్తుఁడై
హాలాపానవివర్ధమానమదలోలావృత్తతామ్రాక్షుఁడై
కేళిం దేలఁగ నేఁడు దుంబురుఁడు సంగీతప్రసంగంబులన్
[1]వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయుచుండు దేవద్వేషి సుర్వీశ్వరా 102

క. యాగములు బుధులు ధరణీభాగములం జేయుచుండఁ బఱతెంచి హవి
ర్భాగములు దాన కైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుఁ డమరసంఘంబునకున్. 103

సీ. సకలమహాద్వీపసహితవిశ్వంభరా, స్థలిని దున్నక పండు సస్యచయము
గామధేన్వాదులకరణి నర్థులు గోరు, కోర్కులు గగనంబు గురియుచుండు

1. వాలాయించి.

వసుధ యేడును ... సంఘాతముల ... ను రత్నములు వహించు
నద్దములు ... సురలకొలఁది ... గుణముల నతిశయిల్లు
తే. ... లగుచు నొప్పుఁ బర్వతంబులు సర్వదిక్కాంతవివిధ
కుసుమములు ... దాపకలఁ ... విభుఁడు త్రైలోక్యరాజ్యసంవృద్ధినుండ.

వ. ఇట్లు హిరణ్యకశిపుండు లోకైకనాయకుండై తనయిచ్ఛాప్రకారంబున
నింద్రియసుఖంబు లనుభవించుచుఁ ... శాస్త్రమార్గంబు నతిక్రమించి
విచ్చలవిడి ... సంపన్నుండై యైశ్వర్యవంతుండై
పెక్కుకాలంబు రాజ్యంబు సేయుచుండె. 105

ఉ. ఎన్నఁడు మాకు దిక్కుగల దెన్నఁడు దైత్యునిబాధ మాను మే
మెన్నఁడు వృద్ధిఁ బొందఁగల మెవ్వఁడు రక్షకుఁ డంచు దేవతా
కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిఖేచరనాయకు లాశ్రయించి రా
పన్నశరణ్యు హరిభవబంధవిమోచను బద్మలోచనున్. 106

వ. ఇట్లు హరిదేవుని ... యనన్యశరణ్యులై రహస్యంబున
నుండటయుం గూడికొని. 107

ఉ. ఎక్కడ నున్నవాఁడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం
డెక్కడ కేఁగె శాంతులు మునీశులు భిక్షులు రాయ క్రమ్మఱం
దిక్కుల నెల్ల నెక్కుడుతుదిం జొర దిక్కగు వట్టిదిక్కులై
మ్రొక్కెద మేము హా స్వయముగ్రమ్ముల్ ముకుళించి మిక్కుమకుకున్. 108

వ. అని మఱియు నాహారనిద్రలు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గానిక స
మాహితబుద్ధులై భగవంతుండును మహాపురుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధ
జ్ఞానానందమయుండును నైన హృషీకేశునకు నమస్కరించుచున్న యెడ మేఘ
రవసమానగంభీరనినదంబున దిశలు మ్రోయించుచు సాధులకు నభయంబు
గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుండైన హరి యిట్లనియె. 109

మ. భయముం జెందకుఁ డయ్యసుర్జర వరుల్ భద్రంబు మీ కయ్యెడుం
జయముల్ లాభము భూతసంతతికి మత్సందర్శనప్రాప్తి న
వ్యయమై చేకు నెఱుంగుదుం దితిసుతవ్యాపారభాషావిప
ర్యయముల్ గాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం డందాఁక మీ త్రోవలన్. 110

ఆ. శుద్ధసాధులందు సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్రకోటియందు
ధర్మపదవియందుఁ దగిలి నాయందు వాఁ, డెన్నఁడలుగు నాఁడె హింస నొందు.

క. కన్నకొడుకు శమదమసం, పన్నుఁడు నిర్వైరుఁ డనఘుఁ బ్రహ్లాదుని వాఁ
డెన్నఁడు రోషంబున నా, పన్నతఁ బొందించు నాఁడె పట్టి వధింతున్. 112

శా. వేధోదత్తవరప్రసాదగరిమన్ వీఁ డింతవాఁడై మిమున్
బాధం బెట్టుచు నున్నవాఁ డని మదిన్ భావింతు భావించి నే

536, బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదులు క్షీరాబ్ధికివచ్చి శ్రీమహావిష్ణువును స్తోత్రముచేయుట.

సాధింపం దఱి గాదు గావునఁ గరం సైరించితిం బిమ్మటన్
సాధింతున్ సురలార నేఁడు చనుఁడా శంకింప మీ కేటికిన్. 113

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనుండు నిర్దేశించిన నిలింపులు సంప్రీతులు గాని మ్రొక్కి రక్కసుండు మ్రక్కుట నిక్కం బని తమతమనికేతనంబులకుం జనిరి హిరణ్యకశిపునకు విచిత్రచరిత్రులు నలువురు పుత్త్రు లుద్భవించి రందు. 114

ప్రహ్లాదచరిత్రము

సీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి, సమహితత్వంబునఁ జరగువాఁడు
పెద్దలఁ బొడగన్న భృత్యునికైవడిఁ, జేరి నమస్కృతుల్ సేయువాఁడు
కన్నుదోయికి నన్యకాంత లడ్డంబైన, మాతృభావన సేసి మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులభంగి ధర్మవత్సలతను, దీనులఁ గాచి రక్షించువాఁడు

తే. సములయెడ సోదరస్థితి జరపువాఁడు, దైవతము లంచు గురువులఁ దలఁచువాఁడు
లీలలందును బొంకులు లేనివాఁడు, లలితమర్యాదుఁ డైన ప్రహ్లాదుఁ డధిప.

వ. మఱియును, 116

సీ. ఆకారజన్మవిద్యార్థవరిష్ఠుఁడై, గర్వసంస్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకవిషయసంపన్నుఁడై, పంచేంద్రియములచేఁ బట్టువడఁడు
భవ్యవయోబలప్రాభవోపేతుఁడై, కామరోషాదులఁ గ్రందుకొనఁడు
కామినీప్రముఖభోగము లెన్ని గలిగిన, వ్యసనసంసక్తి నావంకఁ బోఁడు

ఆ. విశ్వమందుఁ గన్నవిన్నయర్థములందు, వస్తుదృష్టిఁ జేసి వాంఛ యిడఁడు
ధరణినాథ దైత్యతనయుండు హరిపరతంత్రుఁ డై హతాన్యతంత్రుఁ డగుచు.

ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల సంఘంబులై వచ్చి, యసురరాజతనయు నందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ బాయనివిధమున, నేఁడుఁ గలిగియుండు నిర్మలాత్మ.

మ. పగవారైన సురేంద్రులున్ సభలలోఁ బ్రహ్లాదసంకాశులన్
సుగుణోపేతుల నెందు నే మెఱుఁగ మంచున్ వృత్తబంధంబులం
బొగడం జొత్తురు సత్కవీంద్రుల క్రియన్ భూనాథ మీ బోఁటి స
ద్భగవద్భక్తులు దైత్యరాజతనయుం బాటించి కీర్తింపరే. 119

క. గుణనిధి యగు ప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు గురుకాలమునన్
గణుతింప నశక్యంబులు, ఫణిపతికి బృహస్పతికిని భాషాపతికిన్. 120

వ. ఇట్లు సద్గుణగరిష్ఠుం డయిన ప్రహ్లాదుఁడు భగవంతుం డయిన వాసుదేవునియందు సహజసంవర్ధమాననిరంతరధ్యానరతుం డై. 121

సీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ జేరినయట్లైనఁ, జెలికాండ్ర నెవ్వరిఁ జేర మఱచు
నసురారి దనమ్రోల నాడినయట్లైన, నసురబాలురతోడ నాడ మఱచు

భక్తవత్సలుఁడు సంభాషించినట్లైనఁ, బరభాషలకు మాఱు పలుక మఱచు
సురనాథవర్యుఁ దనలోనఁ బూజించినట్లైనఁ, జొక్కి సమస్తంబుఁ జూడ మఱచు

తే. హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతమున, నంతరంగంబు నిండినట్లైన నతఁడు
నిత్యపరిపూర్ణుఁ డగుచు నన్నియును మఱచి, జడతలేక యుండును జడుని భంగి.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీచింతామృ[1]తాస్వాదనా
సంధానుండై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా. 123

సీ. వైకుంఠచింతావివర్జితచేష్టుఁడై, యొక్కఁడు నేడుచు నొక్కచోట
నశ్రాంతహరిభావనారూఢచిత్తుఁడై, యుద్ధతుఁడై పాడు నొక్కచోట
విష్ణుఁ [2]డింతియకాని వేఱొండు లేఁ డని, యొత్తిలి నగుచుండు నొక్కచోట
నళినాక్షుఁ డను నిధానముఁ గంటి నే నని, యుబ్బిగంతులువైచు నొక్కచోటఁ

ఆ. బలుకు నొక్కచోటఁ బరమేశుఁ గేశవుఁ, బ్రణయహర్షజనితబాష్పసలిల
మిళితపులకుఁ డై నిమీలితనేత్రుఁడై, యొక్కచోట నిలిచి యూరకుండు.

వ. ఇట్లు పూర్వజన్మపరమభాగవతసంసర్గసమాగతం బైన ముకుందచరణారవిందసేవాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వాణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంసర్గనిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయత్తంబు గానీక నిజాయత్తంబు సేయుచు నప్రమత్తుండును సంసారనివృత్తుండును బుధజనవిధేయుండును మహాభాగధేయుండును సుగుణమణిగణగరిష్ఠుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్మబంధలతాలవిత్రుండును (బవిత్రుండును) నైన పుత్రునియందు విరోధించి సురవిరోధి యనుకంప లేక చంపం బంపె నని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డి ట్లనియె. 125

శా. పుత్రుల్ నేర్చిన నేర కున్న జనకుల్ పోషింతు రెల్లప్పుడున్
మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురితోన్మేషంబు వారింతు రే
శత్రుత్వంబుఁ దలంప రెట్టియెడ నా సౌజన్యరత్నాకరుం
బుత్రున్ లోకపవిత్రుఁ దండ్రి నెగులుం బొందింప నెట్లోర్చెనో. 126

ఉ. బాలుఁ బ్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా
లోలుఁ గృపాలు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల
శ్రీలు సమస్తభవ్యనుతశీలు విఖండితమోహవల్లికా
జాలు న దేల తండ్రి వడిఁ జంపఁగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్పవే. 127

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె. 128

---

1. తాపాన-తత్త్వాన-సం. 2. డింతయుఁగాని.

శా. లభ్యం [1]బైనసురాధిరాజపదముల్ ॥ లక్షింపఁ దక్షాంతకున్
సభ్యత్వంబున నున్నవాఁ డితఁడు దై ॥ జాడ్యంబుతో నీతఁడు వి
ద్యాభ్యాసంబునఁ గాని తీవ్రమతి గాఁ ॥ డింతయున్ విచారించి దై
త్యేభ్యుం డొక్కదినంబునం బ్రియసుతున్ ॥ శిక్షింపఁ సోత్కంఠుఁ డై. 129

క. చదువనివాఁ డజ్ఞుం డగుఁ, జదివిన సదసద్వివేక ॥ చతురత గలుగుం
జదువఁగ వలయును జనులకు, జదివించెద నార్యులొద్దఁ ॥ జదువుము తండ్రీ.

వ. అని పలికి యసురలోకపురోహితుండును (బ్రహ్మవంతుండును) నయిన శుక్రాచార్యు కొడుకులం బ్రచండవితరణులు చండామార్కుల రావించి సత్కరించి యిట్లనియె.

శా. అంధప్రక్రియ [2]నున్నవాఁడు పలుకం ॥ డస్మత్ప్రతాపక్రియా
గంధం బించుక లేదు వీని గుణముల్ ॥ కారుణ్యచిత్తుల్ మనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మముం ॥ బాటించి యీ బాలకుం
గ్రంథంబుల్ చదివించి నీతికుశలుం ॥ గావించి రక్షింపరే. 132

వ. అని పలికి వారలకుఁ బ్రహ్లాదు నప్పగించిన వారును దనుజరాజకుమారునిం గొనిపోయి యతనికి సమవయస్కు లగుసహశ్రోతల నసురకుమారులం గొందఱం గూర్చి. 133

ఉ. అంచితభక్తితోడ దనుజాధిపగేహసమీపమునం బవే
శించి సురారిరాజసుతుఁ ॥ జేకొని వక్రకుమారకుల్ పఠిం
పించిరి వాదయోగ్యములు ॥ పెక్కుల శాస్త్రము లాకుమారుఁ డా
లించి పఠించె సన్నియుఁ జలింపని వైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁ డై. 134

క. ఏ పగిది వారు సెప్పిన, నా పగిదిం జదువుఁ గాని ॥ యట్టిట్టని యా
క్షేపింపఁడు దా నన్నియు, రూపించిన మిథ్యలని ని ॥ రూఢమనీషన్. 135

శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేఁగిన సురేంద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాంతుం డై నిజనందనుం గురువు లే ॥ జాడం బఠింపించిరో
భ్రాంతిం డేమి పఠించెనో పిలిచి సం ॥ భాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహా ॥ సౌధాంతరాసీనుఁ డై. 136

ఉ. మోదము తోడ దైత్యకుల ॥ ముఖ్యుఁడు రమ్మని చీరఁ బంచెఁ బ్ర
హ్లాదకుమారకున్ భవమ ॥ హార్ణవతారకుఁ గామరోషలో
భాదివిరోధివర్గపరి ॥ హారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాద[3]కఠోరకుం గలుష ॥ జాలమహాగ్రవనీకుఠారకున్. 137

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుదెంచిన. 138

శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుతమై ॥ యుద్యోగ మారూఢసం
విత్సంపన్నుఁడ వైతివే చదివితే ॥ వేదంబులున్ శాస్త్రముల్

---

1. బైనసురారిరాజ్యపదమున్. 2. నుంతువాఁడు నుండుఁ గాని. 3. చకోరకుం.

ఁ దత్సాదర వృత్తిఁ జేరఁ జీరి కౌఁగిటన్ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁడై
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభుం డుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 139

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళసంభూషణముల్. 140

వ. అని మఱియుఁ బుత్త్రా నీ కెయ్యది భద్రంబై యున్నది సెప్పు మనినఁ గన్న తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డిట్లనియె. 141

ఉ. ఎల్లశరీరధారులకు నిల్లను చీఁకటినూతిలోపలం
ద్రెళ్ళక మీఁదు మేమను మతిభ్రమణంబున భిన్నులై ప్రవ
ర్తిల్లక సర్వము న్నతని దివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి నుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ. 142

వ. అని కుమారకుం డాడిన ప్రతిపక్షానురూపంబు లయిన సల్లాపంబులు విని దానవేంద్రుండు నగుచు నిట్లనియె. 143

క. ఎట్టాడిన నట్టాడును, [1]రిట్టిట్టని పలుక నెఱుఁగ రితరులశిశువుల్
దట్టించి యెవ్వరో మఱి, పట్టించిరొ బాలకునకుఁ బరపక్షంబుల్. 144

శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్యమయ్యెడిఁ గదా నాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలఁ దోఁచెనో పరులు దుష్కీర్తుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ వలికిరో యీదానవశ్రేణికిన్
వైకుంఠుండు కృతాపరాధుఁ డతనిన్ వర్ణింప నీ కేటికిన్. 145

మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ సుక్కించుటో సిద్ధులం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులన్ బాధించుటో యక్షకి
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ నాశంబు నొందించుటో
హరి యంచున్ గిరి యంచు నేల చెడ మోహాంధుండ వై పుత్త్రకా. 146

వ. అనినఁ దండ్రిమాటలకుఁ బురోహితు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె మోహనిర్మూలనంబు సేసి యెవ్వనియందుఁ దత్పరు లయి యెఱుక గలపురుషులకుం బరులు దా రనియెడుమాయాకృతం బయినయసద్గ్రాహంబు గానంబడ దట్టిపరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 147

శా. అజ్ఞుల్ గొందఱు నేము దా రను మహామాయయుం జెంది సర్వాత్మకుం
[2]బ్రజ్ఞాలభ్యు దుగన్వయక్రమములన్ భాషింపఁగా నేర రా
జిజ్ఞాసాపథమందు మూఁకలు గదా చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ దర్శింపఁగా నేర్తురే. 148

తే. ఇనుము మయస్కాంతసన్నిధి నెట్లు భ్రాంత, మగు హృషీకేశుసన్నిధి నావిధమునఁ

---

1. రిట్టి ట్టని మాఱు పలుక నెఱుఁగరు-రిట్టి ట్టని పలుక నెఱుఁగ రల్ల-శిశువు. 2. ప్రజ్ఞాలబ్ధు రన్వయక్రమములన్.

గరంగుచున్న దిదైవయోగమునం జేసి, బ్రాహ్మణోత్తమచిత్తంబు భ్రాంతమగుచు.

సీ. మందారమకరంద ♦ మాధుర్యమునఁ దేలు మధుపంబు వోవునే ♦ మదనములకు
నిర్మలమందాకినీవీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె త ♦ రంగిణులకు
లలితరసాలపల్లవఖాదియై చొక్కు, కోయిల సేరునే ♦ కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రికా ♦ స్ఫురితచకోరకం, బరుగునే సాంద్రనీ ♦ హారములకు

గీ. నంబుజోదరదివ్యపాదారవింద, చింతనామృతపానవి ♦ శేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ ♦ జేర నేర్చు, వినుతగుణశీల మాటలు ♦ వేయు నేల.

వ. అనిన విని రోషించి రాజసమ్ముఖంబున పురోహితుండు ప్రహ్లాదుం జూచి తిర
స్కరించి యిట్లనియె. 151

ఉ. పంచశరద్వయస్కుఁడవు ♦ బాలుఁడ వించుక గాని లేవు భా
షించెదు తర్కవాక్యములు ♦ సెప్పినశాస్త్రములోనియర్థ మొ
క్కించుక యైనఁ జెప్ప వసురేంద్రునిముందట మాకు నౌదలల్
వంచుకొనంగఁ జేసితివి ♦ వైరివిభీషణ వంశదూషణా. 152

చ. తనయుఁడు గాఁడు శాత్రవుఁడు ♦ దానవభర్తకు వీఁడు దైత్యచం
దనవనమందుఁ గంటకయుతక్షితిజాతముభంగిఁ బుట్టినాఁ
డనవరతంబు రాక్షసకులాంతకుఁ బ్రస్తుతి సేయుచుండు దం
డనమునఁ గాని శిక్షలకు ♦ డాయఁడు వట్టుఁడు కట్టుఁ డుద్ధతిన్. 153

క. ఈ పాపనిఁ జదివింతుము, నీపాదము లాన యింక ♦ నిపుణతతోడం
గోపింతుము దండింతుము, కోపింపకు మయ్య దనుజకుంజర వింటే. 154

వ. అని మఱియు నారాదపాపనికి వివిధోపాయంబులం బురోహితుండు వెఱపుఁ
జూపుచు రాజసన్నిధిం బాసి తోడుకొని పోయి యేకాంతంబున. 155

క. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము సెడకుండఁ జెప్పె ♦ మతిశాస్త్రములు నిచ్చల్
వర్గత్రితయము సెప్పె న, పర్గళ మగుమతివిశేష ♦ మమర నరేంద్రా. 156

వ. మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామదానభేదదండోపాయంబు లన్నియు నెఱిం
గించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నమ్మి నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత
నలంకృతుం డయినకులదీపకు నవలోకించి. 157

ఉ. త్రిప్పకు మన్న మామతము ♦ దీర్ఘము లైన త్రివర్గపాఠముల్
దప్పకు మన్న నేఁడు మన ♦ దైత్యవరేణ్యునిమ్రోల నేము మున్
జెప్పిననీతిఁ గాని మఱి ♦ సెప్పకు మన్న [1]విరోధినీతులన్
విప్పకు మన్న దుష్టమగు ♦ విష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్. 158

వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికిం దోడి తెచ్చిన. 159

సీ. అడుగడుగునకు మాధవానుచింతనసుధా, మాధుర్యమున మేను ♦ మఱచువాని

1. 'విరోధిశాస్త్రముల్' ఆ.ప్ర.

స[illegible]జనార్యాదు ॥ లక్ష్మీశుఁ డగు దేవదేవునిభక్తిఁ బ్రాభవ ॥ మైనవాని
[illegible] మొకని గాఁ జిత్తమున హరిమీఁదఁ జేర్చువాని
[illegible]ంచి శరణాగత ॥ సకలప్రపంచంబు శ్రీవిష్ణుమయము గని ॥ చెలఁగువాని
తే. వినయకారుణ్యబుద్ధివివేకశీలసత్యాదిగుణముల [illegible] ॥ ట్టయినవాని [మఱచు.
శిష్యు బుధలోకసంఘప్రశస్తుఁ ॥ జేసి గురుఁడు, ముందటికిఁ ద్రొబ్బి తండ్రికి ॥ మ్రొక్క-
క. శిక్షించితి నీ సుతు నే, పక్షంబులు మూఁడు నీతిపారగుఁ డయ్యెన్
రక్షోవంశాధీశ్వర, వీక్షింపుము నీ కుమారు విద్యాబలమున్. 161
వ. అని పలికిన శుక్రకుమారకువచనంబు లాకర్ణించి దానవేంద్రుండు తనకు దండ
ప్రణామంబు చేసి నిలుచున్న కొడుకును దీవించి బాహుదండంబులు సాఁచి ది
గ్గనఁ దగ్గఱం దిగిచి గాఢాలింగనంబు సేసి తనతొడలమీఁద నిడుకొని చుంచు
దువ్వి చిబుకంబుఁ బుడికి చెక్కులి ముద్దు గొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతి
రేకసంజనితబాష్పసలిలబిందుసందోహంబుల నతనివదనారవిందంబు దడుపుచు
మందమధురాలాపంబుల నిట్లనియె. 162
శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగెన్ ॥ శోధించి యేమేమి సం
[1]వేద్యాంశంబులు సెప్పిరో గురువు లే ॥ వెంటం [2]బఠింపించిరో
విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెద భవ ॥ ద్విజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి సెప్పి సార్థముగఁ దా ॥ త్పర్యంబు భాషింపుమా. 163
శా. నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపారగుహీనుల్ ॥ నీతోడదైత్యార్భకుల్
గన్నా విద్యయుఁ జెప్పనేర్తురు గదా ॥ గ్రంథార్థముల్ దక్షులై
యన్నా యొజ్జలు నీవు నీతివిదుఁడౌ ॥ నంచున్ మహావాంఛతో
నున్నాఁడన్ ననుఁ గన్నతండ్రి భవదీ ॥ యోత్కర్షముం జూపవే. 164
వ. అనినం (గన్న) తండ్రికిఁ (బ్రియనందనుం డగు ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 165
క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితి ధర్మార్థముఖ్యశాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మ మెల్లఁ ॥ జదివితిఁ దండ్రీ. 166
మ. తనుహృద్భాషల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ ॥ దాసత్వమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ ॥ సంకీర్తనల్ చింతనం
బను నీతొమ్మిదిభక్తిమార్గముల సర్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి స
జ్జనుఁడై యుండుట భద్రమంచుఁ దలఁతున్ ॥ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 167
శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిరశంఖారావముల్ మూకస
ద్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావళీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడస
ద్గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితులరిక్తవ్యర్థసంసారముల్. 168

---

1. వేదార్థంబులు. 2. వితర్కించిరో.

సీ. కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు మధువైరిఁ దవిలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు పురుషోత్తము నిమీఁది బుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవునిఁ జింతించు దినము దినము, చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు, తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడు తండ్రి తండ్రి.
సీ. కంజాక్షునకుఁ గాని కాయంబు కాయమే, పవనగుంఫితచర్మభస్త్రి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడని వక్త్రంబు వక్త్రమే, ఢమఢమధ్వనితోడి ఢక్క గాక
హరిపూజనము లేని హస్తంబు హస్తమే, తరుశాఖనిర్మితదర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడని కన్నులు కన్నులే, తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
ఆ. చక్రిచింత లేని జన్మంబు జన్మమే తరళసలిలబుద్బుదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేని విబుధుండు విబుధుఁడే, పాదయుగముతోడి పశువు గాక 170
సీ. సంసారజీమూతసంఘంబు విచ్చునే, చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలదావాగ్ను లాఱునే, విష్ణుసేవామృతవృష్టి లేక
సర్వంకషాఘౌఘజలరాశు లింకునే, హరిమనీషాబడబాగ్ని లేక
ఘనవిపద్గాఢాంధకారంబు లుడఁగునే, పద్మాక్షునుతిరవిప్రభలు లేక
తే. నిరుపమాపునరావృత్తినిష్కళంక, ముక్తినిధిఁ గానవచ్చునే ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గకోదండచింతనాంజనము లేక, తామరసగర్భునకు నైన దానవేంద్ర. 171

వ. అని యివ్విధంబున వెఱపు మఱపు నెఱుంగక యులుకు సెడి పలికెడి కొడుకునుడువులు సెవులకు ములుకులక్రియ నొదవినఁ బెదవు లదరం గదురుచు నదరిపడి గురుసుతునిం గనుంగొని విమతకథనంబులు గఱపినాఁడవని దానవేంద్రుం డిట్లనియె. 172

చ. పటుతరనీతిశాస్త్రచయపారగుఁ జేసెద నంచు బాలు నీ
వటు గొనిపోయి వానికి నవర్హము లైన విరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాఁడవు భృగుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట బ్రాహ్మణాకృతివి గాక యథార్థపుబ్రాహ్మణుండవే. 173
క. [1]ధర్మేతరవర్తనులును, దుర్మిత్రులు నైన జనుల దురితము లొందుం
మర్మములు గలఁచి కల్మష, కర్మల రోగములు వొందుకైవడి విప్రా. 174
వ. అనిన రాజునకుం బురోహితుం డిట్లనియె. 175
ఉ. తప్పులు లేవు మావలన దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
సెప్పము కూర్చితులై పరులుఁ జెప్పరు మీచరణంబులాన సు

1. ధర్మేతరులు నధర్ములు.

మెచ్చఁడు మీకుమారునకుఁ జింతయు నైజమనీష యెవ్వరుం
జెప్పెడిపాటి గాదు ప్రతిచింతఁ దలంపును నేర్పు గైవడిన్. 176

క. మిత్రులము పురోహితులము, పాత్రుల మే మదియుఁ గాక భార్గవులము నీ
పుత్త్రుని నిటువలెఁ జేయఁగ, శత్రులమే దైత్యజలధిచంద్రమ వింటే. 177

వ. అనిన గురునందనుం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు కొడుకునవలోకించి యిట్లనియె.

క. ఒజ్జలు సెప్పరు యీమతి, మజ్జాతుఁడ వైన నీకు మఱి యెవ్వరిచే
నజ్ఞాతమయ్యె బాలక, తజ్ఞులం జేసుకొనుము తగ నామ్రోలన్. 179

వ. అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 180

ఉ. అచ్చపుఁజీకటిం బడి గృహవ్రతులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్ మఱలఁ జర్వితచర్వణులైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు సెప్పిన నైన నిజేచ్ఛ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గాలకు నేగిన నైన హరిప్రబోధముల్. 181

ఉ. కానని వాని నూఁతగొని కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్
గానని భంగిఁ గర్మములు గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధులై
కానరు విష్ణుఁ గొంద ఱటఁ గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగుసంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా. 182

శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ వేయేటికిన్
గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు
ర్మేధన్ దాఁటఁగ వచ్చునే సుతవధూగ్రామోగ్రవాంఛామద
క్రోధోల్లోలవిశాలసంసృతిమహాఘోరామితాంభోధిన్. 183

వ. అని పలికిన కొడుకును ధిక్కరించి మక్కువ సేయక రక్కసులఱేఁడు దన తొడలపై నుండనీక కొబ్బున దిగద్రొబ్బి నిబ్బరంబు లగు కోపతాపంబులు దీపింప వేఁడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యిట్లనియె. 184

శా. క్రోడం బై పినతండ్రిఁ జంపె నని తాఁ గ్రోధించి చిత్తంబులో
[1]పీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిన్ విద్వేషికిన్ భక్తుఁడై
యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీఁ డొప్పించుచున్నాఁడు నా
తోడన్ వైరము వట్టె నిట్టిజనకద్రోహిన్ [2]మహిం గంటిరే. 185

వ. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యిట్లనియె. 186

—: హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట. :—

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగు నా పక్షంబు నిందించి య
త్కించిద్భీతియు లేక విష్ణు సహితుం గీర్తించుచున్నాఁడు వ
ద్దంచుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్త్రాకారతన్ వ్యాధి జ

1. వ్రీడం. 2. గనుంగొంటిరే.

నిర్మించెన్ వీని వధించి రండు దనుజుల్ మీమీపటుత్వంబులన్. 187

శా. అంగవ్రాతములోఁ జికిత్సకుఁడు దుష్టాంగంబు ఖండించి శే
షాంగశ్రేణికి రక్ష సేయు క్రియ నీయజ్ఞుం గులద్రోహి దు
స్సంగుం గేశవపక్షపాతి నధముం జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదన్ గులము నిర్దోషంబు గావించెదన్. 188

క. హంతవ్యుఁడు రక్షింపను, మంతవ్యుఁడు గాఁడు యమునిమందిరమునకున్
గంతవ్యుఁడు వధమున కుప, రంతవ్యం బనక చంపి రం డీపడుచున్. 189

వ. అని దానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాఁడికోఱలు గలరక్కసులు పెక్కండ్రు శూల
హస్తులై వక్త్రంబులు దెఱచికొని యుబ్బి బొబ్బలిడుచు ధూమసహితదావ
దహనంబునుం బోలెఁ దామ్రసంకాశంబు లగు కేశంబులు మెఱయ ఛేదన
వాదనచ్ఛేదనంబులు సేయుచు. 190

ఉ. బాలుఁడు రాచబిడ్డఁడు కృపాళుఁడు సాధుఁడు లోకమాన్యసం
శీలుఁడు వీఁ డవధ్యుఁ డని చిక్కక స్రుక్కక క్రూరచిత్తులై
శూలములం దదంగముల సుస్థిరులై ప్రహరించి రుగ్రవా
చాలత నందఱున్ దివిజ శత్రుఁడు వల్దనఁ డయ్యె భూవరా. 191

చ. పలువురు దానవుల్ వొడువ బాలునిదేహము లేశమాత్రము
[1]నొవ్వలియదు లోపలన్ రుధిర ముబ్బదు కందదు శల్యసంఘమున్
నలియదు దృష్టివైభవము నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు నూతనశ్రమము పుట్టదు [2]పట్టదు దీనభావమున్. 192

ఉ. తన్ను నిశాచరుల్ వొడువ దైత్యకుమారుఁడు మాటిమాటి కో
పన్నగశాయి యో దనుజభంజన యో జగదీశ యో మహా
పన్నశరణ్య యో నిఖిల[3]పావన యంచు నుతించుఁ గాని తాఁ
గన్నుల నీరు దేఁడు భయకంపసమేతుఁడు గాఁడు భూవరా. 193

ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని దూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గముం
జీరఁడు మాతృసంఘము వసించుసువర్ణగృహంబులోనికిం
దాఱఁడు కావరే యనఁడు తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194

వ. ఇట్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి దట్టి దని నిర్దేశింప రానిపరబ్రహ్మంబు దాన యై
యున్నమహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి తన్మయుం డయి పరమానందంబునుం
బొంది యున్న ప్రహ్లాదుని యందు రాక్షసేంద్రుండు దనకింకరులచేతం జేయించు
చున్నమారణకర్మంబులు పాపకర్మునియందుఁ బ్రయుక్తంబు లైనసత్కారంబు
లుం బోలె విఫలంబు లగుటం జూచి. 195

1. న్నలియదు. 2. మోమున దీనభావమున్. 3. భావన.

ఉ. శూలములన్ నిశాచరులు సుస్థిక దేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలపైఁ బడఁడు పాఱఁడు చావఁడు తండ్రి నైన నా
పాలికి వచ్చి చక్రధరుపక్షము మానితి నంచుఁ బాకముల్
ఫాలము సోఁక మ్రొక్కఁ డసహాయత గొందుట కేమి హేతువో. 196

వ. అని శంకించుచు. 197

సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభియూథంబుఁ దెప్పించి కేరలి డింభకుని ద్రొక్కింపఁ బంపు
నొకమాటు విషభీకరోరగశ్రేణులఁ గఱవడి నర్భకుఁ గఱవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసంఘోగ్రానలంబులోన, నసురకుమారుని వ్రేయఁ బంపు
నొకమాటు కూలంకషోల్లోల జలధిలో, మొత్తించి బాలకు ముంపఁ బంపు
ఆ. విషముఁ బెట్టఁ బంపు విదళింపఁగాఁ బంపుఁ దొడ్డకొండచఱులఁ ద్రోయఁ బంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు బాధింపఁగాఁ బంపు బాలుఁ గినిసి దనుజపాలుఁ డధిప.

సీ. ఒకవేళ నభిచారహోమంబు సేయించు, నొకవేళ నెండల నుండఁ బంచు
నొకవేళ వానల నుపహతి నొందించు, నొకవేళ రంధ్రంబు లుక్కఁబట్టు
నొకవేళఁ దనమాయ నొదవించి బెగడించు, నొకవేళ మంచున నొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలిఁ గుస్మృఖుఁ గావించు, నొకవేళఁ బాతించు నుర్వియందు
తే. నీరు నన్నంబు నిడ నీక నిగ్రహించుఁ
గశల నడిపించు నుర్వించు గండశిలల
గదల వ్రేయించు నేయించు ఘనశరములఁ
గొడుకు నొకవేళ నమరారి క్రోధి యగుచు. 199

వ. మఱియు ననేకమారణోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైనపాపనిరూపు మాప లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతుం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన మనంబున. 200

ఉ. ముంచితి వార్ధులన్ గదల మొత్తితి శైలతటంబులందు ద్రో
బ్బించితి శస్త్రరాజిఁ బొడిపించితి మీఁద నిభేంద్రపంక్తి ద్రొ
ప్పించితి ధిక్కరించితి శపించితి ఘోరదవాగ్నులందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నలయించితిఁ జావఁ డి దేమి చిత్రమో. 201

చ. ఎఱుఁగఁడు జీవనోపధము లెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ దథ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిన్
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిమేషము దైన్యము నొందఁ డింక నే
తెఱఁగునఁ ద్రుంతు వేసరితి దివ్యము వీని ప్రభావ మెట్టిదో. 202

వ. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేఫుం డను మునికుమారుండు దండ్రిచేత యాగ్య పశుత్వంబునకు దత్తుం డయి తండ్రి తనకు నపకారి యని తలంపక బ్రదికిన చందంబున. 203

క. ఆగ్రహమున నేఁ జేసిన, నిగ్రహములు పదములతోడ నెఱి నొకనాఁడున్
విగ్రహము లనుచుఁ బలుకఁడ, నుగ్రహములుగా స్మరించుచు నొవ్వఁడు మదిలోన్.

వ. కావున వీఁడు మహాప్రభావసంపన్నుండు వీని కెందును భయంబు లేదు వీని తోడివిరోధంబునం దనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నఁబోయి ఖిన్నుండై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందు సూచుచు విషణ్ణుండై చింతనంబు సేయు చున్నరాజునకు మంతనంబునఁ జండామర్కు లి ట్లనిరి. 204

శా. శుభ్రఖ్యాతివి నీప్రతాపము మహాశ్చర్యంబు దైత్యేంద్ర రో
షభ్రూయుగ్మవిజృంభణంబున దిగీశవ్రాతముం బోరులన్
విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేలితి సదా విశ్వంబు వీఁ డెంత యీ
డభ్రోక్తుల్ గుణదోషహేతువులు చింతలం బొంద నీ కేటికిన్. 206

శా. వక్రుం డైనజనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసి మేధావియై
సక్రాంతిన్ విలసిల్లు మీఁదట వయఃపాకంబుతో బాలకున్
శక్రద్వేషణబద్ధుఁ జేయుము మదిం జాలింపు మీరోషమున్
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడున్ సుశ్రీయుతుం డయ్యెడున్ 207

వ. అని గురుపుత్త్రులు పలికిన నాత్మనిశ్చయుండు గృహస్థు లైనరాజులకు నుపదేశింపఁ దగినధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపు డని యనుజ్ఞ సేసిన వారు నతనికిఁ ద్రివర్గంబు నుపదేశించిన నతండు రాగద్వేషంబులచేత విషయాసక్తు లైనవారలకు గ్రాహ్యంబు లైనధర్మార్థకామంబులుఁ దనకు నగ్రాహ్యంబు లనియును వ్యవహారప్రసిద్ధికొఱ కైనభేదంబు గాని యాత్మభేదంబు లే దనియును ననర్థంబులయం దర్థకల్పన సేయుట దిగ్భ్రమం బనియును నిశ్చయించి గురూపదిష్టశాస్త్రంబులు మంచి వని తలంపక గురువులు దమగృహస్థకర్మానుష్ఠానంబులకుం బోయినసమయంబున. 208

క. ఆటలకుఁ దన్ను రమ్మని, పాటించి నిశాటసుతులు భాషించిన దో
షాటకులేంద్రకుమారుఁడు, పాటవమున వారిఁ [1]జేర ప్రజ్ఞాన్వితుఁ డై. 209

క. చెప్పఁ డొకచదువు మంచిది, చెప్పెడిఁ దగులములు సెవులు సిందఱ గొనఁగాఁ
జెప్పెడు మనయెడ నొజ్జలు, సెప్పెద నొకచదువు వినుఁడు చిత్తము లలరన్.

వ. అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి సంగడికాండ్రతోడ నగియెడి చందంబునఁ గ్రీడలాడుచు సమానవయస్కు లైనదైత్యకుమారుల కెల్ల నేకాంతంబున ని ట్లనియె. 211

ఉ. బాలకులార రండు మనప్రాయపుబాలుర కొందఱుర్విపై
గూలుట గంటిరే గురుఁడు క్రూరుఁ డనర్థచయంబునందు దు
ష్కీలత నర్థకల్పనముఁ [2]జేసెడి గ్రాహ్యము గాదు శాస్త్రముల్

---

1. జేరి. 2. జెప్పెడి.

మే లెఱింగించెద మీకు నే మిత్రులార చింతితభద్ర మయ్యెడిన్. 212

వ. వినుండు సకలజన్మంబులందును ధర్మార్థసాధనకారణం బయినమానుషజన్మంబు
దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమం బదియును శతవర్షపరిమితం బైనజీవిత
కాలంబున నియతం బై యుండు నందు సగం బంధకారబంధురం బగు రాత్రి
రూపంబున నిద్రాదిసుఖవ్యాపారంబుల నిరర్థకం బయి చనుఁ జిక్కినపంచాశ
ద్వత్సరంబులందును బాల్య కైశోర కౌమారాదివయోవిశేషంబుల వింశతిహా
యనంబులు గడచుఁ గడమముప్పదియబ్దంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టు
వడి దురవగాహంబు లయినకామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబు లనుపా
శంబులం గట్టుపడి విడువఁగ సమర్థుండు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయ
మాణ యైనతృష్ణకు లోనై భృత్యతస్కరవణిక్కర్మంబులఁ బ్రాణహాని యైన
నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థించుచు రహస్యసంభోగచాతుర్య సౌందర్యవిశేషం
బుల ధైర్యవల్లికాలవిత్రంబు లయినకళత్రంబులను మహనీయమంజులమధురా
లాపంబులు గలిగి వశు లయినశిశువులను శీలవయోరూపధన్య లగుకన్యలను
వినయవివేకవిద్యాలంకారు లయినకుమారులను గామితఫలప్రదాత లగుభ్రాత
లను మమత్వప్రేమదైన్యజనకు లయినజననీజనకులను సకలసౌజన్యసింధువు
లయినబంధువులను ధనకనకవస్తువాహనసుందరంబు లయినమందిరంబులను సుక
రంబు లైనపశుభృత్యనికరంబులను వంశపరంపరాయత్తంబు లయినవిత్తంబు
లను వర్జింప లేక సంసారంబు సర్జించుచు నుపాయంబుఁ గానక తంతువర్గంబున
నిర్గమద్వారశూన్యం బయినమందిరంబుఁ జేరి చిక్కువడి వెడలెడిపాటవంబు సాలక
తగులువడు కీటకంబుచందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృతకర్మబద్ధుం డై శిశ్నో
దరాదిసుఖంబులఁ బ్రమత్తుం డయి నిజకుటుంబపోషణపారవశ్యంబున విరక్తి
మార్గంబుఁ దెలియనేరక స్వకీయపరకీయభిన్నభావంబున నంధకారంబునం బ్రవే
శించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున మనీషాగరిష్ఠుం డై పరమభాగవతధర్మం-
బు ననుష్ఠింప వలయు దుఃఖంబులు వాంఛితంబులు గాక చేకుఱుభంగి సుఖంబు
లును గాలానుసారంబు లై లబ్ధంబు లగుం గావున వృథాప్రయాసంబున నాయు
ర్వ్యయంబు సేయం జనదు హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు విష్ణుండు సర్వ
భూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు ముముక్షు వైన దేహికి దేహావసాన
పర్యంతంబు నారాయణచరణారవిందసేవనంబు గర్తవ్యంబు. 213

సీ. కంటిరే మనవారు ఘనులు గృహస్థులై, విఫలులై కైకొన్న వెత్తితనము
భద్రార్థులై యుండి పాయరు సంసారపద్ధతి నూరక పట్టువడిరి
కలయోనులం దెల్ల గర్భాద్యవస్థలఁ, బురుషుండు దేహియై పుట్టుచుండుఁ
దన్నెఱుంగఁడు కర్మతంత్రుఁడై కడపట, ముట్టఁడు భవశతములకు నయిన
[illegible] లేదు దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి చచ్చి చచ్చి

పౌరల నేల మనకుఁ బుట్టని చావని, త్రోవ వెదకికొనుట దొడ్డబుద్ధి. 214

శా. హేలాపానవిజృంభమాణమదగర్వాతీతదేహోల్లస
ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంబద్ధాత్ములై లేశమున్
వేలానిస్ఫురణంబు గానక మహావిద్యానుషంగామినీ
హేలాకృష్టకురంగశాబకములన్ హింసస్థితిన్ వింటిరే. 215

ఆ. విషయసక్తులైన యవిబుధాహితులతోడి, మనికి వలదు ముక్తిమార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు నాశ్రయింపుఁడు ముక్త, సంగజనులఁ గూడి శైశవమున.

వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కువడిన రక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు
రమ్య మయ్యును బహుతరప్రయాసగమ్య మని తలంచెద రేనిఁ జెప్పెద సర్వ
భూతాత్మకుండై సర్వదిక్కాలసిద్ధుండై బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతంబుగాఁ గల చరాచరస్థూల
సూక్ష్మజీవసంఘంబులయందును నభోవాయుకుంభినీసలిలతేజంబు లనియెడు మహా
భూతంబులయందును భూతవికారంబు లయిన ఘటపటాదులయందును గుణసా
మ్యం బయిన ప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైన మహత్తత్త్వాదియందును రజ
స్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డవ్యయుం డీశ్వరుండు పరమాత్మ
పరబ్రహ్మ మనియెడు వాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలానుభవానంద స్వరూపకుండు
నవికల్పితుండు ననిర్దేశ్యుండు నయిన పరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకం బైన తనదివ్య
మాయచేత నంతర్హితైశ్వర్యుం డై వ్యాప్యవ్యాపకరూపంబులం జేసి దృశ్యుం
డును ద్రష్టయు భోగ్యుండును భోక్తయును నయి నిర్దేశింపం దగి వికల్పితుం డై
యుండుఁ దత్కారణంబున నసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును దయా
సుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులు దయా(సుహృద్భావంబులు) గల్గిన నధో
క్షజుండు సంతసించు ననంతుం డాద్యుండు హరి సంతసించిన నలభ్యం బెయ్యది
యు లేదు జనార్దనచరణసరసీరుహయుగళస్మరణసుధారసపానపరవశుల మైతి
మేని మనకు దైవవశంబున నకాంక్షితంబు లై సిద్ధించు ధర్మార్థకామంబులుఁ
గాంక్షితంబై సిద్ధించు మోక్షంబును నేలఁ త్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్క
దండనీతి జీవికాదు లన్నియుఁ ద్రైగుణ్యవిషయంబు లై నవేదంబులవలనం బ్రతి
పాద్యంబులు నిస్త్రైగుణ్యలక్షణంబునం బరమపురుషుండైన హరికి నాత్మసమర్ప
ణంబు సేయుట మేలు పరమాత్మతత్త్వజ్ఞానోదయంబునం జేసి స్వపరభ్రాంతి
సేయక పురుషుండు యోగావధూతత్వంబున నాత్మవికల్పభేదంబునం గలలోఁ
గన్నవిశేషంబులభంగిం దథ్యం బనక మిథ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ
బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 217

మ. నరుఁడుం దానును మైత్రితో మెలఁగుచున్ నారాయణుం డింతయున్
వరుసన్ నారదసంయమీశ్వరునకున్ వ్యాఖ్యానముం జేసె మున్
హరిభక్తాంఘ్రిపరాగశుద్ధతను లేకాంతుల్ మహాకించనుల్

పరతత్త్వజ్ఞులు గాని చేరరు మదిం బ్రభావింప [1]విజ్ఞానమున్. 218

వ. తొల్లి నేను దివ్యదృష్టిం గలనారదమహామునివలన సవిశేషం బయిన యీజ్ఞానంబును బరమభాగవతధర్మంబును వింటి ననిన వెఱఁగుపడి దైత్యబాలకు లద్దనుజరాజకుమారున కిట్లనిరి. 219

ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకుమారకులొద్ద నచేతశాస్త్రముల్
వింటిమి లేదు సద్గురుఁడు వేఱొకఁ డెన్నఁడు రాజశాల ము
క్కంటికి నైన రాదు సొరఁ గా వెలికిం జనరాదు నీకు ని
ష్కంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్రసంగము లిట్టివి సెప్పె గుణాఢ్య చెప్పుమా. 220

క. సేవింతుము నిన్నెప్పుడు, భావింతుము రాజవనుచు బహుమానములం
గావింతుము తెలియము నీ, కీవింతమతిప్రకాశ మేక్రియఁ గలిగెన్. 221

వ. అని యిట్లు దైత్యనందనులు దన్నడిగినఁ బరమభాగవతకులాలంకారుం డైన ప్రహ్లాదుండు నగి తనకుఁ బూర్వంబునందు వినంబడినారదుమాటలు దలంచి యి ట్లనియె. 222

శా. అత్యుగ్రతపంబు మందరముపై ప్రసక్తించి మాతండ్రి స
ద్ధత్యాంతంబు జని యుండఁ జీమగమిచేతం భోగిచందంబునన్
భక్షింపంబడెఁ బూర్వపాపములచేఁ బాపాత్ముకుం డంచు ముం
రక్షస్సంఘముమీఁద నిర్జరులు సంరంభించి యుద్ధార్థులై. 223

శా. ప్రస్థానోచితభేరిభాంకృతులతోఁ బాకారియుం దారు శౌ
ర్యస్థైర్యంబుల నేఁగుదెంచినఁ దదీయాటోపవిభ్రాంతులై
స్వస్థేమల్ దిగనాడి పుత్త్రధనయోషామిత్రసంపత్కళా
ప్రస్థానంబులు డించి పాఱి రసురుల్ ప్రాణావనోద్యుక్తులై. 224

మత్తకోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పు లుద్ధతిఁ బాఱి రాజనివాసముం
గొల్లపెట్టి సమస్తవిత్తముఁ గ్రూరతం గొనిపోవఁగా
నిల్లు సొచ్చి విశంకుఁడై యమరేశ్వరుం డదలించి మా
తల్లిఁ దాఁ జెఱపెట్టె సిగ్గువదప్తయై విలపింపఁగాన్. 225

వ. ఇట్లు సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱఁగొని పోవుచుండ నమ్ముగుద కురరి యను పులుఁగు క్రియ మొఱ లిడుచుఁ దెరవున దైవయోగంబున నారదుండు పొడగని యి ట్లనియె. 226

ఉ. స్వర్భువనాధినాథ సురసత్తమ వేల్పులలోన మిక్కిలిం
నిర్భరపుణ్యమూర్తివి సునీతివి మానినిఁ బట్ట నేల యీ
గర్భిణి నాతురం విడువు కల్మషమానసురాలు గాదు నీ

1. [illegible]

దుర్భరరోషముఁ నిలుపు । దుర్జయుఁ డైననిలింపవైరిపై. 227

వ. అనిన వేల్పుఁదపసికి వేయిగన్నులు గలగఱువ యి ట్లనియె. 228

ఉ. అంతనిధాన మైనదితిజాధిపువీర్యము దీనికుక్షి న
త్యంతసమృద్ధి నొందెడి మహాత్మక కావునఁ దత్ప్రసూతిప
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతుఁడ నై తుదిన్ విడుతు । సిద్ధము దానవరాజవల్లభన్.

వ. అని పలికిన వేల్పుఱేనికిం దపసి యి ట్లనియె. 230

శా. నిర్భీకుండు ప్రశస్తభాగవతుఁ డున్నిద్రుండు జన్మాంతరా
విర్భూతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమావిష్టుండు దైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాలకుండు మహాసంగ్రామాద్యుపాయంబులన్
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవద్దోర్దండవిభ్రాంతుఁ డై. 231

వ. అని దేవముని నిర్దేశించిన సత్యవచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు గావున దేవేంద్రుండు భక్తిబాంధవంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సురలోకంబునకుం జనియె మునీంద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్త్రికాభావంబు సేసి యూఱడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతవు నీయుదరంబునఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాణి యున్నవాఁడు తపోమహత్త్వంబునం గృతార్థుం డై నీపెనిమిటి రాఁ గలం డందాఁక నీ విక్కడ నుండు మనిన సమ్మతించి.

శా. యోషారత్నము నాథదైవత విశోకాలోద్యోగ మాతల్లి ని
ర్వైషమ్యంబున నాథురాక మదిలో । వాంఛించి నిర్దోష యై
యీషద్భీతియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్ విచారించి శు
శ్రూషల్ సేయుచు నుండె నారదునకున్ । సువ్యక్తశీలంబునన్. 233

వ. ఇట్లు దనకుఁ బరిచర్య సేయుచున్నదైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుం డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున నభయం బిచ్చి గర్భస్థుండ నైననన్ను నుద్దేశించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం బెద్దకాలంబునాఁటివిసికి గావున నాఁడుది యగుటం జేసి పరిపాటి దప్పి నూటి లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున. 234

క. వెల్లిగొని నాఁటనుండియు, నుల్లసితం బైనదైవయోగంబున శో
భిల్లెడు మునిమత మంతయు, నుల్లంబున మఱపు పుట్ట । దొకనాఁ డైనన్. 235

ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు । విశ్వసించితి రేని, సతుల కయిన బాలజనుల కయినఁ
దెలియ వచ్చు మేలు । దేహాద్యహంకార,దళననిపుణ మైనతపసిమతము. 236

వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె నీశ్వరమూర్తి యైనకాలంబునం జేసి వృక్షంబు గలుగు చుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధనాపక్షీణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లయినతెఱంగున దేహంబులకుంగాని

షడ్భావవికారంబు లాత్మకు లే వాత్మ నిత్యుండు క్షయరహితుండు శుద్ధుండు క్షేత్రజ్ఞుండు గగనాదులకు నాశ్రయుండు క్రియాశూన్యుండు స్వప్రకాశుండు సృష్టిహేతువు వ్యాపకుండు నిస్సంగుండు బరిపూర్ణుం డొక్కరుండు నని వివేకసమర్థంబు లగు నాత్మలక్షణంబులు పండితుం డెఱుంగుచు దేహాదులందు మోహజనకంబు లగు నహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనులు గలనేలవుల విభ్రాజమానకనకలేశంబు లైన పాషాణాదులందుఁ బుటంబు వెట్టి వహ్నియోగంబునఁ గరంగ నూఁది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ బడయుభంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱింగెడినేర్పరి దేహంబునం దాత్మసిద్ధికొఱకు నయినయుపాయంబునం జేసి బ్రహ్మభావంబుఁ బడయు మూలప్రకృతియు మహదహంకారంబులును బంచతన్మాత్రంబులు నివి యెనిమిదియుం బ్రకృతు లనియును రజస్సత్త్వతమంబులు మూఁడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును గర్మేంద్రియంబు లయినవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు లైన శ్రవణనయనరసనాత్వగ్ఘ్రాణంబులును మనంబును మహీసలిలతేజోవాయుగగనంబులును నివి పదాఱును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యులచేతం జెప్పం బడియె సాక్షిత్వంబున నీయిరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ బెక్కింటికూటువ దేహ మదియు జంగమస్థావరరూపంబుల రెండువిధంబు లయ్యె మూలప్రకృతి మొదలయినవర్గంబునకు వేఱై మణిగణంబులం జొచ్చి యున్నసూత్రంబుచందంబున నాత్మ యన్నింటియందునుం జొచ్చి దీపించు నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గలవంచు మిథ్యాతత్పరులు గాక వివేకశుద్ధమైన మనంబునం జేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ వెదక వలయు నాత్మకు నవస్థలు గలయట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు జాగరణస్వప్నసుషుప్తు లనువృత్తు లెవ్వనిచేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మ యందుఁ గుసుమధర్మంబు లయినగంధంబులచేత గంధాశ్రయుం డయినవాయువు నెఱింగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పి. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధిసాధ్యము గుణకర్మగణబద్ధ మజ్ఞానకారణంబు
గలవంటి దింతియ కాని నిక్కము గాదు, సర్వార్థములు మనస్సంభవములు
స్వప్నజాగరములు సమములు గుణశూన్యుఁ డగు పరమునికి గుణాశ్రయమున
భవవినాశంబులు వాటిల్లినట్లుండుఁ, బట్టిచూచిన లేవు బాలురార

తే. కడఁగి త్రిగుణాత్మకములైన కర్మములకు, జనకమై వచ్చు నజ్ఞానసముదయమును
ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేఁ గాల్చి పుచ్చి, కర్మవిరహితులై హరిఁ గనుట మేలు.

వ. అదిగావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబును నీశ్వరప్రతిమాసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియం

దలిప్రేమయు నారాయణగుణకర్మకథానామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల
ధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తివిలోకనపూజనంబును మొదలయినవిజ్ఞానవై
రాగ్యలాభసాధనంబు లైనభాగవతధర్మంబులందు రతి గలిగి సర్వభూతంబుల
యందు నీశ్వరుండగు భగవంతుం డాత్మకలం డని సమ్మానంబు సేయుచుఁ గామ
క్రోధలోభమోహమదమత్సరంబులఁ గెలిచి యింద్రియవర్గంబును బాధించి
భక్తి సేయుచుండ నీశ్వరుం [illegible] లక్షించు. 239

సీ. దనుజారిలీలావతారంబులందలి, శౌర్యకర్మంబులు సంస్తవములు
విని భక్తుఁ డగువాఁడు [illegible] బాష్పధారాకులితనయనుఁడై లోలుఁడై
గద్గదస్వరముతోఁ గమలాక్ష వైకుంఠ వరద నారాయణ వాసుదేవ
యనుచు నొత్తిలి పాడు నాడు నాక్రోశించు [illegible]

తే. మరలు కొనియుండు [illegible] [illegible]
బంధములు వాసి యజ్ఞానపటలిఁ గాల్చి విష్ణుఁ బ్రాపించు [illegible] భక్తివివశుఁ డగుచు.

వ. కావున రాగాదియుక్తమనస్కుం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన
హరిచింతనంబు బ్రహ్మనిర్వాణసుఖం బట్టిదట్టిదని బుధులు దెలియు
దురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు
నంతర్యామి యై యాకాశంబుభంగి నుండు విషయార్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు
నిమిషభంగురప్రాణు లయినమర్త్యులకు మమతాస్పదంబులును జంచలంబు
లును నైనపుత్త్రమిత్త్రకళత్త్రపశుభృత్యబలబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్రి
మాతంగమహీప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబు
లైనస్వర్గాదిలోకభోగంబులు పుణ్యానుభవక్షీణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు
నరుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్మంబు లాచరించి యమోఘంబు
లయినవిపరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్మంబులు కోరక చేయవలయుఁ గోరి చేసిన
దుఃఖంబులఁ బ్రాప్తించుఁ బురుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు
దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడ రాదు మృతం బయినదేహమును శునకాదులు
భక్షించు దేహి కర్మంబు లాచరించి కర్మబద్ధుం డయి కర్మజనితకర్మానుకూలం
బయిన దేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునం జేసి పురుషునకుఁ గర్మదేహంబులు విస్త
రించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు
మోక్షప్రదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు దన
చేత నయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞితుం డయి యుండు నిష్కాము లై
హృదయగతుం డయినహరిని నిజభక్తిని భజింప వలయు. 241

క. దానవదైత్యభుజంగమ, మానవగంధర్వసురసమాజములోఁ ల
క్ష్మీనాథుచరణకమల,ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన ధన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచశీలతపములం

జక్కఁ[illegible] శిక్షకులు [illegible] చెప్పినఁ బోవఁడి. 243

క. [illegible]
[illegible] 244

ఆ. [illegible]
[illegible] తలంచి.

క. [illegible] లు [illegible], [illegible] ప్రవివిం
[illegible] వులు చెప్పుచు చీకటిఁ, [illegible] వులు చెప్పఁగ నేల బాలకులారా. 246

క. [illegible] బులు, [illegible] నేల [illegible]
[illegible] విశేషము చెప్పెద [illegible]. 247

క. ఆమదము [illegible] దనుజసంగతిఁ [illegible] చనుటన్. 248

క. [illegible] సంసృతి [illegible] బుల నే
[illegible] హరికిని [illegible] శుభ మగు మనకున్.

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు రహస్యంబున నయ్యైదేశంబు రాక్షసకుమారులకు నప
వర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిక్షితంబు లైన చదువులు పాలించి నా
రాయణభక్తి చిత్తంబులం గలిగి యుండుటం జూచి వారలయేకాంతభావంబు
దెలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రవైరి కిట్లనియె. 250

శా. రక్షో బాలుర నెల్ల నీకొడుకు నేర్చెరంజీకెలోలోన నా
శిక్షామార్గము లెల్లఁ గల్ల లని యీక్షించి తా నందఱన్
మోక్షాయత్తులఁజేసినాఁడు మనకున్ మోసంబునాఁటిల్లె ని
దక్షత్వంబునఁ జక్కఁ జేయ వలయున్ దైతేయవంశాగ్రణీ. 251

క. ఉల్లసిత విష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ డీగురుఁ డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానవోత్తమ వింటే. 252

క. ఉమగఁడు మధురిపుకథనము, విడివడి జమపగిదిఁ దిరుగు వికసనమున నే
నొడివిననొడువులు నొడువఁడు, దుడుకనిఁ జదివింప మాకు దుర్లభ మధిపా.

క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కసపు జన్మించినాఁడు విష్ణునియందున్ [2]
నిక్కపుమక్కువ విడువఁడు, డెక్కసిసుతుఁ గంటి రాక్షసేశ్వర వెఱ్ఱిన్. 254

వ. అని యిట్లు గురుసుతుండు సెప్పినఁ గొడుకువలనివిరోధవ్యవహారంబులు కర్ణరం
ధ్రంబుల ఖడ్గప్రహారంబు లయి సోకిన బిట్టు మిట్టిపడి పాదాహతం బైనభుజ
గంబుభంగిఁ బవనప్రేరితం బైనదవానలంబుచందంబున దండతాడితం బయిన
కంఠీరవంబు కైవడి భీషణరోషరసావేశజాజ్వల్యమానచిత్తుండును బుత్ర[3]సంహా
రోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్రుండును నరుణీకృతనేత్రుండును నై

1. [illegible] వ త్తెరవులు చెప్పరు. 2. విష్ణునితోడన్. 3 మరణాయత్తుండు.

కొడుకును రక్షించి సమస్తకృత్యంబులు శిక్షించి నిర్దయుండై యనేకనిశాత ఘాతంబుల నడల్చుచు. 255

శా. సూనున్ శాంతగుణప్రధాను [illegible] తత్త్వజ్ఞాను స
జ్ఞానారణ్యకృశాను [illegible] బ్రాహ్మణాఢ్యున్ [illegible]
[illegible] నారాయణపాదపద్మ [illegible]
ధీమున్ ధిక్కరణంబు సేసి పలికెన్ దైత్యుండు దుర్గ్రతన్ 256

సీ. అస్త్రదీప్తుండు [illegible] గాని, [illegible] మింట [illegible]
[illegible] కాలములందు [illegible] కాని, [illegible] గాలి [illegible]
మత్ప్రతాపానలప్రకాండ [illegible] యై, [illegible] వెలుఁగు [illegible]
నతిజాత [illegible] ప్రాణులఁ [illegible]

తే. [illegible]
[illegible]

శా. ప్రజ్ఞావంతుల [illegible] ద్వేషు లయ్యున్ మదీ
యాజ్ఞాభంగము సేయ [illegible] పాలంగ [illegible] వివే
కజ్ఞానచ్యుతుఁడై జగత్త్రితయముం [illegible] గపించు నీ విట్టిచో
నాజ్ఞోల్లంఘన మెట్లు సేసితివి సాహంకారవృత్తిన్ దుర్మతీ. 258

శా. కంఠక్షోభము గాఁగ నొత్తి మహోగ్రాఘంబులన్ డింభ వై
కుంఠుం జెప్పెద [illegible] వీరవ్రతో
త్కంఠాబంధురుఁ డేని నే సమరలీలన్ ఖండిపఁ దండింపఁగాఁ
గుంఠీభూతుఁడు గాక రా వలదె [illegible] ఘోరాహవక్షోణికిన్ 259

శా. ఆచార్యోక్తము గాక బాలురకుఁ [illegible] బుట్టించి నీ
వాచాలత్వముఁ జూపి విష్ణు [illegible] వర్ణించు మద్వైరివం
శాచారంబుల నీవు సేసితివి [illegible] గులద్రోహి నిన్
నీచుం జంపుట మేలు చంపఁ [illegible] నిర్దోషము జేసెదన్. 260

క. దిక్కులు గెలిచితి నన్నియు, దిక్కెవ్వఁడు రోరి నీకు దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వే ఱొక, దిక్కెఱుఁగక కొలుతు రితఁడె దిక్కని నన్నున్.

క. బలవంతుఁడ నే జగముల బలములతోఁ జనక వీరభావమున మహా
బలుల జయించితి నెవ్వని, బలమున నాడెదవు నాకుఁ బ్రతిపక్షుండ వై. 262

వ. అనినఁ దండ్రికి మెల్లన వినయంబునఁ గొడుకిట్లనియె. 263

క. బలయుతులకు దుర్బలులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు బ్రహ్మాదులకున్
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకును, బల మెవ్వఁ డట్టి విభుఁడు బలము [illegible]

క. దిక్కులు [illegible], దిక్కులమొదలై
దిక్కై నిలిచెడివాఁడే [illegible] దిక్కు మహాత్మా. 285

సీ. [illegible] విభుఁడు
సత్త్వ[illegible] సకలజగముఁ
గల్పించు రక్షించు [illegible] నవ్విశ్వ[illegible] గలఁడు
చిత్తంబు సమముగాఁ [illegible] మార్గంబుఁ, దప్పి వర్తించు చిత్తంబుకంటె

తే. వైరు లెవ్వరు చిత్తంబు వైరిగా [illegible] చిత్తమును నీకు వశము గాఁ జేయవయ్య
[illegible] దైత్యజనులు

ఉ. లోకము లన్నియుం గడియలోన జయించినవాఁడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తవేగ [illegible] నిన్ను నిబద్ధుఁ జేయు
భీకరశత్రు లార్వురఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
నీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా. 267

క. పాలింపుము శేముషి నున్మూలింపుము కర్మబంధచయముల సమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ, గీలింపుము హృదయమందుఁ గేశవభక్తిన్. 268

వ. అనినఁ బరమభాగవతశేఖరునకు దోషాచరశేఖరుం డిట్లనియె. 269

క. చంపినఁ జచ్చెద ననుచును, గంపింపక యూరిపడుచుఁ గఠినోక్తుల నన్
గుంపించెదు చావునకుం, దెంపరివై పదరువాని తెఱఁగునఁ గుమతీ. 270

శా. నా తోడం బ్రతిభాష లాడెదు జగన్నాథుండ నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుండ మ
ద్భ్రాతం జంపిన ముష్కు నే వెదకితిం బల్మాఱు నారాయణుం
డేతద్విశ్వములోన లేఁడు మఱి వాఁ డెం దుండురా దుర్మతీ. 271

క. ఎక్కడఁ గలఁ డే క్రియ నే, చక్కటి వర్తించు నెట్టిజాడను వచ్చుం
జక్కడఁతు నిన్ను విష్ణుని, బెక్కులు ప్రేలెదవు వాని భృత్యుని పగిదిన్. 272

వ. అనిన హరికింకరుండు శంకింపక హర్షపులకాంకురసంకలితవిగ్రహుండై యాగ్రహంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున నర్తనంబు సేయుచు నిట్లనియె. 273

మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ళ నిశలన్ ఖద్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకంగా నేల యీ యా యెడన్. 274

క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని, సందేహము వలదు చక్రి సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానవాగ్రణి వింటే. 275

1. దిక్కులయ్యెడి యాదియు నాదు దిక్కు. 2 దనుసందేహము లేదు.

వ. అని యిట్టి వివిధంబుల. 276

మ. హరి సర్వాకృతులం గలం డనుచుఁ బ్రహ్లాదుండు భాషింప స
త్వరుఁడై యెందును లేఁడు లేఁ డని సురద్వేషుండు దండింప శ్రీ
నరసింహాకృతి నుండె నచ్యుతుఁడు నానా జంగమస్థావరో
త్కరగర్భంబుల నన్ని దేశముల నవ్యక్తప్రభావంబునన్. 277

వ. అయ్యవసరంబున దానవేంద్రుండు. 278

క. డింభక సర్వస్థలముల, నంభోరుహనేత్రుఁ డుండు ననుచు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెద వీ స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవె చక్రిన్ గిక్రిన్. 279

క. స్తంభమునఁ జూప వేనిం, గుంభిని శిరముఁ దునిమి కూల్చెద రక్షా
రంభమున వచ్చి హరి నీ, స్తంభంబున నడ్డపడఁగ శక్తుం డగునే. 280

వ. అనిన భక్తవత్సలుండగు బాలుం డిట్లనియె. 281

శా. అంభోజాసనుఁ డాది గాఁగఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁడై
సంభావంబున నుండుపో నిపుడు నీ స్తంభంబునం దుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్యు నుండుటకు నే సందేహముల్ లేవు ని
ర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్. 282

వ. అనిన విని కరాళించి గద్దనలేచి గద్దియ డిగ్గనుఱికి (యొఱఁబెట్టిన) ఖడ్గంబు (వాతి కి) కేలనమర్చి జళిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణియైన ప్రహ్లాదుని ధిక్కరించుచు.

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్తగరిమన్ విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భాషించెద వైన నిందుఁ గలఁడే యంచున్ మదోద్రేకియై
దనుజేంద్రుం డటచేత వ్రేసెను మహోగ్రప్రభాశుంభమున్
జనదృగ్భీషణదంభమున్ హరిజనుస్సంరంభమున్ స్తంభమున్. 284

శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట.

వ. ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణవైరుండును వైరానుబంధజాజ్వల్యమాన రోషానలుండును రోషానలదహ్యమాన విజ్ఞానవినయుండును వినయగాంభీర్యధైర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాంచల్యమాన తామసుండును తామసగుణచంక్రమ్యమాణస్థైర్యుండును నై విస్రంభంబున హుంకరించి బాలుని ధిక్కరించి హరి నిందుఁ జూపుమని కనత్కనకమణిమయకంకణక్రేంకారశబ్దపూర్వకంబుగా దిగ్దంతిదంతభేదనపాటవప్రశస్తం బగుహస్తంబున సభామండపస్తంభంబు వ్రేసిన వ్రేటుతోడన దశదిశలను మిణుఁగుఱులు సెదరం జిటిలిపెటిలి పడి బాభజ్యమానంబగు నమ్మహాస్తంభంబువలనఁ బ్రళయవేళాసంభూతసప్తస్కంధబంధుర సమీరణసంఘటితఘోరరజోఘుష్యమాణ మహావలాహకవర్గనిర్గతనిబిడనిష్ఠుర

సుప్రహారిస్తాతసంపుటిక్షోభనికారంబు త్రైలోక్యభయచ్ఛటచ్ఛటస్ఫుటధ్వని ప్రముఖభ
యంకరాకారాట్టహాసంబులు జాజ్వల్యమానంబు లయి మోగసి హాహాకారకుహరాం
తరాళంబు నిరంతరాళంబు చేసి నిరంతరం బగు సాలకొ డోధూయమానవృక్ష
యంబు లయి పరివర్తంబు త్రైనపిరా మహా మహేంద్రవరుణవాయు శిఖిముఖర
చరాచరజంతుజాలంబులు త్రోసి బ్రహ్మాండకటాహంబు వగిలి పరిస్ఫోటితంబు
గా బహుప్రళయమునుపటికాశ ... చక్ర ... హాల కులిశ జలచర రే
ఖాంకితచాపచరతలుండును ... క మణిఘునవినకుణవిశ్వవిశ్వంభరాభార
ధౌరేయ దిక్కుంభికుంభ ... కుంభిపిప్ఫిర కూర్మకుల శేఖరుండును జలరాశిజాత
శుండాలశుండాదండమండిత (ప్రకాండపచండ) మహోరు స్తంభయుగళుండును
ఘణఘణాయమానమణికింకిణీగణమణి ఘటిత) మేఖలావలయవలయిత పీతాంబర
శోభితకటి ప్రదేశుండును నిర్జరనిమ్నగా వర్త వర్తులకమలాకర గంభీరనాభివివరుం
డును (ముష్టిపరిమేయవినుత)తనుతర స్నిగ్ధమధ్యుండును కులాచలసానుభాగసదృ
శకర్కశవిశాలవక్షుండును దుర్జనదనుజభట ధైర్యలతికా లవిత్రాయమాణ రక్షో
రాజవక్షోభాగవిశంకటక్షేత్ర విశేషసచంగ లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వలన
జ్వాలాయమాన శరణాగతనయనచకోర చంద్రరేఖాయమాణ వజ్రాయుధప్రతి
మానభాసమాననిశాత (ఖరతరముఖ) నఖరుండును శంఖచక్ర గదాఖడ్గకుంత
తోమరప్రముఖ నానాయుధ మహిత మహోత్తుంగ మహీధరశృంగసన్నిభ వీర
సాగరవేలాయమాన మాలికావిరాజమాననిరర్గళానేకశతభుజార్గళుండును మం
జుమంజీరమణిపుంజరంజిత మంజులహార కేయూరకంకణకిరీటమకరకుండలాదిభూ
షణభూషితుండను త్రివళీయుతశిఖరిశిఖరాభ పరిణద్ధబంధురకంధరుండును ప్రకం
పనకంపితపారిజాతపాదపపల్లవ ప్రతీకాశకోపావేశసంచలితాధరుండును శరత్కాల
మేఘజాలమధ్యధగద్ధగాయమానతటిల్లతాసమాన దేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుం
డును కల్పాంతకాలసకల భువనగ్రసనవిలసనవిజృంభమాణ సప్తజిహ్వాజిహ్వాతు
లితతరలతరాయమాణవిభ్రాజమానజిహ్వుండును మేరుమందరమహాగుహాంత
రాళవిస్తారవిపులవక్త్రనాసికారంధ్రుండును నాసికారంధ్రనిస్సరన్నిబిడనిశ్వాస
నికరసంఘట్టనసంక్షోభితసంతప్యమానసప్తసాగరుండును పూర్వపర్వతవిద్యోత
మానఖద్యోతమండల ద్వితయసమంచితలోచనుండును లోచనాంచలసముత్కీ
ర్యమాణ విలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవితానరోరుధ్యమానతారకాగ్రహమండలుం
డును శక్రచాపసురుచిరోదగ్రమహాభ్రూలతాబంధబంధుర భయంకరవదనుండు
ను ఘనతరగండశైలతుల్య కమనీయగండభాగుండును సంధ్యారాగరక్తధారా
ధరమాలికా ప్రతిమమహాభ్రంకషతింతన్యమానపటుతరసటాజాలుండును సటా
జాలసంచాలనసంజాతవాతడోలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కంపిత
[illegible] కర్ణుండును మంథదండాయమానమందరవసుంధరాధరపరి

భ్రమణ వేగసముత్పద్యమాన ఘుమఘుమాయమానలమండితసుధారాశికల్లోలశీకరాకార భాసుర కేసరంబును వజ్రాంకుశవజ్రసన్నిభనఖరంబును నిజ గర్జానినదనిర్జిత కకుప్సుపతీక వాహన సార్వభౌమ ప్రముఖ దిగిభ రాజకర్ణకోటరంబును ధవళధారాధర దీర్ఘ దురవలోకనీయ దేహంబును దేహ ప్రభాపటల నిర్మథ్యమాన పరిపంథి యాతుధాన నికరంబును గగనాంతరాళంబును బ్రహ్లాద హిరణ్యకశిపు రంజన భంజన నినాదంబును రంజిత జేయమాన కరుణా వీరరససంయుతంబును మహాప్రభావంబును నయిన శ్రీనృసింహదేవుం డావిర్భవించినం గనుంగొని. 285

క. నరమూర్తి[1]గాదు కేవల, హరిమూర్తియుఁ [2]గాదు మానవాకారముఁ గే
సరియాకారము నున్నది, హరిమాయారచిత మగు యథార్థము సూడన్.

ఉ. తెంపున బాలుఁ [3]డాడినసుధీరత సర్వగతత్వముం బ్రతి
ష్ఠింపఁ దలంచి యందు నరసింహశరీరముఁ దాల్చి చక్రి శి
క్షింపఁగ వచ్చినాఁడు హరిచే మృతి యందుఁ దలంతు నైన నా
సొంపును బెంపునందఱును జూడఁ జరింతు హరింతు శత్రువున్. 287

-- నృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుతోఁ బోరి వధించుట. --

వ. అని మత్తంబసీనచిత్తంబున గద యెత్తికొని తత్తఱంబున నార్చుచు నకుంఠిత కంఠీరవంబు డగ్గఱుగంధసింధురంబు చందంబున నక్తంచరకుంజరుండు నరసింహ దేవున కెదురు నడచి తదీయ దివ్యతేజోజాలసన్నికర్షంబునం జేసి దవానలంబు డగ్గఱినఖద్యోతంబునుంబోలెఁ (గర్తవ్యాకర్తవ్యంబులు దెలియక) నిర్గతప్రభుం డయి యుండె నప్పుడు. 288

మ. ప్రకటంబై ప్రళయావసానమున మున్ బ్రహ్మాండభాండావరో
ధకమై యున్నతమిస్రమున్ జగము నుత్పాదించుచోఁ ద్రావి సా
త్త్వికతేజోనిధి యైనవిష్ణు నెడ నుద్దీపించునే సత్త్వమై
వికలంబై చెడుఁ గాక తామసుఁ బ్రావీణ్యంబు రాజోత్తమా. 289

వ. అంత దానవేంద్రుండు మహోద్దండం బగుగదాదండంబు గిరగిరం ద్రిప్పి నర మృగేంద్రుని వ్రేసిన నతండు దర్పంబున సర్పంబు నొడిసిపట్టుసర్పపరిపంథి నేర్పున దటిపట్టి పట్టికొనిన మిట్టిపడి పట్టించి బిట్టుకిట్టలుక నయ్యసురవరుండు దృఢబలంబున నిట్టట్టు జరసి పట్టు దప్పించుకొని విడివడి దిటవు దప్పక కుప్పించి యుప్పరం బెగసి విహంగకులరాజచరణనిర్గళితభుజంగంబు తెఱంగునం దలంగ నుఱికి తనభుజాటోపంబున నరకంఠీరవుండు గుంఠితుం డయ్యెడి నని తలంచి కలంగక చెలంగుచుం దన్ను నిబిడనీరదనికరంబులమాటున నిలింపులు గుంపులు గొని డాఁగి మూఁగి క్రమ్మఱ నాత్మీయజీవనశంకాకళంకితు లై మంత

---

1. గాఁడు. 2. గాఁడు. 3. 'డాడినసుధీరత' అ. ప్ర.

నంబులం జంగనంబులు సేయుచు నిరీక్షింప నక్షీణసమరదక్షతావిశేషంబున
లక్షించి ఖడ్గచర్మంబులు ధరియించి భూనభోభాగంబుల వివిధవిచిత్రలంఘన
లాఘవంబులం బరిభ్రమణవేగంబులం గానరానివాఁ డయి యంతరాళంబునఁ
దిరుగుచున్న డేగచందంబున సంచరించిన సహింపక. 290

సీ. పంచాననోద్ధూతపావకజ్వాలలఁ, భూనభోంతరము పూరితముగ
దంష్ట్రాంకురాభీలధగధగాయితదీప్తి, నసురేంద్రునేత్రము లంధములుగఁ
గంటకసన్నిభోత్కటకేసరాహతి, నభ్రసంఘము భిన్నమై చలింపఁ
బ్రళయాభ్రచంచలాప్రతిమభాస్వరములై, ఖరనఖరోచులు గ్రమ్ముదేర

తే. సటలు జళిపించి గర్జించి సంభ్రమించి, దృష్టిసారించి బొమలు బంధించి కెరలి
జిహ్వ యాడించి లంఘించి చేత నొడిసి, పట్టె నరసింహుఁ డాదితిపట్టి నధిప.

క. సరకు గొనక లీలాగతి, నురగేంద్రుఁడు మూషికంబు నొడిసినపగిదిన్
నరకేసరి దను నొడిసిన, సురవిమతుఁడు ప్రాణభీతి సుడివడియె నృపా. 292

క. సురరాజవైరి లోఁబడెఁ, బరిభావితసాధుభక్తపటలాంహునకున్
నరసింహునకు నుదంచ, త్ఖరతరజిహ్వునకు నుగ్రఘనరంహునకున్. 293

వ. అంత. 294

మ. విహగేంద్రుం డహి వ్రచ్చుకైవడి మహోద్వృత్తిన్ నృసింహుండు సా
గ్రహుఁడై యూరువులందుఁ జేర్చి నఖసంఘాతంబులన్ వ్రచ్చె దు
స్సహు దంభోళికఠోరదేహు నచలోత్సాహున్ మహాబాహు నిం
ద్రహుతాశాంతకభీకరున్ ఘనకరున్ దైత్యాన్వయశ్రీకరున్. 295

శా. చించున్ వ్రాల్కమలంబు శోణితము వర్షించున్ ధరామండలిం
ద్రెంచుం గర్కశనాడికావళులు ఛేదించున్ మహావక్షముం
ద్రుంచున్ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా దుష్టాసురున్ వ్రచ్చి ద
ర్పించుం ద్రేవులు కంఠమాలికలు గల్పించున్ నఖోద్భాసియై. 296

సీ. వక్షఃకవాటంబు వ్రక్కలు సేయుచోఁ, బనికుఠారంబుల కరణి నొప్పు
గంభీరహృదయపంకజము భేదించుచోఁ, గుద్దాలములభంగిఁ గొమరు మిగులు
ధమనీవితానంబుఁ దవిలి ఖండించుచోఁ, బటులవిత్రంబుల పగిది మెఱయు
జఠరకీలాలాంత్రజాలంబుఁ ద్రెంచుచోఁ, గ్రకచసంఘంబుల గరిమఁ జూపు

తే. నంకగతుఁడైన దైత్యుని నాగ్రహమున, శస్త్రచయముల నొంపక సంహరించి
యమరు నరసింహునఖరంబు లతివిచిత్ర, సమరముఖరంబులై యుండె జనవరేణ్య.

క. నుతజితవిబుధజనముఖములు, పరివిదళితదనుజనివహపతితనుముఖముల్
ధృతరుచిజితశిఖిశిఖములు, నరహరిఖరనఖము లమరు నతజనసఖముల్. 29[illegible]

వ. అంత కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబునుం గాని నరసింహరూపంబున
రేయునుం బవలునుం గాని సంధ్యాసమయంబున నంతరంగంబును బహిరంగం

బునుం గాని పఖాద్వారంబున గగనంబును భూమియునుం గా నియూరుమధ్యంబునఁ బ్రాణసహితంబులును బ్రాణరహితంబులును గానినఖంబులం ద్రైలోక్యజనహృదయభల్లుం డయిన దైత్యమల్లుని వధియించి మహోదగ్రకీలాభీలదర్శనుండును గరాళవదనుండును లేలిహానభీషణజిహ్వుండును శోణితపంకాంకిత కేసరుండును నై ప్రేవులు కంఠమాలికలుగ ధరించి కుంభికుంభవిదళనంబు చేసి చనుదెంచు పంచాననంబునుం బోలె దనుజకుంజరహృదయకమలవిదళనంబు చేసి తదీయరక్తసిక్తంబులైన నఖంబులు సంధ్యారాగరక్తచంద్రరేఖల చెలువు వహింప సహింపక లేచి తనకట్టెదుర నాయుధంబు లెత్తుకొని తత్తఱంబున రణంబునకు నురవణించు రక్కసులం బెక్కుసహస్రంబులం జక్రాదికనిర్వక్రసాధనంబుల నొక్కనిఁ జిక్కకుండఁ జక్కడిచె నిర్విఘ్నంబున. 299

శా. రక్షోవీరుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంరంభంబు సాలించి దృ
ష్టిక్షేపంబు భయంకరంబుగ సభాసింహాసనారూఢుఁడై
యక్షీణాగ్రహుఁడై నృసింహుఁడు కరాళాస్యంబుతో నొప్పెఁ ద
ద్వీక్షింపం బలికింప నోడి యితరుల్ విభ్రాంతులై డాఁగఁగన్. 300

క. సురచారణవిద్యాధర, గరుడోరగయక్షసిద్ధగణములలో నొ
క్కరుఁ డైన డాయ వెఱచును, నరహరి నయ్యవసరమున నరలోకేశా. 301

క. తర్షంబుల నరసింహుని, హర్షంబులఁ జూచి నిర్జరాంగనలు మహో
త్కర్షంబులఁ గుసుమంబుల, వర్షంబులు గురిసి రుత్సవంబుల నధిపా. 302

వ. మఱియు నయ్యవసరంబున మింట ననేకదేవతావిమానంబులును గంధర్వగానంబులును నప్సరోగణనర్తనసంవిధానంబులును దివ్యకాహళభేరీపటహమురజాదిధ్వానంబులును బ్రకాశమానంబు లయ్యె సునందకుముదాదు లయినహరిపార్శ్వచరులును విరించి మహేశ్వర మహేంద్రపురస్సరు లగు త్రిదశ కిన్నర కింపురుష పన్నగ సిద్ధ గరుడ గంధర్వ చారణ విద్యాధరాదులును బ్రజాపతులును నరకంఠీరవదర్శనోత్కంఠు లయి చనుదెంచి. 303

బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేఱువేఱ స్తుతించుట.

క. కరకమలయుగళకీలిత, శిరులై దగ్గఱక భక్తిఁ జేసిరి బహుసం
సరణాబ్ధితరికి నఖరికి, నరభోజనహస్తిహరికి నరకేసరికిన్. 304

వ. ఆసమయంబున దేవత లందఱు వేఱువేఱ వినుతించి రందుఁ గమలాసనుం డిట్లనియె. 305

మ. ఘనలీలాగుణవాతురిన్ భువనముల్ గల్పించి రక్షించి భే
దనముం జేయు నురంతశక్తికి ననంతజ్యోతికిం జిత్రవీ
ర్యునికిన్ నిత్యపవిత్రకర్మునికి నే నుత్కంఠతో నవ్యయా

శాస్త్రనికిన్ వందన మాచరించెద నృపంచాస్యాకృతిప్రాదుర్భూతునకున్ హరికి నీకున్ దేవనాథార్చిత నై. 306

వ. రుద్రుం డిట్లనియె 307

చ. అమరవరేణ్య కల్పాంతమునందు సహాపయుతమై నాకు గాని కో
పమునకు వేళ గాదు సురపాలక నేఁడిది దైత్యుపైచనన్
సమరమునన్ వధించితివి చాలు ప్రహ్లాదుఁడు దైన్యమేఁడు స
ద్విమలుఁడు నీదు భక్తుఁడు రక్షింపుము గావుము భక్తవత్సలా. 308

వ. ఇంద్రుం డిట్లనియె. 309

సీ. ప్రాణిసంఘముల హృత్పద్మమధ్యంబుల, నివసించి భాసిల్లు నీవ యెఱుఁగు
దింతకాలము దానవేశ్వరుచే బాధ, పడి దిక్కు లేకయున్న మాకుఁ బ్రసన్నజనుల
రక్షించితివి మము రాక్షసుఁ జంపితి, క్రతుహవ్యములు మాకుఁ గలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ మరగినవారలు, కైవల్యవిభవంబు కాంక్ష సేయు

ఆ. రితరసుఖము లెల్ల నిచ్ఛయింపఁగ నేల, యస్థిరంబు లివి యనంతభక్తిఁ
గొలువ నిమ్ము నిన్ను ఘోరదైత్యాంతక, చిత్తభయవరంహ శ్రీనృసింహ. 310

వ. ఋషు లిట్లనిరి. 311

మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నుత్పాదించి రక్షింప నేఁ
డవి దైత్యునిచేత ఖేదితము లై హ్రాస్వంబు లై యుండ ని
యవినీతున్ నరసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే
దవిధిం గ్రమ్మఱ నుద్ధరించితి గదా ధర్మానుసంధాయి వై. 312

వ. పితృదేవత లిట్లనిరి. 313

శా. చండక్రోధముతోడ దైత్యుఁడు వడిన్ శ్రాద్ధంబులన్ మత్సుతుల్
పిండంబుల్ సతిలోదకంబులు గ సమర్పింపం గ మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కైకొను మహోగ్రదగుండు వీఁ డిక్కడన్
ఖండింపంబడె నీనఖంబుల నతుల్ గావింతు మాత్మేశ్వరా. 314

వ. సిద్ధు లిట్లనిరి, 315

క. క్రుద్ధుం డై యణిమాదిక, సిద్ధులు గైకొనిన దైత్యుఁ జీరితివి మహా
యోద్ధవు నీకృప మాకును, సిద్ధులు మరలంగఁ గలిగె శ్రీనరసింహా. 316

వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 317

క. దానవునిఁ జంపి యంతర్ధానాదికవిద్య లెల్ల దయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీనిరుపమవైభవంబు నిజము నృసింహా. 318

వ. భుజంగు లిట్లనిరి. 319

క. రత్నములను మత్కాంతా, రత్నంబులఁ జెచ్చికొన్న రక్కసు నుక్కా
ణత్నమాన వ్రచ్చివైచితి, పన్నగులు రత్నములు చూడఁ బ్రసాదించినావా. 320

వ. మనువు లిట్లనిరి. 321

క. ధర్మముని [illegible], [illegible] ¹ [illegible] మరలం
బార్గము సేసితి వే మని, [illegible] దేవా. 322

వ. ప్రజాపతు లిట్లనిరి. 323

మ. ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి మముం [illegible]
ప్రజలం జేయక [illegible]
[illegible]
ప్రజలం జేయుచు నుండ వారము జగ[illegible]. 324

వ. గంధర్వు లిట్లనిరి. 325

క. [illegible]
[illegible] సకలము [illegible]. 326

వ. చారణు లిట్లనిరి. 327

క. భువనజనహృదయభల్లుఁడు, దివిజేంద్రవిరోధి నేఁడు దెగె నీచేతన్
భవరోగనివర్తక మగు, భవదంఘ్రియుగంబుఁ జేరి బ్రదికెద మీశా. 328

వ. యక్షు లిట్లనిరి. 329

ఉ. భ్రంశము లేని నీభటుల భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కి ని
స్సంశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారము సేయుచు నుండు వీఁడు ని
స్త్రింశముతోడ నీనిఁ గడఁ తేర్చితి వాపద మాన నోచతు
ర్వింశతితత్త్వశాసక త్రివిష్టపముఖ్య జగన్నివాసకా. 330

వ. కింపురుషు లిట్లనిరి 331

క. పురుషోత్తమ నేరము కింపురుషుల మల్పులము నిన్ను భూషింపఁగ దు
ష్పురుషుఁ సకలసుజనహృత్పరుషుం జంపితివి జగము బ్రదికె నధీశా. 332

వ. వైతాళికు లిట్లనిరి. 333

క. త్రిభువనశత్రుఁడు వడియెను, సభలందును మఖములందు జగదీశ్వర నీ
శుభగీతములు పఠించుచు, నభయులమై సంచరింతు మార్తశరణ్యా. 334

వ. కిన్నరు లిట్లనిరి. 335

క. ధర్మము దలఁపఁడు ఘోరకర్మము సేయించు మమ్ము గలుషాత్మకు దు
ష్కర్ముని జంపితి వున్నతశర్ములమై నీదుభక్తి సలిపెదము హరీ. 336

వ. విష్ణుసేవకు లిట్లనిరి. 337

ఉ. సంచితవిప్రశాపమునఁ జండనిశాచరుఁ డైనవీని శి
క్షించుట కీడు గాదు కృప సేసితి వీశ్వర భక్తితోడ సే
వించుటకంటె వైరమున వేగమ చేరఁగ వచ్చు నిన్ను నీ

1, మెల్ల తఱుగ మరలం.

యంచితనారసింహతను వద్భుత మూపడఁ జూపి రంకఱున్. 338

వ. ఇట్లు బ్రహ్మరుద్రేంద్రప్రసిద్ధసాధ్యప్రముఖులైన దేవముఖ్యులందఱు నెడ గలిగి యనేకప్రకారంబుల వినుతించి రోషసంరంభవిజృంభమాణుం డయిన నరసింహదేవునిం గదియఁ జేర వెఱచి లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యిట్లనిరి. 339

క. హరికిం బట్టపుదేవివి, హరిసేవానిపుణమతివి హరిగతివి సదా
హరిరతివి నీవు చని నర, హరిరోషము డింపవమ్మ హరివరమధ్యా. 340

వ. అనిన నియ్యకొని మహోత్కంఠతోడ నాకలకంఠకంఠి నరకంఠీరవునియుప కంఠంబునకుం జని. 341

సీ. ప్రళయార్కబింబంబుపగిది నున్నది గాని, నెమ్మోము పూర్ణేందునిభము గాదు
శిఖిశిఖాసంఘంబుచెలువు నూపెడుఁ గాని, చూడ్కి ప్రసాదభాసురము గాదు
వీరరౌద్రాద్భుతావేశ మొప్పెడుఁ గాని, భూరికృపారసస్ఫూర్తి గాదు
భయదదంష్ట్రాంకురప్రభలు గప్పెడుఁ గాని, దరహసితాంబుజాతంబు గాదు

తే. కఠిననఖరనృసింహవిగ్రహము గాని, కామినీజనసులభవిగ్రహము గాదు
విన్నదియుఁగాదు తొల్లి నేవిష్ణువలనఁ, గన్నదియుఁగాదు భీషణాకారమనుచు.

క. పలికెద నని గమకము గొనుఁ, బలికినఁ గడు నలుగు విభుఁడు ప్రతివచనములం
బలుకఁడని నిలుచు శశిముఖి, బలువిడి హృదయమునఁ జనవుభయమునుఁ గదురన్.

వ. ఇట్లు నరహరిరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుండైన వెనుక డగ్గఱెద నని చింతించుచున్న వారిజసంభవుం డద్దేవునిరోషంబు నివారింప నితరుల కలవి గా దని ప్రహ్లాదుం జీరి యిట్లనియె. 344

క. తండ్రమగురోషమున మీ, తండ్రినిమిత్తమునఁ జక్రి దారుణమూర్తిన్
వేండ్రము విడువఁడు మెల్లన, తండ్రీ శీతలునిఁ జేసి దయసేయఁగదే. 345

వ. అనిన నౌఁగాక యని మహాభాగవతశేఖరుం డయినబాలకుండు కరకమలంబులు ముకుళించి మందగమనంబున నమందవినయవివేకంబుల నరసింహదేవునిసన్నిధికిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసిన భక్తపరాధీనుం డగునయ్యీశ్వరుం డాలోకించి కరుణాయత్తచిత్తుం డై. 346

ఉ. ప్రాభవ మొప్ప నుత్కటకృపామతి యై కదియంగఁ జీరి సం
క్షోభితదృష్టిసంఘములఁ జూచుచు బాలునిమౌళియందు లో
కాభినుతుండు వెట్టె నసురాంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ
తాభయదానశస్తము ననర్గళమంగళహేతుహస్తమున్. 347

వ. ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బులకితదేహుండును సముత్పన్నసంతోషబాష్పసలిలధారాసమూహుండును బ్రేమాతిశయగద్గదభాషణుండును వినయవివేకభూషణుండును నేకాగ్రచిత్తుండును

భక్తిపరాయత్తుండును నయిన యప్పరమేశ్వరుని చరణకమలంబులు దన హృదయంబున నిలిపికొని కరకమలంబులు ముకుళించి యిట్లని వినుతించె. 348

ప్రహ్లాదుండు నృసింహమూర్తిని స్తుతించుట.

మ. అమరుల్ సిద్ధులు సంయమీశ్వరులు బ్రహ్మాదుల్ సదాభ్యస్తచి
త్తములన్ నిన్ను బహుప్రకారముల నిత్యంబున్ విచారించి పా
రము ముట్టన్ నుతి సేయ నోప రట నే రక్షస్సమాజంబునన్
ద్యమదోదిక్రూర బాలుఁడన్ జడమతిన్ వర్ణింపఁగ శక్తుఁడనే. 349

మ. తపముల్ వంశము తేజముల్ శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగముల్
నిపుణత్వంబుఁ బ్రతాపపౌరుషములున్ నిష్ఠాబలప్రజ్ఞలున్
జపయోగంబులుఁ జాల వీశ్వర భవత్సంతుష్టికై దంతియూ
థపుఁ జందంబున భక్తి సేయ వలయుం దాత్పర్యసంయుక్తుఁడై. 350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మరతి సత్యక్షాంతినిర్మత్సర
త్వములున్ యజ్ఞతపోనసూయలుఁ గడున్ దర్పించు ధాత్రీసురో
త్తముకంటెన్ శ్వపచుండు మాన్యుఁడు మనోర్థప్రాణవాక్కర్మముల్
సమతన్ నిన్ను భజించెనేని నిజవంశశ్రీకరుం డౌఁ దుదిన్. 351

సీ. అజ్ఞుఁడు సేసిన యపరాధములను జేపట్టఁ డీశ్వరుఁడు కృపాపరుఁ డగుటఁ
జేపట్టు నోఁచోట సిద్ధమీశ్వరునకు, నర్థంబు లేకున్న నతఁడు పూర్ణుఁ
డైన నర్థము లీశ్వరారాధనంబులు గాఁగఁ, జేయుట ధర్మంబు సేసె నేని
నద్దంబుఁ జూచిన నళికలలామంబు, ప్రతిబింబితం బగుపగిది మరల

తే. నర్థములు జూచుఁ గావున నధికబుద్ధి, భక్తి సేయంగవలయును భక్తి గాని
మెచ్చ డర్థంబులొసఁగెడు మేరలందుఁ, బరమకరుణుండు హరి భక్తబాంధవుండు.

క. కావున నల్పుఁడ సంస్తుతిఁ, గావించెద వెఱపు లేక కలనేరుపునన్
నీవర్ణనమున ముక్తికిఁ, బోవు నవిద్యను జయించి పురుషుఁ డనంతా. 353

సీ. సత్త్వాకరుఁడ వైన సర్వేశ నీయాజ్ఞ, శిరముల నిడుకొని చేయువారు
బ్రహ్మాదు లమరులు భయమంద చన్నారు, నీభీషణాకృతి నేఁడు చూచి
రోషంబు మాను నీ రుచిరవిగ్రహములు, కల్యాణకరములు గాని భీతి
కరములు గావు లోకములకు వృశ్చిక, పన్నగంబుల భంగి భయముఁ జేయు

తే. నసుర మర్దించితివి సాధువర్గ మెల్ల, నవతరించినఁ బట్టి దీఱె నలుక యేల
కలుషహారివి సంతోషకారి వనుచు, నిన్నుఁ దలఁతురు లోకులు నిర్మలాత్మ.

మ. ఖరదంష్ట్రాభ్రుకుటీసటానఖము లుగ్రధ్వానయున్ రక్తకే
సరయున్ దీర్ఘవరాంత్రమాలికయు భాస్వన్నేత్రయు న్నైన నీ
నృరసింహాకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణక్రూరదుర్వార దు
ర్భరసంసారదవాగ్నికిన్ వెఱతు నీ పాదాశ్రయుం జేయవే. 355

వ. దేవా! సకలం [illegible] ఘోరతర [illegible] సంజాతంబైన శోకా
[illegible] దేహాత్మభిమానంబున
[illegible] నాగ బిడియంబవు నఖిలంబవుఁ
బు దేవతలు [illegible] నంబులం బతి
యించుచు [illegible] నిష్క్రియులై దుఃఖంబులం బరియించి భగవదీయచరణ
కమల స్మరణసేవానిస్సహాయులై [illegible] బాలురఁ దలిదండ్రులును
రోగిని [illegible] తంబున [illegible] నావ
యును దక్కొకరులు రక్షింప నేరని తెఱంగున సంసారతాపసంతప్యమానుం డై
నీచేత నుపేక్షితుం డయినవాని నుద్ధరింప నీవ కాక యన్యుండు సమర్థుండు గాఁడు
జగంబుల నన్యోన్య దేవకృత్యంబు లన్యునిచేతఁ బ్రేరితుండై యేయింద్రియంబులం
జేసి యేమిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధియై యే స్థలంబున నే సమయంబునం
జేయురూపంబున నేగుణంబున నపరం బగు జనకాది భావంబున నుత్పాదించి
పరం బయిన బ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు
లన్నియు నిత్యముక్తుండవు రక్షకుండవు నైననీ నీయంశం బైన పురుషునికి నీ
యనుగ్రహంబునం గాలంబుచేతం బ్రేరిత యైన [illegible] బలయుతంబును
ప్రధానలింగంబు నైన మనంబును నీమాయ సృజియించు నవిద్యాప్రేరితాకారం
బును వేదోక్తకర్మప్రధానంబును సంసారచక్రాత్మకం బైన యీ మనమును నిన్ను
సేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కఁడును సమర్థుండు లేఁడు [1]విజ్ఞాననిర్జిత
బుద్ధిగుణుండవు నీవు నీవలన వశీకృతకార్యసాధనశక్తి యైన కాలంబు మాయ
తోడం గూడ షోడశవికారయుక్తం బయిన సంసారచక్రంబుఁ జేయుచుండు
సంసారదావదహనతంతప్యమానుండ నగు నన్ను రక్షింపుము. 356

సీ. జనులు దిక్పాలుర సంపదాయుర్విభవములు గోరుదురు భవ్యంబు లనుచు
నవి యంత రోషహాసవిజృంభితం బైన మా తండ్రి బొమముడి మహిమఁ జేసి
విహతంబు లగు నట్టి వీరుండు నీచేత నిమిషమాత్రంబున నేఁడు మడిసెఁ
గావున ధ్రువములు గావు బ్రహ్మాదుల శ్రీవిభవంబులు జీవితములుఁ

తే. గాలరూపకుఁ డగు నురుక్రమునిచేత విఘటితము లగు నిలువవు వేయునేల
యితర మేనొల్ల నీమీఁది యెఱుక గొంత గలిగియున్న దిగులు తొలఁగింపవలయు. 357

మత్తకోకిలము. ఎండమావులవంటి భద్రము లెల్ల సాక్షము లంచు మ
ర్త్యుండు రోగనిధానదేహముతో విరక్తుఁడు గాక యు
ద్దండమన్మథవహ్నిఁ నెప్పుడుఁ దప్తుఁడై యొకనాఁడుఁ జే
రండు పారము దుష్టసౌఖ్యపరంపరాక్రమణంబునన్. 358

1. ఈవాక్యము మూలవిరుద్ధము. 'విజ్ఞా...గుణుండవు శక్తి...కాలంబ వగునీవు మాయతో గూడి...చక్రంబునఁ బరిభ్రమించుచున్న నన్ను రక్షింపుము' అని మూలము.

ఉ. శ్రీమహిళా మహోజ్జ్వల [illegible] కై [illegible]
ద్దారకరంబుచే [illegible] నేను [illegible]
దా [illegible] ని
స్సీమ [illegible]. 359

వ. మహాత్మా! సుజను లయిన బ్రాహ్మణులందును [illegible] మాయావంతును నైనాను
రూపంబుగం [illegible] ఫల ప్రదానంబు
సేయుదువు [illegible] చున్న యూథపను
లం గూడి [illegible] గ్రహంబునం
జేసి [illegible] నన్ను రక్షించి మజ్జనకుని వధియించుట నా
యందులం [illegible] శిష్టరక్షణము నిజప
రక్షా ప్రకారంబును [illegible] గుణాత్మకం బయిన
విశ్వంబు సృజియించి యందుం బ్రవేశించి [illegible] యుక్తుండవై రక్షిం
సంహారకారణ [illegible] నుండుదువు సదసత్కారణకార్యాత్మకం బయిన
విశ్వంబునకుం బరమకారణంబు నీవ నీ మాయచేత వీఁడు దా నని యెడు బుద్ధి
వికల్పంబు వోవుటం గాని యేకంబు నొందెద్దియు లేదు బీజంబునందు వసుమా
త్రధాతుసాదృశ్యంబును వృక్షంబునందు [illegible] గలుగు తెఱం
గున విశ్వంబునకు నీయందు జన్మస్థితి ప్రకాశనాశంబులం గలుగు నీచేత నయిన
విశ్వంబు నీయందు నిలుపుకొని తొల్లి ప్రళయకాలపారావారంబునం బన్నగేంద్ర
పర్యంకంబునం గ్రీడారహితుండవై నిజసుఖానుభవంబు సేయుచు నిద్రితుని
భంగి యోగనిమీలితలోచనుండవై మెలంగుచుం గొంతకాలంబునకు నిజకాల
శక్తిచేతం బ్రేరితంబులై ప్రకృతిధర్మంబు లయిన సత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి
సమాధి చాలించి విలసిల్లుచున్న నీ నాభియందు వటబీజంబువలన నుద్భవించు
వటంబు తెఱంగున నొక్క కమలంబు సంభవించె నట్టి కమలంబువలన నాల్గుమో
ముల బ్రహ్మ జన్మించి దిశలు వీక్షించి కమలంబునకు నొండు మూలంబు
లేకుండుటం జింతించి జలాంతరాళంబుఁ బ్రవేశించి జలంబులందు నూఱు
దివ్యవత్సరంబులు వెదకి తనజన్మంబునకు నుపాదానకారణంబైన నిన్ను దర్శింప
సమర్థుండు గాక మగిడి కమలంబు కడకుం జని విస్మయంబు నొంది చిరకాలం
బు నిర్భరతపంబు సేసి పృథివియందు గంధంబు గనుచందంబునం దనయందు
నానాసహస్రవదనశిరోనయననాసాకర్ణ వక్త్రభుజకరచరణుండును బహువిధా
భరణుండును మాయాకలితుండును మహాలక్షణలక్షితుండును నిజప్రకాశమా
రీకృతతముండును బురుషోత్తముండును నయిన నిన్ను దర్శించె నయ్యవసరంబున.

క. ఘోటకవదనుండవై మధు, కైటభులం ద్రుంచి నిగమగణముల నెల్లం
బాటించి యజున కిచ్చిన, కూటస్థుండ వీశ్వరుండవు కోవిదవంద్యా. 361

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృతత్రేతాద్వాపరంబు లను నామాంతర యుగంబు లందును దిర్యఙ్మ
నుష్యఋషి జలచరాకారంబుల నవతరించి లోకంబుల రక్షించుచు ధరించుచు
హరించుచు యుగానుకూలధర్మంబులం బ్రతిష్ఠించుచు నుండుదువు దేవా
యవధరింపుము. 362

సీ. కామహర్షాదిసంఘటిత మై చిత్తంబు, భవదీయచింతనఁ బరవదు సొరదు
మధురాదిరసములఁ మరగి చొక్కుచు జిహ్వ, నిర్వర్ణనమునకు నిలుకడ నిలదు
సుందరీముఖములఁ జూడఁ గోరెడిచూడ్కి, తావకాకృతులపైఁ దగులువడదు
విషమశబ్దములు విన గోరువీనులు, వినవు యుష్మత్కథావిరచనములు

తే. ఘ్రాణముర వడిఁ దిరుగు దుర్గంధములకుఁ
దనివి గొలుపదు వైష్ణవధర్మములకు
నడఁగి యుండవు కర్మేంద్రియములు పురుషుఁ
గలఁచు సవతులు గృహమేధిఁ గలఁచునట్లు. 363

వ. ఇవ్విధంబున నింద్రియంబులచేతఁ జిక్కువడి స్వకీయపరకీయశరీరంబులందు మి
త్రామిత్రభావంబులు సేయుచు జన్మమరణంబుల నొందుచు సంసారవైతరణీ
నిమగ్నం బగు జనలోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయకారణుండ వైన
నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల మయినమాయందుఁ బ్రియభక్తు లయిన
వారల నుద్ధరింపుము. 364

మ. భగవద్దివ్యగుణానువర్తనసుధాప్రాప్తైకచిత్తుండ నై
వెగడన్ సంసరణోగ్రవైతరణికిన్ భిన్నాత్ము లై తావకీ
యగుణస్తోత్రపరాఙ్ముఖత్వమున మాయాసౌఖ్యభావంబులన్
సుగతిం గానని మూఢులం గని మదిన్ శోకింతు సర్వేశ్వరా. 365

వ. దేవా మునీంద్రులు నిజవిముక్తికాము లయి విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరిం
తురు కాముకత్వంబు నొల్లరు విశ్వంబున వీరికి నీకంటె నొండు శరణంబు లేదు
గావున నిన్ను సేవించెదరు కొందఱు కాముకులు గరద్వయకండూతిచేతం దని
యనిచందంబునఁ దుచ్ఛం బయి పశుపక్షిక్రిమికీటసామాన్యం బయిన మైథు
నాదిగృహమేధిసుఖంబులం దనియక కడపట నతిదుఃఖవంతు లగుదురు నీ ప్ర
సాదంబు గలసుగుణుండు నిష్కాముం డయి యుండు మౌనవ్రతజపతపశ్శ్రు
తాధ్యయనంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థలనివాససమాధులును మోక్షహే
తువు లగు నయిన నివి పదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబు లయి
విక్రయించువారికి జీవనోపాయంబు లయియుండు డాంభికులకును వార్తాకరంబు
లయినఫలంబులు గావు భక్తి లేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుండ
వైననీకు బీజాంకురంబుల కైవడిఁ గారణకార్యంబు లయిన సదసద్రూపంబులు

రేఁపు ప్రకాశమానంబు లగు వారెంటియందును భక్తియోగంబున బుద్ధి
సంయోగంబు సాధనంబుగా నీ ప్రపంచ మహిమ్నం జనిమేదు తెఱంగున నిశ్శబోధ
గంబున పంచభూతపేస్కాత్మంబులగు ప్రాణంబులు నింద్రియంబులును మనోబు
ద్ధ్యహంకారచిత్తంబులును నీవ సగుణంబును నిర్గుణంబును నీవ గుణాభిమాను
లగు జన్మమరణంబుల నొందుదు విబుధు లాద్యంతంబులు గానక నిరుపాధిసంప
న్నైకనిష్ఠులగుచు తత్త్వజ్ఞులగు విద్వాంసులు వేదాధ్యయనాదివ్యాపారం
బులు మాని వేదాంతప్రతిపాద్యుండ వగునిన్ను సమాధివిశేషంబుల నెఱింగి సే
వింతు రది గావున. 366

సీ. నీగృహాంగణభూమి నిటలంబు మోవంగ, మోదించి నిత్యంబు మ్రొక్కఁడేని
నీమంగళస్తవనికరంబులు పలుమాఱు నాలుకఁ బలుకఁడేని
నియతిఁ బూజాకర్మనిషిక్తహస్తంబులఁ, బ్రేమభావమున సమర్పింపఁడేని
నీపదాంబుజములు నిర్మలహృదయుఁడై, చింతించి మక్కువఁ జిక్కఁడేని
తే. నిత్యుఁ డెవ్వలాను విఁడేని నీకుసేవ, సేయ రాఁడేని బ్రహ్మంబుఁ జెందఁగలఁడె
యోగి యైనఁ దపోవ్రతయోగి యైన, వేది యైన మహాతత్త్వవేది యైన.
వ. కావున భవదీయపదయోగంబు గృప సేయు మని ప్రణతుం డైన ప్రహ్లాదుని
వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణుం డైనహరి రోషంబు విడిచి యి ట్లనియె. 368
శా. సంతోషించితి నీచరిత్రమునకున్ సద్భద్ర మౌఁ గాక నీ
యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గరుణాయత్తుండ నై యిచ్చెదం
జింతం జెందకు భక్తకామదుఁడ నే సిద్ధంబు దుర్లోక్యుఁడన్
జంతుశ్రేణికి నన్నుఁ జూచినఁ బునర్జన్మంబు లే దర్భకా. 369
ఆ. సకలభావములను సాధులు విద్వాంసు, లఖిలభద్రవిభుఁడ నైననన్నుఁ
గోర్కు లిమ్మటంచుఁ గోరుదు రిచ్చెదఁ, గోరు మెద్దియైనఁ గుఱ్ఱ నీవు.
వ. అని పరమేశ్వరుండు ప్రహ్లాదునియందుఁ గలసకామత్వంబుఁ దెలియుకొఱకు
వంచించి యిట్లానతిచ్చిన నతండు నిష్కాముం డైనయేకాంతి గావునఁ
గామంబు భక్తియోగంబునకు నంతరాయం బని తలంచి యి ట్లనియె [1]నుత్పత్తి
మొదలు కామాద్యశుభవాసక్తిగలనాకు వరంబు లిచ్చెద నని వంచింపనేల సం
సారబీజంబులును హృదయబంధనంబులు నయినకామంబులకు వెఱచి ముము
క్షుండ నై నేమంబుకొఱకు నేమంబున నిన్నుం జేరితిఁ గామంబులును నింద్రియం
బులును మనశ్శరీరధైర్యంబులును మనీషాప్రాణధర్మంబులును లజ్జాస్మరణ
లక్ష్మీసత్యతేజోవిశేషంబులును నశించు లోకంబులందు భృత్యు లర్థకాము
లయి రాజుల సేవింతురు రాజులుం బ్రయోజనంబు లర్థించి భృత్యులకు నర్థం
బు లొసంగుదు రవ్విధంబు గాదు నాకుం గామంబు లేదు నీకుం బ్రయోజ

1. 'ఆజన్మకామాసక్తుండ నైననాకు' వ్రా. ప్ర.

వంబు లేనియట్టి దేహ పరమునకు నత్యాంత వేఱుగాఁ గారణంబులు వృద్ధిఁ బొం
దనివరంబు గ్రహ నేయుము ...మంబుల విడిచినపురుషుండు నీతోడ సమాన
విభవుం డగు నని యిట్లు మహాత్మ పురుషోత్తమ యని ప్రణవపూర్వకంబుగా
నమస్కరించిన హరి యి ట్లనియె. 371

సీ. నీయట్టి సుజ్ఞానులైన ... లోకముల ... గోర నొల్ల
రమ్మైన ... మనసురేంద్ర పదము, నాగి మన్వంతరమనియు నొల్ల
నిఖిలభోగంబులు ... చిత్రభోగించు ... కల్యాణబుద్ధి న్యాయకథలు వినుము
సకలభూతములందు సంపూర్ణుఁ డగునన్ను, యజ్ఞేశు సర్వేశు నాత్మ నిలిపి
ఆ. కర్మచయము లెల్ల ఖండించి పూజన, మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ
భోగముల నశించుఁ బుణ్యంబు వతములఁ, బాపసంచయములు పాయు నిన్ను

వ. మఱియు మీఁదటఁ గాలవేగంబునం గళేబరంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమా
నంబును దివిజరాజ జేగీయమానంబును బరిపూరితవశదిశంబును నయనయశంబు
తోడ ముక్తబంధుండవై నన్ను డగ్గఱెదవు వినుము. 373

ఆ. నరుఁడు ప్రియముతోడ నాయవతారంబు, లీయుదారగీతనికరములను
మానసించునేని మఱి సంభవింపఁడు, కర్మబంధచయముఁ గడచిపోవు. 374

వ. అనినఁ బృథుండు రం డి ట్లనియె. 375

సీ. దంష్ట్రివై తొల్లి సోకపని హిరణ్యాక్షు, నీవు సంపుటఁజేసి నిగ్రహమున
మాతండ్రి రోమపద్మగుఁడై సర్వలో, కేశ్వరుఁ బరము నిన్నెఱుఁగ లేక
పరిపంథిపటిమ నీభక్తుండవగువాఁడు, నపకారములు సేసె నతఁడు నేఁడు
నీశాంతవృష్టిచే నిర్మలత్వము నొందెఁ, గావునఁ బాపసంఘములవలనఁ
తే. బాసె నస్మాకృతుఁడు గాఁగ భవ్యగాత్ర, పరము వేఁడెద నాకిమ్ము వనజనేత్ర
భక్తసంఘాతముఖపద్మపద్మమిత్ర, భక్తకల్మషవల్లికాలవిత్ర. 376

వ. అనిన భక్తునకు భక్తవత్సలుం డి ట్లనియె. 377

మ. నిజభక్తుండవు నాకు నిన్నుఁ గనుటల్ నిత్రాండ్రి త్రిప్తప్తపూ
ర్వజులంగూడి పవిత్రుఁడై శుభగతిన్ వర్తించు విజ్ఞానదీ
పజితానేకభవాంధకారు లగు మద్భక్తుల్ వినోదించుదే
శజనుల్ దుర్జనులైన శుద్ధులు సుమీ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 378

సీ. ఘనసూక్ష్మభూతసంఘాతంబులోపల, నెల్లవాంఛలు మాని యెవ్వరయిన
నీచందమున నన్ను నెఱిమ సేవించిన, మద్భక్తు లగుదురు మత్పరులకు
గుఱి సేయ నీవ యోగ్యుండ వైతి విటమీఁద, వేదచోదితమైన విధముతోడ
జిత్తంబు నామీఁదఁ జేర్చి మీతండ్రికిఁ, బ్రేతకార్యములు సంప్రీతిఁ జేయు
తే. మతఁడు రణమున నేఁడు నాచేతఁ గమన్నననమున నిర్మలదేహుఁడై దివ్యమహిమ

నపగతాఖిలకల్మషుఁ డై తనర్చి, పుణ్యలోకంబులకు నేఁగుఁ బుణ్యచరిత.

వ. అని యిట్లు నరసింహదేవుం డానతిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్లాదుండు పరలోకక్రియలు సేసి భూసురోత్తములచేత నభిషిక్తుం డయ్యె నయ్యెడం బ్రసాదసంపూర్ణముఖుం డైన శ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాప్రముఖసహితుం డైన బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె. 381

సీ. దేవదేవాఖిలదేవేశ భూతభావన వీఁడు నాచేత వరము వడసి
మత్సృష్టజనులచే మరణంబు నొందక, మత్తుఁడై సకలధర్మములఁ జెఱచి
నేఁడు భాగ్యంబున నీచేత హతుఁ డయ్యెఁ, గల్యాణ మయ్యె లోకముల కెల్ల
బాలు నీతని మహాభాగవతశ్రేష్ఠు, బ్రదికించితివి మృత్యుభయముఁ బాపి

తే. వరము గృప సేసితివి మేలు వారిజాక్ష, నీనృసింహావతారంబు నిష్ఠతోడఁ
దగిలి చింతించువారలు దండధరుని, బాధ నొందరు మృత్యువక్త్రబారిఁ బడరు. 382

వ. అనిన నరసింహదేవుం డిట్లనియె.

క. మన్నించి దేవశత్రుల, కెన్నఁడు నిటువంటివరము లీకుము పాపో
త్పన్నులకు వరము లిచ్చుట, పన్నగముల కమృత మిడుట పంకజగర్భా. 383

వ. అని యిట్లానతిచ్చి బ్రహ్మాదిదేవతాసమూహంబుచేఁ బూజితుం డై భగవంతుం డైన శ్రీనృసింహదేవుండు దిరోహితుం డయ్యెఁ బ్రహ్లాదుండును శూలికిఁ బ్రణమిల్లి తమ్మిచూలికి వందనంబులు సేసి ప్రజాపతులకు మ్రొక్కి భగవత్కళ లైన దేవతలకు నమస్కరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిమునీంద్రసహితుం డై దైత్యదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్లాదుం [1]బట్టంబు గట్టి యతనిచేతఁ బూజితుం డై దీవించె నంత నీశానాదినిఖిలదేవతలు వివిధంబు లగు నాశీర్వాదంబులచేత నా ప్రహ్లాదునిఁ గృతార్థుం జేసి తమ్మిచూలిని ముందట నిడుకొని నిజస్థానంబులకుఁ జని రిట్లు విష్ణుదేవుండు నిజపార్శ్వచరు లగువారు బ్రాహ్మణశాపంబునం జేసి ప్రథమజన్మంబున దితిపుత్త్రు లైన హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపుల నువరాహనారసింహరూపంబుల నవతరించి వధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షసజన్మంబు దాల్చినరావణకుంభకర్ణులను శ్రీరామరూపంబున సంహరించెఁ దృతీయజన్మంబున శిశుపాలదంతవక్త్రు లను పేరులం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణరూపంబున ఖండించె నివ్విధంబున మూఁడుజన్మంబుల గాఢవైరానుబంధంబున నిరంతరసంభావితధ్యాను లై వారలు హరినిందాదిపాపవిముక్తు లై హరిం గదిసి రని చెప్పి నారదుం డిట్లనియె. 384

ఉ. శ్రీరమణీయ మైన నరసింహవిహారము నింద్రశత్రుసం
హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁ డైన నిశాచరనాథపుత్త్రుసం
చారము నెవ్వఁ డైన సవిచారత విన్నఁ బఠించినన్ శుభా

1. 'బట్టంబు గట్టె నతనిచేతం బ్రతిపూజితు లై దీవించి బ్రహ్మాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరి' వ్రా.ప్ర.

కారముతోడ నేఁడు యమ . . గల్గె లోకము . జెందు భూవరా. 385

మ. జలజాతప్రభవాదులున్ మనములోఁ జర్చించి భాషావళిం
బలుకన్ లేనిజనార్దనాహ్వయపరబ్రహ్మంబు నీ యింటిలోఁ
జెలియై మేనమఱంది యై సచివుఁడై చిత్తప్రియుండై మహా
ఫలసంధాయకుఁడై చరించు టది నీభాగ్యంబు రాజోత్తమా. 386

—✿ త్రిపురాసుర సంహారము ✿—

క. బహుమాయుఁ డైనమయుచే, విహతం బగుహరుని యశము విఖ్యాతజయా
వహమున నీ భగవంతుఁడు, మహితాత్ముఁడు మున్నొనర్చె మనుజవరేణ్యా.

వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 388

క. ఏకర్మంబున విభుఁ డగు, శ్రీకంఠుని యశము మయునిచే నుడివడి యొకఁ
వైకుంఠుఁ డెవ్విధంబునఁ, గైకొని యెత్తిరి చక్కఁగా నొనరించెన్. 389

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 390

క. చక్రాయుధబలయుతుఁ డగు, శక్రాదుల గోహటించి శౌర్యమున నసురుల్
సాక్రోశంబున నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయుని వెనుకకు నధిపా. 391

వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును దుర్గయుండును నైనమయుండు దనవిద్యాబలంబున నయోరజతసువర్ణమయంబులై యెవ్వరికిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికర్తృకపరిచ్ఛదంబులును గలిగిన త్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరులందఱు నందుం బ్రవేశించి కామసంచారులై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి సనాయకానీకంబు లయిన లోకంబుల నస్తోకంబు లయిననిజబలాతిరేకంబున శోకంబు నొందించిన. 392

క. లోకాధినాథు లెల్లను, శోకాతురు లగుచు శరణుఁ జొచ్చిరి దుష్టా
నీకవిదళనాకుంఠుని, శ్రీకంఠుని భువనభరణచిత్తోత్కంఠున్. 393

వ. ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతులై పూజించి కరకమలంబులు ముకుళించి. 394

క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, లపరాజితు లగుచు మాకు నశ్రాంతంబున్
వపురాదిపీడఁ జేసెద, రపరాధికులను వధింపు మగజాధీశా. 395

క. దీనులము గాక యుష్మదధీనుల మై యుండు మేము దేవా హితదో
ర్లీనుల మైనారము బల, హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మీశాన శివా. 396

వ. అనిన భక్తవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతులైనగీర్వాణుల వెఱవకుండని దుర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు సంధించి త్రిపురంబులపయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు [illegible]జాలంబులచందంబున నద్బాణంబువలన దేదీప్యమానంబులై యనేక

బాణసహస్రంబు [1]లుప్పతిల్లి నిప్పులు నిండి వడిఁ దెప్పలుగాఁ గుప్పలుగొని త్రిపురంబులఁ గప్పె నప్పుడు తద్బాణపావకహేతిసందోహదందహ్యమాను లై గతాసు లైన త్రిపురనివాసులం దెచ్చి మహాయోగి యైన మయుండు సిద్ధరసకూపంబున వైచిన. 397

క. సిద్ధామృతరసమహిమను, శుద్ధమహావజ్రతుల్యశోభితతను లై
వృద్ధిం బొందిరి దానవు, లుద్ధతనిర్ఘాతపావకోపము లగుచున్. 398

క. కూపామృతరససిద్ధిన్, దీపితు లై నిలిచి యున్న దేవాహితులన్
రూపించి చింత నొందెను, గోపధ్వజుఁ జూచి చక్రి కృపాన్వితుఁ డై. 399

శా. ఉత్సాహంబున నొక్క పాఁడిమొదవై యూధంబు ఘూర్ణించుచున్
వత్సం బై చనె వెంట బ్రహ్మ యనఘా వైకుంఠుఁ డేతెంచి యు
ద్యత్సత్త్వంబునఁ గూపమధ్యరసముం ద్రావెన్ విలోకించుచుం
దత్సౌభాగ్యనిమగ్ను లై మఱచి రాదైత్యుల్ నివారింపఁగన్. 400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున ధేనువయి వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృతరసంబు ద్రావిన నెఱింగి శోకాకులచిత్తు లగు నరసకూపపాలకులం జూచి మహాయోగి యైన మయుండు [illegible] దైవగతిం జింతించి శోకింపక యిట్లనియె.

ఆ. అమరు లైన దనుజు లైన నరు లైన, నంతకపుడు లైన నెవ్వరైన
దైవికార్థమునకుఁ దప్పింపఁగా లేరు, వలదు దనుజులార వగవ మనకు

వ. అని పలికె నంత విష్ణుండు నైజంబు లైన ధర్మజ్ఞానవిద్యాతపోవిరక్తిసమృద్ధిక్రియాశక్తివిశేషంబుల శంభునికిఁ బ్రాధాన్యంబు సమర్పించి రథసూతకేతువర్మబాణాసనప్రముఖసంగ్రామసాధనంబులు సేసినం గైకొని. 403

మ. శరి యై కార్ముకి యై మహాకవచి యై సన్నాహి యై వాహి యై
సరథుం డై సనియంత యై సబలుఁ డై సత్కేతనచ్ఛత్రుఁ డై
పరమేశుం డొకబాణముం విడిచెఁ దద్బాణానలజ్వాలలం
బురముల్ గాలె ఛటచ్ఛటధ్వని నభోభూమధ్యముల్ నిండఁగన్. 404

వ. ఇట్లు హరుండు దురవగాహంబు లైన త్రిపురంబుల నభిజిన్ముహూర్తంబున భస్మంబు సేసి కూల్చిన నమరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షవల్లభులు వీక్షించి జయజయశబ్దంబులు సేయుచుఁ గుసుమవర్షంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హర్షించిరి బ్రహ్మములు గీర్తించి రప్సరసలు నర్తించిరి దివ్యకాహళదుందుభిరవంబులును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచురంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజనీనం బగు త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకులును సంతసిల్లి యుండ నయ్యవసరంబున.

ఆ. తృణకణముల భంగిఁ ద్రిపురంబులఁ దహించి, పరముఁ డవ్యయుండు భద్రయశుఁడు
శివుఁడు పద్మజాదిగేయమానుఁ డై, నిజనివాసమునకు నెమ్మిఁ జనియె. 406

1. 'లు సంభవించి భూనభోంతరాళంబులు నిండి' అ. ప్ర.

వ. ఇట్లు నిజమాయావిశేషంబున మర్త్యలోకంబున విడంబించుచున్న విష్ణునిపరాక్రమవిధానంబులు మునిజనవర్ణ్యమానంబులై సకలలోకకల్యాణప్రదానంబులై యుండు నని విని నారదునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 407

నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దెలుపుట.

సీ. అనఘాత్మ సకలవర్ణాశ్రమాచారసంపన్నతద్ధర్మ నైపుణ్యాది మానవులకు
నేధర్మమున నరుం డెక్కు విజ్ఞానము, భక్తియుఁ బ్రాపించుఁ బద్మజునకు
సాక్షాత్సుతుండవు సర్వజ్ఞుఁడవు నీవు, నెఱుఁగరాని ధర్మ మింత లేదు
నారాయణపరాయణస్వాంతు లనఘులు, శాంతులు సదయులు సాధువృత్తి

ఆ. వెలయుచున్న ఘనులు మీవంటి వారెల్ల, పరమధర్మ మనుచు భక్తి దలఁతు
రట్టిధర్మరూపమహిమంబు దెలియంగ, వినఁగ నిచ్చ గలదు విమలచరిత. 408

వ. అనిన నారదుండు ధర్మరాజుం జూచి దాక్షాయణియందు నిజాంశంబున నవతరించి భువనశోభనంబుకొఱకు బదరికాశ్రమంబునఁ దపోనిరతుం డయి యున్ననారాయణునివలన సనాతనధర్మంబు వింటి నది సెప్పెద సకలవర్ణంబులజనులకు సత్యంబును దయయును నుపవాసాదితపంబును శౌచంబును సైరణయు సదసద్వివేకంబును మనోనియమంబును బహిరింద్రియజయంబును హింసలేమియు బ్రహ్మచర్యంబును దానంబును యథోచితజపంబును సంతోషంబును మార్దవంబును సమదర్శనంబును మహాజనసేవయు గ్రామ్యంబు లయిన కోరికలు మానుటయు నిష్ఫలక్రియలు విడుచుటయు మితభాషిత్వంబును దేహంబు గాని తన్ను వెదకికొనుటయు నన్నాదికంబులు ప్రాణులకుం బంచి యిచ్చుటయుఁ బ్రాణులందు దేవతాబుద్ధియు నాత్మబుద్ధిం జేయుటయు శ్రీనారాయణచరణస్మరణకీర్తనశ్రవణసేవార్చన నమస్కారదాస్యాత్మసమర్పణసఖ్యంబు లనియెడి త్రింశల్లక్షణంబులు గలుగ వలయు నందు సత్కులాచారుం డయి మంత్రవంతంబు లైనగర్భాధానాదిసంస్కారంబు లవిచ్ఛిన్నంబులు గాఁ గలవాఁడు ద్విజుండు ద్విజునకు యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనదానప్రతిగ్రహంబు లనుషట్కర్మంబులు విహితంబులు రాజునకుఁ బ్రతిగ్రహవ్యతిరిక్తంబు లయిన యజనాదికర్మంబు లయిదును బ్రజాపాలనంబును బ్రాహ్మణులు గానివారివలన దండశుల్కాదులు గొనుటయు విహితకర్మంబులు వైశ్యునికిఁ గృషివాణిజ్యగోరక్షణాదికర్మంబులును బ్రాహ్మణకులానుసరణంబును విహితంబులు శూద్రునకు ద్విజశుశ్రూష సేయ వలయు. 40

సీ. వినుము కర్షణాదిక వృత్తి గంటెను మేలు, యాచింప నొల్లని యట్టివృత్తి
ప్రాప్తంబు గైకొని బ్రదుకు గంటెను లెస్స, యనుదినంబును ధాన్య మడిగికొనుట
[illegible]కంటె నధికకల్యాణంబు, పఱిగ యెన్నులధాన్యభక్షణంబు

శిలవృత్తికంటెను శ్రేయ మాపణములఁ, బడ్డగింజలు దిని బ్రదుకఁ గనుట

ఆ. యొకరుచోట నృతి కీనాల్గువృత్తులుఁ, దగుఁ బ్రతిగ్రహంబు దగదు తలఁప
నాపదవసరముల నఘముఁ జెందక వహించి వృత్తి నున్న దోషవిధముగాదు.

వ. వినుము శిలవృత్తియు నుంఛవృత్తియు ఋత మనియు నయాచితవృత్తి యమృత మనియు యాయావర వృత్తి మృత మనియుఁ గర్షకవృత్తి ప్రమృత మనియు నెన్నఁబడు రక్షి వృత్తు లెట్లనిన మేలు వాణిజ్యంబు సత్యానృత మనియు శ్వవృత్తి నీచసేవ యనియుఁ బలుకఁబడు సర్వవేదమయుండు బ్రాహ్మణుండు సర్వదేవమయుండు క్షత్రియుండు బ్రాహ్మణక్షత్రియులకు నీచసేవనంబు గర్తవ్యంబు గాదు. 411

క. దమమును శౌచము దపమును, శమమును మార్దవముఁ గృపయు సత్యజ్ఞాన
క్షమలును హరిభక్తియు హర్షము నిజలక్షణము లగ్రజాతికి నధిపా. 412

ఉ. శౌర్యము దానశీలముఁ బ్రసాదము నాత్మజయంబుఁ దేజముం
ధైర్యము దేవభక్తియును ధర్మము నర్థముఁ గామముం బుధా
చార్యముకుందసేవలును సత్కృతియుం బరితోషణంబు స
ద్వీర్యము రక్షణంబు పృథ్వీవరశేఖర రాజచిహ్నముల్. 413

క. ధర్మార్థకామవాంఛయు, నిర్మలగురుదేవవిప్రనికరార్చనముల్
నిర్మదభావము బ్రమదము, శర్మకరత్వమును వైశ్యజనలక్షణముల్. 414

ఉ. స్తైన్యము లేనివృత్తియు శుచిత్వము సన్నుతియుం నిజేశులన్
మాయలు లేక డాయుటయు మంత్రము సెప్పక పంచయజ్ఞముల్
సేయుటయుం ధరామరులసేవయు గోవులరక్షణంబు న
న్యాయము లేమియుం మనుజనాథ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్. 415

సీ. నిలయము వాటించి నిర్మలదేహయై, శృంగార మేప్రొద్దుఁ జేయవలయు
సత్యప్రియాలాపచతుర యై పతి నేస, చిత్తంబు ప్రేమ రంజింపవలయు
దాక్షిణ్యసంతోషధర్మమేధాయుక్తి, దైవత మని ప్రియుఁ దలఁపవలయు
నాథుఁ డేపద్ధతి నడచు నాపద్ధతి, నడచి తద్బంధుల నడపవలయు

ఆ. మార్దవమునఁ బతికి మజ్జనభోజన, శయనపానరతులు జరుపవలయు
విభుఁడు పతితుఁ డైన వెలఁది పాతివ్రత్య మహిమఁ బుణ్యుఁ జేసి మనుపవలయు.

క. తరుణి దనప్రాణవల్లభు, హరిభావముగా భజించి యతఁడును దానున్
సిరికైవడి వర్తించుచు, హరిలోకమునందు సంతతానందమునన్. 417

క. ఉపవాసంబులు వ్రతములుఁ, దపములు వే యేల భర్త దైవత మని ని
ష్కపటతఁ గొల్చిన సాధ్వికి, నృపవర దుర్లభము లేదు నిఖిలజగములన్. 418

వ. మఱియు సంకరజాతు లయిన రజక చర్మకారక నట బురుడక కైవర్తక మ్లేచ్ఛ భిల్లు లనఁ నంత్యజాతు లేడ్వురకును చండాల పుల్కస మాతంగజాతులకును

నానాకర్మంబు లనుష్ఠితంబులై పౌర్వాహ్ణికాదులు వర్తించి సంచరింప నట్టి ప్రవృత్తిఁ బతితులు [illegible] నైసర్గికంబులై సఫలంబులు రెండు లోకంబులందును సుఖకారణంబులని చేసి తెలిసినవారు చెప్పుదురు; కావున అంతఃకరణక్షేత్రంబు లూఁది పలుమాఱు చల్లిన బీజంబులు నిస్సారంబులై యుండి తెప్పగఁ బండింపవు; పరమేశ్వరప్రీత్యర్థంబున దశావశ దాహకత్వంబు లేక శాంతిం జెందు నట్లు వేల్పుల హవ్యంబులు ఫలింపవు; తద్భావంబున నెవ్వండు కామానుబంధానుబంధంబులు నిర్మోహంబై చిత్తంబు కామంబులం దనిసి నిష్కాముండై విరక్తిఁ బొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోడ నెప్పుడుఁ దప్పక నిజవంశాచారవిహితకర్మంబుల వర్తింపుచుండు మెల్లన స్వాభావికకర్మపరత్వంబు విడిచి ముక్తిఁ బొందు; జాతిమాత్రంబునఁ బురుషునికి వర్ణంబు నిర్దేశింపం బని లేదు; శమదమాదివర్ణలక్షణ వ్యవహారంబులం గన వలయు నని మఱియు నారదుం డిట్లనియె. 419

క. క్రమమున వర్ణంబులఁ బ్రహ్మము లెల్లను జెప్పఁబడియె నాశ్రమములధ
ర్మము లెఱిఁగించెద నచ్చటను, సమరాహితభ్రాత్రుపూజ్యసదమలశీలా. 420

వ. వినుము బ్రహ్మచారి మౌంజీకౌపీనయజ్ఞోపవీత కృష్ణాజినపలాశ దండకమండలువులు ధరియించుచు సంస్కారహీనశిరోరుహుండును దర్భహస్తుండును శీలప్రశస్తుండును మౌనియునై త్రిసంధ్యంబుల బ్రహ్మగాయత్రి జపియించుచు సాయంప్రాతరవసరంబుల నగ్నిపావకగురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమందిరంబునకుం జని దాసునిచందంబున భక్తివినయసామర్థ్యంబులు గలిగి వేదంబులు సమ్యగధ్యయనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు వేళ మాపుచు విహితగృహంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి యనుజ్ఞ గొని మితభోజనంబు గావించుచు నర్హకాలంబుల నుపవసించుచు నంగనలందు నంగనాసక్తులందుం బ్రయోజనమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు గురుపత్నీగనవలన నభ్యంగనకేశప్రసాధనశరీరమర్దన మజ్జనరహస్యయోగంబులు వర్జించుచు గృహంబున నుండక జితేంద్రియత్వంబున సత్యభాషణుండై సంచరింపవలయు. 421

ఆ. పొలఁతి దావవహ్ని పురుషుఁ డాజ్యఘటంబు, కరఁగ కుండరాదు కదిసెనేని
బ్రహ్మయైనఁ గూఁతుఁ బట్టక మానఁడు, వనుగు కింతి పొత్తువలదు నలదు.

వ. వినుము స్వరూపసాక్షాత్కారంబున దేహబహిరింద్రియాదికం బయినయంత యు నాభాసమాత్రంబుగా నిశ్చయించి యొంటరిక జీవుండు స్వతంత్రుం డయిన యాత్మస్వరూపుండు గావునఁ దనంతనయవు నంగన యిది పురుషుం డనేనియెడి భేదబు [illegible] బ్రహ్మచారియతిగృహస్థులం దెవ్వండైనఁ జిత్తంబు

పరిపక్వంబు గాక యద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఢుం డగుం గావున
రహస్యంబునం బుత్త్రిక నైనం డాయ కుండ వలయు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు సేయక చందనభూషణాద్యలం
కరణము లెల్ల మాని ఋతుకాలమునన్ నిజభార్యఁ బొందుచుం
దరుణులఁ జూడఁ బోక ధృతవ్రతుఁ డై మధుమాంసవర్జి యై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగుఁ గోవిదుఁ డొక్కగృహస్థు భూవరా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుం డై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితం బైన వేదత్రయంబును బఠియించి నిజాధికారానుసారంబుగ నర్థవిచారంబు సేసి తన బలంబుకొలఁది గురువులకు నభీష్టంబు లొసంగి గృహంబున నొండె వనంబున నొండె నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించి యొండెఁ బ్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునం దు నగ్నియందు నాత్మయందు సర్వభూతంబులందు నచ్యుతదర్శనంబు సేయుచు నింద్రియవ్యసనాదిముక్తుండు గాక యెఱుక గలిగి వర్తించును బ్రహ్మంబునొందు.

కం. వినుము వనప్రస్థకుఁడు, మునికథితము లైననియమములు గల వాఁడొ
ప్పున వనగతుఁడై మెలఁగెడి, ఘనుఁడు మహర్లోకమునకు గమనించు నృపా.

వ. అట్టిమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వనంబునకుం జని దున్నక పండెడివారా దికంబు లగ్నిపక్వంబు సేసి యొండె నామంబులు సేసి యొండె నర్కపక్వంబు లైనఫలాదు లొండె భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయినచరు పురోడాశంబు లొనర్చుచుఁ బ్రతిదినంబును బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి నూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు నగ్నికొఱకుఁ బర్ణశాల యైనఁ బర్వతకం దరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమవాయువహ్ని వర్షాతపంబులకు సహించుచు నఖశ్మశ్రుకేశతనూరుహంబులు ప్రసాధితంబులు సేయక జటిలుం డై వసి యించుచు దండాజినకమండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పండ్రెం డైన నెనిమి దైన నాలు గైన రెం డైన నొకవత్సరం బయినఁ దపఃప్రయాసంబున బుద్ధినాశంబు గాకుండ ముని యై చరించుచు దైవవశంబున జరారోగంబుల చేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానిసమయంబున నిరశనవ్రతుం డయి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి సన్న్యసించి యాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబు లును గాలియందు నిశ్వాసంబును దేజంబులోపల నూష్మంబును జలంబుల రసం బును ధరణియందు శల్యమాంసప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబు తోడ వాక్కును నింద్రునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు గతితోడఁ బదంబులును బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపస్థంబును మృత్యువం దు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును వాయువందు స్పర్శంబుతోడఁ ద్వక్కును సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ

చక్షువులను సలిలంబునందుఁ బ్రచేతస్సహిత యయిన జిహ్వయు క్షితియందు
గంధసహితం బయిన ఘ్రాణంబును జంద్రునియందు మనోరథంబులతోడ మనం
బును గవి యైన బ్రహ్మయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు రుద్రునియం దహంకా
రంబుతోడ మమత్వంబును క్షేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును
బరంబునందు గుణంబులతోడ వైకారికంబును డిందించి యటమీఁదఁ బృథివిని
జలంబునందు జలంబును దేజంబునందుఁ దేజంబును వాయువునందు వాయువును
గగనంబునందు గగనంబును నహంకారతత్త్వంబునందు నహంకారంబును మహ
త్తత్త్వంబునందు మహత్తత్త్వంబును బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతిని నక్షరుండైనపర
మాత్మయందు లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయిన క్షేత్రజ్ఞుని నక్ష
రత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుండై దగ్ధకాష్ఠుం డైనవహ్నిచందంబునఁ బర
మాత్మ యైననిర్వికారబ్రహ్మంబునందు లీనుండు గావలయు. 427

క. అనఘ వనప్రస్థుం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు సలుపుచు మఱియుం
మనె నేని సన్న్యసింపం, జను నటమీఁదటను ముక్తసంగత్వమునన్. 428

వ. ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జరిపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టుండును నిర
పేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూత
సముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నై కౌ
పీనంబునకు నాచ్ఛాదకమాత్రం బైనవస్త్రంబు ధరియించి దండాదివ్యతిరిక్తం
బులు విసర్జించి యాత్మపరంబులు గానిశాస్త్రంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాది
విద్యల నభ్యసింపక భేదవాదంబులైనతర్కంబులు దర్కింపక యెందును బక్షీక
రింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక
మఠాదివ్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ వసియింపక
యూరూర నొక్కొక్కరాత్రి నిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తం బైన పరమాత్మ
యందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్మయం బైనవిశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మం
బయిన యాత్మ నవలోకించుచు జాగరణస్వప్నసంధిసమయంబుల నాత్మనిరీక్ష
ణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులు గాని
వస్తుప్రకారంబున లే వనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధ్రువంబుగా దనియును
మృత్యువు ధ్రువం బనియు నెఱుంగుచు భూతదేహంబులసంభవనాశంబులకు
మూలం బయినకాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నివ్విధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ
జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డై దం
డాదిచిహ్నంబులు ధరియించి యుండెడి ధరియింపక యుండెడి బహిరంగవ్యక్త
చిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైన యాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనిషి
యై యాత్మానుసంధానాభావంబున మనుష్యులకు దనవలన నున్మత్తబాల
మూకులతెఱంగుఁ జూపుచుండ వలయును. 429

—•• ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము. ••—

క. మునివల్లభుఁ డజగరుఁ డను, సునయుండు హిరణ్యకశిపు § సూనుండును ము
న్నొనరించిన సంవాదము, విను మీయర్థంబునందు § వెలయ నరేంద్రా. 430

వ. తొల్లి భగవత్ప్రియుం డయిన ప్రహ్లాదుండు గతిపయామాత్యసమేతుం డయి లౌకికతత్త్వంబు నెఱింగెడి కొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్కనాఁడు కావేరీతీరంబున సహ్యపర్వతతటంబున ధూళిధూసరితంబు లయిన కరచరణాద్యవయవంబులతోడ గూఢం బైననిర్మలతేజంబుతోఁ గర్మాకారవచోలింగవర్ణాశ్రమాదుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁ బడక నేల నిద్రించుచు నజగరవ్రతధరుం డైన మునిం గని డాయం జని విధివత్ప్రకారంబున నర్చించి మునిచరణంబులకు శిరంబు మోపి మ్రొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిచ్ఛయించి యి ట్లనియె. 431

సీ. భూమి నుద్యోగివై § భోగివై యుండెడి, నరుని కైవడి మునినాథ నీవు
ఘనశరీరము దాల్చి § కదలవు చిత్రము, ద్యమయుక్తునకుఁ గాని § ధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని § తగుభోగములు లేవు, భోగికిఁ గాని సం § పూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగ § ధనభోగములు లేక, నేల నూరక పడి § నిద్ర వోవు

ఆ. నీకు నెట్లు గలిగె § నిరుపమదేహంబు, సముఁడ వార్యుఁడవు వి § శారదుఁడవు
బుద్ధినిధివి జనుల § బాగడవు దెగడవు, నిద్ర ప్రతిదినంబు § నిలుపనేల. 432

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుం డడిగిన వికసితముఖుం డయి మునీంద్రుండు దదీయమధురాలాపసుధారసప్రవాహంబులు గర్ణంబులఁ బరిపూర్ణంబు లైన నతని నవలోకించి యి ట్లనియె. 433

సీ. ఆంతరంగికదృష్టి § నంతయు నెఱుఁగుదు, వార్యసమ్మతుఁడ వీ § వసురవర్య
విశ్వజంతువులప్ర § వృత్తినివృత్తిల, క్షణములు నీ యెఱుం § గనివి లేవు
భగవంతుఁ డగుహరి § పాయక నీమనో, వీథి రాజిల్లుచు § వెలుఁగు తేని
క్రమమున బహుళాంధ § కారంబుఁ బరిమార్చుఁ, బరమసాత్త్వికుఁడవు § భద్రబుద్ధి

ఆ. వైన నీవు నన్ను § నడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల § విస్తరింతు
నిన్నుఁ జూడఁ గలిగె § నీతోడిమాటల, నాత్మశుద్ధి గలిగె § ననఘచరిత. 434

వ. వినుము ప్రవాహకారిణి యైనవిషయంబులచేతం బూరింప రానితృష్ణచేతం బడి కర్మంబులఁ బరిభ్రామ్యమాణుండ నై ననేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించుచు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున స్వర్గద్వారంబును నధర్మంబున శునక సూకరాదితిర్యగ్జంతుయోనిద్వారంబుల నొంది క్రమ్మఱ మనుష్యుం డై పుట్టవలయునని వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖమోక్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు సేయు దంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియానివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుం డై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబుల

మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గావని పరీక్షించి నివృత్తుం డనై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధభోగంబుల ననుభవించుచు నుండుదు; నిష్ప్రథంబునఁ దనకు సుఖరూపం బైన పురుషార్థంబు దనయందుఁ గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబు లైన శుద్ధజలంబుల విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాఱెడుమూఢునివడువున సత్యంబు గాని ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్రపరిభ్రాంతుం డై యుండు దైవతంత్రంబు లైన దేహాదులచేతనాత్మకుసుఖంబును దుఃఖనాశంబునుం గోరుచు నిరీహుం డైన వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియునుం గాక మర్త్యునకు ధనంబు ప్రాప్తంబయిన నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన ధనవంతులు నిద్రాహారంబులులేక రాజ చోర యాచక శత్రు మిత్రాదిసర్వస్థలంబు లందును శంకించుచు దానభోగంబులు మఱచి యుండుదురు ప్రాణార్థవంతు లకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయక్రోధరాగశ్రమాదులు వాంఛా మూలంబులు వాంఛ లేకుండ వలయును. 435

మ. సరఘుల్ గూర్చిన తేనె మానవులకుం § సంప్రాప్త మై నట్లు లో
భరతుల్ గూర్చినవిత్తముల్ పరులకుం § బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశి నై
తిరుగం బోనిమహోరగంబు బ్రదుకుం § దీర్ఘాంగ మై యుండియుం
జిరకాలం బగు వానివర్తనము నేఁ § జింతించి యేకాంతి నై. 436

క. అజగరమును జుంటీఁగయు, నిజగురువులుగాఁ దలంచి § నిశ్చింతుఁడ నై
విజనస్థలిఁ గర్మంబుల, గజిబిజి లేకున్నవాఁడ § గౌరవవృత్తిన్. 437

సీ. అజినవల్కలదుకూలాంబరంబులు గట్టి, యైనఁ గట్టక యైన § నలరుచుందు
నాందోళికారథకరిహయనాగముల నెక్కి, యైన నెక్కక యైన § నరుగుచుందుఁ
గర్పూరచందనకస్తూరికాలేప, మైన భూరజ మైన § నలఁదికొందు
భర్మశయ్యల నైనఁ § బర్ణశిలాతృణ, భస్మంబులం దైనఁ § బండుచుందు

ఆ. మానయుక్త మైన § మానహీనం బైనఁ, దీయ నైన నిగుడఁ § దిక్త మైనఁ
గుడుతు సగుణ మైన § గుణవర్జితం బైన, నల్ప మైనఁ జాల § నధిక మైన. 438

క. లే దని యెవ్వరి వడుగను, రా దని చింతింపఁ బరులు § రప్పించినచోఁ
గాదని యెద్దియు మానను, ఖేదము మోదమును లేక § క్రీడింతు మదిన్.

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నఁడు, వందింప ననేకపీడ § వచ్చిన మది నా
క్రందింప విభవముల కా,నందింపఁ బ్రకామవర్తనంబున నధిపా. 440

వ. ఇట్లు గోరికలు లేక యొక్కసమయంబున దిగంబరుండ నై పిశాచంబుచందంబున [illegible] పెక్కుదివసంబులం గోలెఁ బెనుఁబాపవర్తనంబుఁ గైకొని నిమీలితలో [illegible] నేకాంతభావంబున విష్ణునియందుఁ జేర్చి వికల్పంబు భేదగ్రాహకచి [illegible] త్తంబు వర్గరూపవిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును నహం

కారంబునందు నహంకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూతియందు లయంబు నొందించి సత్యంబు దర్శించుచు విరక్తి నొంది స్వానుభవంబున నాత్మస్థితుండవై యుండుదువు నీవు భగవత్పరుండవు గావున రహస్యంబైన పరమహంసధర్మంబు (స్వానుభవగోచరంబైన తెఱంగున లోకు వ్యాప్తిగోచరం బగునట్లు) సెప్పితి ననిన విని. 441

క. ఘనుఁ డజగరమునివల్లభు డనుజేంద్రుఁడు పూజసేసి తగ వీడ్కొని ని
మ్మనమున సంతోషించుచుఁ, జనియెను నిజగేహమునకు శశికులతిలకా. 442

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె. 443

క. ననుఁబోఁటి జడగృహస్థుఁడు, మునివల్లభ యిట్టిపదవి మోదంబున నే
యనువునఁ జెందును వేగమ, వినిపింపుము నేఁడు నాకు విజ్ఞాననిధీ. 444

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె గృహస్థుం డయినవాఁడు వాసుదేవార్పణంబుగా గృహోచితక్రియ లనుసంధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారాయణదివ్యావతారకథాకర్ణనంబు సేయుచు నయ్యైవిహితకాలంబుల శాంతజనులం గూడి మెలంగుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదిసంగంబులు గలలవంటి వని యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తి లేక సక్తుని కైవడి వెలుపలఁ బురుషకారంబు లొనర్చుచుఁ దగులంబు లేక విత్తంబు లిచ్చి జనక సుత సోదర సఖ జ్ఞాతి జనుల చిత్తంబులు సమ్మదాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యనిధానదైవలబ్ధంబులవలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ జొచ్చి యుదరపూరణమాత్రంబు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగమృగమూషిక మర్కట మక్షికాఖరోష్ట్రంబుల హింసింపక పుత్త్రులభంగి నీక్షించుచు దేశకాలదైవంబులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచు శునకపతిత చండాలాదులకైన భోజ్యపదార్థంబులు దగినభంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలబ్ధంబు లగునశనాదులచేత దేవఋషిపితృభూతమానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహాయజ్ఞావశేషంబుల నంతర్యామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును సమర్థించుచు నుండవలయు. 445

ఆ. జనకగురుల నైనఁ జంపు నర్థమునకై, ప్రాణమైన విడుచు భార్యకొఱకు
నట్టిభార్యఁ బురుషుఁ డతిథిశుశ్రూష సేయించి గెలుచు నజితు నీశు నైన.

ఆ. పరముఁ డీశ్వరుండు బ్రాహ్మణముఖమున, నాహరించి తుష్టుఁ డయినభంగి
నగ్నిముఖమునందు హవ్యరాసులు గొని, యైనఁ దుష్టి నొందఁ డనఘచరిత.

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మర్త్యపశుప్రముఖజాతులందును నంతర్యామియు బ్రాహ్మణాననుండును నైన క్షేత్రజ్ఞునందు నయ్యైకోరికలు సమర్పించి సంతర్పణంబు సేయవలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణపక్షంబునందు దక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయుంబగలు సమమైన కా

లంబులందును వ్యతీపాతంబులందును దినక్షయంబులందును సూర్యచంద్ర గ్రహణంబులందును శ్రవణద్వాదశియందును వైశాఖశుక్ల తృతీయయందును కార్తికశుక్ల సప్తమియందును హేమంతశిశిరంబులలోన నాలుగష్టకలందును మాఘశుక్ల నవమియందును మాసనక్షత్రంబులతోడం గూడినపున్నమలందును ద్వాదశితోడం గూడినయుత్తరాత్రయశ్రవణానూరాధలందును నుత్తరాత్రయసహితంబు లయిన యేకాదశులయందును జన్మనక్షత్రయుక్తదివసంబులందును మఱియుం బ్రశస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజనులకు శ్రాద్ధంబులును జపహోమస్నానవ్రతంబులును దేవబ్రాహ్మణసమారాధనంబులును నాచరింపవలయు భార్యకుం బుంసవనాదికంబును నపత్యంబునకు జాతకర్మాదికంబును దనకు యజ్ఞదీక్షాదికంబును బ్రేతజనులకు దహనాదికంబును మృతదివసంబున సాంవత్సరికంబును జరపవలయు. 448

మ. విను మే దేశములన్ దయాగుణతపోవిద్యాన్వితం బైనవి
ప్రసిద్ధాయంబు వసించు నేస్థలములన్ భాగీరథీముఖ్యవా
హిను లుండున్ హరిపూజ లెయ్యెడల భూయిష్ఠప్రకారంబులం
దనరున్ భూవర యట్టిచోటులం దగున్ ధర్మంబులం జేయఁగన్. 449

క. హరియందు జగము లుండును, హరిరూపము సాధుపాత్రమం దుండు శివంకర మగుపాత్రము గలిగిన, నరయఁగ నది పుణ్యదేశ మనఘచరిత్రా. 450

వ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గయాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహాశ్రమంబును నైమిశంబును ఫాల్గునంబును సేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలియును వారణాసియు మథురాపురియును బంపాబిందుసరోవరంబులును నారాయణాశ్రమంబును సీతారామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన కులాచలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబును (హరిసేవాపరు లైనపరమభాగవతులు వసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును) శుభకాముం డైనవాఁడు సేవింపవలయు. 451

ఆ. భూవరేంద్ర యట్టిపుణ్యప్రదేశంబు, లందు నరుఁడు సేయునట్టిధర్మ
మల్ప మైన నది సహస్రగుణాధిక, ఫలము నిచ్చు హరికృపావశమున. 452

వ. వినుము చరాచరం బయినవిశ్వ మంతయు విష్ణుమయం బగుటం జేసి పాత్రనిర్ణయనిపుణు లైనవిద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు దేవఋషులును బ్రహ్మపుత్త్రు లైనసనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయంబున నగ్రపూజకు హరి సమ్మతుం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు దన్నిమిత్తంబు నారాయణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుంగుము ఋషినరతిర్యగ్దేవాదిరూపంబులు పురంబులు వానియందుఁ దారతమ్యంబులతోడ జీవరూపం

బున భగవంతుం డగు హరి వర్తించుచుండుటచేతఁ బురుషుండు తనఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యె
నందుఁ దిర్యగ్జాతులకంటె నధికత్వంబు ప్రకాశింపఁజేయుచు నిలిపిల్లుటం జేసి పురు
షుండు పాత్రంబు పురుషులలోన సాత్త్వికుండై వేదంబును ధరించుచు
సంతోషవిద్యాతపోగరిష్ఠుం డైన బ్రాహ్మణుండు పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన
నాత్మజ్ఞానపరిపూర్ణుం డయిన యోగి ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు పరస్పర
పాత్రంబులకు సహింపని మనుష్యులకుఁ బూజార్థంబుగాఁ ద్రేతాయుగంబు
నందు హరి ప్రతిమలు గల్పింపంబడియెఁ గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు
పాత్రపురుషద్వేషు లైనవారలకు బ్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థప్రదంబు
గాదు మందాధికారులకుఁ బ్రతిమార్చనంబు పురుషార్థప్రదం బగును. 453

ఆ. అఖిలలోకములకు హరి దైవతము సూవె, హరికి దైవతము ధరాధినాథ
పదపరాగలేశపవిత్రిచేఁ ద్రైలోక్య, పావనంబు సేయు బ్రాహ్మణుండు. 454

వ. అట్టిబ్రాహ్మణజనులందు గర్మనిష్ఠులుఁ దపోనిష్ఠులు వేదశాస్త్రనిష్ఠులు జ్ఞాన
యోగనిష్ఠులు నై కొందఱు వర్తింతు రందు జ్ఞాననిష్ఠునకు ననంతఫలకాముం డైన
గృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కవ్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యం
బులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిరువుర నైన నొకరి నైన
బితృకార్యంబునకు మువ్వుర నైన నొకరి నైన భోజనంబు సేయింప వలయు
ధనవంతుని కైనను శ్రాద్ధవిస్తారంబు గర్తవ్యంబు గాదు దేశకాలప్రాప్తకంద
మూలఫలాదికం బయినహరినైవేద్యంబున విధిచోదిత ప్రకారంబుగా శ్రద్ధ
తోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టినయన్నంబు గామదం బయి యక్షయఫలకారి
యగు ధర్మతత్త్వవేది యైనవాఁడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక
భక్షింపక చరింపవలయుఁ గందమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింస
నంబున సంభవింపదు ప్రాణిహింస సేయక వర్తించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు
లేదు యజ్ఞవిదు లై నిష్కాము లయినపెద్దలు బాహ్యకర్మంబులు విడిచి
యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుఁ గర్మమయంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు.

క. పశువులఁ బొరిగొని మఖములు, పశవములుగఁ జేయుమనుజుఁ బరికించి తముం
విశసనము సేయునో యని, క్రశిమఁ బెగడొందు భూతగణము నరేంద్రా.

వ. అది గావున ధర్మవేది యయినవాఁడు దైవప్రాప్తంబు లయినకందమూలాది
కంబులచేత నిత్యనైమిత్తిక క్రియలఁ జేయ వలయు నిజధర్మబాధకం బయిన
ధర్మంబును బరధర్మప్రేరితం బయినధర్మంబును నాభాసధర్మంబును బాషండ
ధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుం డయినవాఁడు మానవలయు నైసర్గిక
ధర్మంబు దురితశాంతిసమర్థం బగు నిర్ధనుండు ధర్మార్థంబు యాత్ర సేయుచు
నైన ధనంబు గోర వలవదు జీవనోపాయంబునకు నిట్టట్టుఁ దిరుగక కార్పణ్యంబు
లేక జీవించుచు మహాసర్పంబు తెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముండై యెద్ది

యుం గోరక బ్రదికెడి సుగుణునికిం గల సుఖంబు గామలోభంబుల దశదిశలఁ
బరిధావనంబు సేయువానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికి శర్కరాకంటకాదుల
వలని భయంబు లేక మెలంగ నలవడు భంగి, గామంబులవలన నివృత్తిగలవానికి
నెల్లకాలంబును భద్రంబగు నుపస్థమునకును జిహ్వాదైన్యంబునకును బురుషుండు
గృహపాలకశునకంబునై పడి సంచరించుచు సంతుష్టి లేక చెడు సంతోషి గాని
విప్రునివిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నింద్రియలోలత్వంబున
విజ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దిగ్విజయంబు సేసి
యు బుభుక్షాపిపాసలవలనఁ గామపారంబును హింసవలనఁ గ్రోధపారంబును
జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబునఁ గామంబును గామవర్జనంబునఁ గ్రోధం
బును సర్వార్థదర్శనంబున లోభంబును నద్వైతానుసంధానంబున భయం
బును నాత్మానాత్మవివేకంబున శోకమోహంబులను సాత్త్వికసేవనంబున
దంభంబును మౌనంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింస
యు హితాచరణంబున భూతజంబయినదుఃఖంబును సమాధిబలంబున దైవిక
వ్యథయుఁ బ్రాణాయామాదికంబున నాత్మకృతవ్యథయు సాత్త్వికాహారంబుల నిద్ర
యు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులను నుపశమంబున సత్త్వంబును గురు
భజనకుశలుండై (శీలంబున) జయింపవలయు. 457

క. హరిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన, గురువున్ నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి కుంఠితభక్తిం
దిరుగుపురుషుశ్రమ మెల్లను, గరిశౌచముక్రియ నిరర్థకం బగు నధిపా. 458

ఉ. ఈవనజాతనేత్రుఁ బరమేశు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషున్
దేవవరేణ్యు సజ్జనవిధేయు ననంతుఁ బురాణయోగిసం
సేవితపాదపద్ముఁ దమచిత్తములన్ నరుఁ డంచు లోకు లి
చ్ఛావిధిఁ జూచుచుందురు సన్మతి లేక నరేంద్రచంద్రమా. 459

వ. వినుము షడింద్రియంబులలోన నొకటియుంకుఁ దత్పరులై యిచ్ఛాపూరణ
విధానంబులఁ జరితార్థుల మైతి మనువారలు ధారణాభ్యాససమాధియోగం
బుల సాధింప లేరు కృషిప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులు గాని మోక్షసా
ధనంబులు గావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగు; జిత్తవిజయప్రయత్నం
బున సన్న్యసించి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభిక్షాన్నంబు భక్షించుచు
శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబుల నొక్కరుండు నాసీనుండై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణ
వోచ్చారణంబు సేయుచు రేచకపూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరో
ధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు
సేసి మరలునంతకు నిజనాసాగ్రనిరీక్షణంబు సేయుచు నిర్విఘ్నంబున యోగా
భ్యాసంబు సేయువానిచిత్తంబు గాష్ఠరహితం బయినవహ్నితెఱంగున శాంతిం
బొందుఁ గామాదులచేత వేధింపంబడక ప్రశాంతసమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు

బ్రహ్మసుఖసమ్యగ్జ్ఞానంబుల్ గీడ్పడ నై గాలిచియు నెగడు నేగదు. 460

మ. ధరణీదేవుఁడు సన్న్యసించి యతి ధర్మవ్యాప్తికాముండు గాం
బరివర్జించి పునర్విలాసములు నప్రాప్తించి యూథంబులో
భరితంబ గ్రక్కునఁ గూడు మంచి దనుచున్ భక్షించి జీవించుచున్
రష్టుచుండంబున హాస్యజీవనుఁ డగున్ నానాప్రకారంబులన్. 461

క. మౌనముఁ గ్రియయును జడక్రియ, నిలుపఁగ దలఁకక లాత్మ గాదు దేహయం బనుచుం
దెలియుదురు తజ్జ్ఞులు వాగ్వదనుల నే ... నో దలాత్మ యనుచు నజ్ఞ లిలేశా.

ఆ. వ్రతము మానఁదగదు వటుఁగున కెల్లెడ, గ్రియలు మానఁదగదు గృహగతునికిఁ
దపసి కూరనుండుఁ దగదు సన్న్యాసికిఁ, దరుణితోడి పొత్తు దగదు తగదు.

సీ. రథమీ మేనెల్ల సారథి బుద్ధి యింద్రియ, గణము గుఱ్ఱములు పగ్గములు మనము
ప్రాణాదిదశవిధపవనంబు లిరుసు ధ, ర్మాధర్మగతులు రథాంగకములు
బహుళతరం బైన బంధంబు చిత్తంబు, శబ్దాదికములు సంచారభూము
లభిమానసంయుతుం డయినజీవుఁడు రథి, ఘనతర ప్రణవంబు కార్ముకంబు

తే. శుద్ధజీవుండు బాణంబు శుభదమైన, బ్రహ్మ మంచితలక్ష్యంబు పరులు రాగ
భయమదద్వేషశోకలోభప్రమోహ, మానమత్సరముఖములు మానవేంద్ర.

వ. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయినరథంబు దనవశంబు సేసికొని మహాభాగవత చరణకమలసేవానిశితం బయినవిజ్ఞానఖడ్గంబు ధరియించి శ్రీమన్నారాయణకరుణావలోకనబలంబున రాగాదిశత్రునిర్మూలనంబు గావించి ప్రణవబాణాసనంబున శుద్ధజీవశరంబును సంధించి బ్రహ్మ మనియెడిగుఱి నుండఁ బడనేసి యహంకారరథికుండు రథికత్వంబు మాని నిజానందంబున నుండవలయు నట్టివిశేషంబు సంభవింపనిసమయంబున బహిర్ముఖంబు లయినయింద్రియఘోటకంబులు బుద్ధిసారథిసహితంబు లై స్వాభిమానరథికుని బ్రమత్తత్వంబు దెలిసి ప్రవృత్తిమార్గంబు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునం గూల్చిన. 465

ఆ. విషయశత్రు లెల్ల విక్రాంతితోడ సారథిసమేతుఁ డయిన రథికుఁ బట్టి
యుగ్రతిమిరమృత్యుయుత మగుసంసారకూపమధ్యమునందుఁ గూల్తు రధిప. 466

వ. వినుము వైదికకర్మంబు ప్రవృత్తంబును నివృత్తంబును నన రెండు దెఱంగులయ్యె నందుఁ బ్రవృత్తంబునఁ బునరావర్తనంబును నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధించుఁ బ్రవృత్తకర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబు లన రెండుమార్గంబులు గల వందు హింసాద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు లయినదర్శ పూర్ణమాస పశు సోమయాగ వైశ్వదేవ బలిహరణప్రముఖంబు లైనయాగాదికంబు లిష్టంబులు దేవతాలయ వన కూప తటాక ప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తకర్మంబున దేహంబు విడిచి దేహాంతరారంభంబు నొందుదేహి హృదయాగ్రంబు వెలుంగ వాని

భోక్త నింద్రియారాముం గాక భోగనివృత్తుం డై ధూమాదత్యైనాయన కృష్ణపక్షరాత్రి దక్షిణాయనంబులం జేసి సోమలోకంబుం జేరి భోగావసానంబున విలీన దేహుండై వృష్టిద్వారంబునం గ్రమంబున నోషధిలతాన్నశుక్లరూపంబులం బ్రాపించి భూమియందుఁ బుట్టుచుండు నిది పునర్జన్మరూపం బయిన పితృమార్గంబు నివృత్తకర్మనిష్ఠుం డయినవాఁడు జ్ఞానదీప్తంబు లయిన యింద్రియంబులందుఁ గ్రియాయజ్ఞంబుల యజించి యింద్రియంబుల దర్శనాదిసంకల్పమూలం బయిన మనంబునందు వికారయుక్తం బయిన మనంబును వాక్కునందు విద్యావిలక్షణ యయిన వాక్కును వర్ణసముదాయంబునందు వర్ణసముదాయంబును నకారాది సర్వత్రయాత్మకం బయినయోంకారంబునందు నోంకారంబును బిందువందు బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మమందు నిలుపవలయును దేవమార్గం బయినయుత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివా ప్రాహ్ణ పూర్ణిమారాకాపలన సూర్యద్వారంబున బ్రహ్మలోకమునందుఁ జేరి భోగావసానంబున స్థూలోపాధి యైనవిశ్వుండై స్థూలంబును సూక్ష్మంబునందు లయించి సూక్ష్మోపాధి యైన తైజసుండై సూక్ష్మంబును గారణంబునందు లయించి కారణోపాధి యైనప్రాజ్ఞుండై కారణంబును సాక్షిస్వరూపంబునందు లయించి తురీయుండై సాత్మలయంబునందు శుద్ధాత్ముండై యివ్విధంబున ముక్తుండగును.

ఆ. అమరనిర్మితంబు లైన యొప్పుపితృదేవ,సరణు లెవ్వఁ డెఱుఁగు శాస్త్రదృష్టి
నట్టివాఁడు దేహి యయ్యు మోహమున నొందఁ, డతిశయించి బుద్ధి ననఘనాథ.

వ. వినుము దేహాదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధిత్వంబున నంతమందును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును నంతరంగంబున భోక్తయు బరంబున నపరంబును జ్ఞానంబున జ్ఞేయంబును వచనంబున వాచ్యంబును నప్రకాశమునఁ బ్రకాశంబును నైనవస్తువునకు వేఱొండు లేదు ప్రతిబింబాదికంబు వస్తుత్వంబునం జేసి వికల్పితం బై తలంపంబడుభంగి నైంద్రియకం బైనసర్వంబును సర్థత్వంబున వికల్పితం బయి తోఁచుం గాని పరమార్థంబు గాదు దేహాదికంబులు మిథ్యాత్మకంబులు వానికి హేతువు లయినక్షితిప్రముఖంబులకును మిథ్యాత్వం బగుట సిద్ధంబు పరమాత్మకు నవిద్యచేత నెంతదడవు వికల్పంబు దోఁచు నంతదడవును భ్రమంబునుం దోఁచు నవిద్యానివృత్తి యైన సర్వంబును మిథ్య యని శాస్త్రవిధినిషేధంబులు కలలోపల మేలు గన్న తెఱం గగు భావాద్వైత క్రియాద్వైత ద్రవ్యాద్వైతంబులు మూఁడు గల వందుఁ బటతంతు న్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్త్వేకత్వాలోచనంబు సేసి వికల్పంబు లే దని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు లైనసర్వకర్మంబులను ఫలభేదంబు సేయక పరబ్రహ్మార్పణంబు సేయుట క్రియాద్వైతంబు పుత్త్రమిత్త్రకళత్రాదిసర్వప్రాణులకుం దనకును దేహంబునకు

పంచభూతాత్మకత్వంబున నేకత్వము గైకొని యొకండ దనుపగమార్గత్వంబును సర్వకారణం బులయొడ నైకదృష్టిం జేయుట ద్రవ్యాద్వైతంబు నేర్పున నాత్మకుఁ ద్రవ్యార్థసం బంధ సద్భావాద్వైతత్రయంబున విలోకించి వస్తుభేదబుద్ధియుఁ గర్మభేదబుద్ధియు స్వ కీయపరకీయబుద్ధియు స్వప్నంబులుగాఁ దలంచి ముని యైనవాఁడు మానవలయు.

క. ఈ నయములు వేయు నేటికి, వేదోక్తవిధిం జరించు విబుధుఁడు గృహమం
దాదరమున నారాయణు, పాదంబులు గొలిచి ముక్తిపదమునకేఁగున్. 470

శా. భూపాలోత్తమ మీకు భక్తిగరిమన్ బూర్ణుండు యోగీశ్వర
శ్రీపాదాంబుజయుగ్మమున్ నుతుఁడై సేవించి కాదే మహా
గాఢత్వంబుములోఁ జిక్కక సమస్తాకారనిర్ముక్తులై
యేపారంగ సుఖంబు నిసికి దేవేంద్రప్రభావంబునన్. 471

నారదుని పూర్వజన్మవృత్తాంతము.

వ. వినుము పోయినమహాకల్పంబునందు గంధర్వులలోన నుపబర్హణుం డనుపేర గంధర్వుండ నైననేను సౌందర్యమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబుల సుందరీజనుల కుఁ బ్రియుండ నై క్రీడించుచు నొక్కనాఁడు విశ్వసృష్టలైన బ్రహ్మలు దేవసత్త్ర మహాయొడియాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు సేయుకొఱకు నప్సరో జనులను గంధర్వులనుం జీరిన. 472

ఆ. క్రతువులోని కేఁగు గంధర్వగణముతోఁ, గలసి పోయి విష్ణుగాథ లుచటఁ
గొన్ని పాడి సతులఁ గూడి మోహితుండ నై, తలఁచ విని సంత ధరణినాథ.

క. వారిజగంధులపొత్తున, వారింగై కొనక తలఁగి నవ్వెన బుద్ధిన్
వారెఱిఁగి శాప మిచ్చిరి, వారింపఁగ రానిరోషవశమున నధిపా. 474

ఆ. పంకజాక్షు నిచటఁ బాడక కామినీ, గణముఁ గూడి చనిన కల్మషమున
దగ్ధకాంతి వగుచు ధరణీతలంబున, శూద్రజాతిసతికి సుతుఁడ వగుము. 475

వ. అని యిట్లు విశ్వస్రష్టలు శపించిన నొక్కబ్రాహ్మణదాసికిఁ బుత్త్రుండ నై జన్మిం చి యందు బ్రహ్మవాదు లయినపెద్దలకు శుశ్రూష సేసినభాగ్యంబున నిమ్మహా కల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్త్రుండ నై జన్మించితి. 476

ఆ. కౌశలమున మోక్షగతికి గృహస్థుఁ డే, ధర్మ మాచరించి తగిలి పోవు
నట్టిధర్మ మెల్ల నతివిశదంబు గాఁ, బలుకఁబడియె నీకు భవ్యచరిత. 477

మ. అఖిలాధారుఁ డజాదిదుర్లభుఁడు బ్రహ్మం బైనవిష్ణుండు నీ
మఖమం దర్చితుఁ డై నివాసగతుఁ డై మర్త్యాకృతిన్ సేవ్యుఁ డై
సఖుఁ డై చారకుఁ డై మనోదయితుఁ డై సంబంధి యై మంత్రి యై
సుఖదుం డయ్యె భవన్మహామహిమ దాఁ జోద్యంబు ధాత్రీశ్వరా. 478

వ. అని యిట్లు నారదుండు సెప్పినవృత్తాంతంబంతయు విని ధర్మనందనుండు ప్రేమ విహ్వలుం డై వాసుదేవునిం బూజించె వాసుదేవధర్మనందనులచేతఁ బూ

జితుండై నారాయణీయ దేవమార్గంబునం జనియె నని శుకయోగీంద్రుండు
పాండవపౌత్త్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన. 479

క. రాజీవసదృశలోచన, రాజీవభవాదిదేవరాజవినుత వి
భ్రాజితకీర్తిలతావృత, రాజీవభవాండభాండ రఘుకులతిలకా. 480

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా ధర్మమార్గానుగంతా
నిరుపమనయవంతా నిర్జరారాతిహంతా
గురుబుధసుఖకర్తా కుంభినీచక్రభర్తా
సురభయపరిహర్తా సూరిచేతోవిహర్తా. 481

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర, కేసనమంత్రిపుత్త్రసహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బను మహాపురాణం
బునందు ధర్మనందనునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులపూర్వజన్మవృ
త్తాంతంబు సెప్పుటయు హిరణ్యకశిపుదితిసంవాదంబును సుయజ్ఞోపాఖ్యానం
బును యమసల్లాపంబును బ్రహ్మవరలాభగర్వితుం డైనహిరణ్యకశిపుచరిత్రం
బును బ్రహ్లాదవిద్యాభ్యాసకథయును బ్రహ్లాదహిరణ్యకశిపులసంవాదంబును బ్ర
హ్లాదువచనంబు ప్రతిష్ఠింప హరి నరసింహరూపంబున నావిర్భవించి హిరణ్య
కశిపుని సంహరించి ప్రహ్లాదునకు నభయం బిచ్చి నిఖిలదేవతానివహ ప్రహ్లాదాది
స్తూయమానుం డై తిరోహితుం డగుటయుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును
నీశ్వరుండు త్రిపురంబుల దహించుటయు వర్ణాశ్రమధర్మవివరణంబును బ్రహ్లా
దాజగరసంవాదంబును స్వధర్మప్రవర్తకుం డగుగృహస్థుండు ముక్తుం డగుమా
ర్గంబు నారదుండు ధర్మజునకుఁ దెలుపుటయు నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతం
బును ననుకథలం గలసప్తమస్కంధము. 482

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

అష్టమస్కంధము.

శ్రీమన్నామ పయోద
శ్యామ ధరాభృల్లలామ జగదభిరామా
రామా జనకామ మహో
ద్దామ గుణస్తోమధామ దశరథరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 2

క. వినఁబడియెను స్వాయంభువ, మనువంశము వర్ణధర్మమర్యాదలతో
మనుజులదనుజులవేల్పుల, జననంబులు సృష్టి లెల్ల జనియించుటయున్. 3

ఉ. ఏమనుకాలమందు హరి యీశ్వరుఁ డేటికి సంభవించె నే
మేమి యొనర్చె నమ్మనువు లెరతఁ డేక్రియఁ జేయుచున్నవాఁ
డేమి నటించు మీఁద గత మెయ్యది సజ్జను లైనవారు ము
న్నేమని చెప్పుచుందురు మునీశ్వర నా కెఱిఁగింపవే దయన్. 4

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 5

క. ఈ కల్పంబున మనువులు, ప్రాకటముగ నార్వు రైరి పదునలువురలో
లోకములజనుఁ బుట్టువు, లాకథితము లయ్యె వరుస నఖిలములు నృపా. 6

వ. ప్రథమమను వైనస్వాయంభువునకు నాకూతి దేవహూతు లనునిరువురుకూఁతులు గలరు వారికిఁ గ్రమంబునఁ గపిలయజ్ఞనామంబుల లోకంబులకు ధర్మజ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు హరి పుత్త్రత్వంబు నొందె నందుఁ గపిలుని చరిత్రంబు మున్న చెప్పంబడియె యజ్ఞునిచరిత్రంబు సెప్పెద వినుము. 7

మ. శతరూపాపతి గామభోగవిరతిన్ సంత్యక్తభూభారుఁడై
సతియుం దాను[1]ను గానకేఁగి శతవర్షంబుల్ సునందానదీ
వ్రతి యై యేకపదస్థుఁ డై నియతుఁ డై [2]వాచంయమస్ఫూర్తితో
గతదోషుండు దపంబు సేసె భువనఖ్యాతంబుగా భూవరా. 8

---

1. వనంబు కేఁగి. 2. వాక్సంయమము.

వ. ఇట్లు తపంబు సేయుచు స్వాయంభువమనువు దనమనంబులోన.

సీ. సృష్టిచే నెవ్వఁడు [1]చేతనపడకుండు, సృష్టి యెవ్వనిచేతఁ జే జనించు
జగములు నిద్రింప జాగరూకతనొంది, యెవ్వఁడు బ్రహ్మాండ మెఱుఁగుచుండు
నాత్మ కాధారంబు నఖిలంబు నెవ్వఁడే, నెవ్వనినిజధనం బింతపట్టుఁ
బొడఁగాన రాకుండఁ బొడఁగను నెవ్వఁడే, నెవ్వనిదృష్టికి నెదురు లేదు

ఆ. జననవృద్ధివిలయసంగతిఁ జెందక, యెవ్వఁ డెడపకుండు నెల్లయెడలఁ
సన్మహత్త్వతత్త్వసంజ్ఞ నెవ్వఁడు దాన, విశ్వరూపుఁ డనఁగ విస్తరిల్లు. 10

వ. అని మఱియు నిరహంకృతుండును నిర్గతబుద్ధుండును నిరాశియుఁ బరిపూర్ణుండును ననన్యప్రేరితుండును నృశిక్షాపరుండును నిజమార్గసంస్థితుండును నిఖిలధర్మభావనుండును నైనపరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద నని యుపనిషదర్థంబులు పలుకుచున్నమనువుం గనుగొని. 11

క. రక్కసులు దినఁగఁ గడఁగిన, నెక్కసమున యజ్ఞనామవిష్ణుఁడు వారిం
జక్కడచెఁ జక్రధారల, మిక్కుటముగ వేల్పులెల్ల మే లని పొగడన్. 12

వ. ఇది ప్రథమమన్వంతరం బింక ద్వితీయమన్వంతరంబు వినుము. 13

సీ. స్వారోచిషుం డన సప్తార్చిబిడ్డఁడు, మనువు వానికి నాద్యుమత్సుషేణ
రోచిష్మదాదు లారూఢపుత్త్రులు ధాత్రి, నేలిరి రోచనుఁ డింద్రుఁ డయ్యె
నధికులు తుషితాదు లమరు లూర్జస్తంభ, ముఖ్యులాద్యులు సప్తమునులు నాఁడు
వేదశిరుం డనువిప్రునిదయితకుఁ, దుషితకుఁ బుత్త్రుఁ డై తోయజాక్షుఁ

ఆ. డవతరించెను విభుఁ డన నశీత్యష్టసహస్రమునులు నధికు లయినవారు
ఘను లనుగ్రహింపఁగా మారకబ్రహ్మ, చారి యగుచు నతఁడు సలిపె వ్రతము.

వ. తదనంతరంబ. 15

సీ. మనువుమూఁడవవాఁడు మనుజేంద్ర యుత్తముం, డనఁ బ్రియవ్రతునకు నాత్మజుండు
పాలించె నిల యెల్లఁ బవనసృంజయయజ్ఞ, హోత్రాదు లాతనిపుత్త్రు లధిక
గుణులు వసిష్ఠునికొడుకులు ప్రమథాదు, లైరి సప్తర్షులు నమరవిభుఁడు
సత్యజిత్తనువాఁడు సత్యభద్రాద్యులు, సురలు ధర్మునికిని సూనృతకును

ఆ. బుట్టి సత్యనియతిఁ బురుషోత్తముఁడు సత్య, సేనుఁ డనఁగ దుష్టశీలయుతుల
దనుజయక్షపతుల దండించె సత్యజిన్మిత్త్రుఁ డగుచు జగము మే లనంగ. 16

—గజేంద్రమోక్షణకథాప్రారంభము.—

వ. చతుర్థమనువుకాల(ప్రసంగ)ంబు వివరించెద.

సీ. మాన్యవాధీశ్వర మనువునాలవవాఁడు, తామసుం డనఁగ నుత్తమునిభ్రాత
పృథివీపతులు కేతువృషనరఖ్యాత్యాదు, లతనిపుత్త్రులు పద్ధ రధికబలులు
సత్యకహరివీర సంజ్ఞులు వేల్పులు, త్రిశిఖనామమువాఁడు దేవవిభుఁడు

590, గజేంద్రమోక్షము.

మునులు జ్యోతిర్వ్యూమ ముఖ్యులుహరిపుట్టె, హరిమేఘుశ్యామ శ్రీ తిరహరిణియందు
ఆ. గ్రాహబద్ధుఁ డయినగజరాజు విడిపించి, ప్రాణములు కలఁ గ బాపి కావ
హరి దమూనసుద్రుఁ డఖిలలోకేశ్వరుఁ, డనిన శుకుని జూచియవనివిభుఁడు.
క. సిరాట వనాటములకుఁ, బోరాటం బెట్లు గలిగెఁ బురుహోత్తముచే
నారాట మెట్లు మానెను, ఘోరాటవిలోని భద్రకుంజరమునకున్. 19
క. మునినాథ యీకథాస్థితి, వినిపింపుము వినఁగ నాకు వేడుక పుట్టెన్
వినియెదఁ గర్ణేంద్రియముల, పెనుఁబంటువు సేయ మనము ప్రీతిం బొందన్.
క. ఏ కథలయందుఁ బుణ్య,శ్లోకుఁడు హరి సెప్పఁబడును సూరిజనముచే
నా కథలు పుణ్యకథ లని, యాకర్ణింపుదురు పెద్ద లతిహర్షమునన్. 21
వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రాయోపవిష్టుం డైన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె
నని చెప్పి సభాసదు లయిన మునుల నవలోకించి సూతుండు పరమహర్షసమే
తుండై చెప్పె నట్లు శుకుండు రాజున కిట్లనియె. 22
సీ. రాజేంద్ర విను సుధారాశిలో నొకపర్వ,తము త్రికూటం బనఁ దనరుచుండు
యోజనాయుత మగునున్నతత్వంబును, నంతియ వెడలుపు నతిశయిల్లఁ
గాంచనాయస్సారకలధౌతమయములై, మూఁడుశృంగంబులు మొనసియుండుఁ
దటశృంగబహురత్నధాతుచిత్రితములై, దిశలు భూనభములుఁ దేజరిల్లు
తే. భూరిభూజలతాకుంజపుంజములను, మ్రోసి పఱతెంచుసెలయేటిమొత్తములును
మరిగి తిరిగెడుదివ్యవిమానములును, జలములఁ గ్రీడించుకిన్నరచయమును గలిగి.
వ. అది మఱియును మాతులుంగ లవంగ లుంగ చూత కేతకీ భల్లాత కామ్రాతక
సరళ పనస బదరీ వకుళ వంజుళ వట కుటజ కుంద కురవక కురంటక కోవిదార
ఖర్జూర నారికేళ సిందువార చందన పిచుమంద మందార జంబూ జంబీర
మాధవీ మధూక తాల తక్కోల తమాల హింతాల రసాల సాల ప్రియాళు
బిల్వామలక క్రముక కదంబ కరవీర కదళీ కపిత్థ కాంచన కందరాళ శిరీష
శింశు పాశోక పలాశ నాగ పున్నాగ చంపక శతపత్ర మరువకమల్లికామతల్లికా
ప్రముఖనిరంతరవసంతసమయ సౌభాగ్యసంపదంకురిత పల్లవిత కోరకితకుసుమిత
ఫలితలలిత విటప విటపివీరున్నివహాలంకృతంబును మణివాలుకానేకవిమలపులిన
తరంగిణీసంగతవిచిత్ర (విద్రుమ) లతామహోద్యానశుకపికనికరనిశితసమంచిత
చంచూపుటనిర్దళితశాఖశాఖాంతర పరిపక్వఫలరంధ్రప్రవర్షితరసప్రవాహ బహు
ళంబును గనకమయసలిలకాసార కాంచనకుముదకహ్లారకమలపరిమళమిళితకబళా
హార సంతతాంగీకారభార పరిశ్రాంతకాంతాసమాలింగితకుమార మత్తమధుకర
విటసముదయసమీపసంచారసముదంచిత శకుంత కలహంస కారండవ జల
కుక్కుట చక్రవాక బక బలాక కోయష్టికముఖరజలవిహంగవిసరనివినకోలా
హలబధిరీభూతభూనభోంతరాళంబు మదుహీనకర కాంతమరకత కమలరాగవజ్ర

వైడూర్య (నీల గోమేధిక పుష్యరాగ మనోహర)కనక కలధౌతమయానేకశిఖర
తటదరీవిహరమాణ విద్యాధర విబుధ సిద్ధ చారణ గరుడగంధర్వ కిన్నర
కింపురుషమిథునసంతతసరససల్లాపసంగీత ప్రసంగమంగళాయతనంబును గంధగజ
గవయ గండభేరుండ ఖడ్గ కంఠీరవ శరభ శార్దూలశశ చమర శల్య భల్లసారంగ
సాలావృక వరాహ మహిష మర్కట మహోరగ మార్జాలాద్యఖిలమృగనాథ
సమూహ సమరసన్నాహసంరంభసంచకితశరణాగతసామజకిశోరంబునై యొప్పు
నప్పర్వతసమీపంబునందు. 24

క. భిల్లీ భల్ల లులాయక, భల్లుక ఫణి ఖడ్గ గవయ వలిముఖ చమరీ
ఝిల్లీ హరి శరభక కిటి, మల్లాద్భుత కాక ఘూకమయ మగు నడవిన్. 25

శా. అన్యాలోకనభీకరంబులు జితాశానేకపానీకముల్
వన్యేభంబులు గొన్ని మత్తతనులై వజ్రవిహారాగతో
దన్యత్వంబున భూరిభూధరదరీద్వారంబులం దుండి సా
జన్యక్రీడల నీరుగాలి పసి చాసారావగాహార్థమై. 26

ఆ. అంధకార మెల్ల నద్రిగుహాంతర, వీథులందుఁ బగలు వెఱచి డాఁగి
యెడరు వేచి సంధ్య నినుఁడు వృద్ధతనున్న, వెడలెననఁగ గుహలు వెడలెఁ గరులు.

క. తలఁగవు కొండల కైనను, మలఁగవు సింగముల కైన మార్కొను కడిమిం
గలఁగవు పిడుగుల కైనను, నిల బలసంపన్నవృత్తి నేనుఁగుగున్నల్. 28

సీ. పులుల మొత్తంబులు పొదరిండ్లలోఁ దూఱు, ఘోరభల్లూకముల్ గుహలు సొచ్చు
భూదారములు నేలబొఱియలలో డాఁగు, హరిదంతముల కేఁగు హరిణచయము
మడుపులఁ జొరఁబాఱు మహిషసంఘంబులు, గండశైలంబులఁ గపులు ప్రాఁకు
వల్మీకములు సొచ్చు వనభుజంగంబులు, నీలకంఠంబులు నింగి కెగయు

తే. వెఱచి చమరీమృగంబులు విసరు వాల, చామరంబుల విహరణశ్రమము వాయ
భయదపరిహేలవిహరించు భద్రకరుల, గాలి వాఱిన మాత్రాన జాలిఁ బొంది.

క. మదగజదానామోదము, గదలని తమకములఁ ద్రావి కడుపులు నిండం
బొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదమల, కదుపులు [1]ఝంఝ మ్మటంచు గానము సేసెన్.

క. తేఁటి యొకటి యొరుప్రియకును, మాటికి మాటికిని నాగమదజలగంధం
బేటి కని తన్నుఁ బొందెడి, బోటికి నందిచ్చు నిండుబోటుఁదనమునన్. 31

క. అంగీకృతరంగన్మా, తంగీమదగంధ మగుచు దద్దయు వేడ్కన్
సంగీతవిశేషంబుల, భృంగీగణ మొప్పె మ్రాను పెట్టెడిమాడ్కిన్. 32

క. వల్లభలు వాఱి మునుపడ, వల్లభ మని మునిరి రేని వారణదానం
బొల్లక మధుకరవల్లభు, లుల్లంబులఁ బొంది రెల్ల యుల్లాసంబుల్. 33

వ. అప్పుడు. 34

1. [illegible]

మ. కలభంబుల్ చెరలాడు బల్వలము లాఘ్రాణించి మట్టాడుచున్
ఫలభూజంబులు రాయుచుం జిగురుజొంపంబుల్ వడిన్ మేయుచుం
బులులం గాఱెనుపోతులన్ మృగములం బోనీక శిక్షించుచుం
గొలఁకుల్ సొచ్చి కలంచుచున్ గిరులపైఁ గొబ్బిళ్లు గోరాడుచున్. 35

క. తొండంబుల మదజలవృత,గండంబులఁ గుంభములను ఘట్టన సేయం
గొండలు దలక్రిందై పడు, బెండుపడున్ దిశలు సూచి బెగడున్ జగముల్.

క. ఎక్కడఁ జూచిన లెక్కకు, నెక్కువ యై యడవి నడుచు నిభయూథములో
నొక్కకరినాథుఁ డెడతెగి, చిక్కె నొకకరేణుకోటి సేవింపంగన్. 37

వ. ఇట్లు వెనుక ముందట నడుమ నుభయపార్శ్వంబులఁ దృపార్దితంబు లై యరుగుదెంచునేనుంగుగములం గానక తెఱంగు దప్పి తొలంగుడుపడి యీశ్వరాయత్తం బైనచిత్తంబు సంవిత్తంబు గా కుండుటం జేసి తానును దన కరేణుసముదయంబును నొక్కతెరు వై పోవుచు. 38

సీ. పల్లవంబుల లేతపచ్చిక మచ్చికఁ, జెలుల కందిచ్చు నచ్చికము లేక
నివురుజొంపములఁ గ్రొవ్వెలయుపూఁగొమ్మలఁ, బ్రాణవల్లభలకుఁ బాలువెట్టు
ఘనదానశీతలకర్ణతాళంబుల, దయితలచెమ టార్చుఁ దనువు లరసి
మృదువుగాఁ గొమ్ముల మెల్లన గళములు, నివురుచుఁ బ్రియలతో[1] నెఱపువలపు

తే. పిఱుఁదుచక్కట్ల డగ్గఱి ప్రేమతోడ; డాసి మూర్కొనిదివికిఁ దొండంబుసాఁచు
వెద వివేకించుఁ గ్రీడించు విశ్రమించు, మత్తమాతంగమల్లంబు మహిమతోడ.

సీ. తనకుంభములపూర్ణతకు డిగ్గి యువతుల, కుచములు పయ్యెదకొంగు లీఁగఁ
దనయానగంభీరతకుఁ జాల కబలల,యానంబు లందెల నండగోఁగ
దనకరశ్రీఁగని తలఁకి బాలలచిఱు, దొడలు మేఖలదీప్తిఁ దోడు పిలువఁ
దనదంతరుచి కోడి తరుణులనగవులు, ముఖచంద్రదీప్తుల ముసుఁగు దిగువఁ

తే. దనదులావణ్యరూపంబుఁ దలఁచి చూడ, నంజనాభ్రముకపిలాదిహరిదిభేంద్ర
దయితలందఱుఁ దన వెంటఁ దగిలి నడవఁ, గుంభివిభుఁ డొప్పె నొప్పులకుప్పవోలె.

వ. మఱియు నానాగహనవిహరణమహిమతో మదగజేంద్రంబు మార్గంబుఁ దప్పి పిపాసాపరాయత్తచిత్తంబున మత్తకరేణువులుం దానునుం జనిచని.

మ. అటఁ గాంచెం గరిణీవిభుండు నవపుల్లాంభోజకల్హారమున్
నటదిందీవరవారమున్ గమఠమీనగ్రాహదుర్వారమున్
వట హింతాల రసాల సాల సుమనోవల్లీకుటీతీరమున్
జటులోద్ధూతమరాళచక్రబకసంచారంబుఁ గాసారమున్. 42

వ. ఇట్లనన్యపురుషసంచారం బై నిష్కళంకం బైన యప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని.

---

1 'నెఱపు గఱపు' అ. ప్ర.

సీ. తోయజగంధంబు దోఁగినచల్లని, మెల్లనిగాడ్పుల మేను లలరఁ
గమలనాళాహారవిమలవాక్కలహంస, రవములు సెవులపండువులు సేయ
ఫుల్లదిందీవరాంభోరుహామోదంబు, ఘ్రాణరంధ్రంబుల గారవింప
నిర్మలకల్లోలనిర్గతాసారంబు, వదనగహ్వరములవాడు దీర్పఁ
తే. ద్రిజగదభినవసౌభాగ్యదీప్తమైన, విభవ మీక్షణములకును విందు సేయ
నరిగి పంచేంద్రియవ్యవహారములను, మఱచి మత్తేభయూథంబు మడుఁగుసొచ్చె.

క. తొండంబులఁ బూరించుచు, గండంబులఁ జల్లుకొనుచు గళగళరవముల్
మెండుకొన వలుఁదకడుపులు, నిండఁగ వేదండకోటి నీటిం ద్రావెన్. 45

వ. అప్పుడు.

మ. ఇభలోకేంద్రుఁడు హస్తరంధ్రముల నీ రెక్కించి పూరించి చం
డభమార్గంబున కెత్తి నిక్కి వడి నుద్ఘాటించి పింజింప నా
రభటిన్ నీరములోనఁ బెల్లెగసి నక్రగ్రాహపాఠీనముల్
నభమం దాడెడుమీనకర్కటముల స్బట్టెన్ సురల్ మ్రాన్పడన్. 47

వ. మఱియు నగ్గజేంద్రంబు నిరర్గళవిహారంబున. 48

సీ. కరిణీకరోజ్ఝితకంకణచ్ఛటఁ దోఁగి, సెలయేటినీలాద్రిచెలువుఁ దెగడు
హస్తినీహస్తవిన్యస్తపద్మంబుల, వేయుఁగన్నులవానివెరవుఁ సూపుఁ
గలభీసముత్కీర్ణకహ్లారరజమునఁ, గనకాచలేంద్రంబు ఘనతఁ దాల్చుఁ
గుంజరీపరిచితకుముదకాండంబుల, ఫణిరాజమండనప్రభ వహించు
ఆ. మదకరేణుముక్తమౌక్తికశుక్తుల, మెఱుఁగు మొగిలుతోడ మేలమాడు
నెదురు లేనిగరిమ నిభరాజమల్లంబు, వనజగేహకేళి వ్రాలునపుడు. 49

వ. మఱియు నాసరోవరలక్ష్మి మదగజేంద్రవివిధవిహారవ్యాకులితమానసలక్ష్మీవిభవమై యనంగవిద్యానిరూఢపల్లవప్రబంధపరికంపితశరీరాలంకార యగుకుసుమకోమలియునుంబోలె వ్యాకీర్ణచికురమత్తమధుకరనికరయు విగతరసవదనకమలయు నిజస్థానచలితకుచరథాంగయుగళయు లంపటితజఘనపులినతలయు నై యుండె నంత. 50

సీ. భుగభుగాయితభూరిబుద్బుదచ్ఛటలతోఁ, గదలుచో దివికి భంగంబు లెగయ
భువనభయంకరపూత్కారరవమున, ఘోరనక్రగ్రాహకోటి బెగడ
వాలవిక్షేపదుర్వారఝంఝానిలవశమున ఘుమఘుమారవ మడరఁ
గల్లోలజాలసంఘట్టనంబులఁ దట్టి, తటు లమూలంబులై ధరణిఁ గూల
తే. సరసిలోనుండి పొడగని సంభ్రమించి, యుదరి కుప్పించి లంఘించి హుంకరించి
భానుఁ గబళించి పట్టుస్వర్భానుపగిది, నొక్కమకరేంద్రుఁ డిభరాజు నొడిసిపట్టె.

క. పడఁ దప్పించి కరీంద్రుఁడు, నిడుదకరం బెత్తి వ్రేయ నీరాటంబుం
[illegible] బడి కడువడిఁ బట్టెఁ బూర్వపదయుగళంబున్. 52

చ. పదములఁ బట్టి నంతఁ గుఱుపాటొకయింతయు లేక శూరతన్
మదగజవల్లభుండు ధృతిమంతుఁడు దంతయుగాంతఘట్టనం
జెదరఁగఁ జిమ్మె నమ్మకరిచిప్పలుపాదులు దప్ప నొప్పఱన్
వదలి జలగ్రహంబు కరివాలముమూలముఁ జీరెఁ గోఱలన్. 53

క. కరిఁ దిగుచు మకరి సరసికిఁ, గరి దరికిని మకరిఁ దిగుచుఁ గరకరి బోరన్
గరికి మకరి మకరికిఁ గరి, భర మనుచును నతలకుతలభటు లరుదుపడన్. 54

వ. ఇట్లు కరిమకరంబులు రెండును నొండొంటి సముద్దండదండంబులై తలపడి నిఖిలలోకాలోకనభీకరంబులై యన్యోన్యవిజయశ్రీవశీకరంబులై సంక్షోభితకమలాకరంబులై హరి హరియును గిరి గిరియునుం దాఁకి పెనంగు తెఱంగున నీరాటంబయినపోరాటంబునం బట్టుచు వెలికి లోనికిం దిగుచుచుఁ గొలంకు గలంకం బొందఁ గడువడి నిట్టట్టుఁబడి తడఁబడి బుడబుడానుకారంబులై బుగులుబుగు ల్లనుచప్పుళ్లతో నురువులు కట్టుచు జగంబు లుప్పరంబెగయం జప్పరించుచుఁ దప్పక వదనగహ్వరంబుల నప్పళించుచు నిశితనితాంతదురంతదంతకుంతంబుల నింతింతలుతునియ లయి నప్పళంబునం బునకచిప్పలు గుదుళ్ళుదప్పి రక్తంబులు గ్రమ్ముదేర హుమ్మని యొక్కుమ్మడిం జిమ్ముచు నితరేతర సమాకర్షణంబులం గదలక పదంబుల మొదలిపట్టు వదలక కుదురై వర్తించుచుఁ బరిభ్రమణవేగంబున జలంబులం దిరుగుచు మకరకమఠకర్కటగండకమండూకాది సలిలనిలయంబుల ప్రాణంబులు క్షీణంబులుగా నొండొంటిం [3]దాఁకురభసంబున నిక్కలువడ ముక్కుం ద్రొక్కుచు మెండుచెడి బెండుపడి నాఁచుగుల్లనిప్పతండంబులఁ బరస్పరతాడనంబులకు నడ్డంబుగా నొడ్డుచు నోలమాస గొనక గెలుపుఁ దలంపులు బెట్టిదంబులై రెట్టింప నహోరాత్రంబులుంబోలెఁ గ్రమక్రమవిజృంభమాణంబులై బహుకాలకలహవిహారంబులై నిర్గతనిద్రాహారంబులై యవక్రపరాక్రమఘోరంబులై పోరుచున్నసమయంబున. 55

క. జవమును జలమును బలమును, వివిధములుగఁ బోరుకరటిపీరతకు భువిన్
దివి మకరమీనకర్కట,నివహము లొక్కటన మిత్రనిలయముఁ బొందెన్. 56

శా. ఆటోపంబునఁ జిమ్మి ఱొమ్మగల వజ్రాభీలదంతంబులం
దాటించున్ మెడఁ గట్టి బిట్టు హరి దోర్దండాభశుండాహతిన్
నీటన్ మాటికి మాటికిం దిగువఁగా నీరాటము న్నీటిపో
రాట [4]నోన్నెటమిపాటుఁ జూపుట కరణ్యాటంబు వాచాటమై. 57

వ. అప్పుడు. 58

ఉ. మకరితోడఁ బోరుమాతంగవిభుని నొక్కరుని డించి పోవఁ గాళ్ళు రాక
కోరి చూచుచుండెఁ గుంజరీయూథంబు, మగలు దగులు గారె మగువలకును

1. గోఱలన్. 2. మసఁగా నతలకుతలభటు లరుదుపడన్. 3. దాఁకుచు. 4. ంజోటమిపాటు.

వ. అంత. 60

ఆ. జీవనంబు దనకు జీవనం బై యుంట, నెఱవుఁ జలము నంత కంత కెక్కి
మకర మొప్పె డస్సె మత్తేభమల్లంబు, బహుళపక్షశీతభాను పగిది. 61

మ. ఉఱుకుం గుంభయుగంబుపై హరి క్రియన్ హుమ్మంచుఁ బాదంబులన్
[1]నెఱయన్ గంతము వెన్ను దన్ను నగయున్ హేలాగతిన్ వాలమున్
జఱచున్ నగ్గఁగఁ దాఁకు ముంచు మునుఁగున్ శల్యంబులున్ దంతముల్
విఱుగన్ వ్రేయుచుఁ బొంచిపొంచి కదియున్ వేదండయూథోత్తమున్. 62

మ. పొడగానంబడ కుండ డాఁగు వెలికిం [2]బోవంగ దా నడ్డమై
పొడసూపుం జరణంబులం బెనఁగొనుం బోరాక రారాక బె
గ్గడిలం గూలఁగఁ దాఁచు లేచుతఱి నిర్ఘాటించు లంఘించు బ
ల్విడిఁ జీకుం దలఁగున్ మలంగు నొడియున్ వేధించుఁ గ్రోధించుచున్. 63

వ. ఇట్లు విస్మితనక్రచక్రం బయి నిర్వక్రవిక్రమంబున నల్పహృదయజ్ఞానదీపంబు నతిక్రమించుమహామాయాంధకారంబునుంబోలె నంతకంతకు నుత్సాహకలహసన్నాహబహువిధజలావగాహం బయినగ్రాహంబు మహాసాహసంబున. 64

శా. పాదద్వంద్వము నేల మోపి పవనున్ బంధించి పంచేంద్రియో
న్మాదంబుం బరిమార్చి బుద్ధిలతికన్ మారాకు [4]హత్తించి ని
ష్ఖేదబ్రహ్మపదావలంబనరతిం గ్రీడించుయోగీంద్రుమ
ర్యాదన్ నక్ర[5]ము విక్రమించెఁ గరిపాదాక్రాంతనిర్వక్రమై. 6

ఆ. వనగజంబు నెగచుఁ వనచారిఁ బొడఁగని, వనగజంబ కాన వజ్రగజము
వెల్లనై సురేంద్రు వేచి సుభాంధులు, పట్టఁ బట్టనీక బయలు ప్రాఁకె. 66

ఉ. ఊహ గలంగి జీవనపుటోలమునం బడి పోరుచున్ మహా
మోహలతానిబద్ధపదమున్ విడిపించుకొనంగ లేక సం
దేహముఁ బొందు దేహిక్రియ దీనదశన్ గజ ముండె భీషణ
గ్రాహదురంతదంతపరిఘట్టితపాదఖురాగ్రశల్యమై. 67

వ. ఇవ్విధంబున 68

క. అలయుక సొలయుక వేసట, నొలయుక కరి మకరితోడ నుద్దండత రా
త్రులు సంధ్యలు దివసంబులు, సలిపెం బో రొక్క వేయిసంవత్సరముల్. 69

మ. పృథుశక్తిన్ గజ మాజలగ్రహముతోఁ బెక్కేండ్లు పోరాడి సం
శిథిలంబై తనలావు వైరిబలముం జింతించి మిథ్యామనో
రథ మింకేటికి దీని గెల్వ సరిఁ బోరం జాల రా దంచు న
వ్యథమై యిట్లనుఁ బూర్వపుణ్యఫలదివ్యజ్ఞానసంపత్తితోన్. 70

1. [illegible] 2. [illegible] 3. [illegible] 4. [illegible]త్తించి. 5. మతిక్రమించె.

శా. ఏ రూపంబున దీని గెల్తు నిట మీఁ § [1]దేవెంటఁ జింతింతు నె
వ్వారిం జీరుదు నెవ్వ రడ్డ మిఁక ని § ర్వారి ప్రచారోత్తమున్
వారింపం దగువార లెవ్వ రఖిల § వ్యాపారపారాయణుల్
లేరే ముక్కుఁద దిక్కుమాలిన మొఱా § లింపం బ్రపుణ్యాత్మకుల్. 71

శా. నానానేకపయూథముల్ వనములో § నం బెద్దకాలంబు స
న్మానింపన్ దశలక్షకోటికరిణీ § నాథుండనై యుండి మ
ద్దానాంభఃపరిపుష్ట చందనలతాం § తచ్ఛాయలం దుండ లే
కీ నీరాశ నిటేల వచ్చితి భయం § బెట్లో కదే యీశ్వరా. 72

ఉ. ఎవ్వనిచే జనించు జగ § మెవ్వనిలోపల నుండు లీనమై
యెవ్వనియందు డిందుఁ బర § మేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు మూలకారణం
బెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయుఁ § డెవ్వఁడు సర్వముఁ దాన యైనవాఁ
డెవ్వఁడు వాని నాత్మభవు § నీశ్వరు నే శరణంబు వేఁడెదన్. 73

క. ఒకపరి జగములు వెలి నిడి, యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు § నుభయముఁ దానై
సకలార్థసాక్షి యగున, య్యకలంకుని నాత్మమూలు § నర్థిఁ దలంతున్. 74

క. లోకంబులు లోకేశులు, లోకస్థులుఁ దెగినఁ దుది న § లోకం బగు పెం
జీఁకటి కవ్వల నెవ్వం, డేకాకృతి వెలుఁగు నతని § నే సేవింతున్. 75

క. నర్తకునిభంగిఁ బెక్కగు,మూర్తులతో నెవ్వఁ డాడు § మునులు దివిజులుం
గీర్తింప నేర రెవ్వని, వర్తన, మొరు లెఱుఁగ రట్టి § వాని నుతింతున్. 76

ఆ. ముక్తసంగులైన § మునులు దిదృక్షులు, సర్వభూతహితులు § సాధుచిత్తు
లసదృశవ్రతాఢ్యు § లై కొల్తు రెవ్వని, దివ్యపదము వాఁడు § దిక్కునాకు. 77

సీ. భవము దోషంబు రూ § పంబుఁ గర్మంబు నా,హ్వయములు గుణము నె § వ్వనికి లేక
జగములఁ గలిగించు § సమయించు కొఱకునై, నిజమాయ నెవ్వఁడి § న్నియును దాల్చు
నా పరేశునకు న § నంతశక్తికి బ్రహ్మ,కిద్ధరూపకి రూప § హీనునకును
జిత్రచారునికి సా § క్షికి నాత్మరుచికిని, బరమాత్మునకుఁ బర § బ్రహ్మమునకు

ఆ. మాటల నెఱుకలను § మనములఁ జేరంగఁ, గాని శుచికి సత్త్వ § గమ్యుఁ డగుచు
నిపుణుఁ డైనవాని § నిష్కర్మతకు మెచ్చు,వాని కే నొనర్తు § వందనములు. 78

సీ. శాంతున కపవర్గ § సౌఖ్యసంవేదికి, నిర్వాణభర్తకు § నిర్విశేషు
నకు ఘోరునకు గూఢు § నకు గుణధర్మికి,సౌమ్యున కధికవి § జ్ఞానమయున
కఖిలేంద్రియద్రష్ట § కధ్యక్షునకు బహు,క్షేత్రజ్ఞునకు దయా § సింధుమతికి
మూలప్రకృతి కాత్మ § మూలున కఖిలేంద్రి,యజ్ఞాపకునకు దుః § ఖాంతకృతికి

ఆ. నెఱి నసత్య మనెడి § నీడతో వెలుఁగుచు, నుండునొకటికి మహో § త్తమునకు
నిఖిలకారణునకు § నిష్కారణునకు న,మస్కరింతు నన్ను § మనుచుకొఱకు. 79

1. దేవేల్పుఁ. 2. నాపరమేశు కనంత.

క. యోగాగ్నిదగ్ధకర్ములు, యోగీశ్వరు లేమహాత్ము నొం డెఱుఁగక స
ద్యోగవిభావితమనములఁ, బాగుగ వీక్షింతు రట్టి పరము భజింతున్. 80

సీ. సర్వాగమామ్నాయజలధికి నపవర్గ, మయునికి నుత్తమమందిరునకు
సకలగుణారణిచ్ఛన్నబోధాగ్నికిఁ, దనయంత రాజిల్లు ధన్యమతికి
గుణలయోద్దీపితగురుమానసునకు సం, వర్తితకర్మనిర్వర్తితునకు
దిశ లేనినాబోటిపశువులపాపంబు, లడఁచువానికి సమస్తాంతరాత్ముఁ

ఆ. డై వెలుంగువాని కచ్ఛిన్నునకు భగ, వంతునకుఁ దనూజపశునివేశ
దారసక్తు లయినవారి కందఁగ రాని, వాని కాచరింతు వందనములు. 81

వ. మఱియును. 82

సీ. వరధర్మకామార్థవర్జితకాములై, విబుధు లెవ్వాని సేవించి యిష్ట
గతిఁ బొందుదురు చేరఁ గాంక్షించువారి క, వ్యయదేహ మిచ్చు నెవ్వాఁడు కరుణ
ముక్తాత్ము లెవ్వాని మును కొని చింతింతు, రానందవార్ధిమగ్నాంతరంగు
లేకాంతు లెవ్వాని నేమియుఁ గోరక, భద్రచరిత్రంబుఁ బాడుచుందు

ఆ. రా మహేశు నాద్యు నవ్యక్తు నధ్యాత్మ, యోగగమ్యుఁ బూర్ణు నున్నతాత్ము
బ్రహ్మ మయినవానిఁ బరము నతీంద్రియు, నీశు[1] స్థూలు సూక్ష్ము నే భజింతు.

వ. అని మఱియు నిట్లని వితర్కించె. 84

సీ. పావకుం డర్చుల భానుండు దీప్తుల, నెబ్భంగి నిగిడింతు రెట్లడంతు
రా క్రియ నాత్మకరావళిచేత బ్రహ్మాదుల వేల్పుల నఖిలజంతు
గణముల జగముల ఘననామరూపభే, దములతో మెఱయించి తగ నడంచు
నెవ్వాఁడు మనము బుద్ధీంద్రియంబులుఁ దాన, యై గుణసంప్రవాహంబు నెఱపు

తే. స్త్రీనపుంసకపురుషమూర్తియును గాక, తిర్యగమరనరాదిమూర్తియును గాక
కర్మగుణభేదసదసత్ప్రకాశి గాక, వెనుక నన్నియుఁ దా నగువిభుఁ దలంతు.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గలఁ డందురు పరమయోగిగణములపాలం
గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు కలం డనెడువాఁడు గలఁడో లేఁడో. 86

సీ. కలుగఁడే నాపాలికలిమి సందేహింపఁ, గలిమిలేములు లేక కలుగువాఁడు
నా కడ్డపడ రాఁడె నలి నసాధువులచేఁ, బడినసాధుల కడ్డపడెడువాఁడు
చూడఁడే నాపాటుఁ జూపులఁ జూడక, [2]చూచువారలఁ గృపఁ జూచువాఁడు
లీలతో నామొఱ యాలింపఁడే మొఱఁగుల, మొఱ లెఱుంగుచుఁ దన్ను మొఱఁగు [వాఁడు

తే. అఖిలరూపముల్ దనరూపమైనవాఁడు
[3]ఆదిమధ్యాంతములు లేక యడరువాఁడు
భక్తజనముల దీనులపాలివాఁడు
వినఁడె చూడఁడె తలఁపఁడె వేగ రాఁడె 87

1. స్థూలసూక్ష్ము. 2. చూచువారలఁ జూచు. 3. ప్రథమమధ్యాంతము లేక గానఁబడనివాఁడు

క. విశ్వకరు విశ్వదూరుని, విశ్వాత్ముని విశ్వవేద్యు ♦ విశ్వు నవిశ్వున్
శాశ్వతు నజు బ్రహ్మప్రభు, నీశ్వరునిం బరమపురుషు ♦ నే భజియింతున్. 88

వ. అని పలికి తనమనంబున నగ్గజేంద్రుం డీశ్వరసన్నిధానంబు గల్పించుకొని (యిట్లనియె) 89

శా. లావొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోలం బయ్యెఁ బ్రాణంబులున్
ఠావుల్ దప్పెను మూర్ఛ వచ్చెఁ దనువున్ ♦ డస్సెన్ శ్రమం బయ్యెడిన్
నీవే తప్ప నితఃపరం బెఱుఁగ మన్నింపందగున్ దీనునిన్
రావే యీశ్వర కావవే వరద సంరక్షింపు భద్రాత్మకా. 90

క. విను దఁట జీవులమాటలు, చను దఁట చనరానిచోట్ల ♦ శరణార్థుల కో
యను దఁట పిలిచిన సర్వముఁ, గను దఁట సందేహ మయ్యెఁ ♦ గరుణావార్ధీ. 91

ఉ. ఓకమలాక్ష యోవరద ♦ యోప్రతిపక్షవిపక్షదూర కు
య్యో కవియోగివంద్యసుగుణోత్తమ యోశరణాగతామరా
నోకహ యోమునీశ్వరమనోహర యోవిమలప్రభావ రా
వే కరుణింపవే తలఁపవే [1]శరణార్థిని నన్నుఁ గావవే. 92

వ. అని పలికి మఱియు నరక్షితరక్షకుం డైనయీశ్వరుం డాపన్నుం డైననన్నుఁ గాచుఁ గాక యని నింగి నిక్కి చూచుచు నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు బయలాలకించుచు నగ్గజేంద్రుండు మొఱ చేయుచున్నసమయంబున. 93

ఆ. విశ్వమయత లేమి ♦ వినియు నూరక యుండి, రంబుజాసనాదు ♦ లడ్డపడక
విశ్వమయుఁడు విభుఁడు ♦ విష్ణుండు జిష్ణుండు, భక్తియుతున కడ్డపడఁ దలంచె.

మ. అలవైకుంఠపురంబులో నగరిలో ♦ నామూలసౌధంబుదా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమావినోది యగునాపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనఁ గు ♦ య్యాలించి సంరంభియై. 95

మ. సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం ♦ జేదోయి సంధింపఁ డే
పరివారంబును జీరఁ డభ్రగపతిం ♦ [2]బన్నింపఁ డాకర్ణికాం
తరధమ్మిల్లముఁ జక్కనొత్తఁడు వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచల మైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహియై. 96

వ. ఇట్లు భక్తజనపాలనపరాయణుండును నిఖిలజంతుహృదయారవిందసదావాసుండును నగునారాయణుండు కరికులేంద్రవిజ్ఞాపితనానావిధదీనాలాపంబు లాకర్ణించి లక్ష్మీకాంతావినోదంబులం దనివి సాలించి సంభ్రమించి దిశలు నిరీక్షించి గజేంద్రరక్షాపరత్వంబు నంగీకరించి నిజపరికరంబు మరల నవధరించి గగనంబున కుద్గమించి వేంచేయునప్పుడు.

1. వినవే శరణార్థిఁ గావవే. 2. బల్లిదపఁ.

మ. తన వెంటన్ సిరి లచ్చివెంట నవరోధవ్రాతమున్ దాని వె
న్కను బక్షీంద్రుఁడు వాని పొంతను ధనుఃకౌమోదకీశంఖచ
క్రనికాయంబును నారదుండు ధ్వజినీకాంతుండు రా వచ్చి రొ
య్యన వైకుంఠపురంబునం గలుగువా రాబాలగోపాలమున్. 98

వ. తదనంతరంబ ముఖారవిందమకరందబిందుసందోహపరిష్యందమానానందదిందిందిర యగు నయ్యిందిరాదేవి గోవిందకరారవిందసమాకృష్యమాణసంవ్యానచేలాంచల యయి పోవుచు. 99

మ. తన వేంచేయు పదంబుఁ బేర్కొనఁ డనాథస్త్రీజనాలాపముల్
వినెనో మ్రుచ్చులు మ్రుచ్చిలించిరొ ఖలుల్ వేదప్రపంచంబులన్
దనుజానీకము దేవతానగరిపై దండెత్తెనో భక్తులం
గని చక్రాయుధుఁ డేడి చూపుఁ డని ధిక్కారించిరో దుర్జనుల్. 100

వ. అని వితర్కించుచు. 101

శా. తాటంకాచలనంబుతో భుజనటద్ధమ్మిల్లబంధంబుతో
శాటీముక్తకుచంబుతో నదృఢచంచత్కాంచితో శీర్ణలా
లాటాలేపముతో మనోహరకరాలగ్నోత్తరీయంబుతోఁ
గోటీందుప్రభతో నురోజభరసంకోచద్విలగ్నంబుతోన్.

క. అడిగెద నని కడు వడిఁ జను, నడిగినఁ దను మగుడ నుడువఁడని నడ యుడుగున్
వెడ వెడ సిడిముడి, తడఁబడ, నడు గిడు నడు గిడదు జడిమ నడుగిడు నెడలన్.

సీ. నిటలాలకము లంట నివురజుంజుమ్మని, ముఖసరోజము నిండ ముసరుఁదేంట్ల
నళులఁ జోపఁగఁ జిల్క లల్లనల్లన చేరి, యోష్ఠబింబద్యుతు లొల్లాడియ నుఱుకు
శుకములఁ దోలఁ జక్షుర్మీనములకు మం, దాకినీపాఠీనలోక మెసఁగు
మీనపంక్తుల దాఁట మెయిదీఁగతో రాయ శంపాలతలు వెంట సరణిఁగట్టు
ఆ. శంపలను జయింపఁ జక్రవాకంబులు, కుచయుగంబుఁ దాఁకి క్రొవ్వునావు
మెలఁత మొగులు పిఱుఁది మెఱుఁగుఁదీవయుఁ బోలె, జలదవర్ణు వెనుక జరుగునపుడు.

మ. వినువీథిన్ జను దేరఁగాంచి రమరుల్ విష్ణున్ సురారాతిజీ
వనసంపత్తినిరాకరిష్ణుఁ గరుణావర్తిష్ణు యోగీంద్రహృ
ద్వనవర్తిష్ణు సహిష్ణు భక్తజనబృందప్రాభవాలంకరి
ష్ణు నవోఢోల్లసదిందిరాపరిచరిష్ణుం జిష్ణు రోచిష్ణునిన్. 105

వ. ఇట్లు పొడఁగని. 106

మ. చను దెంచెన్ ఘనుఁ డల్లవాఁడె హరిపద్మాక్షుం గంటిరే లక్ష్మి శం
ఖనినాదం బదె చక్రమల్లదె భుజంగధ్వంసియున్ వాఁడె క్ర
మ్మన యేతెంచె నటంచు వేల్పులు నమస్కారాభియోక్తి ని
[illegible] చక్రిన్. 107

వ. అయ్యవసరంబున గజేంద్రపాలనపారవశ్యంబున దేవతానమస్కారంబు లంగీకరింపక మనస్సమానసంచారుండై పోయి పోయి కొంతదూరంబున శింశుమారచక్రంబునుంబోలె గురుమకరకుళీరమీనమిథునంబై కిన్నరేంద్రుని భాండాగారంబునుంబోలె స్వచ్ఛవరకచ్ఛపంబై భాగ్యవంతుని భాగధేయంబునుంబోలె సరాగజీవనంబై వైకుంఠపురంబునుంబోలె శంఖచక్రకమలాలంకృతంబై సంసారప్రకారంబునుంబోలె ద్వంద్వసంకులపంకసంకీర్ణంబై యొప్పు నప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని. 108

మ. కరుణాసింధుఁడు శౌరి వారిచరమున్ ఖండింపఁగాఁ బంపె స
త్వరితాకంపితభూమిచక్రము మహోద్యద్విస్ఫులింగచ్ఛటా
పరిభూతాంబరశుక్రమున్ బహువిధబ్రహ్మాండభాండచ్ఛటాం
తరనిర్వక్రముఁ బాలితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముం జక్రమున్. 109

వ. ఇట్లు పంచిన. 110

శా. అంభోజాకరమధ్యనూతననలిన్యాలింగనక్రీడనా
రంభుం డైన వెలుంగుఱేని చెలువారన్ వచ్చి నీటన్ గుభుల్
గుంభధ్వానముతోఁ గొలంకువు కలంకం బొందఁగాఁ జొచ్చి దు
ష్టాంభోవర్తి వసించుచక్కటికి డాయం బోయి హృద్వేగమై. 111

శా. భీమం బై తలఁ ద్రుంచి ప్రాణములఁ బాపెం జక్ర మాశుక్రియన్
హేమక్ష్మాధరదేహముం జకితవన్యేభేంద్రసందోహముం
గామక్రోధనగేహమున్ గరటిరక్తస్రావగాహంబు ని
స్సీమోత్సాహము వీతదాహము జయశ్రీమోహమున్ గ్రాహమున్. 112

వ. ఇట్లు నిమిషస్పర్శనంబున సుదర్శనంబు మకరితలఁ ద్రుంచునవసరంబున. 113

క. మకర మొకటి రవిఁ జొచ్చెను, మకరము మఱి యొకటి ధనదుమాటున డాఁగెన్
మకరాలయమునఁ దిరిగెడు, మకరంబులు కూర్మరాజుమఱువున కరిగెన్. 114

మ. తమముం బాసినరోహిణీవిభుక్రియన్ దర్పించి సంసారదుః
ఖము వీడ్కొన్నవిరక్తచిత్తునిగతిన్ గ్రాహంబుపట్టూడ్చి పా
దము లల్లార్చి కరేణుకావిభుఁడు సౌందర్యంబుతో నొప్పె సం
భ్రమదాశాకరిణీకరోజ్ఝితసుధాంభస్స్నానవిశ్రాంతుఁడై. 115

శా. పూరించెన్ హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్
భూరిధ్వానచలాచలీకృతమహాభూతప్రచైతన్యమున్
సారోదారశితప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూతద్విషత్సైన్యమున్ 116

మ. మొరసెన్ నిర్జరదుందుభుల్, జలరుహామోదంబులై వాయువుల్
తిరిగెం బువ్వులవానజల్లు గురిసెన్ దేవాంగనాలాస్యము

ల్వారఁగఁ దిక్కు లయ్యెడు జీవజయశబ్దధ్వానముల్ నిండ సా
గర మప్పొంగఁ దరంగచుంబితనభోగంగాముఖాంభోజ మై. 117

క. నిడుద యగు కేల గజమును, వడిఁ బ్రువ కెడలంగఁ దిగిచి | మదజలరేఖల్
దుడుచుచు మెల్లన పుడుకుచు, నుడిపెఁ గృష్ణుఁడు దుఃఖ | ముర్వీనాథా. 118

క. శ్రీహరికరసంస్పర్శను, దేహము దాహంబు మాని | ధృతిఁ గరిణీసం
దోహంబుఁ దాను గజపతి, మోహనఘీంకారశబ్ద|ములతో నొప్పెన్. 119

క. కరముల మెల్లన నివురుచుఁ, గర మనురాగమున నొరసి | కలయంబడుచుం
గరి హరికతమున బ్రదికినఁ, గరిపీడన మాచరించెఁ | గరిణులు మరలన్. 120

సీ. జననాథ దేవల|శాపవిముక్తుఁడై, పటుతరగ్రాహరూ|పంబు మాని
ఘనుఁడు హూహూనామ|గంధర్వుఁ డప్పుడు దనతొంటినిర్మల|తనువుఁ దాల్చి
హరికి నవ్యయునకు | నతిభక్తితో మ్రొక్కి, తవిలి కీర్తించి గీ | తములఁ బాడి
యాదేవుకృప నొంది | యందంద మఱియును, వినతశిరస్కుఁడై | వేడ్కతోడ

ఆ. దళితపాపుఁ డగుచుఁ | దనలోకమున కేఁగె, నపుడు శౌరి గేల | నంటి తడవ
హస్తిలోకనాథుఁ | డజ్ఞానరహితుఁడై, విష్ణురూపుఁ డగుచు | వెలుఁగుచుండె.

మ. అవనీనాథ గజేంద్రుఁ డామకరితో | నాలంబు గావించె మున్
ద్రవిళాధీశుఁ డతండు పుణ్యతముఁ డిం|ద్రద్యుమ్ననాముండు వై
ష్ణవముఖ్యుండు గృహీతమౌననియతిన్ | సర్వాత్ము నారాయణున్
సవిశేషంబుగఁ బూజ సేసెను మహా|శైలాగ్రభాగంబునన్. 122

మ. ఒకనాఁ డానృపుఁ డచ్యుతున్ మనములో | నూహించుచున్ మౌని యై
యకలంకస్థితి నున్నచోఁ గలశజుం | డచ్చోటికిన్ వచ్చి లే
వక పూజింపక యున్నవానిఁ గని | సమ్యక్క్రోధుఁడై మూఢలు
బ్ధ కరీంద్రోత్తమయోనిఁ బుట్టు మని శాపం బిచ్చె భూవల్లభా. 123

క. మునిపతి నవమానించిన, ఘనుఁ డింద్రద్యుమ్నవిభుఁడు | గుంజరయోనిం
జననం బందెను విప్రుల, గని యవమానింపఁ దగదు | ఘనపుణ్యులకున్. 124

క. కరినాథుఁ డయ్యె నాతఁడు, కరులైరి భటాదు లెల్ల | గజమై యుండిన్
హరిచరణసేవకతమునఁ, గరివరునకు నధికముక్తి | గలిగె మహాత్మా. 125

ఆ. కర్మతంత్రుఁ డగుచుఁ | గమలాక్షుఁ గొల్చుచు, నుభయనియతవృత్తి | నుండుచుండఁ
జెడును గర్మ మెల్ల | శిథిలమై మెల్లన, ప్రబల మగుచు విష్ణు | భక్తి సెడదు. 126

క. చెడుఁ గరులు హరులు ధనములుఁ, జెడుదురు నిజసతులు, సుతులు | జెడు చెనఁటులకుం
[illegible] మను నెఱసుగుణములకుఁ. జెడనిపదార్థములు విష్ణు | సేవానిరతుల్. 127

వ. అప్పుడు జగజ్జనకుం డగునప్పరమేశ్వరుండు దరహసితముఖకమల యగు
[illegible] 128

క. బాలా నావెనువెంటను, హేలన్ వినువీథినుండి § యేతెంచుమ నీ
చేలాంచలంబుఁ బట్టుట, కాలో నే మంటి నచ్చి § నంభోజముఖీ. 129

క. ఎఱుఁగుదు తెఱవా యెప్పుడు, మఱవను సకలంబు నన్ను § మఱచినయెడలన్
మఱతునని యెఱిఁగి యెఱుఁగక, మఱవక యెఱుఁగుదురు యోగి § మతియుక్తములన్.

వ. అని పలికిన సరవిందమందిర (యగు నయ్యిందిరాదేవి) మందస్మితచంద్రికా సుందరవదనారవింద యగుచు ముకుందున కిట్లనియె. 131

క. దేవా దేవర యడుగులు, భావంబున నిలిపి కొలుచు § పని నా పని గా
కో వల్లభ యే మనియెద, నీ వెంటన వచ్చుచుంటి § నిఖిలాధిపతీ. 132

క. దీనుల కుయ్యాలింపను, దీనుల రక్షింప మేలు § దీవనఁ బొందన్
దీనావన నీ కొప్పును, దీనపరాధీన దేవ § దేవ మహేశా. 133

వ. అని మఱియును సముచితసంభాషణంబుల సంకించుచున్న యప్పరమవైష్ణవీరత్నంబును సాదరసరససల్లాపమందహాసపూర్వకంబుగా నాలింగనంబు గావించి సపరివారుండై గరుడగంధర్వసిద్ధవిబుధగణజేగీయమానుండై (గరుడారూఢుండగుచు) హరి నిజసదనంబునకుం జనియె నని చెప్పి శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

సీ. నరనాథ § నీకును నాచేత వివరింపఁబడిన యీ కృష్ణానుభావ మైన
గజరాజమోక్షణ § కథ వినువారికి, యశము లిచ్చును గల్మ § షాపహంబు
దుస్స్వప్ననాశంబు § దుఃఖసంహారంబుఁ, బ్రొద్దున మేల్కాంచి § పూతవృత్తి
నిత్యంబుఁ బఠియించు § నిర్మలాత్మకు లైన, విప్రులకును బహు § విభవ మమరు

తే. సంపదలు గల్గుఁ బీడలు § శాంతిఁ బొందు
సుఖము సిద్ధించు వర్ధిల్లు § శోభనములు
మోక్ష మఱచేతి దై యుండు § § ముదము సేరు
ననుచు విష్ణుండు ప్రీతుఁడై § యానతిచ్చె. 135

వ. అని మఱియు నప్పరమేశ్వరుం డిట్లని యానతిచ్చె నెవ్వరేనియు నపరరాత్రాంతంబున మేల్కాంచి సమాహితమనస్కులై యున్నన్నును నిన్నును నీసరోవరంబును శ్వేతద్వీపంబును నాకుం బ్రియం బైన సుధాసాగరంబును హేమనగంబును నిగ్గిరికందర కాననంబులను వేత్రకీచక వేణులతాగుల్మ సురపాదపంబులను నేనును బ్రహ్మయు ఫాలలోచనుండును నివసించి యుండు నక్కొండ శిఖరంబులను గౌమోదకీకౌస్తుభ సుదర్శన పాంచజన్యంబులను శ్రీదేవిని శేషగరుడ వాసుకి ప్రహ్లాదనారదులను మత్స్యకూర్మవరాహాద్యవతారంబులను దదవతారకృత కార్యంబులను సూర్యసోమపావకులను బ్రణవంబును ధర్మతపస్సత్యంబులను వేదంబును వేదాంగంబులను శాస్త్రంబులను గోభూసురసాధుపతివ్రతాజనంబులను జంద్ర కాశ్యపజాయాసముదయంబును గౌరీ గంగా సరస్వతీ కాళిందీ సునందా ప్రముఖ పుణ్యతరంగిణీనిచయంబును నమరులను నమరతరువులను నైరావతంబును నమృతం

బును ధ్రువుని బ్రహ్మర్షినివహంబును బుణ్యశ్లోకు లయినమానవులనుసమాహిత
చిత్తులై తలంతురు వారలకుఁ బ్రాణావసానకాలంబున మదీయం బగువిమలగతి
నిత్తు నని హృషీకేశుండు నిర్దేశించి శంఖంబు పూరించి (సకలామరవందితచర
ణారవిందుం డై) విహగపరివృఢవాహనుం డై వేంచేసె విబుధానీకంబు సంతో
షించె నని చెప్పి శుకుండు రాజున కిట్లనియె. 136

క. గజరాజమోక్షణంబును, నిజమునఁ బఠియించునట్టి నియతాత్ములకున్
గజరాజవరదుఁ డిచ్చును, గజతురగస్యందనములుఁ గైవల్యంబున్. 137

క. తామసుతమ్ముఁడు రైవత, నాముఁ డై వెలసె మనువు నలువురమీఁదన్
భూమికిఁ బ్రతివింధ్యార్జున, నామాదులు నృపులు మనువునందనులు నృపా.

సీ. మునులు హిరణ్యరోముఁడు నూర్ధ్వబాహుండు, వేదశీర్షుం డనువీరు మొదలు
నమరులు భూతరయాదులు శుభ్రుని, పత్ని వికుంఠాఖ్య పరమసాధ్వి
యాయిద్దఱకుఁ బుత్త్రుఁ డై తనకళలతో, వైకుంఠుఁ డనఁ బుట్టి వారిజాక్షుఁ
డవనిపై వైకుంఠ మనియెడిలోకంబుఁ, గల్పించె నెల్లలోకములు మ్రొక్క

తే. రమయెదురోఁలు సేకొనె రాజముఖ్య, తదనుభావంబుగుణములు దలఁప నరుద
యాధరారేణుపటలంబు నెన్నఁగవచ్చుఁ, గాని రాదయ్య హరిగుణగణముసంఖ్య.

వ. తదనంతరంబ. 140

సీ. చక్షుస్తనూజుండు చాక్షుషుం డనువీరుఁ, డాఱవమను వయ్యె నవనినాథ
భూమీశ్వరులు పూరుపురుషసుద్యుమ్నాదు, లాతనినందను లమరవిభుఁడు
మంత్రద్యుమాఖ్యుఁ డమర్త్యు లాప్యాదికు, లాహవిష్మద్వీరకాదిఘనులు
మును లందు విభుఁడు సంభూతికి వైరాజు, నకుఁ బుట్టి యజితుండు నాఁగ నొప్పె

ఆ. నతఁడ కాఁడె కూర్మ మై మందరాగంబు, నుదధిజలములోన నుండి మోచె
నతఁడ చువ్వె దివిజు లర్థింప నమృతాబ్ధిఁ, ద్రచ్చి యిచ్చె నా సుధారసంబు.

—క్షీరసాగరమథనకథాప్రారంభము.—

వ. అనిపలికినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు మునీంద్రున కిట్లనియె. 142

మ. విను ము న్నేఁటికి ద్రచ్చె పాలకడలిన్ విష్ణుండు గూర్మాకృతిన్
వనధిం జొచ్చి య దెట్లు మోచె బలుగవ్వం బైనశైలంబు దే
వనికాయం బమృతంబు నెట్లు వడసెన్ వారాశి నేమేమి సం
జనితం బయ్యె మునీంద్ర చోద్యము గదా సర్వంబుఁ జెప్పం గదే. 143

క. అప్పటనుండి బుధోత్తమ, చెప్పెడుభగవత్కథావిశేషంబులు నా
కొప్పునఁ దనివి జనింపదు, సెప్పఁగదే చెవులు నిండ శ్రీహరికృతముల్. 114

వ. అని మఱియు నడుగంబడినవాఁడై యతని నభినందించి హరిప్రసంగంబు సెప్ప
నుపక్రమించె నని సూతుండు ద్విజుల కిట్లనియె నట్లు శుకుండు రాజుం జూచి.

క. కసిమసఁగి యసురవిసరము, లసిలతికల సురల నెగవ నసువులు వెడలం
బసఁ జెడిరి పడిరి కెడసిరి, యసమసమరవిలసనముల నను వెడలి నృపా. 146

క. సురపతివరుణాదులతోఁ, సురముఖ్యులు గొంద ఱరిగి సురశైలముపై
సురనుతుఁ దగునజుఁ గనియా, సురదుష్కృతిఁ జెప్పి రపుడు సొలయుచు నతులై.

క. దుర్వాసుశాపవశమున, నిర్వీర్యత జగములెల్ల నిశ్శ్రీకములై
పర్వతరిపుతోఁ గూడ న, పర్వము లయి యుండె హతసుపర్వావళులై. 148

వ. అప్పుడు. 149

ఆ. నెలవు వెడలి వచ్చి నిస్తేజులై నట్టి, వేల్పుగములఁ జూచి వేల్పుఁబెద్ద
పరమపురుషుఁ దలఁచి ప్రణతుఁడై సంఫుల్ల, పద్మనయనుఁ డగుచుఁ బలికెఁ దెలియ.

క. ఏనును మీరును గాలము, మానవతిర్యగ్లతాద్రుమస్వేదజముల్
మానుగ నెవ్వనికళలము, వానికి మ్రొక్కుదము గాక వగవఁగ నేలా. 151

క. వధ్యుండు రక్షణీయుఁడు, సాధ్యుఁడు మాన్యుఁ డని లేక సర్గత్రాణా
వధ్యాదు లొనర్పు నతం, డాద్యంతవిధానమునకు నర్హుఁడు మనకున్. 152

క. ఎరదునిఁ బరము జగద్గురుఁ, గరుణాపరతంత్రమనముఁ గనుఁగొన దుఃఖ
జ్వరములు సెడు నని సురలకు, సరసిజజని చెప్పి యజితుసదనంబునకున్. 153

వ. తానును దేవతాసమూహంబును నతిరయంబునం జని వినయంబునఁ గానం బడని యవ్విభు నుద్దేశించి దైవికంబు లగు వచనంబుల నియతేంద్రియుండై యిట్లని స్తుతియించె. 154

సీ. ఎవ్వనిమాయకు నింతయు మోహించుఁ, దఱియు నెవ్వనిమాయ దాఁటరాదు
తనమాయ నెవ్వాఁ డింతయుఁ గెల్చినట్టివాఁ, డెవ్వనిఁ బొడగాన రెట్టిమునులు
సర్వభూతములకు సమవృత్తి నెవ్వాఁడు, చరియించుఁ దనచేత జనిత మయిన
ధరణి పాదములు చిత్తము సోముఁ డగ్నిముఖంబు గన్నులు సోమకమలహితులు

తే. సెవులు దిక్కులు రేతంబు సిద్ధజలము
మూఁడుమూర్తులపుట్టిల్లు మొదలినెలవు
గర్భ మఖిలంబు మూర్ధంబు గగన మగుచు
మలయు నెవ్వఁడు వాని నమస్కరింతు. 155

వ. మఱియు నెవ్వనిబలంబున మహేంద్రుండును బ్రసాదంబున దేవతలును గోపంబున రుద్రుండును బరుషంబున విరించియు నింద్రియంబులవలన వేదంబులును మునులును మేఢ్రంబునఁ బ్రజాపతియును వక్షంబున లక్ష్మియుఁ ఛాయవలనఁ బితృదేవతలును స్తనంబులవలన ధర్మంబును బృష్ఠంబువలన నధర్మంబును శిరంబువలన నాకంబును విహారంబువలన నప్సరోగణంబులును ముఖంబువలన విప్రులును గుహ్యంబైన బ్రహ్మంబును భుజంబులవలన రాజులు బలంబును నూరువులవలన వైశ్యులును నైపుణ్యంబును బదంబులవలన శూద్రులును నవేదంబును

నఖంబుల లోభంబును నుపరిదంతచ్ఛదంబువలనఁ బ్రీతియు నాసాపుటంబున ద్యుతియు స్పర్శంబునఁ గామంబును భ్రూయుగళంబున యమంబును బక్ష్మంబులఁ గాలంబును సంభవించె నెవ్వని యోగమాయాజనితంబులు ద్రవ్య వయఃకర్మగుణవిశేషంబులు చతుర్విధభూతసర్గం బెవ్వని యాత్మతంత్రం బెవ్వని వలన సిద్ధించి లోకంబులును లోకపాలురును బ్రదుకుచుండురు పెరుఁగుచుండురు దివిజులకు నాయువు నంధంబు బలంబు నై నగంబులకు నిశం డై ప్రజలకు బ్రజనుండై (ప్రజావన) క్రియాకాండనిమిత్తసంభవుండగుజాతవేదుండై యంతస్సముద్రంబున ధాతుసంఘాతంబులం [1]బ్రపంచించుచు బ్రహ్మమయుండై ముక్తికి ద్వారం బై యమృతమృత్యుస్వరూపుండై చరాచరప్రాణులకు బ్రాణం బై యోజస్సహోబలవాయురూపంబులైన ప్రాణేంద్రియాత్మాసుశరీరకేతనుండై పరమవిభూతి యగునప్పరమేశ్వరుండు మాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక యని మఱియు ను. 156

క. మొదల జల మిడిన భూజము, దుదినడుమను జల్లఁదనమునొందారకొను మాడ్కిన్
మొదలను హరికిని మ్రొక్కిన, ముద మొందుదు మెల్ల వేల్పుముఖ్యులు నేనున్.

క. ఆపన్నులగుదిదృక్షుల, కోపుణ్యా భవన్ముఖాబ్జ మొప్పుగ్యానఁ దఱితోఁ
బ్రాపింపఁ జేయు సంపద, నోపరమదయానివాస యుజ్జ్వలతేజా. 158

వ. అని యిట్లు దేవగణసమేతుం డై యనేకవిధంబులం గీర్తించుచు నున్న పరమేష్ఠి యందుఁ గరుణించి దయాగరిష్ఠుం డగువిశ్వగర్భుం డావిర్భవించె. 159

మ. ఒకవేయర్కులు గూడి గట్టి[2]కరువై యుద్యత్ప్రభాభూతితో
నొకరూపై చనుదెంచుమాడ్కి హరి దా నొప్పారె నావేలుపుల్
వికలాలోకనులై విషణ్ణమతులై విభ్రాంతులై మ్రోలఁ గా
నక శంకించిరి కొంతప్రొద్దు విభుఁ గానం బోలునే వారికిన్. 16

వ. అప్పుడు. 161

సీ. హారకిరీటకేయూరకుండలపాద, కటకకాంచీకలాపకంకణాది
కౌస్తుభోపేతంబుఁ గౌమోదకీశంఖ, చక్రశరాసనసంయుతంబు
మరకతశ్యామంబు సరసిజనేత్రంబుఁ, గర్ణాభరణకాంతిగండయుగముఁ
గలితకాంచనవర్ణకౌశేయవస్త్రంబు, శ్రీవనమాలికాసేవితంబు

ఆ. నై మనోహరంబు నై దివ్యసౌభాగ్య, మైన యతనిరూపు హర్ష మెసఁగఁ
జూచి బ్రహ్మహరులుఁ జూసురలును నామును, బ్రాంగిన మ్రుచ్చగుమంజుభాగశేఁదోడఁగె.

క. జననస్థితిలయమూలుని, మునినుతు నిర్వాణసుఖసముద్రు సుగుణు
దనూతనునిఁ బృథులపృథులుని, ననఘాత్మమహానుభావు నభివందింతున్. 168

క. పురుషోత్తమ నీరూపము, పరమశ్రేయంబు భువనపంక్తుల కెల్లన్
స్థిరవైదిక మార్గంబున, వరుసను మీయందు గాన వచ్చును మాకున్. 164

క. మొదలను నీలోఁ దోఁచెను, దుదియును నటఁ దోఁచె నడుము । దోఁచెను నీవే
మొదలునడుమును దుదిసృష్టికిఁ, గదియఁగ ఘటమునకు మన్ను । గతియగు మాడ్కిన్.

క. నీమాయచేత విశ్వము, వేమారు సృజింతు వనుచు । విన్నాఁడ వనుచున్
ధీమంతులు గుణపడవిని, నేమంబున సగుణుఁ డైన । నినుఁ గాంతు రొగిన్. 166

ఆ. అన్నమవనియందు । నమృతంబు గోవుల,యందు వహ్నిసమిధలందు నరులు
యోగవశతఁ బొందు । నోజను బుద్ధిచే నగుణు నిన్నుఁ గాంతు । రాత్మఘనులు.

మత్తకోకిలము. పట్టు లేక బహుప్రకారవిపన్నచిత్తుల మైతి మే
మెట్ట కేలకు నిన్నుఁ గంటి మభీప్సితార్థ [1]మువంచుఁ బె
న్వెట్ట యైన దవానలంబున । వేఁగు నేనుఁగుమొత్తముల్
సెట్ట వేర్చిన గంగలోపల । నీరు గాంచిన చాడ్పునన్. 168

మత్తకోకిలము. నీకు నే మని విన్నవింతుము । నీవు సర్వమయుండ వై
లోక మెల్లను నిండి యుండఁగ । లోకలోచన నీపదా
లోకనంబు శుభంబు మాకును । లోకపాలకు లేను నీ
నాకవాసులు నీవ వహ్నిఁ దనర్చు కేతతిక్రియన్. 169

వ. అని కమలసంభవప్రముఖులు వినుతిసేసి రని చెప్పి నరేంద్రునకు శుకుండిట్లనియె.

శా. ఈ రీతిం జతురాననాదినుతుఁడై । యేపార జీమూతగం
భీరంబైన రవంబునం బలికె సంప్రీతాత్ముఁడై యీశ్వరుం
డారోమాంచితకాయులన్ నవవిముక్తాపాయులం బ్రేయులం
బ్రారబ్ధోగ్రమహార్ణవోన్మథనవాంఛానల్పులన్ వేల్పులన్. 171

క. ఓనలువ యో సురేశ్వర, యో నిటలతటాక్ష యో సురోత్తములారా
దానవులతోడ నిప్పుడు, మానుగఁ బోరామి గలిగి । మనుటే యొప్పున్. 172

వ. అది యెట్లంటి రేని. 173

క. ఎప్పుడు దనకును సత్త్వము సొప్పడదు నందాఁక రిపులఁ । జూచియుఁ దనమైఁ
గప్పికొని యుండవలయును, నొప్పుగ నహి మూషికమున । కొదిఁగినభంగిన్.

క. అమృతోత్పాదనయత్నము విమృష్టమతిఁ జేయఁ దొప్పు । వేల్పులు వినుఁడీ
యమృతంబుఁ ద్రావి జంతువు, లమృతగతిన్ బ్రతుకుచుండు । నాయురభివృద్ధిన్.

సీ. పాలమున్నీటిలోపల సర్వతృణలతౌ, షధములు దెప్పించి । చాల వైచి
మందరశైలంబు । మంథానముగఁ జేసి, తనర వాసుకిఁ దరిత్రాడు సేసి
నాసహాయంబున । నలి నిందఱును మీరు, దరువుఁడు వేగ మతంద్రు లగుచు
ఫలము మీఁద యొ్యడు । బహుళదుఃఖంబులఁ, బడుదురు దైత్యులు పాపమతులు

1. మా వచ్చెఁ.

ఆ. అలసి చేమి లేక § యఖిలార్థములుఁ గల్గు, జలధిలోన నొక్క § విషము పుట్టు
గలఁగి వెఱవ వలదు § కామరోషంబులు, వస్తుచయమునందు § వలదు సేయ.

వ. అని యాదేశించి. 177

క. అంతాదిరహితుఁ డచ్యుతుఁ, డంతర్ధానంబు నొందె § నజఫాలాక్షుల్
సంతోషంబునఁ దమతమ, కాంతాలయములకుఁ జనిరి § గౌరవ మొప్పన్. 178

క. కయ్యంబు సేయ నొల్లక, నెయ్యంబున నతులు పెట్టి § నిర్జరనికరం
బియ్యప్పనములు పెట్టుచుఁ, దియ్యంబునఁ గొల్చె బలిని § దేవద్వేషిన్. 179

క. పస సెడి తనకును వశ మై, సుసరపుగతిఁ గొల్చుచున్న § సురసంఘములన్
గసిమసఁగి చంపఁ బూనిన, నసురుల వారించె బలియు § నతినయయుక్తిన్. 180

వ. అట్లు వారించి వైరోచని రాక్షససముదయంబున కిట్లనియె. 181

క. పగవారు శరణు జొచ్చిన, మగతనములు నెఱపఁ దగునె § మగవారలకుం
దగుసమయ మెఱుఁగ వలదే, మగఁటిమిఁ జాటింప వల ద § మర్త్యులతోడన్.

వ. అని పలికి కొలువుకూటంబున సురనికరపరివృతుం డై నిఖిలలోకరాజ్యలక్ష్మీసహితుం డై యఖిలవిబుధవీరవిజయాహంకారనిజాలంకారుం డై సుఖంబునం గొలువున్నవిరోచననందనుం గని శచీవిభుం డుత్తమసచివుండునుం బోలె సాంత్వనవచనంబుల శాంతిం బొందించి పురుషోత్తమశిక్షితం బైననీతిమార్గంబున శంబరునికిం బ్రియంబు సెప్పి యరిష్టనేమి ననునయించి త్రిపురవాసు లగుదానవుల నొడంబఱిచి జంభునిసమ్మతంబు సేకొని హయగ్రీవునివిగ్రహంబు మాన్చి నముచితారకబాణాదులతో సఖ్యంబు నెఱపి విప్రచిత్తికిం బొత్తు హత్తించి శకుని విరోచన ప్రహేతులకుఁ బోరామి సూపి మయ మాలి సుమాలి ప్రముఖులకు మైత్రి యెఱింగించి కుంభనికుంభులకు సౌజన్యంబు గైకొలిపి పౌలోమకాలకేయనివాతకవచాదులయెడ బాంధవంబు ప్రకటించి వజ్రదంష్ట్రికి [1]వశుం డై యితరదానవదైత్యసమూహంబువలన నతిస్నేహంబు సంపాదించి మనకు నక్కసెలియుండ్రబిడ్డలకు నొడ్డారంబు లేమిటికి నేక కార్యపరత్వంబున నడ్డంబు లేక బ్రదుకుద మన్యోన్యవిరోధంబు లేల తొల్లి యన్యోన్యవిరోధంబున నలంగితి మిది మొదలు దనుజదివిజసముదయంబులకు రాజు విరోచననందనుండ మన మందఱ మతనిపంపు సేయం గలవార ముభయకులంబును వర్ధిల్లునట్టియుపాయం బెఱింగింతు నని యమృతజలధిమథనప్రారంభకథనంబు దెలియం జెప్పె నట్లు సురాసురయూథంబులు బలిబలారాతిప్రముఖంబు లై పరమోద్యోగంబున సుధాసంపాదనాయత్తచిత్తు లై యైకమత్యంబు నొంది యమందగమనంబున మందరనగంబునకుం జని. 183

1. వశక్తుం డై.

సీ. వాసవవర్ధకి వాఁడిగాఁ జఱచిన, కుద్దాలముఖముల గొంత ద్రవ్వి
ముసలాగ్రముల నొన్ని మొదలిపాఁ తగలించి, దీర్ఘపాశంబుల ద్రింపుఁబట్టి
పెకలించి బాహులఁ బీడించి కదలించి, పెల్లార్చి తమతమ పేర్మి వాడి
పెఱికి మీఁదికి నెత్తి పృథులహస్తంబులఁ, దలల భుజంబులఁ దరల కుండ
తే. నాని మెల్లన నుదపుటడుగులిడుచు, భారమధికంబు[1] మఱవక పట్టుఁడనుచు
మందరాగంబుఁ దెచ్చిర మందగతిని, దేవదైత్యులు జలరాశి తెరువు వట్టి.
క. మందరము మోవ నోపమి, నందఱు పైఁ బడియె నదియు నతిచోద్యముగాఁ
గొందఱు నేలం గలిసిరి, గొందఱు నుగ్గయిరి చనిరి కొందఱు భీతిన్. 185
క. ఏలా హరికడ కేఁగితి, మేలా దొరకొంటి మధిక హేలన శైలో
న్మూలనము సేసి తెచ్చితి, మేలా పెక్కండ్రు మడిసి రేలా నకుమన్. 186
క. ఏటికి మముఁ బని పంచెను, నేటికిఁ దమబోఁటివారి కింతలు పను లిం
కేటికి రాఁడు రమేశ్వరుఁ, డేటికుపేక్షించె మఱవ నేటికి మనలన్. 187
వ. అని కులకుధరపతనజన్యం బగు దైన్యంబు సహింప నోపక పలవించుచున్న దివిజ దితిజులభయంబు మనంబున నెఱింగి సకలవ్యాపకుం డగు హరి దత్సమీపంబున.
మ. గరుడారోహకుఁడై గదాదిధరుఁడై, కారుణ్యసంయుక్తుఁడై
హరికోటిప్రభతో నొహో [2]వెఱవకుం డంచుం బ్రదీపించి త
ద్గిరిఁ గేలన్ నవకుందకందుకము మాడ్కిం బట్టి క్రీడించుచు
న్గరుణాలోకసుధన్ సురాసురుల ప్రాణంబుల్ సమర్థించుచున్. 189
క. వారలు గొలువఁగ హరియును, వారాన్నిధి కరుగు మనఁగ వసుధాధరమున్
వారిజనయనునిఁ గొంచు న,వారితగతిఁ జనియె విహగవల్లభుఁ డలుకన్. 190
క. చని జలరాశితటంబున, వనజాక్షుని గిరిని డించి వందనములు స
ద్వినుతులు సేసి ఖగేంద్రుఁడు, పనివినియెను భక్తి నాత్మభవనంబునకున్. 191
వ. అప్పుడు. 192
సీ. భూనాథ వినవయ్య భోగీంద్రు వాసుకిఁ, బిలిపించి యతనికిఁ బ్రియముసెప్పి
ఫలభాగ మీ నొడఁబడి సమ్మతునిఁ జేసి, మెల్లన చేతుల మేను నివిరి
నీవ కా కెవ్వరు నేర్తు రీపని కియ్యకొ, మ్మని యతని కై కోలు వడసి
కవ్వంపుఁగొండ నికమ్మంటకంబుగఁ జేసి, [3]ఘూర్ణించి యతనిభోగంబుఁ జుట్టి
ఆ. కడఁగి యమృతజలధిఁ గలశంబుఁ గావించి, త్రచ్చువచ్చలమునఁ దలఁపులమర.
బద్ధవస్త్రకేశభారులై యారెండు, గములవారు తరువఁ గడిసి రచట. 193
వ. తదనంతరంబ. 194
క. హరియును దేవానీకము, సురగేంద్రునితలలు పట్ట నుద్యోగింపన్
హరిమాయాపరవశులై, సురవిమతులు గూడి పలుకఁ జొచ్చిరి కడిమిన్. 195

---
1. 'మఱుకఁడీ. 2. వెఱకఁడీ' ప్రా. ప్ర. 3. గర్జించునతని.

మత్తకోకిలము. స్వచ్ఛమైన ఫణంబు మీరలు సక్కఁ బట్టి మథింపఁగాఁ
బుచ్ఛ మేటికి మాకుఁ బట్టఁగఁ బూరుషత్వము గల్గి మే
మచ్ఛమైన తపోబలాధ్యయనాన్వయంబుల వార మై
[1]యిచ్ఛయింతుమె తుచ్ఛవృత్తికి నిందు మాకు ఫణాగ్రముల్. 196

వ. అని పలుకు దనుజులం జూచి. 197

క. విస్మయముఁ బొంది దానవ,ఘస్మరుఁ డహిఫణము విడువఁగా గొని యసురుల్
సస్మితముఖులై పూర్వర, విస్మేరతఁ గొనిరి సురలు వీఁకం దోఁకన్. 198

వ. ఇట్లు సమాకర్షణస్థానభాగనిర్ణయంబు లేర్పఱచుకొని దేవతలు పుచ్ఛంబును బూర్వదేవతలు ఫణంబులుం బట్టి పయోరాశిమధ్యంబునం బర్వతంబు వెట్టి పరమాయత్తచిత్తులై యమృతార్థంబు త్రచ్చుచున్న సమయంబున. 199

క. విడువిడుఁ డని ఫణి పలుకఁగఁ, గడుభరమున మొదలఁ గుదురు గలుగమిఁ గడవై
బుడబుడరవమున నఖిలము, వడవడ వడఁకఁగ మహాద్రి వనధి మునింగెన్. 200

ఉ. గౌరవమైన భారమునఁ గవ్వపుఁగొండ ధరింప లేక దో
స్సారవిహీనులై యుభయసైనికులుం గడుసిగ్గుతో నకూ
పారతటంబునం బడిరి పౌరుషముం జెడి పాండవేయ యె
వ్వారికిఁ బేరుఁ బోలు బలవంతపుదైవము నాక్రమింపఁగన్. 201

క. వననిధిజలములలోపల, మునిఁగెడిగిరిఁ జూచి దుఃఖమునఁ జింతాబ్ధిన్
మునిఁగెడి వేల్పులఁ గనుఁగొని, వనజాక్షుఁడు వార్ధినడుమ వారలు సూడన్.

—❀ కూర్మావతారకథాప్రారంభము. ❀—

సీ. సవరనై లక్షయోజనముల వెడలుపై, కడుఁగఠోరము నైన కర్పరమును
వద నైన బ్రహ్మాండ మైన నాహరించు, ఘనతరం బగు ముఖగహ్వరంబు
సకలచరాచరజంతురాసుల నెల్ల, మ్రింగి లోఁగొను నట్టి మేటికడుపు
విశ్వంబుపై వేఱు విశ్వంబు పైఁబడ్డ, నాఁగిపఁ గదల నియట్టి కాళ్ళు
తే. వెలికి లోనికిఁ జను దెంచు విపులతుండ, మంబుజంబులఁ బోలెడు నక్షియుగము
సుందరంబుగ విష్ణుండు సురలతోడి, కూర్మి సెలువొంద నొక మహాకూర్మమయ్యె.

మ. కమఠంబై జలరాశిఁ జొచ్చి ఘనుఁ డాత్మానుక్రిచందంబునన్
నమరద్రీంద్రము నెత్తె వాసుకిమహానాగంబుతో లీలతో
నమరేంద్రాదులు మౌళికంపములతో నౌ నౌఁగదే బాపురే
కమలాక్షా శరణంచు భూదిశలు నాకాశంబునన్ మ్రోయఁగన్. 204

వ. ఇవ్విధంబున.

క. తరిఁగొండ్రలోన నొకఁ డఁట, తరిగడవకుఁ గుదురు నాఁకత్రాఁ డఁట చేరుల్
దరిగవ్వంబును దా నఁట, హరిహరి హరిచిత్రలీల హరియే నెఱుఁగున్. 206

1. ఇచ్ఛయింతుము, అనిదే పోతనప్రయోగము. 2. కడఁ గె,

ఆ. జలధిఁ గడవ సేయ శైలంబు, గవ్వంబు, సేయ భోగిఁ ద్రాడు సేసి యుదధి
సిరియు సుధయుఁ బడయఁ జేసి శ్రీవల్లభుఁ డధికుఁ డొరుఁడు శక్తియుతుఁ డౌనె కలఁడె.

ఆ. గొల్లవారి బ్రదుకు గోఱఁ దన వచ్చెను, గొల్లరీతిఁ బాలకుప్పఁ ద్రచ్చి
గొల్లలైరి సురలు గొల్లయ్యె విష్ణుఁడు, సేయు లేమ మాకు సిరియుఁ గనిరి.

వ. ఇట్లు సురాసురయూథంబులు హరిసనాథంబు లయి కవచంబులు నెట్టంబులు వెట్టికొని పుట్టంబులు పిరిచుట్లు సుట్టికొని కరంబులు గరంబుల నప్పళించుచు భుజంబులు భుజంబుల నొరయుచుచు లెంకు లెంకు దరువఁ దొడంగుడు (రండని యమందగతిం) బెరుఁగుఁ ద్రచ్చు మందగొల్లలచందంబున మహార్ణవమధ్యంబున మంథాయమానమందరమహాధరపలగ్నభోగిభోగాద్యంతంబులం గరంబులం దెమల్చుచుం బెనుబొబ్బలం బ్రహ్మాండ[1]కుడ్యంబు సబ్బురం బయి గుబ్బుగుబ్బని యురులం గొండకవ్వంబు గుత్తి జిఱ్ఱజిఱ్ఱం దిరుగువేగంబున ఘటఘటాయమానంబు లయి బుగులుబుగుల్లను చప్పుళ్లప్పుడం బెగసి లెక్కకు మిక్కిలి మక్కల కొమ్మల చెక్కుల సిక్కలువడు మిసిమిగల మీఁదిమీఁగడపాలతేటనిగ్గుఁదుంపరల పరంపరలవలన నిజకరక్రమిక్రమాకర్షణపరిభ్రాంతఫణిఫణాగర్భసముద్భూతనిర్భర విషకీలికీలాజాలంబుల నప్పటప్పటికి నుప్పతిల్లినదప్పిం గొందొక మందగతిం జెందక యమరాహార వేలాతటపుటజకుసుమగుచ్ఛవిచ్ఛలస్వచ్ఛ మకరందసుగంధి గంధవహంబులం గ్రొంజెమటలుపటి పెనుపఱవగయి లోఁదిళ్ల నిగుర నొండొరులం బరిహసించుచుం జేయివాడి విలసించుచు మేలుమే లని యగ్గించుచుం (గాదు గా దని భంగించుచు) నిచ్చ మెచ్చులమచ్చరంబులవలన వనధివలమాన వైశాఖవసుంధరాధరపరివర్తనసముజ్జనితఘుమఘుమారావంబుతో మథనగుణాయమానమహాహీంద్రముఖముహుర్ముహురుచ్చరిత భూరిఘోరంపూత్కారఘోషంబును గులకుధరపరిభ్రమణక్షోభితసముల్లంఘితసమూహలతంబులై వఱచఱచి గుబురుగుబురులై యురలుకమఠకర్కటకకోడరమకరతిమితిమింగిలమరాళచక్రవాకబలాకభేకసారసాసికంబుల మొఱలునుం గూడికొని ముప్పిరిగొని దనుజదివిజభటాట్టహాసతర్జనగర్జనధ్వనులతో నలుదిక్కులం బగిలిన జెన్నుపిల్లలు దశదిగంతభీతులును జేఁగెత్తి పెల్లుసిల్లుల దుల్లుచుం గిఱ్ఱునఁ బొదుచుచు నొకఁడొకని కంటె వడియునుం [2]గడపునుం గలుగఁ ద్రచ్చుచుం బంతంబు లిచ్చుచు సుధాజననంబుఁ జింతించుచు నూతనంబు దార్కొంబులకు నసిలి నూఱుచు నెంతదడవు ద్రత్తు మని హరి నడుగుచు నేడపడసతిమకరంబుల సంతికంటికు మురువు డంపక ద్రచ్చు సమయంబున. 209

1. కటాహంబు. 2. దవత్తు.

క. అప్పాలవెల్లిలోపల, నప్పటి కప్పటికి మందరాగము దిరుగం
జప్పుడు నిండె నజాండము, సెప్పెడి దే మజునిచెవులు ♦ చిందఱగొనియెన్. 210

వ. అంత నప్పయోరాశిమధ్యంబున. 211

క. ఎడమఁ గుడి మునువు దిరుగుచుఁ, గుడినెడమను వెనుకఁ దిరుగుఁ ♦ గులగిరి గడలిం
గడలెడలసురలు నసురులుఁ, దొడితొడి ఫణిఫణము మొదలు ♦ దుదియును దిగువన్.

క. వడిగొని కులగిరి దిరుగఁగ, జడనిధి ఖగమకరకమఠ ♦ ఝషఫణిగణముల్
సుడివడఁ దడఁబడఁ గలఁకులఁ, బడు భయపడి నెగసి బయలఁ ♦ బడు నురలిపడున్

క. అమరాసురకరవివరి, భ్రమణధరాధరవరేంద్ర ♦ భంభ్రమణము దాఁ
గమఠేంద్రుపేఁపుత్రీఁటను, శమియింపఁగఁ జాల దయ్యె ♦ జగతీనాథా. 214

వ. తదనంతరంబ. 215

క. ఆలోలజలధిలోపల, నాలో నహి విడిచి సురలు ♦ నసురలుఁ బఱవం
గీలాకోలాహలమై, హాలాహలవిషము పుట్టె ♦ నవనీనాథా. 216

వ. అదియునుం బ్రళయకాలాభీలఫాలలోచనలోచనానలశతంబు చందంబున నమందంబై విలయదహనసహస్రంబు కైవడి వడి నయి కడపటి పట్టపగలింటి వెలుంగుల లక్ష తెఱంగున దుర్లక్షితంబై తుదిరేయి వెలింగిన మొగిలుగములవలనం బడు బలుపిడుగులవడువున బెడిదంబై పంచభూతంబులుం దేజోరూపంబులైన చాడ్పున దుస్సహంబై భుగభుగాయమానంబులైన పొగలును, జిటచిటాయమానంబులైన విస్ఫులింగంబులును ధగధగాయమానంబులైన నెఱమంటలును గలిగి మహార్ణవమధ్యంబున మందరనగంబు మంథరంబుగం దిరుగునెడ జనియించి పటపటాయమానంబై నింగికి నుప్పొంగి దిశలకుం దీఁగలు సాఁగి బయళ్ళు ప్రబ్బికొని తరిగవ్వంపుఁగొండ నంటఁగొనక నిగిడి కడలి నలుగడలకుం బఱచి దరుల కుఱికి సురాసురసముదయంబులన్ దరికొని గిరివరగుహాగహ్వరంబులు సుడివడక కులశిఖరిశిఖరంబుల నెరగలివడి గహనంబుల దహించి కుంజమంజరీపుంజంబుల భస్మంబుసేసి జనపదంబు లేర్చి నదీనదంబు లెరియించి దిక్కుంభికుంభంబులు నిక్కలువడ నిక్కి తరణితారామండలంబులపై మిట్టించి మహర్లోకంబు నంటుకొని యుపరిలోకంబునకు మాఱుగొనలిడి సుడివడి ముసరుకొని బ్రహ్మాండగోళంబు సిటిలిపడన్ దాఁటి పాతాళాదిలోకంబులకు వేళ్ళువాఱి సర్వలోకాధికంబై శక్యంబుగాక యెక్కడఁ జూచిన దానయై కురంగంబు క్రియం గెళ్ళుఱుకుచు భుజంగంబువిధంబున నొడియుచు సింగంబుభంగి లంఘించుచు విహంగంబుపగిది నెగయుచు మాతంగంబుపోలికి నిలువంబడుచు నిట్లు హాలాహలదహనంబు జగంబులం గోలాహలంబు సేయుచున్నసమయంబున మెలంగ మిసుకంజాలక నిద్రైన దేవతలును నేలం గూలినరక్కసులును డుల్లిన తారకంబులును గీటడంగినకిన్నరమిథునంబులును గమరినగంధర్వవిమానంబులును జీకాకుపడినసిద్ధచయంబులు

జిక్కువడిన గ్రహంబులును [1]జాదఱివందఱ లయిన వర్ణాశ్రమంబులును నిగిరి పోయిన నదులును నింకిన సముద్రములును గాలిన కాననంబులును బొగిలిన పురంబులును బొరఁగుపడిన పురుషులును బొక్కి పడిన పుణ్యాంగనాజనంబులును బగిలి పడిన పర్వతంబులును భస్మంబులైన ప్రాణిసంఘంబులును వేఁగిన లోకంబులును వివశలైన దిశలును నొడ్డగెడవులైన భూజచయంబులును నఱవఱలైన భూములును నైన యకాలవిలయకాలంబై తోఁచుచున్న సమయంబున 217

క. ఒడ్డారించి విషంబున, కడ్డము చనుదెంచి కావ నధికులు లేమిం
గొడ్డేటి మ్రంది రాలన, బిడ్డన నెడ లేక జనులు పృథ్వీనాథా. 218

వ. అప్పుడు. 229

మ. చని కైలాసముఁ జొచ్చి శంకరునివాసద్వారముం జేరి యా
సన దౌవారికు లడ్డపెట్టఁ గల మంచముం జొచ్చి కుయ్యో మొఱో
వినుమాలింపుము చిత్తగింపుము దయన్ వీక్షింపు మంచంబుజా
సనముఖ్యుల్ గని రార్తరక్షణకళాసంరంభునిన్ శంభునిన్. 220

క. వారలు దీనత వచ్చుటఁ, గూరిమితో నెఱిఁగి దక్షుకూఁతురుఁ దానున్
బేరోలగమున నుండి దయారతుఁడై చంద్రజూటుఁ [2]డవసర మిచ్చెన్. 212

వ. అప్పుడు భోగిభూషణునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు గావించి ప్రజాపతి ముఖ్యు లిట్లని స్తుతియించిరి. 222

సీ. భూతాత్మ భూతేశ భూతభావనరూప, దేవ మహాదేవ దేవవంద్య
యీలోకముల కెల్ల నీశ్వరుండవు నీవ, బంధమోక్షములకుఁ బ్రభుఁడ వీవ
యార్తశరణ్యుండ వగుగురుండవు నిన్నుఁ, గోరి భజింతురు కుశలమతులు
సకలసృష్టిస్థితిసంహారకర్తవై, బ్రహ్మవిష్ణుశివాఖ్యఁ బరఁగుదీవు

ఆ. పరమగుహ్య మయిన బ్రహ్మంబు సదసత్త, మంబు నీవ శక్తిమయుఁడ వీవ
శబ్దయోని వీవ జగదంతరాత్మవు, నీవ ప్రాణ మరయ నిఖిలమునకు. 223

క. నీయంద సంభవించును, నీయంద వసించి యుండు నిఖిలజగములున్
నీయంద లయముఁ బొందును, నీ యుదరము సర్వభూతనిలయము రుద్రా. 224

సీ. అగ్ని ముఖంబు పరాపరాత్మక మాత్మ, కాలంబు గతి రత్నగర్భ పదము
శ్వసనంబు నీయూర్పు రసన జలేశుండు, దిశలు కర్ణంబులు దివము నాభి
సూర్యుండు గన్నులు శుక్లంబు సలిలంబు, జఠరంబు జలధులు సదలు శిరము
సర్వౌషధులు రోమచయములు శల్యంబు, లద్రులు మానస మమృతకరుఁడు

తే. ఛందములు ధాతువులు ధర్మసమితి హృదయ
మాస్యపంచక ముపనిషదాహ్వయంబు

1. వరుస చెడలిన వర్ణా. 2. దశసరమించెన్.

సమయనిరూపు పరతత్త్వ । మై శివాఖ్య
మై స్వయంజ్యోతి యై యొప్పు । నాద్య మగుచు. 225

క. కొందఱు గలఁ డందురు నినుఁ, గొందఱు లేఁ డందు రతఁడు । గుణి గాఁ డనుచుం
గొందఱు గలఁ డని లేఁ డని, కొందల మందుదురు నిన్నుఁ । గూర్చి మహేశా.

సీ. తలఁపఁ బ్రాణేంద్రియ । ద్రవ్యగుణస్వభా, వుఁడవు కాల క్రతు । వులును నీవ
సత్యంబు ధర్మ మ । క్షరము ఋతంబును, నీవ ముఖ్యుండవు । నిఖిలమునకు
ఛందోమయుండవు । సత్త్వరజస్తమ, శ్చక్షుండవై యుండు । సర్వరూప
కామపురాధ్వర । కాలగరాదిభీ, త[1]ద్రోహభయము చో । ద్యంబు గాదు

తే. లీల లోచనవహ్నిస్ఫు । లింగశిఖల, నంతకాదులఁ గాల్చిన । యట్టి నీకు
రాజఖండావతంస పు । రాణపురుష, దీనరక్షక కరుణాత్మ । దేవదేవ. 227

ఆ. మూఁడుమూర్తులకును । మూఁడులోకములకు
మూఁడుకాలములకు । మూల మగుచు
భేద మగుచుఁ దుది న । భేదమై యొప్పారు
బ్రహ్మ మనఁగ నీవ । ఫాలనయన. 228

క. సదసత్తత్త్వపరావర, సదనం బగు నిన్నుఁ బొగడ । జలజభవాదుల్
పెదవులు గదలుప వెఱతురు, వదలక నినుఁ బొగడ నెంత । వారము రుద్రా.

మత్తకోకిలము. బాహుశక్తి సురాసురుల్ సని । పాలవెల్లి మథింప హా
లాహలంబు జనించె నేరి । కలంఘ్యమై భువనంబు గో
లాహలంబుగఁ జేసి చిచ్చును । లాగముం గొని ప్రాణిసం
దోహముం బ్రదికింపవే దయ । దొంగలింపఁగ నీశ్వరా. 230

క. లంపటము నివారింపను, సంపదఁ గృపసేసి జయము । సంపాదింపం
జంపెడివారి హరింపను, సొంపారఁగ నీక చెల్లు । సోమార్ధధరా. 231

క. నీకంటె నొం డెఱుంగము, నీకంటెం బ్రభులు గావ । నేరరు జగముల్
నీకంటె నొడయఁ డెవ్వఁడు, లోకంబుల కెల్ల నిఖిల । లోకస్తుత్యా. 232

వ. అని మఱియు నభినందించుచున్న ప్రజాపతిముఖ్యులం గని సకలభూతసముం డగు నద్దేవదేవుండు దన ప్రియసతి కిట్లనియె. 233

— శివుండు దేవప్రార్థితుండై హాలాహలమును బానము సేయుట. —

క. కంటే జగములదుఃఖము, వింటే జలజనితవిషము । వేఁడిమి ప్రభువై
యుంటకు నార్తులయాపద, గెంటించుట ఫలము దానఁ । గీర్తి మృగాక్షీ. 234

క. ప్రాణేచ్ఛ వచ్చి చొచ్చిన, ప్రాణుల రక్షింప వలయుఁ । బ్రభువుల కెల్లం
బ్రాణుల కిత్తురు సాధులు, ప్రాణంబులు నిమిషభంగు । రము లని మగువా. 235

1. ద్రోహచయము.

క. పరహితము సేయు నెవ్వఁడు, పరమహితుం డగును భూతపంచకమునకుం
బరహితమె పరమధర్మము, పరహితునకు నెదురు లేదు పర్వేందుముఖీ. 236

క. హరి మది నానందించిన, హరిణాక్షీ జగంబు లెల్ల నానందించున్
హరియును జగములు మెచ్చఁగ, గరళము వారించు టొప్పు కమలదళాక్షీ.

క. శిక్షింతు హాలహలమును, భక్షింతును మధురసూక్ష్మఫల[1]రసము క్రియన్
రక్షింతుఁ బ్రాణికోట్లను, వీక్షింపుము నీవు నేఁడు వికచాబ్జముఖీ. 238

వ. అని పలికిన ప్రాణవల్లభునకు వల్లభ దేవా దేవరచిత్తంబుకొలంది నవధరింతుఁ
గాన యని పలికె ననిన నరేంద్రుం డిట్లనియె. 239

మ. అమరన్ లోకహితార్థ మంచు నభవుం డాఁ గాక యం చాడెఁ బో
యమరుల్ భీతిని మ్రింగవే యనిరి వో యంభోజగర్భాదులుం
దమ కేమీ హర లెమ్మ లెమ్మనిరి వో తాఁ జూచి కన్గంట న
య్యుమ ప్రాణేశ్వరు నెట్లు మ్రింగు మనె నయ్యుగ్రానలజ్వాలలన్. 240

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 241

క. మ్రింగెడువాఁడు విభుం డని, మ్రింగెడిదియు గరళ మనియు మేలని ప్రజకున్
మ్రింగు మనె సర్వమంగళ, మంగళసూత్రంబు నెంత మది నమ్మినదో. 242

మ. తనచుట్టున్ సురసంఘముల్ జయజయధ్వానంబులన్ బొబ్బిడన్
ఘనగంభీరరవంబుతో శివుఁడు లోకద్రోహి హుం పోకు ర
మ్మని కెంగేలఁ దెమల్చి కూర్చి కడిగా నంకించి జంబూఫలం
బని సర్వంకషమున్ మహావిషము నాహారించె హేలాగతిన్. 243

వ. అయ్యవిరళ (మహా)గరళదహనపాననమయంబున. 244

మ. కదలం బాఱవు పాఁపపేరు లొడలన్ ఘర్మాంబుజాలంబు వు
ట్టదు నేత్రంబుల కెఱ్ఱ రాదు నిజజూటార్ధేందుఁడుం గందఁడున్
వదనాంభోజము వాడ దావిషము నాహ్వానించుచో డాయుచోఁ
బదిలుం డై కడి సేయుచోఁ దిగుచుచో భక్షించుచో మ్రింగుచోన్. 245

క. ఉదరము లోకంబులకును, సదనం బగు టెఱిఁగి శివుఁడు చటులవిషాగ్నిం
గుదురుకొనఁ గంఠబిలమునఁ, బదిలంబుగ నిలిపె సూక్ష్మఫలరసము క్రియన్.

క. మెచ్చిన మచ్చిక గలిగిన, నిచ్చిన నీ వచ్చు, గాక యిచ్చ నొరులకుం
జిచ్చుఁ గడిగొనఁగ వచ్చునె, చిచ్చఱచూ పచ్చుపడిన శివునకుఁ దక్కన్. 247

ఆ. హరుఁడు గళమునందు హాలాహలము వెట్టఁ, గప్పుగలిగి తొడవు కరణి నొప్పె
సాధురక్షణంబు సజ్జనులకు నెన్న, భూషణంబు గాదె భూవరేంద్ర. 248

వ. తదనంతరంబు. 249

1. ముక్రియన్ శ రక్షింతు. 2. 'దమఁ గావన్' అ ప్ర. శి. గతి నధిపా.

క. గరళంబుఁ గంఠబిలమున, హరుఁడు ధరించుటకు మెచ్చి । యౌరా నా ననుచున్
హరియుఁ బిరించియు నుమయును, సురనాథుఁడు బొగడి రంత । సుస్థిరమతితోన్.

క. హాలాహల భక్షణకథ, హేలాగతి నైన విన్న । నెఱుఁగఁ బఠింపన్
వ్యాళానలవృశ్చికముల, పాలై చెడ రట్టిజనులు । భయవిరహితులై. 251

వ. మఱియు నారత్నాకరంబు సురాసురులు ద్రచ్చునెడ. 252

పాలకడలిం దరచునెడ నైరావతాదులు జనించుట.

క. తెల్లనిమేనును సమృతము, జిల్లన జల్లించుపొదుఁగు । శితశృంగములుం
బెల్లుగ నర్థుఁ గోర్కులు, వెల్లిగొలుపు మొదవు పాల । వెల్లిం బుట్టెన్. 253

ఆ. అగ్నిహోత్రి యనుచు । నాసురభిని దేవ,మునులు పుచ్చికొనిరి । మున్న యడిగి
విబుధసంఘములకు । వెరవుతో నధ్వర,హవులు వెట్టుకొఱకు । నవనినాథ 254

వ. మఱియు నాజలరాశియందు. 255

క. సచ్చంద్రపాండురం బై, యుచ్చైశ్శ్రవ మనఁగఁ దురగ । మొగి జనియించెం
బుచ్చికొనియె బలిదైత్యుం, డిచ్చ గొనం డయ్యె నింద్రుఁ । డీశ్వరశిక్షన్. 256

క. ఒఱపగు నరమును బిఱుఁదును, నెఱిఁదోఁక యు ముఖము సిరియు । నిర్మలఖురముల్
కుఱుచచెవులుఁ దెలిగన్నులుఁ, దఱచగు కంఠంబుఁ జూడఁ । దగు నాహరికిన్.

వ. అంత నప్పాలకుప్పయందు. 258

క. దంతచతుష్టాహతి నై, లాంతంబులు విఱిగి పడఁగ । నవధాతకుభృ
త్కాంతం బగు నైరావత, దంతావళ ముద్భవించె । ధరణీనాథా. 259

క. తడ లేనినడపువడి గల, యొడలును బెనునిడుదకరము । నురుకుంభములున్
బెడఁగై యువతులమురిపపు,నడపులకున్ మూలగురువ నన్ జగ మొప్పెన్.

వ. మఱియు నత్తరంగిణీవల్లభు మథించునయ్యెడ. 261

ఆ. ఎల్లఋతువులందు । నెలరారి పరువమై, యిందువిరులతోఁట । కేపు దెచ్చి
కోరి వచ్చువారి । కోర్కుల నీనెడు, వేల్పుమ్రాను పాల । వెల్లిఁ బుట్టె. 262

వ. మఱియునుం గొండకవ్వంబునం గడలి గిలకరింప నప్సరోజనంబు జనించె నంత.

క. క్రొక్కారుమెఱుఁగుమేనులుఁ, గ్రిక్కిఱిసినచన్నుఁగవలుఁ । గ్రిస్సనకుముల్
పిక్కటిల్లి యున్నతుఱుములుఁ, జక్కనిచూపులును దివిజ । సతులకు నొప్పెన్.

వ. వెండియు నారత్నాకరంబునందు (సుధాకరుం డుద్భవించి విరించియనుమతం
బునఁ దనయథాస్థానంబునం బ్రవర్తించుచుండె నంత.) 265

క. తొలుకారుమెఱుఁగు కైవడిఁ, దళతళ మని మేను మెఱవ । ధగధగ మనుచుం
గలుముల నీనెడుచూపులఁ, జెలువంబులమొదలిటెంకి । సిరి పుట్టె నృపా. 266

సీ. పాలమున్నీటిలో । పలిమీఁదిమీఁగడ, మిసిమి [1] జిడ్డునఁ జేసి । మేను వడసి
క్రొక్కారుమెఱుఁగుల । కొనలక్రొత్తళుకుల, మేనిచే గలనిగ్గు । మెఱుఁగు సేసి

---

1. [illegible]

నాఁటినాఁటికి బొదవు | నవకంపుఁ దీఁగల, ననుఁ బోఁక నెయ్యంబు | నూలుకొలిపి
క్రొవ్వారు కెందమ్మి | కొలఁకున బ్రొద్దునఁ బొలసి వేఁపుఁ | బ్రోది వెట్టి
తే. పసిఁడిచంపకదామంబు | బాగుఁ గూర్చి, వలుఁ క్రొన్నెల[1] చెలువున | వాఁడి దీర్చి
జాణతనమునఁ జేతుల | జడ్డు విడిచి, నలువ యీకొమ్మ నొగిఁ జేసె | నాఁడు నేఁడు.
క. కెంపారెడు నధరంబును, జంపారెడి నడుము సతికి | గెంపారుచులన్
సొంపారు మోముఁ గన్నులుఁ, బెంపారుచు నొప్పు గొప్ప | పిఱుఁదును గుచముల్.

వ. అని జనులు వొగడుచుండ.

సీ. తరుణికి మంగళ | స్నానంబు సేయింత, మని పెట్టె నింద్రుఁ డ | నర్ఘ్యమైన
మణిమయపీఠంబు | మంగళవతు లైన, వేలుపుఁగాంతలు | విమలతోయ
పూర్ణంబు లై యున్న | పుణ్యాహకలశంబు, లిడిరి పల్లవముల | నిచ్చె భూమి
కడిమి గోవులు పంచ | గవ్యంబులను నిచ్చె, మఱి వసంతుండు | మధు వొసంగె
తే. మునులు గల్పంబుఁ జెప్పిరి | మొగిలుగములు, పణవ గోముఖ కాహళ | పటహ మురజ
శంఖ వల్లకీ వేణుని | స్వనము లిచ్చెఁ, బాడి రాడిరి గంధర్వ | పతులు సతులు. 270
క. పండితసూక్తులతోడుతఁ, దుండంబులు సాఁచి తీర్థ | తోయము లెల్లం
గుండముల ముంచి దిగ్వే, దండంబులు జలక మార్చె | దరుణీమణికిన్. 271
సీ. కట్టంగఁ బచ్చని | పట్టుఁబుట్టువ దోయి, ముదితకుఁ దెచ్చి స | ముద్రుఁ డిచ్చెఁ
మత్తాళినికరంబు | మధువాన మూఁగిన, వైజయంతీమాల | వరుణుఁ డిచ్చెఁ
గాంచనకేయూర | కంకణకింకిణీ, కటకాదులను విశ్వ | కర్మ యిచ్చె
భారతి యొకమంచి | తారహారము నిచ్చెఁ, బాణిపద్మము నిచ్చెఁ | బద్మభవుఁడు
ఆ. గుండలివ్రజంబు | గుండలముల నిచ్చె, శ్రుతులు భద్ర మైన | నుతులు సేసె
నెల్లలోకములకు | నేలికసాని వై, బ్రదికె దనుచు దిశలు | వలికె నధిప. 272
వ. మఱియును. 273

సీ. పలుకుల నమృతంబు | చిలుకనవ్వానితో, భాషించువాఁడె పో | బ్రహ్మయనఁగ
నెలయించి కెంగేల | నెవ్వని వరియించె, వాఁడె లోకములకు | వల్లభుండు
మెయిదీఁగె నెవ్వని | మేనితోఁ గదియించె, వాఁడె పో పరమస | ర్వజ్ఞమూర్తి
నెలఁతుక యెవ్వాఁడు | నివసించ నేయుంట, నాయిల్లు పరమగు | నమృతపదము
ఆ. నింతిచూపు వాఁతె | నెచ్చోటి కచ్చోటు, జిష్ణుధనదధర్మ | జీవితంబు
గొమ్మపిన్ననగవు | గురుతరదుఃఖని, వారణంబు సృష్టి | కారణంబు. 274
వ. మఱియు నక్కొమ్మ నెమ్మనంబున. 275
సీ. భావించి యొకమాటు | బ్రహ్మాండ మంతయు, నాటలబొమ్మరి | ల్లని తలంచుఁ
జాలించి యొకమాటు | భువనంబు లన్నియుఁ, దనయింటిలోఁ దొంతు | లని తలంచుఁ

1. చెన్నుల.

బాటించి యొకమాటు బ్రహ్మాది[1]సురలను, దనయింటిలో బొమ్మ లని తలంచి
గొనకొని యొకమాటు కంఠీరవక్రంబు, నెఱవడ బొమ్మపీఁ టని తలంచు
ఆ. సాసి యొక్కమాటు సూర్యేందురోచుల, నచటిదీపాళిక లని తలంచు
భామ యొక్కమాటు భారతీదుర్గల నాత్మసఖు లటంచు నాదరించు. 27

వ. తదనంతరంబ. 27

ఆ. చంచరీకనికరఝంకారనినదంబు, జనరునుత్పలముల దండఁ బట్టి
మేఘకోటినడిమి మెఱుఁగుఁబుత్తడిమాడ్కి, సురలనడుమ నిల్చె సుందరాంగి

క. అకన్నులు నాచన్నులు, నాకురు లాపిఱుఁదు నడుము నాముఖ మూన
వ్యాకారముఁ గని వేల్పులు, సీకాకునఁ బడిరి కలఁగి శ్రీహరి దక్కన్. 27

వ. అట్లు నిలిచి దశదిశలం బరివేష్టించి యున్న యక్షరక్షస్సిద్ధ సాధ్యదివిజగరుడ గంధర్వచారణప్రముఖనిఖిలయూథంబులం గనుంగొని యప్పురాణప్రౌఢకన్యకా రత్నంబు దనమనంబున నిట్లని వితర్కించె. 280

సీ. ఐదువ నై యుండ నలవడ దొకచోట, నొకచోట సవతితో నోర్వరాదు
తగ నొకచోట సంతత వైభవంబు గా; దొకచోట వేడిమి నుడుగఁ బోల
దొకచోటఁ గరుణ లే దొక్కింత వెదకిన, నొకచోట డగ్గఱియుంట బెట్ట
నెఱయంగ నొకచోట నిలుకడ సాలదు, చర్చింప నొకచోట జడత గలదు

ఆ. కొన్ని చోట్లు కామగుణగరిష్ఠంబులు, క్రోధసంయుతములు గొన్నియెడలు
గొన్ని మోహలోభకుంఠితంబులు గొన్ని, ప్రమదమత్సరానుభావకములు.

వ. అని సకలసత్పురుషజనవర్తనంబులు మానసించి పరిహరించి. 282

సీ. అమరముత్తైదువ నై యుండవచ్చును, వరుసకు సవతు లెవ్వరును లేరు
వెలయంగ నశ్రాంతవిభవ మీతనియిల్లు, శృంగారచందనశీతలుండు
గలఁగఁ డెన్నఁడు శుద్ధకారుణ్యమయమూర్తి, విమలుండు గదిసి సేవింపవచ్చు
నెఱి నాడి తిరుగఁడు నిలుకడ గలవాఁడు, సకలకార్యములందు జడత లేదు

ఆ. సాధురక్షకుండు షడ్వర్గరహితుండు, నాథుఁ డయ్యెనేని నడప నోపు
నితఁడె భర్త యనుచు నింతి సరోజాక్షుఁ, బుష్పదామకమునఁ బూజ సేసె.

క. ఇందీవరదామమున ముకుందునిఁ బూజించి తనకుఁ గూడి వసింపన్
మందిరముగఁ దద్వక్షము, నందంద సలజ్జదృష్టి నాలోకించెన్. 284

ఆ. మోహరుచులవలన ముద్దియ దల యెత్తు, సిగ్గువలన బాల శిరము వంచు
నింతి వెఱఁగువలన నెత్తదు వంపదు, తనదుముఖము ప్రాణదయితుఁ జూచి.

క. హరి సూచిన సిరి సూడదు, సిరి సూచిన హరియుఁ జూడ సిగ్గునఁ బొందున్
హరియును సిరియును దమలో, సరిఁ జూపులఁ జూడ మరుఁడు సందడివెట్టెన్.

1. జంతువు అనునందులో బొమ్మ.

చ. జగములతండ్రి యై తనరు * శౌరి జగంబులతల్లి నిందిరం
దగ నురమందుఁ బాల్పె నటుఁ * దత్కరుణారసవృష్టిచేఁ బ్రజల్
మగుడఁగఁ దొంటిభంగి నతి * మంగళనాధ్విపతిత్వసంపదన్
నెగడినలోకముల్ గని ర * నేకశుభంబులఁ బొంది రత్తఱిన్. 287

వ. అట మున్న యబ్ధిరాజు దనయందున్న యమూల్యంబయిన కౌస్తుభంబు పేరిటి యనర్ఘమణిరాజంబు నయ్యంబుజాక్షునకు సమర్పించిన దానిం దనవక్షస్థలంబున ధరియించె నప్పుడు డయ్యాదిలక్ష్మియు శ్రీవత్సకౌస్తుభ వైజయంతీవనమాలికాతారహారాద్యలంకృతం బైన పుండరీకాక్షు వక్షస్థలంబున వసియించె నయ్యవసరంబున. 288

శా. మ్రోసెన్ శంఖమృదంగవేణురవముల్ * మున్నాడి పెంజీకటుల్
వాసెన్ నర్తనగానలీలల సురల్ * భాసిల్లి రార్యుల్ జగ
ద్వ్యాసుల్ విష్ణుని బ్రహ్మరుద్రముఖుల్ * దల్లింగమంత్రంబులం
బ్రాసక్తిన్ వినుతించి రుల్లసితపుష్పశ్రేణి వర్షించుచున్. 289

క. ఆపాలవెల్లి కూఁతురు, దీవులచూపులను దోఁగి * తిలకించి ప్రజల్
చేపట్టిరి సంపదలను, బ్రాపించెను, మేలు జగము * బ్రదికె నరేంద్రా. 290

క. పాలేటిరాచకన్నియ, మేలారెడుచూపు లేక * [1]మిడుమిడు కంచుం
జాలిం బురపురఁ బొక్కుచుఁ, దూలిరి రక్కసులు కీడు * దోఁచిన నధిపా. 291

క. వారిధిఁ దరువఁగ నంతట, వారుణి యను నొక్కకన్య * వచ్చిన నసురుల్
వారిజలోచనుసమ్మతి, వారై కైకొనిరి దాని * వారిజనేత్రన్. 292

వ. మఱియుఁ దరువం దరువ నప్పయోరాశియందు. 293

సీ. తరుణుండు దీర్ఘదో * ర్దండుండు గంబుకం, ధరుఁడు పీతాంబర * ధారి స్రగ్వి
లాసితభూషణా * లంకృతుం డరుణాక్షుఁ, డున్నతోరస్కుఁడు * దుత్తముండు
నీలకుంచిత కేశ * నివహుండు జలధర, శ్యాముండు మృగరాజ * సత్త్వశాలి
మణికుండలుఁడు రత్న * మంజీరుఁ డచ్యుతు, నంశాంశసంభవుం * డమలమూర్తి

ఆ. భూరియాగభాగ * భోక్త ధన్వంతరి, యనఁగ నమృతకల * శహస్తుఁ డగుచు
నిఖిలవైద్యశాస్త్ర * నిపుణుఁ డాయుర్వేది, వేల్పువెజ్జు గడలి * వెడలివచ్చె. 294

వ. తదనంతరంబ. 295

ఆ. అతనిచేతి నున్న * యమృతకుంభము నూచి, కెరలు వాఁడిచి సురలఁ * గికురువెట్టి
పుచ్చికొనిరి యసుర * పుంగవు లెల్లను, మాఱు లేనిబలిమి * మానవేంద్ర. 296

వ. వెండియు. 297

ఆ. చావు లేనిమందు * చక్కఁగ మన కబ్బె, ననుచుఁ గడవ నసుర * లాఁచికొనిన
వెఱచి సురలు హరికి * మొఱలు వెట్టిరి సుధా, పూర్ణఘటము వోయెఁ * బోయె ననుచు

1. మిణుఁగుర మిడుకు చుం.

శ్రీవిష్ణుమూర్తి మోహినీస్వరూపంబు నొందుట.

వ. ఇట్లు శరణాగతులైన వేల్పుల దైన్యంబు వొడగని భృత్యజనకామదుండగు నప్పరమేశ్వరుండు మీరలు దుఃఖింపవలవదు నేను నామాయాబలంబునం జేసి మీయర్థంబు మరల సాధించెద నని పలికెఁ. ఉత్సుకుయుంబున నయ్యమృతపూరంబు నేను త్రావుదు మని తమకించు దైత్యదానవజనంబులలోపల నమంగళం బగుకలి సంభవించినకతంబునఁ బ్రబలు లగురక్కసులు విలోకించి సత్త్రయాగంబు(నందునడచు)చందంబునఁ దుల్యప్రయాసహేతువు లగుసురలును సుధాభాగంబున కర్హు లగుదురు గావునఁ బంచి కుడుచుట కర్తవ్యం బిది సనాతనం బగుధర్మం బగుటం జేసి యియ్యమృతకుంభంబు విడువుఁడని దుర్బలు లగునిశాచరుల (జాతమత్సరులై తమవారల) వారించుచున్నసమయంబున. 299

ఆ. ఒకనిచేత నుండ నొకఁడు బలిష్ఠుఁడై, పుచ్చికొనిన వానిఁ బొదుగఁ బట్టి
యంతకంటె నధికుఁ డమృతకుంభము నెత్తికొంచుఁ బాఱెఁ బరులు గుయ్యిడంగ.

వ. అంత. 301

సీ. మెత్తనియడుగులు మెఱుఁగారుజానువు, లరఁటికంబములదో యైనతొడలు
ఘన మగుజఘనంబుఁ గడులేఁతనడుమును, బల్లవారుణకాంతిపాణియుగముఁ
గడుదొడ్డవాలిండ్లుఁ గంబుకంఠంబును, బింబాధరముఁ జంద్రబింబముఖముఁ
దెలిగన్నుఁగవయును నలికుంతలంబులు, బాలేందుసన్నిభఫాలతలము

తే. నమరఁ గుండల కేయూరహారకంక, ణాము లేపార మంజీరరావ మొప్ప
[1]నల్లనవ్వులఁ బద్మదళాక్షుఁ డసుర, పతుల నడఁగింప నాఁడురూపంబు దాల్చె.

వ. అయ్యవసరంబున జగన్మోహనాకారంబున. 303

సీ. పాలిండ్లపై నున్నపయ్యెద జాఱించు, జాఱించి మెల్లన చక్కనొత్తుఁ
[2]దళ్కుదళుక్కనుగండస్థలంబు లొలయించు, నొలయించి కెంగేల నుజ్జగించు
గము మెఱుఁగులు [3]నాఱుకడకన్ను లల్లార్చు, నల్లార్చి తెప్పల నండగొలుపు
నవరసిరహాసచంద్రికఁ జిలకరించు, జిలకరించి కెమ్మోవిఁ జిన్నపుచ్చుఁ

తే. దళితధమ్మిల్లకుసుమగంధమ్ము నెఱపుఁ, గంకణాదిఘణంకృతుల్ గడలుకొలుపు
నొడలికాంతులు పట్టు లేకులుకఁ బాఱు, [4]సన్నవలిపెంపుఁ బయ్యెద సౌకళింప.

వ. ఇవ్విధంబున నక్కపటయువతిరత్నంబు జగన్మోహన దేవతయునుం బోలె నమ్మొగంబుతావికి మత్తిల్లి తేఁటిమొత్తంబులుఁ గెరలి చిగురుజొంపంబుల నెడ గలుగ జడియుచు మురియుచుండ రాక్షసవరులు గనుంగొని. 305

సీ. ఔఁగదే లావణ్య, మౌఁగదే మాధుర్య, మౌఁగదే సతి నవయౌవనాంగి
యెటనుండి వచ్చితి వేమిచ్చఁ గెంచెదు, నీనామ మెయ్యది నీరజాక్షి

1. నల్ల నగుచుఁ. 2. దళుదళుక్కన గండ, 3. వాఱఁ గడ. 4. సన్నవలిపెంపుఁ జెఱఁగడి.

యమరగంధర్వవిద్యాధరచారణ, మనుజకన్యలకును నీమహిమ గలదె
ప్రాణిచిత్తేంద్రియపరిణామదాయి వై, నిర్మించెఁబో విధి నిన్నుఁ గరుణ

తే. వనిత కశ్యపుసంతతివార మేము, భ్రాతలము [1]కృతసమయత్వపౌరుషులము
జ్ఞాతులకు మాకు నేకార్థసంగతులకుఁ, బాలు దేఱని యర్థంబు పంచి యిమ్ము.

క. సభ వై యుండెద మిందఱ, మభయంబున వచ్చికొలఁది నమృతంబును నీ
విభరాజగమన తప్పక, విభజింపు విపక్షపక్షవిరహితమతి వై. 307

వ. అని నిమంత్రించు దైత్యులం గని మాయాయువతీరూపుం డగుహరి తనవాఁడి వాలుఁజూపుటంపఱవలన వారలతాలిముల నగలించి చిఱునగవు లెగయ మొగ మెత్తి యి ట్లనియె. 308

క. సుందరు లగుపురుషులఁ గని, పొందెదు నాయందు [2]నిజము పుట్టునె మీకున్
బృందారకరిపులారా, చెందరు కామినుల విశ్వసింపరు పెద్దల్. 309

క. పలుకులు మధురసధారలు, దలఁపులు నానాప్రకారదావానలముల్
సెలుములు సాలావృకములు, సెలువల నమ్ముటలు వేదసిద్ధాంతములే. 310

క. నానేర్చుకొలఁది మీకును, మానుగ విభజించి యిత్తు మానుఁడు శంకం
గా నిం డనవుడు నిచ్చిరి, దానవు లమృతంపుఁగడవఁ దరుణీమణికిన్. 311

క. ఆశాంతాలోకనములు, నాశీతలభాషణములు నాలాలితముల్
రాశిపరంపర లగుచుం, బాశము లై వారినోళ్ళు బంధించె నృపా. 312

వ. ఇట్లు సుధాకలశంబు కేల నందుకొని మందస్మితభాషణంబుల సుందరీరూపుం డగుముకుందుండు మేలుగీడనక యేనుబంచి (యిచ్చి) న తెఱంగున నంగీకరించుట కర్తవ్యం బనవుడు నగుం గాక యని సురాసురదైత్యదానవసమూహం బుపవసించి కృతస్నాను లై హోమంబు లాచరించి విప్రులకు గోభూహిరణ్యాది దానంబులు సేసి తదాశీఃప్రవచనంబులు గైకొని ధవళపరిధాను లై [2]గంధమాల్యధూపదీపాలంకృతంబగుకనకరత్నశాలామధ్యంబునఁ బ్రాగగ్రకుశపీఠంబులం బూర్వదిశాభిముఖు లై పంక్తులు గొని యున్నసమయంబున. 313

క. శ్రోణీభరకుచయుగభర, వేణీభరములను డస్సి వివిధాభరణ
క్వాణ యయియువిద వచ్చెను, బాణిసరోజమున నమృతభాండముఁ గొంచున్.

క. భాసురకుండలభాసిత, నాసాముఖకర్ణగండనయనాంచల వై
శ్రీసతి యగుసతిఁ గని దే, వాసురయూథంబు మోహ మందె నరేంద్రా. 315

వ. అప్పుడు. 316

క. అసురుల కమృతము వోయుట, పొసఁగదు పాములకుఁ బాలువోసినమాడ్కిన్
దొసఁ గగు నంచును వేఱొక, దెసఁ గూర్చుండంగఁ బెట్టె దేవాహితులన్. 317

వ. ఇట్లు రెండుపంక్తులుగా నేర్పరించి. 318

1. 'సురలకు నిద్ధపౌరు' అ. ప్ర. 2 బుద్ధి.

సీ. వేగిరపడకుఁడీ ƒ వినుఁడు దానవులార, తడవు సేయక వత్తు ƒ దైత్యులార
యటు సక్కఁ గూర్చుండుఁ ƒ డని కన్ను లల్లార్చి, చనుఁగవపయ్యెద ƒ జాఱఁదిగిచి
[1]వడి నెమలిఁ దమలఁ ƒ బావులు కల్పించి, మర్మంబు లెడలించి ƒ మఱుఁగు సేసి
మెల్లనికావుల ƒ మేనులు మఱపించి, కడుజాణమాటలఁ ƒ గాకు పఱచి
ఆ. యసురవరుల నెల్ల ƒ నడకించి సురలను, దడవు సేయ వలదు ƒ త్రావుఁ డనుచు
వచ్చుకోలఁది నమృత ƒ వారి విభాగించెఁ, దరుణి దివిజు లెల్లఁ ƒ దనిసి పొగడ.
వ. అయ్యవసరంబున. 320
సీ. మనకు వేల్పులకును ƒ ముందట లేకుండఁ, బంచిపెట్టెద నని ƒ పడఁతి పూనెఁ
దా నేల తప్పును ƒ దప్పదు తరళాక్షి, గాక రమ్మనుచు వే ƒ గంబ చీర
మఱుమాట లాడదో ƒ మఱి చూడకుండునో, చనుఁగవఁ గప్పునో ƒ చాలు ననుచు
నొండెడ కేఁగునో ƒ యొక్కింత సొలయునో, మన యెడఁ గందునో ƒ మగువ య[నుచు
ఆ. నెలఁత చూడ్కిఁ గముల ƒ సిరై కరంగుచుఁ
బ్రణయభంగభీతి ƒ బద్ధు లగుచు
నూరకుండి గాని ƒ యువిద తే తెమ్మని
యడుగఁ జాలరైరి ƒ యసురవరులు. 321
వ. అప్పుడు. 322
మ. అమరవ్రాతములోనఁ జొచ్చి దివిజుం ƒ డై రాహు పీయూషపా
నము సేయం గని చంద్రభాస్కరులు ƒ సన్నల్ సేయ నారాయణుం
డమరారాతిశిరంబు చక్రహతిఁ ƒ దున్మాడెన్ సుధాసిక్తమై
యమరత్వంబును జెంద మూర్ధము దదీ ƒ యాంగంబు నేలం బడెన్. 323
ఆ. అజుఁడు వాని శిరము ƒ నంబరవీథిని, గ్రహము సేసి పెట్టి ƒ గారవించె
వాఁడు పర్వములను ƒ వైరంబు దప్పక, భానుచంద్రములను ƒ బట్టుచుండు.
క. ఒక బొట్టుఁ జిక్కకుండఁగ, సకలసుధారసము నమర ƒ [2]సంఘంబులకుం
బ్రకటించి పోసి హరి దన, సుకరాకృతిఁ దాల్చె నసుర ƒ సుభటులు బెగడన్.
మ. అమరుల్ రక్కసులుం బ్రయాసబలస ƒ త్త్వార్థాభిమానంబులన్
సములై లబ్ధవికల్పులైరి యమరుల్ ƒ సంశ్రేయముం బొంది ర
య్యమరారుల్ బహుదుఃఖముల్ గనిరి తా ƒ మత్యంతదోర్గర్వులై
కమలాక్షున్ శరణంబు వేఁడ నిజనుల్ ƒ కల్యాణసంయుక్తులే. 326

— దేవాసురయుద్ధము. —

క. దానవు లమృతము ద్రావం, బూని పయోరాశిఁ దచ్చి ƒ పొగిలిన మాడ్కిన్
శ్రీనాథపరాఙ్ముఖు లగు, హీనులు వొందంగఁజాల ƒ రిష్టార్థంబుల్. 327
క. శోధించి జలధి నమృతము, సాధించి నిలింపవైరి ƒ చతుర్గతులన్

1. 'వడి నెమలిఁ దవలి,' అ ప్ర. 2. సంఘము లెల్లం.

రోధించి సురల కిడి హరి, బోధించి ఖగేంద్రు నెక్కి ♦ పోయి నరేంద్రా. 328

క. శుద్ధముగ సురల కమృతము, సిద్ధించిన నసురవరులు ♦ సిడిముడిపడుచుం
గ్రుద్ధులు నానాయుధస,న్నద్ధులు నయి యుద్ధమునకు ♦ నడిచిరి బలిమిన్. 329

క. ధన్యులు వైరోచనిశత, మన్యుప్రముఖులు మదాభి♦మానులు దమలో
నన్యోన్యరణము బాహా, విన్యాసంబులను జేర్చి ♦ వెలసిరి కడిమిన్. 330

మ. అరుదై కామగమై మయాసురకృతం ♦ బై లోకితాలోక్యమై
వరశస్త్రాస్త్రసమేతమై తరళమై ♦ వైహాయసంబై మహా
సురయోధాన్వితమైన యానమున సం♦శోభిల్లెఁ బూర్ణేందుసు
స్థిరకాంతిన్ బలి చామరధ్వజచమూ♦శ్రీ ప్రస్థితిన్ ముందటన్. 331

వ. మఱియు నముచి శంబర బాణ ద్విమూర్ధ కాలనాభ శకుని జంభాయోముఖ ప్రహేతి హేతి భూతసంత్రాస హయగ్రీవ కపి లేల్వ లోత్కల మేఘదుందుభి మయ త్రిపురాధిపవిప్రచిత్తివిరోచన వజ్రదంష్ట్ర తారకారి ష్టారిష్టనేమి శుంభ నిశుంభ శంకుశిరః ప్రముఖులును పౌలోమకాలేయులును నివాతకవచ ప్రభృతులును దక్కవదండయోధులునుం గూడికొని యరదంబులం దురగంబుల మాతంగంబుల హరిణంబుల హరి కిరి శరభ మహిష గవయ ఖడ్గ గండభేరుండ చమరీ జంబుక శార్దూల గో వృషాదిమృగంబులను గంక గృధ్ర కాక కుక్కుట బక శ్యేన హంసాది విహంగంబులను దిమితిమింగిలాదిజలచరంబులను వరులను నసురసురనికరవికృతివిగ్రహరూపంబు లగుజంతువులను నారోహించి తమకు నడియాలంబు లగుగొడుగులు పడగలు జోడుఁగైదువులు పక్కెరలు బొడికంబులు మొదలగు పోటుము ట్లాయితంబుగఁ గైకొని వేఱువేఱ మొనలై విరోచననందనుం డగుబలిముందట నిలువంబడిరి దేవేంద్రుండును నైరావతారూఢుం డై వైశ్వానరవరుణవాయుదండధరాద్యనేకనిర్జరవాహినీసందోహంబుతో దాను నెదురుపడి పిఱుతివియక మోహరించె నట్లు సంరంభసన్నాహసముత్సాహంబుల రెండుదెఱంగులవారును బోరాడు వేడుకల మీఁ టగుమాటల సంభాషించుచున్నసమయంబున. 332

సీ. వజ్రదంష్ట్రాంచిత♦వ్యజనంబులును బర్హ, చామరంబులు సిత♦చ్ఛత్రములును
చిత్రవర్ణధ్వజ♦చేలంబులును వాత, చలితోత్తరోష్ణీష♦జాలములును
జప్పుళ్ళ నెసఁగుభ్రా♦మణకంకణంబులుఁ, జండాంశురోచుల♦శస్త్రములును
వివిధఖేటకములు ♦ వీరమాలికలును, బాణపూర్ణము లైన♦తూణములును

ఆ. నిండి పెచ్చు రేఁగి ♦ నిర్జరాసురవీర, సైన్యయుగ్మకంబు ♦ సాల నొప్పె
గ్రాహతతులతోడఁ ♦ గలహంబునకు వచ్చు, సాగరములభంగి ♦ జనవరేణ్యా.

క. భేరీభాంకారంబులు, వారణఘీంకారములును ♦ వరహరిహేషల్
భూరిరథనేమిరవములు. ఘోరములై పెల్లగించెఁ ♦ గులశైలములన్. 334

వ. ఇవ్విధంబున నుభయబలంబులును మోహరించి బలియు నింద్రుండును దారకుండు
ను గుహుండును హేతియు వరుణుండును బ్రహేతియు మిత్రుండును గాలనాభుం
డును యముండును మయుండును విశ్వకర్మయు శంబరుండును ద్వష్టయు విరోచ
నుండును సవితయు నముచియుఁ బరాజితుండును వృషపర్వుండును నశ్విదేవతలును
బలిసుత బాణాది పుత్త్రశతంబును సూర్యుండును రాహువును సోముండును
బులోముండును ననిలుండును శుంభనిశుంభులును భద్రకాళీదేవియు జంభుండును
వృషాకపియును మహిషుండును విభావసుండును నిల్వలవాతాపులును బ్రహ్మపు
త్త్రులును దుర్మర్షణుండునుఁ గామదేవుండును నుత్కలుండును మాతృకాగణం
బును శుక్రుండును బృహస్పతియు నరకుండును శనైశ్చరుండును నివాతకవ
చులును మరుత్తులును గాలేయులును వసువులును నమరులును బౌలోములును [1]విశ్వే
దేవగణంబును గ్రోధవశులును రుద్రులును నివ్విధంబునం గలసి పెనంగి ద్వంద్వ
యుద్ధంబు సేయుచు మఱియు రథికులు రథికులను పదాతులు పదాతులను (వాహ
నారూఢులు వాహనారూఢులనుం) దాఁకి సింహనాదంబులు సేయుచును నట్టహా
సంబు లిచ్చుచు నాహ్వానంబు లొసంగుచు నన్యోన్యతిరస్కారంబులు సేయుచు
బాహునాదంబుల విజృంభించుచుఁ బెనుబొబ్బల నుబ్బి రేఁగుచు హుంకరిం
చుచు నహంకరించుచు ధనుర్గుణంబులఁ డంకరించుచు శరంబు నాటించు
చుఁ బరశువుల నఱకుచుఁ జక్రంబులం జెక్కుచు శక్తులం దునుముచుఁ గశలం
బెట్టుచుఁ గుఠారంబులఁ బొడుచుచు గదల నడుచుచుఁ (గరంబులఁ బొడుచుచుఁ
గరవాలంబులఁ వేయుచుఁ బట్టిసంబుల నొంచుచుఁ బ్రాసంబులం ద్రెంచుచుఁ
బాశంబులం గట్టుచుఁ బరిఘంబుల మొత్తుచు ముసలంబుల మోఁదుచు ముద్గ
రంబులఁ జలిపించుచు ముష్టివలయంబుల ఘట్టించుచుఁ దోమరంబుల నఱు
ముచు శూలంబులఁ జిమ్ముచు నఖంబులం జీరుచుఁ దరుశైలంబులం ఱువ్వుచు
నుల్ముకంబులం జూరిడుచు నిట్లు బహువిధంబుల గలహవిహారంబులు సలుపు
నవసరంబున భిన్నంబులైన శిరంబులును విచ్ఛిన్నంబులైన కపాలంబులును విక
లంబులైన కపోలంబులును జిక్కువడిన కేశబంధంబులును భగ్నంబులైన దం
తంబులును గృత్తంబులైన భుజంబులును ఖండితంబులైన కరంబులును విదళి
తంబులైన మధ్యంబులును వివృతంబులైన వదనబింబంబులును వికలంబులైన
నయనంబులును వికీర్ణంబు లయిన కర్ణంబులును విశీర్ణంబులైన నాసికలును విఱిగి
పడిన యూరుదేశంబులును విసంధు లయిన పదంబులును జిరిఁగిన కంకటంబు
లును రాలిన భూషణంబులును వ్రాలిన కేతనంబులును గూలిన ఛత్త్రంబులును
మ్రొగ్గిన గజంబులును నుగ్గయిన రథంబులును నుఱుమైన హయంబులును జెందఱ

1. సక్రోధవశులు లైనరుద్రవిశ్వేదేవతలును క్రోధవశులైన తక్కిన రక్కసులును దక్కిన
[illegible]

వండఁ బైనభటసమూహంబులును నొరలెడు కోలప్రాణంబులును నుబ్బి యా
డెడుభూతంబులును బాఱెడురక్తప్రవాహంబులును గట్టలు గొన్నమాంసంబు
లును నెగసి తిరిగెడి కబంధంబులును గలకలంబులును జేయు కంకగృధ్రాదివిహంగం
బులు నయి యొప్పునప్పో రతిఘోరం బయ్యె నప్పుడు. 335

శా. నాకాధీశుఁ బదింట మూఁట గజముం నాల్గింట గుఱ్ఱంబులన్
ఏకాస్త్రంబున సారథిం గొనియె దైత్యేంద్రుండు దా నావియ
ల్లోకాధీశుఁడు ద్రుంచి యన్నిటిని దోర్దర్పో నన్నిభల్లంబులన్
రా కుండన్ [1]రిపువర్గముం దునిమె గీర్వాణారి యుగ్గింపఁగన్. 336

సీ. తనతూపు లన్నియుఁ దరమిడి శక్రుండు, నఱికిన జోదువిన్ననువు మెఱసి
బలి మహాశక్తిచేఁ బట్టిన నదియును, నతఁడు ఖండించె నత్యద్భుతముగ
మఱి ప్రాసశూలతోమరములు గైకొన్నఁ, దోడ్తోడ నవియునుఁ దునిమి వైచె
నంతటఁ బోక యెయ్యది వాఁడు సారించెఁ, దొడరి తా నదియును దురుము సేసె

ఆ. నసురభర్త విరథుఁ డై పోయి పగఱకుఁ, గానఁబడక వివిధకపటవృత్తి
నేర్పు మెఱసి మాయ నిర్మించె మింటను, వేల్పుగములు గూడి వెఱఁగుపడఁగ.

వ. ఇట్లు దానవేంద్రునిమాయావిశేషవిధానంబున సురానీకంబుపైఁ బర్వతంబులు
వడియె దావాగ్నిదందహ్యమానతరువర్షంబులు గురిసె టంకశిఖరనికరశిలా
సారంబులు గప్పె మహోరగదందశూకంబులు గఱచె వృశ్చికంబులు మీ
టె వరాహవ్యాఘ్రసింహంబులు గదిసి విదళింపం దొరఁకొనియె వనగజంబులు
మట్టి మల్లాడం జొచ్చె శూలహస్తులు దిగంబరులు నై రండు రండని బలురక్క
సులు శతసహస్రసంఖ్యలు ఛేదనచ్ఛేదనభాషణంబు లాడం దొడంగిరి వికృత
వదనులు గదాదండధారులు నాలంబితకేశభారులు విశాలు లై యనేకరా
క్షసవీరులు పోనీకు పోనీకుఁడు తునుము తునుముం డని వెనుతగిలిరి పరుష
గంభీరనిర్ఘాతసమేతంబు లయినజీమూతసంఘాతంబులు (వాతాహతంబు లై)
యుప్పతిల్లిన నిప్పులకుప్పలు మంటలప్రోవులుం గురిసె మహాపవనవిజృంభితం
బైనకార్చిచ్చు ప్రళయానలంబుచందంబునం దరికొనియెం బ్రచండఝంఝానిల
ప్రేరితసముత్తుంగతరంగావర్తభీషణం బయినమహార్ణవంబు సెలియలికట్ట దాఁటి
వెల్లివిరిసిన ట్లయి యుండె నాసమయంబునం బ్రళయకాలంబునుం బోలె మిన్ను
మన్నును రేయుం బగలు నెఱుంగ రా దయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. ఆయసురేంద్రునిబహుళతర, మాయాజాలంబులకును మాఱెఱుఁగక వ
జ్రాయుధముఖరాదిత్యు ల, పాయంబును బొంది చిక్కువడిరి నరేంద్రా. 339

వ. అప్పుడపద్మ. 340

క. ఇయ్యసురులచేఁ జిక్కితి, మెయ్యది వెర వెందుఁ జొత్తు మిటు వొలయఁగదే

1. రిపువర్గముం దునుమ నిర్వాణార్థభంగిన్ వెసన్.

యచ్యుతా దేవ జనార్దన, కుయ్యో కుయ్యో యటంచుఁ గూయిడి రమరుల్.

వ. అయ్యెడ. 342

మ. విహగేంద్రాశ్వనిరూఢుఁడై మణిరమాశ్రీభ్రాజితోరస్కుఁడై
బహుశస్త్రాస్త్రమహాభుజార్గళితుఁడై భాస్వత్కిరీటాదిదు
స్సహుఁడై నవ్యపిశంగవస్త్రధరుఁడై సంఫుల్లపద్మాక్షుఁడై
విహితాలంకృతితోడ మాధవుఁడు దా వేంచేసె నచ్చోటికిన్. 343

చ. అసురులమాయ లన్నియును నబ్జదళాక్షుఁడు వచ్చినంతటన్
గసిబిస లై నిరర్థము లయి గ్రక్కునఁ బోయెను నిద్ర నొంది సం
తసమున మేలుకొన్నగతిఁ దాల్చి చెలంగిరి వేల్పు లందఱుం
బస సెడ కేల యుండు హరిపాదపరిష్కృతి సేయ నాపదల్. 344

వ. అయ్యెడ 345

ఆ. కాలనేమి ఘోరకంఠీరవము నెక్కి, తార్క్ష్యశిరము శూలధారఁ బొడువ
నతనిపోటుమట్టు హరి గేల నంకించి, దానఁ జావఁ బొడిచె దానవునిని. 346

క. పదపడి మాలిసుమాలులు, బెదరించినఁ దలలు ద్రుంచెఁ బృథుచక్రహతిన్
గదఁ గొని గరుడునిఁ ద్రెక్కలు, సెదరించినమాల్యవంతుశిరముం ద్రెసెన్. 347

వ. ఇట్లు పరమపురుషుం డగుహరికరుణాపరత్వంబునం బ్రత్యుపలబ్ధమనస్కులై వరుణవాయువాసవప్రముఖులు పూర్వంబున నెవ్వ రెవ్వరితోఁ గయ్యంబు సేయుదురు వారు వారలం దలపడి నొప్పించి రయ్యవసరంబున. 348

క. బాహుబలంబున నింద్రుఁడు, సాహసమున బలిని గెలువ సమకట్టి సము
త్సాహమున వజ్ర మెత్తిన, హాహానినదంబు సేసి రఖిలజనములున్. 349

వ. ఇట్లు సముద్యతాభిదురహస్తుం డై యింద్రుండు దనపురోభాగంబునం బరాక్రమించుచున్న విరోచననందను నుపలక్షించి యి ట్లనియె. 350

మ. జగతిన్ వైరి మొఱంగి గెల్చుట యసీ శౌర్యంబె ధైర్యంబె తా
మగవాఁ డయ్యును దన్నుఁ దా నెఱిఁగి సామర్థ్యంబునుం గల్గియున్
బగవానిం గని డాఁగనేని మెయి సూపం జాలఁడేసం గటా
నగరే బంధులు దిట్టరే బుధులు గన్యల్ గూరురే దానవా.

శా. మాయల్ సేయఁగ రాదు పో నగవులే మాతోడిపోరాటముల్
దాయా చిక్కితి వక్కలించెద వడిన్ దంభోళిధారాహతిన్
నీయిష్టార్థము లెల్లఁ జూడుము వెసన్ నీవారలం గూడుకో
నీయాటోపము నిర్జరేంద్రుఁ డడఁచున్ నేఁ డాజిలో దుర్మతీ. 352

వ. అని యుపాలంభించిన విని విరోచననందనుం డి ట్లనియె. 353

శా. నీవే పోటరివే సురేంద్ర జగతిన్ నీ కేల గెల్పోటముల్
కేవే తొవ్వరివాలఁ గాఖునవి మేకల్గిదుల్ విరించాదులుం

ద్రోవంజాలుదు రెవ్విధానమున సంతోషింపశోకింప నా
దైవం బేమి కరస్థలామలకమే దర్పోక్తులం బాడియే. 354

ఆ. జయము లపజయములు సంపద లాపద, లనిలచలితదీపికాంచలములు
చంద్రకళలు మేఘచయములు దరఁగలు, మెఱుఁగు లమరవర్య మిట్టిపడకు.

వ. అని యిట్లాక్షేపించి. 356

క. వీఁడు దానవనాథుఁడు, నారసముల నింద్రు మేన నాటించి మహా
ఘోరాయుధకల్పము లగు, శూరాలాపములు సెవులఁ జొనిపె మఱియున్.

వ. ఇట్లు తథ్యవాది యైనబలిచే ధిక్కృతుండై. 358

క. శత్రువు నాక్షేపంబునఁ, దోత్త్రాహతగజముభంగిఁ ద్రుళ్ళుచు బలి నా
వృత్రారి వీచి వైచిన, గోత్రాకృతి నతఁడు నేలఁ గూలె నరేంద్రా. 359

వ. అప్పుడు. 360

క. చెలికానిపాటు గనుఁగొని, బలిసఖుఁ డగుజంభుఁ డతులబాహాశక్తిం
జెలితనము సాల నెఱపుచు, నిలు నిలు మని వీఁకఁ దాఁకె నిర్జరనాథున్. 361

క. పంచాననవాహనుఁడై, చంచద్గద జంభుఁ డెత్తి శైలారిని దాఁ
కించి సురేభంబును నొప్పించి విజృంభించి యార్చి పేర్చెం గడిమిన్. 362

క. వీఁక సెడి ఘనగదాహతిఁ, దోఁకయుఁ గదలింపలేక దుస్సహపీడన్
మ్రోఁకరిలఁ బడియె నేలను, సోఁకోర్వక దిగ్గజంబు సుడిసుడిగొంచున్. 363

వ. అయ్యెడ. 364

క. సారథి వేయుహయంబుల, తే రాయితపఱిచి తేఱ దేవేంద్రుఁడు దా
నారోహించెను దైత్యుఁడు, దారత మాతలిని శూలధారను బొడిచెన్. 365

ఆ. శూలనిహతి నొందిస్రుక్కక యార్చిన, సూతు వెఱకు మందు సురవిభుండు
వానిశిరముఁ దునిమె వజ్రఘాతంబున, దైత్యసేన లెల్లఁ దల్లడిల్ల. 366

చ. చనిసురనాథుచేఁ గలన జంభుఁడు సచ్చుట నారదుండు సె
ప్పిన విని వానిభ్రాతలు గభీరబలాధికుఁ డాబలుండు పా
కనముచు లాపురందరునిఁ గాంచి ఖరోక్తులఁ దూల నాడుచున్
ఘనజలధారలన్ నగముఁ గప్పినచాడ్పునఁ గప్పిర మ్ములన్. 367

సీ. విబుధలోకేంద్రుని వేయుఁగుఱ్ఱంబుల, నన్ని కోలల బలుఁ డదర నేసె
నిన్నూట మాతలి నిన్నూట రథమును నారీతి నింద్రు ప్రత్యంగకమును
వేధించెఁ బాకుండు వింటవాడస్త్రంబు, లేయుటదొడుగుట యెఱుఁగరాకఁ
కనకపుంఖంబుల కాండంబులోక పది, యేనింట నముచియు నేసియార్చె

ఆ. బలిమినిట్లు మువురు పగవాని రథసూత, సహితము ముంచి రస్త్రజాలములను
వనజలోకసఖుని వానకాలంబున, మొగిలుగములు ముసుఁగ ముంచునట్లు.

వ. అయ్యవసరంబున. 369

మ. అమరారాతులబాణజాలములపా § లైపోయితే చెల్లరే
యమరాధీశ్వర యంచు ఖిన్నతరులై § యంభోధిలోఁ జంచల
త్వమునం గ్రుంకు వణిగ్జనంబుల క్రియన్ § దైత్యాధిపవ్యూహమ
ధ్యమునం జిక్కిరి వేల్పు లందఱు విప§ద్ధ్యానంబులం జేయుచున్. 370

వ. అంత. 371

శా. ఓహో దేవతలార కుయ్యిడకుఁడీ § నున్నాఁడ నం[1]చంబుభృ
ద్వ్యూహంబుం దాశరబద్ధపంజరము నం§తం జించి తేజంబునన్
వాహోపేతరథంబుతోడ వెలికిన్ § వచ్చెన్ నిశాంతోల్లస
న్మాహాత్మ్యంబునఁ దూర్పునం బొడుచున§మ్మార్తాండుచందంబునన్. 372

వ. ఇట్లు వెలువడి. 373

చ. విఱిగినసేనఁ గాంచి సుర§వీరుఁ డోహో యని బిట్టు చీరి క్రొ
మ్మెఱుఁ బురికొల్పి పాకబల§మస్తకముల్ నిశితాస్త్రధారలన్
నెరసినతీక్ష్ణవజ్రమున § నేలకు వ్రాల్చెను వానిచుట్టముల్
వెఱచిరి తచ్చమూపతులు § విహ్వలులై చెడి పాఱి రార్తితోన్. 374

వ. అప్పుడు నముచి నిలువంబడి. 375

మ. తనచుట్టంబులఁ జంపె వీఁ డనుచు ను§ద్యత్క్రోధశోకాత్ముఁడై
కనకాంతంబును వజ్రసారమయమున్ § ఘంటాసమేతంబునై
జనదృగ్దుస్సహమైనశూలము నొగిన్ § సారించి వైచెన్ సురేం
ద్రునిపై దీన హతుండ వౌ దని మృగేం§ద్రుం బోలి గర్జించుచున్. 376

శా. ఆకాశంబున వచ్చుశూలమును జం§భారాతి ఖండించి నా
నాకాండంబుల వానికంఠము దెగ § న్దంభోళియున్ వైచెన
ప్పాకేంద్రాయుధమున్ సురారిగళముం § ద్రుంపంగ లే దయ్యె వాఁ
డాకంపింపక నిల్చె దేవవిభుఁ డ§త్యాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 377

వ. ఇట్లు నిలిచి యున్ననముచిం గనుగొని వజ్రంబు ప్రతిహతం బగుటకు శంకించి బలభేది దనమనంబున. 378

సీ. కొండలఱెక్కలు § ఖండించి వైచుచో, వజ్ర మెన్నఁడు నింత § వాఁడి చెడదు
వృత్రాసురాదుల § విదళించుచో నది, దిరుగ దెన్నఁడు పనిఁ § దీర్చికాని
యింద్రుండఁ గానొకో § యేను దంభోళియుఁ, గాదొకో యిది ప్రయోగంబు సెడెనొ
దనుజాధముఁడు మొన § గాఁడు దప్పించెనో, భిదురంబు నేఁ డేల § బెండువడియె

ఆ. ననుచు వజ్రి వగవ § నార్ద్రశుష్కంబులఁ, జావ కుండఁ దపము § సలిపె నితఁ
డితర మెద్దియైన § నింద్ర ప్రయోగింపు, వైశ మనుచు దివ్య§వాణి పలికె. 379

వ. ఇట్లాదేశించినదివ్యవాణిపలుకు లాకర్ణించి (పురందరుండు). 380

1. చం బృహద్వ్యూహం.

ఆ. ఆత్మబుద్ధిఁ దలఁచి * యార్ద్రంబు శుష్కంబుఁ, గానిసాధనంబు * ఫేనమనుచు
నదియ యమర్చి దాన * నమరులు మెచ్చంగ, నముచిశిరము ద్రుంచె * నాకవిభుఁడు.

వ. అయ్యవసరంబున. 382

సీ. పురుహూతు నగ్గించి * పుష్పాంజలులు సేసి, మునులు దీవించిరి * ముదము సోడ
గంధర్వముఖ్యులు * ఘనుఁడు విశ్వావసుఁ, డును బరావసుఁడు నిం * పెనయఁ బాడి
రమరాంగనాజను * లాడిరి దేవతా, దుందుభులును మ్రోసె * దురములోన
వాయ్వగ్నిసమవర్తి * వరుణాదులును బ్రతి, ద్వంద్వుల గెల్చి రు * ద్దండవృత్తి

తే. నల్పమృగముల సింహంబు * లట్లు తోలి, రమరవర్యులు దనుజుల * నదటు వాయ
నజుఁడు పుత్తెర నారదుఁ * డరుగుదెంచె, దైత్యమారణంబు వారింప * ధరణినాథ.

వ. వచ్చి సురలకు నారదుం డిట్లనియె. 384

శా. సిద్ధించెన్ సురలార మీ కమృతముల్ * శ్రీనాథసంప్రాప్తులై
వృద్ధిం బొందితి రెల్లవారలును విద్వేషుల్ మృతిం బొంది రీ
యుద్ధం బేటికి నింకఁ జాలుఁ బని లే * దోహో పురే యంచు సం
బద్ధాలాపము లాడి మాన్చె సురలం * బాండవ్యవంశాగ్రణీ. 385

వ. ఇట్లు నారద వచననియుక్తులై రాక్షసులతోడి సంగ్రామంబు సాలించి సకలదేవముఖ్యులును ద్రివిష్టపంబునకుం జనిరి హతశేషులైన దైత్యదానవులు విషణ్ణులైన బలిం దోడ్కొని పశ్చిమశిఖరిశిఖరంబుఁ జేరిరి విధ్వంసమానకంధరులై వినష్టదేహులగు యామినీచరుల నెల్లను శుక్రుండు మృతసంజీవని యను తనవిద్య పెంపునం జేసి బ్రదికించె బలియును. భార్గవానుగ్రహంబున విగతశరీరవేదనుండై పరాజితుండయ్యును లోకకాలవిచక్షణుండగుటం జేసి దుఃఖపడక యుండె నని చెప్పి రాజునకు శుకుం డిట్లనియె. 386

సీ. కైలాసగిరిమీఁద * ఖండేందుభూషణుం, డొకనాఁడు గొలువున * నున్నవేళ
వంగన యైవిష్ణుఁ * డసురుల వంచించి, సురలకు నమృతంబు * సూఱ లిడుట
విని దేవియును దాను * వృషభేంద్రగమనుఁడై, కడువేడ్క భూతసంఘములు గొలువ
మధుసూదనుని యున్న * మందిరంబున కేఁగి, పురుషోత్తమునిచేతఁ * బూజ వడసి

తే. తానుగూర్చుండి పూజించె * దనుజవైరిఁ, గుశలమే మీకు మాకును * గుశలమనుచు
మధురభాషలహరిమీఁద * మైత్రి సలిపి, హరుఁడుపద్మాక్షుఁ జూచి యి * ట్లని నుతించె.

సీ. దేవ జగన్మయ * దేవేశ జగదీశ, కాలజగద్వ్యాపకస్వరూప
యఖిలభావములకు * నాత్మయు హేతువు, నైనయీశ్వరుఁడ వా * ద్యంతములకు
మధ్యంబు బహియును * మఱి లోపలయు లేక, పూర్ణమై యమృతమై * భూరిసత్య
మానంద చిన్మాత్ర * మవికార మాద్య మ, నన్య మశోకంబు * నగుణ మఖిల

తే. సంభవస్థితిలయమూల * దంభకంబు, నైన బ్రహ్మంబు నీవ నీ * యంఘ్రియుగము
సంగయోగంగ విస్పృహులై * యున్నమునులు, గోరి కైవల్యకాములై * కొల్తు రెపుడు.

సీ. భావించికొందఱు బ్రహ్మంబు నీ వని, తలపోసికొందఱు ధర్మ మనియుఁ
జర్చించి కొందఱు సదసదీశ్వరుఁ డని, సరవిఁ గొందఱు శక్తిసహితుఁ డనియుఁ
జింతించి కొందఱు చిరతరుం డవ్యయుఁ, డాత్మతంత్రుఁడు పరుం డధికుఁ డనియుఁ
దొడరి యూహింతురు తుది నద్వయుఁ డద్వయు, సదసద్విశిష్టసంశ్రయుఁడ వీవ

తే. తలఁప నొక్కింత వస్తుభేదంబు గలదె, కంకణాదులుఁ బసిఁడి యొక్కటియ కాదె
కడలు పెక్కైన వార్ధి యొక్కటియె కాదె, భేద మంచును నిను వికల్పింపవలదు.

సీ. యద్విలాసము మరీచ్యాదు లెఱుంగరు, నెన్నఁడుఁ జెడకుండ నేను నెఱుఁగ
యన్మాయ నంధులై యమరాసురాదులు, వనరెద రఁట యున్నవార లెంత
యేరూపమునఁ బొంద కేపారుదువు నీవు, రూపివై సకలంబు రూపు సేయ
రక్షింపఁ జెఱుపఁ గారణ మైన చరాచ, రాఖ్యమై విలసిల్లు నంబరమున

తే. ననిలుఁ డేరీతి విహరించు నట్ల నీవు, గలసి వర్తింతు సర్వాత్మకత్వ మొప్ప
జగములకు నెల్ల బంధమోక్షములు నీవ, నీవ సర్వంబుఁ దలపోయ నీరజాక్ష.

మ. ఘనతన్ నీ మగపోఁడుముల్ పలుమఱుం గన్నారమున్ వేమఱున్
నిను విన్నారముఁ జూడ మెన్నఁడును మున్ నీ యాఁడుఁ జందంబు మో
హిని వై దైత్యులఁ గన్నుఁ బ్రామి యమృతం బింద్రాదిదేవాళికి
చ్చిన నీరూపముఁ జూపుమా కుతుకముం జిత్తంబునం బుట్టెడిన్. 391

క. మగవాఁడ వయ్యు జగములఁ దగులం జిక్కులను బెట్టెదంటకు నీకున్
మగువతనంబున జగములఁ, దగులముఁ బొందింప [1]నెంతదడవు ముకుందా. 392

వ. అని పలుకుచున్న శూలపాణిచేత నపేక్షితుండై విష్ణుండు భావగంభీరం బగు నవ్వు
నివ్వటిల్ల నవ్వామదేవున కిట్లనియె. 392

శా. శ్రీకంఠా నిను నీవ యేమఱకుమీ చిత్తంబు రంజించెదన్
నాకద్వేషుల డాఁగురించుటకునై నాఁ డేను గైకొన్న కాం
తాకారంబు జగన్నిమజ్జనము నీవై చూచెదేఁ జూపెదన్
గైకో నర్హము లండ్రు కాముకులు సంకల్పప్రభూతాత్మముల్. 394

హరి దన మోహినీరూపంబుచే నీశ్వరుని మోహింపఁ జేయుట.

వ. అని పలికి కమలలోచనుం డంతర్హితుం డయ్యె నయ్యుమాసహితుం డయిన భవుండు విష్ణుం డెట్టు వోయెనో యెందుఁ జొచ్చెనో యని దశదిశలం గలయ నవలోకించుచుండం దనపురోభాగంబున. 395

సీ. ఒకయెలదోఁటలో నొకవీథి నొకనీడఁ, గుచకుంభములమీఁది కొంగు జాఱఁగ
గబరికాబంధంబు గంపింప నుదుటిపైఁ, జికురజాలంబులు చిక్కుపడఁగ
ననుమాన మైన మధ్య మల్లాడఁ జెక్కులఁ, గర్ణకుండలకాంతి గంతు లిడఁగ
నారోహభరమున నడుగులు దడఁబడ, దృగ్దీప్తిసంఘంబు దిశలఁ గప్ప

1. గొంతదడవు.

తే. వానికరమున జాతినవ్వలువఁ బట్టి, కనకనూపురయుగళంబు గల్లనంగఁ
గంకణంబులు ఝణఝణత్కారమెసఁగ, బంతిచేనాడుప్రాయంపుఁబ్రోఁటిఁ గనియె.

వ. కని మున్ను మగువ మఱఁగి సగము మెయిమగవాఁ డమ్మగువవయోరూపగుణ
విలాసంబులు గన్ను నూరింపం గనుఱెప్ప వేయక తప్పక చూచి మెత్తనయిన
చిత్తంబున. 397

శా. ఈకాంతాజనరత్న మెవ్వరిదొకో యీయాయమాఁడురూపంబు ము
న్నేకల్పంబులయందుఁ గాన మజుఁ డీయింతిన్ సృజింపంగఁ దా
లేఁ డెల్లం నిజంబు వల్లభత నీలీలావతిం జేరఁ డా
నేకాంతుండు గలండొ క్రీడలకు నాయింతి సిద్ధించునే. 398

వ. అని మఱియుం జెఱకువిలుకునిమొఱపడిఁ దరపి వెఱబెఱుకు నెఱుంగుపడం దెఱవ
దఱిమికొసరిన తుఱుముబిగిముడి వదలి కదలి భుజముల మొదల నొడలఁబదిరి చెదరిన
కురులు నొసలిమృగమదతిలకంపుటసలు మసలిన విసవిస నగుమొగముమెఱుం
గులు దశదిశలం బసలుకొలుపఁ జెఱుఁగవ మెఱుఁగు సుమఁజెమటం దడంబడి
పులకరములు కులకరములు గొన హృదయానందకందం బగు కంజుకంబు గరార
విందంబునం దమర్చి యక్కునం జేర్చి చెక్కునహత్తించి చుబుకంబుమోపి చూ
చుకంబులం గదియించి నఖంబుల మీటుచు మెల్ల (మెల్లన)గెల్లాయకర (కమలం
బుల) కనకమణివలయంబులు ఝణఝణ యనం గుచకలశంబు లొండొంటి
నొరయ నెసఁగఁ గుడిం దనంబునఁ గ్రమ్ముచ నెగురఁజిమ్ముచు నెగురఁజిమ్మి తన
కుఁ దానకొన్నిచిన్నిపన్నిదంబులు సేసికొని బడుగునడుము బెడఁకి వడవడవడం
క నఱితిపరులు గలయంబడఁ దిరుగుమ(దిరుగునెడఁ) బెడఁకుమలుగొనఁ జెవులతో
డవులుచులు [1]గటముల నటనములుసలుపఁ బవిరితిరిగి యెగసియు మనొసిసి కెలం
కులకుఁ బడియుచు బడసి జడనుపడక వలువ నెలవెడలిదిగంబడం [2]గటిస్థలంబునఁ
గాంచీకనకమణికింకిణులు మొరయఁ జరణకటకమ్ములు గల్లుగల్లు మనం గరకంక
ణమణిగణములు మొఱయ వెనుకొని యఱికి పట్టుమఁ బట్టి పుడమిం బడవైచి
పాటువెంటన మింటికెగసి కెంటకకరంబునం గరంబు దిరం బఱు పలుమఱు మర
ల నడుచుచు నెగయు నెడం దిగంబడు తఱిని నీలంపుమెఱుంగునిగ్గుసోగపగ్గంబుల
వలలు వైచి రాఁ దిగిచినపగిది వెనుకొనంగవిలోకనజాలంబులు నిగిడించుచుమూఁగి
డించుచుఁ గరలాఘవంబున నొకటి పది నూఱు వేయు సేసి నేర్పు వాటించుచు మ
నరుణచరణకమలరుచుల నుదయశిఖరిశిఖరతరణికరణి పేయుచు ముఖచంద్రచం
ద్రికలఁ జంద్రమండలంబులు గావించుచు నెసనెస నుకోడముద్గతచేలాంచలం
బుఁ దక్కనొత్తుచుఁ గపోలపాలికాలోలకుర్కృదలబింబబృందంబుల నఖాంకు
రంబుల నొసరించుచు నధరబింబఫలభ్రాంతిసమాగతరాజకీరంబులం జోపుచు

1 గటీరము. 2. గటీగుణంబు కొఱయ.

ముఖసరోజపరిమళాసక్తమత్తమధుకరంబుల నివారించుచు మందగమనాభ్యాసకుతూహలాయత్తమరాళయుగళంబులకుం దలంగుచు విలాసవీక్షణానందితమయూరమిథునంబులకు నెడగలుగుచుం బొదరిండ్ల[1] యీరములకుం బోక మలంగుచు సరసకిసలయాస్వాదకాముకకలకంఠదంపతులకు మూరించుచుం దీఁగయుయ్యెలల నూఁగుచు మాధవీమండపంబు లెక్కుచుం గుసుమరేణుపటలంబులగుబ్బళ్లు వ్రాఁకుచు మకరందస్యందబిందుబృందంబు సుత్తరించుచుం గృతకశైలంబులం బొడసూపుచు నున్నతకేతకీస్తంభంబుల నొరగుచుం, బుష్పదళఖచితవాతాయనంబులం దొంగిచూచుచుం గమలకాండపాలికల నాలంబించుచుం జంపకదేహళీమధ్యంబుల నిలువంబడుచుం గదలికాపత్త్రకవాటంబుల నుద్ఘాటించుచుం బరాగనిర్మితసాలభంజికానివహంబుల నాదరించుచు మణికుట్టిమంబుల మెఱయుచుం జంద్రకాంతవేదికల నొలయుచు రత్నపంజరశారికానివహంబులకుం జదువులు సెప్పుచుం గోరినక్రియం జూచుచుం జూచినక్రియ మెచ్చుచు మెచ్చినక్రియ వెఱఁగుపడుచు వెఱఁగుపడినక్రియ మఱచుచు మఱవక యేకాంతం బగు నవ్వనాంతంబున వసంతవిభ్రమంబుల జగన్మోహిని యై విహరించుచున్న సమయంబున. 400

ఆ. వాలుఁగంటివాఁడి వాలారుఁజూపుల, శూలి ధైర్య మెల్లఁ గోలుపోయి
తఱలి యెఱుక లేక మఱచె గుణంబుల, నాలి మఱచె నిజగణాలి మఱచె.

వ. అప్పుడు. 401

ఆ. ఎగుర వైచి పట్టు నెడ లేమిఁ జే దప్పి, వ్రాలుబంతిఁ గొనఁగ వచ్చు నెడను
బడఁతి వలువ వీడి పడియె మారుతహతిఁ, జంద్రధరుని మనము సంచలింప.

మ. రుచిరాపాంగిని వస్త్రబంధనపరన్ రోమాంచవిభ్రాజితం
గుచభారానమితం గరద్వయపుటీగూఢీకృతాంగిం జల
త్కచబంధం గని మన్మథాతురత నాకంపించి శంభుండు ల
జ్జ చలింపం దనకాంత చూడఁ గదిసెం జంద్రాస్య కేల్దమ్మికిన్. 403

ఆ. పదము సేర వచ్చు ఫాలాక్షుఁ బొడగని, చీర వీడి పడిన సిగ్గుతోడ
మగువ నగుచుఁ దరుల మాటున డాఁగెను, వేల్పుఱేఁడు నబల వెంటఁ బడియె.

మ. ప్రబలోద్యత్కరిణిం గరీంద్రుఁడు రమింపన్ వచ్చు లీలన్ శివుం
డబలా పోకుము పోకువే యనుచు డాయం బాఱి కెంగేలఁ ద
త్కబరీబంధము పట్టి సంభ్రమముతోఁ గౌఁగిళ్ల నోలార్చె నం
త[2] బహిఃప్రక్రియ నెట్టకేనిఁ గదియం దద్బాహునిర్ముక్త యై. 405

సీ. వీడి వెన్నున నాడు వేణీభరంబుతో, జఘనభారాగతశ్రాంతితోడ
మాయావధూటి యై మరలి మామను చుంబాఱు, విష్ణు నద్భుతకర్ము వెంటఁ దగిలి
యీశాను మరల జిక్కించె మరుం డనఁ, గరిణి వెన్వెంటఁ గరికరణిఁ దాల్చి

1. యిఱుమూలసం. 2. బహుప్రక్రియ.

కొండలు నేఱులుఁ గోనలు వనములు, హరుఁడు దాఁటి చనంగ నమ్మహాత్ము
తే. నిర్మలామోఘరేతంబు నేలమీఁదఁ, బడినచో టెల్ల వెండియుఁ బసిఁడియయ్యె
ధరణివీర్యంబు వడఁ బసన్నం దా నెఱింగి, దేవమాయాజడత్వంబుఁ దెలిసె హరుఁడు.
క. జగదాత్మకుఁ డగు శంభుఁడు, మఱిగెను హరి నెఱిఁగి తనకు మాహాత్మ్యముఁ గ
ల్విగతత్రపుఁడై నిలిచెను, మగువతనం బుడిగి హరియు మగవాఁ డయ్యెన్. 407
ఆ. కాముఁ గెలువవచ్చుఁ గాలారి గావచ్చు, మృత్యుజయము గలిగి మెఱయవచ్చు
నాఁడువరి చూపుకటంపరి గెలువంగ, వశము గాదు త్రిపురవైరికైన. 408
వ. ఇట్లు పురుషాకారంబున వహించినహరి హరున కిట్లనియె. 409
సీ. నిఖిలదేవోత్తమ నీ వొక్కరుఁడు దక్క, నెవ్వఁడు నా మాయ నెఱుఁగ నేర్చు
మానిసియైన నా మాయచే మునుఁగక, ధృతి మోహితుండవై తెలిసి తీవు
కాలరూపంబునఁ గాలంబుతోడ నా, యందును నీ మాయ యధివసించు
నీ మాయ నన్ను జయింప నేరదు నిజ, మకృతాత్ములకు నెల్ల ననుపలభ్య
తే. నేఁడు నీ నిష్ఠపెంపున నిలిచి తనుచు, సత్కరించిన సఖ్యంబు సాల నెఱపి
దక్షసుతయును గణములుఁ దన్ను గొలువ, భవుఁడు వచ్చె నేఁ దగ నిజభవనమునకు.
శా. పారావారము దచ్చుచో గిరిసముద్భారార్థమై కచ్ఛపా
కారుండై నరమేశవర్తనము నాకర్ణింపఁ గీర్తింప సం
సారాంభోనిధిలో మునుంగరె జనుల్ సంశ్రేయముం బొంది వి
స్తారోదారసుఖంబుఁ జెందుదురు తథ్యం బెంతయున్ భూవరా. 411
మ. ఎలమిన్ దైత్యుల నాఁడురూపమున మోహింపించి పీయూషముం
గలితాపన్నులకున్ సురోత్తములకుం జక్కన్ విభాగించి ని
ర్మలరేఖన్ విలసిల్లు శ్రీవిభునిం దన్మాయావధూరూపముం
దలఁతున్ మ్రొక్కుదు నాత్మలోన దురితధ్వాంతోగ్రదీపంబుగన్. 412
వ. అని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 413
తే. నరవరాధీశ యిప్పుడు నడచుచున్న, వాఁడు సప్తమమనువు వైవస్వతుండు
శ్రాద్ధదేవుండు నందురు జనులు వానిఁ, బదురు నందను లతనికిఁ బ్రకటబలులు.
వ. వారలిక్ష్వాకుండును నభగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు నరిష్యంతుండును
నాభాగుండును దిష్టుండును గరూశకుండును బృషధ్రుండును వసుమంతుండు
ను ననువారు పదుగురు రాజులు పురందరుం డనువాఁ డింద్రుం డాదిత్యమరుదశ్వి
వసురుద్రసంజ్ఞలు గలవారు దేవతలు గౌతమకశ్యపాత్రివిశ్వామిత్రజమదగ్నిభర
ద్వాజవసిష్ఠు లనువారు సప్తర్షు లయియున్నవా రందుఁ గశ్యపున కదితిగర్భం
బున విష్ణుండు వామనరూపుండై జనియించి యింద్రానుజుం డయ్యె నిప్పు
డేడుమన్వంతరంబులు చెప్పంబడియెను రాఁగలమన్వంతరంబులును (శ్రీహరిపరా
క్రమంబునుం) జెప్పంబడియెడు (దత్తావధానుండవై) వినుము అని శుకుం డిట్లనియె.

సీ. జననాథ సంజ్ఞయు ఛాయయు ననువారు, గల రయ్యినకు విశ్వకర్మతనయ
లిరువురు వల్లభ లిట మున్న చెప్పితిఁ, బరఁగుఁ దృతీయయు బడబ యనఁగ
సంజ్ఞకు యముఁడును శ్రాద్ధదేవుఁడును, యమునయుఁ బుట్టిరి హర్షమెసఁగ
ఛాయకుఁ దపతియు సావర్ణియును శనై, శ్చరుఁడును గలిగిరి సంవరణుఁడు

తే. దపతి నాలిఁగఁ గైకొనెఁ దావరించి, యశ్వియుగళంబు బడబకు నవతరించె
వచ్చునష్టమవసువు సావర్ణి వాఁడు తపము సేయుచు నున్నాఁడు ధరణినాథ.

క. ఒకపరి నూఁచిన నుండియు, నొకపరి నూఁడంగ లేక యుండు సిరులకై
యొకనొకని వోటువేళకు, నొకఁడొక్కఁడు మనువుఁగాచి యుండు నరేంద్రా.

వ. సూర్యసావర్ణి మన్వంతరంబున నతనితనయులు నిర్మోకవిరజస్కాద్యులు రాజులును సుతపోవిరజోమృతప్రభు లనువారు దేవతలును గాఁ గలరు గాలవుండును దీప్తిమంతుండును పరశురాముండును ద్రోణపుత్త్రుం డగు నశ్వత్థామయుఁ గృపుండును మజ్జనకుం డగు బాదరాయణుండును ఋశ్యశృంగుండును సప్తర్షు లయ్యెదరు వార లిప్పుడు దమతమ యోగబలంబుల నిజాశ్రమమండలంబులం జరియించుచున్న వారు విరోచననందనుం డగు బలి యింద్రుం డయ్యెడు నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 411

సీ. బలి మున్ను నాకంబు బలిమిమైఁ జేకొన్న, వామనుం డై హరి వచ్చి వేఁడఁ
బాదత్రయం బిచ్చి భగవన్నిబద్ధుఁడై, సురమందిరముకంటె సుభగమైన
సుతలలోకంబున సుస్థితి నున్నాఁడు, [1]వెతలేక యటమీఁద వేదగుహికి
నాసరస్వతికిఁ దా నట సార్వభౌముఁడు, నాఁ బ్రభువయి హరి నాకవిభునిఁ

ఆ. బదవిహీనుఁ జేసి బలిఁ దెచ్చి నిలుపును, బలియు నిర్జరేంద్రపదము నొందు
నింద్రపదము హరికి నిచ్చిన కతమున, దానఫలము సెపుము ధరణినాథ. 418

వ. అట మీఁదటి కాలంబున వరుణనందనుం డగు దక్షసావర్ణి తొమ్మిదవ మను వయ్యెడు నతని కొడుకులు ధృతకేతు దీప్తకేతుప్రముఖులు రాజులును బరమరీచిగర్గాదులు నిర్జరులును నద్భుతుం డను వాఁ డింద్రుండును ద్యుతిమత్ప్రభృతు లగు వారలు ఋషులును నయ్యెద రందు. 420

ఆ. దనుజహరణుఁ డంబుధారి కాయుష్మంతునకు జనించి రక్షణంబు సేయ
మూఁడులోకములను మోదంబుతో నేలు, నద్భుతాఖ్యుఁ డొప్పు నమరవిభుఁడు. 421

వ. మఱియు నుపశ్లోకసుతుం డగు బ్రహ్మసావర్ణి దశమమను వయ్యెడిఁ దత్పుత్త్రులు భూరిషేణాదులు భూపతులును హవిష్మత్ప్రముఖులు మునులును శంభుం డను వాఁ డింద్రుండును విబుధాద్యులు నిర్జరులును నయ్యెద రందు. 422

ఆ. విశ్వసృజుని యింట విభుఁడు విషూచికి, సంభవించు నంశసహితుఁ డగుచుఁ
జెలిమి శంభుతోడఁ జేయు విష్వక్సేనుఁ, డనఁగ జగముఁ గాచు నవనినాథ.

---

1. తెలఁగొప్ప నటమీఁద దేవగుహికి.

వ. మఱియుం దదాగమిష్యత్కాలంబున ధర్మసావర్ణి యను పదునొకండవ మను వయ్యెడి మనుతనూజులు సత్యధర్మాదులు పదుండ్రు ధరణీపతులును విహంగమ కామగమ నిర్వాణరుచు లనువారు సురలును వైధృతుం డనువాఁ డింద్రుండును నరుణాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 424

ఆ. అంబుజాతనేత్రుఁ డార్యకసూనుఁడై, ధర్మసేతు వనఁగఁ దగ జనించి
వైభవాఢ్యుఁడగుచు వైధృతుఁ ¹డలరంగఁ, గరుణఁ ద్రిజగములను గావఁగలఁడు.

వ. మఱియుఁ దద్భవిష్యత్సమయంబున భద్రసావర్ణి పండ్రెండవ మనువు, నయ్యెడి నతనినందనులు దేవవదుపదేవ దేవశ్రేష్ఠాదులు వసుధాధిపతులును ఋతుధాముం డనువాఁ డింద్రుండును హరితాదులు వేల్పులును దపోమూర్తితపాగ్నీధ్రగాదులు ఋషులును నయ్యెదరు. 426

ఆ. జలజలోచనుండు సత్యతపసూనృ,తలకు సంభవించుఁ దనయుఁ డగుచు
ధరణి గాచు నంచితస్వధామాఖ్యుఁడై, మనువు సంతసింప మానవేంద్ర.

వ. మఱియుం దదేష్యత్కాలంబున నాత్మవంతుం డగు దేవసావర్ణి పదుమూఁడవ మను వయ్యెడి మనుకుమారకులు చిత్రసేనవిచిత్రాదులు జగతీనాయకులును సుకర్మసుత్రామసంజ్ఞలు గలవారు బృందారకులును దివస్పతి యనువాఁ డింద్రుండును నిర్మోహతత్త్వదర్శాద్యులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 428

ఆ. ధరణి దేవహోత దయితకు బృహతికి, యోగవిభుఁడు నాఁగ నుద్భవించి
వనజనేత్రుఁ డాదివస్పతి కెంతయు, సౌఖ్య మాచరించు జగతినాథ. 429

వ. మఱియు నట వచ్చుకాలంబున నింద్రసావర్ణి పదునాలవ మను వయ్యెడి మనునందనులు గంభీరవస్త్వాదులు రాజులును బవిత్రచాక్షుషులనువారు దేవగణంబులును శుచి యనువాఁ డింద్రుండును నగ్నిబాహుశుచిశుక్రమాగధాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 430

తే. తనర సత్రాయణునకు వితానయందు, భవము నొందెడి విహారిబృహద్భానుఁ డనఁగ
విస్తరించుఁ గ్రియాతంతువిసరములును, నాకవాసులు మోదమంద నరవరేణ్య.

క. జగతీశ త్రికాలములను, బొగ డొందుమనుప్రకారములు సెప్పఁబడెం
దగఁ బదునలువురు మనువులుఁ, దెగ యుగములు వేయి నడవ దివముజాజకగున్.

వ. అనినఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 433

ఆ. ఈపదంబులందు నీమనుప్రముఖుల, నెవ్వ రనుచు వార లేమికతన
నధికవిభవులైరి హరి యేల జనియించె, నెఱుఁగఁ బలుకు నాకు నిద్ధచరిత.

వ. అనినం బారాశర్యకుమారుం డిట్లనియె. 435

సీ. మనువులు మునులును మనుసుతు లింద్రులు, నమరుల హరియాజ్ఞ నడఁగువారు
యజ్ఞాదు లంధఱు హరిపౌరుషాకృతు, లామనువులు దత్సహాయులై

1. తేఁగ.

జగముల నడపుదు రొగి నాల్గుయుగముల, కడపటఁ గాలసంగ్రస్తమైన
నిగమచయంబును నిజతపోబలముల, మరలఁ గాంతురు ఋషివరులు దొంటి

తే. పరిది ధర్మంబు నాలుగుపాదములను, గలిగి వర్తిల్లు మనువులు కమలనేత్రు
నాజ్ఞఁ దిరుగక యేలుదు రవనిపతులు, జగతి భాగించి తమతమసమయములను.

వ. మఱియుం బ్రాపించువారల సిద్ధపదంబులను (బహుప్రకారంబుల దేవపదంబులను) హరి ప్రకల్పించుచుండు వారలు విహితకర్మంబుల జగత్త్రయంబును బరిపాలింతురు లోకంబులు సుప్రతిష్ఠంబులై యుండు. 437

సీ. యోగీశరూపుఁడై యోగంబుఁ జూపుచు, మౌనిరూపమునఁ గర్మంబుఁ దాల్చు
సర్గంబు సేయుఁ బ్రజాపతిరూపుఁడై, యింద్రుఁడై దైత్యుల నే పడంచు
జ్ఞానంబు నెఱిఁగించుఁ జతురసిద్ధాకృతిఁ, గాలరూపమునఁ బాకంబు సేయు
నానావిధాకారనామగుణంబులఁ, గర్మలోచనులకుఁ గలఁడు లేఁడు

ఆ. చవిసరూపములను జడరూపముల నింకఁ, జనఁగ నున్నరూపచయమున నతఁడు
వివిధుఁడై యనేకవృత్తుల వెలిఁగించు, విష్ణుఁ డవ్యయుండు విమలచరిత. 438

వామనచరిత్రకథాప్రారంభము.

వ. అనిన భూవరుం డిట్లనియె. 439

మ. బలి నంభోరుహనేత్రుఁ డేమికొఱకై పాదత్రయిన్ వేఁడె ని
శ్చలుఁడున్ బూర్ణుఁడు లబ్ధకాముఁడు రమాసంపన్నుఁ[1]డై తాఁ బర
స్థలికిన్ దీనునిమాడ్కి నేల చనియెం దప్పేమియున్ లేక ని
ష్కలుషున్ బంధన మేల చేసెను వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 440

వ. అనిన మునినందనుం డిట్లనియె. 441

సీ. పురుహూతుచే నొచ్చి పోయి భార్గవులచే, బలి యెట్టకేలకు బ్రదికి వారి
చిత్తంబు రాఁ గొల్చి శిష్యుఁడై వర్తింప, వారు నాతనిభక్తి వలన మెచ్చి
విశ్వజిద్యాగంబు విధితోడఁ జేయింప, భవ్యకాంచనపట్టబద్ధరథము
నర్కవాజులఁ బోలు హరులఁ గంఠీరవ, ధ్వజము మహాదివ్యధనువుఁ బూర్ణ

తే. తూణయుగళంబుఁ గవచంబుఁ దొలుత హోమ, పావకుం డిచ్చె నమ్లానపద్మమాల
[2]గలువహారుఁ డగుతనతాత కరుణ నొసఁగె, సోమసంకాశశంఖంబు శుక్రుఁ డిచ్చె.

వ. ఇవ్విధంబున. 443

క. పాణియు రథియుఁ గృపాణియుఁ, దూణియు ధన్వియును స్రగ్వి తురగియు దేహ
త్రాణియు ధిక్కృతవిమత, ప్రాణియు మణికనకవలయ పాణియు నగుచున్. 444

మ. పలుదానంబుల విప్రులం దనిపి తద్భద్రోక్తులం బొంది పె
ద్దలకున్ మ్రొక్కి విశిష్టదేవతల నంతర్భక్తిఁ బూజించి ని
ర్మలుఁ బ్రహ్లాదునిఁ జేరి నమ్రశిరుఁడై రాజద్రథారూఢుఁడై

1. డున్నై పర. 2. కమలజుం డిచ్చె నతనికిఁ గరుణతోడ.

వెలిఁగెన్ దానవభర్త శైలశిఖరోద్వేల్లద్దవాగ్ని ప్రభన్ 445

క. దండితమృత్యుకృతాంతుఁడు, ఖండితసురసిద్ధసాధ్యగంధర్వాదుల్
పిండితదిశు లమరాహిత,మండలాధీశ్వరులు సములుగ దన్నుం గొలువన్. 446

క. చూపుల గగనము మ్రింగుచు, నేపున దివి భువి యునాత్మ లీలలఁ జేయన్
రూపించుచు దనుజేంద్రుఁడు, ప్రాపించెను దివిజనగరపథము నరేంద్రా. 447

వ. ఇట్లు బలవంతుం డగు బలి సురేంద్రుని సాధింప సమకట్టి దండగమనంబు సేసి
నిడుదపయనంబులం జని చని. 448

మ. కనియెం బుణ్యజనౌకమున్ విగతశోకవ్యాప్తిపీడాస్పదా
దనసంశోకముఁ బుష్పపల్లవఫలోద్దామద్రుమానీకమున్
స్వనితోద్ధూతపతాకముం బ్రవిచరద్వైమానికానీకమున్
ఘనగంగాసలిలైకమున్ మఘవయుక్తశ్రీకమున్ నాకమున్.

వ. కని రక్కసులఱేఁడు వెక్కసంబై చాల్పు గలవేల్పుల నెలవులం దఱిఁ జొచ్చి
చెచ్చెర నందనవాటికిం జని చని ముందట నెఱపడక మొన మోసి చిగురుదిగురు
తలిరాకుజొంపంబు నన మొగుడుమొగ్గ యరవిరి నెఱవిరి గుత్తిపిందె పూఁప
దోరగాయ పండు గెలకతండంబుల వ్రేఁగు లాఁగలేక మూఁగి వీఁగి వ్రేఁక లగు
మ్రాఁకులపోకఁ జకుఁ జేఁట లగు పెందోఁటలును దోఁటల గాటంబులై నివ్వటి
ల్లుమవ్వంపుఁగ్రొవ్విరులకుఁ గవలు వివ్వక కసిమసలు గలిగి ముసరి కొసరి పూని
పోని తేనియ లాని విసరు గొని మసరు కవిసి క్రొవ్వి [1]రిమ్మగొని జుమ్ముజుమ్మనుచు
జంజాటించు తేఁటిదాఁటులును దాఁటువడక నాటుకొని పూవిడుచు కూడి జోడు వి
డక క్రొమ్మావుల కమ్మనికొమ్మల నిమ్ములముసరి మిసిమి గలకిసలయమ్ముల వోసంగ
మోసంగి కిసరువడక కసరు సిసి బిట్టు రట్టడితనంబు లలమి నించి కరాళించుకోయి
లలమొత్తంబులును మొత్తంబులై చిత్తంబుల మత్తంబు లగుతత్తఱంబుల
నొయ్యనఁ దియ్యనిపండ్లకుఁ గ్రయ్యంబడి చయ్యన నెసరేఁగి పేసంబులు గ్రాసం
బులుగాఁ గొని వాసి కెక్కు పలుబాస లాడుచు బహుప్రకారంబు లగుకీరంబు
లును గీరంబులకు సరి గడచి మింట నంట నెగసి పెట్టలం బట్టి చీరి యుట్టుట్టు చనక
నెట్టుకొని నెలవుల వ్రాలుచు నింపుగలరవమ్ములు గలుగుకలరవమ్ములును గల
రవమ్ము[2]లలరం గొలంకులకొలంకుల కెలంకులఁ గడంకలం బ్రియల నిడుకొని క్రమ్మి
దొమ్మిసేసి యొలదమ్మితూఁడుల వాఁడులగుచంచువుల జించి మెక్కి చొక్కి మిక్కి
లికలంకలం బడుచు నలబలంబులు సేయుకలహంసంబులును హంసరుచిజనితవికస
నముల వికవిక నగుచుం బస గలిగి మిసమిస మెఱయుపసిఁడికెందమ్మిలిందిరామం
దిరమ్ములఁ జందమ్ములుగ నందమ్ము లగుకొలంకులును గొలంకులకెల్లఁ దడిసి
వడవడ వడంకుచు వల్లిబిల్లులు గొని సాఁగినతీఁగెయిండ్లగండ్లయారములం తోర

1. రిమ్ముల గొని. 2. అమరఁ కొలఁకుల కొలంకులం.

ములు సెడి పలువిరుఁకమ్మవేఁపుల త్రేఁగుసందడాఁగి లేక యీఁడిగిలం బడుగాడ్పు
లును గాడ్పులవలన నెగసి గగనమున విరిసి పలువన్నెలం జెన్నగు మేలుకట్టుఁబు
ట్టంబుల తెఱంగున పట్టంబు లయి కుసుమపరాగంబులును బరాగంబుల సరా
గంబు లగువాఁగు వ్రంతల చెంతలగుంపులుగొని గఱికిజొంపంబులం బులుదిని ముం
పులుగొని పెల్లునెఱ్ఱు వెట్టుచు నాడుచుఁ బాడుచుఁ గులుకఁగదల వాకలవాడలజాడ
లం బరుగులిడు మాపెల క్రీడల వేడుకలం గూడుకొని యుండ్ల వాకిండ్లకుం జేరిపారు
లకోరికల కనుపారక లగుచు పన్పృతంబు గురియు కామధేనువులను గామధేనువు
లకు నిలువనీడ లగుచు నడిగిన జనమ్ములకు ధనమ్ములు ఘనమ్ముగఁ బుడుకు కల్ప
తరువులను గల్పతరువుల పల్లవమంజరులఁ గూజరులకు విఱిచి యిచ్చుచు మచ్చిక
లకలిమి నిచ్చ మెచ్చుచుఁ గృతకగిరులచఱుల సిరులనడరు పడఁతులనడలకు గురువు
లగుచు మెఱయు మరువుల నొత్తరించు మత్తేభంబులను నిభంబుల సరస నొరసి
కొని వరుసఁ బరుసఁదనము లెడలి సుకరములగు మకరతోరణస్తంభంబులు
ను దోరణస్తంభంబుల చేరువ నిలిచి చెఱకువిలుతుం డొఱవెఱికిన బెడిదములగు
నవకంపు మెఱుఁగుఁ జిగురుటడిదముల తెఱంగున నిలుకడ సంపదలు గలుగు శంపల
సొంపునం గరచరణాదిశాఖలు గలచంద్ర రేఖలపోఁడిమిని వాహిని గల మోహినీ
విద్యల గ్రద్దనఁ జూపులకుం దీపులొదవించుచు మర్మకర్మంబుల వశంబు లరయు
యశంబులు గలిగి యనూనంబు లగు విమానంబు లెక్కి చచ్చి వచ్చిన సచ్చరిత్రు
లకుం జెచ్చెర నెదురుచని తూకొని తోకొనిపోవు రంభాదికుంభికుంభకుచలకల
కలంబులును గలహంసకారండవకోకసారసబృందసుందరసుందరియు నిందీవ
రారవిందవందదిందిందిరయు నభంగయు సభంగయు నగుగంగ నింగికింబొంగె
నో యని మిగుల దిగులుపడఁ బొంగడ్తల కెక్కినయగడ్తలును నగడ్తల మిన్నేటి
తేటనీట నీటులీనుపాటి నూటిచల్లులాటల మేటికూటువలు గొనుచు నేచిన
ఖేచరకన్యకావారంబులును వారవనితాసుపూజితవిరాజితదేహళిపాటవంబు లగు
గోపురకవకకవాటంబులును గవాటవేదికాఘటితమణిగణకిరణోదారంబు లగు నిం
ద్రనీలస్తంభగంభీరతలును గంభీరవిమలకమలరాగపాలికామాలికావారంబు లగు
చతుర్ద్వారంబులును ద్వారదేశంబుల చావిళ్లం గావ ళ్లుండి ప్రొద్దు వోక
పెద్దరక్కసుల వేల్పుల కయ్యంబులు నెయ్యంబులం జెప్పికొను చున్న యస్త్ర
శస్త్రధారులు శూరులు నయిన మహాద్వారపాలకవీరులును వీరరసజలధి
వేలాకారంబు లయి శుద్ధస్ఫటికబద్ధమహోత్తాలసోపానసుకుమారంబులును
గుమారవజ్ర మహారజత ప్రదీప్తంబులు నగు వప్రంబులును వప్రోపరివజ్రకుడ్య
శిరోభాగచంద్రకాంతతరుణహిమకరకిరణముఖరంబు లగు సాలశిఖరంబులును
శిఖరస్తోమధామనికృత్తతారకంబులును దారకాతమణిశిలాకతోరణంబు లగు

చు మిగుల నలిత యగుచు నగరిసిరి [1]మీఱ నమరు మొగుళులు పొడగని నిలుకడ
లకు నలువ నడిగికొని పడసిన నీడిచెరఁగులవలె బెనఁగు పసం దొరంబు లగు
ప్రాకారంబులును బ్రాకారకాంచనాంచితయుక్తహస్తముహూర్తఖర్వాగంధర్వ వాహినీ
వాలకంబు లగుమరకతాట్టాలకంబులును నట్టాలకోత్తుంగవజ్రమయ స్తంభో
దంచనంబులును బరభటప్రాణవంచనంబులు సమువంచనంబులు నగు దంచ
నంబులును దంచనంబులతుదలు రథాంబుజముఖసుధలు నొరసికొనం గోట
యీావలి యావలితిపియనిదివియులకరిణి రుచిరము లగుచు బచరించునహిమకర
హిమకరమండలంబులును హిమకరమండలంబు సిద్ధంపుబద్దం బని మూఁగి తొంగి
చూచుచు నళికఫలకంబులఁ గులకములు గొనునలకములం దరపి తిలకములం
దెఱఁగుపఱుచుకొనుసమయముల వెఱ్ఱి నొడఁగిరిదిపి ముకురముసం బ్రతిఫలి
తు లైనపకు లితరసతులరతుల కనుమతు లని కనుకసిగ మరలి సెడ తెలంగి
నం గలింగి చని కాంతులు వొలయు నలయుముగుదలకు నేకాంతంబు లైనగగన
సము త్సేధంబు లైన రాజసౌధంబులును సౌధంబులనిముల ము త్తియంపుసరులతోడి
నిబ్బరపుగుబ్బ చన్నులచెన్నులం బ్రక్కలం జుక్కలపమవు లుండ మండితసౌధ
శిఖరంబులకు శృంగారంబు లయినశృంగారంబులును భృంగారశయనజాలకడో
లికాసిశ్రేణికాదివిశేషరమ్యంబు లయినహార్మ్యంబులును హార్మ్యకనకగవాక్ష
రంధ్రనిర్గతకర్పూరకుంకుమాగురుధూపధూమంబులును ధూమంబులు జీమూత
స్తోమంబు లని ప్రేమంబు లుబ్బ గొబ్బునం [2]డబ్బాటుపబ్బంబు లబ్బెనని మరులు
గొని పురులవన్నియలసికులు సరులుగొనం గుటవిటపములఁదటపెట నటించుచుఁ
బలుకులు విరిసి కిఱుకువొడుచువలతేంఁ మఱపుఁజమపులటీక లనం గేక లిడునెమి
ళ్లును నెమిళ్ల పురులనారలు నారు లగురతనంపువిండ్లపనదము లనుతలంపులం
దోఁకలు జడిసి పీఁకలు మెఱసి మూఁకలు గొని దివి కెగిరి రవికిం గవిసినరాహు
పుక్రియం దివిఁ దడంబడుపడగలును బడగలును గొడుగులును దమకు
నాలంబులకు నడియాలంబులు గఁ దొరంబు లైనసారంబుల బీరంబులు మెఱసి
బెబ్బులులగబ్బునం గరులసికుల సింగంబులభంగుల శరభంబులరభసంబుల
ధూమకేతువులరీతుల వైరం జీరికిం గొనక శంక లుడిగి ఱంకె లిడుచు లంకె లై
లెక్కకు మిక్కిలి యగుచు రక్కసులచక్కటి యొక్కటికయ్యముల దయ్యము
లెఱుంగం దిరుగువీరభటకదంబంబులును గదంబకరవాలశూలాదుల మెఱుం
గులు మెఱపుల తెఱంగుల దిశల చెఱంగులం దుఱంగలింప నేమి నినదంబు
దలము లగునుఱుములుగ నడ మొగిళ్ల పెల్లునం బ్రవర్షితరథికమనోరథంబు లగు
రథంబులగములును గములు గొని గమనవేగములవలన హరిహరుల వగి గాలిం
జాలింబడ గెలికొని ఘనంబు లగుమనంబులం దెగడి నెగడుతురంగంబు లగు

1. పరిమితి గల మొగములు. 2. గిడ్డాటు.

గోపురంబులును రంగదుత్తుంగవిశదముదకలకరటికటతటజనితమదసలిలకణగణ విచిత్ర శరీర...యనఘజపరిళమిళితలలితనిఖిలదిగధిపతిసుభకరకరకనకకటకఘటిత మణి... జవనసముదిత రేణువర్గదుర్గమంబు లయి నిర్వక్ర మార్గంబులును మార్గస్థలోపాంత...తటకటకతానాయులోనేకనగనాతీతరోహణాచలతుల్యవి రాజమానంబులగు విటంకంబులును విమానవిమానసుందరసుందరీబృందోపసంవాదితభూరిఝంకారాకంజనమృదంగకాహళశంఖాదివాదనానూనగానసాహిత్యనృత్యవిశేషంబులును విశేషరత్న సంఘటితశృంగారశృంగాటకకవాటికా దేహళీప్రదీపంబులును దివ్యమానమానితసభామండపఖచితరుచిరచింతారత్నంబులును గలిగి రత్నాకరంబును బోలె ననేకకౌశికవాహినీవిశ్రుతం బయి శ్రుతివాక్యంబునుం బోలె సకల్మషసుపర్ణప్రభూతం బయి భూతపతికంఠంబునుం బోలె భోగిరాజకాంతం బయి కాంతాకుచంబునుంబోలె సువృత్తం బయి వృత్తజాతంబునుం బోలె సహాగుణఘనవిచయమాభిరామం బయి రామచంద్రతేజంబునుంబోలె ఖరదూషణాదిదోషాచరాసంబంధం బయి లబ్ధదుర్గచరిత్రంబునుంబోలె విమలాంతరింగద్యోతమానం బయి మానధనునినడవడియునుం బోలె సన్మార్గభాతిసుందరం బయి సుందరోద్యానంబునుంబోలె రంభాంచితాశోకపున్నాగంబయి పున్నాగంబునుంబోలె సురభిసుమనోవిశేషంబయి శేషాహిమస్తంబునుంబోలె సున్నతక్షమావిశారదం బయి శారదసముదయంబునుం బోలె ధవళజీమూతప్రకాశితం బయి సితేతరాజినదానంబునుంబోలె సరసతిలోత్తమం బై యుత్తమపురుషవచనంబునుంబోలె ననేకసుధారసప్రవర్షం బై వర్షాదియునుంబోలె నుల్లసదింద్రగోపం బయి గోపతిమూఁపురంబునుంబోలె విచక్షుణార్యాలంకృతం బయి కృతార్థం బయినయమరావతీనామనగరంబు నేరం జని కోటచుట్టునుం బట్టు గలుగ బలంబులఁ జలంబున విడియం బంచి పొంచి మార్గంబు లెల్ల నరికట్టుకొని యేమఱక యుండె నంత. 450

క. మాయురు నగవులకును గను. మూయదు కాలంబుకతన | ముదియదు ఖలులం
డాయరు పుణ్యజనంబులఁ, బాయరు సురరాజుపట్టి ప్రమదాజనముల్. 451

వ. అప్పుడు. 452

క. దుర్భరదానవశంఖా, విర్భూతధ్వనులు నిండి | విబుధేంద్రవధూ
గర్భములు వగిలి లోపలి,యర్భకతతు లావు రనుచు | నాక్రోశించెన్. 453

వ. అంత. 454

సీ. బలి వచ్చి విడియుట | బలభేది వీక్షించి, గట్టిగాఁ గోటకుఁ | గాపు పెట్టి
దేవవీరులుఁ దాను | దేవతామంత్రిని, రప్పించి సురవైరి | రాకఁ జెప్పి
ప్రళయానలునిభంగి | భాసిల్లుచున్నాఁడు ,ఘోరరాక్షసులను | గూడినాఁడు
మన కోడి చని నేఁడు | మరల వీఁ డేతెంచె, నేతపంబున వీని | కింత వచ్చె

ఆ. నీమరాత్మకునకు నెవఁడు దోడయ్యె, నింకవీనిఁ గెల్వ నేది త్రోవ
యేమి చేయువార మెక్కడఁ జొగఁటిమి, నెదురు మోహరింప నెవ్వఁ డోపు.

క. మ్రింగెడునా కాశంబును, బొంగెడు నమరాద్రి కంటెఁ బొడవై పిడుగన్
మ్రింగెడు గాలాంతకు క్రియ, భంగించు మహోద్బద్ధ బలకజక్ష్యున్. 456

క. ఈ రాదు రాజ్య మెల్లను, బో రాదు రణంబు సేయఁ బోయిన మీఁదన్
రా రాజు దనుజుచేతను, జారాదిఁ మీఁద నేమి సేయుద మహాత్మా. 457

వ. అనిన సురరాజునకు సురాచార్యుం డిట్లనియె. 458

సీ. వినవయ్య దేవేంద్ర వీనికి సంపద, బ్రహ్మవాదులు భృగు ప్రవరు లర్థి
నిచ్చిరి రాక్షసు నెదుర సంచారింప, హరి యీశ్వరుఁడు దక్క నన్యజనులు
నీవును నీసముల్ నీకంటె ఘనులును, జాలరు రాజ్యంబు చాలు నీకు
విడిచి పోవుట నీతి విబుధనివాసంబు, విమతులు నలఁగెడువేళ చూచి

తే. మరలి మఱునాఁడు వచ్చుట మానితంబు, విప్రబలమున వీనికి వృద్ధి వచ్చె
వారిఁగైకొనకిటమీఁద వాఁడి చెడును, దలఁగుమందాఁక రిపు పేరు దడవవలదు.

క. పరు గెలువ వలయు నొండెను, సరిఁ బోరఁగవలయు నొండె జావలె నొండెన్
సరిగెలుపు మృతియు దొరకమి, సరసంబుగ మున్న తొలఁగి చనవలె నొండెన్.

వ. అనినఁ గార్యకాల ప్రదర్శి యగు బృహస్పతివచనంబులు విని కామరూపులై దివిజులు త్రివిష్టపంబు విడిచి తమతమ పొందుపట్లకుం జనిరి బలియును బ్రతిభట్ట వివర్జిత యగు దేవధాని [1]నధిష్ఠించి జగత్త్రయంబునుం దనవశంబు సేసికొని విశ్వవిజయుండై పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయుచుండె శిష్యవత్సలు లగు భృగ్వాదు లతనిచేత శతాశ్వమేధంబులు సేయించిరి తత్కాలంబున. 461

శా. అర్థుల్ వేఁడరు దాతలుం జెడరు సత్కార్యారంభముల్ పంచఁ బ్ర
త్యర్థుల్ లేరు మహోత్సవంబులను దేవాగారముల్ వొల్చెఁ బూ
ర్ణార్థుల్ విప్రులు వర్షముల్ గురియుఁ గాలార్హంబులై ధాత్రికిన్
సార్థం బయ్యె వసుంధరాత్వ మసురేంద్రాధీశు రాజ్యంబునన్. 462

వ. అంత. 463

సీ. తనతనూజులఁ బ్రోలు దనుజులు గొనుటయు, వేల్పులెల్లను డాఁగ వెడలుటయును
భావించి సురమాత పరితాపమును బొంది, వగ సనాథావృతి వనరుచుండ
నా యమ్మ పెనిమిటి యగు కశ్యపబ్రహ్మ, మఱి యొకనాఁడు సమాధి మాని
తనకుటుంబిని యున్నధామంబునకు నేఁగి, నాతిచే విహితార్చనములు వడసి

ఆ. వంది వ్రాలి కుంది వాపినయిల్లాలి, వదనవారిజంబు వసివుఁ జూచి
చేరఁ దిగిచి మగువచిబుకంబు పుడుకుచు, వారిజాక్షి యేల వగచె దనుచు.

వ. అమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 465

1. బ్రతిష్ఠించి.

మ. తెఱవా విప్రులు పూర్ణులే జరుగునే దేవార్చనాచారముల్
తఱితో వేలుతురే గృహస్థులు సుతుల్ ధర్మానుసంధాయులే
నెఱి నభ్యాగతకోటి కిన్నఁ గుడుదే నీరంబునుం బోయుదే
మఱి లేకర్థుల దాసులని సుజనులన్ మన్నింపుదే పేదలన్. 466

ఆ. అన్న మైనఁ దక్ర మైనఁ బాయసం బైన, శాక మైనఁ దనకు జరుగుకొలఁది
నతిథిజనుల కడ్డ మాడక యిడరేసి, లేము వారు కలిగి లేనివారు. 467

వ. మఱియు. 468

ఆ. నెలఁత విష్ణునకును నిఖిలదేవాత్మున, కానవంబు శిఖియు నవనిసురులు
వారు దనియఁ దనియు వనజాతలోచనుఁ, డతఁడు దనియ జగములన్ని దనియు.

క. బిడ్డలు వెఱతురె నీకొఱ, గొడ్డంబులు సేయ రెల్లఁ గోడండ్రును మా
కొడ్డారింపక నడతురె, యొడ్డము గాకున్నదే మృగేక్షణ యింటన్. 470

వ. అని పలికినం బతికి సతి యిట్లనియె. 471

ఉ. ప్రేమ యొకింత లేక దితిబిడ్డలు బిడ్డలబిడ్డలున్ మహా
భీమబలాఢ్యులై తనయబిడ్డల సంపదఁ దోలి సాహసా
క్రామితవైరు లయ్యు నమరావతి నేలుచు నున్నవారు నీ
కేమని విన్నవింతు హృదయేశ్వర మేలు దలంచి చూడవే. 472

క. అక్కాచెల్లెం డ్రయ్యును, దక్కుదు నాతోడఁ బోరఁ దానును దితియున్
రక్కసులు సురల మొత్తఁగ, నక్కట వల దనదు చూచు నౌనౌ ననుచున్.

సీ. ఎండకన్నెఱుఁగని యింద్రు నిల్లాలు, పలుపంచలను జాలిఁ బడియె నేఁడు
త్రిభువనసామ్రాజ్యవిభవంబుఁ గోల్పోయి, దేవేంద్రుఁ డడవులఁ దిరిగె నేఁడు
గలిమి గారాబుబిడ్డలు జయంతాదులు, శబరాన్వయులవెంటఁ జనిరి నేఁడు
నమరుల కాధార మగు నమరావతి యసురుల కాటపట్టయ్యె నేఁడు

ఆ. బలి జగముల నెల్లఁ బాలించుచున్నాఁడు, వాని గెలువ రాదు వాసవునకు
యాగభాగ మెల్ల నతఁడ హరించును, గడఁగ సురల కెక్కడి యిమ్ము నేఁడు.

క. ప్రజలకు నెల్లను సముఁడవు, ప్రజలను గను పారఁ గన్న బ్రహ్మవు నయ్యుం
బ్రజలందు దుష్టమతులను, నిదమ్ముగ శిక్షింప వలదె నీవు మహాత్మా. 475

మ. సురలన్ సభ్యుల నార్తులన్ [1]విధురులన్ శోకంబు వారించి ని
ర్జరధామన్ నిలువంగ రాత్రిచరులన్ శాసింప సత్కార్య మీ
వెర వేరీతి ఘటిల్లు నట్టి క్రమమున్ వేగంబ చింతింపవే
కరుణాలోక[2]సుధాబ్ధిం దనుపవే కల్యాణసంధాయకా. 476

వ. అనిన మనోవల్లభపలుకు లాకర్ణించి ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి విజ్ఞాన
దృష్టి నవలంబించి భావికాలకార్యంబు విచారించి కశ్యపబ్రహ్మ యిట్లనియె.

1. విరతులన్. 2. 'సుధాంబుధిం' వ్రా. ప్ర.

మ. జనకుం డెవ్వఁడు సూతుఁ డెవ్వఁడు జనిస్థానంబు లెచ్చోటు సం
జననం బెయ్యది మేను లేకొలఁది సంసారంబు లేరూపముల్
వినుమా యింతయు విష్ణుమాయ దలఁపన్ వేఱేమి లేదు మో
హనిబంధంబు నిదాన మింతటికి జాయా విష్ణుఁ బో సేవింపవే. 478

వ. అగు నయిననుం గాలోచితకార్యంబు సెప్పెద. 479

మ. భగవంతుం బరమున్ జనార్దనుఁ గృపాపారీణు సర్వాత్మకున్
జగదీశున్ హరి సేవ సేయుము తదంశ సాంగత్యముం బొంది నీ
తగు నిష్టార్థము లెల్ల నిచ్చు నఖిలార్థావాప్తి సేకూరెడిన్
భగవత్సేవలఁ బొంద రాదె బహుసౌభాగ్యంబులం బ్రేయసీ. 480

వ. అనిన గృహస్థునకు గృహిణి యిట్లనియె. 481

క. నారాయణుఁ బరమేశ్వరు, నేరీతిం దలఁతు మంత్ర మెయ్యది విహితా
చారంబు లే ప్రకారము, లారాధనకాల మెద్ది యానతి యీవే. 482

వ. అనినం (గశ్యప)ప్రజాపతి సతికిం బయోభక్షణం బను వ్రతం బుపదేశించి తత్కాలంబును దన్మంత్రంబును దద్విధానంబును దదుపవాసపానభోజన ప్రకారంబులును నెఱింగించిన నదితియును ఫాల్గునమాసంబున శుక్లపక్షంబునఁ బ్రథమదివసంబునన్ దొరఁకొని పండ్రెండు దినంబులు హరిసమర్పణంబుగా వ్రతంబు సేసి వ్రతాంతంబున నియతి యై యున్న యెడఁ జతుర్బాహుండును బీతవాసుండును శంఖచక్రగదాధరుండును నై నేత్రం(బుల క)గోచరుం డైన నారాయణదేవుం(డు ప్రత్యక్షం బైనం) గనుంగొని. 483

క. కన్నుల సంతోషాశ్రులు, చన్నులపైఁ బఱవఁ బులకజాలము లెసఁగన్
సన్నుతులును సన్నతులును, నున్నతరుచిఁ జేసె నిటలయుక్తాంజలి యై. 484

క. చూపుల శ్రీపతిరూపము, నాపోవక త్రావి త్రావి హర్షోదత యై
వాపుచ్చి మందమధురా, లాపంబులఁ బొగడె నదితి లక్ష్మీనాథున్. 435

సీ. యజ్ఞేశ విశ్వంభ రాచ్యుత శ్రవణమంగళనామధేయ లోకస్వరూప
యాపన్న భక్తజనార్తివిఖండన, దీనలోకాధార తీర్థపాద
విశ్వోద్భవస్థితివిలయకారణభూత సంతతానంద శశ్వద్విలాప
యాయువు దేహంబు ననుపమలక్ష్మియు, వసుధయు దివము త్రివర్గములును

తే. వైదికజ్ఞానమును ముక్తి వైరిజయము, నిన్నుఁ గొలువనివరులకు నెట్లు గలదె
వినుతమందార గుణహార వేదసార, ప్రణతవత్సల పద్మాక్ష పరమపురుష.

ఆ. అసురవరులు సురల నదలించి బెదరించి, నాక మేలుచున్న నాఁటనుండి
కన్నకడుపు గాన కంటఁ గూరుకు రాదు, కడుపుఁ బొక్కు మాన్పి కావవయ్య.

వ. అనిన విని దరహసితవదనుం డయి యాశ్రితకామధేను వైన యప్పరమేశ్వరుం

1. సంతతైశ్వర్య

డి ట్లనియె. 48

శా. నీ కోడండ్రును నీకుమారవరులున్ నీనాథుఁడున్ నీవు సం
శ్లోకింపన్ సతులుం బతుల్ మిగుల సంశ్లాఘింప రాత్రించరుల్
శోకింపన్ భవదీయగర్భమునఁ దేజోమూర్తి జన్మించెదన్
నాకున్ వేడుకపుట్టె నీసుతుఁడనై సంవర్తించి వర్తింపఁగాన్. 48

మ. బలిమిన్ దైత్యులఁ జంప రాదు వినయోపాయంబునం గాని సం
చలనం బొందరు నేను నీయతిథినై సద్భక్తికిన్ మెచ్చితిన్
బలివిధ్వంసనుఁడన్ నిలింపగణముం బౌలోమియున్ మెచ్చ దై
త్యులరాజ్యంబు హరింతు నింద్రునికి నిత్తున్ దుఃఖ మింకేటికిన్. 49

క. నీరమణుని సేవింపుము, నారూపము మానసించి నలి నీగర్భా
గారంబు వచ్చి చొచ్చెద, గారామునఁ బెంప వమ్మ కరుణన్ నన్నున్. 491

క. ఏలింతు దివము సురలను, బాలింతు మహేంద్రయువతిభాగ్యశ్రీలం
దూలింతు దానవుల నిర్మూలింతు రిపుప్రియాంగనములభూషణముల్. 492

వ. అని యిట్లు భక్తజనపరతంత్రుం డగు పురాణపురుషుం డాన తిచ్చి తిరోహితుం డయ్యె నయ్యదితియుఁ గృతకృత్యయై సంతోషంబునఁ దనమనోవల్లభుం డగు కశ్యపు నాశ్రయించి సేవించుచుండె నంత నొక్క దినంబున. 493

ఆ. ఘనసమాధినుండి కశ్యపుఁ డచ్యుతు, నంశ మాత్మ నొలయ నదితియందుఁ
దనదువీర్య మధికతరము సేర్చెను గాలి, శిఖిని దారువందుఁ జేర్చినట్లు. 494

వ. ఇట్లు కశ్యపచిరతరతపస్సంభృతవీర్యప్రతిష్ఠగర్భ యై సురలతల్లి యుల్లంబున నుల్లసిల్లుచు నుండె నంత. 495

క. చలచల నై పిదపిద నై,[1] కలలం బై కరుడు గట్టి గళనాళముతోఁ
గల యేర్పడి గర్భం బై, నెల మసలం జీర చిక్కె నెలఁతకు నధిపా. 496

క. నెలఁతకు జూ లై నెల రె,న్నెల లై మఱి మూఁడు నాల్గునెల లైవరుసన్
నెల లంత కంత కెక్కఁగ, నెలలును దగ్గఱియె నసురనిర్మూలతకున్. 497

క. మహితతరమేఘమాలా, పిహితాయుతచండభానుబింబప్రభతో
విహితాంగంబులఁ గశ్యపు, గృహిణీగర్భమున శిశువు గ్రీడించె నృపా. 498

క. తనకడుపున నొకయిఱుమునఁ, గొనకొనిజగములును నిముడుకొను పెనుముదుకం
డనిమిషులజననికడుపునఁ, దనుగతిఁ గడు నడఁగి ముడిఁగి తన రెడు బెడఁగై.

వ. అంత నక్కాంతాతిలకంబు క్రమక్రమంబున. 500

మ. నిలిపెన్ ఱెప్పల బృందిమన్ విశదిమన్ నేత్రంబులం జూచుకం
బుల నాకాళిమ మేఖలం [2]ద్రఢిమ నెమ్మోము మారఁ గాఁ బాండిమ
వ్వలిమిం జన్నుల శ్రోణిపాళిఁ బ్రథిమ న్మధ్యంబునన్ బృంహిమ

1. కలలం బై. 2. ప్రథిమన్; 3. గరిమన్.

న్లలితాత్మకిన్ లఘిమన్ మహామహిమ మేలన్ గర్భముర్వారమై. 501

క. పెట్టుదురు నుదుట భూతిఁ, బొట్టిడుదురు మేనఁ బట్టుఁ బుట్టంబై కోయిం
బెట్టుదురు వేల్పులమ్మకుఁ, గట్టుదురు సురక్ష పెంచి గర్భంబునకున్. 502

వ. ఇవ్విధంబున. 503

తే. విశ్వగర్భుఁడు దనగర్భ వివరమందుఁ, బాలుపొందుటకుఁ బూన్కిఁ జై పాటకరింప
వేఁకచూలాలి, తనమున వేల్పుఁబెద్ద, పోఁడిమెల్లన నీళ్యాడఁ బ్రొద్దు లయ్యె.

వ. తదనంతరంబునం జతురాననుం డరుగుదెంచి యదితిగర్భపరిభ్రమవిభ్రముం
డగు నప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి యిట్లని స్తుతియించె. 505

సీ. త్రిజగజ్జయోన్నత దేవ యురుక్రమ, పృథులాత్మ శిపివిష్ట పృశ్నిగర్భ
ప్రీత త్రిణాభ త్రిపృష్ఠ జగంబుల, కాద్యంత మధ్యంబు లరయ నీవ
జంగమస్థావరజననాది హేతువు, నీవ కాలంబవై నిఖిలమాత్మ
లోపల ధరియింతు లోనిజంతుల నెల్ల, స్రోతంబులోఁ గొని సుందరతను

తే. బ్రహ్మలకునెల్ల సంభవభవన మీవ, దివమునకుఁ బాసి దుర్దశ దిక్కులేక
శోకవార్ధి మునింగిన సురలకెల్లఁ, దేలనాధారమగు చున్నతెప్ప వీవ. 506

క. విచ్చేయు మదితిగర్భము, చెచ్చెర వెలువడి మహాత్మ చిరకాలంబున్
విచ్చలవిడి లేకమరులు, ముచ్చటపడి యున్నవారు ముదమందింపన్. 507

—వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము—

వ. అని యిట్లు కమలసంభవుండు వినుతి సేయునయ్యవసరంబున. 508

మ. రవి మధ్యాహ్నమునం జరింప గ్రహతారాచంద్రభద్రస్థితిన్
శ్రవణద్వాదశినాఁడు శ్రోణ నభిజిత్సంజ్ఞాతలగ్నంబునన్
భువనాధీశుఁడు పుట్టె వామనగతిన్ బుణ్యవ్రతోపేతకున్
దివిజాధీశ్వరుమాతకున్ బరతపఃశ్రీవ్యక్తవిఖ్యాతకున్. 509

వ. మఱియు నద్దేవుండు శంఖచక్రగదాకమలకలితచతుర్భుజుండును పిశంగవర్ణవ
స్త్రుండును మకరకుండలమండితగండభాగుండును శ్రీవత్సవక్షుండును నళిన
చక్షుండును నిరంతరశ్రీవిరాజితరోలంబకదంబవిలంబితవనమాలికాపరిష్కృ
తుండును గనకకంకణకాంచీకిరీటవలయాంగదనూపురాలంకృతుండును గమనీయ
కంఠకౌస్తుభాభరణుండును నిఖిలజనమనోహరుండును నై యవతరించిన సమ
యంబున. 510

శా. చింతం బాసిరి యక్షతార్క్ష్యమనుజస్సిద్ధోరగాధీశ్వరుల్
సంతోషించిరి సాధ్యచారణమునీశబ్రహ్మవిద్యాధరుల్
గాంతిం జెందిరి భానుచంద్రములు రంగద్గీతవాద్యంబులన్
గంతుల్ వైచిరి మింటఁ గింపురుషులున్ గంధర్వులుం గిన్నరుల్. 511

క. దిక్కులకావిరి వాసెను, నెక్కుడు నిర్మలత నొందె నేడుపయోధుల్

నిక్కమై నిలిచె ధరణియుఁ, జుక్కలత్రోవయును విప్రసురసేవ్యములై. 51

క. మునుపుల్ఱని విమలవానల, జొంపంబులు గురిసె సురలు సుమనోమధువుల్ తుంపర లెగయఁ బరాగపు, రొంపుల భూభాగ మతినిరూపిత మయ్యెన్. 513

వ. తదనంతరంబ. 514

ఆ. ఈమహానుభావుఁ [1]డెట్టింత కాలంబు, నుదరమందు నిలిచి యుండె ననుచు నదితి వెఱఁగుపడియె నానందజయశబ్దములను గశ్యపుండు మ్రొక్కి నుతించె.

వ. అంత నవ్విభుండు పాయుధసాలంకారం బగుతనదివ్యరూపంబు నుజ్జగించి రూపాంతరం బంగీకరించి కపటవటునిచందంబున నుపనయనవయస్కుండైన వామనబాలకుండై జల్లిముందటఁ గుమారసముచితాలాపంబు లాడుచుఁ గ్రీడించు సమయంబున నదితియుం దనయావలోకనపరిణామపారవశ్యంబున. 516

ఆ. నన్నుఁ గన్నతండ్రి నాపాలిదైవమ నా తపఃఫలంబ నాకుమార నాదుచిన్నవడుగ నాకులదీపక, రాఁగదయ్య భాగ్యరాశి వగుచు. 517

క. అన్నా రమ్మని దగ్గఱఁ, జన్నులపాలేఱువాఱ సంశ్లేషిణియై చిన్నారిమొగము నివురుచుఁ, గన్నారం జూచెఁ గన్నకడుపై యుంటన్. 518

వ. అంత. 519

క. పురు డీవోఁటికి నిందఱ, పురు డంబిక గాక యొరులు పురుడే యనుచుం బురుటాలికిఁ బదిదినముల, పురుడు ప్రవర్తించి రెలమిఁ బుణ్యపురకితల్. 520

వ. అంత నబ్బాలునకు సంతసంబున మహర్షులు గశ్యపప్రజాపతిం బురస్కరించుకొని సముచితోపనయనకర్మకలాపంబు సేయించిరి సవితసావిత్రి నుపదేశించె బృహస్పతి యజ్ఞోపవీతంబును గశ్యపుండు ముంజియుఁ గౌపీనం బదితియు ధరణి కృష్ణాజినంబును దండంబు (వనస్పతి యగు)సోముండును [2]గగనాధిష్ఠానదేవత ఛత్త్రంబును గమండలువు బ్రహ్మయు సరస్వతి యక్షమాలికయు సప్తర్షులు కుశపవిత్రంబులు నిచ్చిరి మఱియును. 521

క. భిక్షాపాత్రిక నిచ్చెను, యక్షేశుఁడు వామనునకు నక్షయ మనుచున్ సాక్షాత్కరించి పెట్టెను, భిక్షునకు భవాని పూర్ణభిక్ష నరేంద్రా. 522

క. శుద్ధబ్రహ్మర్షిసమారాధ్యుండై విహితమంత్రరాజిఁ జదువుచు నిద్ధం బగుననలంబున, వృద్ధాచారమున వటుఁడు వేల్చెం గడఁకన్ 523

బలిచక్రవర్తికడకు వామనమూర్తి యేతెంచుట.

వ. ఇట్లు కృతకృత్యుండై వమాయామాణవకుండు దేశాంతరసమాగతు లగు బ్రాహ్మణులం (గొందఱ) నవలోకించి యిట్లనియె. 524

వత్తురె విప్రులు వేఁడఁగ, నిత్తురె దాతలును వేడ్క నిష్టార్థములం దెత్తురె మీయను సంపద, [3]లిత్తెఱఁగున దానవీరుఁ డెవ్వఁడొ చెపుఁడా. 525

1. తేలాకో యీకాల, 2. గగనంబు గొడుగును, 3 లెత్తెరవుగ.

వ. అనిన [1]నఖిలదేశీయు లగుభూసురు లి ట్లనిరి. 526

మ. కలరు ల్దాతలు నిత్తురు ల్ధనములుం గామ్యార్థముల్ గొంచు వి
ప్రులు నేతెంతురు గాని యీవిని బలిం బోల న్వదాన్యుండు లేఁ
డలఘుం డై యొనరించె నధ్వరశతం బా భార్గవానుజ్ఞచే
బలి వేఁడం బడయంగ వచ్చు బహుసంపల్లాభముల్ వామనా. 527

వ. అని తెలియం జెప్పినబ్రాహ్మణులవచనంబు లాలకించి లోకంబులకుం బ్రీతి పుట్టింపఁ బయనం బై లాఘవచనంబులు గైకొని తల్లిదండ్రుల వీడ్కొని శుభముహూర్తంబునం గదలి. 528

క. ప్రక్షీణదివిజవల్లభ, రక్షాపరతంత్రుఁ డగుచు రాజీవాక్షుం
డాక్షణమున బలియింటికి, భిక్షాగమనంబు సేసెఁ బేదఱికమునన్. 529

క. హరిహరి సిరి యురమునఁ గల, హరి హరిహయుకొఱకు దనుజు నడుగం జనియెం
బరహితరతమతియుతు లగు, దొరలకు నడుగుటలు నొడలితొడవులు పుడమిన్.

క. సర్వప్రపంచగురుభర, నిర్వాహకుఁ డగుటఁ జేసి నెఱిఁ జనుదేరన్
ఖర్వుని వ్రేఁగు సహింపక, సర్వస్థలి గ్రుంగె మ్రొగ్గె నురగేంద్రుండున్. 531

వ. ఇట్లు సని చని. 532

క. శర్మద యమదండహత, వర్మద నతికఠినముక్తవనితాచేతో
మర్మద నంబునివారిత, దుర్మద నర్మదఁ దరించె ద్రోవన్ వటుఁడున్. 533

వ. దాఁటి తత్ప్రవాహంబున కుత్తరతటంబునందు. 534

శా. చండస్ఫూర్తి వటుండు గాంచె బహుధాజల్పద్విజాలంబు ను
ద్దండాహూతమునీభ్యబిభ్యదమృతాంధస్సిద్ధకూటంబు వే
దండాశ్వధ్వజనీకవాటము మహోద్యద్ధూమసంఛన్నమా
ర్తండస్యందనఘోటముం బలిమఖాంతర్వేదికావాటమున్. 535

వ. కని దానవేంద్రునిహయమేధవాటి దఱియం జొచ్చునయ్యవసరంబున. 536

శా. శంభుండో హరియో పయోజభవుఁడో చండాంశుఁడో వహ్నియో
దంభాకారత వచ్చెఁ గాక ధరణిన్ ధాత్రీసురుం డెవ్వఁ డీ
శుంభద్ద్యోతనుఁ డీతనోజ్జ్వలతనుఁ డంచున్ విస్మయభ్రాంతు లై
సంభాషించిరి బ్రహ్మచారి గని తత్సభ్యుల్ రహస్యంబు గన్. 537

క. గుజగుజలు వోవువారును, గజిబిజిఁ బడువారుఁ జాలఁ గలకలపడుచున్
గజిబిజి యైరి సభాస్థలి, బ్రజ లెల్లను బొట్టివడుగు పాపనిరాకన్. 538

వ. ఆసమయంబున బలిసభామండపంబుఁ దఱియం జొచ్చి. 539

సీ. చవులుగాఁ జెవులకు సామగానంబులు. [2]సదువుశబ్దాతల చదువు వినుచు
మంత్రతంత్రార్థసంబంధభావములు పేర్కొనుచు యాయజూకులఁ గూడికొనుచు

1. నిఖిలదేశజ్ఞు లగుబ్రాహ్మణు లి ట్లనిరి. 2. '[illegible]చదువు' ప్రా. ప్ర.

హోమకుండంబులం దున్న త్రేతాగ్నుల, వెలిఁగించు యాజకావలికిఁ గను
జప్పులై బహువిధాధ్వరవిధానంబులు, సెప్పెడు సభ్యుల చేరఁ జనుచు
తే. బెట్టు గోరెడు వేడ్కఁ బట్టుకొనుచు నదితిపుట్టువు లచ్చికి నాటపట్టు
గోరి చరియించె సభలోనఁ గొంతదడవు, పుట్టు వెన్నుఁడు నెఱుఁగనిపొట్టివడుగ
వ. మఱియును. 54

క. వెఱచుచు వంగుచు వ్రాలుచు, నఱిముఱి గొనుముకుళకుఁ జనుచు హరిహరి యనుచు
మఱుఁగుచు నలుకాకు దిఱదిఱఁ, గుఱుమట్టువుఁబడుచువడుగు గొంతనటించెన్
క. కొందఱతోఁ జర్చించును, గొందఱతో జటలు సెప్పు గోష్ఠిం జేయుం
గొందఱతోఁ దర్కించును, గొందఱతో ముచ్చటాడుఁ గొందఱ నవ్వున్.
వ. మఱియు ననేకవిధంబుల (నందఱకు) సన్నిరూపులై వినోదించుచు. 54

క. వెడ వెడ నడకలు నడచుచు, నెడ నెడ నడుగిడఁగ నదరి యిల దిగఁబడఁగా
బుడిబుడి నొడువులు నొడువఁగ, జడిముడి తడఁబడఁగ వడుగు సేరెన్ రాజా.
వ. ఇట్లు నగ్గఱి మాయాభిక్షుకుండు రక్షోవల్లభుం జూచి యిట్లనియె. 54

మ. ఇతఁడే దానవచక్రవర్తి సురలోకేంద్రాగ్నికాలాదిది
క్పతిగర్వాపనయప్రవర్తి గతలోకభవ్యార్తినానామఖ
వ్రతదానప్రవణానువర్తి సుమనోరామామనోభేదనో
ద్ధతచంద్రాతపకీర్తి సత్యకరుణాధర్మోల్లసన్మూర్తి దాన్. 547

వ. అని కుశపవిత్రాక్షతసంయుతం బగుదక్షిణహస్తంబు సాఁచి యిట్లనియె. 548

ఉ. స్వస్తి జగత్త్రయీభువనశాసనకర్తకు హాసమాత్రవి
ధ్వస్తనిలింపభర్తకు నుదారపదవ్యవహర్తకున్ మునిం
ద్రస్తుతమంగళాధ్వరవిధానవిహర్తకు నిర్జరీగళ
న్యస్తసువర్ణసూత్రపరిహర్తకు దానవలోకభర్తకున్. 549

వ. అని దీవించి కరచరణాద్యవయవంబులు ధరియించిన వేదరాశియుం బోలె ముందట నకుటిలుండును జటిలుండును సదండచ్ఛత్రుండును గక్షలంబితభిక్షాపాత్రుండును గరకలితజలకమండలుండును మనోహరవదనచంద్రమండలుండును మాయావాదనపటుండును నగువటునిం గని దినకరకిరణపిహితంబులైన గ్రహంబుల చందంబునఁ దిరోహితులై భృగువులు గూర్చున్నయెడల లేచి సేమం బడిగి తియ్యనిమాటల నాదరించిరి బలియును నమస్కరించి తగినగద్దియ నునిచి పాదంబులు దుడిచి తనప్రాణవల్లభ పసిండిగిండియల నుదకంబులు వోయ వడుగుకొమరునిచరణంబులు గడిగి తడి యొత్తి తత్పయంబున. 550

ఆ. వటునిపాదశౌచవారి శిరంబునఁ, బరమభద్ర మనుచు బలి వహించె
నేబలము గిరీశుఁ డిందుజూటుఁడు దేవ,[2] దేవుఁ డుద్వహించె ధృతి శిరమున.

1. వెఱచుచు. 2. 'శాశ్వతుండు వార్చెఁ దనశిరమున' త్రా. ప్ర.

వ. మఱియు నయ్యాగమానసం డభ్యాగతునకి ట్లనియె. 552

మ. వడుగా యెవ్వరివాఁడ వెవ్వఁడవు సంవాసస్థలం బెయ్యది
య్యెడకున్ నీ వరుదెంచుటన్ సఫలమయ్యెన్ వంశమున్ జన్మముం
గడు ధన్యాత్ముఁడ నైతి నీమఖము యోగ్యం బయ్యె నాకోరికల్
గడతేఱెన్ సుహుతంబు లయ్యె శిఖులుం గల్యాణ మిక్కాలమున్. 553

మ. వరచేలంబులో మాడలో ఫలములో వన్యంబులో గోవులో
హరులో రత్నములో రథంబులొ విశిష్టాన్నంబులో కన్యలో
కరులో కాంచనమో నికేతనములో గ్రామంబులో భూములో
ధరణీఖండమొ కాక యేమడిగెదో ధాత్రీసురేంద్రోత్తమా. 554

వ. అని ధర్మయుక్తంబుగాఁ బలికిన వైరోచనివచనంబులు విని సంతోషించి యీ
శ్వరుఁ డిట్లనియె. 555

సీ. ఇది నాకు నెల వని యేరీతిఁ బలుకుదు, నొకచో టనక యెందు నుండ నేర్తు
నెవ్వనివాఁడ నం చేమని నుడువుదు, నాయంతవాఁడ నై నడవనేర్తు
నీనడవడి యని యెట్లు వక్కాణింతుఁ, బూని ముప్పోకలఁ బోవనేర్తు
నది నేర్తు నిది నేర్తు ననియేల చెప్పంగ, నేరుపు లన్నియు నేననేర్తు

ఆ. నొరులు గారు నాకు నొరులకు నే నౌదు, నొంటివాఁడఁ జుట్ట మొకఁడు లేఁడు
సిరియుఁ దొల్లిగలదు చెప్పెద నాకెఱుక, సుజనులందుఁ దఱచు సొచ్చియుండు.

వ. అది యట్లుండ నిమ్ము. 557

సీ. జననాథ నీమాట సత్యంబు సత్కీర్తిదంబుఁ గులార్హంబు ధర్మయుతముఁ
గరుణానుపరులు ఘనసత్త్వమూర్తులు, కాని మీకులమందుఁ గలుగ రొరులు
రణభీరువులు వితరణభీరువులు లేరు, ప్రత్యర్థు లర్థులుఁ బ్రబ్బికొనిన
దానశౌండిమమునఁ దనుపుదు రధికులై, మీతాత లందఱు మేటిమగలు

ఆ. మీకులంబునందు మెఱయుఁ బ్రహ్లాదుండు, మింటిచంద్రుమాడ్కి మేలిరుచులఁ
బ్రథితకీర్తితోడ భవదీయవంశంబు, నీరరాశి భంగి నెగడుచుండు. 558

వ. తొల్లి మీమూఁడవతాత హిరణ్యాక్షుండు దిగ్విజయంబు చేసి గదాయుధుండై
భూతలంబునఁ బ్రతివీరులం గానక సంచరింప విష్ణుండు వరాహరూపంబున నతని
సమయించెఁ దద్భ్రాత యగుహిరణ్యకశిపుం డది విని హరిపరాక్రమంబునకు
నాశ్చర్యంబు నొంది తనజయంబును బలంబును బరిహసించి గద్దన నుద్దవిడి
నద్దనుజమర్దనుమందిరంబునకుం జనియె నప్పుడు. 559

క. శూలాయుధహస్తుండై, కాలాకృతివచ్చుదనుజుఁ గని విష్ణుండుం
గాలజ్ఞ మాయాగుణశీలత నిట్లని తలంచెఁ జిత్తములోనన్. 560

మ. ఎదురై పోర జయింపరా దితనిఁ గా కెందేనియుం బోవ భీ
ప్రదుఁడై ప్రాణులఁ బోలుమృత్యువుక్రియం బైవచ్చు నంచుం గ్రియా

విడఁ దబ్జాక్షుఁడు సూక్ష్మరూపమున నావేశించె నిశ్వాసరం
ధ్రదశన్ దైత్యునిహృద్గంభీరాశమునం బ్రచ్ఛన్నమూర్తి యభీరుఁడై 561

వ. అంత నద్దైత్యవల్లభుండు వైష్ణవాలయంబు సొచ్చి వెదకి హరిం గానక కోపంబు మానక మిన్నుమన్ను నన్వేషించి త్రిదివంబున నరసి దిశలం బరికించి భూవివరంబులు వీక్షించి సముద్రంబులు వెదకి పురంబులు శోధించి వనంబులు విమర్శించి పాతాళంబు పరీక్షించి జగంబున నదృష్టశత్రుండై మార్గణంబు చాలించి తనలో నిట్లనియె. 562

క. పగవాఁడు మడిసె నోపును, దగఁ జేనియు నెదురుపడఁడు దేహధరులకుం
దెగి యెడఁ బగఱమీఁదను, బగ గొనఁ దగ దనుచు నుడిగెఁ బ్రాభవశక్తిన్.

వ. అతండు మీ ప్రపితామహుండని గుణంబు లనేకంబులు గల వవి యట్లుండ నిమ్ము.

క. ఆతురభూసురగతిఁ బురు,హూతాదులు దన్ను వేఁడ నోగిఁ గొనుఁ డనుచున్.
మీ తండ్రి యిచ్చె నాయువు, నేతన్మాత్రుఁడవె నీవు నీలోకమునన్. 565

క. ఏలితివి మూఁడుజగములుఁ, దోలితి వింద్రాదిసురులఁ దొల్లిటివారిం
బోలితివి దానగుణముల, పోలితివి పిశాచరాక్షసుల రక్షింపన్. 566

వ. అదియునుం గాక. 567

క. రాజ్యము గలిగినమీఁదటఁ, బూజ్యులకును యాచకులకు భూమిసురులకున్
భాజ్యముగ బ్రతుకఁ డేనిం, ద్యాజ్యంబులు వానిజన్మధనగేహంబుల్. 568

క. మున్నెన్నుదురు వదాన్యుల, నెన్నెడుచో నిన్నుఁ ద్రిభువనేశుం డనుచు
న్నిన్నిదినంబులనుండియు, నెన్నఁడు నినుఁ బెట్టు మనుచు [1]నింట్రము సేయన్.

ఆ. ఒంటివాఁడ నాకు నొకటిరెండడుగుల, మేర యిమ్ము సొమ్ము మేర యొల్లఁ
గోర్కె దీర బ్రహ్మకూకటి ముట్టెద, దానకుతుకసాంద్ర దానవేంద్ర. 570

వ. అనినఁ బరమయాచకునకుఁ బ్రదాత యిట్లనియె. 571

ఆ. ఉన్నమాట లెల్ల నొప్పును విప్రుండ, సత్యగతులు వృద్ధసమ్మతంబు
లడుగఁ దలఁచి కొంచె మడిగితి వోచెల్ల, దాతపెంపుసొంపుఁ దలఁప వలదె.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 573

మ. వసుధాఖండము వేఁడితో గజములన్ వాంఛించితో వాజులన్
వెస నూహించితొ కోఁతో యువతులన్ [2]వీక్షించి కాంక్షించితో
పసిబాలుండవు నేఁడు నన్నడుగ నీభాగ్యంబు లీపాటి గా
కసురేంద్రుండు పదత్రయం బడుగ నీయర్హంబు నీ నేర్పునే. 574

వ. అనిన మొగంబునం జిఱునగవు మొలకలెత్త గృహమేధికి మేధావి యిట్లనియె.

మ. గొడుగో జన్నిదమో కమండలువొ నాకున్ ముంజియో దండమో

---

1. 'నింట్రము' ప్రా. ప్ర. [illegible]

వడుగం డెక్కడ భూమి లెక్కడ కరుల్ వాహాత్తు లశ్వంబు లె
క్కడ నిత్యోచితకర్మ మెక్కడ మదాకాంక్షోచితం బైనయీ
గడుసుల్ మేరయు ద్రోవ కిమ్ము టది బ్రహ్మాండంబు నాపాలికిన్. 576

వ. అదియునుం గాక. 577

క. వ్యాప్తిం బొందక వగవక, ప్రాప్తంబగు లేశమైనఁ బదివే లనుచుం
దృప్తిం జెందని మనుజుఁడు, సప్తద్వీపములనైనఁ జక్కంబడునే. 578

శా. ఆశాపాశము దాఁ గడున్ నిడుపు లేదంతంబు రాజేంద్ర వా
రాశిప్రావృతమేదినీవలయసామ్రాజ్యంబు సేకూరియున్
గాసిం బొందిరి గాక వైన్యగయభూకాంతాదులు న్నర్థకా
మాశన్ బాయఁగ నేర్చిరే మును నిజాశాంతంబులం జూచిరే. 579

సీ. సంతుష్టుఁ డీమూఁడుజగములఁ బూజ్యుండు, సంతోషి కెప్పుడు జరుగు సుఖము
సంతోషి గాకుంట సంసారహేతువు, సంతసంబున ముక్తిసతియు దొరకుఁ
బూఁటపూఁటకు జగంబుల యదృచ్ఛాలాభ, తుష్టిని దేజంబు దోన పెరుఁగుఁ
బరితోషహీనతఁ బ్రభ సెడిపోవును, జలధార ననలంబు సమయునట్లు

ఆ. నీవు రాజ వనుచు నఖిలంబు నడుగుట, దగవు గాదు నాకుఁ దగినకొలఁది
యేను వేఁడికొనినయాపదత్రయమును, జాల దనక యిమ్ము చాలుఁ జాలు.

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న భూసురునకు నుర్వీదానంబు సేయం దలంచి కరకలిత సలిలకలశుం డైన యవ్వితరణగుణముఖ్యునిం గని నిజవిచారయుక్తదనుజరాజ్య చక్రుం డగుశుక్రుం డిట్లనియె. 581

సీ. దనుజేంద్ర యీతఁడు ధరణీసురుఁడు గాఁడు, దేవకార్యంబు సాధించుకొఱకు
హరి విష్ణుఁ డవ్యయుం డదితిగర్భంబునఁ, గశ్యపసూనుఁడై కలిగినాఁడు
ఎఱుఁగ వితనికోర్కి నిచ్చెద నంటివి, దైత్యసంతతి కుపద్రవము వచ్చె
సిలక్ష్మిఁ దేజంబు నెలవు నైశ్వర్యంబు, వంచించి యిచ్చుఁదా వాసవునకు

ఆ. మొనసి జగము లెల్ల మూఁడుపాదంబుల, నఖిలకాయుఁ డగుచు నాక్రమించు
సర్వధనము విష్ణుసంసర్జనము సేసి, బడుగుపగిది నెట్లు బ్రదికెదీవు. 582

క. ఒక్కపదంబున భూమియు, నొక్కటఁ ద్రిదివంబుఁ ద్రొక్కి యున్నతమూర్తిన్
దిక్కులు గగనముఁ దానై, నెక్కడ మోపున్న నెందు నెడలేదు చెపుమా.

సీ. ఇచ్చెద నని పల్కి యీకున్న నరకంబుఁ, ద్రోవనివ్వదు సమర్థుఁడవు గావ
యేదానమున నాకు మే లెఱుఁగ నదియును, దానంబు గాదండ్రు తత్త్వవిదులు
దానంబు యజ్ఞంబుఁ దపముఁ గర్మంబును, దాని ధనవంతుఁడై తలఁపవలయు
దనయింటఁ గలసర్వధనమును నైదుభాగములుగా విభజించి కామునకును

ఆ. నర్థమునకు ధర్మయశముల కాశ్రిత, బాంధవులకు సమతఁ బెట్టునట్టి
పురుషుఁ డిందు నందుఁ బూజ్యుఁడై మోదించుఁ, దన్ను మాని చేత వగవు గాదు.

వ. అదియునుం గాక యీయర్థంబునందు బహుభంగి బహ్వృచగీతార్థంబు గల దొక్కటి సావధానుండవై యాకర్ణింపుము. 585

సీ. [1]అంగీకరించిన - నఖిలంబుఁ బోవుచో, నసత్యంబు గాదు లే - దనిన నధిప
యాత్మవృక్షమునకు - నమృతపుష్పంబు సత్యము, మనృతమూలము గల్గ - నాత్మ సెడదు
పుష్పఫలములాత్మఁ బొందించు సత్య, మనృతమూలంబు బ్రదుకమి - నదియుఁ జెడును
ఫలపుష్పములు లేక - పస సెడి వృక్షంబు, మూలంబుతో వృద్ధిఁ - బొందుఁ గాదె

తే. చేటుఁ గొఱఁతయు లఘిమయుఁ - జెందకుండ
నిచ్చుపురుషుండు సెడకుండు - సిద్ధచరిత
కాక యంచితసత్యసం - గతి నటంచు
నిజధనం బర్థి కిచ్చిన - నీకు లేదు. 586

ఆ. సర్వమునిచోట - సర్వధనంబులు, నరుగ లేదటంచు - ననృత మాడు
చెనఁటిపంద నేమి - సెప్పఁ బ్రాణముతోడి, శవము వాఁడు వాని - దన్న మేల. 587

వ. మఱియు నిం దొక్కవిశేషంబు గలదు వివరించెద. 588

ఆ. వారిజాక్షులందు - వైవాహికములందుఁ, బ్రాణవిత్తమాన - భంగమందుఁ
జకితగోకులాగ్ర - జన్మరక్షణమందు, బొంకవచ్చు నఘము - వొందదధిప. 589

మ. కులముం రాజ్యముఁ దేజమున్ నిలుపు మీ - కుబ్జుండు విశ్వంభరుం
డలఁతిం బోఁడు త్రివిక్రమస్ఫురణవాఁ - డై నిండు బ్రహ్మాండముం
గలఁడే మాన్ప నొకండు నాపలుకు లా - కర్ణింపు కర్ణంబులన్
వలదీ దానము గీనముం బనుపుమా - వర్ణిన్ వదాన్యోత్తమా. 590

వ. అని యిట్లు హితంబు పలుకుచున్న కులాచార్యునకు క్షణమాత్రనిమీలితలోచనుం డయి యశస్వి యిట్లనియె. 591

సీ. నిజ మానతిచ్చితి - నీవు మహాత్మక, మహితగృహస్థ - ధర్మంబు నిదియ
యర్థంబుఁ గామంబు - యశము వృత్తియు, నెయ్యది ప్రార్థింప - నిత్తు ననియు
నర్థలోభంబున - నర్థిఁ బొమ్మను టెట్లు, పలికి లేదనుకంటెఁ - బాప మెద్ది
యెట్టి మర్త్యుల సైన - నే భరించెదఁ గాని, సత్యహీనుని మోవఁ - జాల ననుచుఁ

తే. బలుకదె తొల్లి భూదేవి - బ్రహ్మతోడ, సమరమున దిరుగక - చచ్చుకంటెఁ
బలికి బొంకక నిజమున - బరగుకంటె, మానధనులకు భద్రంబు - మఱియుఁ గలదె.

క. ధాత్రిని హాలికునకును సు, క్షేత్రము బీజము[2]లు నొకటఁ - జేకుఱుభంగిం
[3]జిత్రముగ దాత కీవియుఁ, బాత్రము సమకూరునట్టి - భాగ్యము గలదే. 593

శా. కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే - గర్వోన్నతిం బొందరే
వారేరీ సిరి మూటఁ గట్టుకొని పోవం జాలిరే భూమిపైఁ
బేరైనం గలదే శిబిప్రముఖులుం - బ్రీతిన్ యశఃకాములై

1. అంగీకరించెద నన్న సత్యం బైన. 2. లనలుకఁ, 3. చిత్రంబుగ [illegible].

యీరే కోర్కులు వారలన్ మఱచిరే ॥ యిక్కాలమున్ భార్గవా. 594

క. ఉడుగని క్రతువులఁ దపములఁ, బొడగనఁ జనఁ ట్టి ప్రోడవు ॥ పొడవునఁ గుఱుచై
యడిగెడి నఁట వసుధోఁటికి, నిడ రాదె మహానుభావ ॥ యిష్టార్థంబుల్. 595

శా. ఆదిన్ శ్రీసతి కొప్పుపైఁ దనువుపై ॥ నంసోత్తరీయంబుపైఁ
బాదాబ్జంబులపైఁ గపోలతటిపైఁ ॥ బాలిండ్లపై నూత్నమ
ర్యాదం జెందు కరంబు గ్రిం దగుట మీఁ ॥ దై నా కరం బుంట మేల్
గాదే రాజ్యము గీజ్యముల్ సతతమే ॥ కాయంబు నాపాయమే. 596

మ. నిరయం బైన నిబంధ మైన ధరణీనిర్మూలనం బైన దు
ర్మరణం బైనఁ గులాంత మైన నిజముం ॥ రానిమ్ము కానిమ్ము పో
హరి యైనన్ హరుఁ డైన నీరజభవుం ॥ డభ్యాగతుం డైన నౌఁ
దిరుగన్ నేరదు నాదు జిహ్వ వినుమా ॥ ధీవర్య వే యేటికిన్. 597

ఆ. నొడివినంతవట్టు ॥ నుసలక యిచ్చువో, నేల కట్టు పిమ్మఁ ॥ జేటిమాట
గట్టినేసిఁ దాన ॥ కరుణించి విడుచును, విడువ కుండ నిమ్ము ॥ విమలచరిత. 598

క. మేరువు దలక్రిం దైనను, బారావారంబు లింకఁ ॥ బాఱిన లోలో
ధారుణి రజ మైపోయినఁ, దారాధ్వము [1]బద్ధ మైనఁ ॥ దప్పక యిత్తున్. 599

మత్తకోకిలము. ఎన్నఁడుం బరు వేఁడఁ బోఁ డట ॥ [2]యేకలం బఁట కన్నవా
రన్నదమ్ములు నైన లేరఁట ॥ యన్నివిద్యలమూలగో
ష్ఠి న్నెఱింగినప్రోడగు జ్జఁట ॥ చేతు లొగ్గి వసింప నీ
చిన్నపాపనిఁ ద్రోసి పుచ్చఁగఁ ॥ జిత్త మొత్తదు సత్తమా. 600

వ. అని యిట్లు సత్యపదవీప్రమాణతత్పరుండును వితరణకుతూహలసత్త్వరుండును విమలయశస్కుండును దృఢమనస్కుండును నియతసత్యసంధుండును నర్థిజనకమలబంధుండును నైన బలిం జూచి శుక్రుండు గోపించి మదీయశాసనం బతిక్రమించుటం జేసి శీఘ్రకాలంబునఁ బదభ్రష్టుండవు గమ్మని శాపం బిచ్చె బలియును గురుశాపతప్తుం డయ్యు [3]సత్ప్రతిమార్గంబున కభిముఖుండు గాకుండె నప్పుడు. 601

ఆ. బ్రదుక వచ్చుఁ గాక ॥ బహుబంధనము లైన, వచ్చుఁ గాక లేమి ॥ వచ్చుఁగాక
జీవధనము లైనఁ ॥ జెడుఁగాక పడుఁగాక, మాటఁ దిరుగ లేరు ॥ మానధనులు.

వ. (అయ్యవసరంబున.) 603

ఆ. దనుజలోకనాథుదయిత వింధ్యావళి, రాజవదన మదమరాళగమన
వటుని కాళ్లు గడుగ ॥ వరహేమఘటమున, జలము దెచ్చె భర్తసన్న యెఱిఁగి.

వ. అయ్యవసరంబునఁ గపటవటునకు నుద్దానవేంద్రుం డిట్లనియె. 695

క. రమ్మా మాణవకోత్తమ, లెమ్మా నివాంఛితంబు ॥ లే దన కిత్తుం

---

1. బంధ మైనఁ. 2, ఏకతల బఁట. 3. సూనృత...కభిముఖుం డై యుండె.

దెమ్మా యడుగుల నిటు రా, నిమ్మా కడుగంగ వలయు నేటికిఁ దడయన్.

వ. అనిన విని. 607

మ. బలిదైత్యేంద్రకరద్వయీకృతజలప్రక్షాళనవ్యాప్తికిన్
జలజాతాక్షుఁడు సాఁచె యోగిసుమనస్సంప్రార్థితశ్రీదమున్
గలితానమ్రరమాలలాటపటవికస్తూరికాశాదమున్
నలినామోదము రత్ననూపురితనానాదమున్ బాదమున్. 608

క. సురలోకసముద్ధరణము, నిరతశ్రీకరణ మఖిలనిగమాంతాలం
కరణము భవసంహరణము, హరిచరణము నీటఁ గడిగె నసురోత్తముఁడున్.

వ. ఇట్లు ధరణీసురదక్షిణచరణప్రక్షాళనంబు సేసి వామపాదంబు గడిగి తత్పావనజలంబు శిరంబునం జల్లుకొని వార్చి దేశకాలాదిపరిగణనంబు సేసి. 610

శా. విప్రాయ ప్రకటవ్రతాయ భవతే విష్ణుస్వరూపాయ వే
దప్రామాణ్య[1]విదే త్రిపాదధరణిం దాస్యామి యంచుం గ్రియా
క్షిప్తుం డై దనుజేశ్వరుండు వడుగుం జే సాఁచి పూజించి బ్ర
హ్మప్రీత మ్మని దార వోసె భువనం బాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 611

వ. తత్కాలంబున. 612

ఆ. నీరధారఁ బడఁగ నీక యడ్డంబుగాఁ, గలశరంధ్ర మాఁపఁ గాను దెలిసి
హరియుఁ గావ్యునేత్ర మటఁ గుశాగ్రంబున, నడువ నేకనేత్రుఁ డయ్యె నతఁడు.

వ. అంత. 614

మ. అమరారాతికరాజితోజ్ఝితపవిత్రాంభఃకణశ్రేణికిం
గమలాధీశ్వరుఁ డొడ్డె ఖండితదివౌకస్స్వామిజిహ్మస్తమున్
గమలాకర్షణసుప్రశస్తము రమాకాంతాకుచోపాస్తమున్
విమలశ్రీకుచశాతచూచుకతటీవిన్యస్తమున్ హస్తమున్. 615

క. మునిజననియమాధారను, జనితాసురయువతినేత్రజలకణధారన్
దనుజేంద్రనిరాధారను, వనజాక్షుఁడు గొనియె బలివివర్జితధారన్. 616

ఆ. కమలనాభు నెఱిఁగి కాలంబు దేశంబు
నెఱిఁగి శుక్రుమాఁట నెఱిఁగి నాశ
మెఱిఁగి పాత్ర మనుచు నిచ్చె దానము బలి
మహి వదాన్యుఁ డొరుఁడు మఱియుఁ గలఁడె. 617

క. బలి సేసిన దానమునకు, నలినాక్షుఁడు నిఖిలభూతనాయకుఁ డగుటం
గలకల మని దశదిక్కులు, బళిబళి యని పొగడె భూతపంచక మనఘా. 618

(క. క్షితిదాన మిచ్చునతఁడును, నతికాంక్షఁ బరిగ్రహించునతఁడును దురిత
చ్యుతులై శతవత్సరములు, శతమఖలోకమునఁ గ్రీడ సలుపుదు రెలమిన్.

1. విధే త్రిపాద.

వ. అట్లు గావున నీదానంబును భూదానంబునకు సదృశంబు గానేరదు గావున వసుంధరాదానం బిచ్చితి వుభయలోకంబులం గీర్తిసుకృతంబులు వడయుము అని పలికి యమ్మహాత్ముం డావటుం డిట్లనియె. 620

క. ఇది యేమి వేఁడి తని నీ, మది వగవక ధార వోయుమా సత్యము పెం
పొదవఁగఁ గోరినయర్థం, బిది యిచ్చుట మూఁడుజగంబు లిచ్చుటమాకున్. 621

వ. అని పలికినవటునిపలుకులకు హర్షనిర్భరచేతస్కుండై వైరోచనుండు. 622

ఆ. పుట్టినేర్చుకొనెనో పుట్టకనేర్చెనో, చిట్టిబుద్ధు లిట్టిపొట్టివడుగు
పొట్టనున్నవెల్ల బూమెలు నని నవ్వి, యెలమి ధరణిదాన మిచ్చె నపుడు. 623

— వామనమూర్తి విశ్వరూపము నొంది విజృంభించుట. —

ఆ. గ్రహములింద్రసిద్ధగంధర్వకిన్నర, యక్షపక్షిదేవతాహిపతులు
వొగడి రతనిపెంపు పుష్పవర్షంబులు, గురిసె దేవతూర్యకోటి మొరసె. 624

వ. ఇట్లు ధారాప్రతిగ్రహంబు సేసి. 625

శా. ఇంతింతై వటుఁ డింతయై మఱియుఁ దా నింతై నభోవీథిపై
నంతై తోయదమండలాగ్రమున కల్లంతై ప్రభారాశిపై
నంతై చంద్రుని కంతయై ధ్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై
నంతై సత్యపదోన్నతుం డగుచు బ్రహ్మాండాంతసంవర్ధియై. 626

మ. రవిబింబం బుపమింపఁ బాత్రమగుఛత్రంబై శిరోరత్నమై
శ్రవణాలంకృతియై గళాభరణమై సౌవర్ణకేయూరమై
ఛవిమత్కంకణమై కటిస్థలి నుదంచద్ఘంటయై నూపుర
ప్రవరంబై పదపీఠమై వటుఁడు దా బ్రహ్మాండమున్ నిండుచోన్. 627

వ. ఇట్లు విష్ణుండు గుణత్రయాత్మకం బగువిశ్వరూపంబు ధరియించిన భువియును నభంబును దివంబును దిశలును దిశాఛిద్రంబులుఁ సముద్రంబులును జలదకులధాతునివహంబులుం దాన యై యేకీభవించి క్రమక్రమంబున భూలోకంబునకుం బొడవై భువర్లోకంబు నతిక్రమించి సువర్లోకంబును దలకడచి మహర్లోకంబు దాఁటి జనోలోకంబునకు మీఁదై తపంబునకు నుచ్ఛ్రితుండై సత్యలోకంబుకంటె నౌన్నత్యంబు వహించి యెడ లేకుండ నిండి మహాదేహమహితుండై చరణతలంబున రసాతలంబును బాదంబుల మహియును జంఘల మహీధ్రంబులును జానువులఁ బతత్రిసముదయంబులును నూరువుల నింద్రసేనమరుద్గణంబులును వాసస్స్థలంబున సంధ్యయు గుహ్యంబునఁ బ్రజాపతులును జఘనంబున దనుజులును నాభిని నభంబును నుదరంబున నుదధిసప్తకంబును నురంబునఁ దారకానికరంబును హృదయంబున ధర్మంబును నురోజంబుల ఋతసత్యంబులును మనంబునఁ జంద్రుండును వక్షంబునఁ గమలహస్తయగు లక్ష్మియుఁ గంఠంబున సామాదిసమస్తవేదంబులును భుజంబులఁ

పురందరాదిదేవతలును గర్ణంబుల దిశలును శిరంబున నాకంబును శిరోజంబుల
మేఘంబులును నాసాపుటంబున వాయువును నయనంబుల సూర్యుండును వద
నంబున వహ్నియు వాణి నఖిలచ్ఛందస్సముదయంబును రసజ్ఞను జలేశుం
డును భ్రూయుగళంబున విధినిషేధంబులును ఱెప్పల నహోరాత్రంబులును
లలాటంబున మన్యువును నధరంబున లోభంబును స్పర్శంబునఁ గామంబును
రేతంబున జలంబును బృష్ఠంబున నధర్మంబును గ్రమణంబుల యజ్ఞంబులును
ఛాయల మృత్యువును నగవులవలన ననేకమాయావిశేషంబులును రోమంబుల
నోషధులును నాడీప్రదేశంబుల నదులును నఖంబుల శిలలును బుద్ధి నజుం
డును బ్రాణంబుల దేవర్షిగణంబులును గాత్రంబున జంగమస్థావరజంతుసంఘం
బులును గలవాఁ డయి జలధరనినదశంఖశార్ఙ్గసుదర్శన గదాదండచ్ఛురికాఖడ్గాక్షయబాణ
తూణీరవిభ్రాజితుండును మకరకుండలకిరీటకేయూరహార కటకకంకణ కౌస్తుభ
మణిమేఖలాంబరవనమాలికావిరాజితుండును సునంద నంద జయ విజయ ప్రముఖ
పరిచరవాహినీ సందోహ పరివృతుండును నమేయ తేజోవిలసితుండును నై
బ్రహ్మాండంబు దనమేనికప్పు తెఱంగున నుండ విజృంభించి. 628

మ. ఒకపాదంబున భూమిఁ గప్పి దివి వేఱొంటన్ నిరోధించి యొం
డొకటన్ మీఁదిజగంబు లెల్లఁ దొడి నొండొంటన్ విలంఘించి పె
ట్టక బ్రహ్మాండకటాహముం [1]బెటిలి [2]వేండ్రంబై పగుల్ గాన రా
నొకఁడై వార్ధ్రగలభ్యుఁడై హరివిభుం డొప్పారె విశ్వాకృతిన్. 629

ఆ. ఒకపదంబుక్రింద నుర్వి పద్మము నంటి, కొన్న పంకలవము కొమరుఁ దాల్పె
నొకటిమీఁదఁ దమ్మి కొదిఁగిన తేఁటి నా, వెలసెమిన్న నృపత్రివిక్రమునను.

వ. తత్సమయంబున. 631

ఆ. జగము లెల్ల దాఁటి చనినత్రివిక్రము, చరణనఖరచంద్రచంద్రికలను
బొనుఁగుపడియె సత్యమున బ్రహ్మ తేజంబు, దివసకరునిరుచుల దివియభంగి.

సీ. భవబంధములఁ బాసి బ్రహ్మలోకంబునఁ, గాఁపురంబులు సేయు ఘనులు రాజ
లామరీచ్యాదులు నాసనందాదులు, నాదివ్యయోగీంద్రు లచట నెపుడు
మూర్తిమంతంబులై మెఱయు పురాణత, ర్కామ్నాయనియమేతిహాససధర్మ
సంహితాదులు గురుజ్ఞానాగ్ని నిర్దగ్ధ, కర్ములై మఱియును గలుగునట్టి

ఆ. వార లెల్లఁ జొచ్చి వచ్చుసర్వాధిపు, నంఘ్రిఁ జూచి మ్రొక్కి యధికభక్తిఁ
దమమనంబులందుఁ దలఁచుసిద్ధానంబు, గంటి మనుచు నేఁడు గంటిమనుచు.

మ. తనపుట్టిల్లిదె పొమ్మటంచు నజుఁడుం దన్నాభిపంకేరుహం
బు నిరీక్షించి నటించి యున్నతపదంబుం జూచి తత్పాదసే
చనముం జేసెఁ గమండలూదకములం జల్లించి తత్తోయముల్

1. బలిగి. 2. బిండ్రంబై.

వినువీథిం [1]బ్రవహించె దేవనది నా విశ్వాత్ముకీర్తి ప్రభన్. 634

వ. తత్సమయంబున. 635

సీ. యోగమార్గంబున నూహించి బహువిధ, పుష్పదామంబులఁ బూజ చేసి
దివ్యగంధంబులు దెచ్చి సమర్పించి, ధూపదీపములఁ దోడ్తో నిచ్చి
భూరిలాజాక్షతంబులు సలిల ఫలములుఁ, గానుక లిచ్చి కానుకయుఁ బొగడి
శంఖాదిరవములు జయఘోషణంబులుఁ జేసి, కరసాంబుజంబుల త్రివిక్రమునకు

ఆ. బ్రహ్మ మొదలు లోకపాలురు గొనియాడి, రెల్లదిక్కుల వనచరేశ్వరుండు
జాంబవంతుఁ డరిగి చాటె భేరీధ్వని, వెలయఁ జేసి విష్ణువిజయ మనుచు. 636

క. అన్నిజగంబులఁ దానై, యున్నజగన్నాథుఁ జూచి యోగి భావింపం
గన్నదక మన మండలక, సన్నుతులం జేసి రపుడు సఖ్యులు బలియున్. 637

వ. అంత నొయ్యన పూర్వాకారంబున నున్న నామునుఁ గని పదత్రయవ్యాజంబున నితండు సకలమహీమండలంబు నాక్రమించెఁ గపటవటురూపధారి యగు (ఈఁగు విష్ణుం) డని యెఱుంగక మనదానవేంద్రుండు సత్యసంధుండు గావున మాట దిరుగక యిచ్చె నతనివలన నేరంబు లేదు శుక్రుం (డతి ప్రతిహతతేజః ప్రభావంబున) [2]సజ్జకంబుగా నిజగంబులం బరిగ్రహించి పర్జన్యాదులకు విసర్జనంబు సేయుచు నలంచియున్నవాఁడిపాటి మాటి పాటిసేయక సర్జించుచు గర్జంబనితర్జనంబులును గర్జనంబులును జేయుచు వజ్రాయుధాదిమనుజేత లగు హేతి ప్రహేతి విప్రచిత్తి ముఖ్యు లయినరక్కసులు పెక్కండ్రు క్రక్కున మిగిలి యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై పరశుపట్టిసభల్లాదిసాధనంబులు ధరియించి కసిమసంగి ముసరికొని దశదిశలం బ్రసరించినం జూచి హరిపరిచరులు సునంద నంద జయ జయంత విజయ ప్రబలోద్బల కుముద కుముదాక్ష తార్క్ష్య పుష్పదంత విష్వక్సేన శ్రుతదేవ సాత్వతప్రముఖు లగు వండనాథు లయుత వేదండ సముద్దండబలులు దమతమయాయుధంబుల నాయుధంబులతోడం గూడుకొని దానవానీకంబులఁ బరలోకంబున కనుచువారలై వారల నెదుర్కొని కదనంబునకుఁ బరవసంబు సేయుచున్నం గనుంగొని శుక్రశాపంబుఁ దలంచి దనుజవల్లభుం డిట్లనియె. 638

సీ. రాక్షసోత్తములార రంతుఁ బోరాడక, కాలంబు గాదిది కలహమునకు
సర్వభూతములకు సంపదాపదలకుఁ, బ్రభువైన దైవంబుఁ బరిభవింప
మన మోపుదుమె తొల్లి మనకు రాజ్యంబును, సురలకు నాశంబు సొరిది నిచ్చి
విపరీతముగఁ జేయు వేల్పు నేఁ డందఱి, మనపాలిభాగ్యంబు మహిమ గాక

తే. వెలిఁది పలుమాఱుఁ బోరెడు విష్ణుభటులు, మిమ్ము నెగచుట దైవంబు మేరగాదె
మనకు నెప్పుడు దైవంబు మంచిదగుచు, నాఁడు గెలుతము పగవారి నేఁడు వలదు.

వ. అదియునుం గాక. 640

1. ప్రభవించె. 2. 'సాజ్జంబుగా' వ్రా. ప్ర.

క. బలుదుర్గంబులు సచివులు, బలములు మంత్రౌషధములు బహుశేముషియుం
గలిగియు సామోపాయంబులఁ గాలమెఱింగి నృపుఁడు పోరుట యొప్పున్.

వ. అట్లుగావున రణంబున శత్రుల కిప్పు డెదురు మోహరించుట కార్యంబు గాదు మనకు నెఱవగుకాలంబున జయించెదము నలంగక తొలంగుం డనినఁ గలంగి భాగవతభటపలాయితులై చిక్కి రక్కసులు రసాతలంబునకుం జని రంత హృదయం బెఱింగి తార్క్ష్యనందనుండు యాగసుత్యాహంబున వారుణపాశంబుల నసురవల్లభుని బంధించె నంత. 642

క. బాహులుఁ బదములుఁ గట్టిన, శ్రీహరికృప గాక యేమి సేయుదు ననిసం
దేహింపక బలి నిలిచెను, హాహారవ మెసఁగె దశదిగంతములందున్. 643

క. సంపద సెడియును దైన్యముఁ, గంపంబును లేక తొంటికంటెను బెంపుం
దెంపును నెఱుకయు ధైర్యము, వంపని సురవైరిఁ జూచి వటుఁ డిట్లనియెన్.

సీ. దానము త్రిపదభూతల మిత్తు నంటివి, [1]తరుణచంద్రార్కు లెంతదాఁక నుందు
రంతభూమియు నొక్కయడుగయ్యె నాకును, స్వర్లోకమును నొక్కచరణమయ్యె
[2]నన్న నీసొమ్ము రెండడుగులఁ గలిసెను, గడముపాదమునకుఁ గలదె చోటు
నిచ్చెద నన్నర్థ మీసదురాత్ముఁడు, నిరయంబుఁ బొందుట నిజము గాదె

తే. కాన దుర్గతికిని గొంతకాల మరుగు, గాక యిచ్చిన వేని వేగంబ నాకు
నిపుడు మూఁడవపదమున కిమ్ముఁ జూపు, బ్రాహ్మణార్థనములు ద్రోవ బ్రహ్మవశమె.

వ. అని యిట్లు వామనుండు పలుకి సత్యభంగసందేహ[3]విషదిగ్ధశల్యనికృత్తహృదయుం డయ్యును విషణ్ణుండు గాక వైరోచని ప్రసన్నవదనంబుతోడఁ జిన్నిప్రోడ వడుగున కిట్లనియె. 646

ఆ. సూనృతంబు గాని యుడుగదు నాజిహ్వ, బొంకఁ జాల నాకు బొంకు లేదు
నీతృతీయపదము నిజము నాశిరమున, నెలవు సేసి పెట్టు నిర్మలాత్మ. 647

ఆ. నిరయమునకుఁ బ్రాప్తనిగ్రహంబునకును, బదవిహీనతకును బంధనమున
నర్థభంగమునకు నొవ్వ్యసనమునకు, వెఱవ దేను బొంక వెఱచినట్లు. 648

వ. అదియునుం గాక. 649

సీ. తల్లిదండ్రులు నన్నదమ్ములుఁ జెలికాండ్రు, గురువులు శిక్షింపఁ గొఱఁతవడున
పిదప మే లగుఁగాక పృథుమదాంధులకును, దానవులకు మాకుఁ దడవెఱింగి
విభ్రంశచక్షువు వెలయ నిచ్చుటఁ జేసి, గురువులలో నాదిగురువ వీవ
నీవు బంధించిన నిగ్రహామో లజ్జయో నష్టియో బాధయో తలంప

తే. నిన్ను నెదిరించి పోరాడు నిర్జరారు
లాదియోగీంద్రు లందనట్టెడుక
నందరే తొల్లి పెక్కండ్రు హర్షమూర్తి

1. తరణిఁ జంద్రా. 2. నీసొమ్ము సకలంబు నేఁడు రెండడుగు లాయె. 3. ప్ర. త. భిన్నచిత్తుండయ్యు.

వైరభక్తులు గట్టిగా । వలయుఁ గాక
యీశ నీయెడ దుర్లభ । మేమి గలదు. 650

మ. చెలియే మృత్యువు చుట్టమే యముఁడు సంసేవార్హులే కింకరుల్
శిలలం జేసిన బ్రహ్మ దన్ను గృపమే । జీవంబు నోచెల్లరే
చలితం బౌట యెఱుంగరే పటుసంసారంబు నిక్కంబుగాఁ
దలఁచన్ మూఢుఁడు నిత్యనాదరణాస్పదమ్ము విదిగత్తకుఁ డై. 651

సీ. చుట్టాలు దొంగలు । సుతులు ఋణస్థులు, కాంతలు సంసార । కారణములు
ధనము లస్థిరములు । దను వనిత్యంబు, గార్హస్థ్య లక్ష్యలు । గడచుఁ గాల
మాయువు నశ్వర । మైశ్వర్య మతిశీఘ్రు, మని కాదె తమతండ్రి । నతికరించి
మాతాత సాధుసమ్మతుఁడు ప్రహ్లాదుండు, నీపాదకమలంబు । నియతిఁ జేరె

తే. భద్రుఁ డతనికి మృతి లేక బ్రదుకు గలిగె, వైరు లై కాని తొల్లి మావారుగాన
రర్థి వై వచ్చి నీవు న న్నణఁచుట యెల్లఁ, బద్మలోచన నాపుణ్యఫలము గాదె.

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్నయవసరంబున. 653

శా. ఆదైత్యేంద్రుఁడు పీనవక్షు నవపద్మాక్షుం బిశంగాంబరా
చ్ఛాదుఁ నిర్మలసాధువాదు ఘనసంసారచ్ఛిదాచ్ఛేదు సం
శ్రీదుం భక్తిలతాతిరోహితహరిం శ్రీపాదు నిక్షేమదుం బ్ర
హ్లాదుం బోఁకళావినోదుఁ గనియెన్ । మార్గంబుతో ముందటన్. 654

వ. ఇట్లు సమాగతుండై నతమాతామహుం గనుంగొని విరోచననందనుండు వారుణపాశ
బద్ధుండు గావునఁ దనకుం దగిననమస్కారంబు సేయ రామిం జేసి సంకులాశ్రు
విలోలలోచనుండై సిగ్గుపడి శిరోనమ్రభావంబున మ్రొక్కు సెల్లించె నంతఁ
బ్రహ్లాదుండు మఖమండపంబున సునందాదిపరికరసమేతుండై కూర్చున్నవామన
దేవునిం గని (యానంద)బాష్పజలంబులుఁ బులకాంకురంబులుఁ నెఱయ దండ
ప్రణామం బాచరించి యిట్లని విన్నవించె. 655

సీ. ఇతనికి మున్ను నీ । విం ద్రపదం బిచ్చి, నేఁడు త్రిప్పుటయును । నెఱయ మేలు
మోహనాహంకృతి । మూలంబు గర్వాంధ,తమసవికారంబు । దాని మాన్పి
కరుణ రక్షించుట । గాక బంధించుటే, తత్త్వజ్ఞులకు మహైశ్వర్య మేల
నీపాదకమలంబు । నియతిఁ గొల్చినదానిఁ, బోలునే సురరాజ్యభోగపరత

తే. గర్వ మేపారఁ గన్నులు । గానరావు, చెవులు వినరావు చిత్తంబు । సిక్కువడును
మఱచు నీసేవ లన్నియు । మహిమ మాన్పి, మేలు సేసితి నీమేటి । మేర నూపి.

వ. అని పలికి జగదీశ్వరుండును నిఖిలలోకసాక్షియు నగునారాయణదేవునకు నమ
స్కరించెద నని ప్రహ్లాదుండు పలుకుచున్నసమయంబున. 657

మ. తతమత్తద్విపయాన యై కుచనిరుంధచ్చోళిసంవ్యాన యై
ధృతబాష్పాంబువితాన యై కరయుగాధీనాలికస్థాన యై

పతిభిక్షాం మమ దేహి కోమలమతే § పద్మాక్షపతే యంచుఁ ద
త్సతి వింధ్యావళి సేర వచ్చెఁ ద్రిజగ§ద్రక్షామనస్కున్ వామనున్. 658

వ. వచ్చి యా చేడియ తచ్చరణసమీపంబునం బ్రణతయై (నిలువంబడి) యిట్లనియె.

క. నీకుం గ్రీడార్థము లగు, లోకంబులఁ జూచి పరులు § లోకులు కుమతుల్
లోకాధీశుల మందురు, లోకములకు రాజ వీవ § లోకస్తుత్యా. 660

క. కా దనఁడు పొమ్ము లే దే. రాదనఁడు జగత్త్రయైక§రాజ్యము నిచ్చెన్
నాదయితుఁ గట్ట నేటికి, శ్రీదయితాచిత్తచోర § శ్రితమందారా. 661

వ. అని యిట్లు వింధ్యావళియుం బ్రహ్లాదుండును విన్నవించునవసరంబున హిరణ్యగర్భుండు చనుదెంచి యిట్లనియె. 662

సీ. భూతలోకేశ్వర § భూతభావన దేవ, దేవ జగన్నాథ § దివ్యరూప
తనసొమ్ము సకలంబుఁ § దప్పక నీకిచ్చె, దండయోగ్యుఁడు గాఁడు § దానపరుఁడు
గరుణింప నర్హుండు § కమలలోచన నీకు, విడిపింపు మీతని § వెఱపు దీర్చు
తోయపూరము సల్లి § దూర్వాంకురంబులఁ, జేరి నీపదము లర్చించునట్టి

తే. భక్తియుక్తుఁడు లోకేశ§పదము నొందు, నీవు ప్రత్యక్షముగ వచ్చి§నేఁడు వేఁడ
నెఱిఁగి తనరాజ్య మంతయు§నిచ్చినట్టి, బలికిఁ దగునయ్య దృఢపాశ§బంధనంబు.

వ. అని పలికిన బ్రహ్మవచనంబులు విని భగవంతుం డిట్లనియె. 664

సీ. ఎవ్వనిఁ గరుణింప § నిచ్ఛయించితి వాని, యఖిలవిత్తంబు నే § నపహరింతు
సంసారగురుమద§స్తబ్ధుఁ డై యెవ్వఁడు, దెగడి లోకము నన్ను § ధిక్కరించు
నతఁ డెల్లకాలంబు§నఖిలయోనులయందుఁ, బుట్టుచు దుర్గతిఁ § బొందుఁ బిదప
విత్తవయోరూప§విద్యాబలైశ్వర్య, కర్మజన్మంబుల§గర్వ ముడిగి

తే. యేకపథమున విమలుఁడై§యెవ్వఁడుండు, వాఁడు నాకూర్మి రక్షింప§వలయువాఁడు
స్తంభలోభాభిమానసం§సారవిభవ, మత్తుఁ డై చెడ నొల్లఁడు § మత్పరుండు.

శా. బద్ధుం డై గురుశప్తుఁ డై § బంధుప్రజత్యక్తుఁ డై
సిద్ధైశ్వర్యముఁ గోలుపోయి విభవ§క్షీణుండు నై పేద యై
శుద్ధత్వంబును సత్యముం గరుణయుం § జొప్పమియుం దప్పఁ డు
ద్బుద్ధుం డై యజయాఖ్యమాయ గెలిచెం § బుణ్యుం డితం డల్పుఁడే. 666

ఆ. అసురనాథుఁ డనుచు § ననఘుని మర్యాద, యేను జూత మనుచు § నింత వలుక
నిజము వలికె నితఁడు § నిర్మలాచారుండు, మేలు మేలు నాకు § మెచ్చువచ్చు.

క. సావర్ణిమనువువేళను, దేవేంద్రుం డగు నితండు § దేవతలకు దు
ర్భావిత మగు నాచోటికి, రావించెద నంతమీఁద § రక్షింతు దయన్. 668

క. వ్యాధులుఁ దప్పులు నొప్పులు, బాధలుఁ జెడి విశ్వకర్మ§భావితదనుజా
బాధితసుతలాలయమున, నేధితవిభవమున నుండు § నితఁ డంతకన్. 669

వ. అని పలికి బలిం జూచి భగవంతుం డి ట్లనియె. 670

సీ. సేమంబు నీ కింద్ర ♦ సేనమహారాజ, బాంధవులకు మేలె ♦ పరిజనంబు
వేలుపు లందుండ ♦ వేడుకపడుదురు, దుఃఖంబు లిడుములు ♦ దుస్మరణము
లాతురతలు నొప్పు ♦ లందుండువారికి, నొందవు సుతలంబు ♦ నందు నుండు
నీపంపు సేయని ♦ నిర్జరారాతుల, నాచక్ర మేతెంచి ♦ నణచుచుండు

ఆ. లోకపాలకులకు ♦ లోను గా వక్కడ, నన్యులెంత నిన్ను ♦ నచటివారి
నెల్లప్రొద్దు వచ్చి ♦ యేను రక్షించెదఁ, గరుణతోడ నీకుఁ ♦ గానవత్తు. 671

క. దానవదైత్యులసంగతిఁ, బూనిననీయసురభావ♦మును దోడ్తోన
ధ్యానమునఁ దెగి పోవును, మానుగ సుతలమున నుండు♦మా మాయాజ్ఞన్.

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న[1] మునిమూర్తి ముకుందు వేల్పుల కియ్యని నెయ్యంపుఁ బలుకుఁ జెఱకుఁ జిలుకు సంప్రసాదలు వీనుల తెరువులం జొచ్చి లోను బయలు నిండి వెళ్ళఁ గప్పు దప్పండ్రోచికొని కనుఁగవ కోలంకుల నలుఁగులు వెడలిఁ చందంబున సంతసంబునం గన్నీరు మున్నీరై పరవ నురఃఫలకంబునం బులకంబులు కులకంబు లయి తిలకంబు లొత్తఁ గేలు మొగిడ్చి నెక్కొన్న వేడుకం ద్రొక్కుడువడుచుఁ (జిక్కని చిత్తంబునఁ) జక్కనిమాటల రక్కసులఱేఁ డి ట్లనియె. 673

ఉ. ఎన్నఁడు లోకపాలకుల ♦ నీకృపఁ జూడని నీవు నేఁడు న
న్నున్నతుఁ జేసి నాబ్రదుకు ♦ నోజయు నావతి యిచ్చి కాచితీ
మన్నన లీదయారసము ♦ మాటలపెద్దఱికంబుఁ జాలవే
పన్నగతల్ప ని న్నెఱిఁగి ♦ పట్టిన నాపద గల్గ నేర్చునే. 674

వ. అని పలికి హరికి నమస్కరించి బ్రహ్మకుం బ్రణామంబు సేసి యిందుధరునకు వందనం బాచరించి బంధవిముక్తుండై తనవారును దానును బలి సుతలంబునకుం జనియె నంత హరికృపావశంబునం గృతార్థుండై కులోద్ధారకుం డయిన మనుమనిం గని సంతోషించి ప్రహ్లాదుండు భగవంతున కిట్లనియె. 675

సీ. చతురాననుండు నీప్ర♦సాదంబు గానఁడు, శర్వుఁ డీతుష్టిఁ ♦ జూడఁ బొందఁ
డన్యుల కెక్కడి ♦ దసురులకును మాకు, బ్రహ్మాదిపూజిత♦పదుఁడ వయిన
దుర్లభుండవు నీవు ♦ దుర్గపాలుఁడ వైతి, పద్మజాదులు భవ♦త్పాదపద్మ
మకరందసేవన♦మహిమ నైశ్వర్యంబు, లందిరి కాక యే ♦ మందమతుల

తే. మధికదుర్యోనులము కుటి♦లాత్మకులము, నీకృపాదృష్టిమార్గంబు ♦ నెలవు సేర
నేమితప మాచరించితి ♦ మోహన గలదె, మహిమ నాశ్చర్యచిత్రంబు ♦ మంగళాత్మ.

వ. అదియునుం గాక. 677

ఆ. సర్వగతుండ వయ్యు ♦ సమదర్శనుఁడ వయ్యు, నొకట విషమవృత్తి ♦ నుండు దీవు
నిచ్చ లేనివారి ♦ కీవు భక్తులు గోరు, తలఁపు లిత్తు కల్ప♦తరువుమాడ్కి. 678

1. [illegible]

వ. అని విన్నవించు చున్న ప్రహ్లాదుం జూచి పరమపురుషుం డిట్లనియె. 679

తే. వత్స ప్రహ్లాద మేలు నీవారు నీవు, పొరిదిమనుమనిఁదోడ్కొని సుతలమునకుఁ
బయనమైపొమ్ము నేఁ గదాపాణి నగుచుఁ, జేరి రక్షింప దురితంబు సెంద దచట.

వ. అని యిట్లు నియమించిన పరమేశ్వరునకు నమస్కరించి వలగొని కరకమలపుట ఘటితనిటలతటుండై వీడ్కొని బలిం దోడ్కొని సకలాసురయూథంబునుం దాను నొక్కమహాబిలద్వారంబు సొచ్చి ప్రహ్లాదుండు సుతలలోకంబునకుం జనియె నంత బ్రహ్మవాదులయిన యాజకులసభామధ్యంబునం గూర్చున్న శుక్రునిం జూచి నారాయణదేవుం డిట్లనియె. 681

ఆ. ఏమి గొఱఁతవడియె నీతనిజన్నంబు, విస్తరింపు కడమ విప్రవర్య
విషమ మయినకర్మవిసరంబు బ్రాహ్మణ,జనులు సూచినంత సమతఁ బొందు.

వ. అనిన శుక్రుం డిట్లనియె. 683

సీ. అఖిలకర్మంబుల కధినాథుఁడవు నీవ, యజ్ఞేశుఁడవు నీవ యజ్ఞపురుష
ప్రత్యక్షమున నీవు పరితుష్టిఁ బొందినఁ, గడమలు గలుగునే కర్మములకు
ధనదేశకాలార్హతంత్రమంత్రంబులఁ, గొఱఁతలు నిన్నుఁ జేర్కొనిన మాను
నయినఁ గావింతు నీయానతి భవదాజ్ఞ, మెలఁగుట జనులకు మేలు గాదె

తే. యింతకంటెను శుభము నాకెచటఁ గలుగు, ననుచు హరిపంపు శిరమున నావహించి
కావ్యుఁ డసురేంద్రు జన్నంబు కడకుఁ దీర్చె, మునులు విప్రులు సాహాయ్యమునఁ జరింప.

వ. ఇవ్విధంబున వామనుం డయి హరి బలి నడిగి మహిం బరిగ్రహించి తనకు నన్న యగు నమరేంద్రునకుం ద్రిదివంబు సదయుం డయి యొసంగె నంత దక్షభృగుప్రముఖప్రజాపతులును భవుండును గుమారుండును దేవర్షిపితృగణంబులును రాజులును దానును గూడికొని- చతురాననుండు గశ్యపునకు నదితికి సంతోషంబుగా లోకంబులకు లోకపాలురకు వామనుండు వల్లభుం డని నియమించె నంతయును ధర్మంబునకు యశంబునకు లక్ష్మికి దేవతలకు వేదంబులకు శోభనంబులకు వ్రతంబులకు స్వర్గాపవర్గములకు నుపేంద్రుండు ప్రధానుం డని సంకల్పించి రాసమయంబున. 685

క. కమలజుఁడు లోకపాలురు, నమరేంద్రునిఁ గూడి దేవయానంబున న
య్యమరావతికిని వామను, నమరం గొనిపోయి రంత నటమీఁద నృపా. 686

ఆ. బల్లిదంపుఁదోడు ప్రాపున నింద్రుని, కింద్రపదము సేమ మిట్లు గలిగెఁ
దనకు నాథుఁ డైన తమ్ముఁడు గలిగినఁ, గోర్కు లన్న కేల గొఱఁత నొందు.

క. పాలడుగఁడు మేలడుగం, డేలఁడు భిక్షించి యన్న కిచ్చెఁ ద్రిజగముం
వేలుపులతల్లి కడపటి,చూలుం బోలంగఁ గలరె సొలయని తమ్ముల్. 688

ఆ. కడుపు[1] బడర గాఁగఁ గొడుకులఁ గనుకంటెఁ, దల్లి కొకఁడె చాలు బల్లిదుండు

1. బరువు గాఁగ.

త్రిదశగణముఁ గన్న యదితి గానుపు దీఱఁ, గన్న మేటివడుగుఁ గన్నయట్లు.

వ. ఇట్లు దేవేంద్రుండు వామనభుజపాలితం బగు త్రిభువనసామ్రాజ్యవిభవంబు మరల నంగీకరించె నప్పుడు బ్రహ్మయు శర్వుండును గుమారుండును భృగుప్రముఖులయిన మునులును బితృదేవతలును దక్షాదిప్రజాపతులును సిద్ధులును వైమానికులును మఱియుం దక్కినవారలు నద్భుతప్రకారం బైన విష్ణుప్రచారంబులకు నాశ్చర్యంబు నొందుచుఁ బ్రశంసించుచు నాడుచుం బాడుచుఁ దమతమనివాసంబులకుం జని రని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 690

తే. మనుజనాథ త్రివిక్రముమహిమకొలఁది, యెఱుఁగఁ దర్కింప లెక్కింప నెవ్వఁడోపుఁ
గుంభినీ రేణుకణములు గుఱుతు వెట్టు, వాఁడు నేరఁడు దక్కనవారివశమె.

క. అద్భుతవర్తనుఁ డగు హరి, సద్భావిత మైన విమలచరితము వినువాఁ
డుద్భటవిక్రముఁ డై తుది, నుద్భాసితలీలఁ బొందు నుత్తమగతులన్. 692

తే. తగిలి మానుషపైతృకదైవకర్మ, వేళలందుఁ ద్రివిక్రమవిక్రమంబు
లెక్కడెక్కడఁ గీర్తింతు రెవ్వ రేని, బొందుదురు నిత్యసౌఖ్యంబు భూవరేంద్ర.

మ. [1]జను లై నాకము గోలుపోవు సురలన్ జంభారినిం బ్రోవఁగా
వడు గై భూమిఁ బదత్రయం బడుగుటై వైరోచనిన్ వేఁడి రెం
డడుగుల్ సాఁచి త్రివిక్రమస్ఫురణ బ్రహ్మాండంబుఁ దా నిండుచుం
గడు మోదంబున నుండు వామనుని కెక్కాలంబునన్ మ్రొక్కెదన్. 694

మత్స్యావతారకథాప్రారంభము

వ. అని యిట్లు శుకుండు రాజునకు వామనావతారచరితంబు సెప్పె నని సూతుండు మునులకుం జెప్పిన విని వార లతని కిట్లనిరి. 996

సీ. విమలాత్మ వినవలెఁ గాక వేడ్కయ య్యాది ముచ్చట, హరి మత్స్యమైన వృత్తాంత మెల్లఁ
గర్మబద్ధునిభంగి ఘనుఁ డీశ్వరుఁడు లోకనిందితం బై తమో[2]నిలయ మైన
మీనరూపము నేల మేలని ధరియించె. నెక్కడ వర్తించె నేమి సేసె
నాద్యమై వెలయు నయ్యవతారమున కెయ్యాది కారణంబు గార్యాంశ మెట్లు

ఆ. నీవు దగుదు మాకు నిఖిలంబు నెఱిఁగింపఁ, దెలియఁ జెప్పవయ్య దేవదేవు
చరిత మఖిలలోకసౌభాగ్యకరణంబు, గాదె విస్తరింపు క్రమముతోడ. 696

వ. అని మునిజనంబులు సూతు నడిగిన నతం (డిట్లనియె) మీర లడిగిన యీయర్థం బుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డడిగిన భగవంతుం డగు బాదరాయణి యిట్లనియె. 697

సీ. విభుఁ డీశ్వరుఁడు వేదవిప్రగోసురసాధు, ధర్మార్థములఁ గావఁ దనువుఁ దాల్చి
గాలిచందంబున ఘనరూపములయందుఁ, దఱరూపములయందుఁ దగిలియుండు
నెక్కువతక్కువ యెన్నఁడు నొందక, నిర్గుణత్వంబున నెఱయు నుండుఁ
గుణతయుఁ గైకొని గుణసంగతి వహించు, మది జీవసోష్య మేఁ జక్క్యము గుట

1. ఈపద్య మొకానొకప్రతియందుఁ గనుపట్టెడి. 2. నియత మైన.

తే. వినుము పోయినకల్పాంతవేళఁ దొల్లి, ద్రవిళదేశపురాజు సత్యవ్రతుండు
నియద్రావు ను హరిఁగూర్చి నిష్ఠతోడఁ, దపముఁ గావించె నొకయేటి తటమునందు.

వ. మఱియు నొక్కనాఁ డమ్మేదినీకాంతుండు కృతమాలిక యను నేటిపొంత పితృసమర్పణంబుగా జలతర్పణంబు సేయుచున్న సమయంబున నారాజు దోసిట నొక్క మీనుపిల్ల దవిలి వచ్చిన నులికిపడి మరలం దరంగిణీజలంబునందు శకులశాబకంబు విడిచె నల్లు విడివడి నీటిలోనుండి జలచరపోతంబు భూతలేశ్వరున కిట్లనియె.

మత్తకోకిలము. పాటు వచ్చిన జ్ఞాతిఘాతులు పాపజాతి ఝషంబు లీ
యేటఁ గొండొకమీనుపిల్లల నేఱి పట్టి మారింప ని
చ్చోట నుండక నీదు దోసిలి సొచ్చి వచ్చిన నన్ను న
ట్టేటఁ ద్రోవఁగఁ బాడియే కృప యింత లేక దయానిధీ. 700

ఆ. వలలు దారు నింక వచ్చి జాలరివేఁటకాఱు లేఱు గలఁచి కారవెట్టి
మిడికి పోవ నీక మెడఁ బట్టుకొనియెద, రప్పు డెందుఁ జొత్తు రనఘచరిత.

క. భక్షించు నొండె ఝషములు, శిక్షింతురు ధూర్తు లొండెఁ జెడకుండఁగ సం
రక్షింపు దీనవత్సల, ప్రత్యక్షులఁ గాచుకంటె భాగ్యము గలదే. 702

వ. అనిన విని కరుణాకరుం డగు నవ్విభుండు మెల్లన యమ్మీనడింభకంబును గమండలు(జలంబు)నం బెట్టి తననెలవునకుం గొనిపోయె నదియు నొక్కరాత్రంబునం గుండిక నిండి తనకు నుండ నిమ్ము చాలక రాజున కిట్లనియె. 704

క. ఉండ నిది గొంచె మెంతయు, నొండొకటిం దెమ్ము భూవరోత్తమ యనుడుం
గండకముఁ దెచ్చి విడిచెను, మండలపతి కలశసలిలమధ్యమున న్మత్సా. 704

వ. అదియును ముహూర్తమాత్రంబునకు మూఁడుచేతుల నిడుపై యుదంచనంబు నిండి పట్టు లేక వేఱొండు దెమ్మనవుడు నారాచపట్టి కరుణాగుణంబునకు నాటపట్టుం గావున గండకంబు నొండొక్క చిఱుతమడుఁగున నునిచె నదియు నాసరోవర(జల)ంబునకు నగ్గలంబై తనకు సంచరింప నది గొంచెం బని పలికినం బుడమిఱేఁడు మంచివాఁ డగుటం జేసి యాకంచరంబు నుదంచితజలాస్పదంబైన హ్రదంబునందు నిడియె నదియు నాజలాశయంబునకు నధికంబై పెరుఁగ నిమ్ము చాల దని చెప్పికొనిన నప్పుణ్యుం డొప్పిసినడవడిం దప్పనివాఁడై నకతంబున నమ్మహామీనంబును మహార్ణవంబున విడిచె నదియును మకరాకరంబునం బడి రాజున కిట్లనుఁ బెను మొసళ్లు ముసరికొని కసిముసంగి మ్రింగెడి నింతకాలంబు నడపి కడపట దిగవిడువకు వెసలఁ దిగువు మని యెలుంగింప నన్నిటిపొడవుఁకుం బుడమిఱేఁడు దెలిసి యిట్లనియె. 706

సీ. ఒకదినంబున శతయోజనమాత్రము, విస్తరించెను నీవు విననము చూడ
మింటివంటి ఝషముల నెన్నఁడు నెఱుఁగము, మీనజాతుల కిట్టి మేను గలదె
యేమిటి కెవ్వఁడ వేల త్రిప్పించెదు, కరుణ నాపన్నులఁ గావ వేఁడి

యుం బరమేశ్వరం బైన శ్రీహరివి నే నెఱింగితి, నవ్యయ నారాయణాభిధాన

తే. జననసంస్థితిసంహార చతురచిత్త, దీనులకు భక్తులకు మాకు దిక్కు నీవ
నీదు లీలావతారంబు లఖిలభూత, భూతిహేతువు లగుచుండు బుధనమస్య.

క. ఇతరులమాయ [1]గాయ చిత్తం, గతులయి మావారి పెంపు గలిగిన భక్త
స్థితిఁ గల వగునిన్ను నెన్నఁగ, నతి సేవింపంగ కేవల శరణాగతులన్. 707

క. శ్రీలలనాకుచవీథిని, గేళీరతిఁ ద్రిప్పి బుద్ధి గ్రీడించు సుఖా
లోలుఁడవు దామసాకృతి, నేలా మత్స్యంబ వైతి నెఱిఁగింపు హరీ. 708

వ. అని పలుకు సత్యవ్రతమహారాజునకు సఖ్యంబు కడపటఁ బ్రళయసమయసము
ద్రంబున నేకాంతజనప్రియుం డయి విహరింప నిశ్చయించు మీనరూపధరుం
డైనహరి యిట్లనియె. 709

సీ. ఇటమీఁద నేడవ రాత్రి నేకాకి నిను, బద్ధగర్జన ఘోరకల్పఘనలు నిండు
భూర్భువాదిక జగత్త్రయములు మునుఁగు విలయాబ్ధి, లోన మునుంగు నా కెదురఁ బెద్ద
నావ సేరఁగ వచ్చు నాయాజ్ఞ పెంపున, దానిపై నోషధితతులు బీజ
రాసులు నిడి పయోరాశిలో విహరింపఁ, గలవు సప్తర్షులఁ గలిసి తిరుగ

ఆ. మ్రోలఁ గానరాక మునుచు పెంజీఁకటి, [2]మినుకుచుండు మునులతేజమున వెలుఁగు
దోలఁకుమండు జలధి దీర్ఘాయమానమై, నావ దేలు చుండు నరవరేణ్య.

వ. మఱియు నన్నావ మున్నిటికెరటంబుల నూఁగాడుచు నిలుగాలికొలఁదుల ముంపుల
నేమఱకుండఁ బెన్నాఁగు లగు నాగముల బిగియించుచుఁ బొంగువ వచ్చిన జల
గ్రహంబుల నోడియుండు సంచరించెడి నీకు పెనుఁబాము చేరువ (నాయను
మతిం) బొడసూపెడు దానంజేసి సుడిగాడ్పులఁ దిరుగుచున్న నావ [3]ప్రతిదినంబును
కుంద నా కొమ్ముకు దిటవంబు బనిలముగా లంకించి నిరుపద్రవులకును మలఁచి పెద్ద
కుంద నన్నిటఁ బ్రాపుగాఁ బ్రహ్మరాత్రి రేయి వేగునంతకు మెలంగెద నదకారణం
బుగా జలచరరూపంబుఁ గయికొంటి మఱియును బహుయోజనంబు గల నా మ
హిమ పరబ్రహ్మంబుగా తెలియుదు నిన్ను ననుగ్రహించెద నని సత్యవ్రతుండు
చూడ హరి తిరోహితుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 711

ఆ. మత్స్యరూపి యైన మాధవుపంపులు, దలఁచికొనుచు రాచతపసి యొక్క
దర్భశయ్యఁ బూర్వదళముగాఁ బరచి, కాచియుండె నాఁటికాలమునకు.

వ. అంతఁ గల్పాంతంబు దోఁచిన. 713

క. ఉల్లసితమేఘపంక్తులు, జల్లించి మహోగ్రవృష్టి జడిగొని కురియన్
వెల్లి విరిసి జలరాసులు, సెల్లెలకట్టలను దాఁటి [4]మసలి ముంచెను. 714

వ. తదనంతరంబ. 715

తే. మున్ను పోయిన కల్పాంతసమయమున నరేంద్ర, బ్రాహ్మణులఁ గూడి నిలిచె దిక్కుప్రళయమున

---

1. మిముబడుంచు. 2. [illegible] 3. [illegible] 4. [illegible]

నింగిపై [1]నిట్టతోలఁకుముక్కఁబ్లిటిలోనఁ, గూలె భూతాళి జగములక్కోలఁదూ లెడలి.
వ. అంత నమ్మహారాత్రియందు. 717

మ. నెఱి నల్పంబగు నల్పప్రాణి వనుచున్ నిర్మించి నిర్మించి యే
పిఱియున్ సిలువ నావులించుచు సజాండేత్పృష్టియున్ మాని మే
నొఱఁగన్ ఱెప్పలు మూసి కేల్ దలగడై యుండంగ నిద్రించుచున్
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలల్ గనుచు విశ్వక్షోభించుచున్ భూవరా. 718

ఆ. అలసి సొలసి నిదుర నందిన పరమేష్ఠి, ముఖమునందు వెడలె మొదలిశ్రుతులు
నపహరించె నొక హయగ్రీవుఁడను దైత్య భటుఁడు దొంగఁ దోడ రక్కసులవశమె.

క. చదువులు దనచేపడినం, జనువుచుఁ బెట్టబలనుండ శంకించి వడిం
జదువుల ముదుకఁడు గూరుకఁ, జదువుల తస్కరుఁడు సొచ్చె జలనిధి కడుపున్.

వ. ఇట్లు వేదంబులు దొంగిలి దొంగరక్కసుండు మున్నీట మునింగిన వాని
జంపవలసియు బ్రాహ్మణదీగెల విత్తనంబుల [2]పాత్రలు పెన్నీట నాని చెడ
కుండ నునుప వలసియు నెల్ల కార్యంబులకుం గావలి యగు నా పురుషోత్తముం
డప్పను రేఁచుచొరుడలయిందు. 721

క. కుఱుకుఱుల వలుఁదమీసలు, చిఱుదోకయుఁ బసిఁడిరొదలు సిరిగల పొడలున్
నెఱిముగము నొక్కకొమ్మును, మెఱుగారు పొలుఁగులుగలిగి యొక్క మీనంబయ్యెన్.

వ. అట్లు లక్షయోజనాయతంబగు నవారికంబై విశ్వంభరుండు జలధి సొచ్చి. 723

సీ. ఒకమాటు జలజంతుయూథంబుతోఁ గూడు
నొకమాటు దరులకు నుఱికి వచ్చు
నొకమాటు మింటికి నుబ్బి యుల్లంఘించు
నొకమాటు లోపల నొదిఁగి యుండు
నొకమాటు వారాశి నోపలు మించుమిఁ జూచు
నొకమాటు బ్రహ్మాండ మొరయఁ దలఁచు
నొకమాటు ఝుమఝుమ నొలసి యొఱవారించు
నొకమాటు జలముల నుమిసి వెచు

తే. గఱులు నాడించు మీసల గడలు నవురఁ
బొడలు మెఱపించుఁ గన్నులఁ బొలపమార్చు
నొడలు జళిపించుఁ దళుకున నోలయు మీన
వేషి పెన్నీట నగముగ వేషయాగుచు. 724

వ. అంతకు మున్న సత్యవ్రతుండను మహార్ణవంబులు మహీనలరంబు ముంచువత
సరంబున భక్తపరాధంబు డగుమారి దలంపుచుండ నారాయణప్రేరిత యొ
యొక్క నావ వచ్చినం గనుంగొని. 725

1. పెట్టు; పొట్టు. 2. పాత్రంబులు.

మ. చని సత్యవ్రతమేదినీవిభుఁడు నోకం బొచ్చి మ్రొక్కంగ వి
త్తనముల్ పెక్కులు నావపై నిడి హరిధ్యానంబుతో దానిపై
మునిసంఘంబులు దాను నెక్కి వెఱతో ముక్తాత్ముఁడై చేయుచుం
గనియెన్ ముంగల భక్తలోకసులభుం గర్వోల్లసన్మీనమున్. 726

వ. కని జలచరేంద్రు కొమ్మునకు నోడ పెనుఁబాముత్రాట నవ్వావఁ గట్టి సంతసించి దండంబు నివురుకొని తపస్వులుం దానును నా రాచపెద్ద మీనాకారుండగు వేల్పుఁ జేరి యిట్లని పొగడ నపుడు. 727

మ. తమలోఁ బుట్టు నవిద్య గప్పికొనినం దన్మూలసంసారవి
భ్రములై కొందఱు దేలుచుం గలఁగుచున్ బల్వెంటలన్ దైవయో
గమునం దేవర మేలుఁ గొల్చి ఘనులై కైవల్యసంప్రాప్తులై
ప్రమదం బందుదు రట్టి నీవు కరుణం బాలింపు మమ్మీశ్వరా. 728

ఉ. కన్నులు లేనివాఁడు మఱి కానని వానికి ద్రోవఁ జూపఁగాఁ
జన్న తెఱంగు మూఢున కసన్మతి దా గురుఁ డౌట నూహ్యఁడే
కన్నులు గాఁగ భూతములఁ గాంచుచు నుండు రమేశ మాకు ను
ద్యన్నయమూర్తివై గురువవై యల సద్గతిజాడఁ జూపవే. 729

క. ఇంగలమతోడిసంగతి, బంగారము వన్నె గలుగుభంగిని ద్వత్సే
వాంగీకృతులయఘంబులు, భంగంబులఁ బొందు ముక్తిఁ బ్రాపింతు హరీ. 730

క. వ్రతయోగ నీప్రసన్నత, పదివేలవపాలి లేశభాగము కతనం
ద్రిదశేంద్రత్వము గల దఁట, తుది నిను మెప్పింప నేది దొరకదు శ్రీశా.

క. పెఱవారు గురుఁ డటంచును, గొఱగానిపదంబు నూఁపఁ గుజనుం డగు నీ
నెఱత్రోవ నడవ నేర్చిన, గఱగొఱ లే కున్నపదము గలుగు దయాబ్ధీ 732

మ. చెలివై చుట్టమవై మనస్స్థితుఁడవై చిన్మూర్తివై యాత్మవై
వలనై కోర్కులపంటవై విభుఁడవై వర్తిల్లు నిన్నొల్ల కే
పలువెంటం బడి లోక మక్కట వృథాబద్ధాశమై పోయెడిన్
నిలువన్ నేర్చునె హేమరాశిఁ గనియున్ నిర్భాగ్యుఁ డంభశ్శయా. 733

ఆ. నీరరాశిలోన నిజకర్మబద్ధమై, యుచితనిద్రఁ బొంది యున్నలోక
మేమహాత్ముచేత నెప్పటి మేల్కాంచు, నట్టి నీవు గురుఁడ వగుట మాకు. 734

క. ఆలింపుము విన్నప మిదె, వేలుపుగమిఁ ద్రెంచి నిన్ను వేఁడికొనియెదన్
నాలోనిచిక్కు మాన్చి, నీలోనికిఁ గొంచుఁ బొమ్ము నిఖిలాధీశా. 735

వ. అని యిట్లు సత్యవ్రతుండు పలికిన సంతసించి మత్స్యరూపంబున మహాసముద్రం బున విహరించు హరి పురాణపురుషుం డగుటం జేసి సాంఖ్యయోగక్రియాసహిత యగుపురాణసంహిత నుపదేశించె నమ్మహారాజు మునిసమేతుం డై భగవన్నిగ దితం బై సనాతనంబగు బ్రహ్మస్వరూపంబు వినిశ్చితాత్ముం డయ్యె నతం డిమ్మహా

కల్పంబున వివస్వతుం డనంబరఁగిన సూర్యునకు శ్రాద్ధదేవుం డన జన్మించి శ్రీహరి కృపావశంబున నేఁడవ మను వయ్యె నంత నవ్విధంబునం జను రేయి నిండునంతకు సంచరించి జలచరాకారుం డగు నారాయణుండు దన్నిశాంతసమయంబున. 736

మ. ఉఱి కంభోనిధి రోసి వేదములకై యుగ్రన్ దైత్యుం జూచి వే
గఱు లల్లాడ మహాంబుసాంచి బలుపీఁకం దోఁక సారించి మే
న్మెఱయన్ దౌడలు ద్రెట్టి మీస లదరన్ మీనాకృతిన్ విష్ణుఁ డ
క్కఱటిం దాఁకి వధించె ముష్టిగళితగ్రావున్ హయగ్రీవునిన్. 737

వ. అంతం బ్రళయావసానసమయంబున. 738

సీ. ఎప్పుడు వేగునం జెదురుసూచుచునుండు, మనులడెందంబులు మోదమునొందఁ
జెలివితోఁ బ్రక్కనిద్రించుభారతి లేచి, యోరపయ్యెదఁ బక్కనొత్తికొనఁగ
వెలిన మై పెనురేయి మ్రుక్కిన తేజంబు, దొంటిచందంబునఁ దొంగలింపఁ
బ్రాణులసంచితభాగధేయంబులుఁ గన్నులకొలుకులఁ గానఁబడఁగ

తే. నవయవంబులు గదలించి యావలించి
నిదురఁ దెప్పితి మేల్కాంచి నిల్గి మలఁగి
యొడలు విఱుచుచుఁ గనుఁగవ నులుముకొనుచు
ధాత గూర్చుండె సృష్టిసంధాత యగుచు. 739

వ. అయ్యవసరంబున. 740

ఆ. వాసవారిఁ జంపి వానిచేఁ బడియున్న, వేదకోటిచిక్కు విచ్చి తెచ్చి
నిదుర మాని యున్న నీరజాసనునకు, నిచ్చెఁ గరుణ విష్ణుఁ డీశ్వరుండు. 741

క. జలరుహనాభునికొఱకై, జలతర్పణ మాచరించి సత్యవ్రతుఁడా
జలధి బ్రదికి మను వయ్యెను, జలజాక్షునిఁ గొలువ లేని సంపద గలదే. 742

ఆ. జనవిభుండు దపసి సత్యవ్రతుండును, మత్స్యరూపి యైన మాధవుండు
సంచరించినట్టి సదమలాఖ్యానంబు, వినినవాఁడు బంధవిరహితుండు. 743

క. హరిజలచరావతారముఁ, బరువడిఁ బ్రతిదినముఁ జదువఁ బరమపదంబున్
నరుఁ డొందు వాని కోర్కెలు, ధరణీశ్వర సిద్ధిఁ బొందుఁ దథ్యము సుమ్మీ.

మ. ప్రళయాంభోనిధిలోన మేన్మఱచి నిద్రం జెందు వాణీశు మో
ములవేదంబులు గొన్న దైత్యుని మృతిం బొందించి సత్యవ్రతుం
డెఱుఁగన్ బ్రహ్మము మాటలం దెలిపి సర్వాధారుఁ డై మీన మై
జలధిం గ్రుంకుచుఁ దేలుచున్ మెఱుఁగు రాజన్మూర్తికిన్ మ్రొక్కెదన్. 745

వ. అని చెప్పి.

క. రాజేంద్రదైత్యదానవ, రాజమహాగమనవాహ రాజసుతా
రాజావతంస మానిత, రాజద్వార్ధిగుణాఢ్య [1]రాఘవరామా. 747

---

1. [illegible]

మాలిని. దివిజరిపువిదారీ దేవలోకోపకారీ
భువనభరనివారీ పుణ్యరక్షానుసారీ
ప్రవిమలశుభమూర్తీ బంధుపోషప్రవర్తీ
ధవళబహుళకీర్తీ ధర్మనిత్యానువర్తీ. 748

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ పాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతపురాణం బను మహాప్రబంధంబునందు స్వాయంభువ స్వారోచి షోత్తమ తామసమనువుల చరిత్రంబును గరిమకరంబుల యుద్ధంబును గజేంద్ర రక్షణంబును రైవతచాక్షుష మనువుల వర్తనంబును సముద్రమథనంబును కూర్మావతారంబును గరళభక్షణంబును నమృతాదిసంభవంబును దేవాసురకలహంబును హరికపట కామినీ రూపంబున నసురుల వంచించి దేవతల కమృతంబు వోయుటయు రాహువధంబును హరిహరసల్లాపంబును హరికపటకామినీరూపవిభ్రమణంబును వైవస్వత సూర్యసావర్ణి దక్షసావర్ణి బ్రహ్మసావర్ణి భద్రసావర్ణి దేవసావర్ణీంద్రసావర్ణి మనువులవృత్తాంతంబులును బలియుద్ధయాత్రయును స్వర్గవర్ణనంబును దేవపలాయనంబును వామనావతారంబును శుక్రబలిసంవాదంబును త్రివిక్రమవిస్ఫురణంబును రాక్షసులసుతలగమనంబును సత్యవ్రతోపాఖ్యానంబును మీనావతారంబును ననుకథలు గలయష్టమస్కంధము. 749

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

నవమస్కంధము

రాజిత మునిపూజిత
వారిధిగర్వాతిరేక ✽ వారణ బాణా
సూరిత్రాణమహోజ్జ్వల
సారయశస్సాంద్ర రామ ✽ చంద్ర నరేంద్రా. 1

వ. మహానీయగుణగరిష్ఠులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండయిన సూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుండయిన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 2

సీ. మనువుల నడవళ్లు ✽ మర్యాదలును వింటి, మన్వంతరంబుల ✽ మాధవుండు
దిరిగిన జాడలు ✽ దెలిసె సత్యవ్రతుం, డను రాజు ద్రవిళదే✽శాధిపుండు
పోయినకల్పాంత✽మున విష్ణు సేవించి, విజ్ఞానమునఁ బొంది ✽ వెలుఁగుచేని
యతఁడు వైవస్వతుఁ✽డై పుట్టి మను వయ్యె, నతనికి నిక్ష్వాకుఁ ✽ డాది గాఁగ

తే. బదురు గొడుకులు గల రంటి ✽ పరఁగ వారి, వంశ మేరీతి వర్తిలె ✽ వారిలోన
జనినవారిని జనువారిఁ ✽ జననివారిఁ, జెప్పవే వ్యాసనందన ✽ చిత్తగించి. 3

క. చెవులార నేఁడు వినియెద, రవివంశమునందుఁ గలుగు✽రాజుల కీర్తుల్
వివరింపు వరుసతోడను, భువిఁ బుణ్యులకీర్తి వినినఁ ✽ బుణ్యము గాదే. 4

వ. అనినం బరాశరముని మనుమం డిట్లనియె. 5

ఆ. వినుము మనువుకులము ✽ వేయునూఱేండ్లును, బరఁగ విస్తరించి ✽ పలుక రాదు
నాకుఁ దోఁచినంత ✽ నరనాథ వేగంబ, యెఱుకపడఁగ నీకు ✽ నేర్పరింతు. 6

క. ఎక్కువదక్కువవాడవుల, కెక్కటి వాడ వయినపురుషుఁ ✽ డింతయుఁ జేసం దా
నొక్కఁడుఁ గల్పాంతంబున, నక్కజమై యుండి విశ్వ ✽ మంతయు నిల్పెన్.

సీ. భూమీశ యమ్మహా✽పురుషుని నాభిమధ్యమున బంగారుఁ గెం✽దమ్మి మొలచె
నాతమ్మిపూవులో ✽ నటమీఁదఁ దనయంత, నాలుగుమోముల✽నలువ పుట్టె

నా బ్రహ్మమనమున § నట మరీచి జనించెఁ, గశ్యపుం డతనికిఁ § గలిగె నంత
నాకశ్యపునకు దక్షాత్మజ కదితికి, గొమరుఁడై చీఁకటిగొంగ వొడమె

తే. జలజబాంధవుని పెండ్లాము § సంజ్ఞయందు
శ్రాద్ధదేవుండు మనువు సంజాతుఁ డయ్యె
మనువునకు శ్రద్ధ యనియెడి § మగువ యందుఁ
బదురు గొడుకులు గలిగిరి § భద్రయశులు. 8

వ. వార లిక్ష్వాకుండును నృగుండును శర్యాతియు దిష్టుండును ధృష్టుండును గరూశకుండును నరిష్యంతుండును బృషధ్రుండును నభగుండును గవియు నన నెగడి రట మున్న మనువు గొడుకులు లేనివాఁడై మిత్రావరుణుల నుద్దేశించి.

సీ. మనువు బిడ్డలు వుట్ట § సుఖమావహించుచో, నతనిభార్యయు హోత § నాశ్రయించి
కూఁతురు పుట్ట నా § కుం జేయు మని చెప్ప, నతఁడు శ్రద్ధతోఁ బరమో § ప్రయుక్తి నిచ్చె
నాపతి చెప్పిన § కల్లధ్వర్యుఁడును [1]హోత, నగుఁ గాక వేలుపు § మంత్రాళి నొకటి
వావినందుకొని కూఁతు § రయ్యెడు మని వషట్కారంబు సెప్పుచుఁ § గనిసి వేల్వ

తే. హోతపెడచేఁత నిల యను § తనువికవృత్తి, దానిఁ బొడగని మనువు సంతాపమంది
కొడుకు మేల్గాక యేటికిఁ § గూఁతురకట, చెప్పవే యని పోయె వసిష్ఠుకడకు.

వ. చని యిట్లనియె. 11

క. అయ్యా కొడుకులకొఱకై, యియ్యాగము నీయనుజ్ఞ § నేఁ జేయంగా
నియ్యాఁడు దేల పుట్టెను, మీయంతటివారి కొంటు § మేరలుఁ గలవే. 12

వ. అదియునుం గాక మీరు బ్రహ్మవాదులరు మంత్రవాదులరు వేదవేదాంతులరుఁ బాపంబు లంటకుండం జేయువార లిది యేమి యనవుడు మా తాత వసిష్ఠుండు హోతృవ్యభిచారం బెఱింగి మనువున కిట్లనియె. 13

తే. అధిప సంకల్పవైషమ్య § మగుటఁ జేసి, హోతకల్లఁదనంబున § నువిద గలిగె
నైనఁ గలిగింతు నీకుఁ బ్రియాత్మజునిని, నీవు మెచ్చంగఁ జూడు నా § తేజబలిమి.

వ. అని పలికి (భగవంతుం డగు) వసిష్ఠుండు (కీర్తిశల్యుండు గావున) మనువుకొమరాలిమగతనంబుకొఱకు నేకచిత్తంబున నాదిపురుషుం డగువానిం బొగడిన నప్పరమేశ్వరుండు మెచ్చి తపసి కోరినవరం బిచ్చె నది నిమిత్తంబుగా నిలాకన్యక సుద్యుమ్నుం డను కుమారుం డయి రాజ్యంబు సేయుచు.

సీ. ప్రొద్దు వో కొకనాఁడు § పోయి పేరడవుల, వెంట వేఁటాడెడి § వేడ్కతోడఁ
గొందఱు భృత్యులు § గూడి రా సైంధవం, బయిన గుఱ్ఱము నెక్కి § యడవి కేఁగి
బలువిల్లు గ్రొవ్వాఁడి § బాణంబులును దాల్చి, పెను మెకంబుల వెంట § బిఱుసుతోడ
నుత్తరదిశకు మృగహా § గ్రహుఁడై చని చని, మేరువుపొంతఁ గు § మారవనముఁ

1. [illegible]

తే. [1]జేర నందు మహేశుండు । శివయు నెపుడు
రతి సలుపు చుండు రంతుఁ జొరంగఁ బోవ
నాఁడు దయ్యెను రాజు । రాజానుచరులుఁ
బడఁతు లైరి తదశ్వంబు । బడబ యయ్యె. 16

వ. ఇట్లు మగతనంబు సెడి మగువ లై యొండొరుల మొగంబులు సూచి [2]మఱుఁగు చుండి రని విని శుకునకు రాజి ట్లనియె. 17

ఆ. రాజుఁ దోడివారు । రమణులై రంటివి, కాంత లగుట కేమి । కారణంబు
[3]నిట్టిదేశ మెఱుఁగ । మెన్నఁ డాకథ యెల్ల, వేడ్క దీర నాకు । విస్తరింపు. 18

వ. అదియునుం గాక. 19

ఆ. మగువతనంబు మాని । మగవాఁడు గా వచ్చుఁ, గాక పేరుఁబెంపు । గాసిగాఁగ
మగతనంబు మాని । మగువ గా వచ్చునె, మానవంతుఁ డైన । మానవునకు. 20

వ. అని యడిగిన నర్జునపౌత్త్రునకు వ్యాసపుత్త్రుం డిట్లనియె. 21

సీ. పురవైరి కొకనాఁడు । పొడసూపు వేడుకఁ, దద్దయు దిక్కులఁ । దమము లెల్లఁ
దమతమవెలుఁగులు । దగిలి గొందులు సొరఁ, గొందఱుఁ బథికులు । గొలిచి రాఁగఁ
బ్రాణేశుతొడలపై । భాసిల్లు నంబిక, వారలఁ జూచి మై । వలువ లేమి
సిగ్గు పుట్టిన లేచి । చీరఁ గట్టినఁ జూచి, దేవియు దేవుండు । దీర్ఘలీల

తే. నొంటి దమలోనఁ గ్రీడించు । చున్నవారు
మనకు సమయంబు గా దని । మఱలి మునులు
నరుఁడు నారాయణుండు న । నారతంబు
మెలఁగుచోటికి నడచిరి । మేదినీశ. 22

వ. అది కారణంబుగా భగవంతుం డగు శివుండు దనప్రియురాలివేడుకకొఱకు. 23

క. [4]ఈవెల వెవ్వఁడు సొచ్చిన, మానిని యగు నని తొంటి । మాటకతమునన్
మానవుఁడు మగువపోఁడిమి, మానక పేరడవులందు । మఱియుం దిరిగెన్. 24

వ. ఇట్లు చెలికత్తియలమొత్తంబులుం దానును నారాచపుఁబోఁడి వాఁడిచూపుల వాఁడుపోఁడిమి నెఱపుచు దైవయోగంబున సోమసుతుండును భగవంతుండును నగుబుధునియాశ్రమంబు సేరి మెలంగు చున్నయెడ. 25

ఆ. రాజుకొడుకుఁ జూచె । రాజీవదళనేత్ర, రాజవదనఁ జూచె రాజపట్టి
దొంగకాముఁ డంత । దొందడిఁ జిగురాకు, వాలు వెఱికి యుఱికి । వారి మోఁదె.

వ. ఇట్లు పూవుంగ్రైదువులు గలనెఱబిరుదుచిగురుటడిదంబు మొనకు నోహటించి వార లిరువురుం బైపడి వేడుకలకుం జొచ్చిన వారలకుం బురూరవుండను కుమారుండు పుట్టె నివ్విధంబున. 27

1. 'చేర నక్కేశ శంభుండు శివయుఁ దాను, నందుఁ గ్రీడింపఁ జొచ్చినయంతమాత్ర, నాట కమ్మున'—బ్రా. ప్ర. 2. నగుచుండిరి. 3. నిట్టిక మెఱుఁగ. 4. ఈతె లెవ్వఁడు.

ఆ. మనుసుతుండు ఘనుఁడు మగనాలితనమునఁ, గొడుకుఁ గాంచి విసివి కుందికొంతి
చింతఁ బొంది గురు వసిష్ఠుని భావించె, నతనితలఁపుతోన యతఁడు వచ్చె.

వ. వచ్చి సుద్యుమ్నుండు మగవాఁ డగుకొఱకు నమ్మహీపుంగవుండు శంకరునారాధింప నీశ్వరుండును వసిష్ఠప్రయాసంబునకు మెచ్చి యిట్లనియె. 29

మ. తన మున్నాడినమాట దప్పక నిజముగాఁ దన్మౌనికిం బ్రీతిగా
[1]మనుజుం డొక్క నెల న్నెలం బురుషుఁడై మాసాంతరం బైనఁ గా
మిని యై యీగతి వీడుపాటమర భూమిం దాన రక్షించుఁ బొ
మ్మనినన్ వచ్చె వసిష్ఠుఁ డామనుసుతుం డాకీతి రాజ్యస్థుఁడై. 30

ఆ. మగువ యగుచు మఱల మగవాఁడు నగుచును, నవని గొంతకాల మాతఁ డేలెఁ
బ్రజలు సంతసింప బాహాబలము తోడ, గురునికరుణఁ జేసి కువలయేశ. 31

వ. అతనికి నుత్కలుండును గయుండును విమలుండును ననుకొడుకులు మువ్వురు గలిగి ధర్మపరులై యుత్తరాపథంబునకు రాజులైరి సుద్యుమ్నుండు ముదుసలియై ప్రతిష్ఠానపురంబు విడిచి పురూరవునకు భూమి నిచ్చి వనంబునకుం జనియె నివ్విధంబున. 32

సీ. కొడుకు సుద్యుమ్నుండు ఘోరాటవుల కేఁగ, వందురు మనువు వైవస్వతుండు
దనకు బిడ్డలఁ గల్గఁ దప మాచరించెను, హరిఁ గూర్చి నూఱేండ్లు యమునలోన
హరియును సత్యాకుఁ డాదిగాఁ బదురు పుత్రుల నిచ్చె మనువుతోఁ దొరయువారి
నందఱలోనఁ బృషధ్రుఁ డనువాఁడు గురునాజ్ఞ, విమలధర్మంబుగా వెలయఁ బూని

తే. పసులకదుపులఁ గాచుచు బలుమొగిళ్లు, వచ్చి నడురేయి జోరున వానగురియ
మందవిడియించి చుట్టు నేమఱక యుండె, నడవి మెకములు సారకుండఁ బరసికొనుచు.

వ. (అంత) 34

క. ప్రబ్బికొనఁ బెంజీఁకటి, నిబ్బరముగ నడికి నడికి సింగిక వడితోఁ
గొబ్బున నెగసి కటారులఁ, బెబ్బులి మందావుఁ బట్టెఁ [2]బెలుకుఁ జెయువన్.

క. ఉల్లములు గలఁగి మొదవుల, వెల్లువ లన్నియును లేచి విచ్చలవిడితోఁ
జెల్లాచెదరై పాఱెను, బెల్లుగ నంభా యటంచు బెబ్బులిగాలిన్. 36

వ. అయ్యవసరంబున. 37

శా. ఆపెంజీఁకటి మ్రోల గాన కడిదం బంకించి శార్దూల మం
చా వల్లావుశిరంబుఁ ద్రుంచి తెగటార్చెం బులిన్ వెండియున్
వాపోవం దెగ వ్రేసి భూవరుఁడు దోర్వజ్ర ఖడ్గరసంబు చేఁ
బై పై గీఱుచు వచ్చి చూచెఁ దల ద్రెవ్వం బడ్డ యద్ధేనువున్. 38

వ. చూచి దుఃఖితుండై యున్న పృషధ్రునిం గని కులగురుండు (వసిష్ఠుండు) కోపించి నీవు రాజత్వంబునకుఁ బాసి యీయపరాధంబున శూద్రుండవు గమ్మని

1. 'మనుజేంద్రుండు నెలన్ నెలం' అ. ప్ర. 2. 'బెంబడి నఱకన్' బ్రా. ప్ర.

శపియించె నతండును గృతాంజలి యై కులాచార్యునివలన మరలం గైకోలు
వడసి యతని యనుమతంబున. 39

సీ. అఖిలాత్ముఁ డగు వాసుదేవునందుఁ బరమంబు భక్తితోఁ జాలఁ దత్పరతఁ జేసి
యూర్ధ్వరేతస్కుఁడై యుపశాంతప్రాణుఁడై నాథుఁడై సర్వేంద్రియములు గెల్చి
సంగంబునకుఁ బాసి శాంతుఁడై యపరిగ్రహుండు నై కోరికయుండి తనకు
వచ్చినయట్టి యా జీవనము గావించుచుఁ, దనుఁ దాన నిలుపుచు ధన్యబుద్ధి

తే. జడుని చెలుఁగున నంధుని చందమునను
జవిటిభంగిని మహి నెల్లఁ జెలువు దిరిగి
యడవులను నేఁగి కార్చిచ్చునందుఁ జొచ్చి
చిక్కి నియతుఁడై బ్రహ్మంబుఁ జెందె నతఁడు 40

క. కవి యనువాఁడు పటికొమరుఁడు. భవనము రాజ్యంబు విడిచి బంధులతో నేఁ
గి వనమునఁ బరమపురుషునిఁ, బ్రవిమలమతిఁ దలఁచి తలఁచి పరమునుం బొందెన్.

వ. మఱియుఁ గరూషుండను మానవునివలనం గారూషులు క్షత్త్రియులు
గలిగి ధర్మంబుతోడఁ బ్రియంబున బ్రహ్మణ్యులై యుత్తరాపథంబునకు రాజులైరి
ధృష్టునివలన ధార్ష్టంబను వంశంబు గలిగి భూతలంబున బ్రహ్మణ్యంబై నెగడె
నృగునివంశంబున సుమతి పుట్టె నతనికి భూతజ్యోతి పుట్టె నతనికిం వసువు జనించె
వసువునకుఁ బ్రతీకుండు గలిగెఁ బ్రతీకునికి నోఘవంతుండు జనించె నతని
కూఁతు రోఘవతి యనుదాని సుదర్శనుండు వివాహంబయ్యె నరిష్యంతుం
డను మనుపుత్త్రునికిఁ జిత్రసేనుం డావిభునకు దక్షుం డాపుణ్యునకు మీఢ్వాంసుం
డానుజనికి కూర్చుం డమ్మహాత్మునికి నింద్రసేనుం డారాజునకు వీతిహోత్రుం
డాసుమతికి సత్యశ్రవుం డాఘనునికి నురుశ్రవుం డావీరునకు దేవదత్తుం డాపండితు
నకు నగ్నివేశుండు సుతులయి జనించి రయ్యగ్నివేశుండు గానీనుం డన నెగడి
జాతకర్ణుం డను మహర్షి యై వెలసె నతనివలన నాగ్నివేశ్యాయనంబునాఁ బరఁగు
బ్రహ్మకులంబు గలిగె నివ్విధంబున. 42

క. తెలుపంబడె నరిష్యంతుని,కుల మెల్లను నీకు దిష్టకులమును వినుసం
దేహపడ రాజేంద్రోత్తమ, తెలియుము సర్వంబు నీకుఁ దేటపడంగన్. 43

వ. దిష్టునికొడుకు నాభాగుం డనువాఁడు కర్మవశంబున వైశ్యత్వంబు నొందె
నా నాభాగునికి హలంధనుండు గలిగె నతనికి వత్సప్రీతియు వత్సప్రీతికిఁ బ్రాంశువు
నతనికిఁ బ్రమతియుఁ బ్రమతికి ఖనిత్రుండు ఖనిత్రునికిఁ జాక్షుషుండు నతనికి
వివింశతియు వివింశతికి రంభుండు రంభునికి ధార్మికుం డైన ఖనినేత్రుండు నతనికిఁ
గరంధముండుఁ గరంధమునకు నవిక్షిత్తు నాయవిక్షిత్తునకు మరుత్తుండు జనియించి
యామరుత్తుండు చక్రవర్తి యయ్యె నతనిచరిత్రంబు వినుము. 45

సీ. [1]అంగిరస్సుతుండు మహాయోగి సంవర్తుఁ డరసి మరుత్తునకు యాజకుండు
దిరిగి యుండె [illegible] లో, [illegible] చెప్ప లఘటిత
లధిక దక్షిణలు బ్రాహ్మణకోటి కిచ్చెను. సోమపానమున సురవరుండు
మత్తిలి బంగారు [illegible] గావించెను. [illegible] చెప్ప తెల్ల [illegible]

తే. నామరుత్తుఁడు సేసిన [illegible]
మఖము సేసినవారెవ్వ రిలను లేరు, మెల్లలోకంబులందును [illegible] ప్రముఖ్యు.

వ. ఆమరుత్తునకు దముండును దమునకు రాజ్యవర్ధనుండును రాజ్యవర్ధనునకు సుధృతియు సుధృతికి సౌధృతేయుండును సౌధృతేయునకు కేవలుండును కేవలునకు బంధుమంతుండును వానికి వేగవంతుండును వేగవంతునికి బంధుండును బంధునకుఁ దృణబిందుండును సంభవించి రంత. 46

క. అచ్చరకన్య యలంబుస, గ్రచ్చఱఁ దృణబిందుఁ జూచి కామించి తుదిం
బచ్చవిలుతుప్రపుటమ్రు[illegible], మెచ్చిన పెనిమిటి పొందె మోహాతురయై. 47

వ. ఆదంపతులకు నిలబిల యను కూఁతురు జన్మించె నా కొమ్మయు విశ్రవసుండు వరించిన నైలబిలుం డనం గుబేరుండు పుట్టె నంతట నాతృణబిందునకు విశాలుండును శూన్యబంధుండును ధూమ్రకేతుండును ననువారు ముగ్గురుకొడుకులు గలిగి రందు విశాలుండు వంశకరుండై వైశాలి యను నగరంబు నిర్మించె నా రాజునకు హేమచంద్రుండు హేమచంద్రునకు ధూమ్రాక్షుండు ధూమ్రాక్షుం డాప్రభుమణికి సహదేవుం డాబలిష్ఠునకుఁ గృశాశ్వుం డాతనికి సోమదత్తుండు జన్మించె నతండు. 48

ఆ. అమరవిభుఁడు మెచ్చ నశ్వమేధము సేసి, భూరిపుణ్యగతికిఁ బోయె నెలమి
సోమదత్తుకొడుకు సుమతికి జనమేజయుం డనంగఁ గొమరుఁ డుప్పతిల్లె. 49

వ. వీరలు వైశాలురనం బరఁగి తృణబిందునకీర్తి వహించి రాజ్యంబు సేసిరి మఱియును.

సీ. శర్యాతి యను రాజు జనియించె బ్రహ్మప్రసు[2]డైన మనువునకు రూఢికోడ
నతఁ డంగిరునిసత్త్రమందు రెండవనాఁటి, విహితకర్మములెల్ల విశదముగఁ జెప్పె
నతనికూఁతురు సుకన్యక యను పేరిటి, వనజాక్షి తండ్రితో వనము కేగి
చ్యవనాశ్రమమునఁ జెలికత్తెలును దానును, ఫలపుష్పములఁ గోయఁ బాఱుఁడిరిగి

ఆ. యొక్కపుట్టలోన నొప్పారు జోతుల, రెంటిఁ గాంచి వాఁడికంటఁ బొడిచెఁ
గన్యయగుట మఱచి ఖద్యోతయుగ మంచు, దైవవశముకతన నవమకియగుచు.

క. జ్యోతుల మంటం బొడిచిన, వాతుల నెత్తురులు గురిసె వసుధేశభట
వ్రాతముల కెల్ల నచ్చట, నాఁటి మలమూత్రబంధ మయ్యె నరేంద్రా. 52

వ. వారలం జూచి రాజర్షి యగు శర్యాతి విస్మితుండై మీర లెవ్వ రాశ్రమంబున నకృత్యంబు సేయ నోపుదు రది కారణంబుగా నీ కీరోధంబు సిద్ధించె నని పలుకు నవసరంబునఁ దండ్రికి సుకన్యక యిట్లనియె. 53

1. అంగీరసుండు. 2. డు నై మన్నన రూఢి. వ్రా. ప్ర.

తే. అయ్య యీపుట్టచేరువ నాడి యాడి, యిందులోఁ రెండుజోతులనేనుగాంచి
కంటకంబునఁ బొడువ రక్తంబు గురిసె, నేవిధంబునఁ గురిసెనో యెఱుఁగుమీవు.

వ. అనిన విని శర్యాతి భీతుండై కూఁతుం దోడ్కొని వల్మీకంబుకడకుం జని యందు
లోఁ దపంబు సేయుచున్నచ్యవనమునిం గని తన నేర్పున నతనివలనఁ బ్రసన్నత
వడసి తపసిచేఁ దలంబు నెత్తించి తనపుత్త్రిక నిచ్చి యెట్టకేలకు బ్రదికినవాఁడై
మునీశ్వరుని వీడ్కొని పురంబునకుం జనియె నంత. 55

ఆ. పరమకోపుఁ డమునిభార్గవుఁ బతిఁ జేరి, మిగుల బనులయెడల మెచ్చఁ దిరిగి
యతనిపర్ణశాల నాసుకన్యక యను, మగువ కొన్నియేండ్లు మనువు మనియె.

వ. అంత నొక్కనాఁ డయ్యాశ్రమంబునకు వేల్పువెజ్జులైన నాసత్యు లిద్దఱు వచ్చిన
వారలం బూజించి తనముదిమి సూపి చ్యవనుం డిట్లనియె మీకు మున్నుయాగ
భాగంబులు లేనిసోమపానంబు నేను గల్పించి యిచ్చెద సోమపానసమయంబునఁ
బానపాత్రంబు మీకు నందిచ్చెద నాముదిమి మానుపుం డని యిట్లనియె. 57

క. నవకం బగుప్రాయంబున, జవరాండ్రఁ గరంగఁ జేయు చక్కఁదనంబుల్
శివకరముగఁ గృప సేయుఁడు, దివిజాధిపవైద్యులార దీవింతు మిమున్. 58

వ. అనిన నశ్వీదేవతలు సంతోషించి సిద్ధనిర్మితం బయినయామడుఁగున మునుఁగు
మని పలికి. 59

సీ. ముసలితాపసుఁ బట్టి మొగి నెత్తుకొని పోయి, ముగురు నామడుఁగున మునిఁగి లేచి
వనితాజనుల నెల వలపించువారలై, సుందరమూర్తులై సుభగులగుచుఁ
గమలమాలికలతోఁ గనకకుండలములతో, మంచిచీరలతోడఁ మహిమ దుల్యు
లై సూర్యతేజస్కులై యున్నవారల, మువ్వురఁ బొడగాంచి ముగుద బాల

తే. యిందెవఁ డెనిమిటి వీఁ డని యెఱుఁగలేక, గరత గావున నిజనాథుఁ గానఁ గోరి
సుభగనుతులార నానాథుఁ జూపుఁ డనుచు, [1]నశ్విదేవతల కపుడ యయ్యబల మ్రొక్కె.

వ. వార లాపతివ్రత [2]నిజగరితనంబునకు మెచ్చి వయోరూపసంపన్నుం డయిన
చ్యవనుం జూపి దంపతుల వీడ్కొని విమానారూఢులై వేలుపులప్రోలికిం జనిరంత.

సీ. యాగంబు సేయంగ నర్థించి శర్యాతి, చ్యవనమునీంద్రునాశ్రమముకడకుఁ
గూఁతు నల్లునిఁ దోడుకొని పోవువేడుక, వచ్చి పుత్త్రికకుఁ బార్శ్వంబునందు
సూర్యతేజంబున సొంపారువరుఁ గని, వీఁ డెవ్వఁడో దీనివిభుఁడు గాఁడు
చెల్లరే యని పుత్త్రి సేసినప్రియములు, మ్రొక్కులు నొల్లక మోము వాంచి

తే. మాఱుమాటాడ దీవింపమనసు రోసి, చ్యవనుఁ డధికుండు మునిజనసత్తముండు
భువనసన్నుతుఁ డతఁ డెందుఁ బోయె నాతఁ, డెట్లు వంచింపఁబడియె వీఁ డెవ్వఁ డబల.

మ. తగవే ధర్మమె శీలమే కులజవై తప్పన్ వినోదింప నా
జగదారాధ్యునిఁ బుణ్యశీలుఁ దపసిన్ సాధ్వీమనస్సమ్మతున్

1. 'నశ్వినీదేవతల కయ్యబల'. 2. 'నిజగరితతనంబునకు' వ్రా. ప్ర.

మగనిన్ మాని భుజంగుఁ బొందఁ దగునే మాన్యంబు వాటింపఁగాఁ
దగదే దుర్గతిఁ ద్రోచితే కులము వైతంత్రింప పతిం వాఁటౌరా. 63

ఆ. ప్రమదనయన మగఁడు ప్రాయంపుఁబ్రాయంపు వాఁడు గాఁడు వెట్టి కొంతఁ గావ నేర్పుఁ
[1]గడచి ముసలితపసిఁ గావంగ నేర్చితే, కులపవిత్ర కులము నూర్చి నొప్పు వెందు.

వ. అని పలికిన నప్పరమపతివ్రతాలలామంబు చిఱునవ్వు నవ్వి సెక్కుల బద్దంబులఁ జిడిముడి
పడఁ దండ్రి కిట్లనియె. 65

క. నీయల్లుఁ డితఁడు భార్గవుఁ, డయ్యశ్వి జాతులవలనఁ గాంచె వార్ధకముతోఁ దక్క
నెయ్యంబు సల్పు మంచును, వొయ్యారి సుకన్య దండ్రితో వివరించెన్. 66

వ. అంత శర్యాతియు సప్రమత్తుండై కూఁతుం గౌఁగిలించుకొని గారవంబున నయ్యు
మవపు గమ్మని దీవించె (నంత భార్గవహోతుండై) చ్యవనుండు (పని) తనమా
మకు యాగంబు సేయించి యొక్కపాత్రంబున సోమభాగంబుఁ బట్టి నిజతపో
బలంబున నశ్వినిదేవతల కర్పించినం జూచి. 67

క. కోపముతోడను వాసవుఁ, డేపున మునిఁ జంప వజ్ర మెత్తిన మఱలం
దాపసుఁడు వజ్రిభుజమున, నాపని నిలిపెన్ జగంబు లాశ్చర్యపడన్. 68

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వినిదేవత లిద్దఱు వైద్యులై సోమభాగంబు లేనివా రయ్యుఁ జ్య
వనుసామర్థ్యంబునఁ బ్రాప్తభాగు లయి చనిరి శర్యాతికి నుత్తానబర్హియు నాన
ర్తుండును భూరిషేణుండు నను మువ్వురు గొడుకులు గలిగి రందు. 69

సీ. ఆనర్తునకు రేవతాహ్వయుం డుదయించె, నతఁడు కుశస్థలి యనుపురంబు
నీరధిలోపల నిర్మించి యందులో, నానర్తముఖవిషయంబు లేలెఁ
గనియెఁ గకుద్మిముఖ్యాం బైన నందన, శతము రైవతుఁడు విశాలయశుఁడు
దనకూఁతు రేవతిఁ దాతముందటఁ బెట్టి, తగువరు నడిగెడికొఱకుఁ బుత్రితోడఁ

తే. గన్యఁ దోడ్కొని బ్రహ్మలోకమున కేఁగి, యచట గంధర్వకిన్నరు లజునిమ్రోల
నాటపాటలు సలుపఁగ నవసరంబు, గాక నిలుచుండె నతఁ డొక్క క్షణము తడవు.

వ. అంత నవసరంబయిన నజునిన్నమస్కరించి రైవతుండు రేవతిం జూపి యి ట్లనియె.

ఆ. చాల ముద్దరాలు జవరాలుఁ గోమరాలు, నిసుభాత్మురాలి కెవ్వఁ డొక్క
మగఁడు సెప్పు మనిన మదిఁ జూచి పకపక, నవ్వి భూమిపతికి నలువ పలికె.

సీ. మనుజేశ దీనికై మదిలోనఁ దలఁచిన, వార లెల్లను గాలవశతఁ జనిరి
వారలబిడ్డలు వారలమనుమలు, వారలగోత్రంబువారి నైన
వినము మేదినిలోన వెలయ నీవచ్చిన, యీలోన నిరువదియేడు మారు
లొంకొండ నాలుగుయుగములుఁ జనియె నీ, వటుగాన ధరణికి నరుగు మిపుడు

తే. దేవదేవుండు హరి బలదేవుఁ డనఁగ, భూమిభారంబు వాపింపఁ బుట్టినాఁడు
సకలభూతాత్మకుఁడు నిజాంశంబుతోడ, యువతిమణి నిమ్ము జనమణి కున్నతాత్మ.

1. 'గపతిముసలి' వ్రా. ప్ర.

వ. అని యానతిచ్చిన బ్రహ్మకు నమస్కరించి భూలోకంబునకుం (జనుదెంచి)సోదర స్వజనహీనం బగుతనపురంబున కారాజు వచ్చి బలభద్రుం గాంచి రేవతీకన్య నతని కిచ్చి నారాయణాశ్రమం బగుబదరికావనంబునకు నియమంబునం దపంబు సేయం జనియె. 74

క. నభగుఁ డనుమానవునకును, శుభమతి నాభాగుఁ డనఁగ సుతుఁ డుదయించెం
బ్రభుఁ డై కవి యనుతలఁపున, విభజించిరి భ్రాత లతనికివీఁడిధనముల్. 75

వ. అంత నాభాగుండు బ్రహ్మచారి యై తనతోడంబుట్టువులను ధనంబుపా లడిగిన వారలు దండ్రి చెప్పినక్రమంబున నిచ్చెద మనిన నాభాగుండు తండ్రియగునభగు కడకుం జని విభాగంబు సేయు మని పలికిన నతం డిట్లను నంగిరసులు మేధ గల వార లయ్యును సత్త్రయాగంబు సేయుచు నాఱవదినంబున నర్హకర్మంబులందోఁపక మూఢు లయ్యెదరు వారలకు నీవు వైశ్వదేవసూక్తంబులు రెం డెఱింగించినం గవి యనం బ్రసిద్ధి కెక్కెదవు దానం జేసి వారు కృతకృత్యు లై స్వర్గంబునకుఁ బోవుచు సత్త్రపరిశేషం బైనధనంబు నీ కిచ్చెద రని పలికినం దండ్రి వీడ్కొని నాభాగుండు నని యట్లు సేసిన నంగిరసులు సత్త్రపరిశేషధనంబు లతని కిచ్చి నాకంబునకుం జని రంత. 76

క. అంగిరసు లిచ్చు పైఁడికి, మంగళమతిఁ జేరునృపుని మానిచి యొకఁడు
త్తుంగుఁడు [1]కృష్ణాంగుఁడు దగ, ముంగల నిలుచుండి విత్తముం గైకొనియెన్.

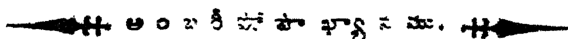
వ. వానిం జూచి మానవుండు దనకు మును లిచ్చుటం జేసి తనధనం బని పలికిన నమ్మహాపురుషుండు మీతండ్రి సెప్పినక్రమం బకర్తవ్యం బనిన నాభాగుండు నభగు నడిగిన నతండు యజ్ఞమందిరగతం బై యుచ్ఛిష్టం బగుధనంబు ద్రొల్లి మునులు రుద్రున కిచ్చి రది గారణంబుగా నాదేవుండు సర్వధనంబునకు నర్హుం డనిన విని వచ్చి మానవుండు మహాదేవునకు నమస్కరించి దేవా యీధనంబు నీయధీనం బని మాతండ్రి నాకుం జెప్పె నే నపరాధంబు సేసితి సహింపు మనవుడు భక్తవత్సలుం డగునమ్మహాపురుషుండు నభగుసత్యవచనంబునకు నాభాగునినిజంబునకు మెచ్చి నీవు దప్పక పలికితివి కావున సత్త్రపరిశేషం బగు ధనంబు నీకు నిచ్చితి నని పలికి యంతర్దర్శిత్వంబును సనాతనం బగు బ్రహ్మజ్ఞానంబును నుపదేశించి తిరోహితుం డయ్యె నప్పృథంబున. 78

క. భువిలో నాభాగునికథ, తవిలి మతిఁ రేపు మాపుఁ దలఁచినమాత్రం
గవి యగు మంత్రజ్ఞుం డగుఁ, బవిమలగతిఁ బొందునరుఁడు భద్రాత్మకుఁ డై.

వ. అంత నాభాగునకు నంబరీషుండు జనించె నతనియందు జగదప్రతిహతం బైన బ్రాహ్మణశాపంబు నిరర్థకంబయ్యె ననిన విని యేమికారణంబున దురంతం బైన బ్రహ్మదండంబువలన నతండు విడువంబడియె నని నప్పుడమిఱేనికి శుకుండిట్లనియె.

---

1. 'జలదనిభాంగుఁడు' వ్రా. ప్ర.

అంబరీషోపాఖ్యానము.

శా. సప్తద్వీపవిశాలభూభరము దోస్స్తంభంబునం బూన్చి సం
ప్రాప్తశ్రీయుతుఁడై మహావిభవసంపద్వ్యాప్తిఁ గల్గి దు
ర్వ్యాప్తిం జెందక వైష్ణవార్చనలమేరం గాలముం బుచ్చుచున్
సుప్తిం బొందక యొప్పె సద్గుణగరిష్ఠుం డంబరీషుం డిలన్. 81

సీ. చిత్తంబు మధురిపుశ్రీపాదములయంద, పలుకులు హరిగుణపఠనమంద
కరములు విష్ణుమందిరమార్జనములంద, చెవులు మాధవకథాశ్రవణమంద
చూపులు గోవిందరూపవీక్షణమంద, శిరము కేశవనమస్కృతులయంద
పదము లీశ్వరగేహపరిసర్పణములంద, కామంబు చక్రికైంకర్యమంద

తే. సంగ మచ్యుతజనతనుసంగమంద, ఘ్రాణ మసురారిభక్తాంఘ్రికమలమంద
రసన తులసీదళములంద రతులు పుణ్య, సంగతులయంద యారాజచంద్రమునకు.

వ. మఱియు నమ్మహీవిభుండు. 83

సీ. ఘనవైభవంబునఁ గల్మషదూరుఁడై, యజ్ఞేశు నీశు నజ్ఞాత్ముఁ గూర్చి
మొనసి వసిష్ఠాదిమునివల్లభులతోడఁ, దగిలి సరస్వతీతటమునందు
మేధతో బహువాజిమేధంబు లొనరించె, గణుతింప రానిదక్షిణలు వెట్టె
సమలోష్టహేముఁడై సర్వకర్మంబులు, హరిపరంబులు గాఁగ నవని యేలె

ఆ. విష్ణుభక్తులందు విష్ణువునందుఁ గలంక యెడల మనసు లంకె వెట్టి
విహితరాజ్యవృత్తి విడువనివాఁడునై, యతఁడు రాచతపసి యనఁగ నొప్పె.

వ. వెండియు నమ్మహాభాగవతుండు. 85

క. హరి యని సంభావించును, హరి యని దర్శించు నంటు నాఘ్రాణించున్
హరి యని రుచిగొనఁ దలఁచును, హరిహరి ఘను నంబరీషు నలవియె పొగడన్.

వ. ఇట్లు పుణ్యాచిత్తుండు నీశ్వరాయత్తుండు నై యధికరాజ్యంబు సేయుచున్న
సమయంబున. 87

ఆ. అతని కీహ మాని హరులందుఁ గరులందు, ధనములందుఁ గేళివనములందుఁ
బుత్త్రులందు బంధుమిత్త్రులయందును, బురమునందు నంతిపురమునందు. 88

వ. అంతఁ గొంతకాలంబున కమ్మేదినీకాంతుండు సంసారంబువలని తగులంబు విడిచి
నిర్మలుండై యేకాంతంబున భక్తిపరవశుం డయి యుండ నారాచతపసికి భక్త
లోకవత్సలుం డగుపురుషోత్తముండు ప్రతిభటశిక్షణంబును నిజజనరక్షణంబును
నిఖిలజగదవక్రంబును నగుచక్రంబు నిచ్చి చనియె నంత. 89

క. తనతోడి నీడకై వడి, ననురూపగుణాఢ్య యైన యాత్మమహిషితో
జనవిభుఁడు ద్వాదశీవ్రత, మొనరఁగ హరిఁగూర్చి చేసె నొక యేఁ డధిపా. 90

వ. ఇట్లు వ్రతంబు సేసి యావ్రతాంతంబునం గార్తికమాసంబున మూఁడురాత్రు
లుపవసించి కాళిందీజలంబుల స్నాతుండై మధువనంబున మహాభిషేక

విధానంబున విహితపరికరసంపన్నుండయి హరి నభిషేకంబు సేసి మనోహరంబులయిన గంధాక్షతంబులు సమర్పించి యభినవామోదంబులైన పుష్పంబులం బూజించి తదనంతరంబ. 91

శా. పాలేఁ ద్రా[1]పఱవంగ దగ్గఱుచు లేఁబ్రాయంబులై రూపము
ల్మేలై ధూర్తలు గాక పెంపిఁగొరిజల్ హేమోరుశృంగంబులుం
గ్రాలం గ్రేపులయఱ్ఱు నాకుచును రంగచ్ఛాయలై యున్నమం
దాలక్ష న్నర్బుదషట్క మిచ్చె విభుఁ డుర్వ్యద్వైదికశ్రేణికిన్. 92

క. పెక్కండ్రువిప్రవరులకు, గ్రక్కున నతిభక్తితోడఁ గడుపులు నిండం
జొక్కపుటన్నం బిడి విభుఁ, డొక్కెడఁ బారణముసేయ నుద్యోగించెన్. 93

వ. అయ్యవసరంబున. 94

క. భాసురనిగమపదోప, న్యాసుఁడు సుతపోవిలాసుఁ డనుపమయోగా
భ్యాసుఁడు రవిభాసుఁడు దు, ర్వాసుఁ డతిథి యయ్యెఁ దన్నివాసంబునకున్. 95

వ. (అట్లతిథియై వచ్చిన) నమ్మునివల్లభునకుఁ బ్రత్యుత్థానంబుసేసి కూర్చుండ గద్దియ యిడి పాదంబులు గడిగి పూజించి సేమం బరసి తనయింట నన్నంబు గుడువు మని నమస్కరించిన నమ్మహాత్ముండు సంతసించి భోజనమునకు నంగీకరించి నిర్మలంబు లగు కాళిందీజలంబుల బరమధ్యానంబు సేయుచు మునింగి లేచి రాక తడవు సేసిన ముహూర్తార్ధావశిష్ట యగుద్వాదశియందుఁ బారణ సేయ వలయుటఁ జింతించి బ్రాహ్మణాతిక్రమదోషంబునకు శంకించి విద్వజ్జనంబుల రావించి వారల నుద్దేశించి. 96

క. ముని నీరు సొచ్చి వెడలఁడు, చనియెడుద్వాదశియు నింతఁ జనియెను నీలో
ననపారణసేయ వలయు, [2]వినిపింపుం డర్హధర్మవిధ మెట్టిదియో. 97

వ. అని పలుకురాజునకు బుధజను లిట్లనిరి. 98

ఆ. అతిథి వోయి రామి నధిప యీద్వాదశి, పారణంబు మానఁ బాడి గాదు
గుడువ కుండ గాదు కుడుచుటయును గాదు, సలిలభక్షణంబు సమ్మతంబు.

వ. అని ధర్మసందేహంబు నాపిన నారాజర్షిశ్రేష్ఠుండును మనంబున హరిం దలంచి నీరపారణంబు సేసి జలంబుల మునింగినతపసిరాక కెదురుచూచు చున్న సమయంబున.

సీ. యమునలోఁ గృతకృత్యుఁ డై వచ్చి రాజుచే, సేవితుం డై రాజుచేష్టితంబు
బుద్ధిలో నూహించి బొమముడిమొగముతో, నదరెడిమేనితో నాగ్రహించి
రెట్టించి యాఁకలి గొట్టుమిట్టాడంగ, నీసంపదున్మత్తు నీనృశంసు
నీదురహంకారు నిందఱుఁ గంటిరే, విష్ణుభక్తుఁడు గాఁడు వీఁడు నన్నుఁ

తే. గుడువరమ్మనిమునుమాటఁగుడిచినాఁడు, ధర్మభంగంబు సేసి దుష్కర్ముఁ డయ్యె

1. 'ప్రకటింపఁ దెంగరదుచుఁ బ్రాయం' అ. ప్ర. 2. 'వినుఁ డర్హం బైనధర్మ' బ్రా. ప్ర.

వయిన నిప్పుడ చూపెద, నన్నిదె కను. జేసిన సొలయించక దూర్వాసుఁ డనుచు.

చ. పెటపెటఁ బండ్లు గీఁటుచును ఫాలముఁ జెమ్మట లను గ్రేవ నొప్పఁగల్
పొటపొట రాల గండములఁ బొంగి ముకుందుని గాంచి కించుకన్
జట మొద లంటఁగాఁ జెఱికి సర్పిణి నాఁగ కృత్య నాయుకో
త్కట[1]వలమానహస్తయుతఁ గా నొనరించి నయించె రాజుపైన్. 102

వ. (అంత.) 103

క. కాలానలసన్నిభ యై, శూలాయుధహస్త యగుచు సుఱసుఱ సుర్కన్
నేలఁ బదంబులఁ ద్రొక్కుచు, వాలి మహాకృత్య మనుజవల్లభుఁ జేరెన్. 104

ఆ. ఆప్రకార మెఱిఁగి హరి విశ్వరూపకుండు, కృత్యఁ జేసి సేయు నావేశబంబుఁ
జక్కఁబెట్టు మనుచుఁ జక్రంబుఁ బంపిన, వచ్చి యది దహించె వహ్నిపగిది.

వ. వచ్చి ముని సేసినకృత్యను దహించి తదవి సనక మునివెంటం బడిన మునియును
మేరుగుహ సొచ్చిన నదియును నురగంబు వెనుకొను దవానలంబు తెఱంగునఁ దోఁచ
చొచ్చి మఱియును. 106

మ. భువిఁ జూఱన్ భువిఁ దూఱు నబ్ధిఁ జొర నబ్ధుల్ సొచ్చు నుద్వేగి యై
దివిఁ బ్రాకన్ దివిఁ బ్రాఁకు దిక్కులకుఁ బో దిగ్వీథులం బోవుఁ జి
క్కి వెసం గ్రుంగినఁ గ్రుంగు నిల్వ నిలుచుం గేడింపఁ గేడించు నా
క్కవడిన్ దాపసువెంట నంటి హరిచక్రం బత్యుగ్రవక్రమై. 107

శా. ఏలోకంబున కైన వెంటఁ బడి తో నేతెంచుచక్రానల
జ్వాలల్ మాన్పువారు లేమిఁ జని దేవశ్రేష్ఠు [2]లోకేశు వాఁ
డాలోకించి విధాత విశ్వజననవ్యాపారపారీణ రే
ఖాలీలేక్షణ చూడవే కరుణఁ జక్రంబున్ నివారింపవే. 108

వ. అనిన బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 109

మ. కర మర్థిన్ ద్విపరార్ధసంజ్ఞ గల యాకాలంబుఁ గాలాత్ముఁడై
సొరిదిన్ నిండఁగఁ జేసి లోకములు నాశచోటున్ విభుం డవ్వఁడో
పరిపూర్తిన్ గనుఁగ్రేవఁ గెంపు గొలుపన్ భస్మంబు లై పోవు నా
హరిచక్రానలకీల కన్యుఁ డొకరుం డడ్డంబు గా నేర్చునే. 110

ఆ. ఏను భవుఁడు దక్షుఁ డింద్రాదులును బ్రజాపతులు భృగుఁడు భూతపతులు శిరము
లందుఁ దాల్తుమతని యాజ్ఞ జగద్ధితం, బంచు భూరికార్య [3]మతుల మనుచు.

వ. కావున సుదర్శననివారణంబునకు నోప నని పలికిన సంచలించి దుర్వాసుండు
కైలాసంబునకుం జనుదెంచి శర్వు నాలోకించి చక్రి చక్రానుసారంబు తెఱంగెఱిం
గించిన నమ్మహాదేవుం డి ట్లనియె. 112

సీ. వినవయ్య తండ్రి యే విశ్వేశునందుఁ, జతురాస్యజీవకోశములు పెక్కు

1. 'వరతాళవాస్తయుత' అ. ప్ర. 2. బ్రహ్మన్ బుధుల జాలో, 3. హితుల మనుచు

వేలసంఖ్యలు గూడి కేళితో నిబ్భంగి, వగచుచుండుఁ జనుచుండు నదియుఁగాక
యెవ్వానిచే భ్రాంతి నే మందుచున్నార, మేము దేవలుఁ డసురేంద్రసుతుఁడు
నారదుఁ డజుఁడు సనత్కుమారుఁడు ధర్ముఁ డా కపిలుఁడు మరీచ్యాదు లన్య

ఆ. వారు విదులు సిద్ధపతులు నీ మాయ, నెఱుఁగలేము దాని నింత యనుచు
మట్టిన నా ఘనాయుష్క్షేత్రంబుఁ ద్రోఁగఁజేసు మాకు దుర్లభంబు. 113

వ. మునీంద్రా నీవు నమ్మహాత్మునిశరణంబు వేఁడు మఱియొండు మేలు సేయంగలవాఁ
డని పలికిన నీశ్వరునివలన నిరాశుండై దుర్వాసుండు వైకుంఠనగరంబునకుం జని.

శా. ఆవైకుంఠములోని భర్మమణిసౌధాగ్రంబుపై లచ్చి దాఁ
గ్రేవన్ మెల్లన నర్మభాషణములం గ్రీడించుపుణ్యుం హరిన్
దేవాధీశ్వరుఁ గాంచి యోవరద యోదేవేశ యోభక్తర
క్షావిద్యాపరతంత్ర మానుపఁగదే చక్రానలజ్వాలలన్. 115

ఉ. నీమహిమార్ణవంబు కుదినిశ్చయముగా నెఱుఁగంగ లేక నీ
ప్రేమకు వచ్చుదాసులకుఁ గ్రిందుతనంబున నెగ్గు సేసితిన్
నామఱపున్ సహింపు మట నారకుఁడైన మనంబులో భవ
న్నామము చింత సేసిన ననంతసుఖస్థితి నొందకుండునే. 116

వ. అనిపలికి పాదకమలంబులకు మ్రొక్కి లేవక యున్నదుర్వాసునిం గని హరి
యిట్లనియె. 117

చ. చలమున బుద్ధిమంతులగు సాధులు నాహృదయంబు లీలఁ దొం
గిలికొనిపోవు చుందురు రసక్రియ భక్తిలతాచయంబులన్
నిలువఁగఁ బట్టి కట్టుదురు నేర్పుతో మదకుంభికైవడిన్
వలలకుఁ జిక్కి భక్తజనవత్సలతం జను చుండుఁ దాపసా. 118

ఆ. నాకు మేలు గోర నాభక్తులరు గాని, భక్తజనుల కేన పరమగతియు
భక్తుఁ డెందుఁ జనినఁ బఱతెంతు వెనువెంట, గోవువెంటఁ దగులు కోడెభంగి.

వ. అదియునుంగాక 120

ఆ. తనువు మనువు విడిచి తనయులఁ జుట్టాల, నాలి విడిచి సంపదాలి విడిచి
నన్నకాని యన్య మెన్నఁడు నెఱుఁగని, వారి విడువ నెట్టివారి నైన. 121

క. పంచేంద్రియముల తెరువుల, వంచించి మనంబులందు వరమతులు ప్రతి
ష్ఠించి వహింతురు నన్నును, మంచిపతిం బుణ్యసతులు మరగించు క్రియన్.

క. సాధులహృదయము నాయది, సాధుల హృదయంబు నేను జగముల నెల్లన్
సాధుల నేన యెఱుంగుదు, సాధు లెఱుంగుదురు నాదుచరితము విప్రా. 123

ఆ. ధారుణీసురులకుఁ దపము విద్యయు రెండు, ముక్తి సేయు చుండు మదముతోడ
దుర్వినీతు లగుచు దుర్జను లగువారి, కివియుఁ గీడు సేయు కేల యుండు. 124

క. నా తేజము సాధులతో, నాతత మై యుండు వారి నలఁచు జనులకున్

హేతిక్రియ భీతి నిచ్చుం, జేతోమోదంబుఁ గాదు । శివము సుమిత్రా. 125

క. అదె పో బ్రాహ్మణ వికృతు, సదయుఁడు నాభాగసుతుఁడు । జనవినుతకథా
స్పదుఁ డిచ్చు నభయ మాతని,మది నంతింపకుమి వేఁడుకొనుమా శరణంబున్. 126

మ. అని శ్రీవల్లభుఁ డానతిచ్చిన మహోగ్రచ్ఛక్రకీలాశిఖి
జనితాయాసుఁడు నిర్విలాసుఁడు కుటిలస్వాంతుండు దుర్వాసుఁడ
ల్లన యేతెంచి సుధర్మ క్షిఁ గాంచెఁ గరుణాకల్యాణవేషున్ విదో
షు నయోదారమనీషు మంజులతభాగ్యేషున్ నృపాలేశున్ వెసన్. 127

వ. కని దుఃఖితుండయి యమ్మహీవల్లభు పాదంబులు పట్టి విడువక యున్న నానరేంద్ర
చంద్రుండు చరణస్పర్శనంబునకు నోర్వక కరుణారసపూరితహృదయుండయి
హరిచక్రంబు నిట్లని స్తుతియించె. 128

సీ. నీవ పావకుఁడవు । నీవ సూర్యుండవు, నీవ చంద్రుండవు । నీవ జలము
నీవ నేలయు మింటి । నీవ సమీరంబు, నీవ భూతేంద్రియ । నికరములును
నీవ బ్రహ్మంబును । నీవ సత్యంబును । నీవ యజ్ఞంబును నీవఫలము
నీవ లోకేశులు । నీవ సర్వాత్మయు, నీవ కాలంబును । నీవ జగము

తే. నీవ బహుయజ్ఞభోజివి । నీవ నిత్య,మూలతేజంబు నీకు నే । మ్రొక్కువాఁడ
నీరజాక్షుండు చాల మన్నించునట్టి, శస్త్రముఖ్యుండ వీవు కావవే । చాలు మునిని.

మ. హరిచే నీవు విసృష్టమై చనఁగ ము । క్కాలించి నిర్ధారలన్
ధరణిన్ వ్రాలుట సక్క మంచు మునుపే । దైత్యేంద్రసైన్యంబులో
శిరముల్ పాదములున్ భుజోరుయుగముల్ । చేతుల్ నిజాంగంబు లం
దులలం బ్రాణసమీరముల్ వెడలు నీ । యుద్ధంబులం జక్రమా. 130

ఆ. కలఁగి నిద్ర వోవఁ । గలలోన వచ్చిన, నిన్నుఁ జూచి దీర్ఘనిద్ర వోదు
రసురవరులు శయ్యలం దున్నసతులు ప్రభాతమందు లేచి । పలవరింప. 131

ఉ. చీఁకటిఁ బాపుచున్ వెలుఁగు । సేయుదు సజ్జనకోటి నెల్ల స
శ్రీకులఁ జేయు దిద్దములు । సెల్వగు ధర్మసమేతమై చనన్
వాకున నిట్టి దట్టి దన । వర్ణన సేయ విధాత నేరఁడ
[1]స్తోత్రము నీదు మాఱు గలశేమును దుది లేదు పరాత్పరాఖ్యమై. 132

ఆ. కమలలోచనుండు । ఖలుల శిక్షింపంగఁ బాలు సేయు నిన్ను । పాలువడితి
వైన నింకఁ జాలు । నాపన్నుఁ డై యున్న,తపసిఁ గావు మీవు । ధర్మవృత్తి.

వ. అని వినుతించి చేదమ్మిదోయి నొసలం బొసంగించి యిట్లనియె. 134

ఆ. ఏ నమస్కరింతు । నింద్రశాత్రవఘాతి, కేతువునకు ధర్మసేతువునకు
విపులరూపమునకు । విశ్వగోప్యమునకుఁ. జక్రమునకు, సుప్రక్రమునకు. 135

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 136

---

1 స్తోత్రము నీమహామహిమ ♦ దోషనివారి పరాపరాద్యమున్, అ. ప్ర.

ఆ. కొడుకు వెడలఁ గొట్టి గుణవంతుఁ డిక్ష్వాకుఁ, డావసిష్ఠుఁ డేమి యానతిచ్చె
నదియుఁ జేసి యోగి యై వనంబునఁ గళే,బరము విడిచి ముక్తిపదము నొందె.

చ. జనకుఁడు ముక్తిఁ జేరఁగ నయ్యశాలి వికుక్షి శశాదుఁ డంచు భూ
జనులు నుతింప నీధరణిచక్రమశేషము నేలి యాగముల్
గొనకొని చేసెఁ బ్రీతి హరిఁ గూర్చి పురంజయుఁ బుత్త్రుఁ గాంచెఁ జే
ర్కొనియె సురేంద్రవాహుఁడు గకుత్స్థుఁడు నంచును వాని లోకముల్. 160

సీ. కృతయుగాంతంబున దితిసుతామరులకు, రణ మయ్యె నందు లోకరాక్షసులకు
నమరవల్లభుఁ డోడి హరితోడఁ జెప్పిన, జలజనేత్రుఁడు పురంజయునియందు
వచ్చి నే నుండెద వాసవ వృషభంబ, వై మోపుమని పల్క నమరవిభుఁడు
గోరాజమూర్తిఁ గకుత్ప్రదేశంబున, నాపురంజయు మోచె నంత నతఁడు

తే. విష్ణుతేజంబుఁ దనయందు విస్తరింప, దివ్యచాపంబుచేఁ బట్టి దీర్ఘనిశిత
బాణములఁ బూని వేల్పులు ప్రస్తుతింప, నంతఁ గాలాగ్నిచాడ్పున నని కినడచె.

చ. నడచి శరావళిన్ దనుజనాథులమేనులు సించి కంఠముల్
దొడిదొడిఁ ద్రుంచి కాలుపురికిం ద్రోవకుఁ గొందఱఁ బుచ్చి కొందఱన్
వడి నురగాలయంబున నివాసము సేయఁగ దోలి యంత నూ
ఱడక నిశాచరేంద్రులపురంబులు గాల్చెఁ బురంజయాఖ్యతన్. 162

వ. ఇవ్విధంబున శశాదపుత్త్రుండు రాక్షసులపురంబులు జయించినకతనం బురంజయుండును వృషభరూపుం డైన యింద్రుండు వాహనం బగుటం జేసి యింద్రవాహనుండును నతనిమూఁపురం బెక్కి రణంబు సేసినకారణంబునఁ గకుత్స్థుండును నన నీమూఁడునామంబులం బ్రసిద్ధి కెక్కె దైత్యులధనంబుల నింద్రున కిచ్చె నప్పురంజయునిపుత్త్రుం డనేనసుం డతనిపుత్త్రుండు పృథుండు వానికొడుకు విశ్వగంధుండు వానినందనుండు చంద్రుండు వానిసుతుండు యువనాశ్వుండు వాని తనూభవుండు శవస్తుం డతండు శావస్తినామనగరంబు నిర్మించె వానితనయుండు బృహదశ్వుండు వానికిఁ గువలయాశ్వుండు జనించె [1]నానరేంద్రచంద్రుండు. 163

క. లావు మెఱసి యిరువదియొక, వేవురు నందనులు దానువీరుఁ డతఁడు భూ
దేవుఁడు దంకుఁడు వనుప దు,రావహుఁ డై చంపె ధుంధు నమరాబంధున్.

వ. అది కారణంబుగా ధుంధుమారుం డన నెగడె నయ్యసురముఖానలంబునఁ గువలయాశ్వకుమారు లందఱు భస్మంబై రందు దృఢాశ్వకపిలాశ్వుండును భద్రాశ్వుండును నను వారలు ముగ్గురు సిక్కి రందు దృఢాశ్వుండును హర్యశ్వుండును హర్యశ్వునకు నికుంభుండును నికుంభునకు బర్హిణాశ్వుండును బర్హిణాశ్వు

---

1. 'నానరేంద్రచంద్రుఁ డేకవింశతిసహస్రసంఖ్య లగు పుత్త్రులతోడఁగూడి యుదంకునకు ప్రియార్థముగా ధుంధు యను రాక్షసుని వధియించె నది కారణముగా ధుంధుమారుండన' వ్రా. ప్ర.

నకుఁ గృతాశ్వుండును గృతాశ్వునకు సేనజిత్తును సేనజిత్తునకు యువనాశ్వుం డును జనించి రయ్యువనాశ్వుండు గొడుకులు లేక నూర్వురు భార్యలుం దానును నిర్వేదంబు నొంది వనంబునకుం జనిన నా రాజునకు మునులు గృప చేసి యింద్రునిం గూర్చి సంతతి కొఱకు నైంద్రయాగంబు సేయించి రందు. 165

సీ. భూమీశుభార్యకుఁ బుత్రలాభమునకై, పోయుతలంపున భూమిసురులు
జలములు మంత్రించి జలకలశము దాఁచి, నియమంబుతోఁ గూడి నిద్రవోవ
ధరణీశ్వరుఁడు పేరుదప్పితో నారాత్రి, ధృతి లేక యజ్ఞమందిరముఁ జొచ్చి
యానీరు ద్రావిన నంత మేల్కనివార, లెవ్వఁడు ద్రావె నీ రెందుఁబోయె

ఆ. ననుచు రాజు ద్రావుటంతయు భావించి, యెఱిఁగి చోద్యమంది యీశ్వరాజ్ఞ
యెవ్వఁ డోపుఁ గడవ నీశ్వరునకు నమస్కార మనుచు నేది కార్య మనుచు.

వ. వారలు దుఃఖించుచుండ నంతఁ గొంతదడవునకు యువనాశ్వుని కడుపు వ్రక్క లించుకొని చక్రవర్తిచిహ్నంబులు గలకుమారుండు జన్మించి తల్లి లేనికతంబున గడుపునకు లేక యేడ్చుచుండ నింద్రుండు వచ్చి శిశువకు నాఁకలి దీఱు కొఱకు వానినోరం [1]దన దేశిని నిడినం ద్రావినకతంబున వాని పేరు మాంధాత యని నిర్దేశించి చనియె నివ్విధంబున. 167

ఆ. కడుపు వగుల ముద్దుకొడుకు జన్మించినఁ, దీఱఁ డయ్యెఁ దండ్రి దేవవిప్ర
కరుణ యట్లకాదె కడిఁది దైవములావు, గలుగువాఁడు బ్రదుకుఁ గాక చెడునె.

వ. ఇట్లు బ్రదికి యున్న యువనాశ్వుండు గొంతకాలంబునకుఁ దపంబు సేసి సిద్ధిం బొందె నంత. 169

సీ. పడమటఁ బొడమెడు బాలచంద్రునిమాడ్కిఁ, బూఁటఁబూఁటకు వృద్ధిఁ బొందెఁ బాలుఁ
డల్లన పరిపూర్ణయౌవనారూఢుఁడై, రావణాదిరిపుల రాజవరుల
దండించి తనుఁ ద్రసదస్యుఁ డంచు సురేంద్రుఁ, డంకింప శూరుఁడై యఖిలదేవ
మయు నతీంద్రియు విష్ణు మాధవు ధర్మాత్ము, నజుని యజ్ఞాధీశు నాత్మఁ గూర్చి

తే. చేసెఁ గ్రతువులు భూరిదక్షిణలు నిచ్చి, ద్రవ్య యజమాన విధి మంత్ర ధర్మ యజ్ఞ
కాలఋత్విక్ప్రదేశముఖ్యంబు లెల్ల, విష్ణురూపంబు లనుచు భావించి యతఁడు.

క. [2]బలిమి నడంచుచు నరులం, జలివెలుఁగుం వేఁడివెలుఁగుఁ జనుచో నెల్లం
జలరుహనయనుని కరుణను, జెలువుగ మాంధాత యేలె సిరి నిండారన్. 171

వ. అంత నా రాజునకు శశిబిందుని కూఁతురగు బిందుమతి యందుఁ బురుకుత్సుండు నంబరీషుండును ముచుకుందుండును ననువారు ముగ్గురు గొడుకులు నేబండ్రు గూఁతులును జనియించి పెరుఁగుచున్న యెడ. 172

సీ. యమునాజలములోన నధికుఁడు సౌభరి, తపము సేయుచు జలస్థలమునందుఁ
బిల్లలుఁ దన ప్రాణవల్లభయును గూడి, మెలఁగు నానందించు మీనరాజుఁ

1. తెప్పనే లిడినం. 2. బలిమి నిల యేడఁ వెలుఁగులుఁ.

గనుఁగొని సంసారకాంక్షి యై మాంధాత, నొకకన్య నడుగ నృపోత్తముండు
దరుణి నిత్తును స్వయంవరమునఁ జేకొను, మనవుడు ననుఁజూచి యావనాంగి

ఆ. యేల ముసలి గోరు నిట్టట్టు వడఁకెడి, వాఁడఁ జాల నరసినాఁడ నొడల
జిగియు బిగియు లేని శిథిలుండఁ గరఁగింప, బాలఁ దిగిచికొను నుపాయ మెట్లు.

వ. అదియునుం గాక. 174

ఆ. బాల పువ్వుఁబోఁడి ప్రాయంపువానిని, జెన్నువాని ధనముఁ జేర్చువాని
మరగనేనిఁ గొంత మరగుఁ గా కెదిరిఁ ద, న్నెఱిఁగి ముసలితపసి నేల మరగు.

వ. అని విచారించి సౌభరి దనపోతబలంబునం జేసి ముసలితనంబు విడిచి యొలప్రాయంపుఁగొమరుం డయి యలంకరించికొని ముందట నిలువంబడిన మాంధాతయుఁ గన్నియలనగరు గాచికొని యున్నవారికి సెలవు సేసిన వారమ్మునీంద్రుని నారాజపుత్రిక లున్నయెడకుం గొనిపోయి చూపిన. 176

ఉ. కోమలులార వీఁడు నలకూబరుఁడో మరుఁడో జయంతుఁడో
యేమటి వచ్చె వీనిఁ దడ వేల వరింతుము నేము నేము యం
చా మునినాథుఁ జూచి చలితాత్మిక లై సొరిదిగా వరించి రా
భామిను లందఱుం గుసుమబాణుఁడు గీ యని ఘంట వ్రేయఁగన్. 177

వ. ఇట్లు రాజకన్యకల నందఱం జేకొని సౌభరి నిజతపఃప్రభావంబున ననేకలీలా వినోదంబులఁ గల్పించి.

సీ. గృహారామములయందుఁ [1]గృతకాచలములందుఁ, గలువలు విలసిల్లు కొలఁకులందుఁ
గలకంఠమధుమధుకరవినాదములచే, వర్ణనీయము లైనవనములందు
మణివేదికలయందు మహనీయపర్యంక, పీఠలీలాశైలబిలములందు
శృంగారవతు లగుచెలువలు పలువురు, తనపంపు సేయ సుస్థలములందు

తే. వస్త్రమాల్యానులేపనసువర్ణహార, భూరిసంపద నిష్టాన్నభోజి యగుచుఁ
బూఁటపూఁటకు నొకవింతపోలుపుఁ దాల్చి, రాజకన్యల నందఱ రతులఁ దేల్చె.

క. పెక్కండ్రురాజముఖులకు, నొక్కఁడు మగఁ డయ్యుఁ దనివి నొందఁడు మునీంద్రుం
డెక్కుడు ఘృతధారలచే, నక్కజ మై తృప్తి లేని యనలుని భంగిన్. 180

వ. ఇవ్విధంబున. 181

క. ఆరామంబున మునివరుఁ, డారామలతోడ బహువిహారాములఁ దా
[2]హారాములఁ దన కిట్టటు, హారాములు సేసి కొన్నిప్రొద్దులు పుచ్చెన్. 182

వ. అంత నొక్కనాఁడు మాంధాతృమేదినీవల్లభుండు మునీశ్వరుం డెందుఁబోయెఁ గూఁతు లెక్కడ నలజడి పడు చున్నవారలో యని తలంచి వెదక వచ్చి యొక్క మహాగహనంబున మణిమయసౌధంబులం జక్రవర్తియుంబోలెఁ గ్రీడించు చున్న తాపసరాజుం గని సంతసించి వెఱఁగుపడి మన్ననలం బొంది మెల్లన కూఁతు

---

1. గేహోపవనములందుఁ గుసుమవల్లు లందు, ప్రా. ప్ర. 2. 'గారాముల, అ. ప్ర.

లం బొడగని సత్కరించి యిట్లనియె. 183

క. నాతోడులార మీపతి, మీతోడిద పనులమొసల మేలే యనుచున్
నాతోడిద నాతోడిద, తాతా మే లనుచు ననిరి తనుజులు వరుసన్ 184

వ. అంతం గొంతకాలంబునకు బహుభార్యాపత్యుం డగుసౌభరి యేకాంతంబునం
దన్నుం దాన చింతించుకొని మీనమిథునసంగదోషంబునం గాఁపురంబు దనకు
నగపడుట యెఱింగి పశ్చాత్తాపంబున నిట్లనియె. 185

మ. ఉపవాసంబుల డయ్యుటో విషయసంయోగంబు వర్జించుటో
తపముం బూని చరించుటో హరిపదధ్యానంబునం గల్గుటో
యపలాపంబుల నేల పొందితి హతం బయ్యెం దపం బెల్ల నీ
కపటస్త్రీపరిరంభముల్ మునులకుం గైవల్యసంసిద్ధులే 186

చ. ముని నఁట తత్త్వవేది నఁట మోక్షము గాని సుఖంబు లెవ్వియుం
జన వఁట కాంత లేబ దఁట సౌధచయుం బఁట వాసదేశముం
దనయులు నైదువే లఁట నిదానము మానకటుంబి సౌఖ్యముం
గను టఁట చెల్లరే నగవు గాక మహాత్ములు చూచి మెత్తురే. 187

ఆ. తపముసేయువాఁడు తత్త్వజ్ఞుఁ డగువాఁడు, నెలమి మోక్ష మిచ్ఛగించువాఁడు
నేకతంబు విడిచి యెప్పుడు నేరఁడు, కాఁపురంబు సేయఁ గటకటా తపసి. 188

వ. అని దుఃఖించి తన్నుం దాన నిందించుకొని తనవేషంబు [1]వివేకించుచు నిహపర
సాధకుండై కాఁపురంబు విడిచి సతులుం దానును వానప్రస్థధర్మంబున నడవికిం
జని ఘోరతపంబు సేసి శరీరంబు గుదియించి యగ్నిసహితుండై పరబ్రహ్మంబు
సొచ్చె నంత. 189

క. మునిపతి వనమున కరిగిన, వనితలుఁ దో నరిగి ప్రాణవల్లభుగతికిం
జనిరి వెనుతవిలి విడువక, యనలము సన శిఖలు నిలువ కరిగినభంగిన్. 190

వ. అంత మాంధాత పెద్దకొడు కగునంబరీషునిం దత్పితామహుం డగుయువ
నాశ్వుండు దనకుఁ బుత్త్రుండుగా వలయు నని కోరి పుచ్చుకొనియె నయ్యంబరీ
షునకు యౌవనాశ్వుం డతనికి హారితుండు జనియించి రది కారణంబుగా నంబ
రీషయౌవనాశ్వహారితులు మాంధాతృగోత్రంబునకుం బ్రవరులైరి మాంధాత
రెండవకొడుకు పురుకుత్సు నురగలోకంబునకుం గొనిపోయి నాగకుమారులు
దమచెలియలి నర్మద యనుకన్యకను వివాహంబు చేసిరి పురుకుత్సుండు నక్కడ
ననేకగంధర్వనాథుల వధించి తననాగలోకసంచరణంబు దలంచువారికి నురగ
భయంబు లేకుండ వరంబు వడసి తిరిగి వచ్చె నాపురుకుత్సునకుం ద్రసదస్యుం
డుం ద్రసదస్యునకు ననరణ్యుండు నాయనరణ్యునకు హర్యశ్వుండు హర్యశ్వునకు
నరుణుండు నరుణునకుం ద్రిబంధనుండుం ద్రిబంధనునకు సత్యవ్రతుండును

1. ప్రపంచంబు సేయుచు.

జన్మించి రాజత్వప్రాప్తుండై త్రిశంకుం డనం బరఁగె నతండు. 191

సీ. గురుశాపవశమునఁ | గూలి చండాలుఁడై, యసుఘాత్ముఁ గౌశికు | నాశ్రయించి
యతనిలావున దివి | కాలయంబున కేఁగ, మన్నింప కమరులు | మరలఁద్రోయఁ
దలక్రిందుగాఁ బడి | దైన్యంబుతో రాఁగఁ, గౌశికుఁ డెప్పటికిఁ | ఘనత మెఱసి
నిలిపె నాకసమున | నేఁడు నున్నాఁడు త్రిశంకుఁ డాతఁడు హరిశ్చంద్రుఁ గనియెఁ

తే. దా హరిశ్చంద్రుఁ గౌశికుఁ | దర్థిఁ జేరి
యాగదక్షిణామిషమున | నఖిలధనముఁ
గొల్లఁగొని మీఁదఁ గులహీనుఁ | గొలువఁ బెట్టె
బొంక కలజడిఁ బొందె నా | భూవరుండు. 192

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రు నెగులుపఱచుట విని వసిష్ఠుండు విశ్వామిత్రుని [1]గృధ్రమ్మవు గమ్మని శపించె విశ్వామిత్రుండును వసిష్ఠుని బకంబవుగమ్మని శపించెఁ బక్షిరూపు లయ్యును (వైరంబు మానక) యుయ్యిరువురును యుద్ధంబు సేసి రంత హరిశ్చంద్రుండు పుత్త్రులు లేక నారదునుపదేశంబున (వరుణోపాసనంబు నతిభక్తితోఁ జేయ నా)వరుణు(ండు ప్రత్యక్షుం)డైన నత)నికి మ్రొక్కి యిట్లనియె.

ఆ. వరుణదేవ నాకు | వరవిరగుణముల, కొడుకు పుట్టెనేనిఁ | గొడుకుఁ బట్టి
పసువుఁ జేసి నీవు | పరిణమింపఁగ వేల్తుఁ, గొడుకు నీఁ గదయ్య | కొసరు లేక.

వ. అని పలికినం గుమారుండు గలిగెడు మని వరం బిచ్చి వరుణుండు సనియె నంత హరిశ్చంద్రునకు వరుణప్రసాదంబున రోహితుం డనుకుమారుండు జన్మించె వరుణుండును హరిశ్చంద్రకుమారు నుద్దేశించి. 195

సీ. పురిటిలోపల బచ్చుఁ | బుత్త్రు వేలువు మన్నఁ, బురుడుపోయినఁ గాని | పాసఁగదనియెఁ
బలురాకమును వచ్చి | బాలు వేలువు మన్నఁ, బండ్లు లేకుంట న | భావ్యుఁడనియెఁ
బండ్లు రాఁజూచి డిం | భకుని వేలువు మన్నఁ, బడిపండ్లు రామి న | భావ్యుఁడనియెఁ
బడిపండ్లు వొడమినఁ | గొడుకు వేలువు మన్నఁ, బోరుల కొదవక | పోలదనియెఁ

ఆ. దొడరి యిట్లు గొడుకు | తోడిమోహంబునఁ, బొద్దు లెడపుచుండఁ | బుత్త్రుఁ డపుడు
దండ్రి తలఁపుకోలఁది | దనలోనఁ జింతించి, యింట నుండ కడవి | కేఁగె వెఱచి.

వ. ఇట్లు వనంబునకుం జని శరశరాసనధరుం డై రోహితుండు దిరుగుచుండ వరుణగ్రస్తుండై హరిశ్చంద్రుండు [2]మహోదర వ్యాధిచేఁ బీడితుండుగా నుండుట విని పురంబునకుం దిరిగి రా గమకింప నింద్రుండు ముసలితపసి యై వచ్చి యిట్లనియె. 197

ఆ. పుణ్యభూము లరుగు | పుణ్యతీర్థంబుల, గ్రుంకు పుణ్యజనులఁ గోరి చూడు
పుణ్యకథలు వినుము | భూపాలనందన, మేలు గలుగు నింటి | మీఁద వలదు. 198

వ. అని యిట్లు మగిడించినం దిరిగి చని రోహితుం డొక్కయేఁడు వనంబునం దిరిగి

1. 'కాకివి', 2. బలకడుపుతో-బరగడుపుతో. ఉంట విని.

క్రమ్మఱఁ జనుదేర నింద్రుండు వచ్చి తొంటియట్ల నివారించె నివ్విధంబున. 199

సీ. ఐదేండ్లు మరలించె ϟ నమరేంద్రుఁ డాబాలు, నాఱవయేఁడు వాఁ ϟ డడవిఁ బుచ్చి
యింటికి వచ్చుచు ϟ నెలమి నజీగర్తు, మధ్యమపుత్త్రు సన్మార్గచరితు
ఘను శునశ్శేఫునిఁ ϟ గొని యాగపశువుగ, నాహరిశ్చంద్రున ϟ కాతఁ డిచ్చెఁ
బురుషమేధము సేసి ϟ భూపాలవర్యుఁడు, వరుణాదినిఖిలదేవతలఁ దనిపె

తే. హోత కౌశికుఁ డధ్వర్యుఁ ϟ డొనర భృగువు
బ్రహ్మ జమదగ్ని సామంబు ϟ పాడువాఁడు
ముని వసిష్ఠుఁ డామఖమున ϟ ముదముఁ బొంది
కనకరథ మిచ్చె నింద్రుఁ డాత్మనుజపతికి. 200

వ. శునశ్శేఫుని ప్రభావంబు వెనుక వివరించెద నంత భార్యాసహితుం డైన హరిశ్చంద్రువలనం బ్రీతుం డై విశ్వామిత్రుండు నిరస్తదోషుం డైన యతనికి ముఖ్యజ్ఞానంబు గృపసేసిన మనం బన్నమయంబు గావున మనంబున నన్నరూపి యైన పృథివి నెఱింగి పృథివిని జలంబువలన (నడంచి) జలంబుఁ దేజంబువలన (నింకించి) తేజంబు వాయువువలనం జేరిచి వాయువు నాకాశంబునం గలిపి యాకాశంబుఁ దామసాహంకారంబునందు లయంబు సేసి యహంకారత్రయంబు మహత్తత్త్వంబునందు డిందించి [1]పరతత్త్వంబునకు లోకంబులు సృజించెద నను తలంపైన మహత్తత్త్వంబునందు విషయాకారంబు నివర్తించి విషయవివర్జితం బైనమహత్తత్త్వంబుగా నెఱుంగుచు నయ్యెఱుకవలన సంసారహేతు వైన ప్రకృతిని భస్మంబు సేసి యయ్యెఱుకను నిర్వాణసుఖపారవశ్యంబునం బరిహరించి సకలబంధవిముక్తుం డై హరిశ్చంద్రుం డవాఙ్మానసగోచరంబయిననిజరూపంబుతో వెలుంగుచుండె నతనికుమారుండగులోహితునకు హరితుండు పుట్టె హరితునకుఁ జంపనామధేయుఁడు జనియించె నతండు దనపేరఁ జంపానగరంబు నిర్మించె నాచంపునికి సుదేవుండు సుదేవునికి విజయుండు విజయునకు గురుకుండు గురుకునకు వృకుండు వృకునకు బాహుకుండు జనించి రందు బాహుకుండు.

— సగరచక్రవర్తికథాప్రారంభము. —

సీ. దండించి పగవారు ϟ దనభూమిఁ జేకొన్న, నంగనలును దాను ϟ నడవి కేగి
యడవిలో ముసలి యై ϟ యాతఁడు సచ్చిన నాతనిభార్య దా ϟ ననుగమింపఁ
గదియుచో నాస్త్రీకి ϟ గర్భంబు గలుగుట, యౌర్వమునీశ్వరుఁ ϟ డాత్మ నెఱిఁగి
వారించె నంత నవ్వనజాక్షిసవతులు, సూలు నిం డాపినఁ ϟ జూడఁ జాల

తే. కర్థి నన్నంబు గుడుచుచో ϟ నందుఁ గలిపి
విషము వెట్టిరి పెట్టిన ϟ విరిసి పడక
గరముతోఁ గూడ సగరుండు ϟ ఘనుఁడు పుట్టె

1. తనకుఁ దలం పైన.

వరయశస్స్ఫూర్తితోఁ జక్రవర్తి యయ్యె. 202

శా. చండస్ఫూర్తి నతండు తండ్రిపగకై సంగ్రామరంగంబులం
జెండెన్ హైహయబర్బరాదుల వధించెం దాళజంఘాదులన్
ముండీభూతులుగా నిరంబరులుగా మూర్ఖుల్ సభీభత్సులై
యుండం జేసె నిజారులన్ సగరనామోర్వీవిభుం డల్పుఁడే. 203

క. ఖగరాజరుచుల గలయుల, నగరాజుల నడఁచి యేలె బాహాశక్తిన్
నగరాజధీరు శూరున్, సగరున్ హతవిమతనగరుఁ జనుఁ వినుతింపన్. 204

సీ. ఔర్వుండు సెప్పంగ నఖిలవేదాత్మకు, హరి నీశు సమ్మతు ననంతుఁ గూర్చి
వాజిమేధంబులు వసుధేశ్వరుఁడు సేసె, నం దొక్క మఖమున హయము విడువ
నశ్వభేది గొనిపోయి నాగలోకంబునఁ, గపిలునిచేరువఁ గట్టి తొలఁగె
నంత గుఱ్ఱముఁ గాన కా రాజు తనపుత్ర[1]నివహంబు దిశలకు నెమకఁ బంప

తే. వారు నిల యేడుదీవుల వరుస వెదికి, మఖతురంగంబు లేకున్న మగిడి రాక
ప్రాభవంబున దోర్దండబలము మెఱసి, గ్రొచ్చి కోరాడి త్రవ్విరి కుతల మెల్ల.

వ. ఇట్లు సుమతికొడుకులు నేలం ద్రవ్వి పాతాళంబునం దూర్పుపట్టియున్న యుత్తర
భాగంబునం గపిలమహామునిపొంత నున్న తురంగంబుఁ గని. 206

చ. ఎఱిఁగితి మద్దిగమ్ము తడ వేటికి గుఱ్ఱపుదొంగ బంటు నీ
జఱభునిఁ బట్టి చంపుఁ డతిసాధుమునీంద్రుఁడ పోలె నేత్రము
ల్దెఱవక [1]వాకి నోరు మెదలింపక బైసుక [2]పట్టె వంచన
య్యఱవదివేవురున్ నిజకరాయుధముల్ జళిపించి డాయుచోన్. 207

చ. కపిలుఁడు నేత్రముల్ దెఱవఁ గాఁ దమమేనుల మంట పుట్టి తా
రపగతధైర్యులై పడి యఘాళికతంబున మూఢచిత్తులై
నృపసుతు లందఱున్ ధరణి నీఱయి రాతుణమంద సాధులం
దపసుల గాసిఁ బెట్టి సిమదస్ఫురితాత్ములు నిల్వ నేర్తురే. 208

సీ. కొందఱు కపిలుని కోపానలంబున, మ్రాఁదిరి సగరకుమారు లనుచు
నందు రా ముని శాంతుఁ డానందమయమూర్తి, తొడరి కోపించునే [3]దువ్వనేలఁ
గాక జన్మించునే గగనస్థలంబున, నే సాంఖ్యమతమున నిద్ధమతులు
భవసముద్రము మృత్యుపదమును లంఘింతు, రాబుద్ధిఁ జేయు పరాత్మభూతుఁ

తే. డఖిలబోధకుఁ డతనికి నరసి చూడ, సఖు లమిత్రులు నెవ్వరు సగరసుతులు
దాము దమచేయు నేరమిఁ దనువులందు, ననలకీలలు పుట్టి నీఱైరి గాక. 200

వ. మఱియు సగరుండు కేశినియందుఁ గన్నపుత్రుం డసమంజసుం డనువాఁ డసమం
జసగుణంబులు లేక పూర్వజన్మంబున యోగీశ్వరుం డై యుండి సంగదోషంబు
వలన యోగభ్రష్టుం డయి సగరునకు జన్మించి జాతిస్మరజ్ఞానంబు గలిగి లోకం

1. వాక్కు నోరు. 2. పెట్టె. 3. [illegible]

బువారలకుఁ దమవారలకు నప్రియంబగువర్తనంబునం దిరుగుచు నొక్కనాఁడు.

చ. వరుస నయోధ్యలోనఁ గలవారల నాఁడెడుపిన్నవాండ్రనా
సరయువులోన వైచి జనసంఘముఁ దండ్రియు బిట్టు దిట్ట వాఁ
డురుమతిఁ గొన్నిపొద్దులకు యోగబలంబునఁ జేసి బాలురం
దిరిగి పురంబులోపలికిఁ దెచ్చిన నివ్వెఱఁ గంది రందఱున్. 211

వ. (అయ్యసమంజసునికొడుకు అంశుమంతుం డనువాఁడు వినీతుం డయి తనయొద్దఁ బనులు సేయుచుండ) నంత సగరుం డమ్మనుమని నంశుమంతు నశ్వంబు వెదకి తెమ్మని పంచిన నతండు దనతండ్రులచొప్పునం జని వారలు ద్రవ్వినమహాఖాతంబు సొచ్చి యందు భస్మరాసులపొంత నున్నహయంబుఁ గని యాసమీపంబునం దున్నకపిలాఖ్యుం డయినవిష్ణుదేవునికి దండప్రణామంబు సేసి యిట్లని స్తుతియించె. 212

సీ. మఱి సిక్కఁ బట్టి సమాధిగౌరవమున, బ్రాలియుఁ దనకు నవ్వాల వెలుంగు
నినుఁ గానఁ డొకనాఁడు నిన్నెఱుంగునె బ్రహ్మ, యజునిమనంబున నవయవముల
బుద్ధి జన్మించినభూరిజంతువులందు హీనుల మైనమా కెఱుఁగ వశమె
తమలోన నీ వుండఁ దామెఱుంగరు నిన్ను, గుణములఁ జూతురు గుణములైన

తే. గాన రొక వేళఁ జీఁకటి గందు రాత్మ
లందుఁ దెలియరు వెలుపల నమరుబొందు
లరయుదుర దేహధారు లత్యంధు లగుచుఁ
గడిఁది నీమాయ నెన్నఁడుఁ గడవ లేక. 213

వ. అని వినుతి సేయుచు గుఱ్ఱంబుమనవి సెప్పక తనతండ్రులు నీఱగుటం దడవక మ్రొక్కి నిలుచున్నయంశుమంతునికిఁ గరుణావిపులుం డగుకపిలుం డిట్లనియె.

క. గుఱ్ఱముఁ గొనిపో [1]బుద్ధుల, కుఱ్ఱఁడ మీతాతయొద్దకుఁ జను నీతండ్రుల్
వెఱ్ఱులు నీఱైరదె యీ, మిఱ్ఱున గంగాజలంబు మెలఁగ శుభ మగున్. 215

వ. అని పల్కిన నమస్కరించి తురంగంబుఁ గొని వచ్చి యాసగరుని కిచ్చిన సగరుం డాపశువువలన జన్నంబుకడమ నిండించి యంశుమంతునకు రాజ్యం బిచ్చి ముక్తబంధనుండై యౌర్వుండు సెప్పినమార్గంబున నుత్తమగతికిం జనియె నంత.

క. జనకులు మ్రగ్గిన చోటికి, ననిమిషనదిఁ దెత్తు ననుచు నటవీస్థలికిం
జని తపము సేయఁ జాలక, మనమున వగ లొలయ నంశుమంతుఁడు దీఱెన్.

క. ఆతనికొడుకు దిలీపుఁడు, భూతలమున గంగ దెచ్చి పొందించుటకై
ప్రీతిం దపంబు సేయుచు, భాతిం దే లేక కాలపరవశుఁ డయ్యెన్. 218

క. అతనిసుతుండు భగీరథుఁ, డతితప మొనరించి కనియె నమృతాపాంగన్

1. ముద్దుల.

సుతరంగన్ ముఖవనరుహ, రతభృంగన్ శివజటాగ్రరంగన్ గంగన్. 219

వ. కని నమస్కరించిన గంగ కృప చేసి వరంబు వేఁడు మనిన నారాచపట్టి యి
ట్లనియె. 220

క. మావారిభస్మరాసుల, నీవారిం గలిపికొనుము నెఱి మావారల్
నీవారిఁ గలయ నాకము, మావారికిఁ గలుగు నిది ప్రమాణము దల్లీ. 221

ఇంద్ర. చెల్లన్ మదిన్ నిన్ను భజింతు గంగన్, ఫుల్లత్తరంగన్ బహుపుణ్యసంగం
గల్లోలలక్ష్మీజితకాశమల్లిం, దల్లిన్ సుధీకల్పలతామతల్లిన్. 222

వ. అని వినుతి సేయు చున్నరాకుమారునకు లోకపావని యిట్లనియె. 223

మ. వినువీథిం బఱ తెంచి నేలఁ బడు నావేగంబునున్ నిల్పనో
పినవాఁ డెవ్వఁడు మేదినీతలము నే భేదించి పాతాళముం
జనుదున్ వచ్చితి నేని నాజలములన్ సంస్నాతు లై మానవుల్
ననుఁ బొందించునఘవ్రజం బెచ్చట నే నాశంబుఁ బొందించెదన్. 224

వ. అది కారణంబుగా విచారించెద నని పలుకు చున్నలోకమాతకు రాజన్యవర్యుం
డగుభగీరథుం డిట్లనియె. 225

మ. పరతత్త్వజ్ఞులు శాంతచిత్తులు తపఃపారీణు లార్యుల్ ఘనుల్
పురుషశ్రేష్ఠులు వచ్చి తల్లి భవదంభోగాహముల్ సేయుఁ గా
నరసంఘాఘము నిన్నుఁ బొందునె జగన్నాథుండు నానాఘసం
హరుఁ డావిష్ణుఁడు వారిచిత్తములఁ దానై యుంట మందాకినీ. 226

మ. తనలో నిన్నిజగంబులుం గలుగుటం దా నిన్నిటం గల్గుటన్
జననీ తంతువులందుఁ జీర గలయాచందంబునన్ విశ్వభా
వనుఁ డై యొప్పుశివుండు గాక మఱి నీవారిన్ నివారింప నే
ర్చినవా రెవ్వరు నిన్ ధరించుకొఱకై శ్రీకంఠుం గొల్చెదన్. 227

వ. అని యెఱింగించి వీడ్కొని చని భగీరథుండు మహేశ్వరు నుద్దేశించి గ్రద్దనఁ
దపంబు సేసిన. 228

ఆ. భక్తవత్సలుండు ఫాలాక్షుఁ డాభగీరథుని మెచ్చి నిజశిరంబునందు
శౌరిపాదపూతసలిలయై దివి నుండి, ధరకు వచ్చుగంగఁ దాల్చె నపుడు.

శ్రీపరమేశ్వరజటానిర్గతగంగాప్రవాహమహిమానువర్ణనము.

వ. ఇట్లమ్మహానదీప్రవాహంబు పురారాతిజటాజూటరంధ్రంబులవలన వెలువడి నిర
ర్గళాయమానం బై నేలకు జల్లించి నెఱసి నిండి పెల్లు వెల్లిగొని పెచ్చుపెరిఁగి
విచ్చలవిడిం గ్రేపువెంబడి నుఱుక క్రేళ్లుఱుకు ప్రాయంపుఁ గామధేనువుచందంబున
ముందఱికి నిగుడుచు ముద్దుఁ జందురుతోడి నెయ్యంబునఁ గ్రయ్యనడరి చొప్పు
దప్పక పాఁగి, చనుదెంచుసుధార్ణవంబు కైవడిఁ బెంపుగలిగి మహేశ్వరువదన
[illegible]ంబువలన నోంకారంబుపిఱుంద వెలువడు శబ్దబ్రహ్మంబుభంగి నదభ్రవిభ్ర

మంబై యమ్మహీపాలతిలకంబు తెరువువెంట నంటి వచ్చుచు వెలిదమ్ముఁగుత్తొం
డంబుల ననుకరించి పఱచువఱదమొగంబులను వఱదమొగంబులపిఱుంద నం
దంద క్రందుకొని పొడసూపి తొలంగుబాలశారదాకుచకుంభంబులపగిది కగ్గ
లం బైనబుగ్గలును బుగ్గలసంగడంబునం బారిజాతకుసుమస్తబకంబులం దెగడు
వెలినురువులును వెలినురువులచెంగట నర్ధోదితకర్పూరతరుకిసలయంబుచక్కం
దనము గెలిగొనుసుళ్ళును సుళ్ళకెలంకుల ధవళజలధరరేఖాకారంబులబాగు మె
చ్చనినిడుదయేఱులును నేఱులం గలసి వాయువశంబున నొండొంటిం దాఁకి
బిట్టు మిట్టించి మీఁది కెగయుచురితభంగంబు లైనభంగంబులును భంగంబుల
కొనల భిన్నభిన్నంబు లై కప్పించి యుప్పరం బెగసి ముత్తియంపువలలవడువు
నమల్లికాదామంబులబెడంగున గర్పూరఖండంబులచెలువున నిందుశకలంబుల
తేజంబునఁ దారకానికరంబులపొలుపున మెఱయుచు ముక్తికన్యావశీకరంబు
లై నశీకరంబులునుం గలిగి మధ్యమలోకశ్రీకరం బై శ్రీకరంబు తెఱంగున విష్ణు
పదంబు ముట్టి విష్ణుపదంబుభాతి నుల్లసితహంసరుచిరం బై రుచిరపక్షంబురీతి
నతిశోభితకువలయం బై కువలయంబుచెన్నున బహుజీవనం బై జీవనంబులాగున
సుమనోవికాసప్రధానం బై ప్రధానపర్వంబుపోలుపున ననేకచక్రబకభీమమహా
భంగసుభద్రార్జునచరిత్రావిరామం బై రామచిత్రంబుమేలుపునం దనవారిలోఁ
జొచ్చినదోషాచరుల కభయప్రదానచణం బై ప్రదానచణవర్తనంబుభాతి
సముపాసితమృత్యుంజయం బై మృత్యుంజయురూపంబుపోలిక విభూతిసుకు
మారం బై కుమారచరిత్రంబుతేవను గ్రౌంచప్రముఖవిజయం బై విజయర
థంబుబాళిని హరిహయామంథరం బై మంథరవిచారంబుగ్రద్దన మహారామ
గిరివనప్రవేశకామం బై కామకేతనంబుపెల్లుగ నుద్దీపితమకరం బై మకరకేతను
బాణంబుకైవడి నిలీనవరవాహినీకలితశంబరం బై శంబరారాతిచిగురుగొంతం
బుమాటి నధ్వగవేదనాశమనం బై శమనదండంబుజాడ నిమ్నోన్నతసమవృ
త్తం బై వృత్తశాస్త్రంబువిధంబున వడి గలిగి సదాగురులఘువాక్యచ్ఛటాపరి
గణితం బై గణితశాస్త్రంబుకొలఁదిని ఘనఘనమూలవర్గమూలసంకలితభిన్న
మిశ్రప్రకీర్ణఖాతభీష్మం బై భీష్మపర్వంబుపెంపున ననేకభగవద్గీతం బై గీతశా
స్త్రంబునిలుకడను మహాసుషిరతనుఘననానాశబ్దం బై శబ్దశాస్త్రంబుమర్యాద
నచ్చువడి వళులు గలిగి మహాభాష్యరూపావతారవృత్తివృద్ధిగుణసమర్థం బై
యర్థశాస్త్రంబుమహిమను బహుప్రయోజనప్రమాణదృష్టాంతం బై దృష్టాం
తంబు తెఱంగున సర్వసామాన్యగుణవిశేషం బై శేషవ్యాపారంబుకరణి సుస్థి
రోద్ధరణతత్పరం బై పరబ్రహ్మంబుకరణి నతిక్రాంతానేకనిగమం బై నిగ
మంబునడవడిని బ్రహ్మవర్ణపదక్రమసంగ్రహం బై గ్రహశాస్త్రంబుపరిపాటిని
గర్కటమీనమిథునవృషకళత్రశాలిసుందరం బై సుదతీముఖంబుపోలికను నిర్మల

చంద్రకాంతం బై కాంతాధరంబురుచిని శోణచ్ఛాయావిలాసం బై విలాస
వతికొప్పునొప్పునఁ గృష్ణనాగాధికం బై యధికమతికుశలవాదంబుసొంపున నపార
సరస్వతీవిజయవిభ్రమం బై విభ్రమవతిచనుదోయినటన (నిరంతరపయోవ్యా
ప్తాఖిఃలోకజీవనప్రద)తుంగభద్రాతిరేఖాసంలలితం బై లలితవతినగవుమించున
నపహసితచంద్రభాగధేయం బై భాగధేయవంతునివివాహంబులీల మహామేఖల
కన్యకావిస్తారం బై తారకెంగేలియొడికంబున నాక్రాంతసూర్యతనయం బై సూ
ర్యతనయశరవర్షంబుపోలిక భీమరథ్యాటోపవారణం బై వారణంబుపరసునం
బుష్కరోన్నతిసంరంభం బై రంభకెమ్మోవిడాలున సురసాతిశయదశం బై
దశరథతనయుబొమముడిచాడ్పున సింధుగర్వప్రభంజనం బై ప్రభంజనతనయు
గదపెట్టుమాడ్కిని సమీపగతదుశ్శాసనదుర్మదనివారకం బై వారకన్యకముం జే
తిగతిని ముహుర్ముహురుచ్చలితకంకణాలంకృతం బై కృతయుగంబునోజ నపం
కం బై పంకజాసనుముఖంబునోజపునఁ బ్రభూతముఖ్యవర్ణం బై వర్ణగుణి
తంబుతెఱఁగున బహుదీర్ఘబిందువిసర్గం బై సర్గబంధకావ్యంబువిన్ననువున
గంభీరభావమధురం బై మధురాపురంబుసొబగున మహానందనందనం బై నందన
వనంబుపొందున విహరమాణకౌశికం బై కౌశికహయంబురీతి సుదర్శనధ్రువం బై
ధ్రువుతలంపుక్రియం[1] గ్రియాపరిశీలితవిశ్వంభరం బై విశ్వంభరునిశంఖంబురూపున
దక్షిణావర్తోత్తరం బై యుత్తరావివాహంబుచందంబునఁ బ్రముదితనరం బై నర
సింహునఖరంబులభాతి నాశ్రితప్రహ్లాదగురువిభవప్రదానం బై దానకాండంబు
సిరిం గామధేనుకల్పలతాద్యభినవం బై నవనూతికాకుచంబుపేర్మిని నిరంతర
పయోవర్ధనం బై ధనదునిలయంబుతోనికను సంభృతమకరపద్మమహాపద్మకచ్ఛపం
బై కచ్ఛపకర్పరంబులబలిమిని బలితశైలసముద్ధరణం బై ధరణీధరంబుసాటి నుత్తుం
గతటముఖ్యం బై ముఖ్యవరాహంబుగమనిక నున్నతక్షమం బై క్షమాసుర
హస్తంబుగరగఁటికను సత్పవిత్రమనోభిరామం బై రామచంద్రుబాణంబుకడింది
నభ్యాగతఖరదూషణమదాపహారణముఖరం బై ముఖరరామకుఠారంబురీతిని
భూభృన్మూలచ్ఛేదనప్రబలం బై బలరామహలంబుభాతిని బ్రతికూలసన్నికర్షణ
ప్రబుద్ధం బై బుద్ధదేవునిమేనియొఱపున నభియాతిక్షోదారమనోహారం బై
హారతాండవంబుమేర నుల్లసితానిమిషం బై యనిమిషావతారంబుకీర్తిని శ్రుతి
మంశ్రప్రదం బై ప్రదాతయోగిసూటి నర్థపరంపరావామనం బై వామనచరణ
రేఖను బలివంశవ్యపనయం బై నయశాస్త్రంబుమార్గంబున సామభేదమాయో
పాయచతురం బై చతురాననాండంబుభావంబున నపరిమితభువనజంతుజాలసే
వ్యమానం బై మానిని యన లోఁతు నూపక గరిత యనసడిచప్పుడు లేక ముగుద
యన బయలుపడక ప్రమదయనఁ గ్రయ్యంబొఱుచుఁ బతివ్రతయన నిట్టట్టుఁ జనక

1. [illegible]

తల్లి యన నెవ్వి యైన లోఁగొనుచు దైవం బన భక్తిమనోరథంబు లిచ్చుచు
నంతకంతకు గతి గడచి యవాఙ్మానసగోచరం బై ప్రవహించి. 230

మ. జగతీనాథురథంబుపజ్జ బహుదేశంబుల్ వడిన్ దాఁటి త
త్సగరక్ష్మాపకుమారభస్మములఁ దోఁగన్ ముంచి పాఱన్ మఱి
న్నగరావాసము వారు వొందిరి నవీనశ్రీలతో గంగనీ
రుగతిం గాక మహాదురంతసుజనద్రోహానలం బాఱునే. 231

మ. హరు మెప్పించి మహాతపోనియతుఁడై యాకాశగంగానదిన్
ధరకుం దెచ్చి నితాంతకీర్తిలతికాస్తంభంబుగా నవ్వసు
స్థిరలీలం బితృకృత్య మంతయు నొనర్చెన్ వారితానేకదు
స్తరవంశవ్యథుఁ డాభగీరథుఁడు నిత్యశ్రీకరుం డల్పుఁడే. 232

క. హరిఁ దమమనములలో నిడి, హరిపాదాంభోజజనిత యైననదిన్ సు
స్థిరులై క్రుంకి మునీంద్రులు, హరిఁ గలిసిరి త్రిగుణరహితులై యవ్వేళన్.

వ. అంత నాభగీరథునకు శ్రుతుండును శ్రుతునకు నాభావరుండును నాభావరునకు
సింధుద్వీపుండును సింధుద్వీపునికి నయుతాయువును నయుతాయువునకు ఋతు
పర్ణుండును జనియించె నతండు. 234

ఆ. నయవిశాలబుద్ధి నలచక్రవర్తితో, సంగడీనితనము జేసి
యక్షహృదయ మతని కభ్యస్తముగ నిచ్చి, యశ్వవిద్య నేర్చె నతనివలన.

వ. ఆఋతుపర్ణునకు సర్వకాముండును సర్వకామునకు మదయంతీవల్లభుండైన సుదా
సుండును బుట్టె నారాజశేఖరుని మిత్రసహుండును గల్మాషపాదుండు నని
చెప్పుదు రాభూవరుండు వసిష్ఠునిశాపంబున రాక్షసుం డయి తనకర్మంబున నన
పత్యుం డయ్యె ననిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డేమికారణంబున సుదాసునకు గురు
శాపంబు ప్రాప్తం బయ్యె నని యడిగిన శుకుం డి ట్లనియె. 236

సీ. ఆసుదాసుఁడు వేటకై వనంబున కేఁగి, గర్వించి యొక్కరక్కసునిఁ జంపి
వానితోఁ బుట్టినవానిఁ బోవిడిచి, వాఁడును దనతోడివానిచావు
వోనీక కపటియై భూపాలుగృహమున, నడబాలతనమున నర్థిఁ గొలిచి
యుండ వసిష్ఠున కుర్వీశుఁ డొక్కనాఁ, డన్నంబు సేయంగ నతనిఁ బనుప

తే. వాఁడు మానవమాంసంబు వండి తెచ్చి, మునికి వడ్డింపఁ గోపించి మునివరేంద్రుఁ
బిలిచి మనుజామిషంబును బెట్టితనుచు,, నలుకతో రాక్షసుఁడవు గమ్మని శపించె.

వ. ఇట్లు శపియించి పదంపడి రాక్షసుండు వండి తెచ్చుటయు సుదాసుం డెఱుంగ
మియుఁ దనమనంబున నెఱింగి వసిష్ఠుండు పండ్రెండేండ్లు రక్కసుండ వయి
యుండు మని నియమించె నయ్యవసరంబున. 238

మ. గురువున్ మాఱు శపింతు నంచు జలముల్ గోపంబుతో దోయిటన్

---

1. [illegible]

నరనాథుఁడు ధరింపఁ దత్సతి పతి § న్వారింప మిన్నుం దిశల్
ధరయున్ జీవమయంబ కా నిఖిలముం § దాఁ జూచి చల్లెన్ ధరా
వరుఁ డాత్మీయపదంబులం గరపుటీ§వాఃపూరమునుం బొక్కుచున్. 239

వ. ఇట్లు మిత్రసహుండు గావునఁ గళత్రానుకూలుం డై శపియింప నొల్లక సుదాసుండు రాక్షసభావంబునం బొంది కల్మాషవర్ణంబు లయినపాదంబులతో నడవులం దిరుగుచు. 240

క. ఆఁకట మలమల మాఁడుచు, వీఁక నతం డడవిఁ దిరుగు§విప్రమిథునముం
దాఁకి తటాలున విప్రునిఁ, గూఁకటి చేఁ బట్టి మ్రింగఁ § గొనిపోవుతఱిన్. 241

వ. అంత నా బ్రాహ్మణుని పెండ్లము మోఁదికొనుచుం బెగ్గడిల్లి డగ్గుత్తికతోఁ బతికి నడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు రాచరక్కసున కిట్లనియె. 242

క. మానవదేహము గలుగుట, భూనాయక దుర్లభంబు § పుట్టినమీఁదన్
దానముఁ బరోపకారము, భూనుతకీర్తియును వలదె § పురుషున కెందున్. 243

మ. రవివంశాగ్రణి వై సమస్తధరణీ§రాజ్యానుసంధాత వై
భువనస్తుత్యుఁడ వై పరార్థరతి వై § పుణ్యానుకూలుండ వై
వివరం బేమియు లేక నా పెనిమిటిన్ § విప్రుం దపశ్శీలు స
త్ప్రవరున్ బ్రహ్మవిదున్ [3]జగన్నుతగుణున్ § భక్షింపఁగాఁ బాడియే. 244

శా. తండ్రీ మీకు దినేశవంశజులకున్ § దైవంబగున్ బ్రాహ్మణుం
డం డ్రామాటలు లేవె భూమిసుర గో§హత్యాభిలాషంబు గై
కొం డ్రే మీయటువంటిసాధువులు రక్షోభావ మిట్లేల మీ
తండ్రిం దాతలఁ బూర్వులం దలఁపవే § ధర్మంబునం బోఁగదే. 245

శా. అన్నా చెల్లెల నయ్యెదన్ విడువు నీ § కన్నంబు వెట్టింతు నా
ప్రాణనాథున్ ద్విజు [2]గంగికుఱ్ఱి నకటా § హింసింప నేలయ్య నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె నిజం § బిట్టైన మున్ ముట్ట నా
పన్నున్ నన్ను శిరంబు ద్రుంచి మఱి మ§త్ప్రాణేశు భక్షింపవే. 246

క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, వనితామణి పలవరింప § వసుధాదేవుం
దినియె నతఁడు పులి పసువుం, దినుక్రియ శాపంబుకతన § ధీరహితుం డై. 247

వ. అంత నా బ్రాహ్మణి కోపించి కామాతుర నయిననాదు పెనిమిటిని భక్షించితివి గావున నీవు నెలంతలం బొందఁ జేరినవేళ మరణంబుఁ బొందు మని కల్మాషపాదుని శపించి పతిశల్యంబులతో నగ్నిప్రవేశంబు సేసి సుగతికిం జనియె నంతఁ బండ్రెండేండ్లు సనిన నారాజు మునిశాపసముక్తుం డై. 248

ఆ. రతులకొఱకు నాలి § రావింప నదియును, బెదరి విప్రసతి శపించు టెఱిఁగి

2. గంగికుఱ్ఱిన్. 3. ధర్మశక్తి ప్రా. ప్ర.

మగని నడ్డపెట్టి మైథునకర్మంబు, మాన్పె సకులగోష్ఠి నమూని యతఁడు. 249

క. అది కారణముగఁ బుత్త్రాఖ్యాదయము లేక సుదాసభూపాలునకున్
దదనుమతి నవ్వసిష్ఠుఁడు, మదయంతికిఁ గడుపు సేసె మదనక్రీడన్. 250

వ. ఇట్లు సుదాసుని భార్య యగు మదయంతి వసిష్ఠువలన గర్భిణియై యేడేండ్లు గర్భంబు మోసి నీళ్ళాడ సంకటపడుచున్న వసిష్ఠుఁడు వాఁడి [1]యగు నశ్మంబున నా గర్భంబుఁ జీరిన నశ్మకుం డను కుమారుఁడు పుట్టె (నతనికి మూలకుండు పుట్టె) నతండు. 25

క. వీరుఁ డగు పరశురాముఁడు, ఘోరకుఠారమున నృపులఁ గూలుచు వేళన్
నారీజనములు దాఁచిన, నారీకవచుం డనంగ నలి నుతి కెక్కెన్. 252

వ. ఆ నారీకవచుండు నిర్మూలం బయిన నృపవంశంబునకు మూలం బగుటం జేసి మూలకుం డనం బరఁగె నా మూలకునకు [2]విశ్వసహుండు పుట్టె విశ్వసహునకు ఖట్వాంగుండు పుట్టి చక్రవర్తి యయ్యె నతండు. 253

సీ. అమరులు వేఁడిన నసురనాథులఁ జంపి, త్రిదశులతోఁ దనబ్రదుకుకాల
మెంత యని యడిగిన నిదె నిండుచున్నది, తడవు లే దేమైన నడుగు మనిన
వరములు గోరక వరవిమానం బెక్కి, తనపురి కేతెంచి తత్త్వబుద్ధిఁ
బరమేశ్వరునియందు భావంబుఁ గీలించి, కులదైవతద్విజకులముకంటె

తే. నంగనాప్రాణరాజ్యపుత్త్రాదు లెల్లఁ
గావు ప్రియములు ధర్మంబు గడచి నాదు
మతి ప్రవర్తింప దెన్నఁడు మది నెఱుంగ
నన్య మాయీశ్వరునిఁ దక్క ననుచు మఱియు. 254

మ. ఇలమీఁదన్ బ్రదు కేల వేల్పులవరం బేలా ధనం బేల చం
చలగంధర్వపురీవిడంబనము లైశ్వర్యంబు లేలా జగం
బులఁ బుట్టించు తలంపునం బ్రకృతితోఁ బాత్తై తుదిం బాసి ని
ర్మలమై వాఙ్మనసామితం బగు పరబ్రహ్మంబు నేఁ జెందెదన్. 255

వ. అని నిశ్చయించి. 256

మ. కలసెన్ సంగము లెల్లఁ బాసి నియతిన్ ఖట్వాంగుఁ డశ్రాంతమై
కల దయ్యున్ మఱి మీఁద లే దనెడి దై కల్యాణమై యాత్మలోఁ
దలఁపం బల్కఁగ రాని దై పరమమై తత్త్వజ్ఞు లూహించి హృ
జ్జలజాతంబుల వాసుదేవుఁ డని సంస్థాపించు నాబ్రహ్మమున్. 257

వ. అట్టి ఖట్వాంగుపుత్త్రుండు దీర్ఘబాహుండు దీర్ఘబాహునకు రఘువు రఘువునకుఁ బృథుశ్రవుండుఁ బృథుశ్రవునకు నజుండు నజునకు దశరథుండును బుట్టె రావశర

1. యగు డాతి నయ్యంగనగర్భంబు. 2. దశరథుం డను కుమారుండు పుట్టె నతనికి నైబలుం డను నతనికి విశ్వసహుండు.

ఘునకు సురప్రార్థితుం డై పరమబ్రహ్మమయుం డై సహరి నాల్గువిధంబు లై శ్రీరామ లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్ననామంబుల నిజాంశసంభూతుం డై జన్మించెఁ దచ్చరిత్రంబు వాల్మీకిప్రముఖు లైనమునులచేత వర్ణితం [1]బైనది యైనను జెప్పెద సావధానమనస్కుండ వై యాకర్ణింపుము. 258

—శ్రీరామచరిత్రము—

మ. అమరేంద్రాశకుఁ బూర్ణచంద్రుఁ డుదితుం డైనట్లు నారాయణాం
శమునం బుట్టె మదాంధరావణశిరస్సంఘాతసంఛేదన
క్రమణోద్దాముఁడు రాముఁ డాగరితకుం గౌసల్యకున్ సన్నుతా
సమనైర్మల్యకతుల్యకాంచితజనుస్సంసారసాఫల్యకున్. 259

మ. సవరక్షార్థము దండ్రి పంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా
నవలీలం ధనువూని రాముఁ డదయుం డై బాలుఁ డై కుంతల
చ్ఛవిసంపజ్జితహాటకిం గపటభాషావిస్ఫురన్నాటకన్
జవభిన్నార్యమఘోటకం గరవిరాజత్ఖేటకిం దాటకన్. 260

క. గారామునఁ గౌశికమఖ, మారాముఁడు గాచి దైత్యు నధికు సుబాహున్
ఘోరాజిఁ ద్రుంచి తోలెను, మారీచున్ నీచుఁ గపటమంజులరోచున్. 261

మ. ఒకమున్నాలు గదల్చి తెచ్చిన లలాటోగ్రాక్షుచాపంబు బా
లకరీంద్రంబు సులీలమైఁ జెఱకుఁగోలం ద్రుంచుచందంబునన్
సకలోర్వీశులు సూడఁగా విఱిచె దోశ్శక్తిన్ విదేహాత్మజా
పకగేహంబున సీతకై గుణమణిప్రస్ఫీతికై లీలతోన్. 262

క. భూతలనాథుఁడు రాముఁడు, ప్రీతుం డై పెండ్లి యాఁడె బృథుగుణమణిసం
ఘాతన్ భాగ్యోపేతన్, సీతన్ ముఖకాంతివిజితసితఖద్యోతన్. 263

క. రాముఁడు నిజబాహుబల,స్థేమంబున భంగపఱిచె దీర్ఘకుఠారో
ద్దామున్ విదళీకృతనృప,భామున్ రణరంగభీము భార్గవరామున్. 264

క. దశరథుఁడు మున్ను గైకకు, వశుఁ డై తా నిచ్చినట్టివరముకతన వా
గ్దశ సెడక యడవి కనిచెను, దశముఖముఖకమలతుహినధామున్ రామున్. 265

క. జనకుఁడు పనిచిన మే లని, జనకజయును లక్ష్మణుండు సంసేవింపన్
జనపతి రాముఁడు విడిచెను, జనపాలారాధ్య ద్విషదసాధ్య నయోధ్యన్. 266

క. భరతున్ నిజపదసేవా,నిరతున్ రాజ్యమున నునిచి నృపమణి యెక్కెన్
సురుచిరరుచిపరిభావిత, గురుగోత్రాచలముఁ జిత్రకూటాచలమున్. 267

ఉ. పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డట పోయి ముదంబునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము నుద్ధతబర్హిబర్హలా
వణ్యము గౌతమీవిమలవాఃకణపర్యటనప్రభూతసా

1. 'వినంబడుచుండు నాకర్ణింపుము' వ్రా. ప్ర.

ద్గణ్యము నుల్లసత్తరుకుంజవరేణ్యము నగ్రగణ్యమున్. 268

సీ. ఆవనంబున రాముఁ డనుజసమేతుఁడై, సతితోడ నొకపర్ణశాల నుండ
రావణుచెలియలు రతిఁ గోరి వచ్చిన, మొగి లక్ష్మణుఁడు దాని ముక్కు గోయ
నది విని ఖరదూషణాదులు పదునాల్గు, వేలు వచ్చిన రామవిభుఁడు గలన
బాణానలంబున భస్మంబు గావింప, జనకనందనమేని చక్కఁదనము

తే. విని దశగ్రీవుఁ డంగజవివశుఁ డగుచు
నర్థిఁ బంచినఁ బసిఁడిజింక యై నటించు
నీచు మారీచు రాముఁడు నెఱి వధించె
నంతలో సీతఁ గొనిపోయె నసురవిభుఁడు. 269

ఉ. ఆయసురేశ్వరుండు వడి నంబరవీథి నిలాతనూజ న
న్యాయము సేసి నిష్ఠురుఁడై కొనిపోవఁగ నడ్డమైన ఘో
రాయతహేతిఁ ద్రుంచె నసహాయత రామనరేంద్రకార్యవ
ర్తాయువుఁ బక్షవేగపరిహాసితవాయువు నజ్జటాయువున్. 270

వ. అంత నారామచంద్రుండు లక్ష్మణసహితుండై సీత వెదక నరుదెంచి నిజకార్యనిహతుండైన జటాయువునకుఁ బరలోకక్రియలు గావించి ఋశ్యమూకంబునకుఁ జని.

క. నిగ్రహము నీకు వల దిఁక, నగ్రజు వాలిన్ వధింతు నని నియమముతో
నగ్రచరుఁ గాఁగ నేలెను, సుగ్రీవుం జరణనూతమూర్ధాగ్రావున్. 272

క. లీలన్ రామవిభుం డొక, కోలం గూలంగ నేసె గురునయశాలిన్
శీలిన్ సేవితశూలిన్, మాలిన్ వాలిన్ దశాస్యమానోన్మాలిన్. 273

క. ఇలమీఁద సీత వెదకఁగ, నలఘుఁడు రాఘవుఁడు పనిచె హనుమంతు నతి
చ్ఛలవంతున్ మతిమంతున్, బలవంతున్ శౌర్యవంతుఁ బ్రాభవవంతున్. 274

క. [1]అలవాటుకలిమి మారుతి, లలితామితలాఘవమున లంఘించెను శై
వలినీగణసంబంధిన్, జలపూరితధరణిగగనసంధిం గంధిన్. 275

వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాఁటి సీతం గని హనుమంతుండు దిరిగి చనుదెంచుచు నక్షకుమారాదుల వధియించి. 276

క. సముదగ్రత ననిలసుతుం, డమరాహితదత్తవాలహుతాగ్నుల భ
స్మము సేసె నిరాతంకన్, సమదాసురసుభటవిగతశంకన్ లంకన్. 277

వ. ఇట్లు లంకాదహనంబు సేసి వచ్చి వాయుజుండు సీతాకథనంబు సెప్పిన విని రామచంద్రుండు వనచరనాథయూథంబులుం దానును జని చని. 278

శా. ఆ రాజేంద్రుఁడు గాంచె భూరివిధరత్నాగారమున్ మీనకుం
భీరగ్రాహకఠోరమున్ విపులగంభీరంబు నభ్రభ్రమ
ద్ఘోరాన్యోన్యవిభగ్నభంగభవనిర్ఘోషచ్ఛటాంభఃకణ

---

1. అలవాయి కలిగి, వ్రా. ప్ర.

ప్రారుద్ధాంబరపారముల్ లవణపాథోరావారము జేరువన్. 279

వ. కని తనకుఁ ద్రోవ యిమ్మని వేఁడిన నదియు మార్గంబు సూపక మిన్నందిన నారాచపఙ్క్తి రెట్టించినకోపంబున. 280

క. మెల్లనినగవున నయనము, లల్లార్చి శరంబు విల్లు నందినమాత్రన్
గుల్లలు నాఁచులుఁ జిప్పలుఁ బెల్లలు నై జలధి పెద్దబీడై యుండెన్. 281

వ. ఇట్లు విపన్నుం డగుసముద్రుండు నదులతోఁ గూడి మూర్తిమంతుం డయి చనుదెంచి రామచంద్రునిచరణంబులు శరణంబుఁ జొచ్చి యిట్లని స్తుతియించె. 282

శా. ఓకాకుత్స్థకులేశ యోగుణనిధీ యోదీనమందార నే
నీకోపంబున కెంతవాఁడ [1]జడధిన్ నీ వేమి భూరాజవే
లోకాధీశుఁడ వాదినాయకుఁడ వీలోకంబు లెల్లప్పుడున్
నీకుక్షిం బ్రభవించు నుండు నడఁగున్ నిక్కంబు సర్వాత్మకా. 283

క. భూతల రజమున దేవ, వ్రాతము సత్త్వమున భూతరాశిఁ దమమునన్
జాతులఁగా నొనరింతువు, నాతీతుఁడ వీవు గుణగణాలంకారా. 284

క. కట్టుము సేతువు లంకం, జుట్టుము నీబాణశిఖల సురవైరితలల్
గొట్టుము నేలం బడఁ జే, పట్టుము నీయబల నధికభాగ్యప్రబలన్. 285

ఆ. వారికి మామ నగుదు నట మీఁద శ్రీదేవి, తండ్రి నూరకేల [2]తాఁకడింపఁ
గట్టఁ గట్టి దాఁటు కమలాప్తకులచంద్ర, నీయశోలతలకు నెలవు గాఁగ. 286

వ. అని విన్నవించిన రామచంద్రుండు సముద్రునిం బూర్వప్రకారంబున నుండు పొమ్మని వీడుకొల్పె నంత. 287

క. ఘనశైలంబులుఁ దరువులు, ఘనజవమునఁ బెఱికి తెచ్చి కపికులనాథుల్
ఘనవనరాశిం గట్టిరి, ఘనవాహప్రముఖదివిజగణము నుతింపన్. 288

వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాఁటి రామచంద్రుండు రావణుతమ్ముం డైన విభీషణుండు శరణంబు వేఁడిన నభయం బిచ్చి కూడుకొని లంకకుఁ జని విడిసి వేడ పెట్టించి లగ్గలు పట్టించిన.

సీ. ప్రాకారములు ద్రవ్వి పరిఖలు పూడిచి, కోటకొమ్మలు నేలఁ గూలఁ ద్రోచి
వప్రంబు లగలించి వాకిళ్లు వెకలించి, తలుపులు విఱిచి యంత్రములు సెఱిచి
ఘనవిటంకంబులు [3]ఖండించి గోపురంబులు విప్పి వీథులపొందుఁ జెఱిచి
మకరతోరణములు మహిఁ గూల్చి కేతనంబులు సించి సోపానములు గదల్చి

ఆ. గృహములెల్ల వ్రచ్చి గృహరాజముల ద్రొచ్చి, ధర్మకుంభచయముఁ బాఱవైచి
కరుల కొలను సొచ్చి కలఁచిన కైవడి, గపులు లంకఁ జొచ్చి కలఁచి రపుడు.

వ. అంత నయ్యసురేంద్రుండు పంచినఁ గుంభ నికుంభ ధూమ్రాక్ష విరూపాక్ష సురాం

1. జడుఁడన్. 2. తాఁకడింప, వ్రా. ప్ర. 3. ఖండించి పడవైచి, గోపురంబులు నేలఁ [illegible]

తక నరాంతక దుర్ముఖ ప్రహస్త మహాకాయ ప్రముఖు లగుదనుజవీరుల శరశ
రాసనతోమరగదాఖడ్గశూలభిండివాలపరశుపట్టిసప్రాసముసలాదిసాధనంబులు ధరి
యించి మాతంగతురంగస్యందనసందోహంబుతో సమరంబు సేయ సుగ్రీవ
పవనతనయ పనస గజ గవయ గంధమాదన నీలాంగద కుముద జాంబవదాదు
లారక్కసుల నెక్కటికయ్యంబులందుఁ దరుగిరికరపదాఘాతంబుల నుక్కడంచి
త్రుంచి రంత. 291

క. ఆయెడ లక్ష్మణుఁ డుజ్జ్వల, సాయకములఁ ద్రుంచె శైలసమకాయు సురా
జేయు ననర్గళమాయో, పాయు నయగుణవిధేయు నయ్యతికాయున్. 292

ఆ. రామచంద్రవిభుఁడు రణమున ఖండించె, మేటికడిమి నీలమేఘవర్ణు
బాహుశక్తిపూర్ణుఁ బటుసింహనాదసం, కుచితదిగిభకర్ణుఁ గుంభకర్ణు. 293

క. అలవున లక్ష్మణుఁ డాజి, స్థలిఁ గూల్చెన్ మేఘనాథుఁ జటులాహ్లాదున్
బలభేదిజయవినోదున్, బలజనితసుపర్వసుభటభావవిషాదున్. 294

వ. అంత. 295

క. తనవారం దఱు మ్రగ్గిన, ననిమిషపతివైరి పుష్పకారూఢుం డై
యనికి నడచి రామునితో, ఘనరౌద్రముతోడ సంపరాయము సేసెన్. 296

వ. అయ్యవసరంబున. 297

క. సురపతిపంపున మాతలి, గురుతర మగుదివ్యరథము గొని వచ్చిన నా
ధరణీవల్లభుఁ డెక్కెను, ఖరకరుఁ డుదయాద్రి నెక్కుకైవడి దోఁపన్. 298

వ. ఇట్లు దివ్యరథారూఢుం డయి రామచంద్రుండు రావణున కిట్లనియె. 299

మ. చపలత్వంబున డాఁగి హేమమృగముఁ సంప్రీతిఁ బుత్తెంచుటో
కపటబ్రాహ్మణమూర్తివై యబల నాకాంతారమధ్యంబునం
దపలాపించుటయో మదీయశితదివ్యామోఘబాణాగ్నిసం
తపనం బేగతి నోర్చువాఁడవు దురంతం బెంతయున్ రావణా. 300

క. నీచేసినపాపములకు, నీచాత్మక యముఁడు వలదు నేఁ డిట నానా
రాచములఁ [1]ద్రుంచివైచెద, ఖేచరభూచరులు గూడి క్రీడం జూడన్. 301

వ. అని పలికి. 302

మ. బలువింటన్ గుణటంకృతంబు నిగుడన్ బ్రహ్మాండభీమంబుగాఁ
బ్రళయోగ్రానలసన్నిభం బగుమహాబాణంబు సంధించి రా
జలలాముం డగురాముఁ డేసె ఖరభాస్వత్పాశ్రావణున్ దేవతా
బలవిద్రావణు వైరిదారజనగర్భస్రావణున్ రావణున్. 303

క. దశరథసూనుం డేసిన, విశిఖము హృదయంబుఁ దూఱ వివశదసుం డై
దశకంధరుండు గూలెను, దశవదనంబులను రక్తధారలు దొరఁగన్. 304

1. [illegible] సెద. ప్రా. ప్ర.

వ. అంత నారావణుండు దెగుట విని.

సీ. కొప్పులు వీఁగి వీడి కుసుమమాలికలతో, నంసభాగంబుల నావరింప
నేసము త్రియములు సెదర, గ్రైవేయక లూడఁ, గంఠహారంబులు గ్రందుకొనఁగ
వదనపంకజములు వాడి వాతెఱ లెండఁ, గన్నీళ్లవఱద లంగములు దడుప
సన్నపునడుములు జవ్వాడఁ బాలిండ్లు, [1]బరువులు నడుములఁ బ్రబ్బికొనఁగ

ఆ. నెత్తి మోఁదికొనుచు నెఱికిఁ బయ్యెదలు జాఱ, నట్టునిట్టుఁ దప్పటడుగు లిడుచు
నసురసతులు వచ్చి రట భూతవేతాళ, సదనమునకు ఘోరకదనమునకు. 306

వ. ఇట్లు వచ్చి తమతమనాథులం గని శోకించి రందు మండోదరి రావణుం జూచి
యిట్లని విలపించె. 307

ఉ. హా దనుజేంద్ర హా సురగణాంతక హా హృదయేశ నిర్జరేం
ద్రాదుల గెల్చి నీవు కుసుమాస్త్రునికోలల కోర్వలేక సో
న్మాదము గాఁ రఘుప్రవరుభామిని నేటికిఁ దెచ్చి తప్పు డేఁ
గా దని చెప్పినన్ వినక కాలవశంబునఁ బొందితక్కటా. 308

ఆ. ఎండగాయ వెఱచు నినుఁడు వెన్నెలగాయ, వెఱచు విధుఁడు గాలి వీవ వెఱచు
లంకమీఁద నిట్టిలంకాపురికి మాకు, నధిప విధవభావ మడరె నేఁడు. 309

క. దురితములఁ దలఁపరు గావరు, జరుగుదు రెట్లైన నిమిషసౌఖ్యంబులకై
పరవనితాసక్తులకును బరధనరక్తులకు నిహముఁ బరముం గలదే. 310

వ. అని విలపింప నంత విభీషణుండు రామచంద్రునిపంపు వడసి రావణునకు దహ
నాది క్రియలు గావించె నంత రాఘవేంద్రుండు నశోకవనంబున కేఁగి శింశుపా
తరుసమీపంబునందు. 311

శా. వైతేయప్రమదాపరీత నతిభీతన్ గ్రంథిబంధాలక
వ్రాతన్ నిశ్వసనానిలాకులకణజీవంజీవదారామభూ
జాతన్ శుష్కకపోలకీలితజరాబ్జాతం బ్రభూతం గృశీ
భూతం బ్రాణసమేత సీతఁ గని యెన్ భూమీశుఁ డాముందటన్. 312

వ. కని రామచంద్రుండును దాపంబు నొంది భార్యవలన దోషంబు లేకుండుట
వహ్నిముఖంబునం బ్రకటంబు సేసి దేవతలపంపున దేవిం జేకొని. 313

ఉ. శోషితదానవుండు నృపసోముఁడు రాముఁడు రాక్షసేంద్రతా
శేషవిభూతిఁ గల్పసమజీవివి గమ్మని నిల్పె నర్థిసం
తోషణుఁ బాపశోషణు నదూషణు శశ్వదరోషణున్ మితా
భాషణు నార్యతోషణుఁ గృపాగుణభూషణు వవ్విభీషణున్. 314

వ. ఇట్లు విభీషణసంస్థాపనుం డై రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణసమేతుండై సుగ్రీవ
హనుమదాదులం గూడికొని పుష్పకారూఢుండై వేల్పులు గురియుపువ్వుల

1. 'బరువులం దనువుల' వ్రా. ప్ర.

పోనలం దడియుచుఁ దొల్లి వచ్చిన తెరవు జాడలు సీతకు నెఱింగించుచు మరలి నందిగ్రామంబునకు వచ్చె నయ్యవసరంబున. 316

ఆ. రామచంద్ర విభునిరాక వీనుల విని, భరతుఁ డుత్సహించి పాదుకలను
మోచికొనుచువచ్చి మునిజనముతోఁ బురజను, లెల్లఁ గొలువ నన్నకెదురువచ్చె.

వ. వచ్చి పాదుకల ముందట నిడికొని యెడ నెడ సాష్టాంగదండప్రణామంబులు సేయుచు మెల్ల మెల్లన డాసి రామచంద్రుపాదంబులు దననొసలం గదియించి తచ్చరణరేణువులుఁ దుడిచి శిరంబునం జల్లికొని తనివి సనక మఱియు నప్పద కమలంబు లక్కునఁ జెక్కునఁ నొత్తికొనుచు సంతసంపుఁగన్నీటం గడిగి సేమంబు లరయు చుండె నంత సీతాలక్ష్మణసహితుం డై విభుండును దన కెదురు వచ్చిన బ్రాహ్మణజనంబులకు నమస్కరించి తక్కినవారలచేత మన్ననలు వొంది వారల మన్నించె నయ్యవసరంబున. 317

చ. నృపవర పెక్కునాళ్లఁగొలె [1]నిక్క గన కుండినయట్టినేఁడు మా
తపములు పండె నిండఱము ధన్యుల మైతి మటంచుఁ బుట్టముల్
చపలతఁ ద్రిప్పి పువ్వులవసంతము లాడుచుఁ బాడుచుం గత
త్రపు లయి యాడుచుం బ్రజలు దద్దయుఁ బండుగ సేసి రెల్లెడన్. 318

సీ. కవ గూడి యిరుదెసఁ గపిరాజు రాక్షసరాజు నొక్కటఁ జామరములు వీవ
హనుమంతుఁ డతిధవళాతపత్రముఁ బట్టఁ, బావాలు భరతుండు భక్తిఁ దేవ
శత్రుఘ్నుఁ డమ్ములుఁ జాపంబుఁ గొనిరాఁగ, సౌమిత్రి భృత్యుఁడై చనవునూప
జలపాత్ర చేఁ బట్టి జనకజ గూడి రాఁ, గాంచనఖడ్గ మంగదుఁడు మోవఁ

ఆ. [2]బసిఁడికేడె మర్థి భల్లూకపతి మోచి
కొలువఁ బుష్పకంబు వెలయ నెక్కి
గ్రహము లెల్లఁ గొలువఁ గడు నొప్పుసంపూర్ణ
చంద్రుపగిది రామచంద్రుఁ డొప్పె. 319

వ. ఇట్లు పుష్పకారూఢుం డై కపిబలంబులు సేరి కొలువ శ్రీరాముం డయోధ్యకుం జనియె నంతకు మున్న యప్పురంబునందు. 320

సీ. వీథులు నున్నఁ గావించి తోయంబులు, సల్లి రంభాస్తంభచయము నిలిపి
పట్టుఁజీరలు సుట్టి బహుతోరణంబులుఁ, గలువడంబులు మేలుకట్లుఁ గట్టి
వేదిక లలికించి వివిధరత్నంబుల, ముగ్గులు పలుచందములుగఁ బెట్టి
కలయ గోడల రామకథ లెల్ల వ్రాయించి, ప్రాసాదముల దేవభవనములను

తే. గోపురంబుల బంగారుకుండ లెత్తి, యెల్లవాకిండ్లఁ గానిక లేర్పరించి
జనులు గై సేసితూర్యఘోషములతోడ, నెదురునడ తెంచి రారాఘవేంద్రుకడకు.

క. సమదగజదానధారల, దుముదుమ లై యున్న పెద్దత్రోవలతోడన్

---

1. 'నిన్నుఁ గనుంగొనఁ గల్గె నేఁడు. 2. బసిఁడిజోడుఁ బట్టి' వ్రా. ప్ర.

రమణీయ మయ్యె నప్పురి, రమణుఁడు వచ్చినఁ గరంగు రమణియుఁ బోలెన్. 322

ఆ. రామచంద్రవిభుని రాకఁ బూర్ణముఁ దోఁ, రథగజాశ్వసుభట రాజితోడ
సమరెఁ బురము చంద్రుఁ డరుదేర ఘూర్ణిల్లు, జంతుభంగమిళిత జలధిభంగి.

వ. ఇట్లొప్పుచున్నయప్పురంబు ప్రవేశించి రాజమార్గంబున రామచంద్రుండరుగు
చున్నసమయంబున. 324

మ. ఇతఁడే రామనరేంద్రుఁ డాయబల కై యింద్రారి ఖండించె న
ల్లతఁడే లక్ష్మణుఁ డాతఁడే కపివరుం డా పొంతవాఁడే మరు
త్సుతుఁ డా చెంగట నా విభీషణుఁ డటంచుం జేతులం జూపుచున్
సతు లెల్లం బరికించి చూచిరి పురీసౌధాగ్రభాగంబులన్. 325

వ. ఇట్లు సమస్తజనంబులు చూచు చుండ (రామచంద్రుండు) రాజమార్గంబునం
జని చని. 326

సీ. పటికంపుగోడలఁ బవడంపు వాకిండ్ల, నీలంపుటరుఁగుల నెఱయ నొప్పి
కమనీయవైడూర్యక స్తంభచయముల, [1]మకరతోరణముల మహిత మగుచుఁ
బడగల మాణిక్యబద్ధచేలంబులఁ, జికురుఁదోరణములఁ జెలువు మీఱి
పుష్పదామకములఁ భూరి[2]వాసనముల, బహుళతరధూపదీపముల మెఱసి

తే. మాఱువేల్పులభంగిని మలయుచున్న, సతులుఁ బురుషులు నెప్పుడు సందడింప
గుఱుతులిడరాని ధనములకుప్పలున్న, రాజసదనంబునకు వచ్చె రామవిభుఁడు.

వ. ఇట్లు వచ్చి. 328

ఉ. తల్లుల కెల్ల మ్రొక్కి తమతల్లికి వందన మాచరించి య
ల్లల్ల బుధాళికిన్ వినతుఁడై చెలికాండ్రను దమ్ములం బ్రసం
పుల్లతఁ గౌఁగిలించుకొని భూవరుఁ డోలిఁ గృపారసంబు రం
జిల్లఁగఁ జాల మన్ననలు సేసె నమాత్యులఁ బూర్వభృత్యులన్. 329

వ. తత్సమయంబునఁ దల్లులు. 330

చ. కొడుకులఁ బెద్దకోడలును గొబ్బున మ్రొక్కిన నెత్తి చేతులం
బుడుకుచు మోములుం దలలు బోరన ముద్దులు గొంచు నవ్వుచుం
దొడలకు వారి రాఁ దిగిచి త్రోఁగఁగఁ జేసిరి నేత్రధారలన్
వెడలినప్రాణముల్ దగఁ బ్రవిష్టము లయ్యె నటంచు నుబ్బుచున్. 331

వ. అంత వసిష్ఠుం డరుగుదెంచి శ్రీరామచంద్రునిజటాబంధంబు విడిపించి కులవృద్ధ
లుం దానును సమంత్రకరణంబుగ దేవేంద్రుని మంగళస్నానంబు సేయించుబృహ
స్పతిచందంబున సముద్రనదీజలంబుల నభిషేకంబు సేయించె రఘువరుండును సీ
తాసమేతుం డై జలకంబులాడి మంచిపుట్టంబులుఁ గట్టికొని కమ్మనిపువ్వులుఁ దుఱిమి
సుగంధంబు లలందికొని తొడవులు దొడిగికొని తనకు భరతుండు సమర్పించిన

1. మకరతోరణములన్. 2. 'వాసనము' అనియే పోతన ప్రయోగము.

రాజసింహాసనంబునం గూర్చుండి యతని మన్నించి కౌసల్యకుఁ బ్రియంబు సేయుచు (జగత్ప్రాజ్యంబుగ) రాజ్యంబు సేయుచుండె నప్పుడు. 332

సీ. కలఁగు టెల్లను మానె జలధు లేపాటికిఁ, జలనంబు మానె భూచక్రమునకు
జాగరూకత మానె జలజలోచనునకు, దీనభావము మానె దిక్పతులకు
మాసియుండుట మానె మార్తాండవిధులకుఁ, గావిరి మానె దిక్తటములకును
నుడికి పోవుట మానె నుర్వీరుహంబులు, కడఁగుట మానెఁ ద్రేతాగ్నులకును

ఆ. గడిఁది వేగు మానెఁ గరిగిరికిటినాగ, కమఠములకుఁ బ్రజలకలఁక మానె
రామచంద్రవిభుఁడు రాజేంద్రరత్నంబు, ధరణిభరణలేఖఁ దాల్చునపుడు.

వ. మఱియును. 334

సీ. పొలఁతుల వాలుఁజూపుల యందు చాంచల్య, మబలల నడుముల యంద లేమి
కాంతాలకములంద కౌటిల్యసంచార, మతివల నడకల యంద జడిమ
ముగుదల పరిరంభముల యంద పీడన, మంగనాకుచముల యంద పోరు
పడఁతుల రతులంద బంధసద్భావంబు, సతులఁ బాయుటలంద సంజ్వరంబు

తే. ప్రియులు ప్రియరాండ్రమనముల బెరసి తార్పు
లంద చౌర్యంబు వల్లభు లాత్మసతుల
నాఁగి క్రొమ్ముళ్లు వట్టులం దక్రమంబు
రఘువరేణ్యుఁడు పాలించు రాజ్యమందు. 335

క. తండ్రి క్రియ రామచంద్రుఁడు, తండ్రుల మఱపించి ప్రజలఁ దా రక్షింపం
దండ్రుల నందఱు మఱచిరి, తండ్రి గదా రామధరణిదయితుం డనుచున్. 336

వ. మఱియు నా రామచంద్రుండు రాజర్షిచరితుండును నిజధర్మనిరతుండును నేకపత్నీవ్రతుండును సర్వలోకసమ్మతుండును నగుచు ధర్మవిరోధంబు గాకుండఁ గోరిక లనుభవించుచుఁ ద్రేతాయుగం బైనఁ గృతయుగధర్మంబుఁ గావించుచు బాలమరణంబు (మొదలగు నరిష్టంబులు ప్రజలకుఁ) గలుగకుండ రాజ్యంబు సేయుచుండె నయ్యెడ. 337

ఆ. సిగ్గు వడుట గల్గి సింగారమును గల్గి, భక్తి గల్గి చాల భయముఁ గలిగి
నయముఁ బ్రియముఁ గలిగి నరనాథుచిత్తంబు, సీత దనకు వశముసేసికొనియె.

వ. అనిన విని రా జిట్లనియె. 339

ఆ. భ్రాతృజనులయందు బంధువులందును, బ్రజలయందు రాజభావ మొంది
యెట్లు మెలఁగె రాఘవేశ్వరుం డీశ్వరుఁ, గూర్చి క్రతువు లేల గోరి చేసె. 340

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 341

సీ. భగవంతుఁ డగు రామభద్రుండు ప్రీతితో, దేవోత్తముని సర్వదేవమయునిఁ
దనుఁ దానకూర్చి మఖాధ్వరములు సేసెను, హోతకుఁ దూర్పు నుత్తరంబు
సామగాయకునికి శమనదిగ్భాగంబు, బ్రహ్మకుఁ గ్రమమునఁ బడమ రెల్ల

నధ్వర్యునకు శేష మాచార్యునకు నిచ్చి, సొమ్ములం బంచి భూసురుల కొసఁగి

తే. తనదు రెండు పుట్టంబులుఁ దనకు నయిన, మెలఁత మంగళసూత్రంబు మినుకుఁ దక్క
వినతుఁడై యుండె నా రాము వితరణంబు, పాండవోత్తమ యే మని పలుకవచ్చు.

వ. అంత నా రామచంద్రుని దానశీలత్వంబునకు మెచ్చి విప్రవరులు దమతమ భూములు మరల నిచ్చి యిట్లనిరి. 343

ఆ. ధరణి వలదు మాకుఁ దపసుల మేల నీ, వఖిలలోకగురుఁడ వైన హరివి
మా మనంబులందు మలయు చీఁకటిఁ బాపు, భవదుదారరుచులఁ బార్థివేంద్ర.

వ. అని పలికి బ్రహ్మణ్యదేవుం డైన రామచంద్రుని వినయోక్తులం బూజించి మునులు సనిరి యిట్లు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేసి రాఘవేంద్రుం డొక్కదినంబున.

సీ. వసుధపైఁ బుట్టిన వార్త లాకర్ణించు, కొఱకు నై రాముండు గూఢవృత్తి
నడురేయి దిరుగుచో నాగరజనులలో, నొక్కఁడు దనసతి యొప్పకున్న
నొరునింటఁ గాఁపురం బున్న చంచలురాలిఁ, బాయంగలేక చేపట్ట నేమి
తా వెఱ్ఱి యగు రామధరణీశ్వరుండనే, బేల పొమ్మనుమాట బిట్టు పలుక

ఆ. నాలకించి [illegible]యు నామాట చాటుల, వలన జగములోనఁ గలుగఁ దెలిసి
సీత నిద్రబోవఁ జెప్పక వాల్మీకి, పర్ణశాలఁ బెట్ట బనిచె రాత్రి. 346

వ. అంత సీతయు గర్భిణి గావునఁ గుశలవు లనియెడి కొడుకులం గనియె వారికి వాల్మీకి జాతకర్మంబు నొనరించె లక్ష్మణునకు నంగదుండును జంద్రకేతుండును భరతునకుఁ దక్షుండును బుష్కలుండును శత్రుఘ్నునకు సుబాహుండును శ్రుతసేనుండును సంభవించి రయ్యెడ. 347

క. బంధురబలుఁ డగు భరతుఁడు, గంధర్వచయంబుఁ ద్రుంచి కనకాదుల స
ద్బంధునకు నన్న కిచ్చెను, బంధువులును మాతృజనులుఁ బ్రజలుం మెచ్చన్.

ఆ. మధువనంబులోన మధునందనుం డగు, లవణుఁ జంపి భుజబలంబు మెఱసి
మధుపురంబు సేసె మధుభాషి శత్రుఘ్నుఁ, డన్న రామచంద్రుఁ డౌననంగ.

వ. అంతం గొంతకాలంబునకు రామచంద్రుకొమారు లయిన కుశలవు లిద్దఱును వాల్మీకివలన వేదాదివిద్యలయందు నేర్పరులై పెక్కుసభల [1]సతానంబుగా రామకథాశ్లోకంబులు పాడుచు నొక్కనాఁడు రాఘవేంద్రు యజ్ఞశాలకుం జని.

మత్తకోకిలము. వట్టిమ్రాఁకులు పల్లవింప నవారియై మధుధార దా
నట్టఁ బాడిన వారిపాటకు నుర్వరాధిపుఁ డుం బ్రజల్
బిట్టు సంతస మందిరయ్యెడఁ బ్రీతిఁ గన్నుల బాష్పముల్
దొట్ట నొడల లూఁచి వారలతోడ ముక్కున పుట్టఁగాన్. 351

వ. అంత నా రామచంద్రుండు కుమారుల కిట్లనియె. 352

---

1. సతానకంబుగా.

ఆ. చిన్ని యన్నలార శీతాంశుముఖులార, నళినదళవిశాలనయనులార
మధురభాషులార మహిమీఁద నెవ్వరు, దల్లి దండ్రి మీకు ధన్యులార. 353

వ. అనిన వార లేము వాల్మీకి[1]పౌత్త్రులము రాఘవేశ్వరుని యాగంబు సూడవచ్చితి మనవుడు మెల్లన నగి మెల్లిపొద్దున మీతండ్రి సెప్పెంగెద రుండుం డని యొక్క నివాసంబునకు సత్కరించిపనిచె మఱునాఁడు సీతం దోడ్కొని కుశలవుల ముందట నిడుకొని వాల్మీకి వచ్చి రఘుపుంగవునిం గని (యనేక ప్రకారంబుల వినుతించి) యి ట్లనియె. 354

ఆ. సీత[2]మద్దరాలు చిత్తవాక్కర్మంబు,లందు సత్యమూర్తి యమలచరిత
పుణ్యసాధ్వి విడువఁ బోలదు చేకొను, రవికులాబ్ధిచంద్ర రామచంద్ర. 355

వ. అని (వాల్మీకి) పలుక రామచంద్రుండు పుత్త్రార్థియై విచారింపఁ గుశలవులను వాల్మీకికి నొప్పగించి రామచంద్ర చరణధ్యానంబు సేయుచు నిరాశ యై సీత భూవివరంబు సొచ్చె నయ్యెడ. 356

మ. మఱి తా నేటికిఁ గ్రుంకి తీవు మదిలో మోహంబు చింతింపవే
వదనాంభోజము సూపవే మృదువు నీవాక్యంబు విన్పింపవే
తుది సేయం దగ దంచు నీశ్వరుఁడు నై దుఃఖించె భూపాలుఁ డా
పద గాదే ప్రియురాలిఁ బాసిన తఱిన్ భావింప నెవ్వారికిన్. 357

వ. అని వగచి రామచంద్రుండు బ్రహ్మచర్యంబు ధరియించి పదుమూఁడువేలయేం డ్లెడతెగకుండ నగ్నిహోత్రంబులు సెల్లించి తా నీశ్వరుండు గావునఁ దన మొదలినెలవునకుం జనియె నివ్విధంబున. 358

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైన యారామచంద్రుని, కబ్ధి గట్టు టెంత యసురకోటిఁ
జంపు టెంత కపులసాహాయ్య మది యెంత, సురలకొఱకుఁ గ్రీడ సూపెఁగాక.

చ. వసుఁదుగ మ్రొక్కెదన్ లవణవార్ధివిజృంభణ తానివర్తికిన్
దశదిగధీశమౌళిమణిదర్పణమండితదివ్యకీర్తికిన్
దశశతభానుమూర్తికి సుధారుచిభాషికి సాధుపోషికిన్
దశరథరాజుపట్టికిని దైత్యపతింబొరిగొన్న జెట్టికిన్. 360

ఉ. నల్లనివాఁడు పద్మనయనంబులవాఁడు మహాశుగంబులున్
విల్లును దాల్చువాఁడు గడు విప్పగువక్షమువాఁడు మేలుపైఁ
జల్లెడువాఁడు నిక్కినభుజంబులవాఁడు యశంబు దిక్కులం
జల్లెడువాఁడు నైనరఘుసత్తముఁ డిచ్చుత మా కభీష్టముల్. 361

ఆ. రామచంద్రుతోడ రాకలఁ బోకలఁ, గదిసి తిరుగువారుఁ గన్నవారు
నంటికొన్నవారు [3]నాకోసలప్రజ, లరిగి రాదియోగు లరుగుగతికి. 362

1. శిష్యులము. 2. 'ముద్దరాలు' 3. నాకన్న ప్రజలుఁ దా రరిగి.

క. పొంతనములు సద్గతులకుఁ, బొంతనములు ఘనము లైనపుణ్యముల కిదా
నీంతనపూర్వసంచితాఘని, కృంతనములు రామనామసంస్మృతిచింతనముల్. 363

వ. ఆ రామచంద్రునకుఁ గుశుండును గుశునకు నతిథియు నతిథికి నిషధుండును నిష
ధునకు నభుండును నభునకుఁ బుండరీకుండును బుండరీకునకు క్షేమధన్వుండును
క్షేమధన్వునకు దేవానీకుండును దేవానీకునకు నహీనుండును నహీనునకుఁ బా
రియాత్రుండును బారియాత్రునకు బలుండును బలునకుఁ జలుండును జలునకు
నర్కసంభవుండైన వజ్రనాభుండును వజ్రనాభునకు శంఖణుండును శంఖణునకు
విధృతియు విధృతికి హిరణ్యనాభుండును జనియించి యతండు జైమినిశిష్యుండై
యాజ్ఞవల్క్యమునివలన నధ్యాత్మయోగంబు నేర్చి హృదయకలుషంబులం బాసి
యోగచర్యం జెల్లె నాహిరణ్యనాభునకుఁ బుష్యుండును బుష్యునకు ధ్రువసంధి
యు ధ్రువసంధికి సుదర్శనుండును సుదర్శనునకు నగ్నివర్ణుండును నగ్నివర్ణునకు
శీఘ్రుండును శీఘ్రునకు మరు వనురాజశ్రేష్ఠుండును బుట్టి రాజయోగి సిద్ధుం
డయి కలాపగ్రామంబున నున్నవాఁడు కలియుగాంతంబున నష్టం బయ్యెడుసూర్య
వంశంబుఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టింపఁగలవాఁ డా మరువునకుఁ బ్రసుశ్రుతుండును నా ప్ర
సుశ్రుతునకు సంధియు నతనికి నమర్షణుండును నా యమర్షణునికి మహస్వంతుం
డును నా మహస్వంతునకు విశ్వసాహ్వుండును నా విశ్వసాహ్వునకు బృహద్బ
లుండును జనియించి రా బృహద్బలుండు భారతయుద్ధంబున (మీతండ్రి యగు
నభిమన్యునిచేత) హతుండయ్యె వినుము. 364

—❀ భవిష్యద్రాజేతిహాసము ❀—

తే. పరఁగ నిక్ష్వాకుఁడును బృహద్బలుఁడు మొదలు
దుదయుఁ గాఁగలరాజులఁ దోడుతోడ
నెఱుఁగఁ జెప్పితి నీవారి నింక మీఁదఁ
బుట్టఁగలవారిఁ జెప్పెద భూవరేంద్ర. 365

వ. ఆ బృహద్బలునకు బృహద్రణుండును బృహద్రణునకు నురుక్షయుండును నాత
నికి వత్సప్రీతుండును వత్సప్రీతునకుఁ బ్రతివ్యోముండును బ్రతివ్యోమునకు
భానుండును భానునకు సహదేవుండును సహదేవునకు బృహదశ్వుండును బృ
హదశ్వునకు భానుమంతుండును భానుమంతునకుఁ బ్రతీకాశ్వుండును బ్రతీకా
శ్వునకు సుప్రతీకుండును సుప్రతీకునకు మేరుదేవుండును మేరుదేవునకు సునక్ష
త్రుండును సునక్షత్రునకు బుష్కరుండును బుష్కరునకు నంతరిక్షుండును నంత
రిక్షునకు సుతపుండును సుతపునకు నమిత్రజిత్తును నతనికి బృహద్వాజియు నత
నికి బర్హియు బర్హికి ధనంజయుండును ధనంజయునకు రణంజయుండును నతనికి
సృంజయుండును సృంజయునకు శాక్యుండును శాక్యునకు శుద్ధోదుండును శుద్ధో
దునకు లాంగలుండును లాంగలునకుఁ బ్రసేనజిత్తును నతనికి క్షుద్రకుండును క్షుద్ర

కునకు ఋణకుండును ఋణకునకు సురథుండును సురథునకు సుమిత్రుండును బుట్టుదురు సుమిత్రునియనంతరకాలంబున సూర్యవంశంబు నఱితి పోఁగదు వీరలు బృహద్బలునినుండి క్రమంబునం బుట్టఁగలవార లని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె.

సీ. ధన్యుఁ డాయిక్ష్వాకుతనయుఁడౌ నిమి యాగ, మాచరింపఁగఁ గోరి యమ్మవసిష్ఠు
నార్త్విజ్యమునకు దా నర్థింపఁ గని యాతఁ, డింద్రునిమఖము నేయింప నియతిఁ
గొనినాఁడ మఱి వత్తుఁ గొదవ సేసెద వచ్చి, సంసార మెంతయుఁ జంచలంబు
కాలయాపన మేల క్రతువు సేసెద నని, యన్యఋత్విక్కుల నతఁడు గూర్చి

తే. చేసె నింద్రునిమఖ మంతఁ జెల్లఁజేసి, గురుఁడు సనుదెంచి శిష్యుపైఁ గోపమెత్తి
యోరి నావచ్చునంతకు నుండవనుచు, నతనిదేహంబు పడుఁగాక యని శపించె.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు శపించిన నిమియును వసిష్ఠునిదేహంబు పడుఁ గాక యని మరల శపియింప వసిష్ఠుండు మిత్రావరుణులవలనఁ గడపట నూర్వశికి జన్మించె గురుశాపంబున బ్రహ్మజ్ఞాని యైన నిమి విగతదేహుం డైన నతనిదేహంబు మునీశ్వరులు గంధ[1]వస్తువులం బొదివి (దాఁచి) పొందికొన్న సత్త్రయాగంబు సెల్లించిరి యాగంబుకడపట దేవగణంబులు మెచ్చి వచ్చిన వారలకు నిమిదేహంబు సూపి బ్రదుకం జేయుం డనవుడు వారలు నిమిప్రాణంబు వచ్చుం గాక యని పలికిన నిమి దనదేహంబు సొర నొల్లక యిట్లనియె. 368

మ. అతిమోహాకులితంబు సాంద్రమమతాహంకారమూలంబు సం
తతనానాసుఖదుఃఖపీడిత మసత్యం బిట్టిదేహంబు సం
సృతి నా కేటికి మీనజీవనముభంగిన్ భీతి బాహుళ్య మం
చితరుల్ పెద్దలు దీనిఁ జేకొనరు సర్వేశున్ హరిం గొల్చుచున్. 369

వ. అని పలికిన నిమిమాటలు క్రమ్మఱింప నేరక శరీరులు గన్నులు దెఱచినప్పుడును మూసినప్పుడును నిమి గాన వచ్చుం గాక యని పల్కి దేవతలు చని రంత.

ఆ. పెద్దలైన మునులు పృథివీస్థలికి రాజు, లేమిఁ జూచి నిమికళేబరంబు
దరువ నొకఁడు పుట్టెఁ దనయుండు వానిని, జనకుఁ డనుచుఁ బలికె జగములెల్ల.

వ. మఱియు నతండు విగతదేహుండు గావున వైదేహుం డనియు మథనజాతుండు గావున మిథిలుం డనియు ననం బరఁగె నమ్మిథిలునిచేత నిర్మితం బైనది మిథిలానగరంబు నాఁ బరఁగె నాజనకునకు నుదావసుండును నుదావసునకు నందివర్ధనుండును నందివర్ధనునకు సుకేతుండును సుకేతునకు దేవరాతుండును దేవరాతునకు బృహద్రథుండును బుట్టె నాతనికి మహావీర్యుండును నతనికి సుధృతియు నతనికి ధృష్టకేతుండును నతనికి హర్యశ్వుండును నతనికి మరువును నతనికిఁ బ్రతీంధకుండును నతనికిఁ గృతరథుండును నతనికి దేవమీఢుండును నతనికిఁ విశ్రుతుండును నతనికి మహాధృతియు నతనికిఁ గీర్తిరాతుండును నతనికి మహారోముండును

---

1. బుష్పంబులం

నతనికిఁ స్వర్ణరోముండును నతనికి హ్రస్వరోముండును నతనికి సీరధ్వజుండును బుట్టిరి. 372

ఆ. అతఁడు మఖము సేయ ♦ నవని దున్నింపంగ, లాంగలంబుకొనను ♦ లక్షణాంగి
సీత జాత యయ్యె ♦ సీరధ్వజుం డని, దానఁ జెప్పఁబడియె ♦ ధన్యుఁ డతఁడు. 373

వ. ఆసీరధ్వజునకుఁ గుశధ్వజుండును గుశధ్వజునకు ధర్మధ్వజుండును ధర్మధ్వజునకుఁ గృతధ్వజ మితధ్వజు లనువారిద్దఱుఁ బుట్టిరంతఁ గృతధ్వజునకుఁ గేశిధ్వజుం డుదయించె నతండు తనుఁ జాల నెఱింగి యాత్మవిద్యావిదుఁడు నేర్పరి యయ్యె మితధ్వజునకు ఖాండిక్యుం డనువాఁడు జన్మించి తండ్రివలన నెఱుకగలవాఁడై కర్మతంత్రంబు నేర్చి కేశిధ్వజునివలన భీతుండై యేఁగి ఖాండిక్యునకుం భానుమంతుండును భానుమంతునకు శతద్యుమ్నుండును శతద్యుమ్నునికి శుచియు శుచికి సనద్వాజుండు సనద్వాజునకు నూర్ధ్వకేతుండును నూర్ధ్వకేతునకు నజుండును నజునకుఁ బురుజిత్తును బురుజిత్తునకు నరిష్టనేమియు నరిష్టనేమికి శ్రుతాయువును శ్రుతాయువునకుఁ బార్శ్వకుండును బార్శ్వకునకుఁ జిత్రరథుండును జిత్రరథునకు క్షేమాపియు క్షేమాపికి హేమరథుండును హేమరథునకు సత్యరథుండును సత్యరథునకు నుపగురుండును నుపగురునకు నగ్నిదేవుప్రసాదంబున నుపగుప్తుండును నుపగుప్తునకు సావనుండును సావనునకు సువర్చసుండును గల్గి రతండె సుభాషణుం డని వినంబడు నా సుభాషణునకు జయుండును జయునకు విజయుండును విజయునకు ధృతుండును ధృతునకు ననఘుండును ననఘునకు వీతిహవ్యుండును వీతిహవ్యునకు ధృతియు ధృతికి బహుళాశ్వుండును బహుళాశ్వునకుఁ గృతియుఁ గృతికి మహావశియును జన్మించిరి వీరలు మైథిలు లను రాజు లని చెప్పంబడుదురు యోగీశ్వరప్రసాదంబున గృహస్థులై యుండియు బంధనిర్ముక్తులై యాత్మజ్ఞానంబుగలిగి నిరంతర బ్రహ్మానుసంధానంబు సేయుచుండుదు రని పలికి శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 374

చంద్రవంశ్యులగు రాజుల యితిహాసము.

ఆ. చంద్రగౌరమైన ♦ చంద్రవంశమునందుఁ, జంద్రకీర్తితోడ ♦ జనితులైన
యట్టిపుణ్యమతుల ♦ నైళాదిరాజుల, నింక వినుము మాన ♦ వేంద్రచంద్ర. 375

సీ. ఒక వేయితలలతో ♦ నుండు జగన్నాథు, బొడ్డుఁదమ్మిని బ్రహ్మ ♦ పుట్టె మొదల
నతనికి గుణముల ♦ నతనిఁ బోలినదక్షుఁ, డగు నత్రి సంజాతుఁ ♦ డయ్యె నత్రి
కడగంటిచూడ్కులఁ ♦ గలువలసంగడీఁ, డుదయించి విప్రుల ♦ కోషధులకు
[1]నమరఁ దారాతతి ♦ కజుసేపంపున నాథుఁ, డై యుండి రాజసూ ♦ యంబు చేసి

తే. మూఁడులోకములను గెల్చి ♦ మో[illegible]కమునఁ
జని బృహస్పతి పెండ్లాము ♦ జారుమూర్తి

1. నంబుగర్భ[illegible]కు ♦ ననజాని॥

డార నిలు సొచ్చి కొనిపోయి తన్ను గురుఁడు
వేఁడునంతఁ గాక నియ్యంతి విడువఁ డయ్యె. 376

వ. అంత వేల్పులతో రక్కసులకుఁ గయ్యం బయ్యె బృహస్పతితోడి వైరంబునం జేసి రాక్షసులుం దామును శుక్రుండును చంద్రునిం జేపట్టి సురాచార్యునిం బోఁ దోలిన వారును భూతగణంబులుం దోడై [1]తనగురుపుత్రుం డైన బృహస్పతిం జేపట్టి దేవేంద్రుండు సురగణంబులుం దానును బృహస్పతికి నడ్డంబు వచ్చె నయ్యవసరంబున బృహస్పతిభార్యానిమిత్తంబున రణంబున సురాసురవినాశం బయ్యె నాతోన బృహస్పతి తండ్రి యగు నంగిరసుండు సెప్పిన విని బ్రహ్మదేవుండు వచ్చి చంద్రునిం దిట్టి గర్భిణియైన తారను మరల నిప్పించినం జూచి బృహస్పతి దాని కిట్లనియె, 377

ఉ. సిగ్గొకయింత లేక వెలఁదీ చెడితే విడి ధర్మకీర్తులన్
బొగ్గులు సేసి జారుకతఁ బొందితి కటా కడు పేల సేసికొం
టెగ్గు దలంపఁగా వలదె యిప్పుడు గర్భము దించుకొమ్మ నీ
మ్రగ్గఁగఁ జేసెదం జెనఁటి మానవతుల్ నను జూచి మెత్తురే. 378

వ. అని కోపించుచుండ నా చెలువయుఁ బసిండిచాయ[2]మేను గలకుఱ్ఱనిం బుట్టె వానిం జూచి మోహంబు సేసి బృహస్పతి దనకొడుకనియును జంద్రుండు దనకన్నవాఁ డనియును జగడించి రప్పుడు. 379

ఆ. వారివాదు మాని వారింపఁగా వచ్చి, యేర్పరింప లేక యెల్లమునులు
నమరవరుల నడుగ నా వేడుకలకత్తె, యెఱుఁగుఁ గాని యితరు లెఱుఁగ రనిరి.

వ. ఆపలుకులు విని సిగ్గుపడి యున్నతారం జూచి చిన్నికొడు కిట్లనియె. 381

క. ఇలువరుస చెడఁగ బంధులు, దల వంపఁగ మగఁడు రోయఁ దల్లీ కట్టా
వెలి నేల నన్నుఁ గంటివి, కలిగించినవాఁడు శీతకరుఁడో గురుఁడో. 382

వ. అని పలుకుచున్న కొడుకునకు మఱుమాట లాడ నేరక యూరక యున్నతార నేకాంతంబునకుం జీరి (మంతనంబున) బ్రహ్మ యిట్లనియె. 383

మ. చెలువా నీ యెలసిగ్గు వాసి గురుఁడో శీతాంశుఁడో యెవ్వఁడీ
లలితాకారుఁ గుమారుఁ గన్నయతఁ డేలా దాఁప నీపాటు నీ
తలనే పుట్టెనె వెచ్చ నూర్పకుము కాంతల్ గాముకల్ గారె మా
టల నిం దేమియుఁ బోవ దొండొరులతోడం జెప్ప విన్పింపవే. 384

వ. అని పలికిన బ్రహ్మకు నెదురు మాటాడ వెఱచి మంతనంబున నయ్యింతి చంద్రునికిం గన్న దాన ననవుడు నా బాలకునకు బుధుం డని పేరు వెట్టి చంద్రున కిచ్చి బ్రహ్మ సనియె నంత. 385

ఆ. బుద్ధిమంతుఁ డయిన బుధుఁడు పుత్త్రుం డైన, మేను వొంచి రాజు మిన్ను ముట్టె

1. 'యతని నిమిత్తంబుగానియె, 2. మేనితో నొక్కకుమారుండు' వ్రా. ప్ర.

బుద్ధి గలసుతుండు ♦ పుట్టెఁ జంద్రు, మిసన్న మట్ట కేల ♦ మిన్నకుండు. 386

వ. ఆబుధునకుఁ బోలి చెప్పి యిళాకన్యకునకుఁ బురూరవుండు పుట్టె నాపురూర వు(నకుం గల) శౌర్యసౌందర్యగాంభీర్యాదిగుణంబులు నారదుని వలన నింద్రసభ లోన నూర్వశి విని మిత్రావరుణశాపంబున మనుష్యస్త్రీరూపంబు దాల్చి భూలోకంబునకు వచ్చి యప్పురూరవుని యెదుట నిలువంబడి. 387

తరలము. సరసిజాక్షు మృగేంద్రమధ్యు విశాలవక్షు మహాభుజున్
సురుచిరానన చంద్రమండలశోభితున్ సుకుమారునా
పురుషవర్యుఁ బురూరవుం గని ♦ పుష్పబాణుని జోదుచేఁ
దొరఁగుక్రొవ్విరితూపులన్ మది ♦ దొందడించిన భ్రాంతితోన్. 388

వ. ఊర్వశి నిలుచున్నంత. 389

ఉ. భావజుదీమమో మొగులుఁ ♦ బాసి వెలుంగు మెఱుంగొ మోహినీ
దేవతయో ²నభోమణియొ ♦ దీనకరగ్రహణంబు లేనిదో
జీవన మేటి కంచు మరు♦చేఁ జిగురాంపడదస్త్రజిమ్ములం
దా వడఁకెం బురూరవుఁడు ♦ దామరపాకుజలంబు కైవడిన్. 390

వ. ఇట్లా రాచపట్టి చెలికి వింటివాని దాడికి నోటువడి యెట్టకేలకు నిలుకడఁ దెచ్చి కొని సైరణ నచ్చెలువ కిట్లనియె. 391

ఉ. ఎక్కడనుండి రాక మన ♦ కిద్దఱకుం దగు నీకు దక్కితిన్
మ్రొక్కెడి వచ్చెనే యలరు♦ముల్కులవాఁడ సిదంబుఁ ద్రిప్పెనే
దిక్కు నెఱుంగ నోయబల ♦ దేహముఁ దేహము గేలఁ గేల నీ
చెక్కునఁ జెక్కు మోపి తగు♦చెయ్యుల నన్ను విపన్నుఁ గావవే. 392

వ. అనినం బ్రోడచేడియ యిట్లనియె. 393

మ. ఇవె నాకూర్పుతెగళ్లు రెండు దగ నీ ♦ వెల్లప్పుడుం గాచె దే
ని వివస్త్రుండవు గాక నాయెడ సదా ♦ నీవుండు దేనిన్ విశే
షవిలాసాధిక నిరు నాఘృతము భర్తవ్యం బయ్యెనేనిన్ మనో
జననోదంబుల నిన్నుఁ దేల్తు నగునే ♦ చంద్రాన్వయగ్రామణీ. 394

వ. అని పలికిన వేల్పులవెలయాలి ప్రతివచనంబుల కియ్యకొని తనమనంబున. 395

క. మంచి దఁట రూపునన్ రతి, సంచిత యఁట దేవగణిక ♦ యఁట మరుచేతన్
సంచలితచిత్త యెకా, మించిన దఁట యింతకంటె ♦ మేలుం గలదే. 396

వ. అని నిశ్చయించుకొని. 397

ఆ. రాజు రాజముఖిని ♦ రతిఁ దేల్చె బంగారు, మేడలందుఁ దరులతాసీమలందు
డోలలందు రత్న ♦ శాలలందును దమ్మి, కొలఁకులందు గిరుల ♦ కెలఁకులందు. 398

వ. అంత నయ్యిద్దఱుం దగులంబు నెలకొని. 399

1. నభోమణియో. 2. నామతిమానపతుంబయ్యెన్, 3. తోఁటలందు రత్నకూటంబులందును, గొలఁకుల,

క. ఒకదిక్కు గాని చనఁబో, రొకచోటను గాని నిలిచి యుండరు దమలో
నొకటియు గాని తలంపరు, నొకనిమిషముఁ బాయలేరు నువిదయు విభుఁడున్.

క. దయ్య మెఱుంగుఁ గాక వారల, నెయ్యంబులు మక్కువలును ¹నిజమగుతనముల్
¹వియ్యములును నెడసందిని, బయ్యెదకొం గడ్డమైనఁ బ్రాణము వెడలున్. 401

వ. ఇట్లూర్వశియుం బురూరవుండు నొండొరుల వలపుమక్కువలు చెక్కులొత్తం బగళ్లు రేలు నెల్లెడల విహరింప నొక్కనాఁడు దేవలోకంబున దేవేంద్రుండు గొలువుండి తనకొలువున నూర్వశి లేకుండుటం జూచి. 402

క. ఇన్నిదినంబులవలె నా,యున్నసభామధ్యవేది యూర్వశి లేమిన్
విన్నఁదనంబున నున్నది, వన్నె దఱిఁగి యున్న పసిఁడిశ్రీవసువున ననుచున్. .403

వ. ఇంద్రుండు గంధర్వులం బనిచిన వారు నడురేయి సని చీఁకటి నూర్వశి పెంచు చున్నయేడికలం బట్టిన నవి రేఁడును మొఱవెట్టిన వాని మొఱ విని రతిఖిన్నుండై మేను మఱచి కూరుకు చున్నపురూరవుకౌఁగిట నుండి యూర్వశి యిట్లనియె. 404

మ. అదె నాబిడ్డలఁ బట్టి దొంగలు మహాసాహంకారు లై కొంచు ను
న్మదు లై పోయెద రడ్డపాటునకు సామర్థ్యంబునన్ హీనుఁడై
కదలం డీమగపంద కూరుకుగతిం గన్మూసి గుర్వెట్టుచుం
బ్రిదులం జాలఁడు నాదుకౌఁగిలియు సంశ్లేషాత్ముఁడై చెల్లరే. 405

క. ³పగతురు దొంగలు నేఁపఁగ, మగఁటిమి వాటింప లేక మగతన మెడలన్
మగువలకౌఁగిట నడఁగెడు, మగవాఁడగుకంటె మగఁడు మగువగు టొప్పున్.

ఆ. అధముఁ డైనవాని కాంతగుకంటె న,త్యధికునింట దాసి యగుట మేలు
హీనుఁ బొంది యోని హింసింపఁగా నేల, యువతిజనుల కూరకుంట లెస్స.

క. ⁴ఏటిది నీరాచఱికం, బాఁటది మొఱవెట్టఁ బసువు లాతురపడ నో
యాఁట దని లేచి దొంగల, గీఁటవు వెఱలంగ శవముక్రియ నుండెడిదే. 408

క. వినియు వినవు రణభీరువు, మనుజాధము నిదురపోతు మంచుని నకటా
నినుఁ జక్రవర్తిఁ జేసిన,వనజాసనుకంటె వెఱ్ఱివాఁడును గలఁడే. 409

వ. అని పెక్కుభంగుల నయ్యింతి పరుసనిపలుకు లనుకఱకువాలమ్ములు సెవులఁ జొనుప నారాజశేఖరుం డంకుశంబుపోట్ల నదరుమదగజంబుచందంబునఁ జీర మఱచి దిగంబరుండై లేచి వాలు కేల నంకించి యానడురేయి దొంగల నఱకి వైచి మేషంబుల విడిపించుకొని తిరిగి వచ్చునెడ. 410

---

1. 'నిజగరితనముల్', అనియే వ్రా. ప్ర. 2. 'దియ్యము లౌనెడ సుందరిపయ్యెద', వ్రా. ప్ర. 3. పగతురు దొంగల లేఁపఁగ...మగతన మెల్లన్...కౌఁగిటఁ జూపెడుమగవాఁడు. 4. ఏటికి నీరాచతికము, బోటులు మొఱవెట్టఁ బశువు బోరన నఱచన్ - నో, యేటి దని లేచి దొంగల- కేఁటుల నీడ్చెడిదొంగల - గీటడఁపవు కదలి శవముక్రియ నుండె దితే.

ఆ. చీర లేనిమగనిఁ జెలువ దా నీక్షించి, కన్ను మొఱఁగి పోవఁ గాన కతఁడు
వెఱ్ఱివానిభంగి వివశుఁడై పడి లేచి, పొరలి తెరలి స్రుక్కి సొక్కి పడియె.

వ. మఱియుఁ బురూరవుండు మదనాతురుండై వెదకుచు సరస్వతీనదీతీరంబునం జెలికత్తెలతోఁ గూడియున్న యూర్వశిం గని వికసితముఖ(కమలుం)డై యిట్లనియె.

మ. తనమధ్యా యిట యేల వచ్చి తకటా ధర్మంబె కర్మంబె మున్
మనలో [1]నుంకువగ నాడికొన్న పలుకుల్ మర్యాదలుం దప్పెనే
నిను నేఁ బాసినయంతనుండి తనువున్ నేలం బడం బాఱెడిం
దిను [1]గృధ్రాదులు దీని మన్నన గరుణాదృష్టిన్ విలోకింపవే. 413

వ. అనిన నూర్వశి యిట్లనియె. 414

క. మగువలకు నింత [3]లోఁగెదు, మగవాఁడవె నీవు పశువుక్రమాడ్కిన్ వగవం
దగవే మానుమ పశువును, మృగములు గని రోయఁ గాక మే లని తినునే.

వ. అదియునుం గాక. 416

మ. తలఁపుల్ చిచ్చులు మాట లుజ్జ్వలసుధాధారల్ విభుం డైనవ
వ్విలుతున్ మెచ్చర యన్యులన్ వెతు రేకవిశ్వాసమున్ లేదు క్రూ
రలు తోడుం బతినైనఁ జంపుదు రధర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాం డ్రెక్కడ వారివేషబము లాత్మవేదాంతసూక్తంబులే. 417

ఉ. ఇం కొకయేఁడు పోయిన నరేశ్వర యాతలిరేయి నీవు నా
లంకకు వచ్చె దాత్మజుల గుణవంతులఁ గాంచె దేమియుం
గొంకక పొమ్ము నావుడును గొమ్మను గర్భిణిఁ గాఁ దలంచుచున్
శంక యొకింత లేక నృపసత్తముఁ డల్లన పోయె వీటికిన్. 418

వ. ఇట్లు మరలి చని తనపురంబున నొక్కయేఁ డుండి పిదప నూర్వశికడ కేగి యొకరేయి పురూరవుం డయ్యింతికడ నున్న నావెలందియు గంధర్వవరులు వేఁడికొనుము నన్నిచ్చెద రనవుడు నతండు గంధర్వవరులం బ్రార్థించిన వార లతండు పొగడుటకు మెచ్చి యగ్నిస్థాలి నిచ్చిన నయ్యగ్నిస్థాలి నూర్వశింగాఁ దలంచుచు దానితో నడవిం దిరుగుచుండి యొక్కనాఁ డది యూర్వశి గా దగ్నిస్థాలి యని యెఱింగి వనంబున దిగవిడిచి యింటికిఁ జనుదెంచి నిత్యంబు రాత్రి దానిన చింతించుచుండఁ ద్రేతాయుగంబు సొచ్చిన నారాజుచిత్తంబున గర్మబోధంబు లయి వేదంబులు మూఁడుమార్గంబులం దోఁచిన నాభూవరుండు స్థాలి కడకుం జని యందు శమీగర్భజాతం బైనయశ్వత్థంబుఁ (జూచి యాయశ్వత్థంబు) చేత నరణులు రెండు గావించి మొదటియరణి దాను నై వెనుకటియరణి యూర్వశియును రెంటినడుము నున్నకాష్ఠంబు పుత్రుండు నని మంత్రంబుల జెప్పుచుం ద్రచ్చుచుండ జాతవేదుం డనునగ్ని సంభవించి విహితారాధన

1. [illegible] 2. [illegible] 3. [illegible]

సంస్కారంబునం జేసి యాహవనీయాదిరూపంబుల మూఁట నెగడి పురూరవుని పుత్త్రుం డని కల్పింపంబడియె నా యగ్ని పురూరవునిఁ బుణ్యలోకంబునకుం బనుపం గారణం బగుటం జేసి. 419

క. ఆ యగ్నిచేఁ బురూరవుఁ, డా యజ్ఞేశ్వరు ననంతు హరి వేదమయున్
శ్రీయుతుఁ గూర్చి యజించెను, నా యుతుఁ డూర్వశిఁ గనంగ నరిగెడుకోర్కెన్.

ఉ. ఒక్కఁడ వహ్ని వేల్పు పురుషోత్తముఁ డొక్కఁడ సర్వవాఙ్మయం
బొక్కఁడ వేద మా ప్రణవ మొక్కఁడ వర్ణము దొల్లి త్రేతనుం
డెక్కటి మాన్చి మూఁడుగను నేర్పు ఘటించెం దనబుద్ధిపెంపుచేఁ
జక్కఁగ నా పురూరవుఁడు సత్కృతికిన్ సులభంబు లట్లు గన్. 421

వ. ఇట్లు వేదవిభాగంబు గల్పించి యాగంబు సేసి పురూరవుం డూర్వశి యున్న గంధర్వలోకంబునకుం జనియె నతనికి నూర్వశిగర్భంబున నాయువు శ్రుతాయువు సత్యాయువు రయుండు జయుండు విజయుండు నన నార్గురు పుత్త్రులు గలిగి రందు శ్రుతాయువునకు వసుమంతుండును సత్యాయువునకు శ్రుతంజయుండును రయునకు శ్రుతుండు నేకుం డన నిరువురును జయునకు నమితుండును విజయునకు భీముండును జనించి రా భీమునకుఁ గాంచనుండు గాంచనునకు హోత్రకుండు హోత్రకునకు గంగాప్రవాహంబు పుక్కిటం బట్టిన జహ్నుండు జహ్నునకుఁ బూరుండు పూరునకు బాలకుండు బాలకునకు నజకుం డజకునకుఁ గుశుండు కుశునకుఁ గుశాంబుండు ధూర్తయుండు వసువు కుశనాభుం డన నలువురును సంభవించి రందుఁ గుశాంబునకు గాధి యను వాఁడు గలిగె నా గాధి రాజ్యంబు సేయుచుండ. 422

సీ. సత్యవతి యను గాధిజాతను గన్యను, విప్రుండు ఋచికుండు వేఁడికొనిన
గాధియు సుత కీడు గాఁడని తెల్లని, నవకంపు మేనులు నల్లచెవులు
గలగుఱ్ఱములు వేయు కన్యకు నుంకువ, యిచ్చినఁ గూఁతు నే నిత్తు ననిన
వసుధామరుండును వరుణుని కడ కేఁగి, హయములఁ దెచ్చినఁ గూఁతు నాతఁ డిచ్చె

ఆ. నా మహాత్మ్ముని సతియును నత్తయుఁ గొడుకులఁ, గోరి యడుగ నియ్యకొని యతండు
విప్రరాజమంత్ర వితతుల వేల్పించి, చరువు సేసి క్రుంక నరిగె నదికి. 423

వ. అయ్యెడం దల్లి యడిగిన సత్యవతి బ్రహ్మమంత్రంబులం దనకు వేల్పించిన చరువు దల్లి కిచ్చి క్షాత్త్రమంత్రంబు(లం దల్లికి వేల్పించిన)చరువు దా నందికొని యుండ నా ముని చను దెంచి చరువు వీడ్వడుట యెఱింగి భార్య కిట్లనియె. 424

ఆ. తల్లిచరువు నీవు దాల్చి నీ చరు వేల, తల్లి పాల నిడితి తరళనేత్ర
కొమ్మ యింక నీకుఁ గ్రూరుఁడు పుట్టు మీ, యమ్మ బ్రహ్మవిదుని ననఘుఁ గాంచు.

వ. అనిన నయ్యింతి వెఱచి మ్రొక్కి వినయంబు లాడినం బ్రసన్నుండై నీ కొడుకు సాధువై నీ మనుమండు క్రూరుం డగుం గాక యని ఋచికుం డనుగ్రహించిన

నాసత్యవతికి జమదగ్ని సంభవించె సత్యవతియుం గౌశికీనది యై లోకపావని యై ప్రవహించె నాజమదగ్నియు రేణుపుత్రుకూఁతు రయిన రేణుకను వివాహంబై వసుమనాదికుమారులం గనియె నందు. 426

క. పురుషోత్తమునంశంబున, ధర జమదగ్నికి జనించి ధన్యుఁడు రాముం
డిరువదియొకమారి నృపతుల, శిరములఁ జక్కాడిచెఁ దనదు చేగొడ్డంటన్. 427

వ. అనిన విని భూవరుండు శుకున కిట్లనియె. 428

—పరశురాముని చరిత్రము.—

ఉ. ఏటికిఁ జంపె రాముఁ డవనీశుల వేయును వారియందుఁ ద
ప్పేటిది విప్రుఁడయ్యు నతఁ డేటికి రాజసతామసంబులన్
వాటముఁ బొందె భూధరము వారిత మాటది యేవిధంబు నా
మాటకు మానిచంద్ర మఱి మాట ప్రకాశము గాఁగఁ జెప్పవే. 429

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 430

సీ. హైహయాధీశ్వరుం డర్జునుం డనువాఁడు, ధరణీశ్వరులలోనఁ దగినవాఁడు
పురుషోత్తమాంశాంశుఁ బుణ్యు దత్తాత్రేయు, నారాధనము సేసి యతనివలనఁ
బరిపంథిజయమును బాహుసహస్రంబు, నణిమాదిగుణములు యశము బలము
యోగీశ్వరత్వంబు నోజయుఁ దేజంబుఁ, జెడనియింద్రియములు సిరియుఁ బడసి

తే. గాలికైవడి సకలలోకంబులందుఁ, దనకుఁ బోరాని రారాని తలము లేక
మెట్టిచోనైనఁ దనయాజ్ఞ యేపుమిగుల, ధరణి వెలుఁగొందె వినువీథిఁ దరణిమాడ్కి.

మ. ఒకనాఁ డామనుజేంద్రుఁ డంగనలతో నుద్దాముఁడై వీట నుం
డక రేవానది కేఁగి యందుఁ దెలిసోటం జల్లుపో రాడి దీ
ర్ఘకరాబ్జంబుల నానదీజలములం గట్టెన్ వడిన్ నీరు మ్రో
లకుఁ బెల్లుబ్బి రణాగతుం డయినయాలంకేశుపైఁ దొట్టఁగన్. 432

వ. ఇట్లు దిగ్విజయార్థంబు వచ్చిన రావణుం డారాజు చేకట్టం దొట్టిన యేటినీటికి సహింపక రోషంబునం బోటరియుంబోలె నమ్మేటిమగనితోడిపోటునకుం దొడరినఁ బాటింపక తనబాహుపాటవంబున. 433

క. వీఁకమెయి నతఁడు రావణుఁ, గూఁకటు లగలించి పట్టికొని మాఁకాలం
దాఁకించి కోఁతికైవడి, నాఁకం బెట్టించెఁ గింకరావళిచేతన్. 434

వ. అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబున కేతెంచి. 435

క. ఆరాజేంద్రుఁడు రావణు, నోరీ యిట మీఁద నూరకుండుము జగతిన్
వీరుడఁ ననకుము కాచితిఁ, బోరా యని సిగ్గుపఱిచి పుచ్చెన్ మరలన్. 436

వ. అంత. 437

సీ. ధరణీశుఁ డొకనాఁడు దైవయోగంబున, వేఁటకై కాంతారవీథి కేఁగి
తిరిగి వేటల శ్రాంతదేహుఁడై జమదగ్ని, ముని యాశ్రమముఁ జేరి మ్రొక్కి నిలువ

నా మునీంద్రుఁడు రాజు సద్గతిఁ [1]బూజించి యారాజునకు రాజసేనానుచరులకుఁ
దనహోమధేనువుఁ దడయక రప్పించి, మృష్టాన్నములు గురిసియింపఁ దడవు

తే. గుడిచి కూర్చుండి మొదవుపైఁ గోర్కెఁ జేసి
[2]సంపద య దేల యీయావు చాలుఁ గాక
యిట్టిగోవుల నెన్నండు నెఱుఁగ మనుచుఁ
బట్టి తెం డని తనయొద్దిభటులఁ బనిచె. 438

వ. పంచిన వారలు దర్పంబునం జని. 439

క. క్రేపుం బాపకుఁ డంచును, హా పీడం బడితి ననుచు నంభా యనుచుం
జూ పోపరు నృపు లంచును, వాపోవఁగ మొదవుఁ గొనుచు వచ్చిరి పురికిన్.

వ. (అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబునకు) వచ్చునెడ రాముం డాశ్రమంబున
కేతెంచి తద్వృత్తాంతం బంతయు విని. 441

ఆ. అద్దిరయ్య యింట నన్నంబు గుడిచి మా, యయ్య వలదనంగ నాక్రమించి
క్రొవ్వి రాజు మొదవుఁ గొనిపోయినాఁడఁట, యేను రాముఁ డౌట యెఱుఁగఁ

వ. అని పలికి. (డొకొ.

మ. ప్రళయాగ్ని చ్ఛటభంగిఁ గుంభి విదళింపం బోవుసింహాకృతిం
జెలుఁగన్ రాముఁ డిలేశువెంట నడచెం బృథ్వీతలం బెల్ల నా
కుల మై క్రుంగఁ గుఠారి యై కవచి యై కోదండి యై కాండి యై
ఛలి యై సాహసి యై మృగాజినమనోజ్ఞశ్రోణి యై తూణి యై. 444

వ. చని మాహిష్మతీపురద్వారంబుఁ జేరి నిలుచున్నసమయంబున. 445

మ. కనియెన్ ముందటఁ గార్తవీర్యుఁడు సమిత్కాముం బ్రకామున్ శరా
సనతూణీరకుఠారభీము నతిరోషప్రోచ్ఛలద్భ్రూయుగా
ననసేత్రాంచలసీము నైణపటనానామాలికోద్దాము నూ
తనసంరంభనరేంద్రదారశుభసూత్రత్రోటమునిన్ రామునిన్. 446

వ. కని కోపించి. 447

ఉ. బాలుఁడు నెత్తిబ్రాహ్మణుఁడు బ్రాహ్మణుకైవడి నుంట మాని భూ
పాలురతోడ భూరిబలసభ్యులతోడ భయంబు దక్కి క
య్యాలకు వచ్చినాఁడు మనసయ్యుండిఁక బాపము లేదు లెండు లెం
డేల సహింప భూసురుని నేయుఁడు వ్రేయుఁడు గూల్పుఁడిమ్మహిన్. 448

వ. అని యదలించి దండనాయకులఁ బురికొల్పిన వారు రథకరిహరిపదాతిసమూ
హంబులతో లెక్కకుం బది యేడక్షౌహిణు లై యెదురునడచి శరచక్రగదాఖడ్గ
భిండివాలశూలప్రముఖసాధనంబుల నొప్పించిన నవ్విప్రవరుండు గన్నులకొలు
కుల నిప్పులు గుప్పలుగొన రెట్టించినకట్టల్క మిట్టిపడి యజ్ఞోపవీతంబు సక్కనిడి

1. [illegible]

కొని కరాళించి బిట్టు ఘట్టించి కఠోరం బగుటంకారంబు సారించి మూఁకలపైఁ గవిసి [1]తాలకరిణీగంబున గ్రోచ్చాలికపట్టున జెట్టులు గొట్టు కృషీవలుని తెఱంగున బదంబులు ద్రెంచుచు నసిటికంబంబులఁ దెగనఱకు నారామకారుని పగిది మధ్యంబులఁ ద్రుంచుచు నాళికేరఫలంబులు రాల్చు వృక్షారోహకుని కైవడి శిరంబులు ద్రుంచుచు మృగంబుల ఖండం బుండించు సూపకారుని భంగి నవయవంబులం జెక్కుచు సంతతం బగు నసక విలయకాలకీలికేలిని మంట లుమియుచు విల్లందు వెల్లడం బిడుగులసోనలు గురియు బలుమొగిళ్లవడువున నప్రమాణంబు లగుబాణంబులఁ బఱపి సుభటసైన్యంబుల దైన్యంబు నొందించుచు (నడ్డంబు లేనియూర్ధ్వటంబులు గలబాణవర్షప్లుతంబులతో) రాహుతులం గోపానలంబున కాహుతులు సేయుచుఁ దురంగంబుల నిరంగంబులఁ గావించుచు రథంబుల శ్లథంబులుగా నొనర్చుచు ద్విరదంబుల నరదంబులై పఱవం దోలుచు నిర్విఘ్నంబున సేసల నంపవానల ముంచి రూపు మాపిన. 449

క. మత్తిల్లి భూతజాలము, చిత్తంబులఁ జొక్కి వేడ్కఁ జిందులు వాఱన్
జొత్తిల్లి సమిత్తలమున, నెత్తురుమేదంబు పలలనికరం బయ్యెన్. 450

వ. అయ్యవసరంబున. 451

క. మే లీబ్రాహ్మణుఁ డొక్కఁడు, నేలం బడఁ గూల్చె సైన్యనిచయము నెల్లన్
బాలార్క నేల యీతని, దూలించెదఁ గాక నా దోర్బలము వడిన్. 452

వ. అని పలికి. 453

మ. ఒకయేనూఱుకరంబులన్ ధనువు లత్యుల్లాసియై తాల్చి వే
ఱొకయేనూట గుణధ్వనుల్ నిగుడ శాతోగ్రాస్త్రముల్ గూర్చి వి
ప్రకుమారాంబును నిన్నుఁ గూల్తు ననుచున్ భర్జించి పుంఖానుపుం
ఖకఠోరంబుగ నేసి యార్చె జయరేఖాధామునిన్ రామునిన్. 454

క. వడిఁ దూపు లేయ గుఱుసులు, పడి కార్ముకపంచశతము పరఁగ విభుఁడు సొం
పడరెఁ బరివేషచయముల, నడుమ ఖరద్యుతుల వెలయునలినాప్తుక్రియన్. 455

వ. ఇట్లర్జునుండు బాణవిలాసంబు సూపిన. 456

మ. ధరణీదేవుఁడు రాముఁ డాధ్యుఁడు జగద్ధానుష్కరత్నంబు దు
ష్కరచాపం బొక టెక్కు వెట్టి శరముల్ సంధించి పెల్లేసి భూ
వరుకోదండము లొక్క[2]మాటు దునిమెన్ వాఁ డంతటం బోక వే
తరువుల్ ఱువ్వఁ గుఠారధార నఱికెం దద్బాహుసందోహమున్. 457

క. కరములు దునిసిన నతనికి, శిర మొక్కటి చిక్కె శైలశిఖరము భంగిం
బరశువున నదియుఁ ద్రుంచెను, బరసూదనుఁ డైనఘనుఁడు భార్గవుఁడు వడిన్.

ఆ. తండ్రి వడిన నతని తనయులు పదివేలు, దలఁగిపోయి రతనిఁ దాఁక లేక

1. తోలాయితఘోగంబున. 2. చూడ్కి.

పరభయంకరుండు ♦ భార్గవుం డంత నా, గోవ్రజగ్రేష్ఠతోడఁ ♦ గూడఁ దెచ్చె.

వ. ఇట్లు హోమధేనువు మరలం దెచ్చి యిచ్చి తనపరాక్రమంబు దండ్రి కెఱింగించి తోఁబుట్టువులకు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పిన జమదగ్ని రామున కిట్లనియె. 460

క. కలవేల్పు లెల్లఁ దమతమ చెలువంబులు దెచ్చి రాజుఁ ♦ జేయుదు రకటా
బలువేల్పు రాజు వానిం, జలమున నిట్లేల పోయి ♦ చంపితి పుత్రా. 461

క. తాలిమి మనకును ధర్మము, తాలిమి [1]మూలంబు మనకు ♦ ధన్యత్వమునం
దాలిమి గల దని యీశుం, డేలించును బ్రహ్మపదము ♦ నెల్లను మనకున్. 462

క. క్షమ గలిగిన సిరి గలుగును, క్షమగలిగిన వాణి గలుగు ♦ సౌరప్రభయున్
క్షమ గలుగఁ దోన కలుగును, క్షమ గలిగిన మెచ్చు శౌరి ♦ సదయుఁడు దండ్రీ.

క. పట్టపురాజును జంపుట గట్టలుకను విప్రుఁ జంపు ♦ కంటెను బాపం
బట్టిట్టనకుము నీ వీ,చెట్ట సెడం దీర్థసేవ ♦ సేయుము దనయా. 464

క. అని తన్నుఁ దండ్రి పనిచినఁ, బని పూని ప్రసాద మనుచు ♦ భార్గవుఁడు రయం
బున నొకయేఁడు ప్రయాణము, పని తీర్థము లెల్ల నాడి ♦ చనుదెంచె నృపా. 465

ఉ. ఆమెడ నొక్కనాఁడు సలి ♦ లార్థము రేణుక గంగలోనికిం
బోయి ప్రవాహమధ్యమునఁ ♦ బొల్పుగ నచ్చరలేమపిండుతోఁ
దోయవిహారముల్ సలుపు ♦ దుర్లభుఁ జిత్రరథుం సరోజమా
లాయుతుఁ జూచు చుండెఁ బతి ♦ యాజ్ఞ దలంపక కొంతప్రేమతోన్. 466

వ. ఇట్లు గంధర్వ వల్లభునిం జూచు కారణంబునం దడసి. 467

ఉ. అక్కట వచ్చి పెద్దతడ ♦ వయ్యెడి హోమమువేళ దప్పె నే
నిక్కడ నేల యుంటి ముని ♦ యేమనునో యని భీతచిత్తయై
గ్రక్కునఁ దోయకుంభము శి ♦ రస్థలమం దిడి తెచ్చి యిచ్చి వే
మ్రొక్కి కరంబు మోడ్చి పతి ♦ ముందట నల్లన నిల్చె నల్కుచున్. 468

వ. అప్పుడు. 469

క. చిత్తమున భార్య దడిసిన,వృత్తాంతం బెఱిఁగి తపసి ♦ వేగమ సుతులన్
మత్తఁ దీనిం జావఁగ, మొత్తుం డన మొత్తరైరి ♦ మునుకుచు వారల్. 470

క. కొడుకులు పెండ్లముఁ జంపమిఁ, గొడుకులఁ బెండ్లాముఁ జంప ♦ గురుఁ[2]డానతియీ
నడుగులకు నెఱఁగి రాముం, డడు గిడ కుండంగఁ ద్రుంచె ♦ నన్నలఁ దల్లిన్. 471

శా. తల్లిన్ భ్రాతల నెల్లఁ జంపు మనుచోఁ ♦ దాఁ జంపి రా కున్నఁ దాం
పెల్లం బోవ శపించుఁ దండ్రి తనపం ♦ పేఁ జేయుదన్ మెచ్చినా
తల్లిన్ భ్రాతల నిచ్చు నిక్కము తపో ♦ నన్యాత్మకుం డంచు వే
తల్లిన్ భ్రాతలఁ జంపె భార్గవుఁడు లే ♦ దా చంపఁ జే యాడునే. 472

వ. ఇవ్విధంబున. 473

---

1. 'మూల మగు ధర్మతత్త్వంబులకుం' [illegible]. 2. తొసఁగినఁ [illegible]

క. అడ్డము సెప్పక కడపటి, బిడ్డఁడు రాముఁడు సుతులఁ । బెండ్లము నచటన్
గొడ్డంటం దెగ నడిచిన, నడ్డనఁ దల యూఁచి మెచ్చె । జమదగ్ని మదిన్. 474

క. మెచ్చి పతండ్రి గని కొని, యిచ్చెద నీపడినవారి । జీవంబులు నీ
విచ్చితి నను మని మ్రొక్కిన, నిచ్చెన్ వారలును లేచి । రెప్పటిభంగిన్. 475

ఆ. పడినవారి మరల । బ్రదికింప నోపును, జనకుఁ డనుచుఁ జంపె । జామదగ్న్యుఁ
డతఁడు సంపె ననుచు । నన్నలఁ దల్లిని, జనకునాజ్ఞ యైనఁ । జంపఁ దగదు. 476

వ. అంత. 477

సీ. పరశురాముని కోడి । పగగులు వెట్టిన, యర్జునుపుత్త్రకు । లాత్మ యందుఁ
దండ్రి మ్రగ్గుటకు సంతప్తులై వేఁగుచు, నింతట నంతట । నెడరు వేచి
తిరిగియాడుచు నొక్క । దివసమం దారాముఁ, డడవి కన్నలతోడ । నరుగఁ బిదప
బగఁ దీర్పఁ దఱి యని । పఱతెంచి హోమాల, యంబున సర్వేశు । నాత్మ నునిచి

తే. నిరుపమధ్యానసుఖవృత్తి । నిలిచియున్న, పుణ్యు జమదగ్ని నందఱుఁ । బొదుగఁ బట్టి
కుములకుండఁగఁ దలఁ ద్రెంచి కొనుచుఁ జనిరి, యడ్డమే తెంచి । రేణుక యడిచికొనఁగ.

వ. మఱియును. 479

మ. జనకుం జంపినవైరముం దలఁచి రాజన్యాత్మజుల్ నేఁడు మీ
జనకుం జంపిరి రామ రామ రిపులన్ । శాసింతు రమ్మంచు న
మ్మఃపై వ్రాలి లతాంగి మోఁదికొనియెన్ । ముయ్యేకుమారుల్ రయం
బున రాముం డరుదెంచి యెన్నికొన నాపూర్ణాపదాక్రాంతయై. 480

వ. అప్పుడు దల్లి మొఱవిని జమదగ్నికుమారులు వచ్చి యిట్లని విలపించిరి. 481

క. వాకిలి వెడలవు కొడుకులు, రా కుండఁగ నట్టినీవు । రాజసుతులచేఁ
జీకాకు నొంది పోవఁగ, నీకా శ్లిట్లాడెఁ దండ్రి । నిర్జరపురికిన్. 482

వ. అని విలపించుచున్నయన్నలం జూచి (రాముం డిట్లనియె). 483

ఉ. ఏడువ నేల తండ్రి తను । వేమఱకుండుఁడు తోడులార నే
నూడిచె తీర్తు నంచుఁ బరశుద్యుతిభీముఁడు రాముఁ డుగ్రుఁడై
యోడక యర్జునాత్మభవు । లున్నపురంబున కేఁగి వారు గో
డాడఁగఁ బట్టి చంపె వడి । నర్జునజాతుల బ్రహ్మఘాతులన్. 484

క. ఖండించి రిపులశిరములు, గొండలు గాఁ బ్రోఁగు లిడియె । గురురక్తనదుల్
నిండికొని పాఱ నుబ్బుచు, భండనమున [1]విప్రరిపులు । భయ మంద నృపా. 485

వ. మఱియు నంతటఁ బోక. 486

ఆ. అయ్యపగకు రాముఁ । డలయక రాజుల, నిరువదొక్కమాఱు । నరసి చంప
జగతిమీఁద రాజ । శబ్దంబు లేకుండ, నూడు దీర్చె నీ । సుతుఁడు సుతుఁడె. 487

వ. మఱియు నా రాముండు [2]శమంతపంచకంబున రాజరక్తంబులం దొమ్మిదిమడుఁ

1. [illegible] 2. '[illegible]' [illegible]

గులు గావించి తండ్రిశిరంబు దెచ్చి శరీరంబుతో సంధించి సర్వదేవమయుం
డగుదేవుండు దాన కావునఁ దన్ను నుద్దేశించి యాగంబు సేసి హోతకుం
దూర్పును బ్రహ్మకు దక్షిణభాగంబును నధ్వర్యునకుం బశ్చిమదిక్కును నుద్గా
తృనకు నుత్తరదిశయు నున్నవారల కవాంతరదిశలును నుపద్రష్ట యైనకశ్యపున
కు నార్యావర్తం బనుమధ్యభూమియు సదస్యులకుం దక్కినయెడలును గలయ
నిచ్చి బ్రహ్మనది యైనసరస్వతియం దవభృథస్నానంబు సేసి కల్మషంబులం
బాసి మేఘవిముక్తుం డయినసూర్యుండునుం బోలె నొప్పుచుండె నంత. 488

క. అప్పుఁ డగుపుత్త్రువలనను, బ్రాప్తతనుం డగుచుఁ దపముఁ బలిమిని మింటన్
సప్తర్షిమండలంబున, సప్తముఁడై వెలుఁగుచుండె జమదగ్ని నృపా. 489

క. ఆ జమదగ్నితనూజుఁడు, రాజీవాక్షుండు ఘనుఁడు రాముఁ డధికుఁడై
యోజను సప్తర్షులలో, రాజిల్లెడు మీఁదిమనువు రా నవ్వేళన్. 490

ఆ. శాంతచిత్తుఁ డగుచు సంగవిముక్తుఁడై, భవ్యుఁడై మహేంద్రపర్వతమున
నున్నవాఁడు రాముఁ డోజతో గంధర్వసిద్ధవరులు నుతులు సేయుచుండ.

క. భగవంతుఁడు హరి యాక్రియ, భృగుకులమునఁ బుట్టి యెల్లపృథివీపతులన్
జగతీభారము వాయఁగ, బగఁగొని పలుమాఱుఁ జంపె బవరమున నృపా.

వ. అంత గాధికి నగ్నితేజుం డగువిశ్వామిత్రుండు జనించి తపోబలంబున రాజ
ధర్మంబు దిగనాడి బ్రహ్మర్షి యై నూర్వురుకొడుకులం గనియె నయ్యెడ భృగుకుల
జాతుం డయినయజీగర్తునికొడుకు శునశ్శేపుండు దల్లిదండ్రులచేత హరిశ్చం
ద్రునియాగపశుత్వంబునకు నమ్ముడువడి బ్రహ్మాదుల వినుతి సేయుచు మెప్పించి
దేవతలచేత బంధవిముక్తుం డయిన వానియందుఁ గృప గలిగి చేపట్టుకొని
విశ్వామిత్రుండు పుత్త్రుల కిట్లనియె. 493

క. కన్నులఁ గంటిని వీనిని, మన్ననకొమరుండు నాకు మక్కువ మీలో
నన్నన్న యనుచు నీతని, మన్నింపుం డనినఁ జూచి మదసంయుతులై. 494

క. ఇతఁ డన్నఁట మా కఁట కట, కృతకృత్యుల మయితి మనుచు గేలి యొనర్పన్
సుతులన్ మ్లేచ్ఛులు గండని, ధృతి లేక శపించెఁ దపసి తిరుగుడువడఁగన్.

వ. అయ్యెడ నతనిశాపంబునకు వెఱచి యా నూర్వురయందు మధ్యముం డయిన
మధుచ్ఛందుం డేబండ్రు దమ్ములుం దానును నమస్కరించి తండ్రీ నీచెప్పిన
తెఱంగున శునశ్శేపుండు మా కన్న యని మన్నింపంగలవార మనవుడు సంత
సించి మంత్రదర్శి యైన శునశ్శేపుని వారలయందుఁ బెద్దఁ జేసి మధుచ్ఛందున
కిట్లనియె. 496

ఆ. పాడి సెడక వీఁడె ♦ నేఁడు మీకతమునఁ, గొడుకు గలిగె నాకుఁ గొడుకులార
కడుపు లార మీరు గొడుకులఁ గనుఁ డింకఁ, బ్రీతితోడ దేవరాతుఁ గూడి.

వ. అని పలికె నట్లు శునశ్శేపుండు దేవతలచేత విడివడుటం జేసి దేవరాతుం డయ్యె

మధుచ్ఛందుండు మొదలయిన యేఁబండ్రు నా దేవరాతునకుఁ దమ్ములైరి పెద్దలయిన యష్టకహారీతజయంతసుమదాదు లేఁబండ్రును వేఱై చని యీక్రమంబున విశ్వామిత్రుకొడుకులు రెండువిధంబు లయిన ప్రవరాంతరంబు గలిగె నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె నాపురూరవుకొడు కగు నాయువునకు నహుషుండును క్షత్త్రవృద్ధుండును రజియును రంభుండును ననేనసుండును ననువారు పుట్టిరందు క్షత్త్రవృద్ధునకుఁ గుమారుం డగు సుహోత్రునకుఁ గాశ్యుండుఁ గుశుఁడు గృత్సమదుండు నన ముగ్గురు సంభవించి రా గృత్సమదునకు శునకుండును శునకునకు శౌనకుండును నమ్మహాత్మునికి బహ్వృచప్రవరుండును జన్మించి రా బహ్వృచప్రవరుండు దపోనియుతుం డై చనియెఁ గాశ్యునకుఁ గాశియుఁ గాశికి రాష్ట్రుండును రాష్ట్రునకు దీర్ఘతపుండును జనియించిరి. 498

ఆ. ఆదీర్ఘతపుని కధికుఁడు, శ్రీదయితాంశమునఁ బుట్టి సేవ్యుం డాయు
ర్వేదజ్ఞుఁడు ధన్వంతరి, ఖేదంబులు వాయు నతనిఁ గీర్తన సేయన్. 499

వ. (వాసుదేవాంశసంభూతుం డగు) నా ధన్వంతరి యజ్ఞభాగంబున కర్హుం డతనికిఁ గేతుమంతుండుఁ గేతుమంతునకు భీమరథుండు నతనికి దివోదాసుం డనం బరఁగు ద్యుమంతుండు నుదయించి రా ద్యుమంతునకుఁ బ్రతర్దనుండు జన్మించె నా ప్రతర్దనుండు శత్రుజితుండును ఋతధ్వజుండు నని చెప్పంబడె నాతనికిఁ గువలయాశ్వుండు సంభవించె. 500

ఆ. వసుమతీశ విను కువలయాశ్వభూభర్త, లలితపుణ్యు ఘను నలర్కుఁ గనియె
నాతఁ డేలె నేల నఱువదియాఱువే, లేండ్లు వాని భంగి నేలఁ డొకఁడు. 501

వ. ఆ యలర్కునకు సన్నతియును నతనికి సునీతుండును నతనికి సుకేతనుండును నతనికి ధర్మకేతువును నతనికి సత్యకేతువును నాతనికి ధృష్టకేతువును నా ధృష్టకేతువునకు సుకుమారుండును సుకుమారునకు వీతిహోత్రుండును వీతిహోత్రునకు భర్గుండును భర్గునకు భార్గభూమియు జనియించిరి. 502

ఆ. వాఁడు తుదయుఁ గాశ్యకవసుమతీశుం డాది, మొనవారు కాశు లనఁగ నెగడి
రవనిమీఁద వార లా క్షత్త్రవృద్ధుని, వంశజాతు లగుచు వంశవర్య. 503

వ. మఱియు క్షత్త్రవృద్ధునికి రెండవకొడు కగు (కుశునికిఁ బ్రీతియును వానికి సంజయుండును సంజయునికి జయుండును జయునికిఁ గృతుండును గృతునికి హర్యధ్వనుండును హర్యధ్వనునకు సహదేవుండును సహదేవునికి భీముండును భీమునకు జయత్సేనుండును జయత్సేనునకు సంకృతియు సంకృతికి జయుండును జయునికి క్షత్త్రధర్ముండును బుట్టిరి వీరలు క్షత్త్రవృద్ధాన్వయులు) రంభునికి రభసుండును రభసునికి గంభీరుండును గంభీరునికిఁ గృతుండును గల్గి రా కృతునికి బ్రహ్మకుల

† కొన్నిఁ బ్రతులలో నీపాఠము 498-వ వచనమున 'ముగ్గురు సంభవించిరి' అనుటకు పిదప ప్రక్షిప్తముగాం జూపట్టెడి.

బు పుట్టె నయ్యనేనసకు శుద్ధుండును శుద్ధునకు శుచియు శుచికి బ్రహ్మసారథి
యైన త్రికకుత్తును జనించి రతనికి శాంతరజుండు పుట్టె నతండు విజ్ఞానవంతుండుఁ
గృతకృత్యుండు విరక్తుండు నయ్యె. 504

సీ. రజి యనువానికి § రాజేంద్ర యేనూఱు, కొడుకులు గలిగిరి § ఘోరబలులు
వేల్పు లెల్లను వచ్చి § వేఁడిన నా రజి, దైత్యులఁ బెక్కండ్ర § ధరణిఁ గూల్చి
నాకంబు దేవేంద్రు § నకు నిచ్చె నిచ్చిన, రజకాళ్ల కెఱఁగి సు § రప్రభుండు
వెండియు నతనికి § విబుధగేహము నిచ్చి, సంతోషబుద్ధి న § ర్చన మొనర్చె

ఆ. నంత నా రజి మృతుఁ § డైన నతనిపుత్త్రు, లమరవిభుఁడు తమ్ము § నడిగికొనిన
నీక యింద్రలోక § మేలిరి యాగభా,గములు పుచ్చికొనిరి § గర్వమంది. 505

క. వేలుపులఱేఁడు గురుచే, వేలిమి వేల్పించి బలిమి § వెలయఁగ నిజదం
భోళిని రజిసుతులను నిర్మూలము గావించి నాక § ముం గైకొనియెన్. 506

వ. అది యట్లుండె నహుషునకు యతియు యయాతియు సంయాతియు నాయా
తియు వియతియుఁ గృతియు నన నార్వురుగొడుకులు దేహికి నింద్రియంబుల
చందంబున సంభవించి రందుఁ బెద్దకొడు కగు యతికి రాజ్యం బిచ్చిన నతండు
విరక్తుం డై. 507

క. రాజ్యంబు పాపమూలము, రాజ్యముతో నొడ లెఱుంగ § రాదు సుమతియుఁ
రాజ్యమునఁ బూజ్య సెఱుఁగఁడు, గాజ్యము గీజ్యమ్ము ముక్తి § రతులకు నేలా.

వ. అని పలికి వాఁడు రాజ్యంబునకుం బాసి చనియె. 509

క. ఆ నహుషుఁడు మఖశతమును, మానుగ నొనరించి యింద్ర § మానినిఁ గవయం
బూని మునీంద్రులు మోచిన,యానము పై నుండి కూలె § నహి యై నేలన్. 510

ఉ. అన్నయుఁ దండ్రియుం జన య § యాతి మహీపతి యై చతుర్దిశల్
ప్రన్ననఁ గావఁ దమ్ములకుఁ § బాలిడి శుక్రుకూఁతురుఁ సుసం
పన్న గుణాభిరామ వృష § పర్వునికూఁతురు నోలి నాండ్రు గా
సన్నయశాలి యై ధరణి § చక్రధురంధరుఁ డయ్యెఁ బేర్మితోన్. 511

వ. అనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 512

య యా తి చ రి త్ర ము

ఆ. పార్థివుఁడు యయాతి § బ్రహ్మర్షి భార్గవుఁ, డల్లుఁ డగుట మామ § యగుట యెట్లు
రాజు రాచకూఁతు § రతిసేయఁ దగుఁ గాక, విప్రకన్య నొంద § విహిత మగునె.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 514

సీ. దనుజేంద్రుకూఁతురు § తరళాక్షి శర్మిష్ఠ, పురమున నొకనాఁడు § ప్రొద్దు వోక
వేవురుబోఁటులు § వెంట రా గురుసుత, యగు దేవయానితో § నాట మరగి
పూచినయెలదోఁట § పొంత జొంపము గొన్న,క్రొమ్మావినీడల § కొలఁకుఁ జేరి
యందుఁ దమ్ములతేనె § లాని చొక్కుచుమ్రోయు, నళులఝంకృతులకు § నదిరిపడుచు

ఆ. వలువ లూడ్చి కొలఁకు వడిఁ జొచ్చి తమలోనఁ, జెల్లు లేఁగి నీటఁ జల్లులాడ
నంది నెక్కి మౌళి నిందురోచులు పర్వ, శూలి వచ్చెఁ గొండ చూలితోడ.

చ. మలహరుఁ జూచి సిగ్గుపడి మానిను లందఱు సంభ్రమంబునన్
వలువలు గట్టుచో దనుజ వల్లభుకూఁతురు దేవయానిదు
వ్వలువ ధరించి ముందఱికి వచ్చినఁ జూచి యెఱింగి నా
వలు విడి యెట్లు గట్టికొన వచ్చును దానికి నంచుఁ దిట్టుచున్. 516

వ. దేవయాని యిట్లనియె. 517

శా. ఆలోకేశుముఖంబునం గలిగె బ్రాహ్మణ్యంబు బ్రహ్మంబు నా
మే లై వైదికమార్గముల్ దెలుపుచుం మిన్నంది యందుం మహా
శీలుర్ భార్గవులందు శుక్రుఁడు [1]సుధీ సేవ్యుండు నే వానికిం
జూలన్ నావలు వెట్లు గట్టితివి రక్షోజాత వై చేటికా. 518

క. మహిమవతు లైనభూసుర,మహిళలవి త్తములు పెఱ మగువల కగునే
మహిఁ బసిఁడిగొలుసు లిడినం, విహితములే కుక్కలకు హవిర్భాగంబుల్.

క. మీతండ్రి మాకు శిష్యుఁడు, మాతండ్రి గురుండు గొంత మాత్రం బైనం
బ్రీతిం గావింపక పరిభూతం జేయుదువె తులువ పోఁడిమిఁ జెనఁటీ. 520

వ. అని భర్జించుచున్న దేవయానిపలుకులు విని కరాళించి మ్రోఁగుచున్నభుజంగి
చందంబున నిట్టూర్పులు నిగిడించి పెదవులు [2]గొఱుకుచు శర్మిష్ఠ యిట్లనియె.

శా. భిక్షుం డై తమతండ్రి మాజనకునిం భిక్షించి యుండంగ సం
రక్షింపం దుది నింత యై మఱపుతో రాజప్రసూతాకృతి
న్రక్షోరాజతనూజతో సుగుణతో నాతో సమం బాడెడిం
గుక్షిస్ఫోటము గాఁగ దీనిఁ జెలులీ కూపంబునం ద్రోవరే. 522

వ. అని పలికి. 523

ఆ. బోఁటిపిండుచేతఁ బొదువంగఁ బట్టించి, రాజసమున దైత్య రాజతనయ
దాడరి దేవయానిఁ ద్రోసెంచె వలువీక, క్రుంకి నూతిలోనఁ [3]గుతిలకొనఁగ.

వ. ఇట్లు సేసి శర్మిష్ఠ పోయిన వెనుక యయాతిభూపాలుండు వేటమార్గంబున నడ
విం దిరుగుచు దైవయోగంబున నాదేవయాని యున్ననూయి సేరం జనుదెంచి
యుండు. 525

క. బంధువుల నెల్లఁ జీరుచు, [4]నంధుజలామగ్నమధ్య యై వగచుచు ని
ర్బంధమునఁ జిక్కి పీడా, సింధువున మునింగి యున్నచేడియఁ గనియెన్. 526

వ. కనుంగొని. 527

దేవయాని యయాతిని వరించుట

శా. సప్తాంభోనిధిమేఖలావృతమహా సర్వంసహాకన్యకా

---

1. మహా. 2. విఱుచుచు. 3. గుడిలకొనఁగ. 4. నంధుజలామగ్నసగ్న యై.

ప్రాప్తోద్యద్వరదక్షదక్షిణకరప్రాలంబముం జేసి ప్రో
త్క్షిప్తం జేసె యయాతి గట్టుకొనఁ బైచేలంబు మున్నిచ్చి ప
ర్యాప్తస్వేదజలాంగి నాళిసముదాయస్వర్గవిన్ భార్గవిన్. 528

వ. ఇట్లు నూయి వెడలించిన రాజునకు రాజవదన యిట్లనియె. 529

మ. ననుఁ బాణిగ్రహణం బొనర్చితి కదా నాభర్తవున్ నీవ దై
వనియోగం [1]బిది తప్ప దప్పురుషతావాక్యంబు సిద్ధంబు సౌ
ఖ్యనివాసున్ నినుఁ జేరునాఁటది పరుం గాంక్షింపఁ గా నేర్చునే
వనజం బానెడిఁ తేటి యన్యకుసుమావాసం బపేక్షించునే. 530

వ. అదియునుం గాక. 531

సీ. సుగుణాఢ్య విను నేను శుక్రునికూఁతుర, దేవయానిని దొల్లి దేవమంత్రి
తనయుండు కచుఁడు మాతండ్రిచేత మృతసంజీవనిఁ దా నభ్యసించువేళ
నతనిఁ గామించిన నతఁ డొల్లననవుడు, నతఁడు నేర్చినవిద్య యడఁగి పోవ
నే శపించిన నాతఁ డెఱిఁగి నాభర్త బ్రాహ్మణుఁడు గాకుండెడు మని శపించె

తే. నది నిమిత్తంబు నాకు బ్రాహ్మణుఁడు గాఁడు
ప్రాణనాథుఁడ వీ వని పడఁతి వలుకఁ
దనదుహృదయంబు నెలఁతపైఁ దగులువడినఁ
దమక మొకయింతయును లేక తలఁచి చూచి. 532

మత్తకోకిలము. దైవయోగము గాక విప్రసుతన్ వరించునె నామనం
బేవిధంబున నీశ్వరాజ్ఞయు నిట్టి దంచు వరించె ధా
త్రీవరుండును దేవయానిని ధీరబుద్ధులకున్ మనో
భావ మొక్కటియే ప్రమాణ మ భావ్యభావ్యపరీక్షకున్. 533

వ. ఇట్లు వరించి యయాతి సనిన వెనుక దేవయాని శుక్రునికడకుం జని శర్మిష్ఠ సేసిన వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పి కన్నీరు మున్నీరు గా వగచిన. 534

క. క్రూరాత్ములమందిరములఁ, బౌరోహిత్యంబుకంటెఁ బాపం బీసం
సారముకంటె శిలల్ దిని, యూరక కాపోతవృత్తి నుండుట యొప్పున్. 535

వ. అని వృషపర్వుకడ నుండుట నిందించుచు శుక్రుం డాకూఁతుం దోడ్కొని పురంబు వెడలి చన నయ్యసురవల్లభుం డెఱింగి శుక్రునివలనం దేవతల గెలువం దలంచి తెరువున కడ్డంబు వచ్చి పాదంబులపైఁ బడి ప్రార్థించి ప్రసన్నుం జేసిన నాకోపంబు మాని శుక్రుండు శిష్యున కిట్లనియె. 536

తరలము. చెలులు వేవురుఁ దాను నీసుత చేటికై వడి నాసుతం
గొలువఁ బెట్టినఁ దీఱుఁ గోపము గొల్వఁ బెట్టెద వేని నీ
వెలఁదిఁ దోకొని వత్తు నావుడు వేగ రమ్మని భార్గవిం

1. బిది పౌరుషంబునకు నావాక్యంబు.

గొలువఁ బెట్టె సురారివర్యుఁడు గూఁతు నెచ్చెలిపిండుతోన్. 537

మ. చల మింకే లని తన్నుఁ దండ్రి వనుపన్ శర్మిష్ఠ సన్నిష్ఠతో
జలజాతాస్యలు సద్వయస్యలు సహస్రంబు న్నిజస్రంబుఁ ద
న్నలమన్ దాసి సుదాసి యయ్యెఁ బగవా యన్ [1]భూరికోపానలా
కలితగ్లానికి దేవయానికి మహా గర్వోద్యమస్థానికిన్. 538

వ. అంత. 539

ఉ. ఆతత మైనవేడ్కఁ దనుజాధిపమంత్రి సురారినందనో
పేతఁ దనూభవం బిలిచి పెండ్లి యొనర్చె మహావిభూతికిం
బ్రీతి మహోగ్రజాతికి నభీతికి సాధువినీతికిన్ సిత
ఖ్యాతికి భిన్నదుష్కులవహా కార్యభియాతికి నయ్యయాతికిన్. 540

వ. ఇట్లు యయాతికి దేవయాని నిచ్చి శుక్రుండు శర్మిష్ఠాసంగమంబు సేయకు మని యతని నియమించి పనిచినపిమ్మట దేవయానియు నయ్యయాతివలన యదు తుర్వసు లనుకుమారులం గనియె నొక్కరేయి సెఱంగు మాసి దేవయాని వెలుపల నున్నయెడ శర్మిష్ఠ యెడరు వేచి యేకాంతంబున యయాతికడకుం జని చెఱకు వింటిజోదుపువ్వుటంపఱ కోహటించి తనతలంపు సెప్పిన. 541

శుక్రాచార్యులు యయాతికి శాపం బొసంగుట.

ఉ. ఆ జవరాలిఁ జూచి మన మాపఁగ లేక [2]మనోభవార్తుఁ డై
యా జనభర్త మున్ను కవి యాడినమాట దలంచి యైనఁ జే
తోజసుఖంబులం దనిపెఁ దోఁపఁగ వచ్చునె దైవయోగముల్
రా జఁట సద్రహాస్య మఁట రాజకుమారిని మాన నేర్చునే. 542

వ. ఇట్లు యయాతివలన శర్మిష్ఠ గర్భం బై క్రమంబున ద్రుహ్యుండు ననువుఁ బూరువు నన మువ్వురుతనయులం గాంచె నంత దేవయాని తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగి కోపించి శుక్రుకడకుం జని క్రోధమూర్ఛిత యై యున్నసమయంబున యయాతిం వెంటం జని యిట్లనియె. 543

ఆ. మామ కేల చెప్ప మామా సరోజాక్షి, దనుజతనుజఁ బొంది తప్పవడితిఁ
గామినయినవన్నుఁ గరుణింపు పతిమాట, [3]తండ్రి కెఱుఁగఁజెప్పఁ గదవె సతికి.

వ. అని పలికి పాదంబుల కెఱఁగిన నయ్యింతి యొడంబడక యుండె నంత నది యెఱింగి శుక్రుం డిట్లనియె. 545

క. నామాటఁ ద్రోచి దానవభామను బొందితివి ధరణిపాలక తగవే
యేమాట యేది రూపము, కాముకులకు లోలుపులకుఁ గలవే నిజముల్. 546

వ. అని పలికి నిన్ను వనితాజనహేయం బయినముదిమి వొందెదు మని శపియించిన

1. 'వీతచేతస్సమాకలితగ్లానికి' వ్రా. ప్ర. 2. తనూభవార్థి యై. 3. తల్లిఁ దండ్రి వోపఁ దగునె సతికి—అని పాఠాంతరము.

యయాతి యిట్లనియె. 547

క. ఘోరమా నామై గోపము, మారామా నీపుత్త్రియందు మానవు నాకుం
గామోపభోగవాంఛలు, ప్రేమమున రమించి ముదిమిఁ బిదపం దాల్తున్. 548

వ. అని పలికి యనుజ్ఞ గొని (దేవయానిం దోడ్కొని పురంబునకుం జని) పెద్దకొడు
కగుయదువుం బిలిచి యయాతి యి ట్లనియె. 549

శా. నీతల్లిం గనినట్టిశుక్రువలనన్ నేఁ డీజరం బొందితిన్
నాతండ్రీ యదునామధేయ సదయా నావృద్ధతం దాల్పవే
నీ తారుణ్యము నాకు నీవె తసవో నిం డారఁ గొన్నేండ్లు నేఁ
జేతోజాతసుఖంబులం దిరిగెదన్ శృంగారి నై పుత్త్రకా. 550

వ. అనిన విని తండ్రికి యదుం డి ట్లనియె. 551

శా. కాంతాహేయము బంధునింద్యము దురా కండూతిమిశ్రంబు హృ
చ్చింతామూలము పీనసాన్వితము ప్రస్వేద వ్రణాకంపన
శ్రాంతిస్ఫోటకయుక్త మీ ముదిమి వాంఛం దాల్చి నానాసుఖో
పాంతం బైనవయోనిధాన మిది య య్యా తేర యీ వచ్చునే. 552

వ. అని యదుం డొడంబడ కున్న యయాతి దుర్వసుద్రుహ్యాదుల నడిగిన వారును
యదువు వలికినట్ల పలికినఁ గడగొట్టుకొమరుం డైనపూరువున కి ట్లనియె. 553

ఉ. పిన్నవు గాని నీవు కడుఁ బెద్దవు బుద్ధులయందు రమ్ము నా
యన్న మదాజ్ఞ దాఁటవు గ దన్న వినీతుఁడ వైననీవు నీ
యన్నలు సెప్పినట్లు పరి హారము సెప్పకు మన్న నాజరన్
మన్ననఁ దాల్చి నీతరుణి [1] మం బొసఁగూర్పుము నాకుఁ బుత్త్రకా. 554

వ. అనిన విని గురుభక్తిగుణాధారుం డయినపూరుం డి ట్లనియె. 555

శా. అయ్యా న న్నిట్టు వేఁడ నేల భవదీ యాజ్ఞాసముల్లంఘనం
బ య్యుండం బరిహారము న్నొడువ నే నన్యాయినే నీజరన్
నెయ్యం బొప్పఁగఁ దాల్చి నాతరుణతన్ నీ కిచ్చెదం బంపినం
గ్రయ్యం బాటెడిపుత్త్రకుండు క్రిమిసం కాశుండు గా కుండునే. 556

వ. అదియునుం గాక. 557

క. మునివృత్తి డయ్య నేటికి, జనపాలక సుగతిఁ గోరు సత్పురుషులకుం
దనకన్నతండ్రి సెప్పిన, పని సేసిన సుగతి గొంగు పసిఁడియ కాదే. 558

క. పనుపక చేయుదు రధికులు, పనిచిన మధ్యములు వొందుపడతురుతండ్రుల్
పని చెప్పి కోరి పసిచిన, ననిశము మాతాదుపుత్త్రు లధములు దండ్రీ. 559

వ. అని పలికి పూరుండు ముదిమి సేకొని తన లేఁబ్రాయంబు యయాతి కిచ్చె నయ్య
యాతియుం దరుణుం డై. 560

1. 'మంబు రయంబున నిమ్ము పుత్త్రకా' వ్రా. ప్ర.

శా. ఏడుం ద్వీపము లేడువాడలుగ స | ర్వోర్వీతలం బెల్లఁ బె
న్వీడై [1]పోఁడిగ నేలుచుం బ్రజల న | న్వేషించి రక్షించుచుం
దోడై భార్గవి రా మనోజసుఖసం | తోషంబులం దేలుచుం
గ్రీడించెన్ నియతేంద్రియుం డగుచు [2]నా | క్రీడాతిరేకంబులన్. 561

క. మర్మంబుల నతిసాధ్వీ, ధర్మంబుల దేవయాని | దనప్రాణేశున్
నర్మముల మనోవాక్తను, కర్మంబుల నొండు లేక | కడు మెప్పించెన్. 562

శా. ఆకాశంబున మేఘబృందము ఘనం | బై సన్నమై దీర్ఘమై
యేకంబై బహురూపమై యడఁగున | ట్లే దేవుగర్భంబులో
లోకశ్రేణి జనించుచున్ మెలఁగుచున్ | లోపించు నా దేవు సు
శ్రీకాంతున్ హరిఁ గూర్చి యాగములు సే | సెన్ నాహుషుం డిమ్ములన్. 563

వ. మఱియును. 564

మ. చలికాండ్రన్ భటులన్ రథమ్ములఁ గరి | శ్రేణిం దురంగంబులం
గలలోఁ గన్నధనాళితో సమములం | గాఁ జూచుచున్ భార్యతోఁ
బలువేలేండ్లు మనోజభోగలహరీ | పర్యాప్తుఁడై తేలియున్
బలుతృష్ణం గడఁ గాన కింద్రియమహా | బంధంబులన్ స్రుక్కుచున్. 565

వ. ఒక్కదినంబున నాత్మజ్ఞానంబునం జేసి కాంతానిమిత్తంబునఁ దనమోసపోవుట యెఱింగి యయాతి (యతివిషాదంబు నొంది) దేవయాని కిట్లనియె. 566

యయాతి దేవయానికి బస్తోపాఖ్యాన మనెడివ్యాజంబు దెలుపుట.

క. మనచారిత్రమువంటిది, విను మితిహాసంబు గలదు | వృద్ధజనములున్
[3]మునులును మెత్తురు నీవును, మనమున నంగీకరింపు | మంజులవాణీ. 567

వ. అది యెట్టి దనిన. 568

సీ. అజ మొకం డడవిలో | నరుగుచు దాఁ గర్మ, ఫలమున నూతిలో | పలికి జాఱి
లోఁగెడిఛాగి నా | లోకించి కామి యై, కొమ్మున దరిఁ గొంత | గూలఁ ద్రోచి
వెడలింప నచ్ఛాగి | విభునిఁ గాఁ గోరిన, నగుఁగాక యని తాను | నదియుఁ దిరుగ
[4]నెన్ని యేనిని దన్ను | నెంత కామించిన, నన్నిటికిని భర్త | యై తనర్చి

తే. వాని నెప్రొద్దు రతులకు | వశలఁ జేసి, సొరిదిఁ గ్రీడించి క్రీడించి | చొక్కిచొక్కి
కాముఁ డనియెడిదుస్సహా | గ్రహముకతనఁ, జిత్త మేమఱి మత్తిల్లి | చెల్లఁ జిక్కె.

క. వెడవింటివానిచిగురా, కడిదపువ్రేటునకు లోఁగి | యతిమోహితుఁ డై
విడువక సతులం దగిలెడు, జడునకు నెక్కడివి బుద్ధి | చాతుర్యంబుల్. 570

వ. అంత నచ్ఛాగంబు దనపిదపం దగిలినఛాగీనివహంబులోపలం జూడ నొప్పెడి ఛాగియొకండుఁ దగిలి క్రీడింపం గని నూతిలోపలం బడి వెలువడినఛాగి తనపతి

---

1. లోనుగ. 2. సత్కీర్తిన్ విజృంభించుచున్. వ్రా. ప్ర. 3. మును మన్నింతురు. 4. నజరేని యన్నీచ నంతఁ.

వలని నెయ్యంబు లే కుండుటకు విన్ననై తనమనంబున. 571

క. పలికినఁ బలుకులు వలుకఁడు, కలయఁగ నవకాంతఁ జూచి కడుసంచలుఁడై
నిలిచినచోటఁ నిలువఁడు, నిలు వెల్లను గల్ల కామి నిజమరి గలఁడే. 572

వ. అని పలికి విడిచి చనిన నయ్యజవల్లభుండు సురతపరతంత్రుండై మిసిమిసి యను శబ్దంబు సేయుచుఁ దచ్ఛాగి వెంటం జని యొడంబడుపం జాలకుండె నంత దానికిఁ గర్త యైన బ్రాహ్మణుండు రోషంబున రతిసమర్థంబు గా కుండ నల్లాడుచుండ ఛాగివిభువృషణంబులు ద్రెంచివేసిన నచ్ఛాగంబు గ్రిందఁ బడి వేఁడుకొనినఁ బ్రయోజనంబు వొడగని యోగవిదుండు గావున బ్రాహ్మణోత్తముండు గ్రమ్మఱ నయ్యజవృషణంబులు సంధించిన. 573

క. వృషణములు మరలఁ గలిగిన, సుషణుండై ఛాగవిభుఁడు సుందరితోడన్
విషయసుఖంబులఁ బొందుచుఁ, దృషతుఁడుఁ గనఁడయ్యెఁ బెక్కు దివసము లయ్యున్.

వ. అని యివ్విధంబున యయాతి దేవయానికి నిజవృత్తాంతంబు గథారూపంబున నెఱింగించి యిట్లనియె. 575

మ. అబలా నీనిబిడాతిదుర్జయసల జ్జాపాంగభల్లంబులం
బ్రబలం బైనమనంబు భగ్నము గ నా ప్రావీణ్యముం గోలుపో
యి బలిష్ఠుం డగుకాముబారిఁ బడి నే నెట్లోర్తునే బందిక
త్తెబడిం బాపవుఁదృష్ణ [1]యిప్పు డకటా దీర్ఘాకృతిం గొప్పెడిన్. 576

క. అదలదు ప్రాణము లదలినఁ, గదలదు సర్వాంగకములుఁ గదలుచు నుండన్
వదలదు బిగువులు వదలినఁ, దుది లే దీతృష్ణ దీనిఁ ద్రుంపఁగ వలయున్. 577

క. వెయ్యేం డ్లయ్యెను నీతోఁ, గ్రయ్యంబడి యున్నవాఁడఁ గామసుఖములం
గ్రుయ్య దొకయించు కైన, నయ్యెదు కొన లిడియెఁ దృష్ణ నవపద్మముఖీ. 578

క. ముదిసెను దంతావళియును, ముదిసెను గేశములు దనువు ముదిసెం దనకున్
ముదియనివి రెండు సిక్కెను, బ్రతికెడితీపియును విషయపక్షస్పృహయున్. 579

క. కడ లే దాశాలతకుం, గడఁ జూడఁగ నేర రాదు కడఁ గని రేనిం
గడుముదమున సంసారము, కడఁ గందురు తత్త్వవిదులు కమలదళాక్షీ. 580

క. మండనహాటకపశువే, దండాశ్వవధూదుకూల ధాన్యమ్ములు పె
క్కండయి యు నాశాపాశము, ఖండింపఁగ లేవు మఱియుఁ గడమయు చుమ్మీ.

క. కామోపభోగసుఖములు, వేమాఱును బురుషుఁ డనుభవించుచు నున్నం
గామంబు శాంతిఁ బొందునె, ధూమధ్వజుఁ డాజ్యవృష్టిఁ ద్రుంగుడువడునే.

అ. అక్క తల్లి చెల్లె లాత్మజ యెక్కిన, పాను పెక్కఁ జనదు పద్మనయన
[2]పరమయోగి కైన బలిమిని నింద్రియ, గ్రామ మధికపీడఁ గలుగఁ జేయు.

---

1. 'యక్కటకటా ..బొందెడిన్. 2. పరమయోగి నైన బతిమాలు నింద్రియ, గ్రామ మధిక మడఁచి కట్టరాదు' వ్రా. ప్ర

క. వెంగలివిత్తయి తిరుగుచుఁ, గంగారై చెడక ముక్తిఁ గాంక్షించునతం
డంగనలతోడ విడువని,సంగడములు వదల వలయు జలజాతముఖీ. 584

వ. అది గావున నేఁడు మొదలు తృష్ణాఖండనంబు సేసి నిర్విషయుండ నయి యహంకారంబు విడిచి మృగంబులం గలసి వనంబున సంచరించెదఁ బరబ్రహ్మంబునందుఁ జిత్తంబు సేర్చెద బ్రహ్మనిష్ఠ మనుష్యులకు నాశానివారిణి యగు టంజేసి యే నందుఁ దత్పరుండ నై యాహారనిద్రాదియోగంబులం బరిహరించెద నాత్మవిదుం డై సంసారనాశంబులఁ దలంచినవాఁడె విద్వాంసుం డని పలికి పూరునియౌవనం బతని కిచ్చి ముదిమి దాఁ గైకొని విగతలోభుం డై నిజ భుజశక్తిపాలితం బగుభూమండలంబు విభాగించి ద్రుహ్యునకుఁ బూర్వభాగంబును యదువునకు దక్షిణభాగంబును దుర్వసునకుఁ బ్రతీచీభాగంబును ననువునకు నుదీచీభాగంబును సంరక్షింపుం డని యిచ్చి వారలసమక్షంబున. 585

క. నాలుగుచెఱఁగులనేలయుఁ, బాలింపుం డనుచు నగ్రభవులను బంచెన్
భూలోక మేలు మనుచును, బాలార్కోదారుఁ బూరుఁ బట్టము గట్టెన్. 586

వ. ఇట్లు పూరునికి రాజ్యం బిచ్చి పెక్కువర్షంబులందు ననుభూతంబు లయిన యింద్రియసుఖంబులు వర్జించి. 587

క. మిక్కిలి సుజ్ఞానంబునఁ, జక్కఁగ [1]దెగ నడిచి వైరి షడ్వర్గంబున్
దెక్కలు వచ్చినవిహగము, గ్రక్కున నీడంబు విడుచు కరణి నుదితుఁ డై. 588

క. కారుణికోత్తముఁ డగుహరి,కారుణ్యముకతన నతఁడు ఘనుఁ డై గెలిచెం
గ్రూరము లగువిషయంబుల, నూరక గెలువంగ శక్తుఁ డొక్కఁడు గలఁడే. 589

వ. మఱియు నిర్మూలితసకలసంగుం డై సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల దిగనాడి నిర్మలంబయి పరమం బయినవాసుదేవాభిధానబ్రహ్మంబునందు యయాతిభూపాలుండు స్వతస్సిద్ధ యయినభాగవతగతిం జెందె నంత. 590

సీ. ప్రాణేశుఁ డాడిన పలుకులు నగవులు, గాఁ జూడ కంతరంగమున నిలిపి
పథికులై పోవుచుఁ బానీయశాలలఁ, జల్లఁగా నుండెడి జనులయట్ల
సంసారమునఁ గర్మసంబంధులై వచ్చి, యాలుబిడ్డలు మగం డనుచుఁ గూడి
యుండుట గాని సంయోగంబు నిత్యంబు, గా దీశమాయాప్రకల్పితంబు

తే. దీని విడుచుట దగ వని తెగువ మెఱసి, నిద్రసాలించి మేల్కొన్న నేర్పుసాలఁ
గలిగి భార్గవి సర్వసంగముల విడిచి, హరిపరాధీన యై ముక్తి కరిగె నధిప.

వ. అని యిట్లు యయాతిచరితంబు సెప్పి భగవంతుండును సర్వభూతనివాసుండును శాంతుండును వేదమయుండును నైనవాసుదేవునికి నమస్కరించెద నని శుకుం డిట్లనియె. 592

క. భారత నీవు జనించిన, పూరుని వంశంబునందుఁ బుట్టినవారిం

---

1. దిగవిడిచి.

జారు యశోలంకారుల, ధీరుల వినిపింతు నధిక ✽ తేజోధనులన్. 593

వ. పూరునకు జనమేజయుండు జనమేజయునకుఁ బ్రాచిన్వాంసుండు నాప్రాచిన్వాంసునకుఁ బ్రవిరోధనమన్యువు నతనికిఁ జారువుఁ బుట్టె నాచారువునకు సుద్యువు సుద్యువునకు బహుగతుండును బహుగతునకు శర్యాతియు శర్యాతికి సంయాతియు సంయాతికి రౌద్రాశ్వుండును రౌద్రాశ్వునకు ఘృతాచి యను నచ్చరలేమయందు ఋతేపువుఁ గక్షేపువు స్థలేపువుఁ గృతేపువు జలేపువు సన్నతేపువు ధర్మేపువు సత్యేపువు వ్రతేపువు వనేపువు ననువారు జగదాత్మభూతుం డైనప్రాణునకు నింద్రియంబులచందంబునఁ బదుగురు గొడుకులు జన్మించి రందు ఋతేపువునకు నంతిసారుండును నంతిసారునకు సుమతియు ధ్రువుండు నప్రతిరథుండు నన ముగ్వురు పుట్టి రందు నప్రతిరథునికిఁ గణ్వుండును గణ్వునికి మేధాతిథియు నతనికిఁ బ్రస్కంకుండు మొదలగు బ్రాహ్మణజాతులును జన్మించి రాసుమతికి రైభ్యుండు పుట్టె రైభ్యునకు దుష్యంతుండు పుట్టె. 594

క. పారావారపరీతో,దారధరాభారదక్ష ✽ దక్షిణహస్త
శ్రీ రాజిల్లఁగ నొకనాఁ, డారాజేంద్రుండు వేఁట ✽ యం దభిరతుఁ డై. 595

క. గండక కంఠీరవ భే,రుండ శశ వ్యాళ కోల ✽ రోహిష రురు వే
దండ వ్యాఘ్ర మృగాదన,చండశరభ శల్య భల్ల ✽ చమరాటవులన్. 596

క. చప్పుడు సేయుచు మృగముల, రొప్పుచు నీరములయందు ✽ రోయుచు వలలం
ద్రిప్పుకొని పడఁగఁ జోపుచుఁ, దప్పక వ్రేయుచును వేఁట ✽ తమకం బొప్పన్.

క. మృగయూథంబులవెంటను, మృగలాంఛనసన్నిభుండు ✽ మృగయాతురుఁ డై
మృగయులు గొందఱు గొలువఁగ, మృగరాజపరాక్రమంబు ✽ మెఱయుచు వచ్చెన్.

వ. ఇట్లు వచ్చి వచ్చి దైవయోగంబునఁ గణ్వమహామునితపోవనంబు సేరం జని.

సీ. ఉరుతరశ్రాంతాహి ✽ యుగళంబులకుఁ బింఛ,ముల విసరెడి కేకి ✽ ముఖ్యములను
[1]కరిణు లొల్లని కుంభి✽కలభంబులకు మేఁత,లిడుచు ముద్దాడు మృ✽గేంద్రములను
ఘనమృగాదనములు ✽ గాపుగా లేళ్లతో, రతులు సాగించు సా ✽ రంగములను
నునుపుగా హోమధే ✽ నువులకంఠంబులు, దువ్వుచు నాడుశా ✽ ర్దూలములను
తే. దారి కలహించు [2]నుందురు✽దంపతులకు,మైత్రి లంకించుమార్జాల✽మల్లములను
మతిని జాతివైరంబులు✽మాని యిట్లు, గలసి క్రీడించుమృగములఁ✽గాంచె నతఁడు.

క. ఇత్తెఱఁగున మృగజాతుల,పొత్తులు నే మెఱుఁగ మనుచు ✽ భూవల్లభుఁడుం
జిత్తములోపల నాముని,సత్తముసద్వృత్తమునకు ✽ సంతసపడుచున్. 601

క. హల్లక బిసరుహ సరసీ,కల్లోలోత్ఫుల్లయూథి ✽ కా గిరిమల్లీ
మల్లీమరువక కురవక,సల్లలితానిలమువలన ✽ సంతుష్టుం డై. 602

వ. దుష్యంతుండు వచ్చునవసరంబున. 603

1. 'కరుణతో మదయుక్తకలభం' అ. ప్ర. 2. మూషిక,

క. ఇందిందిరాతిసుందరి, యిందిందిరచికుర యున్న ✽ దిందింద శుభం
బిం దిందువంశ యనుక్రియ, నిందీవరవీధి మ్రోసె ✽ నిందిందిరముల్. 604

క. మాకందర్పునిశరములు, మాకందము లగుటఁజేసి ✽ మాకందంబుల్
మాకందము లనుకైవడి, మాకందాగ్రములఁ బికస ✽ మాజము లులిసెన్. 605

వ. అంత. 606

క. ఇం దున్నకణ్వమునికిని, వందన మొనరించి తిరిగి ✽ వచ్చెద ననుచుం
బొందుగ [1]ననుచరులను దా, నందఱ నందంద నిలిపి ✽ యటఁ జని మ్రోలన్.

శా. ఆ కణ్వాశ్రమమందు నీరజనివా ✽ సాంతప్రదేశంబునన్
మాకందంబులనీడఁ గల్పలతికా ✽ మధ్యంబునన్ మంజరం
భాకాండాంచితశాలలోఁ గుసుమసం ✽ పన్నస్థలిం జూచె నా
భూకాంతుండు శకుంతలన్ [2]నవనవ ✽ భ్రూపర్యటత్కుంతలన్. 608

క. దట్టపుఁదుఱుమును మీఁదికి, మిట్టించినచన్నుఁగవయు ✽ మిఱుమిఱుచూడ్కుల్
నట్టడునడుముఁ దేనియ, లుట్టెడుమోవియును మనము ✽ నూరింపంగన్. 609

వ. అంత నారాజకుమారుం డలరుటమ్ములవిలుకానివెడవింట ఘణఘణాయమాన
లయి మ్రోయుఘంటలకుం బంటించి తనమనంబున. 610

శా. వన్యాహారములన్ జితేంద్రియత నా ✽ వాసించునాకణ్వుఁ డీ
కన్యారత్నము నేగతిం గనియెడిం ✽ గా దీకురంగాక్షి రా
జన్యాపత్యము గాఁగ నోపు నభిలా ✽ మం బయ్యెఁ గా దేని నే
యన్యాయక్రియలందుఁ బౌరవుల కి ✽ ట్లాశించునే చిత్తముల్. 611

క. అడిగిన నృపసుతఁ గా నని, నొడివెడినో కదే మనంబు ✽ నొవ్వ నని విభుం
డుడురాజవదన నడుగఁగఁ, [3]దడుమునఁ బడి కొంతప్రొద్దు ✽ దడఁబడఁ జొచ్చెన్.

వ. మఱియు నెట్టకేలకుఁ దనచిత్తసంచారంబు సత్యంబు గాఁ దలంచి యి ట్లనియె.

క. భూపాలకకన్యక వని, నీపయిఁ జిత్తంబు నాటె ✽ నీవా రేరీ
నీపే రెవ్వరు నిర్జన,భూపర్యటనంబు దగవె ✽ పూర్ణేందుముఖీ. 614

వ. అని పలుకుచున్న రాజకుమారునివదనచంద్రికారసంబు నేత్రచకోరంబులవలనం
ద్రావుచు నయ్యువిద విభ్రాంత యయి యున్నసమయంబున. 615

క. కంతేకాలునిచేతం, గుంఠితుఁ డగు టెట్లు మరుఁడు ✽ కుసుమాస్త్రంబుల్
లుంఠించి గుణనినాదముఁ, ఠంఠ మ్మన బాల నేసె ✽ ఠవఠవ గధురన్. 616

వ. ఇట్లు వలరాజువాఁడిక్రొవ్విరిగోలలవేఁడిమిఁ దాలిమిపోఁడిమి సెడి యావాలుఁ
గంటి యి ట్లనియె. 617

మ. అనివార్యప్రభ మున్ను మేనకయు వి ✽ శ్వామిత్రభూభర్తయుం
గని రా మేనక డించి పోయె నడవిం ✽ గణ్వుండు నన్నింతగా

---

1. 'సన్నుల మాన్యుల' వ్రా. ప్ర. 2. 'నవనటద్భ్రూపర్యటత్కుంతలన్' అ. ప్ర. 3. దడుమున ఝుళ.

మనిచేక్ సర్వము నామునీంద్రుఁ డెఱుఁగుఁగాక్ । మద్భాగధేయంబునన్
నినుఁ గంటిం బిదపం గృతార్థ నగుదున్ । నేఁ డీ వనాంతంబునన్. 618

క. నీవారము ప్రజ లేమును, నీవారము పూజఁ గొనుము । నిలువుము నీవున్
నీవారును మాయింటను, నీవారాన్నంబు [1]గొనుఁడు । నేఁడు నరేంద్రా. 619

వ. అని పలికిన దుష్యంతుండు మెచ్చి మచ్చికంటియిచ్చ యెఱింగి యి ట్లనియె.

ఆ. రాజతనయ వగుదు । రాజీవదళనేత్ర, మాట నిజము లోని । మాటు లేదు
తనకు సదృశుఁ డయిన । తరుణునిఁ గైకొంట, రాజసుతకుఁ దగవు । రాజవదన.

వ. అని మఱియుఁ దియ్యని నెయ్యంపుం బలుకులవలన నయ్యువిద నియ్యకొలిపి. 622

క. బంధురయశుఁడు జగన్నుత,సంధుఁడు దుష్యంతుఁ డుచిత । సమయజ్ఞుం డై
గంధగజగమన నప్పుడు, గాంధర్వవిధిన్ వరించె । గహనాంతమునన్. 623

భరతుని చరిత్రము.

వ. ఇవ్విధంబున నమోఘవీర్యుం డగు నా రాచపట్టి దపసిరాచూలికిఁ జూలు నెక్కొలిపి మఱునాఁడు తనవీటికిం జనియె నయ్యింతియుం గొంతకాలంబునకుఁ గొడుకుం గనినఁ గణ్వమునీంద్రుం డా రాచపట్టికి జాతకర్మాదిమంగళాచారంబు లొనర్చె నాడింభకుండును దినదినంబునకు బాలచంద్రుండునుం బోలె నెదుగుచు. 624

క. కుంఠితుఁడు గాక వాఁ డు,త్కంఠం దనపిన్ననాఁడె । కణ్వవనచర
త్కంఠీరవముఖ్యంబుల,[2]కంఠంబులఁ బట్టి యడుచుఁ । గట్టున్ విడుచున్. 625

వ. అంత నా కణ్వమునీంద్రుండు బాలకుం జూచి శకుంతల కి ట్లనియె. 626

ఉ. పట్టపురాజు నీమగఁడు । పాపఁడు నంతకు నెక్కుడన్నిటం
బట్టపుదేవి వై గఱువ । [3]బాగున నుండక పాఱువారితో
[4]గట్టువనంబులో నవయఁ । గాఁ బని లే దిటఁ దర్లి పోఁ గదే
పుట్టినయిండ్ల మానినులు । పోరచి గా ననిశంబు నుందురే. 627

వ. అని పలికిన. 628

క. ఆ పిన్నవాని నతుల, వ్యాపారు నుదారు వైష్ణ । వాంశోద్భవునిం
జూపెద నంచు శకుంతల, భూపాలునికడకు వచ్చెఁ । బుత్త్రునిఁ గొనుచున్. 629

వ. వచ్చి దుష్యంతుం డున్న సభామండపంబునకుం జని నిలిచి యున్నయెడ. 630

మ. వలకేల న్నురుచక్రరేఖయుఁ బద । ద్వంద్వంబునం బద్మరే
ఖలు నొప్పారఁగ విందు వచ్చినరమా । కాంతుండు నాఁ గాంతి న
గ్గల మై యున్నకుమారు మారసదృశా । కారున్ విలోకించి తాఁ
బలుకం డయ్యె విభుం డెఱింగి సతి వి । భ్రాంతాత్మ యై వందురన్. 631

వ. ఆ సమయంబున. 632

---

1. గుడువు. 2. వెంటాడించుం గలంచు విడుచుం గట్టున్. 3. భావన. 4. టట్టు వనంబులందు నవయం బని.

మ. అదె నీవల్లభ వాఁడు నీసుతుఁడు భా § ర్యాపుత్త్రులం బాత్రులన్
వదలం గా దలనాఁటికణ్వవనికా § వైవాహికారంభముల్
మది నూహింపు శకుంతలావచనముల్ § మాన్యంబు లౌ భూవరేం
ద్ర దయం జేకొను మంచు మ్రోసెను వియ § ద్వాణీవధూగీతముల్. 633

వ. ఇట్లశరీరవాణి సర్వభూతంబులకుం దేటపడ భరింపు మని పలికిన నాకుమారుండు భరతుం డయ్యె నంత నారాజు రాజవదన నంగీకరించి తనూభవుం జేకొని కొంత కాలంబు రాజ్యంబు సేసి పరలోకంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ. 634

క. రెండవహరికి క్రియ ధరణీ,మండలభారంబు నిజస § మంచితబాహా
దండమున నిలిపి తనకును, భండనమున నెదురు లేక § భరతుం డొప్పెన్. 635

వ. మఱియు నాదౌష్యంతి యమునాతటంబున దీర్ఘతపుండు పురోహితుండు గా డెబ్బదియెనిమిదియును గంగాతీరంబున నేఁబదేనుం గా నిట్లు నూటముప్పది మూఁ డశ్వమేధయాగంబులు సదక్షిణంబులు గా నొనర్చి దేవేంద్రవిభవంబును నతిశయించి పదుమూఁడువేలు నెనుబదినాలుగింటికదుపుపేరు ద్వంద్వం బనం బరఁగు నట్టివేయిద్వంద్వంబులపాఁడిమొదవులఁ గ్రేపులతోడ నలంకారసహితలం జేసి వేవురు బ్రాహ్మణుల కిచ్చి మష్కారతీర్థకూలంబున విప్రముఖ్యులకుఁ బుణ్యదినంబునఁ గనకభూషణశోభితంబు లయి ధవళదంతంబులు గలనల్లనియేనుంగులం బదునాలుఁగులక్షల నొసఁగి దిగ్విజయకాలంబున శకశబరబర్బరకషకిరాతకహూణమ్లేచ్ఛదేశంబులరాజులఁ బీఁచం బడంచి రసాతలంబున రాక్షసకారాగృహంబులందున్న వేల్పులగరితలం బెక్కండ్ర విడిపించి తెచ్చి వారలవల్లభులం గూర్చి త్రిపురదానవుల జయించి నిర్జరుల నిజమందిరంబుల నునిచె నతని రాజ్యంబున గగన ధరణీ తలంబులు ప్రజలు గోరిన కోరిక లిచ్చుచుండె నివ్విధంబున. 636

ఆ. సత్యచరితమందుఁ § జలమందు బలమందు, భాగ్యమందు లోక § పతులకంటె
నెక్కుడైనపేర్మి § నిరువదియేడువే, లేండ్లు ధరణి భరతుఁ § డేలె నధిప. 637

క. అర్థపతికంటెఁ గలిమిఁ గృ,తార్థుం డై యతులశౌర్య § మంవడియు నతం
డర్థములను బ్రాణములను, వ్యర్థము లని తలఁచి శాంతుఁ § డయ్యె నరేంద్రా.

క. భరతునిభార్యలు మువ్వురు, వరుసం బుత్త్రకులఁ గాంచి § వల్లభుతోడన్
సరి గా రని తోడ్తోడను, శిరములు దునుమాడి రాత్మ § శిశువుల నధిపా. 639

వ. ఇట్లు విదర్భరాజపుత్త్రికలు శిశువులం జంపిన భరతుం డపుత్త్రకుం డై మరుత్స్తోమం బనుయాగంబు పుత్త్రార్థి యై చేసి దేవతల మెప్పించె నయ్యవసరంబున.

సీ. అన్నయిల్లాలిఁ జూ § లాలిని మమతాఖ్యఁ, జూచి బృహస్పతి § సురతమునకుఁ
దొరఁకొని పైఁ బడ్డఁ § దొల్లి గర్భంబున, నున్నబాలుఁడు భయం § బొదవి వలదు
తగ దని మొఱసేయఁ § దమకంబుతో వాని, నంధుండ వగు మన్న § నలిగివాఁడు

యోనిలోపలివీర్య ✽ మురలఁ గన్గిన నేలఁ, బడిబిడ్డఁ డై యున్నఁ ✽ బాయలేక
ఆ. వితథుఁ బెంపుకొడుకు ✽ లిరువురు జన్మించి, రక్షచు వెలయఁజేయు ✽ మనిన మమతఁ
బెంపఁజాల నీవ ✽ పెంపు భరింపు మీ, ద్వాజు ననుచుఁ జనియె ✽ దాని విడిచి.

వ. ఇట్లు తథ్యునిభార్య యగుమమతయు బృహస్పతియు శిశువుం గని ద్వాజుండైన వీని నీవనీవ భరింపు మని వదినెమఱఁదులు దమలో నొండొరువులం బలికిన కారణంబున వాఁడు భరద్వాజుం డయ్యె గర్భస్థుం డయినవాఁడు బృహస్పతి శాపంబున దీర్ఘతముం డయ్యె నంత నా బృహస్పతియు మమతయు (నుదయించిన) వాని విడిచి నిజేచ్ఛం జనిన మరుత్తులు వానిం బోషించి పుత్రార్థి యయినభరతున కిచ్చి రతండు వానిం జేకొనియె వితథం బయినభరతవంశంబునకు నా భరద్వాజుండు వంశకర్త యగుటం జేసి వితథుం డనం బరఁగె నా వితథునికి మన్యువు మన్యువునకు బృహత్క్షత్త్ర జయ మహావీర్య నర గర్గు లనువా రేగురు సంభవించి రందు నరునికి సంకృతి సంకృతికి గురుండు రంతిదేవుం డన నిరువురు జన్మించి రందు. 642

రంతిదేవుని చరిత్రము.

సీ. రాజవంశోత్తమ ✽ రంతిదేవునికీర్తి, [1] యేల చెప్పఁగ విను ✽ మిందు నందు
నారాజు దనసంచి ✽ తార్థంబు లన్నియు, నెడపక దీనుల ✽ కిచ్చి యిచ్చి
సకుటుంబుఁ డై ధైర్య ✽ సంయుతుం డై పేద, యైకూడునీరు లే ✽ కథమవృత్తి
నెందేని నలువది ✽ యెనిమిది దివసముల్, చరియింప నొకదివ ✽ సంబు రేవు
ఆ. నెయ్యి పాయసంబు ✽ నీరును గలిగిన, బహుకుటుంబభార ✽ భయముతోడ
నలసి నీరువట్టు ✽ నాఁకలియును మిక్కి, లొదవఁ జూచి కుడువ ✽ నుత్సహించె.

వ. అయ్యవసరంబున 644

సీ. అతిథిభూసురుఁ డొక్కఁ ✽ డాహార మడిగినఁ, గడపక ప్రియముతో ✽ గారవించి
హరిసమర్పణ మంచు ✽ నన్నంబులో సగ, మిచ్చిన భుజియించి ✽ యేఁగెనాతఁ
డంతలో నొకశూద్రుఁ ✽ డశనార్థియై వచ్చి, పొడసూప లే దనఁ ✽ బోక తనకు
నున్నయన్నములోన ✽ నొకభాగ మిచ్చిన, సంతుష్టుఁ డై వాఁడు ✽ సనిన వెనుక
ఆ. కుక్కగమియుఁ దాను ✽ నొక్కఁ డే తేర నా,యన్నశేష మిచ్చి ✽ సన్నయంబు
లాడి మ్రొక్కి పంప ✽ నోడక చండాలుఁ, డొక్కఁ డరుగుదెంచి ✽ చక్క నిలిచి.

వ. రాజున కిట్లనియె. 646

క. హీనుఁడఁ జండాలుండను, మానవకులనాథ దప్పి ✽ మానదు నవలం
బో నేర నీకుఁ జిక్కిన, పానీయము నాకుఁ బోసి ✽ బ్రతికింపఁగ దే. 647

వ. అనిన వానిదీనాలాపంబులకుఁ గరుణించి రా జిట్లనియె. 648

ఉ. అన్నము లేదు కొన్నిమధు ✽ రాంబువు లున్నవి త్రావు మన్న [2]రా

---

1. 'యెలమిఁ జెప్పఁగఁబడు ♦ నిందు నందు' వ్రా. ప్ర. 2. 'ర మ్మన్న' ఆ. ప్ర.

వన్న శరీరధారులకు § నాపద వచ్చిన వారియాపదల్
గ్రన్నన మాన్పి వారికి సు § ఖంబులు సేయుటకన్న నొండుమే
లున్నదె నాకు దిక్కు పురు § షోత్తముఁ డొక్కఁడ చుమ్ము పుల్కసా. 649

వ. అని పలికి. 650

మ. బలవంతం బగునీరువట్టున నిజ § ప్రాణాంతమై యున్నచో
నలయం డేమియు వీనిహృజ్జ్వరము నా § యాసంబు ఖేదంబు నా
జలదానంబున నేఁడు మాను ననుచున్ § సర్వేశ్వరాధీనుఁ డై
జలముం బోసెను రంతిదేవుఁడు దయం § జండాలపాత్రంబునన్. 651

వ. తదనంతరంబ బ్రహ్మాదిదేవతలు సంతోషించి రంతిదేవునికి మేలు సేయందలంచి నిజాకారంబులతో ముందట నిలువంబడి యారాజధైర్యపరీక్షార్థంబు దమ చేసినవృషలాదిరూప యగువిష్ణుమాయ నెఱింగించిన నానరేంద్రుం డందఱకు నమస్కరించి. 652

క. వారల నేమియు నడుగక, నారాయణభక్తి దనమ § నంబున వెలుఁగన్
ధీరుం డాతఁడు మాయా, పారజ్ఞుం డగుచుఁ బరమ § పదమును బొందెన్. 653

క. ఆ రాజర్షిని నొలిచిన, వా రెల్లఁ దదీయయోగ § వైభవమున శ్రీ
నారాయణచింతను లై, చేరిరి యోగీశు లగుచు § సిద్ధపదంబున్. 654

వ. ఇట్లు రంతిదేవుండు విజ్ఞానగర్భిణి యగు భక్తివలనఁ బరమపదంబునకుం జనియె నంత గర్గునకు శిని జన్మించె శినికి గార్గ్యుండు గలిగె నాతనినుండి బ్రాహ్మణకులం బయ్యె మహావీర్యునికి సురక్షయుండును సురక్షయునకుఁ ద్రయ్యారుణియుఁ గవియుఁ బుష్కరారుణియు ననుమువ్వురు సంభవించిరి వారును బ్రాహ్మణులయి చనిరి బ్రహ్మక్షత్త్రునికి సుహోత్రుండు సుహోత్రునకు హస్తియు జనించి రా హస్తి దనపేర హస్తినాపురంబు నిర్మించె నా హస్తికి నజమీఢుండును ద్విమీఢుండును బురుమీఢుండును నన మువ్వురు జనియించి రం దజమీఢునివంశంబునం బ్రియమేధాదులు గొందఱు వుట్టి బ్రాహ్మణు లయి చని రయ్యజమీఢునికి బృహదిషువు నతనిపుత్త్రుండు బృహద్ధనువు నతనికి బృహత్కాయుండు నతనికి జయద్రథుండు నతనికి విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తునకు సేనజిత్తు సేనజిత్తునకు రుచిరాశ్వుండు దృఢహనువుఁ గాశ్యుండు వత్సుండు నన నలుగురు జనించి రందు రుచిరాశ్వునకుఁ బ్రాజ్ఞుండు నతనికిఁ బృథుసేనుండును బృథుసేనునికిఁ బారుండును వానికి నీపుండును నీపునికి నూర్వురు గొడుకులును బుట్టిరి మఱియును. 655

ఆ. శుకునికూఁతు రైన § సుందరి సత్కృతిఁ, బొంది వేడ్క నీప § భూవిభుండు
విమలయోగవిత్తు § విజ్ఞానదీపితోఁ, దారచిత్తు బ్రహ్మ § దత్తుఁ గనియె. 656

వ. ఆబ్రహ్మదత్తుండు జైగీషవ్యోపదేశంబున యోగతంత్రంబునంజేసి [1]గోదేవి యను భార్యవలన విష్వక్సేనుం డనుకుమారునిం గనియె విష్వక్సేనునకు నుదక్సేనుండు నుదక్సేనునకు భల్లాదుండు వీరలు బార్హదిషవు లనురాజు లైరి ద్విమీఢు నకు యమీనరుండు యమీనరునికిఁ గృతిమంతుండు గృతిమంతునికి సత్యధృతి సత్యధృతికి దృఢనేమి దృఢనేమికి సుపార్శ్వకృత్తు సుపార్శ్వకృత్తునకు సుపా ర్శ్వుండు సుపార్శ్వునకు సుమతి సుమతికి సన్నతిమంతుండు సన్నతిమంతునికొ డుకు కృతి యనువాఁడు హిరణ్యనాభునివలన యోగమార్గం బెఱింగి శోకమో హంబులువిడిచి తూర్పుదేశంబున సామసంహిత పఠియించె నతనికి నుగ్రాయుధుం డు నుగ్రాయుధునకు క్షేమ్యుండు క్షేమ్యునకు సువీరుండు సువీరునకుఁ బురంజ యుండు బురంజయునకు బహురథుండు జన్మించిరి హస్తికొడుకు పురుమీఢునికి సంతతి లేదయ్యె నయ్యజమీఢునికి నళిని యనుభార్యయందు నీలుండు నీలు నికి శాంతియు శాంతికి సుశాంతియు సుశాంతికిఁ బురుజుండుఁ బురుజునకి నర్కుండు నర్కునికి భర్మ్యాశ్వుండు భర్మ్యాశ్వునకు ముద్గల యవీనర బృహదిషు కాంపిల్య సృంజయు లనువారేవురుం బుట్టిరి. 657

క. మించినభర్మ్యాశ్వుఁడు సుత,పంచకమును జూచి విషయ \| పంచకమును వ
ర్జించితిఁ దల మని పల్కినఁ, బాంచాలురు నాఁగ సుతులు \| పరఁగిరి ధరణిన్.

వ. అంత ముద్గలునినుండి బ్రాహ్మణకులం బై ముద్గలగోత్రంబు నా నెగడె భర్మ్యా శ్వపుత్త్రుం డైనయాముద్గలునికి దివోదాసుండు నహల్య యనుకన్యకయునుం బుట్టి రహల్యయందు గౌతమునికి శతానందుండు పుట్టె శతానందునికి ధను ర్వేదవిశారదుం డయినసత్యధృతి పుట్టె నతం డొకనాఁడు వనంబున నూర్వశిం గనిన నతనికి రేతఃపాతం బై తద్వీర్యంబు శరస్తంబంబునం బడి మిథునం బయ్యె నాసమయంబున. 659

క. చపలరతి శంతనుం డను,నృపవరుఁ డడవికిని వేఁట \| నేపమునఁ జనుచుం
గృపతో శిశుయుగముం గని, కృపియుఁ గృపుండనుచుఁ దెచ్చి \| గృహమునఁ బెంచెన్.

వ. ఆ కృపి ద్రోణునకు భార్య యయ్యె దివోదాసునకు మిత్రాయువు మిత్రాయువు నకుఁ జ్యవనుండుఁ జ్యవనునకు సుదాసుండు సుదాసునకు సహదేవుండు సహదేవు నకు సోమకుండు సోమకునకు సుజన్మకృత్తు సుజన్మకృత్తునకు నూర్వురుగొడుకు లుం గలిగిరి వారిలో జంతు వనువాఁడు జ్యేష్ఠుండు కడచూలు పృషతుండు పృషతునకు ద్రుపదుండు ద్రుపదునకు ధృష్టద్యుమ్నాదు లయినకొడుకులును ద్రౌపది యనుకూఁతురుం గలిగిరి ధృష్టద్యుమ్నునకు ధృష్టకేతువు పుట్టె వీరలు పాంచాలరాజు లని యెఱుంగుము మఱియు నయ్యజమీఢునికొడుకు ఋక్షుండు ఋక్షునకు సంవరణుం డాసంవరణుండు తపతి యనియెడి సూర్యకన్యయందుఁ

---

1. సరస్వతివలన.

గురువుం గనియె నా కురువుపేరం గురుక్షేత్రం బయ్యె నా కురువునకుఁ బరీక్షిత్తు సుధనువు జహ్నువు నిషధుండు ననువారు నలువురు పుట్టి రందుఁ బరీక్షిత్తు కొడుకులు లేక చనియె సుధనువునకు సుహోత్రుం డతనికిఁ జ్యవనుండు చ్యవనునకుఁ గృతి గృతికి వసువు వసువునకు బృహద్రథ కుసుంభ మత్స్య ప్రత్యగ్ర చేదిపాదులు పుట్టి రందు బృహద్రథునకుఁ గుశాగ్రుండు గుశాగ్రునికి ఋషభుండు ఋషభునికి సత్యహితుండు సత్యహితునికిఁ బుష్పవంతుండు పుష్పవంతునకు జహ్ను వనువాఁడు మఱియును. 661

సీ. ఆ బృహద్రథునకు నన్యభార్యాగర్భ,మున రెండు తనుఖండములు జనించెఁ
దునుకలు గని తల్లి తొలఁగంగ వైచిన, సంధించె నొకటిగా జర యనంగ
నొక్క దైత్యకాంత వాఁ డొప్పె జరాసంధుఁ, డన గిరివ్రజపుర మాతఁ డేలె
నతనికి సహదేవుఁ డతనికి సోమాపి, తనయుఁ డాతనికి శ్రుతశ్రవుండు

తే. జహ్నుపుత్త్రుండు సురథుండు జనవరేణ్య, యతనికొడుకు విదూరథుఁ డతనిపట్టి
సార్వభౌముండు వానికి సంభవుండు, వినుజయత్సేనుఁ డనువాఁడు విమలకీర్తి.

వ. ఆ జయత్సేనునికి రధికుండు రధికునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకుఁ గ్రోధనుండుఁ గ్రోధనునకు దేవాతిథియు దేవాతిథికి ఋక్షుండు ఋక్షునికి భీమసేనుండు వానికిఁ బ్రతీపుండుఁ బ్రతీపునకు దేవాపి శంతను బాహ్లికు లన మువ్వురు గొడుకులు పుట్టి రందు. 663

సీ. దేవాపి రాజ్యంబు దీర్ప నొల్లక వనం,బున కేఁగెఁ దమ్ముండు పూర్వజన్మ
మందు మహాభిషుఁ డనియెడువాఁడు శం,తనుఁ డయ్యె వాఁడె యీ ధాత్రి నెల్ల
నేలుచుఁ గరముల నెవ్వృద్ధు ముట్టిన, వాఁ డెల్ల నిండుజవ్వనము నొందు
నతఁడు శాంతిప్రాప్తుఁ డై యున్న దానఁ బం,డ్రెండేండ్లు వజ్రి వర్షింప కున్న

ఆ. వృష్టి లేనిచొప్పు విప్రుల నడిగిన, నన్న యుండఁ దమ్ముఁ డగ్నిహోత్ర
దారసంగ్రహంబు దాల్చినఁ బరివేత్త,యండ్రు గాన నీవ యతఁడ వైతి. 664

వ. అది కారణంబు గా నన్న యుండఁ దమ్ముండు రాజ్యార్హుండు గాఁడు నీవు పరివేత్తవు మీయన్నకు రాజ్యం బిచ్చిన ననావృష్టిదోషంబు సెడు నని బ్రాహ్మణులు పల్కిన శంతనుండు వనంబునకుం జని దేవాపికిఁ బ్రియంబు సెప్పి రాజ్యంబు సేకొమ్మని పల్కె నంతకు మున్న [1]వానితండ్రి దేవాపిని రాజ్యంబున కర్హుం జేయం దలంచి విప్రులం బిలిచిన నావిప్రులు పాషండమతవాక్యంబులు దేవాపికి నుపదేశించిన దేవాపి వేదంబుల నిందించినపాషండుండును దేవదూషకుండును నయ్యెం గావున దేవాపికి రాజ్యంబు శే దని బ్రాహ్మణులు సెప్పిన శంతనుండు మగిడి వచ్చి రాజ్యంబుఁ జేకొనియె నంత వర్షంబును గురిసె నివ్విధంబున. 665

క. దేవాపి కలాపపురం,బావాసము గాఁగ యోగి యై యున్నాఁడు

1. వానిమంత్రి దేవాపిని బాషండునిం జేసి.

ద్వాపర కలి నష్టం బగు, జైవాతృకకులము మీఁద సంస్థాపించున్. 666

వ. బాహ్లీకుం డనువానికి సోమదత్తుండు పుట్టె సోమదత్తునకు భూరియు భూరిశ్రవసుండును శలుండు ననువారు మువ్వురు పుట్టిరి. 667

క. ఖ్యాతిగ శంతనునకు గంగాతటినికి వైష్ణవాగ్రగణ్యుండు ఘోరా
రాతినయననీలోత్పల, భీతికర గ్రీష్ముం డైన భీష్ముండు పుట్టెన్. 668

ఆ. పరశురాముతోడఁ బ్రతిఘటించి జయింప, నన్యు నొకని నెఱుఁగ మతనిఁ దక్క
వీరయూథపతి వివేకధర్మజ్ఞుండు, వేల్పుటేటిపట్టి విమలయశుఁడు. 669

వ. ఆ శంతనునకు దాశకన్యక (యైనసత్యవతి)యందుఁ జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యులు పుట్టి రందుఁ జిత్రాంగదుండు గంధర్వులచే నిహతుం డయ్యె మఱియును. 670

ఉ. సత్యవతీవధూటి మును శంతను పెండ్లము గానినాఁడు సాం
గత్యమునం బరాశరుఁడు గర్భము సేసిన బాదరాయణుం
డత్యుదితుండు శ్రీహరికళాంశజుఁ డై [1] ప్రభవించె నిత్యముల్
సత్యము లైనవేదముల సాంగముగా విభజింప దక్షుఁ డై. 671

ఆ. బాదరాయణుండు భగవంతుఁ డనఘుండు, పరమగుహ్య మైన భాగవతము
నందనుఁడ నయిన నాకుఁ జెప్పెను శిష్యజనుల మొఱఁగి యేను జదువుకొంటి.

వ. ఆ విచిత్రవీర్యునికిఁ గాశీరాజుకూఁతుల నంబికాంబాలికల భీష్ముండు బలాత్కారంబునఁ దెచ్చి వివాహంబు సేసిన విచిత్రవీర్యుండు వారలం దగిలి మనోజరాగమత్తుం డై చిరకాలంబు నానావిధక్రీడల విహరించుచు రాజయక్ష్మపీడితుం డై మృతుం డయ్యె నంత. 673

క. అతనిసతులవలన సుతుల, సుత కను మని తల్లి పనుప సొరిదిం గనియెన్
ధృతరాష్ట్రపాండువిదురుల, నుతచరితుఁడు బాదరాయణుండు నరేంద్రా. 674

వ. అందు ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారియందు దుర్యోధనాదు లగుకొడుకులు నూర్వురును దుశ్శల యను కన్యకయును జన్మించిరి మృగశాపభయంబునం జేసి భార్యం బొంద వెఱచినపాండునకుఁ గుంతీదేవియందు ధర్మానిలేంద్రుల ప్రసాదంబున యుధిష్ఠిరభీమార్జును లనుమువ్వురును మాద్రీదేవివలన నాసత్యప్రసాదంబున నకులసహదేవు లనువారిద్దఱును గా నేవురు పుట్టి రయ్యేవురకును ద్రుపదరాజపుత్త్రి యైన ద్రౌపదియందుఁ గ్రమంబునం బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసేనుండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతకర్ముండును నన నేవురు పుట్టిరి మఱియు యుధిష్ఠిరునకుఁ బౌరవతియందు దేవకుండును భీమసేనునికి హిడింబయందు ఘటోత్కచుండును గాళియందు సర్వగతుండును సహదేవునికి విజయయందు సుహోత్రుండును నకులునకు రేణుమతియందు నిరమిత్రుండును నర్జుననకు నులూపి యనునాగ

1. 'జనియించెఁ జోరహ్యాదిత్యకరావకృష్టమిళితస్థితవేదవిభాగదక్షుఁ డై' వ్రా. ప్ర.

కన్యకయందు నిరావంతుండును మణలూరుపతిపుత్త్రి యయిన చిత్రాంగదయందు
బభ్రువాహనుండును సుభద్రయందు (శౌర్యధైర్యతేజోవిభవంబుల నఖిలరాజ
నికరంబునం బ్రఖ్యాతుం డైన)యభిమన్యుండును జన్మించి రందు బభ్రువాహనుం
డర్జునునియోగంబున మాతామహునిగోత్రంబునకు వంశకర్తయయ్యె. 675

ఉ. అన్యసుపూజ్యు నీజనకుఁ డైన యభిమన్యుఁడు భూవరేంద్రమూ
ర్ధన్యుఁడు ధన్యమార్గణకదంబవిదారితవైరివీర రా
జన్యుఁడు జన్యభీతకురుసైన్యుఁడు సైన్యసమూహనాథదృ
ఙ్మాన్యుఁడు మాన్యకీర్తిమహిమం దనరెం గురువంశకర్తయై. 676

వ. ఆ యభిమన్యునకు నుత్తరయందు నీవు జన్మించితివి 677

క. ద్రోణసుతుతూపు వేఁడిమిఁ, బ్రాణంబులఁ బాసి హరికృపాదర్శనసం
త్రాణంబున బ్రదికితె కా, క్షోణీశ్వర మున్ను నీ శిశుత్వము వేళన్. 678

వ. నీకుమారులు జనమేజయశ్రుతసేనభీమసేనోగ్రసేను లనునల్వురు వీరలయందు.

ఆ. నీవు తక్షకాహివిహతుండ వని విని, సకలసర్పలోకసంహృతముగ
సర్పయాగమింక జనమేజయుండు సేయఁగలఁడు పూర్వరోషకలితుఁడగుచు.

వ. మఱియు నతండు సర్వధరణీమండలంబును జయించి కావషేయుండు పురోహి
తుండు గా నశ్వమేధంబు సేయంగలవాఁడు వానికి శతానీకుండు జనియించి యా
జ్ఞవల్క్యునితోడ వేదంబులు పఠించి కృపాచార్యునివలన విలువిద్య నేర్చి
శౌనకునివలన నాత్మజ్ఞానంబుఁ బడయంగలవాఁ డాశతానీకునికి సహస్రానీకుండు
వానికి నశ్వమేధజుం డశ్వమేధజునికి నాసీమకృష్ణుం డాసీమకృష్ణునకు నిచక్షుం
(డానిచక్షుఁడు గజాహ్వయంబు నదిచే హృతంబు గాఁ గౌశాంబియందు వసి
యించు) నాతనికి నుష్ణుం డుష్ణునికిఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శుచిరథుండు
శుచిరథునికి వృష్టిమంతుండు వృష్టిమంతునికి సుషేణుండు సుషేణునికి సునీథుం
డు సునీథునికి నృచక్షువు నృచక్షువునకు సుఖానిలుండు సుఖానిలునికిఁ బరిప్లవుండు
పరిప్లవునకు మేధావి మేధావికి సునయుండు సునయునికి నృపంజయుండు నృపం
జయునికి దూర్వుండు దూర్వునికి నిమి నిమికి బృహద్రథుండు బృహద్రథునకు
సుదాసుండు సుదాసునికి శతానీకుండు శతానీకునకు దుర్దమనుండు దుర్దమనునికి
మహీనరుండు మహీనరునికి దండపాణి దండపాణికి మితుండు మితునకు క్షేమకుం
డు క్షేమకునకు బ్రహ్మక్షత్త్రుండు [1]వాఁడు నిర్వాణుం డై దేవర్షి సత్కృతుం డై
కలియుగంబునందుఁ జనం గలవాఁడు. 681

క. జగతి విటమీఁదఁ బుట్టెడు, మగధాధీశ్వరుల నఖిలమనుజేశ్వరులన్
నిగమాంతవిదులఁ జెప్పెద, సుగుణాలంకార ధీర సుభగవిచారా. 682

వ. జరాసంధపుత్త్రుం డైనసహదేవునికి మార్జాలి మార్జాలికి శ్రుతశ్రవుండు శ్రుత

1. వానివలన వంశంబు సాఁగ దయ్యె మఱియు.

శ్రవునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకు నిరమిత్రుండు నిరమిత్రునకు సున
క్షత్రుండు సునక్షత్రునికి బృహత్సేనుండు బృహత్సేనునికిఁ గర్మజిత్తు గర్మజిత్తు
నకు శ్రుతంజయుండు శ్రుతంజయునకు విప్రుండు విప్రునకు శుచి శుచికి క్షే
ముండు క్షేమునికి సువ్రతుండు సువ్రతునకు ధర్మనేత్రుండు ధర్మనేత్రునకు
శ్రుతుండు శ్రుతునకు దృఢసేనుండు దృఢసేనునికి సుమతి సుమతికి సుబలుండు
సుబలునకు సునీతుండు సునీతునకు సత్యజిత్తు సత్యజిత్తునకు విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తు
నకుఁ బురంజయుండును జన్మించెద రని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 683

ఆ. వినుము మగధదేశ ∮ విభులు జరాసంధ,[1] ప్రముఖధరణిపతులు ∮ ప్రబలయశులు
వీరు కలియుగమున ∮ వేయేండ్లలోపలఁ, బుట్టి గిట్టఁ గలరు ∮ భూవరేంద్ర. 684

వ. యయాతికొడు కనువునకు సభానరుండుఁ జక్షువుఁ బరోక్షుండు ననువారు ము
గ్గురు పుట్టి రందు సభానరునికిఁ గాలనాథుండు గాలనాథునకు సృంజయుండు
సృంజయునకుఁ బురంజయుండుఁ బురంజయునకు జనమేజయుండు జనమేజయు
నకు మహాశాలుండు మహాశాలునికి మహామనసుండు మహామనసునకు నుశీన
రుండు తితిక్షు వన నిరువురు జన్మించి రందు నుశీనరునకు శిబివన క్రిమిదర్పు లన
నలువురు జన్మించి రందు శిబికి వృషదర్ప సువీర మద్ర కేకయులు నలువురు
పుట్టిరి తితిక్షునకు రుశద్రథుండు రుశద్రథునకు హేముండు హేమునకు సుత
పుండు సుతపునకు బలియుఁ బుట్టె రాబలివలన నంగవంగకళింగసింహపుండ్రాం
ధ్రు లనుపేళ్లు గలవా రార్వురు కుమారులు పుట్టిరి వారలు దూర్పుదేశంబునకు
రాజు లయి దేశంబులకుఁ దమతమనామధేయంబు లిడి యేలిరి సువీరునకు
సత్యరథుండు సత్యరథునికి దివిరథుండు దివిరథునికి ధర్మరథుండు ధర్మరథునకుఁ
జిత్రరథుండుఁ బుట్టె రాచిత్రరథుండు రోమపాదుండు నాఁ బరఁగె. 685

క. సంతతి లేనికతంబునఁ, జింతించుచు నుండ నతని ∮ చెలికాఁ డగుధీ
మంతుఁడు దశరథుఁ డతనికి, సంతతి గా నిచ్చె నాత్మ ∮ జను శాంతాఖ్యన్. 686

వ. అంత రోమపాదుండు దనకూఁతురు శాంత యని కైకొని మెలంగు చుండ నా
రాజు రాజ్యంబునఁ గొంతకాలంబు వర్షంబు లేమికిం జింతించి విభాండకసుతుం
డైనఋశ్యశృంగుండు వచ్చిన వర్షంబు గురియు నని పెద్దలవలన నెఱింగి. 687

క. ఆరాజు ఋశ్యశృంగుని, ఘోరతపోనియమునుఁ దెచ్చు ∮ కొఱకై పనిచెన్
వారసతుల నేర్పుల నుదార స్తనభారభీరు ∮ తరమధ్యగలన్. 688

వ. వారును జని. 689

ఆ. కాంతలార మొకము ∮ గన్నది మొదలుగా, నాఁడువారి నెఱుఁగఁ ∮ డడవిలోన
గోఁచి బిగియఁగట్టుకొనినయామావడుగని, మత్తికాని రతికి ∮ మరపవలయు. 690

వ. అని పలుకుచు. 691

---

1. ధరణిపతులు బాహు♦దర్పయుతులు.

కన్యకయందు నిరావంతుండును మణలూరుపతిపుత్త్రి యయిన చిత్రాంగదయందు
బభ్రువాహనుండును సుభద్రయందు (శౌర్యధైర్యతేజోవిభవంబుల నఖిలరాజ
నికరంబునం బ్రఖ్యాతుం డైన)యభిమన్యుండును జన్మించి రందు బభ్రువాహనుం
డర్జునునియోగంబున మాతామహునిగోత్రంబునకు వంశకర్తయయ్యె. 675

ఉ. అన్యసుపూజ్యు నీజనకుఁ డై యభిమన్యుఁడు భూవరేంద్రమూ
ర్ధన్యుఁడు ధన్యమార్గణకదంబవిదారితవైరివీర రా
జన్యుఁడు జన్యభీతకరుసైన్యుఁడు సైన్యసమూహనాథదృ
ఙ్మాన్యుఁడు మాన్యకీర్తి మహిమం దనరెం గురువంశకర్తయై. 676

వ. ఆ యభిమన్యునకు నుత్తరయందు నీవు జన్మించితివి 677

క. ద్రోణసుతుతూపు వేఁడిమిఁ, బ్రాణంబులఁ బాసి హరికృపాదర్శనసం
త్రాణంబున బ్రదికితె కా, క్షోణీశ్వర మున్ను నీవు సత్త్వము వేళన్. 678

వ. నీకుమారులు జనమేజయశ్రుతసేనభీమసేనోగ్రసేను లనువార్వురు వీరలయందు.

ఆ. నీవు తక్షకాహి నిహతుండ వని విని, సకలసర్పలోక సంహృతముగ
సర్పయాగ మింక జనమేజయుఁడు సేయఁ, గలఁడు పూర్వరోష కలితుఁడగుచు.

వ. మఱియు నతండు సర్వధరణీమండలంబును జయించి కావషేయుండు పురోహి
తుండుగా నశ్వమేధంబు సేయంగలవాఁడు వానికి శతానీకుండు జనియించి యా
జ్ఞవల్క్యునితోడ వేదంబులు పఠించి కృపాచార్యునివలన విలువిద్య నేర్చి
శౌనకునివలన నాత్మజ్ఞానంబుఁ బడయంగలవాఁ డాశతానీకునికి సహస్రానీకుండు
వానికి నశ్వమేధజుం డశ్వమేధజునికి నాసీమకృష్ణుం డాసీమకృష్ణునకు నిచక్షుం
(డానిచక్షుఁడు గజాహ్వయంబు నదిచే హృతంబుగాఁ గౌశాంబియందు వసి
యించు) నాతనికి నుష్ణుం డుష్ణునికిఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శుచిరథుండు
శుచిరథునకి వృష్టిమంతుండు వృష్టిమంతునికి సుషేణుండు సుషేణునికి సునీథుం
డు సునీథునకి నృచక్షువు నృచక్షువునకు సుఖానిలుండు సుఖానిలునికిఁ బరిప్లవుండు
పరిప్లవునకు మేధావి మేధావికి సునయుండు సునయునికి నృపంజయుండు నృపం
జయునికి దూర్వుండు దూర్వునికి నిమి నిమికి బృహద్రథుండు బృహద్రథునకు
సుదాసుండు సుదాసునికి శతానీకుండు శతానీకునకు దుర్దమనుండు దుర్దమునునికి
విహీనరుండు విహీనరునికి దండపాణి దండపాణికి మితుండు మితునకు క్షేమకుం
డు క్షేమకునకు బ్రహ్మక్షత్త్రుండు [1]వాఁడు నిర్వంశుం డై దేవర్షి సత్కృతుం డై
కలియుగంబునం దుఁ జనం గలవాఁడు. 681

క. జగతి విటమీఁదఁ బుట్టెడు, మగధాధీశ్వరుల నఖిల మనుజేశ్వరుఁ డ
నిగ్రహూంతవిదులఁ జెప్పెద, సుగుణాలంకార ధీర సుభగవిచారా. 682

వ. జరాసంధపుత్త్రుం డైనసహదేవునికి మార్జాలి మార్జాలికి శ్రుతశ్రవుండు శ్రుత

1. వానివలన వంశంబు సాఁగ దయ్యె మఱియు.

శ్రవునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకు నిరమిత్రుండు నిరమిత్రునకు సున
క్షత్రుండు సునక్షత్రునికి బృహత్సేనుండు బృహత్సేనునికిఁ గర్మజిత్తు గర్మజిత్తు
నకు శ్రుతంజయుండు శ్రుతంజయునకు విప్రుండు విప్రునకు శుచి శుచికి క్షే
ముండు క్షేమునికి సువ్రతుండు సువ్రతునకు ధర్మనేత్రుండు ధర్మనేత్రునకు
శ్రుతుండు శ్రుతునకు దృఢసేనుండు దృఢసేనునికి సుమతి సుమతికి సుబలుండు
సుబలునకు సునీతుండు సునీతునకు సత్యజిత్తు సత్యజిత్తునకు విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తు
నకుఁ బురంజయుండును జన్మించెద రని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 683

ఆ. వినుము మగధదేశ § విభులు జరాసంధ,[1] ప్రముఖధరణిపతులు § ప్రబలయశులు
వీరు కలియుగమున § వేయేండ్లలోపలఁ, బుట్టి గిట్టఁ గలరు § భూవరేంద్ర. 684

వ. యయాతికొడుకు కనువునకు సభానరుండుఁ జక్షువుఁ బరోక్షుండు ననువారు ము
గ్గురు వుట్టి రందు సభానరునికిఁ గాలనాథుండు గాలనాథునకు సృంజయుండు
సృంజయునకుఁ బురంజయుండుఁ బురంజయునకు జనమేజయుండు జనమేజయు
నకు మహాశాలుండు మహాశాలునికి మహామనసుండు మహామనసునకు నుశీనీ
రుండుఁ దితిక్షు వన నిరువురు జన్మించి రందు నుశీనరునకు శిబివనక్రిమిదర్పు లన
నలువురు జన్మించి రందు శిబికి వృషదర్ప సువీర మద్ర కేకయులు నలువురు
పుట్టిరి తితిక్షునకు రుశద్రథుండు రుశద్రథునకు హేముండు హేమునకు సుత
పుండు సుతపునకు బలియుఁ బుట్టె రాబలివలన నంగవంగకళింగసింహపుండ్రాం
ధ్రు లనుపేళ్లు గలవా రార్వురు కుమారులు పుట్టిరి వారలు దూర్పుదేశంబునకు
రాజు లయి దేశంబులకుఁ దమతమనామధేయంబు లిడి యేలిరి సువీరునకు
సత్యరథుండు సత్యరథునికి దివిరథుండు దివిరథునికి ధర్మరథుండు ధర్మరథునకుఁ
జిత్రరథుండుఁ బుట్టె రాచిత్రరథుండు రోమపాదుండు నాఁ బరఁగె. 685

క. సంతతి లేనికతంబునఁ, జింతించుచు నుండ నతని § చెలికాఁ డగుధీ
మంతుఁడు దశరథుఁ డతనికి, సంతతి గా నిచ్చె నాత్మ § జను శాంతాఖ్యన్. 686

వ. అంత రోమపాదుండు దనకూఁతురు శాంత యని చేకొని మెలంగు చుండ నా
రాజు రాజ్యంబునఁ గొంతకాలంబు వర్షంబు లేమికిం జింతించి విభాండకసుతుం
డైనఋశ్యశృంగుండు వచ్చిన వర్షంబు గురియు నని పెద్దలవలన నెఱింగి. 687

క. ఆరాజు ఋశ్యశృంగుని, ఘోరతపోనియముఁ దెచ్చు § కొఱకై పనిచెఁ
వారసతుల నేర్పుల నుదార స్తనభారభీరు § తరమధ్యగలన్. 688

వ. వారును జని. 689

ఆ. కాంతలార మొకము § గన్నది మొదలుగా, నాఁడువారి నెఱుఁగఁ § డడవిలోన
గోఁచి బిగియఁగట్టు § కొనినయావడుగని, మత్తికాని రతికి § మరపవలయు. 690

వ. అని పలుకుచు. 691

---

1. ధరణిపతులు బాహుదర్పయుతులు.

క. ఆడుచుఁ జెవులకు నింపుగఁ, బాడుచు నాలోకనిశిత ✽ బాణౌఘములన్
వీడుచు డగ్గఱ నోడుచుఁ, జేడియ లాతపసివడుగుఁ ✽ జేరిరి కలఁపన్. 692

వ. అయ్యవసరంబున వారలం జూచి. 693

సీ. మిళితాళినీలధ ✽ మ్మిల్లభారంబులు, చారుజటావిశే ✽ షంబు లనియు
భర్మాంచలోజ్జ్వల ✽ ప్రభదుకూలంబులు, తతచర్మవస్త్రభే ✽ దంబు లనియు
బహురత్నకీలిత ✽ భాసురదామంబు, లధికరుద్రాక్షమా ✽ లాదు లనియు
మలయజమృగనాభి ✽ మహితలేపంబులు, బహువిధభూతిలే ✽ పంబు లనియు

తే. మధురగానంబుశ్రుతియుక్తమంత్రజాతు, లనియువీణెలుదండంబు ✽ లనియుసతుల
మూర్తులెన్నఁడు నెఱుఁగని ✽ ముగుదతపసి, వారిఁ దాపసులనిడాయ ✽ వచ్చి మ్రొక్కె.

వ. ఇట్లు వచ్చి మ్రొక్కినఋశ్యశృంగుం జూచి నగుచు డగ్గఱి. 695

సీ. సేమమే యని సతుల్ ✽ సేతుల గ్రుచ్చి కర్కశకుచంబులు మోవఁ ✽ గౌఁగిలించి
చిరతపోనియతి డ✽స్సితిగదా యని మోముఁ, గందువయును నాభిఁ ✽ గలయఁ బుడికి
క్రొత్తదీవన లివి ✽ గొను మని వీనుల, పొంత నాలుకలఁ జ ✽ ప్పుళ్లు చేసి
మావనంబులపండ్లు ✽ మంచివి తిను మని, పెక్కులడ్వంబులు ✽ ప్రీతి నొసఁగి

ఆ. [1]నూతనాజినంబు ✽ నును పిదిమే లని, గోఁచి విడిచి మృదుదు ✽ కూల మిచ్చి
మౌని మరగఁజేసి ✽ మాపర్ణశాలకుఁ, బోద మనుచుఁ గొంచుఁ ✽ బోయి రతని.

వ. ఇట్లు హారిణీసుతుండు కాంతాకటాక్షపాశబద్ధుం డై వారలవెంటం జని రోమపాదుకడకుం బోయిన నతండు దనప్రియనందన యైనశాంత నిచ్చి పురంబున నునిచికొనియె నమ్మునీశ్వరుండు వచ్చిన (వర్షప్రతిబంధదోషంబు సెడి) వర్షంబు గురిసె నంత. 697

ఆ. ఆనృపాలచంద్రుఁ ✽ డనపత్యుఁడై యుండ, నెఱిఁగి మునికులేంద్రుఁ ✽ డింద్రుఁగూర్చి
యిష్టి చేసి సుతుల ✽ నిచ్చె నాతనికృపఁ, బంక్తిరథుఁడు పిదపఁ ✽ బడసె సుతుల.

వ. ఆ రోమపాదునకుఁ జతురంగుఁడును జతురంగునకుఁ బృథులాక్షుండును బృథులాక్షునికి బృహద్రథుండు బృహత్కర్ముండు బృహద్భానుండు ననువారు మువ్వురు పుట్టి రందు బృహద్రథునకు బృహన్మనసుఁడు బృహన్మనసునకు జయద్రథుండు జయద్రథునకు విజయుండు విజయునకు సంభూతి యనుభార్యయందు ధృతియు నాధృతికి ధృతవ్రతుండు ధృతవ్రతునకు సత్యకర్ముండు సత్యకర్మునకు నతిరథుండును జన్మించిరి. 699

ఆ. కుంతి పిన్ననాఁడు ✽ గోరి సూర్యునిఁ బొంద, బిడ్డఁ డుదితుఁ డైనఁ ✽ బెట్టెఁ బెట్టి
గంగనీట విడువఁ ✽ గని యతిరథుఁ డంతఁ, గర్ణుఁ డనుచుఁ గొడుకు ✽ గారవించె.

వ. ఇట్లతిరథునకుఁ గానీనుండై నకర్ణుండు కొడుకయ్యెఁ గర్ణునకు వృషసేనుండు పుట్టె

1. తే. చర్మవస్త్రము వదలించి చర్మకాంతి, మించి చెలఁగుపీతాంబర మిచ్చి వేసను, మనము [illegible] నతనిఁ జేకొనఁగ వ్వారి, మఱుఁగునకుఁ జేరు నతఁడు వే మరగి వారి.

నయ్యయాతికొడు కైన ద్రుహ్యునకు బభ్రుసేతువు బభ్రుసేతువునకు నారబ్ధుండు నారబ్ధునకు గాంధారుండు గాంధారునకు ఘర్మండు ఘర్మునకు ఘృతుండు ఘృతునకు దుర్మదుండు దుర్మదునకుఁ బ్రచేతసుండు ప్రచేతసునకు నూర్గురు పుట్టి మ్లేచ్ఛపతు లయి యుదగ్దిశ నాశ్రయించిరి తుర్వసునకు వహ్ని వహ్నికి భర్గుండు భర్గునకు భానుమంతుండు భానుమంతునకుఁ ద్రిసానువుఁ ద్రిసానువునకుఁ గరంధముండును గరంధమునకు మరుత్తుండు నతనికి యయాతిశాపంబున సంతతి లే దయ్యె వినుము. 701

యదువంశచరిత్రము.

చ. అనఘ యయాతిపెద్దకొడు కైనయదుక్షితిపాలువంశమున్
వినినఁ బఠించినన్ నరుఁడు వెండియుఁ బుట్టఁడు ముక్తిఁ బొందు న
య్యనుపమమూర్తి విష్ణుఁడు న రాకృతిఁ బొంది జనించెఁ గావునన్
వినుము నరేంద్ర నీకు నది వీనులపండువు గాఁగఁ జెప్పెదన్. 702

వ. యదువునకు సహస్రజిత్తుఁ గ్రోష్టువు నలుండు రిపుండు ననువారు నలువురు సంభవించి రందుఁ బెద్దకొడు కైనసహస్రజిత్తునకు శతజిత్తు గలిగె నాశతజిత్తునకు మహాహయ వేణుహయ హేహయు లనువారు మువ్వురు జనించి రందు హేహయునకు ధర్ముండు ధర్మునకు నేత్రుండు నేత్రునకుఁ గుంతి గుంతికి మహిష్మంతుండు మహిష్మంతునికి భద్రసేనుండు భద్రసేనునకు దుర్మదుండు దుర్మదునికి ధనికుండు ధనికునికిఁ గృతవీర్య కృతాగ్ని కృతకర్మ కృతౌజు లనునలుగురు సంభవించి రందుఁ గృతవీర్యునికి నర్జునుండు జనియించె నతండు మహాబుద్ధిబలంబున.

సీ. హరికళాసంజాతుఁ డైనదత్తాత్రేయు, సేవించి సద్యోగ సిద్ధిఁ బడసి
బహుయజ్ఞదానతపంబులు గావించి, సకలదిక్కులు గెల్చి జయముతోడ
సతతంబు హరినామ సంకీర్తనము సేసి, ధనముల నమ్మక దారవృత్తి
నెనుబదియేనువే లేండ్లు భూచక్రంబు, [1]ఘనకీర్తిఁ దనపేరు గాఁగ నేలె

ఆ. ముదిమి లేక తరుణమూర్తియై యురుకీర్తి నమరెఁ గార్తవీర్యుఁ [2]డనఁగ విభుఁడు
నిజము వానిభంగి నేల యేలినయట్టి రాజు లెఱుఁగ మెందు రాజముఖ్య.

వ. అయ్యర్జునునకుం గలవేవురుకొడుకులం బరశురామునిబారికిం దప్పి జయధ్వజుండు శూరసేనుండు వృషణుండు మధువు నూర్జితుండు ననువారేవురు బ్రదికిరి జయధ్వజునకుఁ దాళజంఘుండును దాళజంఘునకు నౌర్వమునితేజంబున నూర్వురు గొడుకులును గలిగి రందుఁ బ్రథముండు వీతిహోత్రుండు మధువునకు వృష్ణుండు వృష్ణునకుఁ బుత్త్రశతంబు పుట్టె నావంశంబువారు మాధవులును బ్రథముండు వృష్ణి గాన వృష్ణులు యాదవులు ననం బరఁగిరి యదువురెండవపుత్త్రుం డైనక్రోష్టువునకు వృజినవంతుండు వృజినవంతునకు శ్వాహితుఁడు శ్వాహితు

1. గల వెల్ల. 2. డర్జునుండు.

నకు భేరుశేకుండు భేరుశేకునకుఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శశిబిందుండుఁ బుట్టిరి. 705

మ. కృశమధ్యల్ పదివేవు [1]రంగనలతోఁ § గ్రీడం బ్రమోదింప స
త్కుశలుం డై పదివేల లక్షలు సుపు § త్త్రుల్ భక్తిసేయం జతు
ర్దశరత్నుండును యోగి నాఁ బరఁగి స § ప్తద్వీపరాజేంద్రుఁ డై
శశిబిందుం డురుకీర్తిమంతుఁ డమరెన్ § సత్కాంతిపూర్ణేందుఁ డై. 706

వ. అతనికొడుకులమొత్తంబునకు ముఖ్యు లయినయాఱ్వురలోఁ బృథుశ్రవుం డనువానికి ధర్ముండు పుట్టె ధర్మునకు నుశనుండు పుట్టె నూఱశ్వమేధంబులు సేసె నయ్యుశనునకు రుచికుండు పుట్టె నారుచికునకుఁ బురుజిత్తు రుక్ముండు రుక్మేషువుఁ బృథువు జ్యామఘుండు ననువారేవురు పుట్టి రందు జ్యామఘుండు. 707

సీ. తొట్రుకొల్పెడుశైబ్య § తోడిప్రేమంబున, ననపత్యుఁ డయ్యును § నన్యభార్యఁ
గైకొన కొకకొంత § కాలంబునకుఁ బోయి, పగవారియింటను § బలిమిఁ బట్టి
యొకకన్యఁ దేరిపై § నునిచి తోడ్తేరంగ, జననాథుఁ గన్యను § శైబ్య సూచి
కోపించి మానవ § కుహక యీపడుచును, దెచ్చి యే నుండెడి § తేరిమీఁదఁ

ఆ. బెట్టినాఁడ వనుచు § బిఱుసులు [2]వలుకంగ, నతఁడు వలికె నంత § నతివతోడ
నాకుఁ గోడ లింత § నమ్ము మీలలితాంగి, సవతి గాదు నీకు § సత్య మనుచు.

వ. అయ్యవసరంబున శైబ్య కొడుకుం గాంచు నని యొఱింగి విశ్వేదేవతలును బితృదేవతలును సంతసించిరి వారల ప్రసాదంబున నంత. 709

క. [3]తనసవతి మొఱఁగి పెనిమిటి, తనుఁ బొందిన శైబ్య మఱి విదర్భునిఁ గనియెం
దనయుఁ గని జ్యామఘుండును, దన తెచ్చినకన్యఁ దెచ్చి § తనయున కిచ్చెన్.

వ. ఆ కన్యకయందు విదర్భునకుఁ గుశుండును గ్రథుండును రోమపాదుండునుం బుట్టిరారోమపాదునకు బభ్రువు బభ్రువునకు విభువు విభువునకుఁ గృతి గృతికి నుశికుం డుశికునకుఁ జేది చేదికిఁ జైద్యాదులు పుట్టిరి క్రథునకుఁ గుంతి గుంతికి ధృష్టి ధృష్టికి నిర్వృతి నిర్వృతికి దశార్హుండు దశార్హునకు వ్యోముండు వ్యోమునకు జీమూతుండు జీమూతునకు వికృతి వికృతికి భీమరథుండు భీమరథునకు నవరథుండు నవరథునకు దశరథుండు దశరథునకు శకుని శకునికిఁ గుంతి గుంతికి దేవరాతుండు దేవరాతునకు దేవక్షత్త్రుండు దేవక్షత్త్రునకు మధువు మధువునకుఁ గురువశుండు గురువశునకు నను వనువునకుఁ బురుహోత్త్రుం డతనికి నంశు వతనికి సాత్వతుండు సాత్వతునకు భజమానుండును భజియును దివ్యుండును వృష్ణియు దేవావృధుండును నందకుండును మహాభోజుండును నన నేడ్గురు పుట్టి రందు భజమానునకుఁ బ్రథమ భార్యయందు నిమ్రోచికంకణవృష్ణులు

1. 'రంగనలానుం గ్రీడింప మోదించు తత్కుశలుం. 2. వలుకుచు, గోడ్డునీఁగఁ గాంతుఁ గోడుకు నింక నాకుఁ గోడలయ్యె నమ్ము మీలలితాంగి, సవతిగాదు వినుము సత్యమనియె. 3. తన చలువలంతి పెనిమిటి.'

మువ్వురును రెండవభార్యయందు శతజిత్తు సహస్రజిత్తు నయుతజిత్తు నన మువ్వురును బుట్టి రందు దేవాపృధునికి బభ్రువు వీర లిరువుర ప్రభావంబులఁ బెద్దలు శ్లోకరూపంబునఁ బఠియింతు రట్టి శ్లోకార్థం బెట్టి దనిన. 711

వినుము దూరంబునం దేమి § వినుచు [1]నుండు
మదియు చూతుము డగ్గఱ § నరుగుదేర
నరులలో బభ్రుకంటె ను § న్నతుఁడు లేఁడు
యోజ దేవాపృథున కెన § యొరుఁడు గలఁడె. 712

పదునాలుగువేవురు నఱు, వదియేవురు నరులు ము § క్తి వడసిరి బభ్రుం
డుదితుఁడు దేవాపృథుఁడును, బదపడి యోగంబుఁ దెలియఁ § బలికినకతనన్.

మహాభోజుం డతిధార్మికుండు వానివంశంబువారు భోజు లని పలుకంబడిరి వృష్ణికి సుమిత్రుండు యుధాజిత్తును జన్మించి రందు యుధాజిత్తునకు శినియు ననమిత్రుండును జనించి రనమిత్రునికి నిమ్నుండు నిమ్నునికి సత్రాజితుండుఁ బ్రసేనుండు నన నిరువురు వుట్టిరి మఱియు ననమిత్రునికి శిని యనువాఁడు వేఱొకండు గలఁ డతనిపుత్త్రుండు సత్యకుండును నతనికి యుయుధానుం డనం బరఁగిన సాత్యకియు నా సాత్యకికి జయుండును జయునకుఁ గుణియు నాకుణికి యుగంధరుండును బుట్టిరి మఱియు ననమిత్రునకుఁ బృశ్నియనువేఱొకకొడుకు గలఁడు వానికి శ్వఫల్కచిత్రకులు గలిగి రందు శ్వఫల్కునకు గాందినియం దక్రూరుండును నాసంగుండును సారమేయుండును మృదుకుండును మృదుపచ్ఛివుండును వర్మదృక్కును ధృష్టవర్ముండును క్షత్త్రోపేక్షుండును నరిమర్దనుండును శత్రుఘ్నుండును గంధమాదనుండును బ్రతిబాహువును ననువారు పన్నిద్దఱు గొడుకులును సుచారు వనుకన్యకయు జనించిరి వారియం దక్రూరునికి దేవలుండు ననుపదేవుండును బుట్టిరి మఱియుఁ జిత్రునకుఁ బృథుండును విదూరథుండును మొదలుగాఁ గలవారు పెక్కండ్రు వృష్ణివంశజాతు లైరి భజమానుండు కుకురుఁడు శుచి కంబళబర్హిషుండు నన నలువు రంధకునకుఁ బుట్టిరి కుకురునికి వృష్ణి వృష్ణికి విలోమతనయుండు విలోమతనయునికిఁ గపోతరోముండు గపోతరోమునికిఁ దుంబురుసఖుండైన యనువును ననువునకు దుందుభి దుందుభికి దవిద్యోతుండు దవిద్యోతునకుఁ బునర్వసువు నతనికి నాహుకుం డనుకుమారుండు నాహుకి యనుకన్యయుం గలిగి రాయాహుకునికి దేవకుం డుగ్రసేనుండు నన నిరువురు జనించి రందు దేవకునికి దేవలుం డనుపదేవుండు సుదేవుండు దేవవర్ధనుం డన నలుగుఱు గలిగిరి వారలకు ధృతదేవయు శాంతిదేవయు నుపదేవయు శ్రీదేవయు దేవరక్షితయు సహదేవయు దేవకియు ననఁ బరఁగినకూఁతు లేడ్వురు గలిగిరి వినుము. 714

అసదృశలలితాకారలఁ, గిసలయకరతలల దేవ § కీముఖ్యల నా

1. నుండు, నదియు చూచును డగ్గఱ ♦ నరుగుదెంచి.

బిసరుహనయనల నందఱ, వసుదేవుఁడు పెండ్లియాడె | వసుధాధీశా. 715

వ. ఉగ్రసేనునకుఁ గంసుండును న్యగ్రోధుండును సునామకుండును గహ్వుండును శంకుండును సుభువును రాష్ట్రపాలుండును విసృష్టుండును దుష్టిమంతుండును ననం గలవారు దొమ్మండ్రు కొడుకులును గంసయుఁ గంసవతియు సురాభువును రాష్ట్రపాలికయు ననుకూఁతులుం బుట్టిరి వారు వసుదేవానుజభార్య లైరి భజమానునికి విడూరథుఁడును విడూరథునికి శినియు నతనికి భోజుండు భోజునికి హృదికుండునుం గలిగి రందు హృదికునికి దేవమీఢుండు శతధనువు కృతవర్మయు ననుకొడుకులు గలిగి రా దేవమీఢుండు శూరుండు ననం బడు శూరునికి మారిష యనుభార్యయందు వసుదేవుండును దేవభాగుండును దేవశ్రవుండును నానకుండును సృంజయుండును శ్యామకుండును గంకుండును నసీకుండును వత్సకుండును వృకుండును ననువారు పదుగురు గొడుకులును బృథయు శ్రుతదేవయు శ్రుతకీర్తియు శ్రుతశ్రవసయు రాజాధిదేవియు ననుకూఁతు లేవురును బుట్టి రందు. 716

వసుదేవునివంశ క్రమానువర్ణనము.

ఉ. ధీనయశాలి యైనవసు | దేవుఁడు పుట్టినవెంట మింటిపై
నానకదుందుభుల్ మొరసె | నచ్యుతుఁ డీతనికిం దనూజుఁడై
మానుగఁ బుట్టు నంచు గరి | మంబున దేవత లుబ్బ రాజపం
చానన తన్నిమిత్తమున | నానకదుందుభి యయ్యె వాఁ డిలన్. 717

క. తనచెలికాఁ డగుకుంతికిఁ, దనయులు లేకున్నఁ జూచి | తనతనయఁ బృథం
దనయఁగ నిమ్మన శూరుఁడు, దనయుం దులమైత్రి నిచ్చె | ధరణీనాథా. 718

వ. అయ్యింతి కుంతిభోజునింటం బెరుఁగు చుండ నొకనాఁడు దుర్వాసుం డరుగుదెంచిన నమ్మహాత్మునకుఁ గొన్నిదినంబులు [1]పరిచర్యలు సేసి వేల్పులం జేరం జీరువిద్యం బడసి యావిద్యలా వెఱుంగ నొక్కనాఁ డేకాంతంబున వెలుంగుఱేని నాకర్షించిన నా దేవుండు వచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడి యిట్లనియె. 719

క. మంత్రపరీక్షార్థం బబ్బి, మంత్రించితిఁ గాని దేవ | మదనక్రీడా
తంత్రంబుఁ గోరి చీరను, మంత్రించినతప్పు సైచి | మరలు దినేశా. 720

వ. అనిన నయ్యువిదకుఁ బద్మినీవల్లభుం డిట్లనియె. 721

మ. తెలివా [2]సీపలు కట్లయా ననదులే | దేవోత్తమాహ్వానముల్
మొఱఁగం బోలునె వేల్పులం బడయుటల్ | మోఘంబులే నీకు నీ
తఱి గర్భం బగుఁ బుత్త్రుఁడుం గలుగు నీ | తారుణ్యముం బూజ్య మా
వెఱవం గార్యము లేదు సిగ్గు దగు నే | వ్రీడావినమ్రాననా. 722

చ. అని తగ నియ్యకొల్పి లలి | తాంగికి గర్భము సేసి మింటికిం

1. 'శుశ్రూషం జేసి. 2. నీ ప్రతిమాగృహాటనములే' వ్రా. ప్ర

ఆమె దినేశ్వరుం డపుడు సక్కని రెండవసూర్యుఁడో యనం
దనరెడుపుత్త్రుఁ గాంచి కృప దప్పి జగజ్జనవాదభీతయై
తనయుని [1]నేటిలో విడిచి తా నరిగెం బృథ దండ్రియింటికిన్. 723

అయ్యువిదను నీప్రపితామహుం డైనపాండురాజు వివాహం బయ్యె నయ్యంగనకుఁ బాండురాజువలన ధర్మజభీమార్జునులు వుట్టి రంత నమ్మగుదచెల్లె లగుశ్రుతదేవ యనుదానిం గారూషకుం డైనవృద్ధశర్మ పెండ్లియాడె నయ్యుద్దలికు ముని శాపంబున దంతవక్త్రుఁ డనుదానవుండు జన్మించె దానితోడంబుట్టు వగుశ్రుతకీర్తిని గేకయరా జైనధృష్టకేతుండు వరించె నాదంపతులకుఁ బ్రతర్దనాదు లేవురు వుట్టిరి దానిభగిని యైనరాజాధిదేవిని జయత్సేనుండు పరిణయం బయ్యె నామిథునంబునకు విందానువిందులు సంభవించిరి దానితోఁబుట్టు శ్రుతశ్రవసను జేదిదేశాధిపతి యైనదమఘోషుండు పరిగ్రహించె నాయుగళంబునకు శిశుపాలుం డుదయించె వసుదేవునితమ్ముఁ డైనదేవభాగునికిఁ గంసయందుఁ జిత్రకేతు బృహద్బలు లిరువురు జనించిరి వానిభ్రాత యగు దేవశ్రవుం డనువానికిఁ గంసవతియందు వీరుండును నిషుమంతుండును నుద్భవిల్లిరి వానిసోదరుం డయిన కంకునికిఁ గంక యనుదానికి బకుండు సత్యజిత్తుఁ బురుజిత్తు ననువా రుద్భవిల్లిరి వానిసహజన్ముం డయినసృంజయునికి రాష్ట్రపాలియందు వృషదుర్మర్షణాదు లావిర్భవించిరి వానియనుజాతుం డయినశ్యామకునకు సురభూమియందు హరికేశహిరణ్యాక్షులు ప్రభవించిరి వానితమ్ముం డైనవత్సుండు మిశ్రకేశి యను నప్సరసయందు వృకాదిసుతులం గనియె వానియవరజుం డైన వృకుండు దూర్వాక్షియందుఁ దక్షపుష్కరసాళ్వాదుల నుత్పాదించె వానిజఘన్యజుం డయిన యనీకుండు సుదామని యనిదానియందు సుమిత్రానీకబాణాదు లయినకొడుకులం బడసె వానియపీయుం డైనయానకుండు గర్ణికయందు ఋతధామజయులం గాంచె వసుదేవునివలన రోహిణియందు బలు డును గదుండును సారణుండును విపులుండును ధ్రువుండును గృతాదులును బౌరవియందు సుభద్రుండును భద్రబాహుండును దుర్మదుండును భద్రుండును భూతాదులుం గూడఁ బన్నిద్దఱును మదిరయందు నందోపనందకృతకశ్రుతశూరాదులును గౌసల్యయందుఁ గేశియు రోచనయందు హస్తహేమాంగాదులును నిళయందు యదుముఖ్యు లయినయురువల్కలాదులును ధృతదేవయందుఁ ద్రిపృష్ఠుండును శాంతిదేవయందుఁ బ్రశమప్రశ్రితాదులును నుపదేవయందుఁ గల్పవృష్ట్యాదులు పదుండ్రును శ్రీదేవయందు వసుహంసనుధన్వాదు లార్గురును దేవరక్షితయందు గదాదులు దొమ్మండ్రును సహదేవయందుఁ బురూధశ్రుతముఖ్యాదు లెనమండ్రును దేవకియందుఁ గీర్తిమంతుండును సుషేణుండును భద్రసేనుండును ఋజువును సమదనుండును భద్రుం

1. నీటఁ బో.

డును సంకర్షణుండును ననువా రేవురును బుట్టిరి మఱియును. 724

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టప్రతిపాలనంబుఁ జేయుకొఱకు నై
యష్టమగర్భమున గుణో, త్కృష్టుఁడు దేవకికి విష్ణుదేవుఁడు పుట్టెన్. 725

ఆ. విష్ణుఁ డుదితుఁ డైన వెనుక నా దేవకి, భద్రమూర్తి యగుచు భద్రఁ గనియె
నా గుణాఢ్య [1]ముత్తవగు నీకు నర్జును, దయిత యగుటఁ జేసి ధరణినాథ. 726

క. ఎప్పుడు ధర్మక్షయ మగు, నెప్పుడు పాపంబు వొడము నీలోకములో
నప్పుడు విశ్వేశుఁడు హరి, దప్పక విభుఁ డయ్యుఁ దన్నుఁ దా సృజియించున్.

క. తనమాయ లేక పరునకు, ఘనునకు నీశ్వరున కాత్మకర్తకు హరికిన్
జననములకుఁ గర్మములకు, మనుజేశ్వర కారణంబు మఱియును గలదే. 728

క. తలఁపఁగ నెవ్వనిమాయా, విలసనములు జననవృద్ధి విలయంబులకుం
గలిమి కనుగ్రహమోక్షం, బులకును జీవులకు మూలములు నా నెగడున్. 729

సీ. అట్టిసర్వేశుని కరయంగ జన్మాది, పరతంత్రభావ మెప్పాటఁ గలదు
రాజలాంఛనముల రాక్షసవల్లభు, లక్షౌహిణీశు లై యవనిఁ బుట్టి
జనుల బాధింపంగ శాసించుకొఱకు నై, సంకర్షణునితోడ జనన మంది
యమరులమనముల కైన లెక్కింపంగ, రానియట్టి కర్మములఁ జేసి

తే. కలియుగంబున జన్మింపఁ గలుగునరుల, దుఃఖశోకతమంబును దొలఁగఁ జేసి
నేలవ్రేఁ గెల్ల వారించి నిఖిలదిశల, విమలకీర్తులు వెదచల్లి వెలసె శౌరి. 730

సీ. జనకునిగృహమున జన్మించి మందలోఁ బెరిఁగి శత్రుల నెల్లఁ బీఁచ మడఁచి
పెక్కండ్రుభార్యలఁ బెండ్లియై సుతశతంబులఁ గాంచి తను నాదిపురుషుఁ గూర్చి
క్రతువులు పెక్కులు గావించి పాండవ, కౌరవులకు నంతఁ గలహ మయిన
సందడి సమయించి యర్జును గెలిపించి, యుద్ధవునకుఁ దత్త్వ మొప్పఁ జెప్పి

తే. మగధపాండవసృంజయమధుదశార్హ, భోజవృష్ణ్యంధకాదిసంపూజ్యుఁ డగుచు
నుర్వీభరము నివారించి యుండ నొల్ల, కామహామూర్తి నిజమూర్తి యందుఁ బొందె.

క. మంగళహరికీర్తిమహా, గంగామృత మించుకైనఁ గర్ణాంజలులన్
సంగతము సేసిరేనిఁ దొలఁగును గర్మంబు [2]లావిఫలం బగుచు నృపా. 732

క. వనజాక్షునిమందస్మిత, ఘనకుండలదీప్తిగండ కలితాననమున్
వనితలుఁ బురుషులుఁ జూచుచు, ననిమిషభావంబు లేమి కలయుదు రధిపా.

చ. నగుమొగమున్ సుమధ్యమును నల్లనిదేహము లచ్చికాటప
ట్టగు నురమున్ మహాభుజము లంచితకుండలకర్ణముల్ మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృపారసదృష్టియుఁ గల్గువెన్నుఁ డి
మ్ముగఁ బొడసూపుఁగాతఁ గనుమూసినయప్పుడు విచ్చినప్పుడున్. 734

వ. అని చెప్పి. 735

1. ముత్త మగు. 2. ప్రవిఫలం బగుచు.

క. జనకసుతాహృచ్చోరా, జనకవచోలబ్ధవిపిన శైలవిహారా
జనకామితమందారా, జనకాదిమహీశ్వరాతిశయసంచారా. 736

మాలిని. జగదవనవిహారీ శత్రులోకప్రహారీ
సుగుణవనవిహారీ సుందరీమానహారీ
విగతకలుషపోషీ వీరవిద్యాభిలాషీ
స్వగురుహృదయతోషీ సర్వదాసత్యభాషీ. 737

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందు సూర్యవంశారంభంబును వైవస్వతమనువుజన్మంబును హైమచంద్ర కథనంబును సుద్యుమ్నాదిమనుసూనుల చరిత్రంబును మరుత్త తృణబిందు శర్యాతి కకుద్మి సగర నాభాగ ప్రముఖులచరిత్రంబులును నంబరీషునియందుఁ బ్రయోగింపంబడినదుర్వాసునికృత్య నిరర్థక మగుటయు నిక్ష్వాకు వికుక్షి మాంధాతృ పురుకుత్స హరిశ్చంద్ర సగర భగీరథప్రముఖుల చరిత్రంబులును భాగీరథీ ప్రవాహవర్ణనంబును గల్మాషపాద ఖట్వాంగ ప్రముఖులవృత్తాంతంబును శ్రీరామచంద్రకథనంబును దదీయవంశపరంపరాగణనంబును నిమికథయును జంద్రవంశారంభంబును బుధపురూరవులకథయును జమదగ్ని పరశురాములవృత్తాంతంబును విశ్వామిత్ర నహుష యయాతి పూరు దుష్యంత భరతరంతిదేవ పాంచాల బృహద్రథ శంతను భీష్మ పాండవ కౌరవప్రముఖులవృత్తాంతంబును ఋశ్యశృంగవ్రతభంగంబును ద్రుహ్యానుతుర్వసులవంశంబును యదు కార్తవీర్య శశిబిందు జామదగ్న్యాసులచరిత్రంబును శ్రీకృష్ణావతారకథాసూచనంబును ననుకథలు గలనవమస్కంధము. 738

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

1971
ంశమి ప్రక
ద్యాలయాలలో
మిలో ఏర్పాటైన
సమన్వయించి,
ు మొదలైనవారిని
నవంబరు రెండో
మావేశాలు జరిపి

వ్రాతప్రతులు
నికి మధ్య

భూమిక

భారతప్రభుత్వంవారి ఆర్థికసహాయంతోను, ఆంధ్రప్రదేశ ప్రభుత్వమూ, రాష్ట్రంలోని విశ్వవిద్యాలయాలూ అందిచ్చిన సహాయసహకారంతోను, తెలుగుఅకాడమి ఇంటర్మీడియట్ పాఠ్యగ్రంథాలను ప్రచురించి విద్యార్థుల, ఉపాధ్యాయుల ఆదరాభిమానాలు చూరగొన్నదని అందరికీ తెలుసు. అత్యల్పవ్యవధానంలో, రాష్ట్రాన్ని ఆవరించిన సంక్షోభ సమయంలో, మొట్టమొదటిసారిగా విశ్వవిద్యాలయస్థాయిలో తెలుగులో పాఠ్యగ్రంథ ప్రచురణ చేపట్టి సకాలంలో ఆ బృహత్కార్యాన్ని అకాడమి విజయవంతంగా నిర్వహించ గలిగింది.

పాఠ్యగ్రంథాలను ప్రచురించటంతో తన బాధ్యత తీరినట్లు తెలుగు అకాడమి భావించలేదు. రాష్ట్రంలోని విభిన్నప్రాంతాలలో ఉపాధ్యాయప్రతినిధులను సమావేశపరచి ఆ యా గ్రంథాలను కూలంకషంగా విమర్శింపజేసింది. చర్చాఫలితాలను నిపుణుల, సంపాదకుల, రచయితల దృష్టికి తెచ్చినమీదట ఆ యా గ్రంథాలను పరిష్కరించి పునర్ముద్రించినాము. ఈ కార్యభారాన్ని కూడా అకాడమి సకాలంలోనే నెరవేర్చ గలిగింది.

1970 సెప్టెంబరునెల మధ్యలో హైదరాబాదులో జరిగిన సమావేశంలో రాష్ట్రం లోని మూడు విశ్వవిద్యాలయాల ఉపాధ్యాయులూ – డిగ్రీస్థాయిలోకూడా విద్యాబోధన తెలుగులో జరుగుతుంది కాబట్టి – విద్యార్థుల, ఉపాధ్యాయుల ఉపయోగార్థము డిగ్రీస్థాయి శాస్త్రగ్రంథప్రచురణ తెలుగుఅకాడమి చేపట్టవలెనని తీర్మానించినారు. అంతేకాదు 1971 సెప్టెంబరులోగా ఒక్కొక్కశాఖలో కనీసం ఒక్కొక్క గ్రంథాన్ని అయినా అకాడమి ప్రక టించవలెనని ఆదేశించినారు అక్టోబరునెల ఉత్తరార్ధంలో మూడు విశ్వవిద్యాలయాలలో ఆ యా శాఖలకు అధిపతులుగా ఉన్నవారు, పాఠ్యబోర్డ్సు అధ్యక్షులు అకాడమిలో ఏర్పాటైన సమావేశాలలో పాల్గొని మూడు విశ్వవిద్యాలయాల పాఠ్యప్రణాళికలను సమన్వయించి, సమగ్రపాఠ్యప్రణాళికలను నిర్ణయించడంతోబాటు అనుభవజ్ఞులైన అధ్యాపకులు మొదలైనవారిని ఆ యా గ్రంథాలకు రచయితలుగా, సంపాదకులుగా ఎన్నిక చేసినారు. నవంబరు రెండో వారంనుంచి గ్రంథరచనతో సంబంధమున్న వారందరూ ప్రాథమిక సమావేశాలు జరిపి ఆ యా గ్రంథాల రచనావిధానాలను నిర్ణయించుకొన్నారు.

1971 మే నెలనుంచి ప్రథమసంవత్సరానికి కావలసిన గ్రంథాల వ్రాతప్రతులు అకాడమికి చేరడం ఆరంభమయింది. గ్రంథ రచనారంభానికీ పూర్తిచేయడానికి మధ్య

కాలము ఆరునెలలు మాత్రమే. ఈ అల్పవ్యవధిలో అకాడమి అనేక నూతనసమస్యలను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చింది. పెక్కు ఇబ్బందులను అధిగమించవలసి వచ్చిది.

ప్రచురించవలసిన గ్రంథాలసంఖ్య (ఇంటర్మీడియట్‌లోని) 60 నుంచి (డిగ్రీ స్థాయిలో) రమారమి నాలుగింతలు పెరిగింది. సమగ్ర పాఠ్యప్రణాళికను అనుసరించి ఒక్కొక్క శాస్త్రంలోని భిన్నశాఖలలో ప్రతిదానిలోనూ కనీసం ఒక పుస్తకమైనా ప్రచురించవలసిరావటం ఇందుకు ప్రధానకారణము. శాస్త్రాల సంఖ్య (ఇంటర్మీడియట్‌లోని) 13 నుంచి (డిగ్రీస్థాయిలో) 20కి పెరిగింది. వీటిలో మొదటిసారిగా ప్రాథమిక జీవికావిద్యలలో ఒకటైన బి కాం. చదువుకు కావలసిన గ్రంథాలనుకూడా ప్రచురించవలసివచ్చింది. ఈ కార్యభారమెంతగా ఉన్నా, ఒక్కొక్క శాస్త్రంలో కనీసం రెండు గ్రంథాలయినా సెప్టెంబరులోగా అందిచటానికి ప్రయత్నించినాము. ఈ సందర్భంలో వచ్చిన బృహత్తర సమస్య పారిభాషికపదసంచయనము.

అకాడమి పారిభాషికపదాల విషయంలో మూడు ప్రధాననియమాలు పాటించింది: (1) సంకేతాలు, సమీకరణలు, రసాయనద్రవ్యాలు, జంతువృక్ష నామధేయాలు, మూలకాలు, మొదలైనవాటి విషయంలో అంతార్జాతీయ పారిభాషికపదాలను ప్రతిలిఖించటం (Transliteration); (2) ఇంతవరకూ వాడుకలోఉన్న తెలుగుపదాలు పనికివస్తాయన్న వాటినే వాడటం; (3) భారతప్రభుత్వంవారు సంతరించిన శబ్దజాలము తెలుగుభాషాలక్షణాలకు సరిపడ్డట్లయితే స్వీకరించటం. ఈ పారిభాషికపదాల సంఖ్య లక్షలలో ఉండడంవల్ల మూలభాషలో వాటికున్న అర్థవిశేషాలను, వ్యుత్పత్తులను, నిర్వచనాలను పరీక్షించి చర్చించి అధికసంఖ్యాక నిపుణులు అంగీకరించినవిధంలో పట్టికలు తయారుచేయటం బహు కష్టసాధ్యమే అయింది. భిన్నస్త్రాలలో భిన్నార్థాలలోగాని ఏకార్థంలోగాని ఉపయోగపడే సమానపారిభాషికపదాల విషయంలో ఏకవాక్యతను ఏకరూపతను సాధించటానికి చాలా శ్రమించక తప్పలేదు.

ఈ గ్రంథంలో ఉపయోగించిన పారిభాషికపదాల విషయంలో మరి రెండు మూడు విశేషాలను ప్రత్యేకించి చెప్పవలసిఉంది. పూర్వగ్రంథాల ద్వారాగాని అకాడమి పాఠ్యగ్రంథాల ద్వారాగాని వాడుకకెక్కిన తెలుగు పారిభాషికపదాలను పునరుపయోగంలోకి తెచ్చినాము. తెలుగు భాషాస్వభావానికి విరుద్ధంకాని జాతీయ భాషాపదాలనుకూడా ఉపయోగించినాము. ఇందుకు ప్రధానకారణము ఏనాటికైనా తెలుగుమాటలతోనే శాస్త్రబోధన చేయవలసివస్తే అప్పటి అవసరాలకు సరిపడినంత మూలపదసంపదను ఇప్పుడే సంతరించవలెనన్న ఆశయం మాత్రమే. ఇటువంటిపదాల పక్కన అంతర్జాతీయ పారిభాషిక పదాలను ఆంగ్లలిపిలో కుండలీకరించి ఇచ్చినాము. కాబట్టి పఠన పాఠనాలకు ఇబ్బంది కలగదని ఆశిస్తున్నాము. అంతర్జాతీయ పారిభాషికపదాలనే వాడి తెలుగుమాటలు వాడనప్పుడు ప్రతిలేఖనం (Transliteration) చేసి కుండలీకరణాలలో ఆంగ్లలిపిలో ఆ యా పదాలను సమకూర్చివాము. తెలుగుమాటలను వాడినచోట ప్రతిలేఖనం చేయలేదు. గ్రంథమధ్యంలోనూ

గ్రంథాంతపట్టికలోనూ ఆంగ్లంలో ఇచ్చిన పదాలనుబట్టి ప్రతిలేఖనాలను పాఠకులు గ్రహించ గలరన్న విశ్వాసమే అందుకు కారణము. కాబట్టి, ఈ సంధికాలంలో అంతటా అంతర్జాతీయ పారిభాషికపదాలనే వాడదలచుకొన్నవారు తెలుగుమాటలకు బదులు ప్రతిలేఖనాలనే వాడుకోవచ్చు.

అయితే పెద్దఎత్తున స్వల్పవ్యవధిలో చేసిన ప్రతికార్యాన్నీ పునర్విమర్శించినప్పుడు గాని పరిష్కరించటం సాధ్యపడదు, ఇంటర్మీడియట్ పుస్తకాల విషయంలోవలెనే డిగ్రీస్థాయి గ్రంథాల విషయంలోనూ చర్చలు జరుపుతున్నాము. అనుభవసంపాదనంవల్ల పునర్ముద్రణలో చాలా మెరుగులు పెట్టగలమని ఆశిస్తున్నాము.

శాస్త్రగ్రంథ ప్రచురణతోబాటు ఆంగ్లభాషలోని ప్రామాణిక శాస్త్రీయగ్రంథాలను తెలుగులోకి అనువదించే కార్యభారంకూడా అకాడమి మీదనే ఉన్నది. భిన్నశాస్త్రాలకుచెందిన రమారమి 70 పుస్తకాలను అనువాదాలను కూడా ఇదేసమయంలో తలపెట్టినాము.

డిగ్రీస్థాయి గ్రంథాలను రచించటంలో కొద్దిపాటి మార్పులు చేసినాము. ఆ యా గ్రంథాలను కొందరు రచింపగా మరికొందరు సంపాదకత్వంవహించి పరీక్షిస్తారు. కొన్ని సమయాలలో విశ్వవిద్యాలయాచార్యులే (వీరిని పూర్వం నిలుబులని వ్యవహరించినాము) సంపాదకులుగా ఉంటారు. సాధారణంగా ఒక్కొక్క గ్రంథానికి ఒకే ఒక సంపాదకుడుంటాడు రచయితలు మాత్రం సాధరణంగా ఒకరికి మించి ఉంటారు. సాధారణంగా ఆయా శాస్త్రాలలో విశేషపరిశోధన చేసినవారే ఆయా గ్రంథాలకు సంపాదకులు; బోధనలో బాగా అనుభవం ఉన్నవారే రచయితలు. డిగ్రీస్థాయి పుస్తకాలవిషయం కాబట్టి అధునిక విజ్ఞానావసరాలను గుర్తించి ఈ ఏర్పాటు చేవలసివచ్చింది. ఈ స్థాయిలో ఒక శాస్త్రాన్ని కొందరు ప్రత్యేకవిషయంగాను, మరికొందదు సాధారణ విషయంగాను చదువుతారు. వీలయినంతవరకూ ఆ యా విద్యార్థుల అవసరాలకు అనుగుణంగానే ప్రత్యేక గ్రంథాలు ప్రచురిస్తున్నాము.

ద్వితీయ సంవత్సరానికి కావలసిన గ్రంథాలను చాలా ముందుగా ప్రచురించవలెనని ఎంతప్రయత్నంచేసినా వాటి వ్రాతప్రతులు 1972 ఏప్రిల్ నెల నుంచి మాత్రమే అకాడమికి చేరడం ఆరంభమైంది. అందుచేత ఈసారి కూడా పుస్తకప్రచురణలో కొంత ఆలస్యము తప్పలేదు.

ప్రకృత గ్రంథరచనావిధానాన్ని, అందులోని విశిష్టతను, 'ప్రవేశిక' లో రచయితలూ సంసాదకులూ వివరించినారు. విద్యార్థుల, అధ్యాపకుల ఉపయోగార్థము ఇంగ్లీషు-తెలుగు, తెలుగు-ఇంగ్లీషు పారిభాషికపదపట్టికలను ప్రత్యేకించి గ్రంథాంతంలో ఇచ్చినాము. గ్రంథంలోకూడా తెలుగులో పారిభాషికపదాలను మొదట వాడినప్పుడు అంతర్జాతీయ పర్యాయపదాలను కుండలీకరణాలలో పేర్కొన్నాము, ఈ గ్రంథప్రచురణకు కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, విశ్వవిద్యాలయాలు, అకాడమి పాలకవర్గము, ఉద్యోగులు, రచయితలు,

సంపాదకులు, నిపుణులు, ముద్రాపకులు, బ్లాక్ మేకర్సు మాకిచ్చిన సహాయసహకారకులకు మేము కృతజ్ఞులము.

ప్రకృత గ్రంథప్రచురణలో మాకు తోడ్పడిన చిత్రకారుడు శ్రీ పి సి. యన్. రెడ్డిగారికి, ముఖచిత్ర రచయిత శ్రీ యమ్. ఆర్. బలరామాచార్యకు మేము కృతజ్ఞులము.

ఈ గ్రంథము మా పూర్వప్రచురణ లన్నింటివలెనే అందరి ఆదరాభిమానాలు సంపాదించగలదని విశ్వసిస్తున్నాము. ప్రథమప్రయత్నం కాబట్టి ఏవైనా కొన్ని పొరపాట్లు వచ్చి ఉంటాయి. పరిష్కృతపునర్ముద్రణలో ఆ యా లోపాలను పరిహరించగలమని ఆశిస్తున్నాము.

ప్రవేశిక

వర్ధమానదేశాల ఆర్థికవ్యవస్థలో వ్యవసాయం కీలకస్థానం వహిస్తుంది. వ్యవసాయాభివృద్ధికి సాంకేతిక, వ్యవస్థమార్పులతోపాటు యుక్తమైన ఆర్థికవిధానాలు రూపొందించి అమలుపరచడం అవసరము. వ్యవసాయ రంగంలో ఆర్థికసూత్రాల అన్వయంలో శిక్షణ, నైపుణ్యం కల విద్యాధికుల అవసరం ఎంతైనా ఉందని ప్రత్యేకంగా చెప్పనవసరము లేదు.

వ్యవసాయరంగం ప్రాధాన్యం గుర్తించబడినప్పటికీ, ఆంధ్రప్రదేశ్ డిగ్రీ కళాశాలలో వ్యవసాయార్థశాస్త్రం ఇంతవరకు ఒక పాఠ్యభాగంగా లేకపోవడం శోచనీయము. తెలుగులోనే గాక, ఆంగ్ల భాషలో కూడ వ్యవసాయార్థశాస్త్రంలో సమగ్రమైన పాఠ్యగ్రంథాలు లేవు. ఈ విషయంలో ఇది తొలిప్రయత్నమే అవుతుంది

ఈ పాఠ్యభాగాన్ని అధ్యయనంచేసే విద్యార్థులకు అర్థశాస్త్రంలోని మౌలిక సూత్రాలతో పరిచయం ఉందని మేము భావించినాము. అయినప్పటికీ, విద్యార్థులసౌలభ్యంకోసం అవసరమైనచోట్లలో మౌలికసూత్రాలను పునశ్చరణచేసినాము. మౌలికసూత్రాల పునశ్చరణ, వ్యవసాయ రంగానికి ఈ సూత్రాల అన్వయం, ఈ అన్వయాన్ని అర్థవంతంచేయడానికి అవసరమైనంతవరకు భారతదేశ గణాంకాలు ఉదహరించడం ఈ గ్రంథంలోని విశిష్టత. భారతదేశ ఆర్థికసమస్యలనుగురించి ప్రత్యేకగ్రంథం ఉన్నకారణంవల్ల, దీనిలో సిద్ధాంతాలచర్చకే ప్రాధాన్యం ఇచ్చినాము. సిద్ధాంతపరిశీలన వర్ధమానదేశాల ఆర్థికాభివృద్ధి దృక్పథంతో జరిగింది.

ఈ గ్రంథాన్ని మూడుభాగాలుగా విభజించినాము. ఉపోద్ఘాతంలో వ్యవసాయార్థశాస్త్రాన్ని విద్యార్థికి పరిచయంచేసినాము. మొదటిభాగంలో సూక్ష్మ అర్థశాస్త్రంలోని సంస్థావిశ్లేషణాన్ని (Analysis of Firm) కమతానికి అన్వయించడం జరిగింది. రెండవ భాగంలో సప్లయ్, డిమాండ్, ధరలవిశ్లేషణను వ్యావసాయికవస్తువులకు అన్వయించినాము. వ్యవసాయాభివృద్ధికి, ఆర్థికాభివృద్ధికి గల అన్యోన్యసంబంధం, సత్వరార్థికాభివృద్ధికి వ్యవసాయరంగం దోహదంచేయవలెనంటే పరిశీలించవలసిన ముఖ్యాంశాలు మూడవభాగానికి ఇతివృత్తము.

విద్యార్థుల సౌలభ్యంకోసం ప్రతి అధ్యాయం చివరలో దాని సారాంశాన్ని సమీక్షించడం జరిగింది.

సహాధ్యాపకులు, విద్యార్థులు, ఇతర పాఠకులు, ఈ గ్రంథాన్ని ఎక్కువ ఉపయోగకారిగా చేయడానికి సలహాలనిస్తే సంతోషిస్తాము. మాకు ఈ గ్రంథరచనకు అవకాశమిచ్చిన తెలుగు అకాడమీకి, ఈ కార్యాన్ని నిర్వహించడానికి కావలసిన సదుపాయాలు కల్గించిన విశ్వకళాపరిషత్తు అధికారులకు మా కృతజ్ఞతలు.

విషయ సూచిక

ఉపోద్ఘాతము

ప్రథమ భాగము

ఉత్పత్తి, ఫలవిశ్లేషణ, కమతం నిర్వహణ

ద్వితీయ భాగము

డిమాండ్, సప్లయ్, ధరలు

తృతీయ భాగము

వ్యవసాయము : ఆర్థికాభివృద్ధి

ఉపోద్ఘాతము